SIDNEY ÉS BEATRICE WEBB

MUNKÁS-DEMOKRÁCIA

FORDITOTTA

GYÖRGY ENDRE.

1909.
GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA
BUDAPEST, IV. VERES PÁLNÉ-UTCA 16.

115432

MAGYAKADEMIA
KÖNYVTÁRA

LÉGRÁDY TESTVÉREK KÖNYVNYOMDÁJA, BUDAPEST.

1951

166

Társadalomtudományi Könyvtár

MUNKÁS-DEMOKRÁCIA

MAGY. AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR

SIDNEY és BEATRICE WEBB

MUNKÁS-DEMOKRÁCIA.

1909.
GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA.
BUDAPEST, IV:, VERES PÁLNÉ-UTCA 16.

ELŐSZÓ.

Megkiséreltük e kötetekben tudományos boncolatát adni a munkásegyesületi ügynek az egyesült királyságokban. Ezen célra szenteltünk hat évi kutatást, amelynek folyamatán vizsgáltuk, belsejében és külsejében, lényegét tényleg minden munkásegyesületi szervezetnek, együttesen azon módszerekkel és szabályzatokkal, a melyeket használ céljainak elérésére. Az 1894-ben közzétett History of Trade Unionismban, kutattuk a munkásegyesületi mozgalomnak, mint egésznek, keletkezését és növekvését, ipari és politikai szempontból, hozzácsatolva a munkásegyesületek szétterjedésének statisztikai kimutatását iparágak és helységek szerint; és a munkásegyesületi élet és jellegnek természetről rajzolt vázképét. A tanulmányozónak tehát előtte volt már a munkásegyesületi ügy régi és jelen külső jellegzetes vonásainak egy oly képe, amelyet — kölcsönözve a kifejezést az állati élet tanulmányozásáról, — annak természetrajzának lehetne nevezni. Ezen külső jellegzetes vonások azonban — a teremtmény külső alakja és megjelenése — szembeszökőleg elégtelenek bármely tudományos általánositásra annak céljait és hatásait illetőleg. Hasonlólag nem lehet levonni bármely hasznos elméleti vagy gyakorlati következtetést a munkásegyesületi ügy felől, ha csak a „közismeretü" dolgokra hivatkozunk, sőt még akkor sem, hogy ha ezeket elvontan valamely képzelt formáju meghatározásba finomitjuk ki. A társadalmi tudomány ép ugy, mint minden más tudomány, csak a való tények pontos megfigyelésének alapján haladhat előre.

Jelen munkánk első része a munkásegyesületek szervezetével foglalkozik. Az angolszász világban mai nap ugy találjuk, hogy a munkásegyesületek demokráciák: azaz, az ő benső szervezetök mind azon elvre van alapitva, hogy „a nép kormánya a nép által a népért.“ Hogy mennyire különböznek a politikai kormányzattól az által, hogy itt a tagság önkéntes, azt a fejtegetés folyamán fogjuk tárgyalni. Azonban tudományosan is különböznek más demokráciáktól abban, hogy kizárólag kézimunkás, munkabért kapókból állanak, akik foglalkozásuk szerint vannak összetársulva. Meg fogjuk mutatni, hogy a különböző munkásegyesületek mikép mutatják fel a demokráciának ezen nemét a fejlődés sok különböző fokán. A könyv ezen része kevés érdekkel fog birni azokra nézve, akik egyszerüen azt akarják tudni, hogy a munkásegyesületek jó vagy rossz befolyással birnak-e az államra. A munkaadóknak és azon munkásegyesületi tisztviselőknek, akik a tőke és munka közt folyó háboruban tényleges szolgálatban állanak, ugyszintén azon politikusoknak, akik tünődnek, hogy egy munkaküzdelemben melyik pártra álljanak, a mi részletes fejtegetéseink a választó, választott és tisztviselő közt levő viszonyról, valamint a központi és helyi kormányzat, vagy a megadóztatás és képviselet közt levő viszonyról — hogy ne is beszéljünk e szövetkezés, a kisebbségnek adandó helyi kormányzat, vagy a népszavazás és kezdeményezés jogával járó nehézségekről — unalmasaknak és feleslegeseknek fognak tetszeni. Más oldalról, a demokráciák tanulmányozója, akinek nincs különös érdeke a munkásegyesületi ügy kereskedelmi vonatkozásaiban, valószinüleg ezt fogja találni a könyv legérdekesebb részének. Azok, akik ugy találják, hogy a kézimunkás-bérmunkások résztvevése a kormányzás gépezetében a modern politika legszembeötlőbb — ha nem is legveszélyesebb eleme, itt e tüneményt elszigetelve találják. Ezen ezer és ezer munkásdemokrácia, amely önönmagától nőtt fel különböző időkben és helyeken, figyelem nélkül más osztályok hagyományaira vagy érdekeire, folytonosan változtatva

szervezetét, hogy az uj és változó viszonyokhoz hozzásimuljon, hasonlithatlan tág mezőt nyit annak vizsgálatára, hogy mily módon volt képes a munkás megoldani a nehéz feladatot: összeegyeztetni az erélyt az igazgatásban a népies ellenőrzéssel.

A könyv második része, amely az egésznek több, mint felét teszi ki, a munkásegyesületek működésének leiró boncolatát foglalja magában: azaz, leirását a munkásegyesületek által használt módszereknek, a kikötött szabályzatoknak és követett politikának. Mindazt, ami tőlünk telt, elkövettük arra, hogy ez a fejtegetés mind tudományosan pontos és — amennyire az egyesült királyságokról s a mai napról van szó — teljesen kimerítő legyen. Természetesen nem soroltuk fel minden egyes külön egyesületnek, minden egyes külön szabályzatát; de kiterjesztettük kutatásainkat az ország minden részére és minden egyes iparágra és fejtegetésünk, azt hiszszük, magában foglalja a munkásegyesületi mozgalom minden létező fajtáját és változatát. És törekedtünk arra, hogy leirásunk mennyiséget is mutasson. Adtunk mindenütt statisztikát is, ahol csak szerezhettünk olyat és minden esetben törekedtünk arra, hogy formáljunk és adjunk az olvasónak fogalmat azon viszonylagos statikai és dynamikai arányról, amelylyel bir a szabályzatok minden egyes typusa a munkásegyesületi tevékenység egész folyamatára. Hogy mindegyik iparág csaknem elszámlálhatlan technikai szabályzatait feldolgozhassuk, első szükségünk volt egy tudományos osztályozásra. Sok kisérlet után felfedeztük azt, hogy ennek alapelve a különböző szabályzatok lélektani eredetében fekszik; vagyis, azon közvetlen célzatban, amelylyel azok elfogadtattak, vagy azon közvetlen bajban, melynek orvoslására voltak hivatva. Egymásután következő megfigyeléseink fényt vetettek sok látszólagos ellenmondásra és következetlenségre. Igy, hogy a sok példa közt csak kettőt emlitsünk, az olvasó a szabvány-munkabérről szóló fejezetben meg fogja találni azon indok magyarázatát, hogy miért harcol néhány munkásegyesület a darabmunka

ellen és mások megint az időmunka ellen; és a szabványmunkanapról szóló fejezetben annak, hogy miként teszi némely munkásegyesület a munkaórák szabályozását egyik legfőbb feladatául, mig mások, ámbár époly erősek és harciasak, közönyösek, ha nem is ellenséges indulatuak az iránt. Az osztályozás ugyanazon vezérelve képesiti az olvasót arra, hogy megértse és megfelelő módon értékelje a látszólag önkényes és értelem nélküli szabályzatokat, mint aminők a Kiegyezés és Részesedés ellen fennállanak, amelyek a munkásosztály életének felületes szemlélőit zavarba hozzák. Az támogat bennünket, ha meg akarjuk érteni a munkásegyesület politikai mélyreható változásait oly tárgyak felett, mint a gépek, a segédmunkások 's a női munka. Ugyanaz szolgál a mélyebb tanulmányozás céljaira, amikor a munkásegyesületek egész működését feosztjuk három különböző és néha egymást kölcsönösen kizáró politikára, alapulva annak különböző felfogásán, hogy mit lehet gazdaságilag megtenni, és hogy a társadalom minő állapota az, amely utoljára is kivánatos. Ezen feltevések lélektani nyomozata utján fedeztük fel, hogy a munkásegyesületek világában a felfogás és cselekvés különbözőségei minő jellegzetesen felelnek meg a kivül eső nagyobb világ hasonló tüneteinek.

Csak a munkánk harmadik részében — a második kötet utolsó négy fejezetében, — megyünk bele az elmélet birodalmába. Elsősorban is elmondjuk azt a feltünő változást, amelyet az angol közgazdák véleményében találunk — a munkásszervezetek hatására nézve a vagyon termelése és felosztása tekintetében. Sok olvasó megállhat ezen pontnál, megelégedve azon tekintélyes, bár nem szabatos kijelentésekkel, amelyeket ma adnak a közgazdaság tanárai az egyesült királyság egyetemein a munkások összejátszásának kedvező módon. De ez az itélet, amennyiben főleg a versenynek egy eszményi felfogására vannak alapitva, nekünk nem látszik sokatmondónak. Ennélfogva az olvasó elé terjesztettük az ipari termelés mezején a verseny hatásának

egy uj fejtegetését — a mi felfogásunkat az üzleti világ szervezetéről és működéséről, amint az tényleg van ma. Itt, az alkudozások ezen hosszu sorozatának boncolásában, amely az egyes vevőtől a végleges üzletből kiindulva a gyárban vagy a bányában dolgozó kézi munkásig vissza, folyton folyik, itt fedezzük mi fel a munkásegyesületnek szükségét. Aztán vizsgáljuk gazdasági jellegeit nem az összejátszásnak az eszményi verseny mellett elméletileg, hanem a mai napi valóságos munkásegyesületi világban, az üzleti világban, amint mi ismerjük. Ennélfogva, adjuk itt a munkásegyesületi ügyről a mi elméletünket, a mi saját felfogásunkat azon mód felől, amint az általunk leirt módszerek és szabályzatok érintik a vagyon termelését és szétosztását és a személyi jellem kifejlődését. Ez az elmélet, együttesen a mi saját különös felfogásunkkal a társadalmi tevékenység felől, vezet bennünket arra, hogy határozottan állást foglaljunk egyik faju munkásegyesületek mellett, és hasonló határozottsággal a másik faju egyesületek ellen. A végső fejezetben végül épen tanácsot adunk és jósolunk; és ugy hisszük, hogy a teljesen kifejlődött demokrata államban a munkásegyesületek végcélja a jövő munkás demokráciája.

Egy oly könyv, amely tények leirásából, elméletbe átvivő általánositásokból és erkölcsi itéletekből van összeállitva, szükségképen kell, hogy a legjobb esetben is a használatra nézve különböző fokozatu legyen részleteiben. Az I. és II. részben a szervezet és működés leirása, azt reméljük, állandó becscsel fog birni a társadalomtanban, mint a munkásszervezési ügy részletes leirása egy meghatározott országban és meghatározott időben. A III. részben foglalt gazdasági általánositások, hogy ha helyeseknek találtatnak más kutatók igazolása utján is, nem lehetnek többek, mint lépcsőfokok azon kutatók általánositásainál, akik ott kezdik el, ahol mi elhagytuk. Mint minden tudományos elmélet, hamar szét fognak töretni, egy rész elvettetik, mint hibás, vagy tévedés, a más rész pedig fel fog olvadni későbbi és szélesebb felfogásokban. Végezetül még azok is, akik az

általunk felsorolt tényeket pontosaknak tekintik, és a mi gazdasági elméletünket tudományosnak tartják, csak akkor fognak egyetérteni velünk a munkásegyesületekről szóló itéletünkben és a mi felfogásunk szerint annak állandó, bár korlátolt működésében, a jövő munkás demokráciájában, amennyiben véletlenül egyetértenek velünk arra nézve, hogy a társadalomnak minő állapota az, amit kivánatosnak tartunk.

*

Azok, akik tudományos munkára készülnek a társadalomtudomány bármely ágazatában, valamelyes gyakorlati támogatást találhatnak azon kutatási módszer rövid előadásában, amelyet mi hasznosoknak találtunk ezen és más tanulmányainkban.

Hogy azzal kezdjük, a kutatónak rá kell határozottan szánni magát, kitalálni, nem a végleges választ azon gyakorlati kérdésre, amely esetleg őt munkára csábitotta, de azt, hogy mi a tényleges szerkezete és működése azon szervezetnek, amelyben ő érdekelve van. Igy, első feladata megfigyelni és szétboncolni a tényeket, összehasonlitva oly sok esetet, amennyi csak lehetséges, és szabatosan megjegyezni minden hasonlóságokat és különbözőségeket, akár látszanak azok jelentékenyeknek, akár nem. Ez nem azt teszi, hogy a tudományos kutatónak teljesen szabad elmével kell megindulni minden előre megállapitott eszmétől mind az osztályozás, mind a következtetések körül. Ha van ilyen ember egyáltalán, az nem lesz képes megfigyeléseket tenni egyáltalán. Épen ellenkezőleg, a kutatónak ápolni kell mindazon feltevéseket, amikre csak ráteheti kezét, bármilyen messzemenőnek látszanak is azok. S valóban ügyelnie kell folyton arra, hogy megtévesztve ne legyen bármily tekintély által. Egy uj igazság felfedezésének eszközeül, egy elfogult vagy fanatikus ember legvadabb feltevése, vagy a gyakorlati ember legesetlegesebb következtetése, sokkal termékenyebbnek mutatkozik, mint azon igazolt általánositások, amelyek már megtermették összes gyümölcseiket. Csak-

nem minden előre megállapitott eszme a tünemények közt levő összefüggésre nézve segiteni fogja az észlelőt, ha csak elegendőleg korlátozva van kiterjedésében és eléggé határozott kifejezésében arra, hogy képes legyen a tényekkel való összehasonlitásra. Ami veszélyes, az az, ha csak egyetlen feltevésünk van, mert ez kikerülhetetlenül megtéveszti a tények kiválasztását; vagy ha nincs más, mint messzemenő elméletünk a végokokra és általános eredményekre nézve, mert ezek egyáltalán nem igazolhatók azon tények által, amiket egyetlen kutató felboncolhat.

Kezdettől fogva a kutatónak határozott elvet kell követni feljegyzéseiben. Mi megfelelőnek találtuk külön iv papirokat használni fel, amelyek nagyságban és formában egyenlők voltak, s amelyek mindegyike egyetlen megfigyelésre volt szánva, pontos megjelölésével a forrásnak, helynek és időnek. Ezekhez, amint a kutatás tovább haladt, további fejezeteket adtunk, amelyek alá a feljegyzett tény lehetőleg besorozható, aminő például az iparág, a szak külön szervezete, a szervezés, az érdekelt személyek neme, kora vagy foglalkozása, a lélektani indok, vagy a megorvoslandó sérelem. Ezen ivek aztán különböző rendekbe sorozhatók vagy ujra rakhatók, a szerint, amint a feljegyzett tényeket az idő vagy tér, vagy más viszonyokhoz való vonatkozásokban volt kivánatos fontolóra venni. A kutatónak nagyon hasznos tanács az, hogy nagy munkát fejtsen ki feljegyzéseinek teljessége és mechanikai pontossága tárgyában, még akkor is, ha ez azt hozza magával a kutatás első pár hetében, hogy ujra és ujra átirja egész anyagát.

Mielőtt tényleg megkezdené a kutatást, helyes, ha előbb elovassa mindazt, amit előtte irtak már e tárgyról. Ez arra fog vezetni, hogy némi kisérleties eszmét fog nyerni arra, hogy mint dolgozza fel anyagát, határozott részekre az elkülönitett elemzés céljából. Arra is fog szolgálni, hogy feltevéseket szerezzen a tények közt levő összefüggésre nézve. Itt találjuk meg a királyi bizottságok és választott bizottságok terjedelmes jelentéseinek valódi hasznát. Ezek-

nek számtalan kérdései és feleletei ritkán végződnek valamely elméleti megitélésben vagy tudományos becsü gyakorlati következtetésben. Azonban a kutatónak gyakran szolgálnak az akaratlan eszmeadás és feltevés önkénytelen bányáiul, épen, mert minden rend és gyakran minden megfontolás nélkül nyujtott adatok gyüjteményei.

A tényekbe való tényleges vizsgálatra térve át, a felfedezésnek három jó eszköze van: az okmány, a személyes megfigyelés és a kérdezősködés. Mind e három hasznos arra, hogy előleges eszmét és feltevéseket nyerjünk; de ugy, mint egy minőségi és mennyiségi felboncolás vagy igazolás módszerei, teljesen különbözők jellegileg és egyenlőtlenek értékökre nézve.

Ezen eszközök közt a legnélkülözhetetlenebb az okmány. Az emberi, és különösen a társadalmi működésnek, egyik különössége az, hogy a tények elbeszéléseit nem azon célból adja, hogy a kutató részére nyujtson anyagot, hanem arra, hogy maga a szervezet részére adjon utmutatást a jövő irányra nézve. Az okmány lényege, szemben a tárgy felől szóló tiszta irodalméval, épen az, hogy bizonyitásának nem szándékolt és magától folyó jellege van. Röviden, egy mechanikai emlékszerü dolog az, amely a tényeket jelzi a személyes vonatkozások minimumával. Ennélfogva a minden nevü társaságok pénztári számadásai, külön gyülési jegyzőkönyvei, benső statisztikái, szabályzatai és jelentései megbecsülhetetlen anyagot szolgáltatnak, amelyekből a kutató megtudja nemcsak a szervezet szerkezetét és politikáját, de azok indokainak és szándékainak nagy részét is. Még azon okmányok is, amelyek csak arra vannak szánva, hogy másokra gyakoroljanak befolyást, mint aminők a nyilvános felszólitások vagy célzatos jelentések, birnak saját külön okmányi értékkel, ha másra nem, legalább arra, hogy a bizalmas jelentésekkel szemben megmutatták azt, hogy mi volt az, amit szerzőik el akartak titkolni. Ennélfogva a kutatónak gyüjtenie kell minden, habár jelentéktelen, okmányt is, amit csak megszerezhet. Ha a megszerzés lehetet-

len, le kell másolni a ténylegesen használt szavakat, oly terjedelmes kivonatot készitve, amint csak az idő megengedi; mert sohasem tudhatja, hogy mi fog mutatkozni később jelentőségteljesnek előtte. Az okmány ilyen felhasználásában a társadalomtudomány oly kutatási módszerrel bir, amely némi mérvben kárpótolja őt azért, hogy a szántszándékos kisérlet módszerét nem használhatja. Merjük azt állitani, hogy az okmányok gyüjteménye a jövő szociológiának az lesz, ami az ásatások vagy csontvázak gyüjteményei ma az álattannal foglalkozónak, és hogy a könyvtárak lesznek az ő muzeumai.

Fontosságban legközelebb jő aztán a személyes megfigyelés módszere. Ez alatt mi nem értjük sem a kérdezősködést, sem valamely szervezet külső hatásainak megvizsgálását, hanem a gépezet belsejéről való folytonos figyelését az érdekelt emberi tényezők tényleges működésének és azon indokok változásainak, amelyekből azok erednek. A nehézség a kutatóra nézve az, hogy ily megfigyelő pontra juthasson a nélkül, hogy jelenléte elterelje a dolgok rendes folyamát. Ilyenkor és csak ilyenkor előnyös a tudományos kutatásra nézve bármely társadalmi szervezetben a működésben való személyes részvétel. A vasuti igazgató, a helyhatóság tagja vagy a munkásegyesület tisztviselője, ha képzett kutató, hasonlithatlan alkalommal rendelkezik arra, hogy pontosan irja le az ő saját szervezetének valódi szerkezetét és tényleges működését. Szerencsétlenségre, ritka egy tényleges gyakorlati igazgatónál feltalálni a sikeres kutatásra akár a vágyat, akár a képességet, akár a képzettséget. A kivül állónak, ha ezt a módszert akarja használni, gyakorlatilag a két választás közt egyiket kell követnie. Magáévá teheti a társadalmi állást, csatlakozhatik a szervezethez, vagy gyakorolhatja azt a foglalkozást, amelyet tanulmányozni akar. Igy, a szerzők egyike hasznosnak találta a kutatás különböző fokain, bérbehajtó, szabónő és munkáslakásadó lenni munkás családok közt; mig a másik sok hasznot nyert abból, hogy demokratikus szervezeteknek volt

működő tagja és személyesen résztvett nemcsak egy ágban a közigazgatásban. Az ily természetü résztvevést ki lehet egésziteni azzal, hogy az illető személyek és szervezetek bizalmát és jóakaratát megnyeri a kutató, annyira, hogy beeresztik az ő műhelyeikbe, hivatalaikba és bizalmas gyüléseikbe. Ezen szenvedőleges megfigyeléseknél azt hiszszük, a nő különösen jól van képesitve társadalmi kutatáshoz; nem csupán azért, mert ő hozzá van szokva, hogy hallgatva figyelje meg az indokokat, de azért is, mert ő hamarabb nyeri meg azt a hozzáférést és bizalmat, amit ösztönszerüleg megtagadnának eshetőleges üzleti versenyfelektől vagy politikai elenfelektől. A személyes megfigyelés ezen módszerében az a legrosszabb, hogy a megfigyelő ritkán képes ellentállani annak, hogy tulságos fontosságot ne tulajdonitson némely dolgoknak és azon dolgok közt levő összefüggéseknek, amiket ő véletlenül látott. Ennélfogva ugy kell elbeszélni azt, amit ő figyelt meg, mint egy csomó különleges és nem szüségszerüleg összefüggő tényt, amelyek csupán feltevésekül szolgálhatnak, és amelyek az okmányok kimerítő felhasználása vagy a kérdezősködés nagyobb körre kiterjedő módszere utján igazolandók.

A kérdezősködés alatt, mint a társadalmi kutatás egyik eszköze alatt, valamivel többet értünk, mint azon előzetes megbeszéléseket és társadalmi barátságot, amelyek ugyszólván előszobáját képezik annak, hogy okmányokhoz és az eljárás személyes megfigyelése szempontjából alkalmakhoz jussunk. A kérdezősködés tudományos értelemben egy szakértő tanunak ügyes kikérdezése oly dolgok felől, amelyek az ő személyes tapasztalata körébe tartoznak. Mivel a tanu nincs kényszer alatt, a kérdezőnek rokonszenvvel végig kell hallgatni sok mindent, ami nem tartozik a dologra, nevezetesen személyes véleményeket, állandó hagyományokat, és a tények hallomásszerü elbeszélését, ami mind lehet hasznos arra, hogy uj forrásaira utaljon a kutatásnak, vagy tévedéseket igazoljon. De a kérdezősködés valódi célja megállapitani oly tényeket, melyeket a kérdezett

egyén tényleg látott. Ennélfogva a tapasztalt kérdezést tevő, akárcsak az orvos a betegágy mellett, minden feltevésével és általánositásával teljesen egyetért betegének és felfedő ügyességét arra használja csak, hogy tapintatos kereszt-kérdéseivel elválasztja a tény magvát az érzelem, önzés és elmélet vékájából. Ennélfogva, bárha a lehető legnagyobb fontossággal bir barátságba lépni minden szervezet fejével, mi rendesen sokkal több felvilágositást nyertünk az ő alárendeltjeitől, akik személyesen foglalkoztak a részletkérdésekkel. De bármely kérdezősködés sem vehető semmi esetben sem teljes bizonyitékul, még a ténykérdésben sem. Sohasem szabad elfelednünk, hogy minden ember tévedésbe ejthető hite vagy önzése, osztálya vagy azon nézetei által, hogy mit tart társadalmilag helyesnek. Ha a kérdezősködő nem tudja felfedezni e tévedéseket, azt lehet feltenni, hogy az összeesik az ő magáéival. Ennélfogva, a kérdezősködés legteljesebb hasznát, csak a kutatás későbbi stádiumain lehet elérni, amikor már a tanulmányozó annyira halad kutatásaiban, hogy pontosan tudja, mit kell kérdezni. Akkor aztán az képessé teszi őt, hogy igazolja ideiglenes feltevéseit némely meghatározott tény létezésére és azoknak másokhoz való viszonyára vonatkozólag. És van egy még szélesebb terü használata a kérdezősködésnek, amely által mennyiségi érzék adható a minőségi kutatásnak. Ha egyszer maga a kutató felboncolt egynéhány typusos példányt, és felfedezte, hogy az ő szembeszökőleg felismerhető jellegeik közül melyik bir jelentőséggel reá nézve, gyakran lesz képes ezen jellegek elterjedésének kimerítő ismeretét szerezni meg azon az uton, amit mi a tömeges kérdezősködés módszerének nevezünk. Ezen módszer egyik legfényesebb és legsikeresebb alkalmazása volt Charles Booth felhasználása, a londoni East End összes iskolaszéki tagjainak. Személyes megfigyelés után felfedezvén némely szembeszökő jelt, amely összeesett az East End-i lakosság tudományos osztályozásával, képes volt, egy pár száz embert megkérdezve, határozott részleteket nyerni egy millió állapota felől. És amikor az

igy nyert eredmények másnemü vizsgálatok által — mondjuk például a népszámlálás utján, amely maga is a tömeges kérdezősködésnek egy óriás és némileg nem tudományos rendszere — ellenőriztetnek, gyakran nagy foka a bebizonyitott mennyiségi értéknek is adható a társadalmi kutatásnak.

Végezetül azt javasolhatjuk, hogy minden társadalomtudományi munkában különös előnyül számitható be, ha egyetlen kutatás végezhető több, mint egy személy által. Egy szorosan összenőtt csoport, egyidejüleg foglalkozván egy tárgygyal, sokkal többet végezhet el, mint ugyanazon személyek egyenként dolgozva. Mi a munkásegyesületekről való kutatásainkban rendkivül hasznosnak találtuk nemcsak a mi magunk együtt dolgozásunkat a munka minden részletében, de az egész hat év alatt való velünk együtt dolgozását munkatársunk és barátunk F. W. Galtonnak. Hogyha egy csoport tagjai összerakják előre megállapitott eszméik vagy ideiglenes elméleteik egész csoportját; személyes tapasztalataikat a kérdésben levő vagy hasonló tényekről; ismereteiket az értesülés lehető forrásai felől, az esélyeket a lehetőségekre vagy az okmányokhoz hozzáférésre, sokkal képessebbek, mint bármely egyes egyén, megbirkózni a társadalomtudományi kutatásnak még csak egy korlátolt területen is nagy és szövevényes voltával. Sokat tehetnek a folytonos kritika utján arra, hogy egymást megmentsék a tévedésektől, a megfigyelések nyerseségétől, a helytelen következtetésektől és a felfogás zavarától. De az ilynemü csoportmunkának is megvannak a maga nehézségei és veszedelmei. Hacsak minden egyes tag nincs benső személyes érintkezésben egymással, közös akarat és célzattal működve és ha nincsenek legalább is annyira egyenlők a képzettségben és a képességben, hogy megérteni képesek legyenek egymás megkülönböztetéseit és minősitéseit, akkor közös munkájok eredménye tele lesz zavaros vonásokkal és kevés valódi értékkel fog birni. Egységesség, egyenlőség és fegyelem nélkül a csoport különböző tagjai mindig ugyanazon tényeket fognak felsorolni különböző nevek alatt, és

ugyanazon kifejezésekkel fognak élni különböző tények jelzésére.

A megfigyelés és ellenőrzés ezen módszereinek alkalmazásával, bármely értelmes, jól munkálkodó és lelkiismeretes tanulmányozó, vagy a tanulmányozók csoportja, ha a társadalmi szervezésnek szorosan meghatározott részletére vetik magokat, bizonyos tudományos értékü munkát fognak végezni. Az, hogy vajjon képesek lesznek-e a tényekből uj általánositást szürni le, amely más tényekre is alkalmazható — vagyis az, hogy képesek lesznek-e felfedezni valamely uj tudományos törvényt, — attól fog függeni, birnak-e azon némileg ritka egyesitettségével a belátásnak és feltalálóképességnek, a huzamos és beható okoskodás képességével. Ha ily általánositásra rájöttek, az uj munkateret képe. a jövő nemzedék részére, amelynek feladata az, hogy ezen gondolatmenetet folytonosan ellenőrizve, a dolgok menetével való összehasonlitás utján, a törvény első tökéletlen felállitását kiterjeszsze, korlátozza és módositsa. Csakis ily módon lehetséges akár a társadalmi tudományokban, akár bármely más ágában az emberi kutatásnak, birtokába lépni az emberiségnek a rendszerezett ismeretek azon tömegének, amit tudománynak nevezünk.

Még egy pár szót adunk ehhez a társadalomtudományi kutatások gyakorlati értékét illetőleg. Teljesen eltekintve a tudományos ember azon érdekétől, amely óhajtja kielégiteni tudvágyát a világegyetem minden részlete felől, a társadalmi tények és törvények ismerete nélkülözhetlen minden értelmes és határozott emberi működésre. A társadalmi élet teljes egésze, a társadalom teljes szerkezete és működése, emberi ténykedésen alapul. A polgárosult társadalomnak lényeges jellemzője az, hogy ezen működés nem ösztönszerü, hanem megfontolt; mert ámbár az emberi társadalom némely része ösztön szerint haladhat, a polgárosultság mégis a társadalomtudományi tények és azok egymásközötti összefüggésének szerves ismeretén alapul. És ezen ismereteknek elegendőleg általánositva kell lenniök arra, hogy

képesek legyenek az elterjesztésre. Nem szükséges, hogy mindnyájan gyakorlati mérnökök vagy vegyészek legyünk; de egyetlen fogyasztó, termelő, vagy polgár sem kerülheti el, hogy ne legyen gyakorlati szociológus. Akár csupán saját magának pénzbeli érdekeit szolgálja, akár valamely osztály vagy társadalmi szükségről, hol eszmét szolgál, az ő működése vagy tétlensége az ő saját céljait csak annyiban fogja szolgálni, amennyiben összeesik a világegyetem valódi rendjével. A munkás csatlakozhatik a maga munkásegyletéhez, vagy el lehet csatlakozás nélkül, de arra, hogy elhatározása észszerü legyen, kell hogy az, annak ismeretén alapuljon, hogy mi az a munkásegyesület, mennyire egészséges, jótékony intézet az, vajjon annak az eljárása növelni vagy apasztani fogja-e az ő szabadságát, és vajjon annak szabályzatai valószinüleg javitani vagy rosszabbitani fogják-e az igénybevétel feltételeit ő magára és osztályára nézve. A munkaadó, aki arra törekszik, hogy a lehető legnagyobb szabadsága legyen vállalatában, vagy a lehető legnagyobb hasznot érje el, okosan teszi, ha mielőtt akár küzdelembe menne munkásaival, akár megadná kivánalmaikat, megállapitja a munkásegyesületi mozgalomnak mind okait, mind célzatát, hogy valószinüleg mi az, amit felad vagy amit sarkall, mi pénzügyi ereje és gyengesége és mi a befolyása a közvéleményre. A közönséges mende-monda, vagy valami klubbi társalgás, legyen az akár egy sarki korcsma, akár egy Pall Malli palota, époly kevéssé fogja képessé tenni az embert értelmesen vezetni saját ügyeit, mint ahogy nem teszi képessé a mérnököt arra, hogy hidat épitsen. És amikor átmegyünk a magánmüködésről a férfiak és nők részvételére, mint választók, választottak, vagy tisztviselőkére, nyilvános társalgókban, helyi kormányzó testületekben, vagy magában az államban, akkor a tények egyszerü ismerete, amely elég lehet gyakran az egyes üzletembernek, többé nem lesz elégséges. Megfontolt testületi működés feltételez valamely megállapitott politikát, amely közölhető másokkal. A városi tanácsnak vagy a kormány tagjának

folytonosan azon kell törni elméjét, hogy mit kell tenni egyes esetekben. Az, hogy közbelépése vagy a közbelépéstől tartózkodása valószinüleg gyakorlatias, népszerü és állandóan sikeres lesz a céljai elérésére, attól függ, vajjon hozzá simul-e az, vagy nem a tényekhez. Ez nem azt teszi, hogy minden munkásnak és minden munkaadónak, vagy épen minden filantrópnak, vagy minden államférfiunak hivatása, hogy saját kutatásokat tegyen a társadalmi kérdésekben, ép oly kevéssé, minthogy maga tegyen élettani kutatásokat azon tények felől, amelyektől függ egészségi állapota. De akár akarják, akár nem, sikerök vagy bukások céljaik elérésével az ő tudományos, eredeti vagy mástól kölcsönzött ismeretektől függ a feladat tényei és azoknak okszerü összefüggései felől. Teljes bölcsességet sohasem tudunk elérni a társadalomtudományban vagy bármely más tudományban; de az nem ment fel bennünket attól, hogy működésünkben az ez időszerinti legjobb ismeretét használjuk fel annak, amit már tudunk. Az a nemzet fogja elérni a legnagyobb sikert a világküzdelemben, amelynek kutatói fedezik fel a tudományos igazság legnagyobb tömegét és amelynek gyakorlati emberei a legkészségesebbek abban, hogy alkalmazzák azokat.

Amit rendesen nem ismertek fel, az az, hogy a tudományos kutatás a társadalomtudomány terén ép ugy, mint az ismeretek más ágaiban is, nemcsak arra való kutatókat, de jelentékeny költséget is igényel. Tényleg semmi gondoskodás nincs ezen országban a társadalmi kutatás bármely fajának megfizetésére vagy közalapokból való támogatására. Ennélfogva jelenleg lehetetlen bármely jelentékeny haladást mutatni fel még a nyomatékos szükség által igényelt kutatásoknál is. A társadalmi ujitók mindig megbénitva érzik magokat az ismeretek teljes hiánya és ennélfogva azon feltalálás hiánya miatt, ami csak az ismeretből eredhet. Ugy hiszszük, hogy nincs egyetlen cél sem, amire a gazdag ember a közre nézve nagyobb haszonnal fordithatná feleslegét, mint arra, hogy megindittasson arra való

kutatók által határozott kutatásokat oly kérdések felett, mint a szeszes italok árulásának közigazgatási ellenőrzése, a viszony a helyi és a központi kormányzás közt, a népesedési kérdés, a nők munkával foglalkoztatásának feltételei, a megadóztatás valódi sulya, a helyi kormányzás működése, vagy sok más megnevezhető még megoldatlan kérdés. Fel lehet tenni, hogy ezen tárgyak bármelyikének megfelelő tanulmányozása csak utazásban, az anyagokban és mindennemü más kiadásokban legalább is mintegy 1000 font sterling készpénzkiadást igényel, eltekintve azoknak a kutatóknak élelmezésétől vagy a közzéadás lehető kiadásaitól. Az pedig, hogy bármely egy szakban a felfedezésre állandó gondoskodás történjék — egy tanszék alapitásával — legalább is 10.000 font sterling befektetést igényel. Jelenleg Londonban, a világ leggazdagabb városában, és amely egyuttal minden mező közt a legkedvezőbb a társadalomtudományi kutatásra, az e célra kiadott költségek összege nem tesz ki többet évente 100 font sterlingnél.

Csak az van még hátra, hogy kifejezzük a mi hálás elismerésünket azon számos barátunknak, munkaadóknak és munkásoknak, akik segitettek bennünket felvilágositásaikkal az ő saját igazságaikat illetőleg. A munkának némely részeit kéziratban vagy levonatban átolvasták Edgeworth, Hewins tanárok, Leonard Hobhouse és más barátaink, akiknek a sok hasznos irányitásért és birálatért köszönettel tartozunk. Némely fejezet korábbi levonata megjelent az Economic Journal, az Economic Review, a Nineteenth Century és a Progressive Reviewben az országban; és a Political Science Quarterlyben New-Yorkban; és dr. Braun Archiv für Sociale Gesetzgebung und Statistikjában Berlinben. Itt azok a szerkesztők engedélyével vannak utánnyomva. A könyv nagy része felolvasások formájában használtatott fel a London School of Economics and Political Scienceben 1896. és 1897-ben.

SIDNEY és BEATRICE WEBB.

41. Grosvenor Road, Westminster,
London, november, 1897.

Bevezetés az 1902. évi kiadáshoz.

(Negyedik kiadás. Ötödik ezer.)

A „munkás demokrácia" megjelenése olcsóbb kiadásban, egyformán a History of Trade Unionismmal, alkalmat ad nekünk arra, hogy egy uj bevezető fejezetet irjunk.

Tényleg nincs semmi hozzáadni valónk a könyv leiró és boncoló részéhez. Azon négy év alatt, ami elmult közzététele óta, a munkásegyesületi világ nem változott meg jelentékenyen szervezetében vagy működésében.[1] A munkásegyleti „módszerek", a kölcsönös biztositás, közös alkuvás, és törvényi becikkelyezés tárgyában — a sokféle munkásegyleti szabályzatok, amelyeket a szabványos munkabér, a szabványos munkanap, az uj eljárások és a gépek és az iparba való felvétel cimén irott fejezeteinkben tárgyaltunk — most is megtartják mindnyájan helyeiket a munkások állandó küzdelmében az iránt, hogy fentartsák és javitsák osztályuknak életviszonyait. De a mig maga a munkásegyleti világ változatlan maradt, a tizenkilencedik század utolsó éveiben fokozatos változást tapasztalunk a munkásegyletek környezetében, ép ugy a törvényben, mint a közvéleményben, amely

[1] A munkás-egyletek tagjainak száma és a munkás-egyletek vagyona azonban nagyban megnövekedett, ugy, hogy jelenleg nem nagyon sokkal van kevesebb két millió tagnál, közel négy millió font sterlingre felgyülő vagyonnal. De ezen statisztikai részleteket, hozzá véve a gyarapodás arányának némely részletét, fentartjuk a History of Trade Unionism jövő kiadására, amelyben akarjuk tárgyani az utolsó évtized főbb munkaszüneteit is.

végül hirtelen és drámai módon, köztudattá emelkedett. A Lordok házának nevezetes törvényes döntvényeinek egy egész sorozata által, az egyesült királyság munkásegyletei egyszerre ugy találták, hogy az általok használt módszere a közös alkuvásnak komolyan meg van röviditve. Ugyanekkor egy hasonlólag jelentékeny sorozata a törvényhozási kisérleteknek a tengerentuli Britanniákban a törvényi becikkelyezés módszerének lehető alkalmazását eddig nem álmodott módon tette lehetővé.

Elsősorban is azon célból, hogy fejtegetéseinket egész máig levezessük, meg kell emlékeznünk néhány törvényes változásról az egyesült királyságban 1897. és 1902. közt. A legkisebb életkor, amelyben alkalmazhatók ma a gyermekek a gyárakban vagy műhelyekben (768—69. l.) most tizenkettő, és bányákban tizenhárom; de lényegesen semmi sem történt arra nézve, hogy más munkában meggátoltassanak az iskolaköteles korban levő gyermekek,[1] és még mindig igen távol állunk a nevelésben azon nemzeti minimum hatályos követelésétől, amelyet törvényhozásunk állit, hogy elfogadott. A fiumunka (482—89., 768—71. l.) komoly bajával még nem számoltak le. Azon hosszu sorozata a törvényeknek és módositó törvényeknek, amelyek a gyárakban és műhelyekben alkalmazás feltételeit szabályozzák (771—73. l.) most egyesitve vannak az 1901-iki Factory and Workshops Actban, amely néhány részleges javitást is tartalmaz. De a törvény még most sem tudja biztositani még a gyermekek és nők számára sem, azt a nemzeti minimumát az egészségügyi és pihenési rendelkezéseknek, amit szándoka adni. A női munkások egész osztályai (772. l.) kizárva maradtak a meghatározás merevségei folytán. A tulidőre és más kibuvásokra vonatkozó számos kivétel még mindig nehezíti a törvény kezelését (349—51. l.). Azon szakaszok, amelyek a mosókonyhákra (365. l.), külső munkásokra

[1] Lásd az iskolaköteles korban levő gyermekek dolgoztatása tárgyában kiküldött kormányi bizottság jelentését 1901-ben.

(772. l.) és egészségtelen iparokra (363—64. l.) vonatkoznak, nagyrészben még ma is csak képzeletben élnek és hatálytalanok. Az egész kérdésre vonatkozólag utalhatunk a The Case for the Factory Acts cimü müre (London, 1901.), melyet Mrs. Sidney Webb adott ki. A sok kifogás alá eső 1896-iki Truck Act (211., 373., 799. l.) még mindig nem módosittatott, de igazságosan meg kell vallani, hogy gyakorlatilag az sokkal kevésbbé vált be zaklatónak mind a munkaadók, mind a munkások részére, mint ahogy mindnyájan várták. Ez azon ténynek tulajdonitható, hogy csak kis részben volt hatályban. Azon sérelmek, amelyeknek orvoslását várták a munkások ezen törvénytől, még mindig orvoslást várnak (315—18., 840. l.).[1] Az 1897-i Workmen's Compensation Act (387—91. l.) ki van most terjesztve a mezőgazdaságnál alkalmazott munkásokra, de nincs sem a műhelyi munkásokra, sem a tengerészekre, sem a fuvarosokra, sem a harminc lábnál nem magasabb épitkezéseknél alkalmazott munkásokra. A munkaadók, vagy helyesebben az ő nevökben a biztositó társaságok, a legtermékenyebb találékonyságot hoztak napfényre, ürügyeket keresni, hogy a törvény alkalmazását megszoritsák, de a legmagasabb birói szék általában véve teljes hatályt adott a parlament célzatának és egy rosszul fogalmazott törvényt valóban hatályossá tett. Hozzá kell adni, hogy a balesetekért való kártalanitás tényleges költsége kevesebbnek bizonyult, mint ahogy előre vélték, — szerencsétlenségre, amint mi hisszük, (375—76. l.) sokkal kevesebb annál, mint amennyibe került volna a munkaadónak annak megelőzése. Ennélfogva még fontosabb maradt, mint valaha, nemcsak kiterjeszteni a törvényt azon munkásokra, akik jelenleg kivül esnek keretén, de a köz érdekében is kötelezni minden foglalkozásnál az egészség és biztonság szempontjából egy nemzeti minimumot (375—78., 380—87., 771—73. l.).

[1] Megjavitunk a 211. l. egyik jegyzetében foglalt egy hibát. A törvény, ugy bizonyult be, nem alkalmazható az ott felemlitett következtetésekre, és igy semmi kisérő rendeletre nem volt szükség.

De a parlament által a törvényekben eszközölt változtatás az utolsó négy év alatt kevesebb fontossággal bir a munkásegyesületekre nézve, mint a birák által, különösen pedig a Lordok háza által birói minőségében eszközölt változtatás. A váratlan döntvények egész sorozat után, amelyek kezdődnek 1897. december 14-én, Allen v. Food, és ez idő szerint végződnek 1901. augusztus 5-én, Quinn v. Leathemmel, a legfelsőbb felfolyamodási törvényszék teljesen megváltoztatta a munkásegyletek törvényes helyzetét. Ennélfogva meg kell vizsgálnunk, hogy mennyire érintik ezen döntvények a mi függelékünkben foglalt véleményünket a közös alkuvás törvényes helyzete felől (853—62. l.).[1]

Ezen döntvények közül a legfontosabb és amely maga fontosságot ad mind a többieknek, a The Taff Vale Railway Company v. The Amalgamated Society of Railway Servants. Különbözés merült fel a vasut-társaság és sok alkalmazottja között. Strike tört ki, amelyet helyeselt a munkásegyesület kormányzó testülete, és amelyet az ő meghatalmazott tisztviselői vezettek. Azt állitották, hogy ezen strike folyamán a munkásegyesület némely hivatalnoka törvénytelen tényeket követett el és izgatott másokat, hogy kihágásokat kövessenek el, a vasut-társaság sérelmére és kárára. Ahelyett, hogy a büntető uton üldözték volna azon személyeket, akik ezen sérelmek elkövetésében bünösöknek állittattak, a vasut-társaság a High Court of Justice Chancery Division-jához folyamodott tiltó rendeletért, hogy eltiltassanak ily tények elkövetésétől nemcsak a vádolt bizonyos személyek,

[1] Ezen ügyekben a főbb itéletek össze vannak gyüjtve egy ily cimü műben:: The Law and Trade Unions: a brief review of recent litigation specially prepared at the instance of Richard Bell M. P. (London 1901.) De az egész tárgyat felölelő törvényes állapot most legkönnyebben megtalálható azon kis kötetében, a jegyzetekkel ellátott törvényeknek és jogeseteknek, amelyet mi is használtunk, s melynek cime: Trade Union Law, by Herman Cohen and George Howell (London, 1901.) Ez pontos utalásokat ad a hivatalos jelentésekre.

de a vasuti szolgák egyesült társasága is. A társaság megkezdett egy polgári pert is az egyesület ellen, egyesülési minőségben, igényelvén egy nagy összeget kár gyanánt azért, amit az ő sérelmes tényeiknek tulajdonitottak. Az egyesület azzal védekezett, hogy bármi legyen is az egyes tisztviselők és tagok személyes terheltsége, maga a munkásegyesület, testületi minőségében, nem tehető sem az eltiltás tárgyává, sem nem perelhető a károkért. Azt vitatták, hogy a mi History of Trade Unionismmunkban leirt viszonyok közt a törvényhozás megfontoltan tartózkodott attól, hogy a munkásegyesületnek a testületi jogokat megadja, és kifejezetten intézkedett az ellen, hogy ugy pereltessenek, mint testületek. Ezen véleményt általánosan elfogadták — barát és ellenség egyaránt. A munkásegyesületek felszabaditása attól, hogy a károkért testületileg legyenek felelősek, gyakran volt hivatalos magyarázat, sőt még királyi bizottságok javaslatainak is tárgya. Husz évig azután, hogy az 1871. törvény meghozatott, egyetlen egy per sem kezdetett valamely munkásegyesület ellen a maga testületi minőségében, angol bíróságok előtt.[1] De 1901 julius 22-én a Lordok háza kimondta, hogy a vasuti alkalmazottak egybeolvadt egyesülete, bár nem testület, mégis testületi minőségében perelhető azon károk miatt, amelyek állitólag az ő tisztviselői tényei folytán keletkeztek, és hogy eltiltás bocsátható ki ellene, eltiltván őt nemcsak bünös, de más nem törvényes cselekedetektől is. Sőt az itéletök támogatására hozott kidolgozott indokokban, a törvényttevő lordok azt a nézetet fejezték ki, hogy nemcsak eltiltás, de „mandamus“ is bocsátható ki egy munkásegylet ellen; hogy egy bejegyzett munkásegyesület perelhető az ő

[1] 1892-ben és ismét 1895-ben polgári perek indittattak sikeresen a munkaadók által a munkások egyesületei ellen; lásd Troloppe and Others v. The London Building Trades Federation and Others, 1892. (emlitve 862. l.) és Pink v. The Federation of Trade Unions etc. 1895. Ezen esetek azonban nem voltak sem komolyan védve, sem teljesen megvitatva, sem nem mentek fel a legfelsőbb bíróságig.

bejegyzett neve alatt; sőt még egy be nem jegyzett munkásegyesület is tehető együttesen felelőssé a károkért és perelhető az ő saját tisztviselői, az ő végrehajtó-bizottságának tagjai és megbizottai nevében; hogy egy munkásegyesület közös vagyona felelőssé tehető a költségekért és károkért, még akkor is, ha megbizottak kezén van; és hogy egy munkásegyesületi vagyon megbizottjai csatlakozhatnak felekül a munkásegyesület ellen folyó perhez, vagy külön is perelhetnek az ő munkásegyesületük ellen megitélt károk és költségek visszafizetésére nézve, akár bejegyzett az, akár nem. Az itélet hatálya röviden az, hogy az a munkásegyesületre nézve, akár van az bejegyezve, akár nincs, — ámbár nincs testületileg elismerve más tekintetben — elrendeli a teljes testületi felelősséget minden sérelemért vagy kárért, amelyet olyan személy okozott, akiről bebizonyult, hogy a munkásegyesület megbizottja gyanánt működött, nem pusztán minden bünügyi sérelem tekintetében, amelyet esetleg elkövetett, de minden oly tényért is, amely, ha nem jött is ellentétbe a büntető törvényekkel, de amelyet a bi ák esetről-esetre, időről-időre sérelmesnek mondtak ki.

Nem szándokunk az időt vesztegetni annak vitatásával, vajjon a Lordok házának ezen itélete összhangban volt-e vagy nem az ország törvényével, a döntés idején. Ritkán volt rá példa, amikor egy birói döntés annyira teljesen és széles körre kiterjedőleg döntötte volna meg a korábbi törvényes véleményeket és — nem habozunk kimondani — magának a parlamentnek harminc év előtti öntudatos szándokát. De az eset teljesen és ügyesen indokoltatott és az öt törvényt tevő lordnak döntése egyhangu volt. A britt alkotmány szerint az a felfogás, amit ők magokévá tettek a törvényről, ma már ép oly határozottan törvény, mint hogy ha valami parlamenti törvényben foglaltatnék. Mikép érinti ez a munkásegyesületek ügyét?

Első látszatra, ugy látszik, hogy kevés vagy semmi ok sincs panaszkodni ellene. Az itélet ugy mondja, hogy nem tesz semmi változást a munkásegyesületek törvényességén.

Egy tény sem tétetik szembeszökőleg sérelmessé, ami nem volt sérelmes azelőtt. És hogy ha egy munkásegyesület akár közvetlenül, akár ügynökei utján, sérelmet és kárt okoz más embereknek, a törvényben meg nem engedett tényeivel, nem látszik méltánytalannak, hogy maga a munkásegyesület tétessék felelőssé azért, amit tett. A munkásegyesületek valódi sérelme, és a komoly veszedelem további hasznosságok és fejlődésekre, az angol törvény bizonytalanságában fekszik és abban, hogy azt fel lehet használni az elnyomás eszközéül. Ez a veszedelem megnőtt és a sérelem megsulyosodott azon ellenszenv folytán a munkásegyesületek és strikeok ellen, amelyet csaknem minden biró és esküdtszék oszt a felső - és középosztályok többi részével.

A vagyonos és értelmi kereseti osztályok közvéleménye tényleg még sokkal ellenségesebb a munkásegyesületek és a strikeok ellen, mint volt egy nemzedékkel ezelőtt. 1867—75 közt, amikor a munkásegyesületek küzdöttek törvényes elismerésökért, ugy tetszett sok embernek, hogy csak méltányos, hogy miután a munkaadóknak teljesen szabadon hagyatott felhasználni gazdasági erő tekintetében való felsőbbségüket, a munkások is oly helyzetbe hozassanak, hogy jól védhessék magokat a munkaadók ellen. Ennélfogva az összejátszások és strikeok törvényesittettek és a békés rábeszélés egy neme egyenesen megengedtetett a törvény által. Addig, amig semmi fizikai erőszak nem használtatott, vagy nem fenyegettek vele nyiltan, a strike szelid zavara és rendetlensége az utcák ártatlan elzáródásának és a vonakodók izgatott rábeszélésének a vezetők által némi mértéke rendesen eltüretett a rendőrség által, és a munkaadók sem panaszkodtak komolyan ellene. Mindez ugy hozzátartozott a munkásküzdelem fogalmához, mint az állásba helyezkedés a küzdő felek közt, amelyben az államnak nincs más feladata, mint a nézőket védeni. Fokozatosan azonban ez a felfogás egy másiknak adott helyet, amely azt tartotta, hogy teljesen eltekintve az eset érdemétől, a munka megakadása egy munkaküzdelemnél nyilvános botrány, kár a közérdekre, amelyet a kor-

mánynak meg kell gátolnia. Sőt a munkabér-szerződés feltételei nemcsak ugy tekintetnek már, mint magántermészetü dolgok. A törvényhozási szabályozás fokozatos kiterjesztése minden munkára, és annak fokozatos alkalmazása a munkások és munkafeltételek különböző osztályaira, határozottan szembeáll a régi felfogással, hogy a munkaadónak joga van oly feltételek mellett bérelni munkásait, amint neki tetszik. Más oldalról a közvélemény fel lett zaklatva az által, hogy az angol ipar képes legyen megvédeni helyét az idegen versenynyel szemben, és ennélfogva olybá tekint, mint a közérdek ellen elkövetett merényletet, minden kisérletet, mely csökkenti a termelést vagy meggátolja a gépezetet, amivel a munkásegyesületeket vádolhatják. És igy növekszik a közvélemény valami döntő, békitő vagy kiegyeztető törvényszék mellett, és egy nagymérvü ellenszenv a munka bármely szervezett meggátlása ellen, akár kizárás, akár strike utján, különösen, ha az támogatva van egy oly munkásegyesület által, amelyről azt hiszik, — gyakran az ujságokban foglalt legvadabb vádak alapján — hogy a lehető legnagyobb mértékben ellensége minden lehető javitásnak ipara menetében.

Ezen ellenséges iránylatok befolyása alatt a törvényszékek az utolsó tiz év alatt, fokozatosan korlátolták azt, amit a munkásegyesületek törvényes jogának tartottak. Igaz, hogy nem volt semmi kisérlet sem arra, hogy visszahozzák a büntető törvény fenyegetéseit, amelyeknek használata eszköz gyanánt a hadviselésre, mégis meg van tompitva az által, hogy szükséges meggyőzni az esküdtszék ép érzékét nemcsak arról, hogy az állitott tények valóban elkövettettek, de arról is, hogy azok bünt eredményeznek, amelyért (amint próbálja is irányitani a biró) az esküdtszék mégis megfontolja, hogy a vádlottaknak bünösöknek kellene kimondatniok. De a munkaadók, amint reámutattunk négy évvel ezelőtt, egy sokkal előnyösebb fegyvert gondoltak ki, mint a büntető törvény. A munkásegyesületek tisztviselői által elkövetett tények a sértett személyek által, polgári perek tárgyaivá tétettek, és a birák kijelentettek sok dolgot, amely

eddigelé megengedhető járulékának tekintetett a strikenak, törvénytelennek, ha nem is büntetendőnek. Igy kereset alá fogható sérelemnek mondatott ki a munkásegyesületek részéről közzététele a „fekete listának" az unióhoz nem tartozó cégekről és szabad munkásokról.[1] Még a legbékésebb rábeszélés is, a legkisebb verekedés, erőszak vagy kényszerités nélkül is, kereset alá foghatónak mondatott ki azon alapon, hogy az egyrejárt a felügyelés és ellenőrzéssel, az pedig kellemetlen a munkaadónak.[2] De a törvény, ahogy az ma magyaráztatik, sokkal tovább megy, mint egyszerüen felelőssé tenni a munkásegyesületet oly tényekből eredő károkért, amelyek épugy kereset alá foghatók volnának, hogy ha egyes személy követte volna el. Minden egyes ember, bármely indoka legyen is rá, törvényszerüleg minden alkalmatlankodás, vagy kényszerités vagy felügyelés és ellenőrzés nélkül törekedhet rábeszélni egy másikat megtételére vagy meg nem tételére bárminek, amit a másiknak joga van megtenni vagy meg nem tenni, még akkor is, ha más emberek sérelmet szenvednek ez által.[3] De már egy csoport ember részéről kereset alá fogható sérelemnek tartatott együtt várni az utcán abból a célból, hogy megkisértsék, bár nyugodtan és békésen, rábeszélni másokat, hogy ne álljanak munkába egy bizonyos munkaadónál.[4] Valószinü, hogy ma kereset alá fogható sérelem, hogy ha egy munkásegyesületi végrehajtó bizottság utasitja bármely hivatalnokát vagy megengedi neki, hogy igyekezzék rábeszélni egy munkaadót, mikép ne adjon munkát, vagy bocsásson el bizonyos veszekedőt; ámbár törvényszerü minden egyes emberre nézve megtenni ezt a lépést, ha ő jóhiszemüleg nem járt el, kifejezett vagy burkolt módon egyetértésben bárki mással.[5] Ugy tartatott, hogy

[1] Troloppe and Others v. The London Building Trades' Federation and Others.
[2] Lyons v. Wilkins.
[3] Allen v. Flood.
[4] Lyons v. Wilkins.
[5] Allen v. Flood.

kereset alá fogható sérelem a munkásegyesületi hivatalnokoktól, ha rábeszélni igyekeznek egy céget, hogy ne lássa el árukkal a másikat, vagy ne dolgozza fel valamely bizonyos iparos által megjelölt terményeket, még pedig akkor is, ha békés és udvarias is a rábeszélés;[1] ámbár teljesen törvényes bárkinek is megtenni ugyanezen dolgot. Sőt még egyes emberek gyülekezetének is törvényes joguk van arra, ha ők véletlenül munkaadók, akik saját üzletöket akarják előmozditani. Törvényszerünek tartatott a tőkével biró üzletemberek egy csoportozatának ily irányban a legszigorubb nyomást gyakorolni azon üzletre, amelyik kivül áll az ő csoportukon, még pedig egész addig, hogy összejátszhattak arra, mikép saját maguk hasznára, kiszoritsák őt az üzletből.[2] Hogy ha a munkások egy testülete ugyanily eredményre törekszik, az ő összejátszásuk per alá fogható.[3] És ámbár ugy látszik, hogy még mindig törvényszerü (ha nincs szerződésszegés esete) a munkások részéről összejátszani, egy bizonyos cégtől megtagadni az ok megjelölése nélkül a munkát, vagyis strikeolni — még mindig kétséges, vajjon összejátszásuk nem eshetik-e a kereset alá, ha a strike indoka valami más, mint saját egyéni alkalmaztatásuk feltételeinek javitása. Ha a biró arra a következtetésre jutott, hogy a munkások hallgatása vagy épen ellenkező állitásaik dacára ők tényleg nem valami különbözet miatt strikeolnak a saját munkabéreiknél, de pusztán azon célból, hogy nyomást gyakoroljanak valamely más munkaadóra, vagy valamely más munkásokra, azon célból, hogy azokat kizárassák a munkából, akkor valószinüleg azt fogja tartani, hogy az ilyen strike kereset alá fogható sérelem a másik munkaadó vagy munkások által, amelyekért ezek kárt tartoznak fizetni.[4] Sőt még akkor is, ha a strike törvényes, a munkás-

[1] Temperton v. Russell.

[2] Mogul S. S. v. M'Gregor, Gow, and Co.

[3] Quinn v. Leathem.

[4] A „rokonérzésből való strike" vagy boycott már törvénytelennek tartatott az amerikai törvényszékek által is. Lásd több

egyleti tisztviselőknek nagyon elővigyázóknak kell lenni, hogy hivják ki a munkásokat. Valószinüleg kereset alá fogható, ha a tisztviselő felhivása folytán a munkások közül többen strikeba állanak felmondás nélkül, vagy más módon törik meg szolgálati szerződéseiket, még akkor is, ha a munkásegyesületi tisztviselő nem célozza azt, hogy ők igy tegyenek. És ha a birák esetleg ugy tartják, hogy valamely strike nem volt igazolva, vagy ha igazolva is volt önmagában, de törvénytelen (de nem büntetendő) tettek követtettek el annak folyamán, amelyeket ő előre láthatott volna, azon munkásegyleti tisztviselő, aki elrendelte a strikeot, igen valószinüleg felelőssé tétethető azon károkért, melyek származnak bármely személyre nézve azon törvénytelen tényekből, melyet az szándéktalanul és nem önmaga okozott. Mindazon esetekben, ahol csak a munkásegyleti tisztviselő vonható felelősségre, ma maga a munkásegyesület is teljes egészében felelőssé tétetett. És a főnök és ügynöke közt fennálló általános törvényes viszonyból következik, hogy ahol csak egy munkásegyesület valamely tisztviselője, az ő dolga rendes menetén és az ő foglalkozásának szembeszökő körén felül, tesz bármit, amiért ő esetleg kártéritési felelősség alatt áll, a munkásegyesület maga is, melynek ő szerve, szintén felelőssé lesz, még akkor is, ha az minden rendelkezés nélkül, vagy az ő munkásegyesülete állandó politikájával ellentétesen, vagy épen egyenes ellenmondásban járt el azon magán utasitásokkal, amelyeket az ő végrehajtó-bizottsága adott neki. Végezetül, ha a munkásegyesület per alá fogható, a sértett félnek joga van folyamodni a High Court of Justicenek Chancery Divisionjának egy eltiltó rendeletére a munkásegyesület és annak hivatalnokai ellen, határozottan eltiltván őket a parancsolt tények bármelyikének elkövetésétől. Az ily eltiltó rendelet kiadása egyetlen Chancery biró belátásától függ és hogy ha nem engedelmeskednek annak, kényszeri-

biró megjegyzéseit Temperton v. Russell, Lyon v. Wilkins és a mi jegyzetünket a 861. l.

teni lehet rövid uton bezárás által, per nélkül, meghatározatlan időre, mert ez az, amit „a törvényszék megvetésének" nevezünk.

Azt hiszszük, ilyen ma a törvény azon legjobb vélemény szerint, amelyet egy dologismerő jogtanácsos adhat ügyfelének. De annyira szabatosság nélkül való és rosszul körülirt, oly zavaros és bizonytalan az angol törvény oly tárgyak felett, mint összeesküvés és rágalom — valóban az gész büntetőtörvény, — hogy semmit se szóljunk arról, ami a főnökre és ügynökére vonatkozik, — hogy nem követelhetjük, mikép a mi előadásunkra mérget lehetne venni. Maga a bizonytalanság maga magában egy komoly sérelem. Ha egy munkásegyesületi végrehajtó-bizottság tudná pontosan, hogy mi a törvény, gondja lenne reá, hogy ne sértse azt meg, és volna némi lehetősége arra szoritani tisztviselőit, hogy a törvényes jogköröket tul ne lépjék. Ez ma lehetetlen. Mindaz, amiről ma egy munkásegyesület biztos lehet, az, hogy bármikor, ha hivatalnokai bármelyikének bárminő ténye sérelmet vagy veszteséget okoz bármely munkaadónak vagy bármely munkásnak az ő soraikon kivül, nyitva áll bármely ily személynek, csekély költséggel keresetet inditani a munkásegyesület ellen kártéritésért. Ez legalább is jelenti az ügyvédi költségeket. Ha a kereset a törvényszékhez kerül, a munkásegyesület tudni fogja, hogy ámbár az esküdtszék adja az itéletet a puszta tényekre vonatkozólag, az itélet mégis tiz eset közül kilencben gyakorlatilag a biró felfogásától fog függeni a törvény felől. És ámbár mindnyájan teljesen hiszünk a mi biráink becsületes és pártatlan voltában, ugy eshetik, hogy a jelen bizonytalanságban magának az esetnek törvénye szükség szerint arra az oldalra hajlik, aminő felfogás van a munkásegyesületek általános politikája felől. Ha a birák azt hiszik, amit mi hiszünk, hogy a munkában közszabályzatok kényszeritése, a szabvány-munkabér, szabvány-munkanap fentartása, egészségügyi és biztonsági feltételek kényszeritése tényleg hasznosak a társadalomra egészben, és feltétlenül nélkülözhetlenek iparunk állandó

boldogulására, akkor nem tartanának felelősnek bármely kárért, amelyet szabályos folyamatában esetleg egyes embereknek okozott, egy észszerüen vezetett munkásegyesületet jobban, mint egy zajongó mértékletességi egyletet vagy konzervativ gyülést. De a mi biráink szembeszökő többsége szemmel láthatólag azt hiszi, egészen becsületesen, hogy a munkásegyesületek — a közszabályzatoknak rákényszeritését célozva az egész iparágra — rendkivüliek, kifogás alá esnek, kárt okoznak az angol iparnak, sőt egyenesen rosszindulatu megsértései az egyéni szabadságnak, amit a parlament igen bolondul cselekedett, hogy kivett a bünök osztályzata közül. Az ő hiányos gazdasági képzettségük és tudatlanságuk a gazdasági tudományban felelősek elméjük ezen állapotáért. Szerencsétlenségre előszeretetük saját pályájuk technikai oldala iránt nagyon is valószinütlenné teszi, hogy ezen tudatlanságot náluk a munkáskérdések gyökeres tanulmányozása eloszlassa. Ennélfogva tehát amikor itélniök kell a felett, vajjon egy bizonyos sérelem, amelyet egy ily összejátszás következménye hozott létre, per alá fogható-e vagy sem, nem tennék meg kötelességöket, hogy ha ilyen véleményben lévén annak ártalmas voltáról, ha nem bánnának el vele sokkal szigorubban, mint ahogy tennék, hogy ha épen hasonló tények oly egyletek által követtetnének el, amelyeket ők a közérdekre jótékonyaknak ismernek el, — mondjuk például tőkés munkaadók egylete által a nemzetközi ipar erős és szakadatlan versenyének folyamán. A következtetés az, hogy a munkásegyesületeknek számitani kell vele, mikép tényleg a strike minden egyes részlete és valószinüleg a nem egyesületi munkásokkal való együttdolgozás minden megtagadása per alá foghatónak fog tartatni és tárgyává tétetik a kártéritési kereseteknek, amelyet aztán a munkásegyesületnek kell megfizetnie testületi alapjaiból.

Nem akarjuk azt tételezni fel, hogy minden kis munkazavart fog követni valószinüleg egész zápora a pereknek az érdekelt munkásegyesület ellen. A munkaadók álta-

lában nagyon ildomosnak találják, hogy jó viszonyban legyenek a jól vezetett munkásegyesületekkel és ennélfogva nem óhajtják eltörni a békés tárgyalások lehetőségét velük. De mindig nyitva lesz a munkaadók vagy a nem szövetkezett munkások részére, hogy keresetet inditsanak, és komoly nézeteltérés esetén alig lesz valószinü, hogy mindnyájan eltekintsenek egy ily módtól, melylyel oly könnyen sérthetik ellenfeleiket. A munkásegyesületek pedig gyakran ugy fogják találni, hogy a sulyos perköltségek és kártéritések tönkre teszik vagyonukat. Sőt még azelőtt is megtörténik ez, mielőtt egy komoly eset felmerülne. De a veszély lehetősége mindig ott van. Nem nagyon sok azt állitani, hogy kivéve a legerősebb és legjobban szabályozott iparágakat, a munkásegyesület, ami pénzügyeit illeti, amikor a küzdés szükséges, ezután csak nyaka köré vetett pórázzal verekedhetik.[1]

Kell-e módositani ezt a törvényt? Egyszerre azt mondjuk, hogy a munkásegyesületek, véleményünk szerint, nem volnának igazolva, ha azt igényelnék, hogy visszaadassék nekik a törvényes eljárás alól való azon teljes mentesség, amelyet akart a parlament nekik 1871—76-ban megadni. Nem látunk semmi komoly okot arra, hogy ha a törvény megfelelő állapotba hozatik, a munkásegyletek mért ne legyenek elismerve annak, hogy a maguk testületi minőségükben is kártéritési perbe fogassanak minden oly sérelemért, amelyek általuk vagy az ő ügynökeik által okoztattak más személyeknek. Ha például egy munkásegyesület a maga testületi minőségében egy lapot adna ki, aligha igényelheti, a rágalmazási kereset tekintetében, hogy vele más-

[1] A szabályzatokba esetleg felvett jámbor kijelentések sem mentik meg a munkás-egyletet a kártéritési pertől, ha káros dolgok követtettek el maga a munkás-egyesület vagy hivatalnokai által az ő jogkörük szembeszökő korlátai közt. A birák tul fognak menni a szabályokon, ha szükséges, és meg fogják formálni a maguk következtetéseit a végrehajtó bizottság vagy főtitkár valódi célzataira, szándékaira és utasitásaira nézve.

ként bánjanak el, mint bármely más egyéni ujságszerkesztővel szemben. Sem nem látunk az 1875-ki Conspiracy and Law of Property Act oly módositására semmi jogcimet, amely törvényszerüvé tenné a valószinüleg egyedüli módot a teljes összejátszást, hatályossá tenni: nevezetesen a settenkedők távoltartását a strike idején. Sőt ha egy munkásegyesület megsérti a saját szabályait vagy elkövet valamit, ami világosan kivül áll jogkörén, egyáltalán nem látunk semmi jogalapot arra, hogy bármely elégedetlen tagot elzárjunk attól, hogy megtiltás iránt keresetet inditson.[1] Végül, ha egy munkásegyesület vagy ennek tisztviselője megfontolva rábeszél vagy rábir egyeseket, hogy megtörjenek oly törvényesen kötelező létező szolgálati szerződéseket, amelyeket kötöttek, a munkásegyesület megérdemli, hogy fizesse a kárt. Eddig a törvény uj magyarázatát, ugy gondoljuk, el kell fogadni. De a munkásegyesületeknek bizonyára megvan igazi igényök arra, hogy az ő törvényes jogaik és kötelességeik világosan határoztassanak meg és szabatosan és jogérvényesen soroltassanak fel. Jelenleg a törvény pusztán egy csapda, amelybe minden pillanatban bármelyikök befogható. Tovább mehetünk. Addig, amig a közfelfogás azt határozza, hogy a bérszerződési feltételek alkuvás utján állapittassanak meg, a közigazság azt kivánja meg, hogy mindkét fél egyenlő szabadon védhesse saját érdekeit együttes működéssel, még akkor is, ha az ily együttes működés kárt okoz az ellenfélnek vagy másoknak. Csak egyszerü gunya az igazságnak azt mondani a munkásoknak, hogy nekik szabad összejátszani és sztrájkolni abból a célból, hogy jobb feltételeket csikarjanak ki munkaadóiktól, és aztán elmarasztalni őket mindazon kárban, amelyet ezen jog gyakorlásában és anélkül, hogy megsértenék a büntető törvényt, esetleg okoztak más embereknek. Minden strike, mint minden más neme a háborunak, szükségképen okoz kárt más

[1] A skót vasuti alkalmazottak egyesült társasága v. Motherwelli szakasza.

embereknek — kárt, amelyet a strikeolók világosan láthatnak előre, és amelyet a törvényhozásnak is épen olyan tisztán kellett előrelátnia akkor, amikor szentesitette azt, hogy a munkafeltételek ezen magánháboru utján állapittasanak meg.[1] Sőt minden strike — amint a közvélemény világosan érzi most — kárt okoz a közönségnek is egyetemesen.[2] Ez lehet egyik oka annak jövőre, hogy mellőztessenek a strikeok a munkabérszerződések megállapitására való eszközök közül. De nem igazságos az, hogy a munkásokat közvetve szoritjuk arra, hogy a strikeokat ne vehessék igénybe az által, hogy a munkásegyesületeket tesszük felelőssé a strikeokkal esetleg együttjáró károkért. Ez annyit tesz, hogy megkötött kezekkel adjuk át őket a munkaadóknak. Ennélfogva a munkásegyesületeknek jogos igényök van a törvény megváltoztatására.

[1] „A (Conspiracy and Protection of Property) törvény harmadik szakasza kifejezetten törvényesiti a strikeokat a legszélesebb értelemben, a negyedik és ötödik szakaszban foglalt kivételek mellett.“ Lord Chief Justice Coleridge Gibson v. Lawson. (1891.)

[2] Itt kullog a munkás-egyesületekre a büntető törvény régi használata felujitásának egy veszélye. Egyáltalán nem világos, hogy egy összeesküvés, amely sem nem tervez, sem nem követ el bárminő büntetendő törvényt, de megsért egy kereset alá eshető magánjogot, nem lehet-e magamagában büntetendő sérelem, hogy ha a kereshető magánjog olyan, melyben a közönségnek is elegendő érdeke van. Lásd 857. l.

[3] Talán szolgálatot teszünk, ha közlünk szabatos formában egy oly törvényjavaslat-tervezetet, aminőt a munkás-egyesületek helyesen követelhetnének a kormánytól, képviselőktől és képviselőjelöltektől.

JAVASLAT, MELYNEK CIME AZ IPARI VISZÁLYOKRA VONATKOZÓ TÖRVÉNY MÓDOSITÁSA.

1. Semmi megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés, amely a munkaadók egyesülete vagy egy munkás-egylet részéről jött létre ipari viszály tekintetében vagy annak folytatására, sem

Ámbár valószinütlennek látszik is, hogy a mi jelen parlamentünk hozzájáruljon oly módositásához a törvénynek, aminőt a munkásegyesületek óhajtanak, mégis ki kell jelentenünk azt, hogy a jelen helyzet olyan, amely nem lehet állandó. A két millió munkásegyesületi tag, akik valószinüleg egyötödét teszik ki a nemzet választóinak, kétségkivül nem fogja megengedni, hogy elejtessék a közös szabályzatok rendszere a szabványos minimum munkabérek és más feltételek megállapitására minden iparágnál. Ezen politikájukban támogattatni fognak az összes munkás közvélemény által és összhangban fognak eljárni a gazdasági tudo-

semmi tény, amely ily megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés végrehajtásában követtetik el, nem lesz kereset alá fogható, hogy ha az ily tény nem fogható kereset alá akkor, ha egyes ember követi el minden megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés nélkül, és ha az ilyen megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés nem volna büntetendő, mint büntény.

2. Semmi elkövetett tény és semmi megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés, amely létrejött egy munkaadók egyesülete vagy egy munkás-egylet által vagy annak javára, egy ipari viszály szervezése vagy továbbvitelére, nem lesz kereset alá fogható csupán azon ok miatt, amiért elkövettetett vagy létrejött, vagy hogy ha nincs törvényes mentség vagy indok ily tény, megegyezés, összejátszás vagy összeesküvésre.

3. Semmi megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés valamely munkaadók, vagy munkások egyesülete részéről vagy érdekében egy ipari viszály létesitése vagy továbbvitelére nem lesz minősithető bün gyanánt, hacsak oly tény nem terveztetik, vagy követtetik el, akár cél, akár eszköz gyanánt az ily megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés folytán vagy általa, amely maga is mint bün büntethető.

4. Az 1875-iki Conspiracy and Law of Property Act harmadik fejezetében foglalt azon kifejezésnek „ipari viszály a munkaadók és munkások közt“ ugyanazon értelme van, mint az ipari viszálynak ezen törvényben.

5. Ezen kifejezések „munkaadók egylete“ és „munkás-egyesület“ ezen törvény értelmében magában foglalja minden oly be-

mány tanitásaival.[1] A szabad és nem korlátolt egyéni alkuvás alternativája — amely szerint minden egyes műhelynek megvannak a maga külön munkaórái, a maga egészségügyi rendszere, a maga külön szervezete a balesetek megelőzésére, amint minden tulajdonosnak magának tetszik megállapitani, mig minden munkás maga köti külön szerződését minden munkára saját munkaadójával — egy egész század tapasztalata által be van bizonyitva, hogy odavezetnek a kiszipolyozáshoz. A szükséges közös szabályzatok csak két módon biztosithatók: közös alkuvás és törvényi becikkelyezés utján. Ha a közös alkuvás, a maga kikerülhetetlen következményeivel, a közös tartózkodással a munkától és alkalmi megakadásával a munkának, a birák felfogása által a törvény állásáról lehetetlenné tétetik, vagy legalább is drágává és nehézzé, a munkásosztály közvéleményének egész sulya kétségkivül a törvényi becikkelyezés javára fog átdobatni. Mi magunk nem sajnáljuk azt a folyamatot, de az, hogy

jegyzett vagy be nem jegyzett egyesületét egyes személyeknek, amely szabályozni vagy befolyásolni akarja a munka feltételeit egyenként vagy összesen egy vagy több iparnál és magában foglalja minden két vagy több ily egyesület közt létrejött szövetséget, egyezséget vagy összejátszást.

6. Ezen kifejezés „ipari viszály" magában foglal minden viszályt, véleményeltérést, vagy megegyezési hiányt, létezőt vagy terveltet, egy vagy több munkaadó vagy a munkaadók egyesülete, és egy vagy több munkás vagy munkás-egyesület, vagy azok bármennyijének szövetsége, egyezsége vagy összejátszása közt, akár bejegyzettek vagy becikkelyezettek, akár nem, és akár vonatkozik az ily viszály, véleménykülönbség vagy megegyezés hiánya egy vagy több érdekelt személy alkalmazására, vagy bármely pénzbeli vagy más érdekére bármennyinek közöttük akár nem és akár tartoznak bármennyien közülök ugyanazon iparághoz, helyhez vagy társaságokhoz, vagy különböznek e tekintetben.

[1] Lásd III. rész I. fejezet „A közgazdák véleményei". II. fejezet: „A vásár alakulása" és III. fejezet: „A munkásegyesületi ügy gazdasági jellemvonásai".

Lord Penrhyn és a vasuti társaságok, a hajós-szövetség s a gépészi munkaadók valami előnyt lássanak ebben, az nagyon is kétségesnek látszik előttünk.

Most már áttérünk a munkásegyesületek kérdésében beállott második nagy változásra. Amig az egyesült királyságban a Lordok háza a közös megalkuvás rendszerét tényleg használhatatlanná tette, Ausztrália és New-Zeeland ifju és erőteljes demokráciájának törvényhozása megmutatta, hogy mennyire rugékonyabb és mennyire jobban alkalmazkodó a modern viszonyokhoz, mint azt eddigelé hittük, a törvényi becikkelyezés alternativ módszere. Amikor mi 1897. évben irtuk e könyvet, Victoria és New-Zeeland törvényhozása még mindig első kisérleti állapotában volt, és csak keveset tudtunk annak tényleges hatásáról (lásd 246., 488., 770., 776., 814. l.). Azóta nagy mértékben kiterjesztetett körében, amint tapasztalat szereztetett, és mind hivatalos, mind biráló megfigyelők által gondosan leiratott. Mi magunknak is volt alkalmunk megnézni 1898-ban mind a victoriai, mind a new-zeelandi rendszert működésében, és jelentékeny időt töltöttünk el őrködve és kutatva a kisérlet tényleges eredményeit mind barátai, mind ellenségei közt. Sokkal inkább megvagyunk győződve, mint valaha, hogy mind a victoriai, mind az uj-zeelandi törvények megérdemlik az anyaország munkaadóinak és államférfiainak épugy, mint munkásainak és filantrópjainak kedvező megfontolását.

A victoriai törvényhozás[1] kevésbbé jól ismeretes Angliában, mint a new-zeelandi. Az 1896-iki Factories and

[1] A victoriai rendszer és ennek tényleges működésének legjobb leirása van a New South Walesi kormánytól: Report of the Royal Commission of Inquiry into the Working of Compulsory Conciliation and Arbitration Laws (Sidney, 1901.) Judge Backhouse-tól. Magukat a törvényeket legjobban meg lehet ismerni a Factories and Shop Acts cimü ügyes kiadásban. Harrison Ord-tól (Melbourne, 1900.) A rendszer rövides összefoglalása az uj döntvények részleteivel a hatóságok részéről adva van Mrs. W. P. Reeves által az ő fejezetében The Case for the Fac-

Shops Act által, több haszontalan kisérlet után, hogy más módokon szüntessék meg a kiszipolyozást, külön „munkabér-hatóságok" állittattak fel különböző elnyomott iparágakban. Ezek felhatalmaztattak, hogy megállapitsanak minimális szabvány-munkabéreket az iparág részére, mind a gyári, mind a külső munkások részére, idő szerint és darabszámra is; hasonlóul a legnagyobb arányos számát a segédeknek vagy kezdőknek, tizennyolc éven alól és az azoknak fizetendő legkisebb összeget. Az igy meghatározott közös szabályzatok az illető iparágra nézve részévé lettek a gyár-törvényeknek, és épugy rákényszerittettek a gyárfelügyelők által, mint bármely más kivánalmai a törvényeknek, a rendőri hatóságok előtt való sommás eljárás utján.

Ezen törvény csak hat különösen kiszipolyozott iparágra szólott és csupán Melbournera és külvárosaira terjedt ki. 1900-ban, négy évi tapasztalat után, a törvény kiszélesbittetett minden irányban. A hatóságok hatásköre kiterjesztetett ugy, hogy tényleg az egész gyarmatra kiterjed. Arról is gondoskodás történt, hogy hasonló hatóság állittassék fel minden oly iparágban vagy üzletben, amelyre nézve a parlament bármely háza egy helyeslő határozatot mondott ki. Jellegző a törvény megbecsülésére nézve, hogy egyszerre nem kevesebb, mint huszonegy ily hatóság létesült, védett és nem védett iparágakban egyaránt és ezek közül sok az

tory Acts (London, 1901.) Lásd továbbá W. P. Reeves egy cikkét az 1901. szeptemberi Economic Journalban, a legkisebb bérről szóló törvényről Victoriában és Dél-Ausztráliában; a gyárak főfelügyelőjének évi jelentéseit (Melbourne) 1896—1900-ig; és a most (1901 december) még ülésező királyi bizottság előtt adott jelentését, amely a törvény eredményeit kutatja. Ezen bíróság jelentése, amely rövid időn közzé fog tétetni, a legjobb felvilágositást fogja adni nekünk a rendszer müködéséről. Hozzá kell adni, hogy a victoriai munkabérhatóságról szóló szakaszok 1900. decemberén csaknem szóról-szóra átvétettek Dél-Ausztrália törvényhozása álta.

érdekelt iparágakban levő munkaadók kérelmére. Ez volt az eset például a nyomdászok (szedők), kocsigyárosok, szivarkészitők, ácsok, metszők, szijgyártók, kőfaragók, timárok és mások részére felállitott hatóságoknál.

Ezen munkabér-hatóságok állanak négytől tiz képviselőből, akiknek felét az azon iparágakban levő munkaadók, másik felét a munkások választják. A hatóság maga választhatja meg elnökét, akinek döntő szavazata van; és sok iparágban a munkaadók és munkások könnyen megállapodtak egy közbizalmi külön emberben — egy biróban, egy lelkészben, vagy egy felelős kormány-hivatalnokban. Eltérés esetén a kormány nevezi ki az elnököt, rendesen egy birói jellegü külső embert választván. Akkor aztán a hatóság munkához lát, meghatározni, hogy mi legyen a szabványos minimális munkabér és érdekes azt találni, hogy egy nagyobb vagy kisebb időig elhuzott, de teljesen barátságos alkudozás után, a képviselők gyakran voltak képesek megegyezni határozatok felett anélkül, hogy az elnök döntő szavazatára szükség lett volna. Az igy megállapitott legkisebb bér aztán alkalmazhatóvá tétetik minden emberre vagy minden osztályu emberre, gyári vagy külső munkásokra, idő- vagy darabszám szerint; és határozottan ki van mondva, hogy a hatóság vegye megfontolás alá „ a munka természetét, nemét és osztályozását, és azt a módot és eljárást, ami szerint a munka elvégzendő, és a munkás korát és nemét, és minden dolgot, amelyet időről-időre meg kell határozni.“ A hatóság állapitja meg a munkaórák maximumát, rendesen nyolcat, amelyet kell egy napi munkabérért dolgozni, és hogy mily minimális bér fizetendő a tulidőért, de tényleg nem korlátozza a munkaidőt (ami a törvényben csak nőkre, bányászokra nézve van megszabva). Jog hagyatott fenn a gyárak főfelügyelőjének arra, hogy koros vagy gyenge munkásoknak adjon engedélyt, egyhuzamban egy évre, hogy kevesebbért dolgozhassanak, mint a meghatározott bér, és ugyanazt teheti fiatal kezdőkre nézve, akik még nem birnak teljes gyakorlattal. Ez az intézkedés az 1900-iki

törvényben csatoltatott be, a gyakorlat mutatván annak mind szükséges, mind gyakorlati voltát. Hozzá kell adnunk, hogy a hatóságok tagjai közpénzekből kapnak tiz shilling fizetést egy teljes napi ülésezésért és öt shillinget egy félnapi ülésért, az elnök dupla fizetést kapván.

Ezen törvény értelmében bizonyos iparágakban egy törvényes minimális bér állapittatott meg és kényszerittetett rá öt évre, és sok más iparágakban rövidebb időre. Igy a legkisebb heti bér a szabónők részére, hogy azzal kezdjük, husz shillingben állapittatott meg hetenkint, az ingkészitőknél tizenhat shillingben, a felnőtt férfi csizma- és cipőmunkásoknál negyvenkét shillingben, ezen idő szerint fizetett bérek minden iparágnál át lévén számitva hasonértékü darabmunkára is. Ezen munkabérek jelentékenyen felette voltak annak, amit sok munkás kapott azelőtt, de ezen tény dacára, ugylátszik, sem az ipar mennyisége, sem a munkaadók nyeresége nem csonkult. Nem tudtuk megállapitani, hogy 1898-ig lett volna bármely munkáskéz csökkenés az érdekelt iparágaknál; ellenkezőleg a munkások száma bizonyosan növekedett. Nem találtunk semmi nyomára annak, hogy az árak emelkedtek volna, és egyes munkaadók azt állitották, hogy ők nem emelték. Sőt maguk a munkaadók sem voltak elégedetlenek az eredménynyel. Ezen ellentét kimagyarázása, amire mi rájöttünk, azon igen jellegzetes tényben fekszik, hogy amikor a munkaadók kényszeritve látták magokat a szabvány-bért fizetni mindenkinek, akit csak alkalmaztak, gondjuk volt rá, hogy a munka oly hatályos legyen, amint csak lehetséges, — gondosabban választották meg munkásaikat, folyton teljes elfoglatságban tartották őket, uj módszereket és gépeket hoztak be és a munkát minden módon hatályosabbá tették. A munkabérek versenyének megszüntetése azzal a hatással járt, amint Mundella gyakorlati tapasztalatból jelezte már harminc évvel ezelőtt (lásd 723. l.), hogy a figyelmet a hatékonyságra forditsa. A victoriai munkabérhatóságok egész tapasztalata, épugy sikerükben, mint árnyoldalaikban, megerősiti a mi fejtegeté-

sünket a közös szabályozás gazdasági eredményeiről (715—39. l.).[1]

Amit a victoriai törvény tesz, az valóban ez: Kényszeriti a munkaadókat és munkásokat közös megegyezéssel megállapitani a minimális feltételeket saját maguk iparágára nézve, amelyeket megváltoztathatnak, ha és amikor akarják, de amelyek egyidőre parancsoltatnak a törvény által. Egy munkaadó sem köteles folytatni üzletét vagy felfogadni bármely munkást; de hogyha neki ugy tetszik, akkor köteles, mint minimumnak, eleget tenni ezen feltételeknek, épen azon a módon, amint tesz a gyártörvények egészségügyi rendelkezéseivel szemben. Egy munkás sincs kényszeritve belépni a munkába, vagy eltiltva attól, hogy jobb feltételek végett strikeoljon, de meg van gátolva abban, hogy kevesebbért álljon munkába, mint a legkisebb munkabér, épugy, amint meg van gátolva, hogy legkisebb egészségügyi követelményeknél kevesebbel beérje. A törvény tényleg minden iparágat, amelyben a munkabérhatóság felállittatott, oly helyzetbe hozott, mint a legjobban szervezett iparágak vannak az országban, ahol minden cég és minden munkás a munkafeltételeket (ami a minimumot illeti) hatékonyan szabályozva találja közös megegyezés által, — azon további előnyökkel, hogy Victoriában a közös szabályzatok ráparancsolása a szakszerü gyári felügyelőnek dolgává lett; hogy egyetlen egy egyén sem térhet el a megegyezéstől; és hogy sohasem szükséges sem strike, sem rábeszélés, sem más rendkivüli eljárás arra, hogy ennek hatályát fentartsa. Ez

[1] Meg kell emlitenünk, hogy ezen törvénynek, mint minden gyári és egészségügyi törvénynek, nem volt semmi sikere, hogy hatása legyen a chinaiak közt. A gyakorlat Victoriában, mint másutt is, azt látszik mutatni, hogy lehetetlen a nemzeti minimum bármely formáját reá szoritani a chinai lakosságra egy fehér lakosságu városban — egy rendkivüli fontosságu tény az ő bebocsáttatásuk vagy kizáratásuk óhajtásos voltának kérdésében.

előttünk határozott előnynek tünik fel azon gazdátlan magánhadviselés felett, amelynek van másképen a munkaadás feltételeinek megállapitása átengedve.

Szembeszökő, hogy a victoriai rendszer nagyobb előnyöket ad a gyengébb iparágaknak, mint az erősen szervezetteknek. Ez a mi felfogásunk szerint érdemeinek egyike. A mai Angliában nem az a sürgős szükség, hogy a jobban fizetett és erősebb részeinél növeljük a munkabérmennyiséget a munkásoknak, hanem az, hogy emeljük fel az elnyomott osztályokat, akik a szegénység vonala alá esnek. A hajóépitő városokban a kazánkovácsok, a lancashirei gyapotszövők és a northumberlandi kőszénbányászok el tudnak érni saját erejökön (ámbár nem a folytonos zavargás és állandóan nehéz háboruk nélkül,) annyit, vagy még többet, mint amennyit bármely ily törvény megtehetne helyettök. De a napi munkások, a napszámosok, akiknek szervezetök meg van bénitva házi munka és a női munkások által mindenütt, a mi véleményünk szerint, pusztán alkuvás útján sohasem érhetnek el akár kielégitő közös szabályzatot, akár valami valódi keresztülvitelét oly képzeleti javulásnak, aminőt maguk elé tüznek. Azt gondoljuk, hogy a gyakorlat ezen és más országokban megerősiti azt a gazdasági következtetést, hogy nincs más mód emelni ezen osztályok jelenlegi botrányosan alacsony életviszonyait, csakis valami oly törvényes rendezés által, mint aminőt ad a victoriai törvény.

Nem akarjuk azt mondani, hogy a victoriai törvény egyáltalán tökéletes. Azt állitják, bizonyosan igazán, hogy egyes esetekben kibuvnak alóla és nem engedelmeskednek neki, amint hogy meg van a lopás és gyilkosság ellen is a törvény, de azt nem számitjuk a komoly ellenvetések közé ezen vagy bármely más törvény ellen. A főfelügyelő munkaengedélyei a megállapitott bér alatt alkalmasak szintén a visszaélésre, de becsületesen kezelve, amint van most kezelve, nem tekintjük oly munkások rendkivüli kezelését, akik tényleg képtelenek egy jó napi munkára, semmi hátránynak. Helytelen, hogy a munkabérhatóságoknak nincs joguk

közös szabályzatokat állitani fel a maximális munkaórákra és sok más feltételeire is a munkának a munkabéreken tul. Sokkal komolyabb a kisérlet korlátozni a segédek számát, amit, dacára Lord James eljárásának az angol cipő- és csizma-iparban (482—489. l.), mi teljesen célra nem vezetőnek és tévesnek tartunk. Kételkedünk továbbá, vajjon lehetséges lesz-e, hosszu időre, külön munkabérhatósággal dolgozni a számtalan különböző és gyakran rosszul körülhatárolt iparágakban. Végezetül ellenvetésünk van annak a régi felfogásnak megtartása ellen az egész törvény alapjául, hogy minden egyes iparágban a munkabér összege oly tárgy, amit minden iparág határozzon el külön-külön magának, tekintet nélkül a közönség érdekére. A mi felfogásunk szerint a törvény beavatkozásának igazi jogosultsága a közönségnek, mint egésznek, okozott sérelem, amely az ipari tengődés bármely formájából ered, mint például: elégtelen bérek fizetése az önfentartásra egészséges viszonyok közt a munkások és családjaik részére. Ennélfogva mi jobban szerettük volna ezen elvnek világos kimondását a törvényhozás által, ép ugy, mint ahogy megtörtént a Factory Actban az alkalmazás bizonyos más feltételeire nézve, együtt egy határozott törvényes minimális bérrel és maximális szabványos munkanappal, meghatározva élettani okok alapján, és amelyet egyetlen egy iparág sem sérthet meg.[1] Akkor aztán lehetséges lett volna oda korlátozni a munkabér-hatóságok megalakitását azon foglalkozásokra, amelyekben a munkások állitólag bármely tekintetben rosszabb feltételek alatt dolgoznak, mint a nemzeti minimum — ami sokkal korlátoltabb feladat, mint megállapitása a szabvány-munkabéreknek minden munkaágban — és odaszorittatott volna feladatuk azon aránylag könnyü feladatra, hogy a törvényes minimumot alkalmazzák azon iparágak különleges viszonyaihoz.

[1] Az egy ily minimum utjában álló szembeszökő nehézségek tárgyalva vannak a 774—95. l.

Érdekes megjegyezni, hogy ámbár New-Zeeland[1] a kérdést a másik oldaláról fogta meg, első sorban arra törekedve, hogy megelőzze a strikeokat, ez mégis kifejlődött a gyakorlatban a victoriai megoldásra: törvény utján reákényszeriteni bizonyos meghatározott minimális alkalmazási feltételeket az egyes iparágakra. Az 1894-iki Industrial Conciliation and Arbitration Act által, amelyet ma az 1900-iki összefoglaló törvény magába olvasztott, az ipari törvényszékek egy egész rendszere szerveztetett és hatalmaztatott fel arra, hogy mindennemü ipari viszálylyal bánjon el. Ugy véve a törvényt, amint az most áll, ugy találjuk, hogy a két kerület mindegyikében, amelyekre a gyarmat geografiailag van felosztva, van egy helyi egyeztető hatóság, amely áll két tagból, akiket a bejegyzett munkaadók társasága és két tagból, akiket a bejegyzett munkásegyesületek választanak, egy általok választott elnökkel. Ha nem választanak tagokat vagy elnököt, a kormány nevez ki. Ez a hatóság nem kezdeményez semmi eljárást, hanem bármely helyi ipari viszályt, bármely iparághoz tartozzék is, csak akkor tárgyal, ha hozzá utasitja vagy egy munkásegyesület, vagy a munkaadók egylete, vagy egy munkaadó egyén. Mihelyest bármely ilyen vi-

[1] A new-zeelandi rendszer legutolsó és legpártatlanabb leirása megvan a new-south-walesi Report of Royal Commission of Inquiry into the Working of Compulsory Conciliation and Arbitration Laws (Sidney, 1901.) Judge Backhouse-tól. W. H. Reeves (a new-zeelandi általános ügynök Londonban), aki javasolta és vitte keresztül az 1894-iki törvényt, szépen irta le annak hatását a The Long White Cloud (London, 1899) és más müveiben; a kidolgozott részletben Experiments of Seven Colonies, rövid időn közzé teendő müvéből. Lásd továbbá „A Country without Strikes“ és „Newest England“, mind a kettő H. D. Lloydtól; és „Le Socialisme sans Doctrines“ Albert Metintől. A törvény legügyesebb ellenséges megbirálása tekintetéből, eltekintve puszta elméleti megitélésektől, a tanulmányozó nézze meg az Otago Daily Times-ban 1901. szeptemberén közölt cikksorozatot Dr. John Macgregortól.

szály. bármelyik fél részéről igy a hatósághoz került, minden, ami strike vagy kizárás természetével bir, határozottan megtiltatik 50 font sterling birság terhe alatt. A hatóságoknak joga van teljes vizsgálatot tartani a viszonyok felett, kivéve, hogy a könyvek előmutatására nem kötelezhet. Azután javaslatokat tesz a megoldásra. Ha ezen javaslatok elfogadtattak mindkét fél által, akkor befoglaltatnak egy munkaegyezségbe, amely változhatatlanná tehető minden meghatározott időre, mely három évet tul nem halad, és amely mindenesetre köti a feleket, mig valamely más egyezség vagy itélet nem jő helyette. Minden ily egyezség most már kényszerithető törvényes eljárással, ugyanazon hatályos erővel, mintha törvényként volna becikkelyezve. Ha a felek nem akarnak megegyezni, a hatóságnak kell elkésziteni egy határozott ajánlatot arra nézve, hogy az ő véleménye szerint milyennek kell lenni a megoldásnak. Bármely meg nem elégedett félnek joga van aztán egy hónap alatt az ügyet a Court of Arbitration elé vinni, Ha ily felebbezés nem jő közbe, akkor a hatóság javaslata oly kötelező lesz a felekre, mintha munkamegegyezés jött volna létre.

A Court of Arbitration három tagból áll, akiket a kormány nevez ki: az elnök, a legfőbb törvényszék egy birája, és két egyén, akiket a munkaadók egyesülete és a munkásegyletek ajánlanak. Ezen törvényszéknek meg van mind az a hatásköre, mint bármely rendes törvényszéknek, megvizsgálni minden ügyet, amely felebbezés folytán eléje hozatott a kibékitési hatóság ajánlata ellen; és szabad a méltányosság és jó lelkiismeret szerint járni el anélkül, hogy törvényes formasághoz volna kötve. Itéletét oly módon hozza meg, amint helyesnek találja, kiterjesztve, lehet esetleg egy egész üzletágra, vagy csak egy meghatározott kerületre vagy az egész gyarmatra és beleértve belátása szerint minden rokonvagy versenyző iparágat is. Az itélet megszegéséért való büntetés lehet bármely összeg, amely nem halad tul 500 font sterlinget egy egyesületre, amelynek fizetésénél az egylet tagjai is egyenként 10 font sterlingig szavatolnak. Igy, mi-

helyt egyszer egy vitás kérdés felterjesztetett a békéltetési hatósághoz, akár a munkaadó, akár a munkásegyesület által, bizonyos, hogy az akár a felek megegyezése utján, akár a hatóság ajánlata, vagy pedig a Court of Arbitration döntő itélete által egy törvényesen kötelező közszabályzat megállapitására vezet az iparágnál, mely aztán mindaddig érvényben marad, mig hasonló módon létrejött további eljárás utján meg nem változtattatik.[1]

A new-zeelandi rendszer átalakulása 1894-től 1900-ig nekünk nagyon is telve látszik tanulsággal. Első alakzatában a törvény szembeszökőleg és első sorban arra törekedett, hogy alkalmat szerezzen arra, hogy a munkaviszályok barátságosan végeztessenek be, vagy szükség esetén hatóságilag fejeztessenek be itélet utján, amely aztán, hogyha bizonyos lépések megtétettek a felek által, törvényes uton végrehajtható legyen. A békéltetési helyi hatóság képtelen volt az eléje terjesztett esetek kétharmadában bármely megoldást eszközölni, az egyik vagy másik fél készségesen vivén föl

[1] Hogy mily kiterjedésü ezen törvényszékek hatásköre, az látható hatáskörük megállapitásából. Hivatva vannak eldönteni minden vitás kérdést munkásügyekben és

„A munkás ügyek" alatt értetik nemcsak minden munkások által megteendő vagy megtett munkára vonatkozó kérdés, vagy a munkások és munkaadók kiváltságai, jogai és kötelességei mindenféle munkánál, amennyiben nem foglalnak magukban oly kérdéseket, amelyek büntetendő sérelemért való keresetek tárgyai lehetnek; és a fentebbi meghatározás általános természetének korlátozása nélkül magában foglal minden kérdést, amely vonatkozik:

a) a bármely munkában levő munkások béreire, fizetéseire vagy jutalmazására, vagy az ily elfoglaltatásnál fizetendő vagy fizetett árakra;

b) a munkaórák neme, kora, minősitése vagy állapotára a munkásoknak és a foglalkoztatás módja, ideje és feltételeire;

c) munkások vagy fiatal emberek, vagy bármely személy vagy személyek, vagy bármely személy-osztály alkalmazására bár-

ügyét a Court of Arbitration-höz. Ez ugy látszik, hogy részben a munkaadók elégedetlenségének volt tulajdonitandó a hatóság szervezetével, akik abba eleinte megtagadták megválasztani tagjaikat. De csakhamar nyilvánvalóvá lett, hogy a munkások is többre becsülték a Court of Arbitrationt, mint a hatóságokat, azon igen fontos ok miatt, mert a Court itéleteit törvényesen kötelezővé lehetett tenni az iparágra, amint 1900. előtt nem volt az eset a hatóság bármely határozatával sem. A munkásegyesületek, melyek eleinte némileg tartózkodók voltak, a törvény lelkes hiveivé lettek, amikor ugy találták, hogy az képessé tette őket arra, mikép az iparág részére közös szabályzatok oly törvényes erővel, mint maguk a gyári törvények, jöjjenek létre, s nemcsak a strikeok megelőzésére szolgál. Tényleg, amint Mr. Reeves, a törvény szerzője maga elismeri, „inkább tulságosan is lelkes hivei lettek, mert nagyon is tulzott használatára irányuló áramlatba estek bele."[1] Mindegyik iparág törekedett, hogy közös szabályzata törvényes erőre jusson. Ez, azonban oly áramlat,

mely munkánál, vagy bármely bizonyos személy vagy személyek vagy személy-osztály elbocsátására vagy a munkára be nem fogadására;

d) a munkaadók valamely munkás egyesülete tagjainak igényére munkaelsőbbség adására a munkások egyesületének nem alkalmazott tagjai felett;

e) a munkások ipari egyesületei tagjainak igénye elsőbbség adására az alkalmazásban nem tagok felett;

f) minden megállapitott szokás vagy gyakorlatra bármely iparban, általában, akár csak az illető érdekelt kerületben.

„A munka" jelent minden oly ügyletet, ipart, kézmüvességet, vállalatot, hivatást vagy alkalmazást, amelyben munkások alkalmaztatnak.

„Munkás" jelent minden koru vagy bármely nemü személyt, akit bármely munkaadó alkalmaz, hogy képzett vagy nyers kézi vagy irodai munkát végezzen el bármely iparban bérért vagy jutalomért. — Az 1900-iki törvény.

[1] The Long White Cloud.

amely valószinüleg kimerül maga magában, amint egyik iparág a másik után viszonyait döntő itélettel rendezetteknek fogja találni, amely minden esetre csak egyes pontokon fog igényelni módositást és három évi időszakra megváltoztathatatlanná lesz téve. Az eredmény az, hogy az elkeseredett ellenfél szavait használjuk, „szükséges teljesen félre tenni azt a felfogást, hogy a mi törvényünk egyszerüen a strikeok megelőzésére kigondolt eljárás. Semmi ilyenféle nem. Oly eljárás az, amely az iparágak, foglalkozások és munka szabályozását egy döntő törvényszék ellenőrzése alá helyezi."[1]

De a munkaadók sem tesznek kifogást. Először ők rendesen félreállottak, engedték, hogy a kormány nevezze ki az ő tagjaikat választás hiánya miatt, és tényleg tekintetbe sem vették a törvényt. De ezt a felfogást elejtették, jobban megismerkedve a törvénynyel és annak hatásával. Egy bizonyos idő multán a munkaadók nagy többsége kijelentette, hogy helyesli a törvény alapelvét, és megvan elégedve a Court of Arbitrationnal. Egy nagy iparos vállalkozó, akit csunyán megvertek a Court of Arbitration előtt és kényszeritettek arra, hogy oly itéletet fogadjon el, amelyet keserüen ellenzett, őszintén megvallotta nekünk 1898-ban, hogy ő azóta azt találta, hogy az itélet folytán teremtett béke és a béke biztonsága azzal a biztonsággal összekötve, hogy őt nem versenyzik tul versenyző munkaadók, neki teljesen megéri azon munkabértöbbletet, melyet fizetni kötelezve lett. Ő most, ugy mondta, nyugodtan alhatik éjjel, biztosan abban, hogy nem lesz megakadás üzletében. Tényleg ugy találtatott, hogy közszabályzatok törvényesitése mindegyik iparágban nemcsak növelte a termelést, hanem nem is zavarta meg az egyes munkaadók képességét abban, mikép helyzetök, összeköttetéseik, vagy képességeik teljes előnyét kihasználják. És igy ugy találjuk, hogy csak egy példát emlitsünk, hogy mikor az 1900-iki törvény volt a törvényhozás előtt, amelyben a tör-

[1] Dr. John Macgregor Wellingtonból, New-Zeeland.

vényes minimális munkabér becikkelyezése határozott kifejezéssel benne van, akkor a canterburyi munkaadók egyesülete, mely egyike a gyarmatban a legbefolyásosabb testületeknek, óhajtotta kifejezni a kormánynak, mikép „ők teljesen egy véleményben vannak a Conciliation and Arbitration Actban lefektetett elvekkel. Mindaz az ellenkező felfogás, amelyet a multban napfényre hoztak, főleg azon ténynek volt tulajdonitandó, hogy a törvény ugy volt fogalmazva, mikép az ipari közönségnek csak bizonyos osztályait érintette. A kormány most ezt meg akarja változtatni, és ha a most a törvényhozás előtt levő javaslat az egyesület által javasolt irányban módosittatik, ők határozottan azon véleményben vannak, miszerint lehetetlen egy hasznosabb rendszabályt képzelni, s hogy az, helyesen hajtva végre, végtelen hasznára fog válni az ipari közönség minden osztályának."

Azonban, nem teljesen szabatos azt mondani, mikép a törvény meggátolt minden strikeot. Volt mintegy féltucat kisebb strike New-Zeelandban 1894 óta, de mindez oly munkások között, akikre azon időben a törvény nem vonatkozott. Ha nincs semmi munkaegyezség vagy itélet érvényben bármely iparágban, a strike még mindig előfordulhat, de rögtön megállitható, hogy ha a munkaadó helyesnek véli a helyi békéltető hatósághoz fordulni. A munkások nem fordulhatnak a hatósághoz, csak munkásegyesületi vagy bejegyzett ipari egyesületi minőségökben, ugy hogy teljesen szervezetlen iparágakban, amelyekben a munkaadók helyesebbnek vélik nem fordulni a hatósághoz, viták még mindig vannak. Mivel azonban bármely foglalkozásban hét munkás már képezhet egy bejegyzett egyesületet, az ilyen eset ritkán történik meg most már. Soha sem volt strike egy a törvény értelmében létrejött itélet ellenében. „Nehezen szükséges utalni arra, — irja Judge Backhouse — hogy a törvény nem tesz kisérletet arra, hogy szoritsa a munkaadót üzlete folytatására, vagy a munkást arra, hogy oly feltételek mellett dolgozzék, amelyeket ő helytelennek tart. S mindaz, amit mond, annyi, hogy ahol a hatóság vagy a Court közbelépett, az üz-

letet, ha egyáltalán folytatják, a meghatározott módon kell folytatni; hogyha a munkás dolgozik, az igy kimondott feltételek mellett kell dolgoznia. Nincs semmi sem, ami meggátolná a részleges strikeot; semmi, ami meggátolná a munkást, hogy kérje esedékes munkabérét és távozzék." Ez azt jelenti, hogy new-zeelandi Court által megállapitott alkalmazási feltételek, épugy, mint a victoriai munkabér hatóságaié, a munkaadókra csupán, mint szabványos minimális feltételek kötelezők, hasonlólag a gyári törvények rendelkezésével. Az 1901. év végén e rendszer hétévi kitapasztalása után, a földmivelés kivételével minden fontos munkaág, akár védi őket védvám, akár sem, beleértve a kőszén- és aranybányászatot, a kereskedelmi tengerészetet, az épitő-, szövő- és gépipart, nyomdákat, vasuti szolgálatot, juhnyirást, husfogyasztást és sok apróbb foglalkozást, mind önkénytesen behozta önmagát a törvény keretébe. Csak azt tehetjük hozzá, saját személyes tapasztalatunkat is hozzáadva a new-zeelandi viszonyok minden gondos kutatójáéhoz, hogy eddigelé még semmi nyoma sincs annak, hogy kár okoztatott volna az ipari haladásnak; hogy hét évi kisérlet után nincs egyetlen párt sem — alig van egyetlen pártnak egyetlen töredéke, — amely a törvény eltörlését javasolná, vagy óhajtaná; hogy, ellenkezőleg azt csaknem általánosan helyeslik mind a munkaadók, mind a munkások; és hogy megvan minden jel arra nézve, mikép működése nagy és tartós jótétemény volt a közönség egésze részére. A világ bizonyára hálára van kötelezve New-Zeeland — és különösen Mr. W. P. Reeves-nek — egy eredeti és nagy mértékben jelentős tanuságért a munkástörvényhozásban. Hozzátehetjük, hogy New South Wales és Western Australia, alapos kutatás és hosszu vita után 1900—1901-ben a new-zeelandihoz szorosan hasonló szövegü törvényeket hoztak.

A victoriai és new-zealandi rendszerek közt levő különbségek telve vannak érdekességgel. Victoriában a munkabér-hatóság, ha egyszer fel van állitva, maga teszi a kezdeményezést és rögtön munkához lát, anélkül, hogy viszályko-

dást várna, az egész iparágra elkésziti a közszabályzatokat. A new-zeelandi törvényszékeknek nincs joguk kezdeményezni az eljárást, várniok kell, mig egy vitás kérdés, — amely gyakorlatilag csak a munkaadó vagy munkásegyesület puszta visszautasitását jelenti a másik fél kérelmével szemben — világosan hozzájuk utaltatik. De hogyha New-Zeelandban bármely foglalkozás egyszer munka-egyezség vagy itélet alá került, ámbár annak feltételei véghetetlenül változtathatók időről-időre; gyakorlatilag azon iparágakra nézve közös szabályzatok örökre fognak létezni. Victoriában továbbá, a munkabér-hatóság döntése sohasem lehet más, mint egy minimum. Az nem foglalhat magában semmit, meggátolni egy munkaadót abban, hogy jobb feltételek végett strikeoljon. New-Zeelandban a törvény eredetileg említést sem foglalt magában a minimum-bérről, és ámbár most már ez határozottan fel van véve a törvényben, semmi sem gátolja meg a törvényszékeket (mint a birákat az Erzsébet-kori törvényekben), hogy szabatos munkabéreket vagy feltételeket szabjanak ki, amelyek maximumok és minimumok legyenek egyszerre, hogy megtiltsák a munkaadóknak többet ajánlani, és kötelezzék a munkásegyesületet nemcsak arra, hogy tartózkodjék a striketól, de arra is, hogy tartózkodjék közösen kérni jobb feltételeket, vagy összejátszani, oly módon nyerni meg azokat, hogy közösen vonakodjanak a munka-szerződés megujitásától. Gyakorlatilag azonban a new-zealandi döntések mindig ugy vannak fogalmazva, mint minimumok, nem mint maximumok — megkülönböztetés, amelyet mi ép oly életbevágólag fontosnak tartunk a közönség, mint szintén a munkabér-nyerők érdekeire nézve, mert bármely maximum törvényesitése elkedvetleniti az eredményességet és megállit minden haladást. Tényleg ezen tekintetben nincs valódi különbség a gyarmatok között, mivel kezdettől fogva az volt a feltevés New-Zealandban is, hogy az egyezségeknek és itéleteknek csak a minimális feltételek formáját kell adni, ugy vélvén, hogy az eredményesség legalsó foka felett levő minden egyes mun-

kás, még a maximum mellett is, mindig nyugodtan fordulhat a „részleges strikehoz", amely eszköz utján kiszorithatja az ő „ügyességének járadékát". Ez a pont azonban oly életbevágó fontosságu, hogy mi óhajtanók látni, mikép a törvényszék kifejezetten kötve legyen minimális, és nem maximális feltételek megállapitására. Egy gyakorlatibb különbség a két gyarmat között az, hogy Victoriában a meghatározott minimum keresztülvitele a kormány kötelessége az ő gyári felügyelői utján, és a döntés megtörése ellen közköltségen a rendőri hatóságok előtt járnak el. New-Zeelandban a döntés keresztülvitele az érdekelt felek éberségére van bizva és a szükséges törvényes eljárások az ő saját költségükön a Court of Arbitration előtt folynak. Victoriában minden iparágnak meg kell lennie saját hatóságának, amely most ezen iparág egészére kiterjed az egész gyarmatra. New-Zeelandban ámbár van intézkedés kivételes módon, különös esetekben, különös hatóságok alkotására, ennek nem vették hasznát igénybe, és minden kerületnek meg van a maga helyi hatósága, mely azon kerületben minden iparágat ellát, mig egyetlen Court of Arbitration dönt az egész gyarmat minden iparágában. Végezetül meg van az a nagy jelentőségü különbség, hogy mig Victoriában a munkáltatási feltételek megállapitása ugy tekintetik, mint egy tisztán az illető iparágat illető ügy a felebbezés minden lehetősége nélkül, New-Zeelandban azok az első foku hatóságok és egy felebbezési törvényszék által láttatnak el, melyek mindegyike képviseli, nem az illető iparágat, de a közönséget egészében és igy köteles tekintettel lenni azon fontos érdekre, melylyel a közönség bir ugy a munkás életmódjának, mint az ipari termelésnek fentartása és fokozatos haladásában. Ezen utóbbi elvnek öntudatos elfogadása oly három jelentékeny állam közvéleménye és törvényhozása által, mint New-Zeeland, New-South-Wales és Western-Australia az, amit mi ezen események legjelentékenyebb jellegvonásának tartunk.

Merjük jósolni, hogy a munkáegyesületek szerveze-

tében és működésében több változás lesz, amit ezen környezetöknek táján létrejött változások okoznak. Első és legfontosabbnak tartjuk a munkásegyesületek tagjai körében létrejött felfogásváltozást a közös alkuvás és törvényi becikkelyezés viszonylagos értékének meghatározásában (253—57. l.). A közös alkuvás szükségképen magával hozza a közös vonakodás alternativáját a megegyezéstől, vagyis a strikeot vagy kizárást. De a birák döntvényei nagyon messze mennek azon irányban, hogy a strikeot lehetetlenné tegyék. A munkásegyesület, igaz, még mindig folytathat törvényesen strikeot, feltéve, hogy az a béke megzavarása nélkül folytattatik; anélkül, hogy bármely munkaadót fenyegetne azzal, hogy üzlete ideiglenesen megakad; anélkül, hogy bármely kárt okozna harmadik feleknek; anélkül, hogy közzétenne bármit, ami ha igaz is, a törvény szerint rágalmazás; anélkül, hogy elzárná az utcát, vagy felügyelne és ellenőrizne bármely helyet; és anélkül, hogy még csak meg is kisérelné csak két ember is, egyetértésben, békésen rávenni valamelyik settenkedőt, hogy maradjon hive saját osztályának. Lehet egynéhány munkásegyesület, mint aminő a lancashirei gyapotfonóké, a northumberlandi szénbányászoké, vagy a hajóépitő kazánkovácsoké, amely (mivelhogy oly ügyesek rákényszeriteni a kényszerülő tagságot minden emberre, aki iparágukban dolgozik, és oly magas képzettséggel birnak, hogy lehetetlen helyettesiteni őket) képes lesz ezen viszonyok közt is sikeresen folytatni strikeot anélkül, hogy pénzalapjaikat a törvénykezési költségek és kártérítések tönkre tennék. De a munkásegyesületek tulnyomó nagy része az iparágakban levő munkásoknak csak egy részét foglalja magában, és sok esetben lehetséges lesz szükség esetén a munkaadóknak más iparágak munkásaival helyettesiteni őket. Az ilynemü munkásegyesületnél minden strike kikerülhetetlenül oly viszonyokra vezet, amelyek bár nem bünügyiek, ma kereset alá foghatóknak tartathatnak. Aztán a munkásegyesületek napról-napra jobban tudatára jönnek azon ténynek, hogy a kézi munkások azon nagy tömegére

nézve, amely a szegénységi vonal alatt van, az együttes cselekvésnek még ezen mennyisége is lehetetlen. A rosszul táplált, rosszul lakó és tulcsigázott férfi vagy nő, akinek nincs meg a szervezkedéshez szükséges szabadideje vagy ereje, a magánálló külső munkás vagy a segéd a kis műhelyben — mindezekre nézve a közös alkuvás egyáltalán és örökre kérdésen kivül álló dolog. Mind ennek megfontolása elvágja gyökerénél a régi munkásegyesületeknél mutatkozó dagályos hitet az összejátszás jogában, amelylyel ők a munkaadókkal való szabad küzdelem jogát értették. Más oldalról a gyarmati tapasztalatok eredménye gyorsan felnyitja az angol munkaadók és munkások szemét azon uj módok felől, amint felhasználják a törvényi becikkelyezés módjából és az ennek alkalmazásából eredő uj előnyök iránt. Például az arbitratio szó, négy év alatt teljesen elvesztette közönséges eddigi jelentését. Mikor mi irtuk az Arbitratioról szóló fejezetünket, (222—245. l.) még mindig ugy használhattuk e kifejezést kizárólagosan, mint önkénytes odavitelét egy önkényt választott birósághoz a kérdésnek, amelynek itéletét csak önkényt fogadták el. Ma az arbitratio munkáskérdésekben a legtöbb ember elméjében csupán egy oly különös formáját jelenti a társadalmi gépezetnek, mely által a munka feltételeit hatóságilag meg lehet állapitani és a strikeokat meg lehet előzni, akár szervezik azt az egyes munkaadók vagy egyes munkások, akár nem. A new-zeelandi- és Victoria-rendszerek közt levő érdekes különbségek, a magok hasonlóan érdekes utánzataikkal New-South-Walesban, Western-Australiában és South-Australiában mutatják, hogy az egykor merev törvény milyen ruganyossá és az egyes iparágak és városok részleteihez milyen szorosan hozzásimulóvá válhat.

Áttérve már most a módszerekről a munkásegyesületek szabályzataihoz, még nagyobb változásokat látunk előre. Ezen szabályzatok megvizsgálásakor megmutattuk, hogy minden sokféleségök dacára, mégis csak két osztályba: — a közös szabály és a megszoritás elve köré — csoportosit-

hatók, melyek élesen meg vannak különböztetve egymástól, amelyek teljesen különböző feltevéseken alapulnak, és amelyek különösen ellentmondók társadalmi eredményeikben. Megmutattuk, hogy a gazdasági tudomány nem talált semmi kárhoztatni valót a közös szabály elvében; hogy tényleg minden ezen elven alapuló szabályozás által — különösen amelyek a szabványos munkabérre, a szabványos munkanapra, az egészségügyi és biztonsági szempontból követelt feltételekre vonatkoznak, — a munkásegyesületek határozottan előmozditották az eredményességet, buzditották mind a munkásokat, mind a munkaadókat nagyobb termelésre és segitettek állandóan javitani mind az emberi jellemet, mind a technikai munka menetét. Más oldalról megmutattuk, hogy a megszoritás elve — akár a számra vagy termelvényre, akár a gépek használatára vagy a munkamenet átalakitására vonatkozzék — teljesen ártalmas nemcsak az érdekelt iparágaknak és a közönségnek, mint egésznek, de magának a kézi munkásnak is. Ugy emlitendő fel, mint egyike a britt munkásegyesületi mozgalom nagy érdemeinek, hogy az utolsó száz év alatt, tényleg minden külön támogatás nélkül, állandóan alárendelte és félretette a megszoritás elvét, amelyet részben a régi céhek szabályzataiból és részben a szervezetlen bérmunkások ösztöneitől örökölt; helyettesitve a helyett, amint beigazoltuk, egyik iparágnál a másik után, a maga által jellegzetesen feltalált közös szabályzat elvét. Már 1897-ben képesek voltunk kimutatni, hogy a britt munkásegyesületi mozgalomban a közös szabályozás elve volt az uralkodó, mint az emelkedő elem, mig a megszoritás elve csak az iparágak kisebb részében huzta meg magát, és ott is folytonosan jobban és jobban elejtetté vált.

Ezen szembeszökőleg kivánatos irányzat fog most, az világos, nagy támogatást nyerni. A közvélemény oly élénken érzi a német és amerikai verseny veszélyét az iparban, és a nemzetközi verseny oly állandó és mindenütt érezhető, hogy a termelési erő megszoritásának vagy csökkenésének minden faja csaknem büntett gyanánt tekintetik. Amit tör-

vénynyel és közvéleményi helytelenitésével, és magoknak a munkásoknak jobb felvilágositásával — amihez munkásegyesületek oly sokkal járultak — el lehet érni, hisszük, hogy a megszoritás elve — különösen a számok megszoritásának minden formája — gyorsan el fog tünni a munkásegyesületi világból. Az erőfeszités megszoritása és a vonakodás, hogy a gépeket lehető legjobban használják ki, ahol a tömegesen megegyezett darab szerinti bérek szabványos listájának van érvénye — legtovább fenn fog maradni azon foglalkozásokban, amelyekben vagy az időmunka vagy a versenyző darabáru-munka marad fent, és amelyeknél a munkaadók nem akarják vagy elhanyagolják saját agyokat dolgoztatni a munkásegyesületi tisztviselőkkel egyetemben azon, hogy a fizetés értelmesebb módjait találják fel. Az ily iparágakban a munkaadók és munkások egyrészt fogják tovább is szenvedni saját ostobaságuk következményeit.

Más oldalról, az a határozott helyeslés, amit a gazdasági tudomány ad a közös szabályozás elvének, meg van erősitve azon erősbödő közhangulat által, mely nemzetközi fontosságunak tartja a kiszipolyozás minden fajának megelőzését. Mint nemzet, élénk tudatára jövünk azon ténynek, hogy egész osztályok létezése, akik rendesen rosszul táplálkoznak, rosszul ruházkodnak, rosszul laknak és tulcsigázottak, nemcsak keservet okoz ezen szerencsétleneknek magoknak, de komoly veszedelem magának a társadalom egészének életképessége és termelő képességére is. Az egyedüli hatásos ut megelőzni azt a nemzeti veszteséget, amely ezen élősdi iparágak létezésében van, az, hogy kötelezőleg kiterjesszük reájok azon közös szabályzatokat, amelyeket az erősebb iparágak megszereztek magoknak. Egy kötelezőleg kimondott nemzeti minimum eszméje — amely a mi törvényeinkben már bennfoglaltatik az egészségügy és nevelésügyre nézve — ugy látszik, hogy már alkalmazható a nyugalomra és megélhetésre is. És éppen azon időben, amikor Victoria és New-Zeeland sikeres kisérletei bebizonyitották előttünk, hogy a törvényes minimális munkabér egyáltalá-

ban nem egy lehetetlenség, és hogy az tényleg alkalmazásban van, és pedig jól működik, akkor jő a New-South-Walesi törvényhozás egy uj törvénye kifejezett elfogadásával ezen elvnek éppen azon név alatt, amelyet mi találtunk részére négy évvel ezelőtt. Ezen törvény által, mely 1901. decemberén fogadtatott el Mr. Bernhard Wise javaslatára, a Court of Arbitration felhatalmaztatott kijelenteni, hogy minden gyakorlás, szokás, alkalmazási feltétel vagy munkakezelés oly korlátozásokkal és kivételekkel, amint a törvényszék kijelenti, legyen közös szabályzat minden személyre, aki a szóban forgó iparban alkalmaztatik, és ezután követtessék minden munkaadó által és kényszerittessék erős büntetések utján.

A nemzeti minimum politikájának egy valószinü alkalmazása oly sürgős szükségünek látszik előttünk a nemzeti biztonságra nézve, hogy különös módon akarjuk itt kiemelni. Talán a legsulyosabb társadalmi jelenség a huszadik század kezdetén a városban született, kézi-munkásfiu fizikai erejének, erkölcsi önmérsékletének és technikai ügyességének hiányos volta. A mai ipari szervezetben százezrekre menő tizennégy- és huszonnégyéves kor közötti ifju van, akiket a munkaadók nyers és fegyelmezetlen munka elvégzésére, csupa fiuk részére aránylag magas munkabérekkel fogadtak fel, akiket nem tanitanak semmi iparra, akik hosszu ideig tartatnak egyszerü munkában, és akiket rendesen elbocsátanak, mihelyt egy embernyi eltartást igényelnek, s akik a durva munkások sorait növelik aztán (482—85., 704—15., 768—69., 811. l.). Négy éles bajt láttunk eredni ezen osztály létezéséből. A lelkészek sajnálkoznak a mi nagyvárosaink csirkefogói felett. Nem kevésbbé szomoru a fizikai hanyatlás, amelyet a mi vezető katonai tanácsadóink ugy jeleznek, hogy a felnőtt férfilakosságnak 60 százaléka most már nem éri el az ujoncozó őrmesternek különben is alacsony mérőfokát. Ugyanazon időben állandó hiány van a magasabban képzett munka ellátásánál, mig minden nevelésügygyel foglalkozó megegyezik abban, hogy

lehetetlen megfelelő technikai oktatást adni oly önkénytes iskolajárás mellett, mint aminő várható tiz vagy tizenkét órai dolog után jövő fiuktól (770. l.). Végezetül a felnőtt férfimunkás helyettesitése által egymásra következő tizennégy és huszonegy év közt levő fiucsoportok által, amint megmutattuk (482—89., 768—71. l.) az ipari élősdiségnek egyik legrosszabb formája válik lehetővé. A közérdek szempontjából nem engedhetjük meg, hogy a növekvő fiu ugy tekintessék, mint független vagyonszerző, hogy a kicsi élelemmel megelégedhessen: ő, a jövő polgár és szülő, akire nézve, huszonnégy éves koráig, a növekvés és képzés megfelelő viszonyai szembeszökő fontosságuak. Mindazon ipar, mely fiumunkást alkalmaz és nem gondoskodik megfelelő fizikai és értelmi képzésről, feléli a nemzet tőkeerejét, és azon elitélés alá esik, mint az élősdi ipar (771. l.).

És, ámbár a filantrópok és államférfiak sajnálják ezt a sokféle irányu bajt, ennek eddigelé semmi rendszeres orvoslása nem kezdetett meg. A munkásegyesületek, amelyek elé főleg ugy állittatik ez, mint a fiumunka megszaporodása, nem találtak ellene jobb orvosszert, mint az ugynevezett megszoritásait a kornak és a számnak és a véletlen segédmunkásság szabályozását (482—89.). De a régi rendszer a céhbe tartozó mester egyéni segédjeivel, a maga igazolatlan működvelő tanitásmódjával ma már csaknem minden iparágnál holt betü és nem lehet ujra felélesztení. Minden kisérlet annak felelevenitésére, szükségképen a számok puszta korlátozására, vagy az iparágba való belépés más megszoritásának formájára vezet, amely politika, mint megmutattuk, nem orvosolja a bajt és komolyan ártalmas mind a mestereknek, mind a munkásoknak, mind az iparágnak és az egész közönségnek (454—89., 768—71. l.). Szerencsétlenségre a segédek számának az a megszoritása most bevétetett mind a new-zeelandi, mind a Victoria-törvénybe, és ennélfogva különös figyelmet akarunk kérni nemcsak arra, hogy ez az orvoslás teljesen hiába való, de arra is, hogy van egy sokkal helyesebb módszer reá.

Nem tudunk azon sulyos társadalmi bajok ellen, amelyek a fiumunka igazolatlan használatából és az abból eredő ipari élősdiségből ered, semmi más orvoslást, mint a nemzeti minimum politikájának megfelelő alkalmazása (710—71. l.). A nemzetnek kötelessége, minden alkalmatlanság dacára is, megakadályozni a fiuk dolgoztatásának ily feltételeit, mint amelyek kimutathatólag ellentétesek a faj fentartásával teljes hatékonyságban, mint termelő és polgár. Ami a huszonegy év alatti ifjakat illeti, a közönség kötelezve van saját érdekében biztositani részökre, nem, mint jelenleg, napi élelmet és zsebpénzt, de az ápolás oly feltételeit, amelyek megengedik nemzedékről nemzedékre egészséges és munkaképes felnőttekkel való folytonos ellátását. Ami kivánatos a fiumunkás részére, ez a megfelelő alkalom fizikai fejlődésre és hatályos technikai képzés és azoknak rendszeres kötelezése törvény által. Ez jelenti, ugy gondoljuk, a mostani félidő-rendszer kiterjesztését. Nem látunk semmi okot sem rá, hogy miért ne lehetne kiterjeszteni a jelen tilalmat, mely szerint egy fiu nem alkalmazható gyárban vagy műhelyben heti harminc órán tul, minden foglalkozásra, legalább is a tizennyolcadik évig. A heti husz vagy harminc óra igy megmentve a munkásfoglalkozástól, kötelezőleg fordittassék aztán a fizikai képzés és technikai nevelés egy külön e célra szervezett tanfolyamára, amely aztán ily körülmények közt, eddig nem is álmodott alapossággal és célszerüséggel vitetnék keresztül. Ugyanazon idő alatt a munkaadók teljesen szabadok volnának alkalmazni fiukat, de mivel nem kaphatnák meg őket csak télidőre, nem volnának kitéve a kisértetnek, másra megfogadni őket, csakis azon igazolt célra, hogy kész munkások uj nemzedékét neveljenek belőlük. Végezetül hozzáadhatjuk, hogyha bármely időben szükségesnek látszanék a haza védelmére, hogy a nemzet képezve legyen fegyverviselésre, egyszerü kiterjesztése az ilyen félidő-rendszernek a huszonegy évig lehetővé tenné minden polgárnak, hogy kiképeztessék és megtanittassék a lőfegyver használatára a munka-

bérszerzés legkisebb megzavarása, vagy valamely kaszárnyába elzárás nélkül. Azt gondoljuk, hogy a jövő polgári hadserege az egyesült királyságban valószinübben ezt a formát fogja választani, mintsem a sorshuzás utján való sorozás vagy bármely más egy vagy két évre szóló általános katonakötelezettséget.

SIDNEY és BEATRICE WEBB.

41 Grosvenor Road, Westminster,
London, 1901. december.

I. RÉSZ.

MUNKÁSEGYESÜLETI SZERVEZET.

I. FEJEZET.

Kezdetleges demokrácia.[1]

A tizennyolcadik század helyi iparosegyesületeiben a demokrácia a maga legegyszerübb formáiban jelent meg. Mint ahogy Uri vagy Appenzell[2] polgárai, a munkások nagyon nehezen ismertek el bármely más hatóságot, mint minden érdekelt „szavát." Minden egyes iparág tagjai, közgyülésbe gyülve össze, magok készitették el a szabályokat, magok alkalmazták a különös esetekre, magok szavazták meg a pénz elköltését és magok határoztak az egyes tagok olyan cselekedetei felett, amelyek szükségeseknek látszottak a közérdekben. A régi szabályzatok ennélfogva szabályozták a rend és tisztesség fentartásának biztositását az iparág vagy

[1] Jogfentartás az amerikai Egyesült Államokban 1896. Sidney és Beatrice Webb által.

[2] A régi munkásegyesületi közgyüléseknek valóban sok érdekes hasonlatosságuk volt, mind szellemben, mind formában, a régi svájci kantonok „Landesgemeinden"-eivel, vagyis minden polgár közgyüléseivel. Ezen ősi svájci demokráciáknak legjobb leirását, amint ma vannak, adja Eugene Rambert ily cimü müvében: Les Alpes Suisses: Etudes Historiques et Nationales (Lausanne 1889.) J. M. Vincenttől a State and Federal Government in Switzerland (Baltimore 1892.) sokkal szabatosabb és pontosabb, mint bármely más leirás angol nyelven. Freeman festői utalása reájok a The Growth of the English Constitutionban (London 1872.) közismeretü.

a testület ezen közgyüléseiben. Ezen célból az elnököt, akit gyakran csak erre az egy gyülésre választottak, nagy tisztelettel vették körül és felruházták különös, bár csak időleges hatalommal. Igy a London Society of Woolstaplers szervezete, amelyet 1785-ben alakitottak, kijelenti, „hogy ezen társaság minden gyülésén egy elnök fog választatni, fentartani a tisztesség és jó rend szabályait; és ha bármely tag nem hallgatna el az elnök által adott kellő intésre, amely abból fog állani, hogy három külön ütést tesz az asztalra, meg fog büntettetni három pennyre; és hogyha bárki is megzavar valakit bármely vitában, amikor az elnökhöz szól, meg fog büntettetni hat pennyre; és hogyha az igy megbirságolt egyén bármely illetlen hanggal válaszol, birságot fog fizetni, hat pennyvel többet; és hogyha bármely elnök is rosszul viselné magát, ugy hogy izgatottságot és zavart okoz a tárgyalásban, vagy elhanyagolja ezen és a következő cikknek pontos megtartását, letétetik és más elnök választatik helyette. Az elnök elláttatik saját választása szerinti italokkal, csak a bort véve ki.“ [1] És a Society of Journeymen Brushmakers cikkelyei, akik közé egyetlen egy ember sem volt felvehető tagnak, „aki nincs jóindulattal jelenlegi felséges urunk és a protestáns örökösödés iránt és nincs jó egészsége és tiszteletreméltó jelleme“, kimondja, „hogy minden este, amikor a társaság gyüléskezik, egy elnök fog választatni a jelenlevő tagok közül a rend fentartására; egy shilling adatik neki fáradságáért; bármely tag, aki nem akar igy szolgálni, megbirságoltatik hat pennyre. Ha bármely tag vitatkozik politikáról, káromkodik, fogadást ajánl, játékot inditványoz vagy másként rendetlenül viseli magát és nem hallgat el, amikor ugy rendeli el az elnök, fog fizetni egy shilling birságot.“ [2]

[1] The Articles of the London Society of Woolstaplers (London 1813.).

[2] Articles of the Society of Journeymen Brushmakers, amelyeket a „hollófej“ cégére alatt tartottak Drury Lane (London 1806.).

Minden régi társaság szabályzata főleg ezen közgyülés hatályosságának biztositékairól intézkedik főleg. Amig a politikai vagy vallásos vitatások, lázadó érzelmek vagy dalok, káromkodás, esküdözés vagy csunya szójárás, fogadás, bizonyitgatás, játék vagy az elhallgatás megtagadása birságokkal volt büntetve, kidolgozott és részletes szabályzat volt bent a tagok mulattatására.

Korcsmában gyülvén össze, mint minden társaság tette, egy, a gazda által ingyen odaadott szobában, a dolog természetében fekvőnek látszott, hogy minden ember vegye ki részét az ivásból. A szabályzatok gyakran meghatározták, hogy mennyi összeget kell elkölteni minden gyülésen: például a vasöntők társaságánál a tagok havi járuléka 1809-ben volt egy shilling a perselybe és három penny italért „elköltendő, akár jelen van, akár nincs." A kefekötők elhatározták, „hogy minden gyülési estén minden tag kapjon egy korsóra jegyet nyolc órakor, egy pintre tizkor és többet nem." [1] És a manchesteri szedők elhatározták 1826-ban, „hogy dohány engedtessék meg ezen társaság azon tagjainak, akik óhajtják azt, a társaság minden gyülésén, a tárgyalási órák alatt is." [2]

[1] A kis Preston Society of Carpenters számadási könyve, melynek tagszáma 1807-ben mintegy negyvenöt volt átlag, minden gyülésen 6 shillingtől 7 és félig való kiadást mutat fel. Egész 1837-ig a Steam-Engine Makers Society szabályai ugy intézkedtek, hogy a jövedelem egyharmada — a havi shillingbefizetésből négy penny, frissitőkre költessék el. Hogy a rendetlenség kikerültessék, senki se vegyen magához semmi más italt a társasági szobában a társasági órák alatt, csak azt, amit a felügyelők vagy marshalok adnak neki, akik az elnök által jelöltettek ki minden társasági estén. Némi részletek vannak adva ezen szokás kihalásáról, a mi History of Trade Unionismunk-ban 185, 186. l.; lásd továbbá Prof. W. J. Ashley cikkét „Journeymen's clubs" a Political Science Quarterlyben 1897. március.

[2] Kézirat. Minutes of the Manchester Typographical Society 1826 márc. 7.

Az elnök után ennélfogva a legfontosabb hivatalnokok voltak a felügyelők, vagy marshalok, két vagy négy tag, kiket rendszerint sorban választottak. Az ő kötelességök volt, a gyapotfonók szavait használva „minden gyülésen behozni az összes italt a tárgyalási szobába és szabály szerint körülhordani“;[1] és a tagoknak némely esetben „meg volt tiltva soron kivül inni, kivéve az asztalnál ülő tisztviselőket vagy a városba először jöttekor a tagot.“[2] Pénztárnok gyakran épen nem volt; a csekély pénz, ha nem fogyasztatott el oly gyorsan, amint befolyt, rendesen letétbe helyeztetett a korcsmárosnál, aki gazda gyanánt szerepelt. Azonban gyakran három lakat van a céhek közt oly gyakori ősi perselyen; és ilyen esetekben a tagok egymás után szolgáltak kulcsmesterekül, amint ma mondanók, megbizottakul. Igy az edinburghi csizmadiák ugy intézkedtek, „hogy a kulcsmesterek sor szerint választassanak, kezdve legfelőlről az első kulcsmester és a közepéről a legfiatalabb kulcsmester és igy tovább, mig az egész sorozat kimerül. Bármely visszautasitás esetén a kulcsmester egy s fél shillinget fog fizetni.“[3] A glas-

[1] Articles, Rules, Orders and Regulations made and to be observed by and between the Friendly Associated Cotton-spinners within the township of Oldham, (Oldham, 1797; ujra nyomva 1829.).

[2] Friendly Society of Ironforunders, Rules 1809. A liverpooli hajósok egyesületének szabályzata 1874-ben szintén intézkedik „hogy minden tag, aki csak kér italt a felügyelők engedélye nélkül, elveszti azt és fizetni fog az italért, amelyet kért, a felügyelőknek a persely hasznára . . . Hogy a felügyelők az italtöbbletért, amely bejön minden havi gyülésen azonfelül, ami meg van engedve, a társaság által, fizetni fognak; és a társaság egyik tagja sem kérhet dohányt vagy dohányozhat a társasági órák alatt a társasági szobában; minden ilyen sérelemért elveszti azt és fizet négy penny birságot a felügyelőnek a persely részére“. — Articles to be observed by a Society of Shipwrights, or the True British Society, all Freemen (Liverpool, 1874.) 8. és 9. cikk.

[3] Articles of the Journeymen Shoemakers of the City of Edinburgh (Edinburgh 1778.); egy 1727-ben létesitett társaság.

gowi kötelesek baráti társaságának, mely 1824-ben alakult, régi ládája alaposan ki volt cifrázva a társaság cimerével, az elnök őrizetében tartatott, aki évenként választatik.[1] De egészen az utolsó harminc évig megtartották a szokást, hogy dékányokat választó vagy évi választó-napot tartottak s ekkor ünnepélyesen átvitték ezt a ládát Glasgow utcáin az uj elnök házához, a dudás által vezetett kötélfonók menetében, persze a ceremonia mulatsággal végződött. A számadások vezetése és oklevelek irása már későbbi fejlődés volt és amikor egy irnokra vagy titkárra volt szükség, annak természetesen az ezen munkára képes kis számból kellett választatni. De arra van bizonyság, hogy kezdetben a titkárok, épugy, mint tiszttársaik, csak rövid ideig voltak szolgálatban, és ezen felül az elnökkel szemben nagyon alárendelt helyzetet foglaltak el.

Még az esetben is, ha szükségessé vált a tisztviselőket kiegésziteni valami bizottságfélével, ezen kezdetleges demokráciák annyira távol voltak a szavazás bálványszerü imádásától, hogy bár nem ismerünk egyetlen esetet sem, amikor a tényleges választás kisorsolás utján történt volna meg,[2] a

[1] Articles and Regulations of the Associated Ropemakers' Friendly Society (Glasgow, 1836.); — ismételve a „General Laws and Regulations of the Glasgow Ropemakers' Trade Protective and Friendly Society"-ben (Glasgow, 1834.) A glasgowi nyomdász-társulat tagjai elhatározták 1823-ban, „hogy egy emberről kell gondoskodni, aki a választási estéken átvigye a ládát az elnök lakásáról a gyülés helyére és a gyülés után az uj elnök házához." Ms. Minutes of general meeting, Glasgow, Typographical Society, 1823 október 4.

[2] A tisztviselők választása sorsolás utján, alig kell mondani, gyakori volt a régi időkben. Érdekes, hogy ezt a gyakorlatot találjuk a svájci „Landesgemeinden"-nél is. 1640-ben Glarus „Landesgemeinde"-je elkezdett választani minden hivatalra nyolc jelöltet, akik aztán sorsot huztak magok között. Ötven évvel később Schwyz követte ezt a példát. 1793-ban Glarus „Landesgemeinde"-je sorsot huzott minden hivatalra, beleértve a kantoni

bizottság tagjai, ugy, mint a gőzgép-készitők társaságának, rendesen „azon sorban szolgáltak, amint vannak neveik beirva a könyvekben."[1] „Egy shilling birság — mondja a Southern Amicable Union Society of Woolsstaplers szabályzata — fog beszedetni mindenkitől, aki vonakodni fog szolgálni a bizottságban vagy elhanyagolja megjelenni annak megállapitott gyülésein . . . és a sorban következő fog behivatni ő helyette".[2] A liverpooli hajósok szabályai kijelentik, „hogy a bizottság azon sorban fog választatni, amint a könyvekben vannak; és minden tag, aki vonakodik szolgálni a hivatalban, meg fog rovatni tiz shilling és hat pennyvel."[3] Egész 1843-ig ugy találjuk, hogy a nagyon régi Society of Curriers elhatározta, hogy e célra „egy három rovattal ellátott sorozata készittessék el az összes tagoknak; felosztván korok szerint, amennyire csak lehet, a következő módon: az öregebbek, a középkoruak és az ifjak; hogy az öregebbek tapasztalata és a középkoruak józan itélete fogja helyrehozni

titkárságot, a függő terület felügyelőségeit stb. A nyertes gyakran eladta hivatalát a legtöbbet igérőnek. Ez a gyakorlat nem töröltetett el teljesen 1837-ig, és az öreg emberek még emlékeznek a nyolc választó-golyó körüljárására, melyek mind fekete posztóba voltak göngyölve, hét lévén köztök ezüst, és a nyolcadik cifra. Les Alpes Suisses: Etudes Historiques et Nationales, Eugene Ramberttől (Lausanne, 1889.) 226., 276. l.

[1] Rules of the Steam Engine Makers' Society 1837-iki kiadás.

[2] Rules of the Southern Amicable Union of Woolstaplers. London, 1837.

[3] Articles to be Observed by the Association of the Friendly Union of Shipwright, instituted in Liverpool on Tuesday, 11-ik November 1800. (Liverpool, 1800.) 19-ik szakasz. A londoni vitorlakészitők 1836-ban elhatározták, hogy „ma estétől fogva a felügyelők behivása fog kezdődni a bizottság legutolsó emberétől és az a tizenegy ember, akik az utolsó felügyelő után vannak beirva a könyvbe a soron, fogja a bizottságot alkotni". Ms. a közgyülés jegyzőkönyve 1836. szeptember 26.

az ifjak részéről elkövetett hibákat."[1] Némely esetben azonban a bizottság tagjait tényleg a hivatalnokok választották. Igy a Journeymen Papermakers régi társaságánál, ahol minden nagy osztálynak megvolt nyolctagu bizottsága, ki volt mondva, hogy „a bizottság, a részéről való hatalmaskodás kikerülése végett, részben minden három hónapban meg fog változni, négy régi tag kimegy és négy uj jön be; hasonlóul egy elnök is fog választatni a jó rend fentartása végett, amely elnök, az irnokokkal együtt, fogja kinevezni azt a négy uj tagot, aki következni fog a négy régi helyére."[2]

Eszerint a régi iparos-társaság a legelemibb formáju demokrácia volt, egyaránt szabad, állandóan megkülönböztetett hivatalnokoktól és végrehajtó tanácstól vagy képviseleti gyüléstől. A közgyülés igyekezett arra, hogy ő végezzen el minden dolgot és csak vonakodva bizta teendőinek bármely részét hivatalnokokra vagy bizottságokra. Amikor ezt a megbizást már nem kerülhették el, a sorrend és rövid szolgálati rendszerek szolgáltak arra, hogy az elhatalmasodást vagy egyes tagok kelleténél nagyobb befolyását meggátolják. Tényleg a munkásegyleti demokráciának ezen leg-

[1] Ms. Minutes of the London Society of Journeymen Curriers, 1843. január.

[2] Rules and Articles to be observed by the Journeymen Papermakers throughout England (1823.) 18-ik függeléke a Report on Combination Lawsnak, 1825. 56. l. Az egyedüli munkás-egyesület, amelyben ezen példa még most is érvényben áll, a Flint Glass Makers, ahol a szabályzatok egész mostanig megadták a titkárnak „a jogot, kinevezni egy központi bizottságot (kitéve az iparág ellenvetésének,) amelynek kezébe helyeztessék el a társaság végrehajtó hatalma évről-évre". Rules and Regulations of the National Flint Glass Makers' Sick and Friendly Society (Manchester 1890.) Ez legujabban módosittatott, amennyiben most hét tag választatik, a központi titkár nevezvén ki négyet „azon környékből, ahol ő lakik, de kitéve az iparág ellenvetésének". 67-ik szabály (Rules, reprinted with additions, Manchester 1893.).

kezdetlegesebb módjában találjuk fel a leggyermetegebb hitet nemcsak abban, hogy minden ember egyenlő, de abban is, hogy ami mindenkit érdekel, azt mindenki által kell elhatároztatni.

Szembeszökő, hogy a demokráciának ezen alakja csak a lehető legkisebb mennyiségü dologgal volt összeférhető. De a mi véleményünk szerint nem annyira az egyesületek pénzügyi és titkári teendőinek megszaporodása, mint inkább a munkaadókkal folytatott viaskodások igényei voltak azok, amelyek ezen egyszerü eszménytől való eltávolódásra vezettek először. Azon törvényes és társadalmi üldözések, aminek ki voltak téve a munkásegyesületek tagjai, legalább is 1824-ig, teljesen szükségessé tették a titkolódzás és készenállást a sikeres működésre; és ehhez képest minden zivataros időkben ugy találjuk, hogy az ügyek vezetése a közgyülés kezéből a felelős, ha nem is képviseleti bizottság kezeibe ment át. Igy a londoni szabók, akiknek harcias összejátszásaik 1720 és 1834 közt ismételve vonták magokra a parlament figyelmét,[1] gyakorlatilag két szervezettel birtak, egygyel a béke és egygyel a háboru idejére. Nyugodt időkben a társaság kis önkormányzattal biró közgyülésekből állott, amelyek olyanok voltak, mint a harminc ház összehivásai Londonban és Westminsterben. A háboru idejére való szervezet, amint az 1848-ban leirja Francis Place, nagyon is különböző volt: „Minden összegyülő helynek van egy megbizottja, akit különös alkalmakkor hallgatag megegyezéssel jelölnek meg, gyakran anélkül, hogy a nagyon nagy többség tudná, hogy ki van megválasztva. A küldöttek egy bizottságot formálnak és ismét választanak egy némileg hasonló módon egy nagyon kis bizottságot, amelynél van igen különös alkalmakkor, minden hatalom, amelytől jő minden

[1] Lásd az érdekes Select Documents illustrating the History of Trade Unionism: I. The Tailoring Trade, kiadva F. W. Galton által (London, 1896.) egyike lévén a London School of Economics and Political Science által kiadott tanulmányoknak.

rendelet és amelynek parancsainak feltétlenül kell engedelmeskedni; és soha, egyetlen egy alkalommal sem fordult elő, hogy az ő rendeleteik túlmentek volna az alkalom szükségén és valaha eltértek volna csak legkevésbbé is azon céltól, amelyért voltak ők megválasztva. Valóban oly tökéletes is a szervezet és oly jól vitték át a gyakorlatba, hogy sohasem hallatszott semmi panasz ellene; oly nagy egyszerüséggel és oly nagy biztonsággal jár szembeszökőleg a dolog kezelése, hogy a tagok nagy része inkább egyszerüen belenyugszik, semmint támogatja azt bármily módon."[1] Hasonlóul a Scottish Handloom Weavers hosszu törvényes tárgyalásai, amelyek abban a nagy küzdelemben végződtek, amikor Carlisle és Aberdeen közt 30.000 szövőszék szünetelt egyetlen napon (1842 november 10-én), egy ilyen felhatalmozott öt tagu bizottság által vezettetett, amely Glasgowban ülésezett és időnként minden kerületből küldötteket hivott egybe, akik viszont megbizóiknak megvitték a rendeleteket, melyeknek azok feltétlenül engedelmeskedtek.[2] A Combination Laws eltörlése előtt 1824-ben, minden szervezett iparágban a munkaadók keservesen panaszkodtak ezen „maga magokat megbizó" bizottságok ellen és ismételt kisérleteket tettek arra, hogy összejátszás vagy összeesküvési keresetek által oszlassák fel azokat. Az üldözés ezen folytonos veszélyének tudható be azon némi homály, amely ezen hatóságok tényleges szervezetét veszi körül; de az ő megjelenésök a szinen, amikor csak az események az erőteljes működést követelték, szükséges következménye volt annak, hogy a társaságok nem hoztak létre semmi képviseleti jellegü alkotmányos szervezetü tekintélyt.

Eddig főleg azon ipari társaságokat tárgyaltuk, amelyek különös városokra vagy kerületekre terjedtek ki. Ami-

[1] The Gorgon, 1818. október 3. 20-ik szám, ujra nyomva a The Tailoring Trade F. W. Galton által 153., 154. l.

[2] Tanuskodás a képviselőházi Comittee on Artisans and Machinery előtt 1824-ben, különösen Richmondé.

kor bármely iparágban, ezen helyi társaságok egyesültek egy szövetkezett társaság alakitására, vagy mikor a más városokban lakó tagokat is felvette egy közülök, akkor az iparág, vagyis annak minden tagjából álló közgyülés és az az által való kormányzás lehetetlenné vált.[1] Ma már a képviseleti intézmény bizonyos neme, ugy látszik, hogy kikerülhetlenné lett ezen a fokon. De jelentőségteljes megjegyezni, hogy mily lassan, akaratlanul és tökéletlenül vitték be a munkásegyesületek alkotmányaikba azt, amit gyakran ugy tekintenek, mint az angol-szász demokrácia különös formá-

[1] Egy nemzeti egyesület egy ága még mindig a közgyülésben összegyült tagok által kormányoztatik; és ezen és más okokért szokásos több külön fiókot szervezni azon nagy városokban, ahol a tagok száma nagyobb lett, mint amennyit könnyen lehet elhelyezni egyetlen fiókgyülés helyén. Az ily fiókok rendesen küldenek küldötteket a kerületi bizottságba, amely igy valódi kormányzási hatósággá lesz a városban vagy kerületben. De némely egyesületben az iparág közgyülése által való közvetlen kormányzat van érvényben, annyira, hogy oly nagy központon is, mint London, óriás tömegü gyülésekre lett igy szükség. Igy a szedők londoni egyesülete alkalmilag meghivja a maga tizezer tagját tanácsra, elhatározni a háboru vagy béke kérdését a munkaadókkal szemben egy izgatott tömeg-gyülésben. És a csizma- és cipő-munkások nemzeti egyesülete, amely a maga szövetséges alkotmányában elfogadja a képviseleti intézmények nagy mértékét, mégis megtartja helyi szervezetében az iparág nagygyülését, mint a legfőbb kormányzó hatóságot a kerület részére. A londoni vagy leicesteri csizmadiák gyakran tartanak oly gyüléseket, hol a jelenlevők száma ezrekre megy, oly eredménynyel, mely alkalmilag vészes az egyesületre. Igy, midőn 1891-ben egy bizonyos londoni cég munkásai szenvedélyesen abbahagyták a munkát ellentétben azon egyezséggel, melyet az egyesület kötött a munkaadókkal, az ő szakaszuk összehivta a londoni tagok egész testületét tömeggyülésre (hétezer jelent meg), amely nem akarta még csak meghallgatni sem az egyesületi tisztviselőket, elhatározta, hogy támogatja a vonakodó strikolókat, azzal az eredménynyel, hogy a munkaadók kizárták az egész iparágat. Monthly Report of the

ját — a választott képviseleti gyülést, mely nevezi ki és ellenőrzi az állandó végrehajtó hatalmat. A jelen nemzedékig egyetlen munkásegyesület sem formálta ezen minta szerint alkotmányát. Igaz, hogy hallunk[1] a régi időkben is a helyi társaságok kiküldöttjeinek gyüléseiről, ahol egyesületöknek szabályzatait fogadták el vagy módositották. Az asztalosok kilenc helyi társaságának helyi küldöttsége igy gyült össze 1827-ben Londonban, a házi butorosok és ácsok munkásainak társaságát megalakitani, és hasonló gyülések tartattak évente ezen szövetség alapszabályainak átvizsgálása és pénz-

National Union of Boot and Shoe Operatives (1891. November). 1893-ban az egyesületi végrehajtók szükségesnek találták meghivni Leicesterbe az egész társaság különös kiküldöttei gyülését, hogy itéletet mondjanak azon londoni tagok felett, akik azon a tömeggyülésen elhatározták, hogy nem vetik magukat alá a nemzeti egyességnek a békéltetés tárgyában. A küldöttek gyülését összehivó köriratban van ezen tömeggyülésnek egy élénk leirása: „A terem meg volt telve és Mr. Judge, az egyesület elnöke, elfoglalta az elnöki széket. Kezdettől fogva látható volt, hogy a nyersebb elem ujra meg akarta akadályozni a meghallgatást és igy lehetetlenné tenni azt, hogy nézetünket elébe tárhassuk az értelmesebb és okosabb tagok tömegének . . . Ha oly demokrata egyesületeknek, mint a mienk, gyüléseit ily eljárások lehetetlenné teszik . . . hogy ha a tagok vonakodnak meghallgatni és kakas kukorikolások és macskanyávogásokkal bántalmazzák saját meghatalmazott és választott képviselőiket, akkor ideje, hogy más lépések tétessenek". A küldöttek gyülése 74 szóval 9 ellen szigoruan kárhoztatta a londoni tagokat és megsemmisitette határozatukat. (A végrehajtóbizottság körirata 1893 március 4.; külön jelentés a küldöttek gyüléséről Leicesterben 1893 április 17.) Azonban a legtöbb egyesületben a tapasztalat azt mutatja, hogy az összes gyülések valóban nehézkes ülések és arra vezetnek, hogy helyettesitsék őket a kerületi bizottságok vagy a küldöttek gyülései által.

[1] A History of Trade Unionism 46. l. leirtuk, hogy a kalaposok hogy tartottak kongresszusokat 1772., 1775. és 1777-ben az ország minden részéből összejött küldöttekkel. A tanuvallomások további vizsgálata (képviselőházi napló XXXVI. k. Place

ügyeinek rendezése végett. Természetes fejlődés lett volna az ily képviseleti kongresszus részéről állandó bizottságot és végrehajtó hivatalnokokat küldeni ki az egész iparág nevében való eljárásra. De mikor 1824 és 1840 közt ezen nemzedék nagy nemzeti társaságai megállapodtak szervezetökben, a választott képviselők kongresszusa vagy nem talált helyet azokban, vagy pedig csak nagy időközökben és szorosan meghatározott célokra hivatott össze. Egyetlen esetben sem látjuk ugy működni őket, mint állandó legfőbb gyülés. A munkásegylet a fejlődő demokrácia igényeit alkotmánya megalakitásánál néhány nevezetes kisérlettel elégitette ki.

Az első lépés a különböző helyi társaságok laza összefüggésétől egy nemzeti szervezetbe való átmenetnél egy kormányzati hely vagy kormányzó fiók felállitása volt. Az egyik városban lakó tagokra bizatott a felelősség az egész társaság folyó ügyeit ép ugy végezni el, mint a saját magok fiókjaét. Ennélfogva ezen város fiókjának hivatalnokai és bi-

Ms. 27,799—68; Comitee on Artisans and Machinery) hajlandóvá tesz bennünket azt hinni, hogy ezen kongresszusok, mint szintén az 1816-iki, csak a londoni különböző mühelyekből küldött küldötteket foglalta magában. Egy esetet sem tudtunk felfedezni a tizennyolcadik században, hogy egy munkás-egyesületi gyülés az egész országban levő helyi egyletek küldötteiből állott volna. De ámbár a kalaposok kongresszusai valószinüleg csak a londoni munkásokat képviselték, az ő szabályzataikat szembeszökőleg másutt is elfogadták a társaságok s igy nemzeti jellegüek lettek. A nemzeti szabályzat hasonló példái láthatók egy iparág főközpontja utján, azon határozatokban, melyeket Anglia gyapju-munkásaihoz intézett a gyapju-munkások londoni társasága és azon „ a papirmunkás által egész Angliában megtartandó cikkelyekben“, amelyet ezen iparágnak Maidstoneban tartott általános gyülése formulázott. Mindegyik iparág helyi társaságának laza összefüggése miatt, az iparág főszékhelye tényleg gyakran járt el, mint „kormányzó fiók.“

zottsága lettek a központi hatalom.[1] Itt ismét a vezető gondolat nem annyira az volt, hogy nyerjenek oly kormányt, mely képviselje a társaságot, hanem inkább az, hogy ily módon minden társaság vegye ki részét az igazgatás előnyeiből és terheiből a maga idején. Ennélfogva a kormányzás helye mindig rövid időközökben változott, gyakran sorrendben. Igy a gőzgép-készitők 1826-i szabályzata kimondja, hogy „a társaság központi fiókja felváltva tartatik ezen társaság különböző fiókjainál, ugy, ahogy bejegyezve vannak a könyvekben, kezdve az 1. fiókon és a központi fiók titkára fogja,

[1] Az 1820 és 1834 közt formulázott, legjobban átgondolt munkás-gyülési szervezetekben találunk oly hatóságok egy egész hierarchiáját, amelyek közül egyet sem választott a társaság, mint egész, hanem amelyeknek mindegyike felelős volt a közös ügykezelés egy határozott részeért. Igy The rules and Articles to be observed by the Journeymen Papermakers 1823-ban kimondja, „hogy legyen öt nagy kerület Angliában, ahol kell letenni minden pénzt, amikor aztán szükség van rá, onnan küldhetik bármely helyre, ahol a szükség beállott". Ez az öt nagy kerület volt az iparág öt fő központjában levő fiók, mindegyiknek hatásköre kiterjesztetvén a közelében fekvő megyék minden papirmalmára. Ezek felett állott az I. nagy kerület (Maidstone), amely fel volt hatalmazva az oly nagyon komoly természetü dolgok eldöntésére, amely nem volt más nagy kerületre hagyható. Ezen földirati hierarchia érdekes, mert szembeszökőleg ez adott mintát az ezen korszakban létrejött szervezetek legtöbbjének, nevezetesen az Owen-féle társaságoknak 1833. és 1834-ben, beleértve az épitők egyesületét és a Grand National Consolidated Trades Unionť magát is. Ugyanazon geografikai hierarchia volt a Southern Amicable Society of Woolstaplers szervezetének is gerince az 1892iki utolsó alapszabály-módositásig. Csak egyetlenegy esetben maradt fent hasonló hierarchia. The United Society of Brushmakers, mely a tizennyolcadik században alakult, mégis geografiai kerületre van felosztva, kormányozva öt főváros által; London lévén a közlekedés központja. A Westridingi fiókok például a leedsi bizottság által kormányoztatnak, és amikor 1892-ben a sheffieldi fióknak strikeja volt, ezt a leedsi fiók titkára vezette.

miután az előbbi év számadásai rendbehozattak, elküldeni a könyveket a társaság legközelebbi központi fiókjának.“ [1] Más esetekben a kormányzás székhelyét időszakonként a tagok összes szervezete döntötte el, akik, ugy látszik, rendesen erősen igyekeztek arra, hogy városról-városra vigyék. Az ok erősen kitünik a vasöntők egyik fiókjának következő nyilatkozatából: „Mi volt, kérdjük, csaknem minden munkásegylet története ezen tekintetben! Hát az, hogy ha egy fiók vagy egy részlet nagyon sokáig birta a kormányzó hatalmát, gondatlanná vált a társaság érdekei iránt, törekedett arra, hogy felelősség nélküli hatalomhoz jusson és kivétel nélkül a gondatlansága által tágranyitotta az élősködés, csalás és lopás kapuit.“ [2]

A kormányzó fiók rendszerének meg volt az az előnye, hogy a képzelhető legolcsóbb gépezet volt a központi kormányzatra. Általa biztositotta a végrehajtó bizottságát a nemzeti társaság nem nagyobb költséggel, mint egy kis helyi társaság.[3] És mindaddig, mig a nemzeti végrehajtó dolga egy

[1] 19-ik szakasz; az 1826-iki szabályzat, amint ujra van nyomtatva az 1837. évi jelentésben.

[2] A vasöntők társasága bristoli fiókjának felhivása a tagokhoz általában (az 1849-ik évi jelentésben).

[3] Mind a hivatal sorraviselésének, mint a helyi kormányzó fióknak eszméje visszavihetők azon falusi betegegyletek hálózatára, amelyek egész Angliára kiterjedtek a tizennyolcadik században. 1824-ben ezen társaságokat ugy irja le egy ellenséges biráló, „mint a rendes tagok igazgatása alatt állókat, akik minden hivatalra sor szerint következnek; gyakran anélkül, hogy akár alkalmatos, független vagy illető hivatalos teendőik tekintetében való pártatlanság tekintetében arra alkalmasak volnának; vagy gyakran oly állandó bizottság vezetése alatt, amelyek a gyülés helyéhez közel lakó, és gyakran legkevésbé választható legtevékenyebb emberekből állanak.“ The Constitution of Friendly Societies upon Legal and Scientific Principles, Rev. John Tomas Bechertől (2-ik kiadás London, 1824) 50. l.

Összehasonlitván a kis dolgokat a nagygyal, mondhatjuk, hogy az angol birodalom is ily kormányzó fiók által igazgattatik.

közlekedési központra volt rábizva gyakorlatilag önálló helyi fiókok közt, a gépezet módositására nem volt szükség. A titkár kötelességei, mint szintén bizottságáé, nem voltak tul a rendes munkások illetékes voltán, akik iparágaikban dolgoztak és csak estéiket szánták hivatalos dolgaikra. De amint a fiókok szaporodtak és egy közös pénztár alakult, egy nemzeti szövetség titkári dolga rögtön elnyelte egyetlen hivatalnok egész idejét, akinek tehát fizetést kellett adni. Mivel pedig a fizetés közös pénzből jött, a kinevezés kérdése, kérdés nélkül átment a fiókgyüléstől a tagok összes mennyiségének szavazatára. Igy a főtitkár egy különös helyzetbe hozatott: a szövetség összes hivatalnokai közül egyedül ő választatott az összes tagok szavazatával. Időközben a legfőbb hatóság megmarad a szavazatoknál. Minden oly javaslat, mely az eredeti szabályzatban nem volt előrelátva, továbbá a béke és háboru minden kérdése, a tagok szavazata alá bocsáttatott.[1] De ez nem volt minden. Minden fiók, köz-

Az egész birodalmat illető dolog nem birodalmi vagy szövetségi tisztviselők, de a birodalom egy részének, Nagybritannia és Irland egyesült királyságok embereivel végeztetik el; és őket ellenőrzi nem egy birodalmi tanács vagy szövetségi gyülés, de a házi törvényhozás Westminsterben.

[1] Az igen régi United Society of Brushmakers, mely a tizennyolcadik század korábbi idejéből származik, mai napig megtartja a szavazatok összeszedésének ezen ősi módját. Londonban, amelyről azt mondják, hogy minden kerület közt a legkonzervatívebb, a szabályzaton semmi változtatás nem történik, anélkül, hogy körbe járna a szavazó láda, mint hajdan. A társaság régi vasládájában vannak eltéve mindazon okmányok, amelyek a vita alatt levő kérdésre vonatkoznak, és egy munkanélküli tag van kiküldve, hogy vigye a ládát műhelyről-műhelyre, mig csak körül nem járt az egész iparágon. Mikor az megérkezik egy műhelybe, minden munkás megszünik dolgozni és körébe gyülnek; a ládát kinyitják, tartalmát elolvassák és megmagyarázzák, és a műhely küldöttei akkor és onnan utasittatnak, hogy mint szavazzanak a legközelebbi küldöttek gyülésén. Akkor a ládát ujra lezárják és viszik a legkö-

gyülésbe összegyülve, igényelte a jogot, hogy bárminemü javaslata van, az a társaság egészének szavazata alá bocsáttassék. És igy ugy találjuk csaknem minden munkásegyesületnél, melynek egyáltalán van története, hogy a Referendum gyakorlata, kinövése és korlátozására meg vannálok sok tanulságos kisérlet.

Ilyen volt a mult század rendes munkásegyesületi szervezete. Kevés esetben túlélte azt, csaknem változatlanul egész a mai napig, ép ugy, mint ahogy elődje, az ősi helyi egylet, melyet a közgyülés kormányzott, még mindig talál követőre a munkásegyleti világban. De mindenütt, ahol csak a régi munkásegyesület megtartotta életképességét, szervezete folytonasan módosult, mig az ujabb szövetkezések leghatalmasabbjai másféle alapon szervezkedtek. Ezen fejlődési méret vizsgálata meg fog bennünket győzni a jelenleg létező szervezeti formák átmeneti jellegéről és benne utmutatásokat fog nekünk adni arra, mint lehet megoldani szélesebb területen is, azt a kérdést, hogy a hatásos igazgatást összeegyeztessük a népszerü ellenőrzéssel.

Már megjegyeztük, hogy amikor átment a helyi szervezetről a nemzetire, a munkásegyesület önkénytelenül maga mellett hagyta a kezdetleges demokrácia eszményképét. Az, hogy egy emberre bizták az irodai dolgot, lehetetlenné tette minden tagnak egyenlő és ugyanazonos szolgálatát és lerakta egy elkülönitett uralkodó osztály alapjait. Az a gyakorlat, hogy a tagokat sor szerint vonták be a szolgálatba, hallgatólagosan elhagyatott. A főtitkár, egyszer megválasztva helyére, bizalommal lehet arra nézve, hogy ha csak nem bizonyul be szembeszökőleg képtelennek vagy tisztán ahhoz nem értőnek, évről-évre ujra megválasztatik. Egész napját ott töltve a hivatalos munkában, hamar oly szakszerü képzettségre tesz szert, amely sokkal felülhaladja a

zelebbi műhelybe. 1829-iki régi jegyzőkönyvek igazolják, hogy a szokás változatlan maradt a legkisebb részletig legalább egy pár nemzedéken át. Valószinüleg már kétszázados.

padnál vagy kohónál foglalatoskodó tagtársaiét. És még akkor is, hogy ha valamely más tag ép oly vagy még nagyobb természetes tehetséggel bir, mint a létező hivatalnok szerzett ügyessége, egy nemzeti szervezetben nincs alkalma arra, hogy ezen tulajdonságait megösmertesse. Más részről a főtitkár mindig felszinen tartja nevét és személyiségét a tagok ezrei előtt nyomtatott köriratok és pénzügyi jelentések utján, amelyek az egyedüli kapocscsá lettek a szétszórt fiókok közt és rátermettsége iránt a hivatal rendes munkának elvégzésére tényleges bizonyitékokat ad azokban. A társaság tagszámának minden növekedése, az ő pénzügyi rendszerének vagy ipari politikájának minden kiterjesztése vagy tervezése ennélfogva a fizetett hivatalnok helyzetét mindinkább biztossá teszi. Magok a főtitkárok is megváltoztak hivatalaik fejlődésével. A munkát már nem lehetett hatályosan elvégeznie a rendes kézművesnek és némi előleges hivatali képzettség csaknem nélkülözhetetlen lett. A kőszénbányászok például, amint azt kimutattuk a munkásegyleti világ leirásánál, nagy mértékben egy különösen képzett osztályból, a mérlegellenőrző emberekből szedték titkáraikat.[1] A gyapotmunkások pedig épen a versenyző vizsgák rendszerét hozták be az ő hivatali állásaikra pályázók közzé.[2] Más egyesületekben mind az a jelölt, aki nem bizonyitotta be képességét a hivatali munkára és ipari tárgyalásokra, nagy hátrányba kerül a választásnál, ahol a siker minden nap világosabban a kisebb hivatalnokok kis csoportját éri. A hatályos igazgatás szembeszökő szüksége együtt ezen állandósággal fokozatosan megteremtette a hivatalos uralkodó osztálynak erősbödő megkülönböztetését, mely hovatovább jellegzetes lett mind jelleg, mind képzettség, mind kötelesség tekintetében a tagok nagy tömegétől. A főtitkár-

[1] History of Trade Unionism 291. l.

[2] Ugyanott 294. l.; lásd továbbá a lentebb következő fejezetet a közös alkuvás módszeréről, ahol egy minta vizsgálati okmány is le van nyomatva.

nak a közönség szavazatával való évenkénti választása, ahelyett, hogy a hivatalok gyakori változtatására és minden tag egyenlő szolgálatára vezetett volta, tényleg kivétel nélkül a hivatalnok oly állandósitását eredményezte, amely még az angol kormány hivatalnokaiét is felülmulta. Ennélfogva érdekes megjegyezni, hogy a leghatalmasabb létező szövetségek némelyikének ujabb alapszabályaiban a hivatalos állások gyakorlati állandósága hallgatólagosan el is van ismerve, azáltal, hogy az uj választásról való minden intézkedés ki van hagyva. Valóban, az Amalgamated Association of Operative Cottons Spinners egész annyira megy, mikép kifejezetten kimondja szabályzataiban, hogy a főtitkár „mindaddig hivatalában fog maradni, ameddig csak közmegelégedésre működik.“ [1]

Mig e szerint minden dolog arra működött közre, hogy a fizetett hivatalnok helyzetét emelje, a végrehajtóbizottság, melynek vezetése alá ő helyeztetett, oly emberekből állván, akik iparágaikban dolgoznak, megtartotta lényegesen gyenge voltát. Ámbár módositva lett némely lényegtelen részletben, csaknem minden régibb társulatban azt továbbra is csak egy geografiailag meghatározott része választotta a tagoknak. Eleinte minden fiók-sorban volt a kormányzás székhelye. Ez azonban csakhamar annak a rendszernek adott helyet, hogy a kormányzó fiókot az iparág jelentékenyebb központjaiból választották. Sőt, ámbár az az óhajtás, hogy időszakonként megváltoztatták ezen hatalom helyét, sokáig nyilvánult és még most is lappang némely iparágnál,[2] a hivatalos személyzet megszaporodása és annak szüksége, hogy hosszabb tartamu bérletben biztosittassék a helyiség, tényleg lassanként állandóvá tette a főhadiszállást

[1] 12-ik szakasz a szabályok 1891. és 1892-iki kiadásában.

[2] Nevezetesen a bádogosok és vaskovácsok. 1877-ben a téglavetők társaságának közgyülésén az a javaslat, hogy a végrehajtó bizottságot változóvá tegyék, minden harmadik évben megváltoztatván a főhadiszállást, csak a döntő szavazat által esett el. Operative Bricklayer's Society Trade Circular 1877. September.

még akkor is, hogy ha e változás nem volt kifejezetten kimondva a szabályokban. Igy a vasöntők társasága 1846 óta folyton Londonban tartotta főhivatalát és a munkálkodó kőmivesek társasága 1883-tól. A kazánkovácsok egyesült társasága, amely sokáig vándorolt kikötőről-kikötőre, 1880-tól Newcastleben maradt; és 1888-ban végleg eldöntötte e kérdést, ott egy tulajdon telken épitvén palotaszerü hivatalt.[1] Igy ujra egy, a munkásegyesületek demokratáinál mélyen gyökerező vágy, hogy minden egyes fiók részére egyenlő és ugyanazonos részesedés biztosittassék a társaság kormányzásában, kellett, hogy meghajoljon a hatályos kezelés biztositásának szüksége előtt. A végrehajtó-bizottság, megszünvén változó lenni, még azt az erkölcsi befolyást is elvesztette a főtitkárra, amelyet a társaság többi részének egy különös és fix megbizatása mindig adott. A fizetett hivatalnok, minden tag szavazata által választva, tényleg több képviseleti tekintélyt igényelhetett, mint egy oly bizottság, amelynek hatásköre, mint végrehajtóé, pusztán azon véletlenen fordult meg, hogy a társaság hivatalai azon városban épültek, amelyben dolgoztak véletlenül a bizottság tagjai. Némely társaságban továbbá a hivatal sorrajárásának esz-

[1] Együtt járt ezen változással az országos dolog elkülönitése a fiók dolgától. A nagyobb társaságok bizottsági munkája többre gyülemlett, mint amit a fiók igazgatásán felül el lehetett végezni oly embereknek, akik csak estéiket fordithatták erre. Ennélfogva ugy találjuk, hogy a központi végrehajtó teljesen külön testületté vált a fiók bizottságától, ámbár néha (mint a tényleges bádogosok egyesült társaságában) ugyanazon választók választották, de rendesebben mindazon fiókok összes tagjai, amelyek a központi hivatalhoz megfelelő közel vannak. Igy az asztalosok egyesült társasága a választójogot megadja azon tagoknak, kik tizenkét mértföldre laknak a központi hivataltól — vagyis a Manchesterben és környékén levő harmincöt fióknak és a vasöntők társasága a londoni kerület hat fiókjának. A kazánkovácsok egyesült társaságában 1897-ben a Tyne kerület husz páholya, sorban mindegyik nevezte meg azon hét tag egyikét, akikből állott a végrehajtó bizottság.

méje annyira fenmaradt, hogy a bizottsági tagok rövid időre választattak és az ujraválasztatásból kizárattak. Ilyen gyakorlatlan és részlegesen választott bizottságok fáradt kézimunkás tagjaikkal, akik csak este gyültek össze, rendesen képteleneknek találták magokat ellentállani, vagy akár csak birálni is azt, bármi gyakorlati javaslat esetén is, amelyet az állandó képzett szakember hozott elő, akit ő nekik kellett volna irányitani és ellenőrizni.[1]

Ily gyenge végrehajtó-bizottsággal szemben a fizetett hivatalnokok tulnyomó hatalma ellen a legszembeszökőbb megszoritás volt az irott alkotmány elemi módszere. A rendesmunkás, akinek sem tapasztalata, sem képzelőtehetsége nincs, természetesnek találta, hogy egy nagy nemzeti szervezet végrehajtó kormányzása beszoritható nyomott szabályzatoknak való mechanikai engedelmességre. Ebből eredt mindegyik társaság szabályzatának állandó átdolgozása abban a hiábavaló igyekezetben, hogy semmit se hagyjanak a hivatalnokok vagy bizottságok belátására. Ezen kezdetleges demokraták hitének lényeges része volt az, hogy a nehéz és részletes munka ezen szabályzatok szerkesztésében és módositásában nem bizható rá semmi bizonyos személyre vagy személyekre, hanem csak a közgyülésen összegyült iparág testülete által végezhető el.[2]

[1] A munkásegyesületi világon kivül az egyedüli szervezet, amelyben a végrehajtó-bizottság és a kormányzás székhelye évente változik, azt hisszük, az Ancient Order of Foresters, a világra kiterjedő szövetkezett jótékony társulat.

[2] A munkás-egyesületek ezen előszeretete arra, hogy saját szabályzataikat maguk csinálják, emlékeztetni fogja a politikus kutatót, hogy a nép által való közvetlen törvényhozásnak régibb és szélesebb története van az alkotmányok tervezete és módositása, semmint a rendes törvényhozás körül. Igy Massachusetts polgárai már 1779-ben kivánták annak népszavazat utján kimondását, hogy alkotmány dolgozandó ki, és szintén azt, hogy az elkészitett javaslat igy fogadtassék el. 1818-ban a Connecticuti alkotmány intézkedést foglalt magában arra, hogy minden részletes módositás

Amikor egy társaság szétoszlott városról-városra és minden tag összegyülése gyakorlatiatlanná vált, a szabályzatokat, amint emlitettük, a küldöttek egy gyülése állapitotta meg, és minden módositást ugyanezen testület végzett. Ennélfogva ugy találjuk oly társaságok kezdetleges történetében, mint a vasöntők, kőmivesek, asztalosok, kocsikészitők és gőzgépkészitők, hogy a különböző fiókok küldötteinek gyülése gyakran jött össze, kiegésziteni vagy módositani azon némileg kisérleties szabályokat, amelyeken alapult a társaság. De komoly tévedés lenne ezen összejöveteleket olyan parlamentfélének tartani, amelyek teljes joggal birnának a társaság által követendő politika meghatározására. A küldöttek csak különös és szorosan meghatározott célokért jöttek össze. Sőt még ezen célzatokra nézve sem hagyattak, hogy saját belátásuk szerint végezzék azt. Mindazon esetben, amelyekről tudunk, a küldöttek kötelezve voltak azon szavazatok szerint határozni, amelyek az ő illető fiókjaikban már megadattak. Sok társaságnál a küldött egyszerü posta volt, amely utján szedettek össze a tagok szavazatai. Igy a tényleges kőmivesek társasága, azon időben a legnagyobb és leghatalmasabb munkásegyesület, évente tartott küldöttek gyülését 1834 és 1839 közt azon egyedüli célból, hogy módositsa szabályait. Hogy mily korlátolt volt ezen gyülés jog-

népszavazás alá bocsáttassék. Európában az első alkotmány, amely egyenesen itélőszék elé volt bocsátandó, az 1793-iki francia alkotmány volt, amely azonban, bár az ősgyülések elfogadták, sohasem lépett hatályba. Ez a gyakorlat a svájci cantoni alkotmányok tekintetében az 1890-iki francia forradalom után jött gyakorlatba. St. Gallen vezetvén 1831 juliusán. Lásd Charles Borgeaud tudós értekezését The Adoption and Amendment of Constitutions (London, 1895), Brycenak The American Commonwealth (London, 1891.) és Le Referendum en Suisse Simon Deploigetől (Brussels, 1892.), amelynek egy angol forditása C. P. Trevelyan és Lilián Tommtól, hozzátartozó jegyzetekkel és függelékekkel, rövid időn fog kiadatni a London School of Economics and Political Science által.

köre, az megitélhető a központi végrehajtó-bizottság jelentésének következő kivonatából: „Miután a küldöttek gyülésre össze fognak jönni, a nagybizottság minden páholynak ajánlja a következő határozatokat a küldöttek magokviseletét illetőleg. Szembeszökő, hogy a küldöttek kötelessége a választók többségének utasitása szerint szavazni, ennélfogva nem szabad nekik javasolni semmi oly határozatot, amelyet az általok képviselt páholyok vagy kerületek nem ajánlanak. Ennek biztositására a következő határozatokat ajánljuk: hogy mindegyik páholy lássa el irott utasitással küldötteit, hogy mint szavazzanak minden kérdésben, amelyet ők letárgyalnak, és egyik küldött se szavazzon ellentétesen utasitásával, és amikor ugy tünik ki az utasitások megvizsgálásából, hogy bármely javaslatnak megvan a többsége, az vita nélkül elfogadható legyen.“[1] Az 1838-iki küldöttek gyülése elfogadta ezt a felfogást. Mindegyik páholynak be kellett küldeni két hónappal a küldöttek gyülése előtt a szabályok megváltoztatása tárgyában hozott határozatait; ezeket ki kellett nyomtatni a kétheti jelentésben és megvitatni minden páholyban; akkor aztán utasitani kellett a küldötteket a többség szavazatával, hogy mi a tagok felfogása; és csak akkor, ha nem volt meg bármely pont tárgyában a határozott többség, akkor volt meg a küldöttek joga, saját belátások szerint szavazni. De még az a megszoritás sem elégitette ki a kőmivesek demokratikus felfogását. 1837-ben a liverpooli páholy azt kivánta, „hogy mindazon változtatások, melyeket szabályainkban a kiküldöttek nagygyülése elhatározott“, közöltessenek minden páholylyal, „hogy társaságunk által megfontoltassanak, mielőtt kinyomatnának.“[2] A központi végrehajtó szeliden ellenezte ezt az eljárást azon az alapon, hogy ily viszonyok közt az és a szabályok módositása és elfogadása a társaság összes idejét felemésztené,

[1] Stonemasons' Fortnightly Return, 1836 május (a körlevél kéthetenként küldetett szét minden fióknak a végrehajtó bizottság által.)

[2] Ugyanott 1837 május.

mig csak az uj kiküldöttek gyülésének nem érkezik el ideje. A kérelmet azonban magokévá tették más fiókok és már 1844-ben ugy találjuk, hogy az a gyakorlat jött létre, hogy a szabályokban való minden szükséges változás létrejött ugy, hogy a javaslat közzététetett a kétheti jelentésben, és az egyes páholygyülésen arra adott szavazatok összeszámittattak. Hasonló változás jött létre oly nagy más társaságoknál, mint a vasöntőké, gőzgépkészitőké és kocsigyártóké. A tagok nagyrésze egyáltalában nem látott semmi hasznot abban, hogy az igen jelentékeny költséget, mely állott a küldöttek utiköltségéből a központi városban és ott napi hat shillingbe kerülő ellátásokból,[1] magokra vállalják, amikor a penny porto-rendszer behozatala lehetővé tette egy kétheti vagy havi körirat szétküldését, amelynek utján az ő szavazataik mindennemü javaslatra gyorsan és költség nélkül összegyüjtethettek. A küldöttek gyülését, tényleg helyettesitette a referendum.[2]

A referendum kifejezés alatt a politikai intézmények modern tanulmányozója érti az egész nép szavazata alá bocsátását minden javaslatnak, amelyet a képviselési gyülés

[1] 1838-ban a tényleges kőmivesek társasága páholyainak nagy többsége megszavazta, hogy „minden javaslaton, ami a mi társaságunk megfontolása alá bocsáttatik, a javaslat mellett és ellen szavazó tagok száma minden páholyban feljegyeztessék és a kerületi páholyok által a kormányzási székhelyhez juttattassék, és a páholyok száma helyett az összes tagok többsége fogad el vagy ejt el bármely ily javaslatot". Fornightly Return, 1898 január 19.

[2] Érdekes dolog, hogy legalább egy munkás-egyesületnél azt találjuk, hogy a referendum behozatala egyenesen annak tulajdonittatik, hogy Angliában 1850 és 1860 közt közrebocsáttattak forditásban Rittinghausen és Victor Consideraux röpiratai. A Typographical Circularban 1889 márciuson az állittatik, hogy John Melson, egy liverpooli nyomdász a nép által való egyenes törvényhozás eszméjét ezen röpiratokból meritette és szorgalmazta annak elfogadására a szövetséget, eleinte sikertelenül, de az 1861-iki kiküldöttek gyülésén azon eredménynyel, mikép a referendum fogadtatott el a törvényhozás ezutáni módszeréül.

megvitatott. Ugyanazon elvnek egy másszerü kifejlődése az, ami kezdeményezésnek neveztetik, vagyis a köz egy részének joga arra, hogy javaslatainak az összes választóközönség szavazata alá bocsátását követelhesse. Mivel a régibb munkásegyesületi szervezeteknek a képviseleti gyülés nem képezte részét, mind a referendum, mind a kezdeményezés nálok a legdurvább módon jelent meg. Bármily uj szabályzat, vagy szabályzat-módositás, bármi javasolt politikai eljárás vagy különös alkalmazása annak, egyenesen szavazatai alá voltak bocsáthatók a tagok összességének. A tagok megkérdezésének ez a módja nem volt pusztán a központi végrehajtóra szoritva. Mindegyik fiók vihetett bármely javaslatot szavazás alá a társaság hivatalos körlevele utján. És ámbár tökéletlenül volt a kérdés megoldva, ámbár nem fért össze ez eredmény a társaság szabályaival és régi gyakorlatával, a tagok szavazatai utján adott válasz végleges volt és rögtön életbe lépett. Azok, akik azt hiszik, hogy a tiszta demokrácia magában foglalja a közvetlen döntést a néptömeg által, minden kérdés felett, ami felmerül, ezt az eszményt minden gát vagy korlát nélkül megvalósitva fogják találni a nagyobb munkásegyletek történetében 1834 és 1870 közt.

Az eredmény jelentékeny volt és tele politikai tanulsággal. Ahol az egyesület élénk életet élt, mindenütt azt találjuk, hogy a javaslatok vad özöne következett. Minden működő fióknak volt valami uj szabályjavaslata és a hivatalos körlevél minden kiadása tele volt nyers és gyakran önmagának ellentmondó módositási javaslatokkal. Az egyesült királyságok kocsigyárosai egyesületének végrehajtó-bizottsága például, egyetlen körlevélben egyszerre nem kevesebb mint negyvennégy javaslatot volt kénytelen szavazat alá bocsátani.[1] Nehéz dolog bármely megfelelő képet adni ezen javaslatok változatos és sok esetben képtelen voltáról. Hogy csak azokat vegyük, amelyek a kömivesek évkönyveiben foglaltat-

[1] Quarterly Report, 1860 junius.

nek 1838 és 1839 közt; ott egy-egy fiók, amely azt javasolja, hogy az egész társaság követelje a fizetést óraszámra, a másik, amely azt kéri, hogy a főtitkár állása versenyajánlattá tétessék, „a legolcsóbb ajánlatot tevő tekintessék az ezen fontos állásra megválasztottnak."[1] Van egy kiküldött gyülésük, amely kéri a tagok szavazatát arra a fontos kérdésre, vajjon a központi végrehajtó-bizottságnak engedélyeztessék-e „egy pohár sör mindegyiknek esténkét", és hogy a központi végrehajtó bocsássa szavazás alá, ha vajjon nem kellene-e az összes irlandi fiókokra rákényszeriteni a Home Rulet. A tagok, a bekövetkező parlamenti vizsgálattól féltökben megszavazzák eltörlését minden „diszjelnek, beiktatásnak és jelszónak", de elvetik a new-castlei páholy javaslatát a munkaórák megszoritására „mint a mi sérelmeink orvoslásának egyedüli gyökeres módjára". A központi végrehajtó kénytelen tiltakozni „azon folytonos zaklatott állapot ellen, amelyben tartatik a társaság az utolsó tiz hónap alatt azon számos határozat és törvénymódositás által, amelynek eredménye csak az lehet, hogy a szabályok és a társaság tekintélye megcsökken".[2] Amint más szövetségek a fejlődés ugyanazon fokára jutottak, hasonló eredményeket látunk. „Szembeszökőnek látszik — panaszkodik a vasöntők társulatának végrehajtóbizottsága — hogy egy valódi javaslat-mánia szállott meg bennünket. Egyik fiók csak azért tesz javaslatokat, mert a másik is azt teszi; innen származnak azon képtelen és nevetséges javaslatok, amelyek tétetnek.[3] Ez a rendszer legvégzetesebben működött az adózás és segélyzés összegei körül. Nem meglepő, hogy a munkások többsége képtelen volt megérteni ezen pontok felett a szakértő tanács szükségét,

[1] A közhivatalok eladása nyilvános árverésen a legtöbbet igérőnek gyakori eset volt a svájci Landesgemeindeneknél a tizenhetedik században. Lásd Eugène Rambert művét: Les Alpes Suisses: Etudes Historiques et Nationales, 225. l.

[2] Fortnightly Return, 1838 julius.

[3] Ironfounders' Monthly Report, 1885 április.

vagy hogy minden számszerü megfontolást figyelmen kivül hagytak. Ennek folytán ugy találjuk, hogy a tagok sohasem akarták elhinni, hogy a hozzájárulás összegét fel kell emelni és rendesen nagyon is készek voltak hallgatni a segélyezések kiterjesztésére irányuló minden javaslatra — oly népszerü tévedés, amely sok társaságot tett tönkre. Még sokkal feloszlatóbb hatásu volt irányzatában az a hajlam, hogy a tagok szavazására felebbeztek a végrehajtó-bizottság döntésével szemben, akkor, ha egyes bizonyos személyek nem nyertek meg bizonyos segélyeket. Például az egyesült királyságok kocsigyártóinak egyesületében ugy találjuk, hogy a végrehajtó keservesen panaszkodik, mikép ők hiában tartják meg a szabályokat és hiába utasitanak el baleseti segély végett oly munkásokat, akik tisztán csak betegek; aminthogy csaknem minden esetben, az igénylőnek felebbezése a tagokhoz, támogatva barátainak ékesszóló körlevelei által, azt eredményezte, hogy határozatok megsemmisittetett.[1] A vasöntők társasága nem kevesebb, mint tizenkilenc szavazatot szedett be egyetlen év alatt, amelyeknek csaknem mindegyike a segélykezelés részletei körül forgott.[2] És a kőmivesek végrehajtó-bizottságának korán volt alkalma tiltakozni azon növekvő gyakorlat ellen, mely szerint a fiókok, a szavazatgyüjtésre előkészitő módon, körleveleket küldtek szét az egész társaságban igényeik támogatására oly sérelmek ellen, amiket ők személyes sérelmeknek tartottak.[3]

A referendumhoz való szabad hozzáférés hátrányai csakhamar szembeszökőkké lettek gondolkodó munkásegyesületi tagok előtt. A tagok többségének dicsőségére válik, hogy a vad és képtelen javaslatok csaknem mindig elvettettek; és sok társaságnál a hasonló sors szokásossá vált minden javaslatra nézve, amely nem a felelős végrehajtótól származa-

[1] United Kingdom Society of Coachmakers' Quarterly Report. 1859 september.

[2] Jelentés 1869-ről.

[3] Fortnightly Return 1849 január 18.

zott.[1] Ebből a kezdeményezés gyakorlati elhagyása következett be. A fiókok belefáradtak oly javaslatok fölküldésébe, amelyek mindig elvettettek. De a tagok egész tömegének joga eldönteni minden felmerülő kérdést, sokkal jobban össze volt kötve az ő fogalmaikkal a demokráciáról, semmint megengedte volna, hogy az egyenesen eltöröltessék vagy csak kifejezetten is megbiráltassék. Ahol a gyakorlat nem halt ki egyszerü belefáradás utján, ott nyugodtan kimult más utakon. Egyik társaságban a másik után a központi végrehajtó és a főtitkár azok az emberek, akik gyakorlati összeköttetésben vannak a közigazgatás kérdéseivel — hallgatólagosan vetették latba befolyásokat azon gyakorlat ellen, amely a tagok szavazatára apellált. Igy az egyesült királysági kocsigyártók társaságának végrehajtó-bizottsága határozott állást foglalt el a tagok azon szokása ellen, hogy az ő határozatokat a szabályok szerint való segélynyujtás tekintetében megszoritsák. A végrehajtó-bizottság igényelte a kizárólagos jogot elhatározni, hogy ki segélyezhető a szabályok szerint és nem engedte meg meg nem elégedett igénylőknek az ő hivatalos körlevele utján való felszólalást. Ez nagy és visszatérő elégedetlenséget okozott; de a végrehajtó-bizottság szilárdul ragaszkodott állásfoglalásához és végre is fentartotta azt. Amikor a tényleges téglavetők társulatában három fiók 1868-ban azt javasolta, hogy a nyugdijazás életkora szállittassék le és a hivatali költségek csökkentessenek, a főtitkár kereken megtagadta ezt a célra nem vezető javaslatot a tagok szavazata alá bocsátani azon ürügy folytán, hogy a kérdést lehet a legközelebbi küldöttek gyülése által tárgyaltatni.[2] A legközelebbi lépés az volt, hogy az alkalmak számát csökkentsék, amikor bármely kérdésben felebbezni lehet. A ko-

[1] A politikai kutató emlékezni fog azon igen kis számára az eseteknek, amelyekben tényleges törvényhozásra vezetett a kezdeményezés joga Svájcban, még oly kantonokban is, mint Zürichben, ahol hatályban van több, mint husz év óta. Lásd Stüssi: Referendum und Initiative im Canton Zürich.

[2] Monthly Circular 1868 April.

csigyárosok végrehajtó-bizottsága kijelentette, hogy jövőben csak az évi jelentés alkalmával fognak kérdések szavazásra felvétetni, nem mint eddig, negyedévenként és ez a megszorítás pár év mulva felvétetett a szabályokba.[1] Még ennél is hathatósabb volt oly szabályzat alkotása, amely azon fiókra háritotta a szavazatszedés költségeit, amely inditványozta azt, mindazon esetben, amikor a társaság döntése a javaslat ellen következett be.[2] Egy más módszer volt megállapitani a szabályok rendszeres átvizsgálásának alkalmát, ugy hogy egy meghatározott ideig azok megváltoztatására javaslat nem volt tehető; egy évig, mondta az asztalosok főszövetsége 1863-ban; három évig, jelentette ki a könyvkötők állandó egyesülete 1869-ben és a tényleges kőmivesek társasága 1878-ban; tiz évig, rendelte el a tényleges téglavetők társasága 1889-ben.[3] Végül, a referendum teljesen eltöröltetett legalább a szabályok megállapitása és módositása körül. 1866-ban az asztalosok egyesült társasága küldötteinek gyülése elhatározta, hogy a végrehajtó-bizottság „ne szavaztassa meg a tagokat az alapszabályok módositása vagy kitoldása iránt, csakis nagy szükség esetén és akkor is csak a főtanács rendelése alapján.“ [4] 1878-ban magok a kőmivesek, akik negyven évvel azelőtt lelkes hivei voltak a minden kérdésben szavazásnak, oly szabályt fogadtak el, amely az ujra átvizsgálás munkáját egy különösen választott bizottságra bizza.

Igy azt látjuk, hogy a kezdeményezési jog és referendum gyakorlati tapasztalata félszázad alatt nem annak kiterjesztésére, de alkalmazásának mindig erősebb korlátozására vezetett. Az a kisérlet, hogy minden egyes tag részvétele biztosittassék társaságának igazgatásában, a törvényhozásnál állhatatlanságra, a pénzügyeknél veszélyes egészségtelenségre és az igazgatásban általános gyengeségre ve-

[1] Quarterly Report, 1859 November; 1857-iki szabályok.

[2] Rules of the Associated Blacksmith's Society (Glasgow 1892) és több más.

[3] Mouthly Report, 1889 October 1.

[4] Mouthly Circular 1866 April.

zetett. Az eredmény volt a kezdeményezési jog korai elhagyása akár kifejezett szabály, akár a végrehajtó állandó befolyása utján. Ez a munkásegyesületi szervezeteknél a hatalom mérlegének további eltolására vezetett. Amikor az a jog, hogy szavazásra kérdéseket tegyenek fel, gyakorlatilag a végrehajtóra szorittatott, a referendum megszünt a tagokat bármily hatályos ellenőrzés lehetőségével ellátni. Hogyha a végrehajtó választhatta meg a felteendő kérdéseket, az alkalmat, amikor felteszi a kérdést és a formát, amelybe öltözteti azt, a Referendum, ahelyett hogy bármely ellensulyozót szolgáltatna a végrehajtónak, csakhamar ugy találtatott, hogy nagysulyu hozzáadás az ő hatalmához. Minden változást, amit a végrehajtó kivánt, a legtetszetősebb alakban lehetett elmondani és oly meggyőző érvekkel kisérni, amelyek csaknem kivétel nélkül biztositották az elfogadást nagy többség által. Igy minden végrehajtó-bizottsági határozatnak lehetett, amikor a körülmények kivánták, a népszavazat utján hatalmas erkölcsi érvényt szerezni.[1] A munkásegyleti demokraták hite a referendumban tényleg azt eredményezte, hogy a tagok általános tömege tényleg kizáratott a kor-

[1] Lecky (Democracy and Liberty I. köt. 12., 31., 32. l.) jelzi, hogy Franciaországban „mily korán megtanulták az egymásután következő kormányok, hogy mily könnyü módon nyerhető meg és irányitható a népszavazás egy erős végrehajtó közeg által, és hogy milyen hasznos lehet az, elfedni vagy igazolni a jogtiprást. Az 1795-iki alkotmány, amely a direktorok hatalmát adta meg; az 1799-iki alkotmány, amely a tiz évre választott három konzul kezébe tette le a végrehajtó hatalmat; az 1802-iki alkotmány, mely Buonapartét életfogytiglan konzullá tette és ujra módositotta a választási rendszert; a császárság, mely 1804-ben állapittatott meg, és a Napoleon által 1815-ben közzétett pótló alkotmánytörvény, mindez a közvetlen népszavazás alá bocsáttatott.“ III. Napoleon kormányzatát 1852-től 1870-ig négy különböző népszavazás hagyta helybe. Lásd Laferrièretől: Constitutions de la France depuis 1789; Jules Clèretől: Histoire du Souffrage Universel.

mányzás minden részéből. És ha megemlékezünk arról, hogy a végrehajtó-bizottság gyakorlatilag alá van vetve a fizetett állandó hivatalnoknak, könnyen meg fogjuk érteni, hogy az oly Referendum végső következménye, amint mi leirtuk, a főtitkár befolyásának további erősitésére vezetett, aki szerkesztette a javaslatokat, irta az azok mellett szóló érveket és szerkesztette a hivatalos köriratokat, amelyek a tagokkal való érintkezésnek egyedüli eszközei voltak.

Ennélfogva azt látjuk, hogy a munkásegyleti szervezetben csaknem minden befolyás oda irányult, hogy növelje és erősitse a főtitkár hatalmát. Ha a demokráciának nem volna más eszköze a népies ellenőrzésre, mint a tömeggyülés, a közhivatalnokok évenkénti választása, a kezdeményezési jog és a referendum, a munkásegyletek története teljes világosságba helyezi, hogy az igazgatási szükség egyszerü nyomása kikerülhetlen arra vezette a polgárok nagy tömegét, hogy elveszitsenek a kormány felett való minden valóságos ellenőrzést. Nem volna nehéz rámutatni mai nap tekintélyes munkásegyesületekre, melyeknek csak egyetlen egy állandó hivatalnokuk van és mégsem haladtak túl azon állásponton, ami tényleg egy személyes diktator helyzete. De ugy történik, hogy maga a szövetség fejlődése és ügyköre, amely, mint láttuk, arra irányul, hogy növelje a főtitkár befolyását, maga állit egy uj korlátot az ő személyes hatalma ellen. Ha megvizsgáljuk egy bank vagy részvénytársaság, vagy bármely más, nem a munkásosztály által létesitett szervezetnek működését, csaknem kivétel nélkül azt a szabályt találjuk, hogy a fő végrehajtó hivatalnokok nem a tagok által összeségökben, hanem a kormányzó bizottság által vannak kinevezve és ezen hivatalnokoknak szabad kéz, ha nem teljes hatalom, adatik alárendeltjeik kiválasztása és elbocsátásánál. Ugy mondják, hogy minden más eljárás komolyan nehezitené a szervezet hatásos működését. Hogyha a munkásegyesületek elfogadták volna ezt a felfogást, a főtitkár teljesen legfőbb lett volna. De Angliában a munkásszervezetek csaknem kivétel nélkül, mereven ragaszkodtak

minden hivatalnoknak a tagok testülete által leendő választásához. Akár a segédtitkár állása volt betöltendő a főhivatalnál vagy a kerületi küldötté, aki az ország egy részében működik, a tagok féltékenyen fentartották a kinevezést saját kezeikben. Mai nap a nagyobb munkásegyleteknél a főtitkár ennélfogva élén áll nem egy tanulékony alárendelt hivatalnoki karnak, akik a hivatalt és előmenetelt neki köszönhetik, hanem egy külön választott tisztviselők csoportjának, akiknek mindegyike a tagok összeségétől kapta hivatását.[1] Ily módon a személyes diktátorságra való minden törekvés azonnal meggátoltatik. Nagyobb a veszedelem abban, hogy surlódás és személyes féltékenykedések kelletén túl meggyengitik az igazgatást. De a rendes eredmény az, hogy a fizetett hivatalnokok mind szorosan összetartanak a társaság dolgait ugy vezetni, amint ők ezt legjobbnak tartják. Személyes diktátorság helyett ennélfogva van nekünk egy szorosan összetartó és gyakorlatilag ellenállhatatlan bureaucratiánk.

Ilymódu szervezés mellett a munkásegyesület a hatékonyság magas fokát érheti el. A kazánkovácsok és vashajóépitők egyesült társasága (létrejött 1832; tagok száma 1896 decemberén 40,776) például egyike az angol munkásegyesületek leghatalmasabbjainak és legjobban vezetettjeinek. Az utolsó husz év alatt története, ép ugy a jó, mint a rossz időkben, állandó virágzás volt. Sok éven át uralkodott minden hajóépitő-kikötőben és ma tényleg minden vashajóépitő az egyesült királyságban tagja. Mint biztositó-társaság képes volt, még egy oly iparágnak, mely a legélesebb válságoknak

[1] Még a hivatalnoki kar is, egész a legujabb időkig, kivétel nélkül a tagok közül volt szedve a tagok által; és csak egy kevés egyesületben kezdték megérteni, hogy egy gyorsiró irnok vagy képzett könyvvezető, akit a főtitkár vagy a végrehajtó bizottság ajánl, valószinüleg jobb szolgálatot képes tenni az iróasztalnál, mint a kézi munkában képzett munkások közül a leginkább arra való. A tényleges téglavetők társasága azonban ujabban megengedte végrehajtó bizottságának egy gyorsiró irnok alkalmazását.

van kitéve, legrosszabb éveiben is, fizetni rendkivülileg körültekintő és pazar jellegü segélyeket. Dacára ezen bőkezü segélyeknek, tartalékalapot gyüjtött, nem kevesebbet, mint 175,560 font st. És ez összeg nem ugy éretett el, hogy a munkásszervezetek hadakozó feladata bármikép elhanyagoltatott volna. Ellenkezőleg, a társaságnak az a hire, hogy erősebb ellenőrzést gyakorol tagjai munkafeltételei felett, mint bármely más szövetség. Például egy más iparágnál sem találjuk hosszabb és általánosabban elfogadott korlátozását a segédek számának, vagy merevebb megtagadását a nem egyesületi munkások dolgozásának. De, amint másutt leirtuk, egy társaság sem kötött vagy kényszeritett ki sikeresebben kidolgozott nemzeti egyezményeket, amelyek a királyság minden kikötőjében alkalmazhatók. Ezenfelül ez a pezsgő és sikeres igazi politika összefüggő volt a strikoktól való feltünő tartózkodással, amely tény nemcsak a társaság pénzügyi erejének és teljes összejátszásának, hanem azon feltétlen engedelmességnek is tulajdonitandó, mely rá van kényszeritve tagjaira és azon széles fegyelmi hatalomnak, amely a központi végrehajtó-bizottságra van ruházva és általa gyakoroltatik.[1]

Ezen nevezetes szövetség hatásos és befolyásos volta, semmi kétség rajta, nagy mértékben tulajdonitandó azon előnyös stratégiai helyzetnek, amely a vashajóépités rendkivüli kiterjedéséből következett. Azonban érdekes megjegyezni, hogy mily tökéletes példáját mutatja az egy oly alkotmánynak, amely megtartja a legnyersebb demokrácia minden jellegét és gyakorlatilag mégis egy egyszerü bureaucratia, amelyben a hatályos népszerü ellenőrzés a minimumra csökkent. A kazánkovácsok társaságának formai alkotmánya még magában foglalja a kezdetleges munkásegyesületnek minden jellegzetes vonását. Ezen nagy nemzeti társaság végrehajtó kormányzata egy szüntelenül váltakozó

[1] Lásd ezen szervezet lelkes leirását Zum Socialen Frieden (Leipzig; 1890.) 2. k. Dr. von Schulze-Gaevernitztől, leforditva a Social Peace (London, 1893.) 239—243. l.

bizottságra van bizva, amelynek tagjai, egy egyedüli kerület által választva, csak tizenkét hónapot szolgálnak és aztán ujra nem választhatók három éven át. A fizetett hivatalnokok mindegyike külön választatik a tagok egész tömege által és hivatalokat csak az előre megállapitott ideig, kettőtől öt évig viselik. Ámbár van intézkedés arról, hogy a küldöttek összejőjjenek, ha a társaság ugy kivánja, minden szabály, beleértve a hozzájárulási és segélyezési kulcsokat is, megváltoztatható összesitett szavazás utján; és még akkor is, ha egy küldöttek gyülése jön össze, annak módositásai is eléterjesztendők a fiókoknak tömeggyüléseken adott szavazata elé. Továbbá minden fióknak joga van követelhetni, hogy bárminemü javaslat ezen összesitett szavazás alá bocsáttassék. Röviden, a társaság még mindig fentartja a legnyersebb formáját a munkásegyleti demokráciának.

De ámbár a végrehajtó-bizottság, a fiókgyülés és a Referendum foglalja el a társaság szabályainak főrészét, az egész politika irányitása és az egész közigazgatás vezetése hosszu idő óta van kizárólagosan az állandó hivatalnokok belső ügykörének fentartva, melyről a nyomatott szervezet nem tud semmit. Husz év előtt a társaság oly szerencsés volt, hogy megválasztotta főtitkáraul Mr. Robert Knightot, egy nevezetes képességü s nagy jellemerejü embert, aki ezen kis királyság állandó kormányelnöke maradt. Hosszu kormánya alatt körülötte egy rakás ifjabb hivatalnok nőtt fel, akik ámbár mindnyájan a saját egyéni értékök alapján választattak meg, egyáltalán nem voltak képesek vezérökkel versenyezni a tagok bizalmában. Ezek a kerületi küldöttek névleg csak két évi időre választattak, ép ugy, mint maga a főtitkár csak öt évi időre választatott. De azon okok folytán, amelyeket már fentebb elsoroltunk, mindezen hivatalnokok oly állandóknak tekinthetik tényleg magokat, mint egy biró. Mr. Knight kérdésbe nem vonható felsőbbsége a munkásegyleti államférfiui felfogásban, együtt a végrehajtó-bizottság megváltozhatlan támogatásával, képessé tette őt, hogy a névleg független kerületi küldöttekből egy valódi kabinetet alkos-

son, felváltva szolgálván majd mint tanácsosok a politika nagy kérdései felett, majd mint miniszterek, végrehajtva saját körökben azt, amit a tanácsban elhatároztak. A társaság irott szabályaiból nem képzelnők, hogy ezen munkás emberektől a kis newcastlei bizottság esti gyülésein származnak mindazon nemzeti szerződések és kidolgozott együttes alkuk az összetársult munkaadókkal, amelyek a gazdaságot tanulóknak bámulatát költötték fel. De tagjainak nem képviseleti jellege, szolgálatok rövid ideje és a gyakorlati sorbajárási természete a hivataloknak lehetetlenné teszi a folyvást változó végrehajtó-bizottságnak bármely lényeges befolyást gyakorolni oly nagy társaságnak még csak rendes, szokott üzletmenete felett is. A nemzeti egyezményekkel összekötött komplikált tárgyalások pedig teljesen kivül esnek képességén. Ami tényleg történik, az, hogy minden magasabb politikai kérdésben Mr. Knight összehivja kerületi küldötteit, hogy üljenek vele tanácsot Londonban vagy Manchesterben, megállapitani vagy épen vezetni is, vele együtt azon fontos tárgyalásokat, amelyeket formailag a newcastlei végrehajtó-bizottság magáévá tesz. És ámbár a segélyek tényleges kezelése a fiókbizottságok által történik, ez alapok teljes központositása és a végrehajtó-bizottságra ruházott legfőbb fegyelmi jog, azt a bizottságot, helyesebben a főtitkárt a pénzügy terén ép oly uralkodóvá teszi, mint az ipari politikában. Az egyedüli valódi alkalom a népies akarat hatásos kifejezésére csak akkor áll be, amikor a kérdések a népgyülésekbe összegyült fiókoknak összes szavazata alá bocsáttatnak. Szükségtelen reámutatni, hogy egy ilynemü referendum, amely a hivatalos körlevélben oly módon van előadva, amint a főtitkárnak tetszik, és amelyet az állandó hivatalnokok minden kerületben támogatnak, tényleg csak eszköz arra, hogy a hivatalos véleményt rásózza a tagok összességére. Tényleg a főtitkár és az őt támogató kabinet az 1895-ki változásig, teljesen legfőbbek voltak.[1]

[1] 1895-ben, azután, hogy az a fejezet meg volt irva, a szervezet megváltoztatott, a Londonban és néhány más városban lakó

A kazánkovácsok eseténél a fizetett hivatalnokok benső kabinetje által való kormányzás a jelen időig nagyon sikeres volt. Azonban szembeszökő, hogy egy kevésbé arra való államférfi, mint Mr. Knight, nagy nehézségre talált volna abban, hogy egy egyesült kabinetbe olvassza azt át a kerületi hivatalnokok testületéből, akik egyenként felelősök az egész társaságnak és csak névlegesen vannak alávetve az ő külön kerületi bizottságaiknak. Ily viszonyok közt bármely személyes surlódás vagy eltérés könnyen ellensulyozhatná az egész ipari politikát, amelytől függ a társaság virágzása. Továbbá, ámbár Mr. Knight egyenes és okos kormányzata alatt bármi felügyelő hatóság hiánya nem vált érezhetővé, mégis világosan a szervezet hiányául tudható be, hogy az nem gondoskodik egy megvesztegethető, hanyag vagy képtelen főtitkár ellenőrzéséről. Az egyedüli személyek, akik abban a helyzetben vannak, hogy hatályosan megbirálhatják a társaság ügykezelését, magok a fizetett hivatalnokok, akik természetesen nem lesznek hajlandók hivatalaikat kockáztatni oly módon, hogy hivatali főnökök ellen apelláljanak a közös szavazás bizonytalan döntéséhez. Végezetül ezen szervezet, a demokrátikus forma minden mutogatása mellett is, valósággal kevés részvétet biztosit a rendes kézi munkásnak munkásszövetségének központi igazgatásában; nincs neki valódi alkalom adva, hogy kifejezze véleményét; és nem is tétetik hozzá felhivás, hogy bármely vélemény formálásán jártassa eszét. Röviden, a kazánkovácsok, amig megelégedve maradtak kormányzások ezen formájával, a hatásos ügy-

tagok azon növekvő érzelmei folytán, hogy az ő hivatalnokaik, a régi formák mellett, teljesen kivül estek az ő hatalmi körükön. Az uj szabályok a főkormányt hét fizetett tagból álló képviseleti végrehajtóra ruházta, akiket azon hét választókerület választott, amelybe osztatott fel az egész társaság, három év tartamára, egy harmadrész évente uj választás alá esvén. Rules of the United Society of Boilermarkers, etc. (Newcastle, 1895.) Még most nagyon korán volna e változtatás hatásáról beszélni, amely csak 1897-ben jött érvénybe.

kezelést azon az áron biztositották magoknak, hogy a demokrácia minden nevelő befolyását és politikai biztositékát elveszitették.

Anglia északi jól szervezett kőszénbányászai közt a nép által való közvetlen törvényhozás elmélete még mindig teljes erőben fennáll. Igy a Northumberland Miners Mutual Confident Association (keletkezett 1863-ban) 19.000 tagja a politikai kérdések mindegyikét, sőt még némely közigazgatási kérdést is az összes páholy-gyüléseiben beszedett szavazatokkal döntik el;[1] és ámbár minden negyedévben tartatik egy küldöttek gyülése és egy 1897-i szabálylyal kifejezetten kimondatott, hogy „gyülést kell tartani abból a célból, hogy szabadon és megzavarás nélkül tanácskozzanak a programm egésze felett", annak működése tisztán arra szoritkozik, hogy véleményt fejezzen ki, mert aztán a javaslatok egész sorozata „visszatétetik a páholyokhoz, hogy szavazzanak felette."[2] A végrehajtó-bizottság az egész testület által választatik; és a tagok, akik már hat havi szolgálat után kiléptek, nem választhatók meg ujra. Végezetül az a tény áll előttünk, hogy magok a fizetett hivatalnokok is az összes

[1] Lásd például azon huszonöt külön javaslatot, amely felett egyetlen egy csomóban szavaztak 1894. junius 8. Northumberland Miners' Minutes, 1894. 23—26. l.

[2] 15. szakasz. Egy érdekes példáját látjuk itt a tanácskozó tevékenység teljes elválasztásának a törvényhozóitól, amely a parancsoló megbizás használatának kényelmetlen eredményeiből származik. Az 1893—94-ben az alapszabályok átvizsgálására kiküldött bizottság azt jelentette, hogy „a küldöttek gyülésében az ügytárgyalás jelen módja hosszu idő óta igen ki nem elégitőnek ismertetett fel. Javaslatok küldettek be programm végett, melyek kinyomattak és kiküldettek a páholyokhoz és aztán küldettek igen kemény és határozott utasitással küldöttek szavazni mellette vagy ellene. Nem ritkán történik, hogy a küldöttek oly megbizással küldetnek, hogy szavazzanak valamely javaslat ellen, melyről később kisül, hogy teljesen más volt célzata és esetleg igen különböző hatás várható tőlük, mint aminőt képzelt a páholy, mikor szavazott felettök. Hogy elkerültessék ez a baj, amely

tagok által választattak. A szervezet különböző részei közt való szerves összefüggés ezen hiányának fogja talán tulajdonitani azt a tanulmányozó, hogy a két egymásra következő népszavazatban a politikai állandóság hiánya mutatkozott. 1894 juniusán az összes tagok szavazata kéretett ki a bányászok szövetségéhez való csatlakozás tárgyában és igenlő eredmény éretett el 6730 szóval 5807 ellen. De mindjárt a következő hónapban, amikor a páholyok megkérdeztettek aziránt, vajjon hajlandók-e hatályba léptetni a szövetség jól ismert politikáját és igényelni azon tizenhat százalékot tevő bérleszállitás helyreállitását, amelyet 1892 óta elfogadtak, több mint kettő egy ellen volt a tagadólagos többség; és amellett hasonlóan határozott megtagadását jelentették ki annak, hogy a többi kerületek ellentállási költségeihez hozzájáruljanak. „Hozzá csatlakoztak egy szövetséghez, ismerve annak elveit és politikáját és közvetlenül azután, hogy csatlakoztak, rögtön megtagadták azon elveket, amelyeket ép most fogadtak el" — ezt jegyezte meg eljárásokra egyik tagja az ő saját végrehajtó-bizottságoknak.[1] Ez a következetlen eljárás sok villongásra adott alkalmat és arra, hogy a northumberlandi tagok eljárása, akik meg-

gyakran annak volt eredménye, hogy a tagjaink nem kielégitő felvilágositás után határoztak a javaslat felett, azt javasoljuk, hogy azután, hogy a kérdések kiküldettek a páholyokhoz, a páholyok küldjék el küldöttjeiket egy a kérdést megfontoló gyülésre, amely után azok visszatérnek, jelentést tesznek a megbeszélés eredményéről és aztán szavazataikat irásban küldik be a hivatalhoz. Ezen elv keresztülvitelére, amelyet mi a lehető legnagyobb érdekünek és fontosságunak tartunk tagjainkra nézve, sem több gyülés nem kell, sem több kiadás nem igényeltetik, mint a jelen rendszer mellett, mig más oldalról a páholyoknak módjuk lesz szavazataikat a különböző javaslatokra teljes felvilágositás után adni le, ahelyett, hogy ily felvilágositás hiányát éreznék, a legtöbb esetben, mint most." — Northumberland Miners Minutes 1874., 87—88. l. Jelentés 1894. február 3-ról.

[1] Northumberland Miners Minutes az 1893. szeptember 23-iki értekezletéről való jelentés.

tagadták engedelmeskedni a külön tanácskozmány határozatának, mely pedig a szövetség legfőbb testülete, összeférhetetlennek mondatott ki azzal, hogy ők a szervezet tagjai maradjanak. Ennek dacára 1894 juliusán ismét megszavazták 8445 szavazattal 5507 ellen, hogy csatlakoznak a szövetkezethez, dacára végrehajtó-bizottságok ellenkező hatalmas befolyásának. A szövetkezeti hivatalok nem természetellenesen, azt kérdezték, vajjon a tagságért most megujitott lépés nem ugy vehető-e, mint amely magában foglalja azt a készséget is, hogy csatlakoznak azon szervezet politikájához is, amelylyel egyesülni akarnak. Erre aztán a páholyok ujra szavaztak, amikor a csatlakozási javaslat elesett, több mint ötszörös többséggel egy ellen.[1]

Az vethető ellen, hogy a bányászok szövetségéhez való ezen csatlakozási példában a kérdésben álló ügy igen nehéz és az egyesületre fő fontosságu volt és hogy a tagok részéről némi ingadozás csak várható volt. Mi azonban képesek vagyunk számos hasonló példáját sorolni fel a northumberlandi munkások egymással ellenkező szavazatának, mind politikai kérdések, mind benső igazgatási ügyek felett. Azt hisszük, hogy az ő gyakorlatok csak egy további bizonyiték arra, hogy bármely előnyt tulajdonitsunk is a referendum

[1] Meg kell jegyeznünk, hogy a referendum a northumberlandi bányászok közt két különböző módon jelentkezik a „ballot" és az ugynevezett „proxy" szavazás. A strikokra vonatkozó, vagy a küldöttek gyülése által különösen elrendelt bármely más kérdést a tagok egyenkénti szavazása (ballot) utján döntetik el. A küldöttek gyülésétől a páholyokhoz leküldött rendes üzleti dolgot mindegyik páholy közgyülésén vitatja meg és a páholy szavaz és a szavazat (proxy) kiállittatik a jelenlevők egyszerü többsége szerint, mint egy egész. A páholy szavazata aztán egytől harmincig számittatik be, a tagok számának pontos arányában. Érdekes megjegyezni, (ámbár nem tudjuk, vajjon lehet e tényből bármily következtetést is levonni), hogy a szövetkezés mellett adott két szavazás a tagok ballotja utján történt, mig az ellene leadott határozatok a páholyok proxyja utján hozattak.

utján való kormányzásnak, megvan annak az a fő hátránya, hogy nem látja el a végrehajtó-bizottságot semmi politikával. A northumberlandi bányászok egyesületének esetében az eredmény volt az ő befolyásoknak komoly meggyengitése, és több mint egy alkalommal a legnagyobb veszély a szétdarabolásra.[1] Szerencsére az egyesület teljesen becsületes és rendkivüli képességü és tapasztalatu végrehajtó hivatalnoki karral rendelkezett. Ezen hivatalnokoknak meg volt végig a magok világosan meghatározott és állandó politikájok, amelyet a tagok fel nem világositott és egymással ellentétes szavazatai sem nem vezethettek, sem nem módosithattak.

Nem lesz szükséges részletben adni a Durhami bányászok egyesületének (felállitva 1869-ben) alapszabályait, miután az, lényeges vonásaiban, hasonló a northumberlandi bányászokéivel.[2] De érdekes megjegyezni, hogy a durhami tapasztalat a referendum utján való kormányzás eredményéről ugyanazonos volt a northumberlandival,[3] sőt még károsabb a szervezetre. A durhami bányászok társasága, dacára annak, hogy szorosan együttlakó 60.000 tagja van, képtelen bárminemü jelentékeny befolyást gyakorolni a munkásegyleti világra, sőt még a munkaadók részéről is

[1] Lásd például az 1893. szeptember 23-iki külön értekezletről szóló jelentést, mely kimondottan azért hivatott össze, hogy ellentálljon „egyesületünk szétdarabolásának.“ Northumberland Miners Minutes 1893.

[2] A durhami bányászok egyesületénél a hivatalnokok választása tényleg a tanácsra van bizva, de külön intézkedés tétetett minden egyes páholy szabályaiban, hogy utasitsa küldöttségét, hogy miként szavazzon.

[3] Ez látható például az egyes utalásokból a durhami szavazatokra, melyek adva vannak a Miners Federation Minutes-ben 1893—1896-ig; vagy a nagy 1862-ki durhami Strike történetében, mely végzetes volt; vagy az 1891-iki Silkstoni Strikénál. A Durham Miners Minutes-hez nem lehet hozzáférni senkinek sem, aki nem tag.

sajnálkozást idéz elő „ benső gyengeségét illetőleg." A durhami széntulajdonosok azt jelentik ki, hogy mert a tanács meghazudtolja a végrehajtó-bizottságot és a szavazás (szokott utján) felforgatja a tanács határozatát, ők soha sem tudják, vajjon elvégeztek-e már velök valamit, vagy hogy azt a bevégzést mily sokáig tudják érvényben tartani egy vonakodó páholy ellen.

Jelentőségteljes dolog, hogy azon ujabb szervezetek, amelyek ugyanazon vidékeken támadtak, egyenes utánzásában a bányászok egyesületeinek, sokkal kevesebb jogot adnak a tagoknak általában. Igy a Durham Cokemens and Laborers Association, amely a durhami bányászok társaságából 1874-ben vált ki, szabályaiban az anyaegylet szervezetének tényleges állapotát követi, mégis végrehajtó-bizottságának és hivatalnokainak megválasztását nem a tagokra bizza általában, hanem egy legfőbb tanácsra. Nagyon ugyanaz mondható a Durham County Colliery Enginemen's Mutual Aid Association-ról, mely 1872-ben létesült; a Durham Colliery Mechanic's Association-ról, mely 1879-ben jött létre; és (amennyiben a hivatalnokok választását illeti) a Northumberland Deputies Mutual Aid Association-ról (alapitva 1887-ben).

Ha ennélfogva a demokrácia azt jelenti, hogy minden, ami „mindenkire tartozik, mindenki által döntendő el", és hogy minden polgárnak egyenlő és ugyanazonos részt kell élvezni a kormányzásból, a munkásegyesületi történet világosan mutatja a ki nem kerülhető eredményt. A tömeggyülés, a referendum és kezdeményezési jog, vagy az ő parancsoló természetü megbizásával való küldött, egyenesen vagy hatástalanságra és szétdarabolásra, vagy pedig egy személyes diktátor vagy szakértő bureaucrata ellenőrzetlen uralkodására vezet. Lassan és csaknem öntudatlanul világossá lett, egy teljes század kisérlete után, ez a következmény a jobban előre haladt iparágaknál. A demokrácia régi elmélete még mindig hitcikkely, és mindig előtérbe kerül, amikor bármely szavazat megalkotásáról van szó uj célok-

ra;[1] de a munkásegyleti szervezetek egy hallgatólagos forradalmon mentek át. A hivatal sorbajárásának régi eszményképe a tagok között lassan-lassan teljesen elhagyatott. Az összes gyűléshez való fordulás folyton csökken, számban és jelentőségben. A kezdeményezés és referendum használata hallgatólagosan abbahagyatott minden fontosabb ügynél és fokozatosan egy kevés különös kérdésre szorittatott, amelyek különös alkalmakkor kerültek elő. A küldöttek évről-évre mind számosabb és szövevényesebb kérdéssel szemben találják magukat és ennélfogva kikerülhetlen az irány a képviselő nagyobb szabadságát gyakorolni. Végezetül, megvan a munkásegyesületi világnál a demokrácia valóban modern formájának, a választott képviseleti gyülésnek látszata, amely maga választ és ellenőrzi a végrehajtó-bizottságot, amelynek irányitása alatt végzi munkáját az állandó hivatalnokok testülete.

[1] Utalhatunk, felvilágositás gyanánt azon gyakori vitákra, amelyek 1894—1895 alatt a független munkás-pártnak nevezett politikai társaság tagjai közt folytak. A Hackney fiók megalakitásakor például, a tagok elhatározták „hogy sem elnököt, sem végrehajtó bizottságot nem választ a fiók, a kezelés a havi gyüléseken résztvevő tagokat illetvén.". (Labour Leader, 1895. január 26.) És ez a felfogás nem pusztán az egyszerü tagok közt terjedt el. A Clairon szerkesztője maga, talán a legértékesebb ember a pártban, határozottan kijelentette 1894 november 31-iki vezércikkében: „A demokrácia azt jelenti, hogy a nép uralkodjék maga felett; hogy a nép igazgassa saját dolgát; és hogy tisztviselői vagy közszolgák vagy küldöttek legyenek, hivatva a nép akaratát végrehajtani . . . Jelenleg nagyon is sok jel van arra, hogy a nép nagy tömege hajlandó tulbecsülni hivatalnokai tehetségét és hasznos voltát . . . Türhetően biztos, hogy amennyire a hivatalnokok és a kiküldöttek, mint a bizottsági tagok és országos képviselők rendes kötelességeire vonatkozik, egy átlagos polgár teljesen eléggé okosnak tartható volna, hogy ha teljesen becsületes, megtenni mindazt, ami szükséges . . . Hadd lépjen vissza minden hivatalnok egy évi szolgálat után és választassanak ujak helyeikre.

II. FEJEZET.

Képviseleti intézmények.

Azon két szervezet a munkásegyleti világban, amely a képviseleti intézményeket legnagyobb mértékben használja, a leghatározottabban modern gyarapodásában és elsőbbrendüségében. Számban, politikai befolyásban és évi bevételben a kőszénmunkások és gyapot-munkások nagy szövetkezett egyletei tulszárnyalják mind a többieket és ma magokban foglalják az összes munkásegyleti tagszám egy ötödét. Másutt már utaltunk rá, hogy ez a két iparág mind a kettő kitünő abban is, hogy szakértő hivatali szolgálatot rendezett be, amely számban és eredményben felülmulja mindazt, amit bármely más iparág elért.[1] Egymáshoz is hasonlitanak, amint most fogjuk látni, azon eredményben, amint megoldották a demokrácia legnagyobb kérdését, az igazgatás eredményes voltát összhangba hozni a népies ellenőrzéssel. Mindkét esetben a megoldás a képviseleti intézmények őszinte elfogadásán alapult.

A tényleges gyapotmunkások egyesült társaságánál, amely például vehető a gyapotmunkás szervezeteknél, „a törvényhozó hatalom" kifejezetten odaadatott „egy gyülésnek, amely a társaságban foglalt különböző tartományok és vidékek képviselőiből áll."[2] Ezen „gyapotszövők parlament-

[1] History of Trade Unionism 298. l.; lásd hasonlóan a közös alkuvás módszeréről lentebb következő fejezetet.

[2] Rules of the Amalgamated Association of Operative Cottonspinners (Manchester, 1894.) 4. l., 7-ik szakasz.

jét" évente választják szoros arányban a tagszámmal, és mintegy száz képviselőből áll. Összegyül rendesen minden negyedévben Manchesterben, de a végrehajtó-tanács által összehivható bármely időben. Ez a gyülekezet, mint a britt parlament, ha egyszer megválasztatott, teljesen legfőbb. Hatásköre és működése nincs alávetve semmi kifejezett korlátozásnak és határozatai ellen nincs felebbezés. A szabályzatokban nincs intézkedés, hogy a tagok szavazása kikéressék; és ámbár a negyedévi gyülések tárgysorozata köröztetik a kerületi egyletek végrehajtóival meggondolás végett, oly kevéssé fért még a gondolat is ahhoz, hogy valami szükség volna a képviselőknek utasitást kapni választóiktól, hogy kifejezett gondoskodás van arról is, mikép bármely más ügyet is tárgyalhatnak, ami nincs bent a tárgysorozatban.[1]

A társaság tényleges „kormányzását" vezeti egy végrehajtó-tanács, melyet az általános képviseleti gyülés választ és elnökből, pénztárnokból és titkárból áll tizenhárom más taggal, akikből legalább hétnek dolgozó szövőnek kell lenni, mig a másik hat, változatlan gyakorlat szerint a főbb kerületi szervezetek által választott és fizetett állandó hivatalnokok. Ezek ezen érdekelt szervezet kabinetje — az a testület, amely vezeti tényleg a társaság összes ügyeit és amely nagy sulylyal bir a törvényhozótestület tanácsaiban, mert az készíti előre a tárgysorozatot és vezeti minden tárgyalását. Az igazgatás napi munkáinak elvégzésére ez a kabinet a szabályok szerint jogositva van egy bizottságot, az ugynevezett „altanácsot" nevezni ki, amely gyakorlatilag a hat „urból" áll, amint rendesen nevezik a kerületi tisztviselőket. A tény-

[1] 9-ik szakasz, 5. l. Az általános képviseleti gyülés abban is hasonló a britt parlamenthez, hogy maga képes megváltoztatni az alkotmány lényeges alapjait, beleértve a saját maga megbizatásának időtartamát is. Azon szabályok, amelyek az egyesült társaságnak alapját képezik, megváltoztathatók az általános képviseleti gyülés által oly ülésszakban, mely külön e célra hivatott egybe, a megbizók minden megerősitése nélkül. 45. szakasz, 27—28. l.

leges végrehajtó munkát a főtitkár végzi, aki maga szerződtet oly hivatali segéderőket, mint aminőkre szükség van időről-időre. Szembeszökő ellentétben mind a többi munkásegyesületi szervezettel, amit eddig leirtunk, a gyapotszövők szabályai nem engedik át ezen fővégrehajtó hivatalnok megválasztását sem a tagok általánosságának, de kifejezetten kinyilvánitják, hogy „az állandó titkár megválasztásának egyedüli joga a tartományi és kerületi képviselőkre ruháztatik, amikor gyülésre vannak összegyülve, akik állapitják meg és határozzák meg fizetését is."[1] Továbbá, amint már emlitettük, az ezen tisztségre jelöltek egy versenyvizsgán mennek át és amikor egyszer megválasztatott a főtitkár, hivatalában állandó marad, ép ugy, mint az angol állami szolgálatban, a szabályzatok kimondván, hogy „ki fog neveztetni és hivatalban maradni addig, amig eléggé megfelel annak." [2]

A tényleges gyapotszövők egyesült társasága ennélfogva szabad a népszerü kormányzás biztositására való minden korábbi kisérlettől. Az általános vagy tömeggyülés nem foglal helyet szervezetében és a szabályok nem tartalmaznak intézkedést e Referendum vagy kezdeményezési jogról. Egyáltalán emlités sincs a hivatal sorbajárásának eszméjéről. Egy hivatalnok sem választatik magok a tagok által. Végezetül teljesen el van hagyva a küldött és helyettesiti, ugy tényleg, mint névleg a képviselő. Más oldalról a társaság egy modern jellegü, teljesen felszerelt demokratikus állam. Van választott parlamentje, amely a legfőbb és ellenőrzetlen hatalmat gyakorolja. Van kabinetje, melyet ez a parlament nevez ki és csak neki felelős. És fővégrehajtó tisztviselője egyszer mindenkorra választva a hatékonyság kedveért, élvezi az állami hivatal állandóságát.[3]

[1] 12. szabály 6. l.

[2] Ugyanott.

[3] A gyapot-ipar többi ágai, nevezetesen a szövők és szövőszéki munkások szövetségei a választott képviseleti gyülés ugyanazon elvén vannak szervezve, mely maga nevezi ki a hivatalno-

Figyeltük ezen nevezetes szervezetnek működését az utolsó hét év alatt és igazolhatjuk azt a sikert, amint biztositották mind a hatékonyságot,mind a népies ellenőrzést. A hatékonyságot a megfelelő, igen jól képzett és aránylag jól fizetett állandó hivatalnok-testületnek tulajdonitjuk.[1] De azt, hogy ez a hivatalnoki szolgálat hatályos közellenőrzés alatt áll, mutatja az a pontosság, amelylyel készen módosit-

kokat és a végrehajtó bizottságot, ámbár vannak köztök kisebb különbségek. Az United Textile Factory Workers' Association, amelynek a fonók egy részét képezik, ugyanazon mintára van alapitva, egy „törvényhozó tanács", tényleg egy végrehajtó-bizottság választatván az értekezlet vagy képviseleti gyülés" által. (Ez a szervezet 1856-ban ideiglenesen felfüggesztette működését). Továbbá a tényleges gyapotszövők egyesült társaságának minden kerületi társasága ugyanazon alkotó befolyást árulja el. A kisebb társaságokban, amelyek egy-egy falura terjednek ki, az egyszerü kormányzást a közgyülésben találjuk, mely bizottságot és tisztviselőket választ. Állandó hivatal azonban a szabály, gyakran kifejezetten ki lévén mondva, hogy a titkár és pénztárnok mindkettő „megtartja hivatalát addig, amig eléggé megfelel annak". Több mint fele az összes tagszámnak van, továbbá benne a két fontos „tartományban", Oldham és Boltonban, amelyek saját magok kidolgozott szövetségi szervezettel birnak. Ezek fővonásokban a szövetkezeti szervezetet követik, de mind a kettő megtartotta a régibb formának némely jellegét is. Igy Oldhamban, ahol a hivatalnokoknak meg van a hivatalok állandósága és csupán a képviseleti gyülésnek felelősök, minden üresedés a tagok általános szavazata utján töltetik be. És ámbár a képviseleti gyülésnek van meg legfőbb törvényhozási és végrehajtó hatalma, mégis megkivántatik, hogy minden tag szavazata vétessék, mielőtt a strike kimondatnék. Más oldalról Bolton, amely mindent a maga képviseleti gyülésére biz, még mindig mutatja vonzódását a hivatal sorbajárására, kimondván azt, hogy végrehajtó tanácsának kilépő tagjai nem választhatók meg ujra tizenkét hónap alatt.

[1] A tényleges gyapot-szövők egyesült társaságának tizenkilencezer tagja rendelkezésére tart tiz állandó hivatalnokot, azon számos helyi hivatalnokon kivül, akik még mindig dolgoznak iparágukban.

ják hozzá a gyapot-tisztviselők politikai és ipari politikájokat azon tagok haladó nézeteihez, akiket szolgálnak. A népies kivánalmak iránt való ezen fogékonyság a választott képviselők valódi kitünő volta által van biztositva. Mert a gyapotszövők parlamentje egyáltalán nem puszta formai összejövetele oly esetleges tagoknak, akik az uralkodó bureaucratia határozatait törvényesiteni vannak hivatva. Ellenkezőleg az egy jól szervezett tanácskozó gyülés, amelyben a különböző helyekről oly tevékeny képviselők vesznek részt, akik mindnyájan tudatában vannak küldőik különböző, és egymástól gyakran eltérő érdekeinek. Az ő élénk részvételök mutatkozik a különböző osztályok állandó pártgyülésein, ahol mindegyik kerület hivatalnokai és munkásai együtt tanácskoznak azon, hogy micsoda politikai magatartásra szorittassék a közgyülés. Az ily tanácskozás és megfontolt együttes működés legalább is az oldhami képviselők esetében, még tovább is megy. Az oldhami tényleges gyapotszövők tartományi gyülésének szervezete, amennyire ismerjük, egyetlen a demokráciák évkönyveiben, amely határozott intézkedést tartalmaz a „caucus" tárgyában.[1] Az 1891-iki szabályzatok elrendelik, hogy „amikor a képviselők által, akik a szövetség rendes negyedévi vagy különös gyülésein megjelennek, tárgyalandó ügyek a társaságra nézve oly fontosak és nagyérdekük, hogy az eljárás együttességét igénylik az ezen tartományból való képviselők szavazásánál, a titkár utasittatik, hogy az emlitett képviselőknek egy külön

[1] A „caucus", ezen értelmében a szónak, ugy véljük először ezen század kezdetén hozatott be az Egyesült Államok kongresszusába, a demokrata-párt által. Lásd Statesman's Manual (köt. 294., 338. l.; Woodrow Wilson: Congressional Government, 12-ik kiadás (Newyork, 1896) 327—330. l.; Lalor: Cyclopeedia of Political Science (Newyork, 1891) I. k., 357. l. A „caucus" az ős gyülés értelmezésében több amerikai állam által törvényesen rendeztetett, különösen Massachusettsben. Lásd Nominations for Elective Office in the United States; F. W. Dallinger által (London, 1897).

gyülését hivja össze, megjelölvén a havi köriratban, amely magában foglalja az ily gyülés idejét és helyét és annak legalább hat nappal meg kell tartatnia a tanácskozó teremben az előtt, hogy a szövetségi gyülés megtartatik. A szövetségi tanácsra küldött tartományi képviselők felhivatnak részt venni ezen a gyülésen, megadni minden kivánt felvilágositást és minden határozat, amely a jelenlevők többségével hozatik, kötelező lesz minden képviselőre, aki az oldhami tartományból van jelen a szövetségi negyedévi vagy különös gyülésen, és mindaz, aki ezen utasitások ellen jár el, megszünjék képviselője lenni azon kerületnek, amelyet képviselt és nem fog megengedtetni, hogy jelölt legyen a társasággal összeköttetésben levő bármely hivatalra tizenkét hónapon belül. Az ezen különös gyüléseken való részvételért megállapitott dijazás azon mérvü lesz, mint a tartományi végrehajtótanács gyülésein.[1] De még ezen olyan szigoru törvény nélkül is csak nagyon kis veszély forogna fent arra nézve, hogy a képviselők ne fejeznék ki a tagok óhajtásait. Ugyanazon életet élvén, mint megbizóik, és alá lévén vetve az évi választásnak, alig képzelhető, hogy kevés érintkezésben volnának a tagok általános tömegével. A rendes gyakorlat, amely megkivánja, hogy minden képviselő jelentést tegyen működéséről választói legközelebbi gyülésén, akik azt az ő jelenlétében vitatják meg és a széleskörü közzététele a nyomatott jelentéseknek a tagok közt a napi sajtó helyett hatásos helyettesitőt ad. Más oldalról az a tény, hogy a képviseleti gyülés oly állandó intézmény, mely a legfőbb hatalmat kezeli, és hogy gyakorlatilag tagjai keveset változnak évről-évre, annak igen nyomatékos tekintélyt kölcsönöz a végrehajtó-tanács felett, amelyet minden hat hónapban választ, és a hivatalnokok felett, akiket ő nevez ki. A gyapotfonók parlamentjének tagja rendesen nemcsak abban járatos, hogy

[1] 64-ik szakasz, 41—42. I. Rules and Regulations for the Government of the Oldham Operative Cotton-spinners' Provincial Association (Oldham, 1891).

hangot adjon választói kívánalmainak, hanem aránylag nagy mértékben bir elegendő ismerettel az igazgatás részleteiről és a folyó ügyekről arra, hogy képes legyen hivatalnokai eljárását megérteni és ellenőrizni.

A kőszénbányászok, mint már emlitettük, nem oly egyértelmüek, mint a gyapotmunkások, a képviseleti intézmények elfogadásában. A két nagy megyében, Northumberlandban és Durhamban vannak egyesületek, amelyek a régi módi rendszerü szervezeteket tartották meg. De amikor más megyébe megyünk át, amelyekben a bányászok teljesebben alá voltak vetve a modern szellem befolyásának, ugy találjuk, hogy a képviseleti kormányzás a szabály. A Yorkshire, lancashirei és a midlandi hatalmas egyesületek mind oly választott képviseleti gyülések által vannak kormányozva, amelyek nevezik ki a végrehajtó-bizottságokat és az állandó tisztviselőket. De a képviseleti intézmények elfogadásának legszembeszökőbb példáját adja a kőszénbányászok közt az 1887-ben megalkotott Miners'Federation of Great Britain. Ez a nagy szövetségi szervezet, amely ma az egyesületbe lépett kőszénbányászok kétharmadát magában foglalja, kezdettől fogva egy teljesen képviseleti szervezetet fogadott el. A legfőbb hatalom egy „értekezletre" bizatott, amely oly sokszor hivatik össze, amint szükséges, és az egyes megyei vagy kerületi egyletek által választott képviselőkből áll. Ez az értekezlet korlátlan hatalmat gyakorol a politika megállapitásában, a szabályok megváltoztatásában és korlátlan megadóztatási joga van.[1] Ennek döntésétől nincs felebbezés. Egyáltalában nincs intézkedés arra, hogy a tagok egészének szavazata vétessék és az értekezlet maga választja a végrehajtó-bizottságot és a szövetség minden hivatalnokát. Az ér-

[1] Ez különösen is kimondatott, kétségen kivül azon régi módi megyei egyesületek némelyikére való tekintettel, akik még mindig ragaszkodtak a referendum vagy az utasitó megbizáshoz, az 1893-iki juliusi fontos értekezletet egybehivó köriratban: „a küldötteket ugy kell megnevezni, hogy ők az értekezleten teljes felhatalmazással jelenjenek meg a munkabér-kérdés tárgyalására".

tekezlet ülésezései közt a végrehajtó-bizottságnak kifejezetten adatott felhatalmazás, hogy tegyen bármit a szövetség érdekeinek előmozditására és a hivatal sorbajárására emlékeztető semmiféle szabályzat sem fosztja meg ezen végrehajtóbizottságot tapasztalt tagjainak szolgálatától.

A bányászok parlamentje, amint ezen értekezlet nem helytelenül volna nevezhető, sok tekintetben a legfontosabb gyülekezés a munkásegyleti világban. Rendes évi gyülése, melyet valamely középangliai városban tartanak, gyakran egész hétig tart, mig egy pár napi tartamu más gyülések is tartatnak, amint az ügymenet kivánja. Az ötventől hatvanig menő tag, akik az összes alkotó testületeket képviselik, egy rendkivül hatályos tanácskozó gyülést alkot. Köztük találhatók a megyei egyesületek állandó hivatalnokai, a mérlegellenőrző munkások legtapasztaltabbjai közül sok és a bányász falvakban a közvélemény legbefolyásosabb vezetői. Amint várható is, a hivatalos elem előkelő szerepet játszik a tényleges javaslatok inditványozása, fogalmazása és módositásánál, de a nem hivatalos elemek gyakran lépnek hatásosan közbe a tárgyalási vitákban. A közönség és a sajtó ki van zárva, de az értekezlet rendesen bocsát ki egy rövid és óvatos jelentést a meghozott határozatokról, amelyet odaadnak az ujságoknak és a tárgyalásokról szóló teljes jelentés — amely gyakran többre terjed száz nyomott lapnál — utólagosan szétküldetik a páholyoknak. A tárgyalt ügyek magokban foglalják az ipari és közpolitika egész szerepét, egy különleges kerület technikai sérelmétől kezdve, fel egész a bányák „állami tulajdonba vételéig."[1] Az értekezlet által el-

[1] Igy az 1894-iki évi értekezlet tárgysorozata magában foglalta a formaszerü tárgyakon tul, a szabályok némely módositását, a végrehajtó bizottság jelentését, a nyolc óráról szóló törvényjavaslatot, a kőszén rakását, a szombatnak teljes szabadnappá tételét, egy közhivatal fölállitását az ipari becstelen versengés meggátlására, a módositását a Miners Regulation and Employers' Liability Actsnak, a nemzetközi viszonyokat külföldi bányász-szervezetekkel és a bányák állami kezelésbe vételét. Itt

fogadott politika tényleges keresztülvitele feltétlenül rábizatik a végrehajtó-bizottságra, de az értekezlet elvárja, hogy összehivassék mindannyiszor, amikor a politika valami uj irányzatára van szükség. Szükségben a végrehajtó-bizottság azzal mutatja meg a népies gyülekezetre való valódi reászo-

megjegyezhetjük, hogy a szövetségi értekezleten a képviselőknek szavazatai az ő saját társulataikban levő tagok arányában számittattak. Ez a gyakorlat, melyet gyakran proxy szavazatnak, vagy szabályosabban akkumulativ szavazatnak neveztek, rég idő óta jellegzetes a kőszénbányászok szervezeteiben, bár ismeretlen a munkás-egyleti világ bármely más ágában. Igy a Miners Federation of Great Britain szabályai hallgatnak a legfőbb értekezletre küldendő képviselők számáról, de kimondják, „hogy minden megye, szövetség vagy kerület minden kérdés felett következőleg szavaz t. i. egy szavazat minden fizető 1000 tag, vagy 1000 tag egy töredéke után és hogy minden esetben a szám után vétessék a szavazat" (10. szakasz. Rules of the Miners' Federation of Great Britain 1895). Hasonló elv alkalmaztatott mindig a nemzetközi bányász értekezleteken, és az a gyakorlat minden megyei egyesület vagy szövetségben fenáll. A lancashirei és cheshirei szövetség az értekezletre küldendő képviselők számát 500 tag után egyre teszi, de határozottan gondoskodik, hogy proxy-szavazat adassék ugyanezen arányban. A közép-angliai szövetség ugyanezen szabályt fogadta el. A Yorkshire, Nottingshamshire, Durham és west-cumberlandi társulatok minden egyes fióknak vagy páholynak csak egyetlen képviselőt engednek, akinek szavazata azonban az általa képviselt tagszám arányában számit. Ezen akkumulativ szavazat használtatik mindig a hivatalnokok választásánál, a politika minden fontosabb eldöntésénél, de nem ritka, hogy kisebb szavazatok vétetnek azon elven is, hogy „egy ember egy szavazat". Nem könnyü megérteni, hogy miért ragaszkodnak ugy a kőszénbányászok ezen szavazási módhoz, különösen akkor, amikor gyüléseik, mint jeleztük, gyakorlatban sokkal képviseletiebbek jellegökben és sokkal kevésbé van bennök nyoma az utasitásos megbizásnak, mint bármely más iparágnál, a gyapot-munkásokat kivéve. Igaz, hogy ez a gyakorlat könnyiti a gyülések tömegének csökkentését, de ugy látszik, ez az egyedüli előnye. Nem lévén benne semmi rendszere az arányos képviseletnek, nem

rultságát, hogy minden néhány hétben összehivja.[1] És az a siker, amivel a bányász-szövetség fejti ki nagy ipari és politikai hatalmát Fifetól Somersetig terjedő nagy területen és kétszázezerig terjedő tagszám mellett, ékesen szóló bizonyitékot szolgáltat arra, hogy mily módon tudta összeegyeztetni a hatályos igazgatást a valódi népies hozzájárulással.

A gyapotmunkások és kőszénbányászok nagy szövetséges szervezetei felette állanak a többi munkásegyesületnek azon teljesség és siker tekintetében, amelylyel elfogadták a képviseleti intézményeket. Azonban könnyü dolog hasonló irányzat nyomára akadni az egész munkásegyesületi világban. Már reáutaltunk azon ma már csaknem általános ujitásra, hogy a szabályok átvizsgálásának feladatát egy különösen azért választott bizottságra bizták. Először általánosan elfogadottnak vették azt, mikép az ilyen átvizsgáló-bizottság munkája csak arra szoritkozik, mikép a fiókok által javasolt módositásokat megfelelő alakba öntsék és néha válaszszanak azok közt. Ámbár még mindig szokásban van, hogy az átvizsgált szabályok formailag a tagok szavazata utján hagyatnak helyben, az átvizsgáló-bizottságnak folyvást szélesbedő hatáskör adatott, mig most már a legtöbb egyesületben teljesen joguk van gyakorlatilag bármely vál-

ad semmi valódi felvilágositást a vélemények valódi szétágazására; a yorkshirei képviselők például, beadva a megye szavazatát, legjobb esetben is csak küldőik többségének véleményét fejezik ki, és igy nincs valódi igényök arra, hogy leszavazzanak egy kisebb kerületet, amelynek nézetével esetleg az ő küldőiknek csaknem fele rokonszenvezhetik. Hogyha más oldalról, a bányászok egyesületének egész tagszáma meglehetősen egyenlő választó-kerületekre volna szétosztva, s mindegyike egyetlen tagot választana, ugy nagyobb esélye volna annak, hogy minden véleményárnyalat képviselve volna, mig a nagy és kis kerületek közt levő pontos mérleg mindezek dacára fent volna tartható.

[1] Az 1893-iki nagy strike alatt az értekezlet nyolcszor gyült egybe hat hónap alatt.

toztatást is megtenni belátásuk szerint.[1] De a központi végrehajtó-bizottság szervezetében jön leginkább napfényre a képviseleti intézmények iránti előszeretet, a kormányzó fiók régi gyakorlatát helyettesitvén egy végrehajtó-bizottság, mely a tagok összességét képviseli.[2]

Ez a forradalom következett be a National Union of Boot and Shoe Operatives (37.000 tag) és az Amalgamated Society of Engineersnél (87.313 tag) azon két társaságnál, mely — a gyapot és kőszén világot kivéve — csaknem minden többit felülmul tagszám tekintetében. Egész 1890-ig a National Union of Boot and Shoe Operativest egy helyi végrehajtó-tanács kormányozta, mely egyetlen városé volt, csak alkalmi szavazataival ellenőriztetvén egy kiküldöttek gyülése által, mely eleinte minden négy, később minden két évben tartatott. Hét évvel ezelőtt a szervezet teljesen átalakittatott. A társaság felosztatott öt egyenlő szavazó-kerületre, amelyeknek mindegyike választott egy tagot, hogy két évig szolgáljon egy végrehajtó-tanácsban, amely csupán ezen öt képviselőből állott, hozzáadva a tagok általános szavazatá-

[1] Hasonló irányzat nyilvánul meg az utasitó megbizás elejtésére a fő jótékony társaságoknál. A Friendly Societies' Monthly Magazine 1890. áprilisről megjegyzi, hogy „a páholyok azt a tanácsot kapják . . . hogy utasitsák küldötteiket, hogy miként szavazzanak. Ezt mi egyáltalán helytelennek tartjuk. Egy javaslat, mig csak kellőleg nincs kicsépelve és megmagyarázva, homályban marad és egész értéke elmosódik. Azon küldöttek, kik utasitásokkal vannak ellátva, egyszerüen mechanikus szavazógépei lesznek a szükségképen setétben tévelygő páholyoknak, amelyek küldik, és ennélfogva a rend törvényhozását ép oly jól el lehetne látni postai uton is."

[2] Igy a vasuti szolgák egyesült társasága — alapittatott 1872-ben — negyvennégyezer tagjának ügyét egy tizenhárom tagból álló végrehajtó-bizottság intézi el (három hivatalnokkal) akiket évente titkos szavazattal választanak tizenhárom egyenlő kerületben. Ez a bizottság Londonban gyülésezik legalább negyedévenként és ha szükséges, gyakrabban is összehivható. E felett van a hatvan küldöttből álló évi gyülés legfőbb hatósága, akiket

val választott három más hivatalnokot. Az igy alakitott képviseleti végrehajtó-testületre bizatott nemcsak a társaság összes rendes ügymenete, de az egyéni tagoknak egy fiók határozata ellen való felfolyamodása esetében a végleges döntés is. A küldöttek gyülése vagy „nemzeti értekezlet" azon célból gyül össze, hogy megállapitsa a politikát, átvizsgálja a szabályokat és döntései aztán nem igénylik azt, hogy a tagok szavazata erősitse meg. Ámbár a referendum és a tömeggyülés a kerületben még mindig benne vannak formailag a szervezetben, azon zavar és nehézség a kérdések körül, melyek az utolsó években tapasztaltattak, arra vezették a végrehajtó-tanácsot, hogy inkább gyakori időközökben hivja össze a nemzeti értekezletet, semmint a tagok szavazása alá bocsássa a kérdéseket.

Az Amalgamated Society of Engineers esetében ez az alkotmányforradalom még sokkal nagyobb terjedelmü volt. A gépészek szabályainak különböző kiadásaiban 1851-től 1891-ig ott találjuk a rendes megnyugvást a tömeggyülésben, a referendumban és minden tisztviselőknek a tagok ál-

hatvan egyenlő kerület választ, és négy napot ülésezik eldönteni a felebbezéseket, megváltoztatni a szabályokat és elhatározni az egyesület politikáját. Hasonló szervezete van az Associated Society of Locomotive Enginemen and Firemen (felállitva 1880-ban). Ez az a minta, amelyet követtek igen lényegtelen változtatásokkal a részletekben, azon állandóbb természetü munkás-egyesületek, amelyek az 1889-iki nagy felfordulás alkalmával keletkeztek, amelyek közt a gázmunkások és dockmunkásoké a legismeretesebb. Az a gyakorlat, hogy a végrehajtó-bizottság a kerületek által választatik, amennyire mi tudjuk, csaknem ismeretlen a politikai világban. Pensylvania államának végrehajtó tanácsát a tizennyolcadik században az egy-tag kerületek választották rendesen (Federalist, LVII. szám) és hasonló berendezkedés fogadtatott el alkalmilag egy vagy két svájci kanton folyton változó alkotmányában. (Lásd State and Federal Government in Switzerland, J. M. Vincenttől Baltimore 1891). Nem tudunk egy esetet sem, ahol még ma is érvényben volna. (Lowell: Governments and Parties in Continental Europe, London 1896.).

tal való közvetlen választásában. Látjuk azt is, hogy a végrehajtó ellenőrzését rábizták egyetlen kerület által választott bizottságra, sőt az elnöknek tiltva volt több, mint két évig szolgálni egyhuzamban. A kazánkovácsok egyesült társaságának esetében már leirtuk, hogy mily eredménye volt egy lényegileg hasonló természetü alkotmánynak sikerben és hatékonyságban, de a tagok minden valódi ellenőrzésének feláldozásával. A kazánkovácsok történetében 1872-től kezdve látjuk az erős és egyesült központi igazgatás kedvéért, gyakorlatban tényleges elhagyását mindennek, ami a végrehajtó hatalom gyengitését célozza. A gépészek, ellenkezőleg, szivósan ragaszkodtak minden intézményhez vagy formasághoz, ami az egyes tagot a központi végrehajtó ellenében védelmezte.[1] Időközben, ámbár az 1851-iki összeolvadás valóságos célja az volt, hogy biztositsa az ipari politika egységességét, sikertelenné válván bármely fizetéses hivatalról gondoskodni, a központi bizottság nagyon kevés gyakorlati ellenőrzést fejthetett ki bármely helyi fióknak

[1] Pénzügyi dolgokban például, bár az alapok minden fillére az egész társaságé volt, minden fiók megtartotta saját bevételeit, alávetve a szövevényes évi egyenlősitésnek. Ennélfogva a fióknak jogában volt bármely kiadást megtenni, amit akart, a központi végrehajtó döntése sem volt semmi módon sem végleges. A helyvégrehajtó döntésre sem volt semmi módon sem végleges. A helytelenitéssel sujtott fiók felebbezhetett, és rendesen meg is tette — nem a tagokhoz általában, akik rendesen pártolták volna a végrehajtót, — hanem egy más testülethez, a főtanácshoz, mely mindig három évben ép azon célból gyült össze, hogy ily felebbezéseket eldöntsön. Sőt még a főtanácstól is volt egy további felebbezés az időszaki küldöttek gyüléséhez. Ezen idő alatt a kifogásolt kifizetést nem kellett helyre tenni, és ennélfogva könnyen meg lehet érteni, hogy a végrehajtó döntéseinek nagy többsége ellen rögtön felebbeztek. És ha hozzáadjuk, hogy ezen különböző felebbezési hatóságok mindegyike igen gyakran törte össze a közvetlenül alatta állónak döntéseit, könnyen el lehet képzelni, hogy ezen gyakori felebbezésnek következménye volt minden tekintély megdöntése.

vagy kerületi bizottságnak határozatai vagy az általok folytatott tárgyalásokkal szemben. Az eredmény nemcsak az volt, hogy lehetetlen lett ellátni legéletbevágóbb kérdéseit is az ipari politikának, amelyek a munka változó feltételeivel jártak, hanem azonfelül az igazgatás folyton hanyatlott, ami ellen a hivatalnokok és bizottsági tagok hasztalan küzdöttek. Amikor 1892-ben Leedsben a küldöttek összegyültek, hogy ezen bajok ellen orvoslást találjanak, két vezérjavaslatot hoztak a fiókoktól. Egyik párt sürgette a központi végrehajtó-bizottság segitségére kerületi küldöttek fizetett hivatalnokait, akiket, egyenes utánzása szerint a kazánkovácsoknak, az összes társulat választott volna. A másik része a végrehajtó-bizottságnak képviseleti testületté való átváltoztatását sürgette és javasolta az ország felosztását nyolc egyenlő választókerületre, amelyeknek mindegyike válaszszon egy képviselőt egy állandóan Londonban ülésező fizetéses végrehajtó tanácsba, amely aztán egész idejét a társaság ügyeinek szentelje. Valószinüleg ezen orvoslások ugy képzeltettek, mint vagylagosak, mert a baj különböző részét ragadták meg. Jelentőségteljes azon mély benyomásra, amelyet tettek a küldöttek gyülésére, hogy az elfogadta végre is mind a kettőt, ily módon aztán egy csapással felemelte a fizetett tisztviselők számát háromról tizenhétre.[1]

Az idő még ezután fogja megmutatni, hogy mennyit fog használni a gépészek egyesült társasága alkotmányának ez a forradalma, akár a hatékony igazgatásra, akár a valódi népies ellenőrzésre. Könnyü belátni, hogy egy ily jellegü végrehajtó-bizottság utján való kormányzás lényegesen különbözik egy oly képviseleti gyülés által való kor-

[1] Érdekes megjegyezni, hogy a kazánkovácsok egyesült társasága, elfogadván 1895-ben a képviseleti végrehajtást, formailag alkotmányát csaknem ugyanazonossá tette a gépészek egyesült társaságáéval. Ezen két társaság közt a legfontosabb különbség most a központi végrehajtó és a helyi fiókok és kerületi bizottságok közt levő viszonyban fekszik; lásd a kormányzat egységességéről szóló következő fejezetet.

mányzástól, amely maga nevezi ki saját kabinetjét és hogy bizonyos szembeszökő hátrányok járnak vele. Az a nyolc tag, akik társaik szavazatával a gépészműhelyből átplántáltatnak a Stamford Streeti hivatalba, életök ezen lényeges átváltozása folytán tökéletesen elszakadnak választóiktól. Minden idejöket hivatalos munkában töltve, szükségképen elveszitik azon munkás érzelmeinek élénk méltatását, aki a gyaluasztalnál vagy a kohónál dolgozik. Állandóan Londonban élve, uj helyi befolyásoknak van kitéve és öntudatlanul jut ahhoz, hogy megszünik élénk tudata azon különös nehézségek vagy a közvélemény azon uj irányzatai felől, amelyek a Tyne vagy a Clyde mellett, Belfastban vagy Lancashireben keletkeznek. Igaz, hogy a képviselő hivatalát csak három évre kapja, amelynek letelte után uj választás alá esik; de a lehető legnagyobb ellenszenv volna aziránt a tagok közt, hogy ismét visszaküldjenek a kézimunkához oly embert, aki már egyszer, mint fizetett hivatalnok, szolgálta őket. Ennélfogva tehát, hacsak a gépészek közt az érzelmekben teljes átváltozás nem következik be maga az intézmény iránt, a képviseleti végrehajtó-bizottság jeles tagjai némi bizalommal nyughatnak meg abban, hogy gyakorlatilag állandó hivatalnokok.

Ezek az ellenvetések nem alkalmazhatók hasonló sulylyal a képviseleti végrehajtó más példáira. A Stamford Streeti hivatal szokása — az tudniillik, hogy a jótékony egyleti ügyek egész mennyisége, minden részletével együtt, magok a végrehajtó-bizottságai tagjai által látassanak el — magával hozza mindennapi ottlétöket és teljes elmerülésöket a hivatalos dologba. Más munkásegyesületeknél, amelyek ugyanezen alkotmányos formát fogadták el, a képviseleti végrehajtás tagjai a magok választókerületeikben laknak továbbra is és sok esetben dolgoznak tovább is iparágaikban. Egybehivatnak, mint egy képviseleti gyülés tagjai, negyedévenként vagy más időszakokban határozni csak a legfontosabb kérdések felett, a részletes hivatalos napi munka egy helyi albizottság vagy a hivatali személyzet

dolga lévén. Igy a National Union of Boot and Shoe Operatives végrehajtó-bizottsága rendesen csak egy napot ülésezik havonta; az Associated Locomotive Engineers and Firemen végrehajtó-bizottsága csak akkor hivatik össze, ha szükség van reá, rendesen nem többször, mint egyszer vagy kétszer havonta; az Amalgamated Society of Railway Servants végrehajtó tanácsa csak egyszer gyül össze negyedévenként Londonban és ugyanazon gyakorlatot követi a National Union of Gasworkers and General Laborers végrehajtó-bizottsága is. Szembeszökő, hogy mindezen esetekben a képviseleti végrehajtó, akár a kerületek fizetett hivatalnokaiból, akár iparokban dolgozó munkásokból áll, több esélylyel bir, hogy érintkezésben maradjon választóival, mint a gépészek egyesitett társaságánál.

De van, a mi véleményünk szerint, egy lényeges hátrány a képviseleti végrehajtó utján való kormányzásnál, még a legkedvezőbb viszonyok között is. A képviseleti kormányzótestület legfőbb kötelességeinek egyike az, hogy birálja, ellenőrizze és utasitsa azt az állandó hivatalnoki kart, amelynek kell tényleg megvalósitani a szervezet politikáját. Tényleg főfeladata valódi és állandó felügyeletet gyakorolni az igazgatás felett. Már most minden gyakorlat azt mutatja, mikép lényeges feltétel, hogy az állandó hivatalnokok függjenek ezen képviseleti testülettől és tényleg alája legyenek rendelve. Ezen feltételnek elég van téve az oly szervezetekben, mint a tényleges gyapotszövők egyesült társasága és a bányászok szövetsége, ahol a képviseleti gyülés maga nevezi ki a hivatalnokokat, határozza meg kötelességeiket és állapitja meg fizetésöket. De az teljesen hiányzik mindazon munkásegyesületi szervezetekben, amelyek a képviseleti végrehajtáson alapulnak. Ezen rendszer szerint a végrehajtó-bizottság sem nem nevezi ki a hivatalnokokat, sem nem állapitja meg fizetésöket. Mivel a képviseleti végrehajtó, nem ugy, mint a régi kormányzó fiók, igényelheti, hogy a testületi vezetőségében minden tag nevében beszél, ép ugy teheti maga a főtitkár és gyakran minden segédtitkár is.

Mindnyájan egyformán ugyanazon legfőbb forrásból — a tagok szavazataiból — kapják hivatalaikat; és az ő illető kötelességeiket és fizetésöket ugyanazon irott alkotmány szabályozza: a társaság szabályai.

Az alkotmány különböző részei közt levő szerves összefüggés ezen hiánya gyakorlatilag a két dolog egyikében tör utat magának. Származhatnak féltékenykedések az egyes hivatalnokok közt, vagy azok közt és a végrehajtó-bizottság némely tagjai közt. Ismertünk eseteket, amelyekben egy arra nem való és önkényes főtittkár löketett félre egy vagy több tiszttársa által, akik egyszerüen következni akartak az ő helyére. Az a gyanu, hogy a tagok szavazataira lehetnek megfelelő versenyzők, lehet, hogy csökkent némi tényleges hibaelkövetést, de azt is eredményezi, hogy hasznos politikai rendszabályokat gátol meg, vagy épen nem hüséges támogatás miatt veszteségre vezet. Rendesebben ennél a végrehajtó-bizottság képtelennek látván magát a hivatalnokok ellenőrzésére, arra törekszik, hogy hallgatólagos és félig öntudatos egyezséget kössön velök, amely a közös választóik birálataival szemben való kölcsönös támogatásra van alapitva. Ha a bizottság tagjai magok is fizetéses hivatalnokok, akkor nemcsak természetes rokonérzelmeik vannak hivatalnoktársaik gyengéik iránt, hanem egyuttal élénken érzik a személyes kockázatot is, hogy ellenök a közönség szavazatára utaljanak. Ha pedig, más oldalról, a tagok tovább is iparágaikban dolgoznak, reménytelen hátrányban érzik magokat minden ily felebbezésnél. Nem lehet meg nekik sem az az ügyviteli tapasztalatok, sem az a részletismeretök, ami szükséges egy oly hivatalnok sikeres megtámadásához, akit ismernek a társaság egyik végétől a másikig és akinek megvan az az előnye, hogy annak gépezete az ő kezén van. Igy aztán sok oly egyesületben, amely képviseleti végrehajtó által kormányoztatik, bekövetkezik egy uralkodó klikk képződése, félig hivatalnokokból, félig képviselőkből. Ennek megvan mind az a hátránya, mint annak a bureaucratiának, amelyet a kazánkovácsok egyesült tár-

sulatánál irtunk le, azon hatályosság nélkül, melyet annak hierarchikus szervezete és a kar fejének túlnyomó tekintélye tesz lehetővé. Összefoglalva, ha vannak a fizetett képviselők vagy hivatalnokok közt nyugtalan jellemek, lelkiismeretes birálgatók vagy nem egyenes bajtársak, a tagok általánossága biztos lehet arról, hogy fel lesz világositva állandóan arról, ami történik, de azon az áron, hogy folytonosan keverve fogják látni kormányzatok gépezetét keserü kellemetlenségek és felszólalások által. Hogyha, más oldalról, azon emberek, akik a főhadiszállásokon egy vagy más minőségben össze szoktak jönni, jó bajtársak, a gépezet csendesen fog működni oly hatálylyal, aminőt képes esetleg munkásságok és tehetségök előidézni, de minden népies ellenőrzés ezen uralkodó klikk felett el fog tünni.

Látjuk tehát, hogy bár a képviseleti végrehajtás utján való kormányzás valódi haladás a régi kisérletekhez képest, mégis valószinüleg alsóbb fokunak fog az bizonyulni egy oly képviseleti gyülés által való kormányzásnál, mely maga nevezi ki saját kabinetjét és hivatalnokait. De egy oly nagy nemzeti munkásegyesület, mely a királyság egyik végéről a másikig terjed, nem könnyen fogadhatja el a jobb formát, még akkor sem, ha a tagok óhajtják is azt. A gyapotmunkásoknak megvan az a különös előnyök, hogy gyakorlatilag összes tagjaik harminc mértföldnyi környezetben laknak Manchestertől. Ennélfogva száz küldött gyakori összejövetele, amelyet rendesen szombat este tartanak, nem hozza magával a munkaidő elvesztését és kevés költséget okoz a szervezetnek. Ugyanazon megfontolás áll a bányászok szövetsége tagjainak nagy tömegére, akiknek három negyede Lancashire, West Yorkshire és az iparos Midlandban van együtt. Sőt még a bányaterületen kivül fekvő kőszénbányáknak is megvan a szoros helyi összeköttetés előnye, ugy hogy egyetlen küldött is hatályosan képviselheti saját megyéje páholyainak százait. És nem kevés sulyu annak megfontolása sem, hogy a bányászok szövetségének egész tagszáma oly nagy, hogy az ötventől hetvenig menő küldöttek gyakori összejö-

vetele csak kis arányban veszi igénybe az egyesület jövedelmét. Egészen különböző a nagy egyesületek helyzete a gépész és épitő iparokban. Az Amalgamated Society of Carpenters in the United Kingdom 46.000 tagja például 623 fiókra van felosztva, akik 400 külön városban és faluban vannak szétszórva. Minden városnak megvan a maga munkaszabályzata, a maga saját szabványmunkabére és szabványmunkaideje és hiányzik a benső összeköttetés a tőle jobbra vagy balra eső városokkal. A newcastlei fiók által választott képviselő esetleg nagyon el lehet merülve abban az izgató helyi kérdésben, hogy a hajósokkal mint huzassék meg a határvonal arra, hogy nagy figyelmet fordithasson a hexhami fiók egyszerü sérelmére a szombati félnapi szünidő tárgyában, vagy Darlingtonban az ácsmühelyekben a segédek számának megszaporodására. Hasonló megfontolás alkalmazható a gépészek egyesült társaságának 497 szakaszára, akiknek 80.000 tagjok az egyesült királyságban 300 különböző városban dolgozik. A munkafeltételek növekvő egyformaságára tekintettel az egész országban, a munka összefoglaltságára a városokban, az utazás növekvő könnyüségére és a fizetett helyi hivatalnokok folytonos szaporodására tekintettel, mi magunk nem látjuk a geográfiai nehézséget leküzdhetetlennek. De könnyü megérteni, hogy az elszigetelt fiókok ily nagy száma mellett miért nem látszott gyakorlatinak az alkotmány reformálóknak a gépészi és épitő iparágakban a képviseleti testületek gyakori gyüléseit létesiteni.

Azon lassuság és tökéletlenség, amelylyel fogadták el a munkásegyesületek a képviseleti intézményeket, főleg egy még általánosabb oknak tulajdonitandó. A munkás lassan ismeri fel a képviselő különös működési körét egy demokráciában. A munkásegyesületek korábbi alkotmányi eszményeiben, amint láttuk, a képviselőnek épen nincs helye. A hivatal sorbajárása elvén választott bizottsági tagok vagy küldöttek, akik azzal bizattak meg, hogy a szabályok átvizsgálásában részt vegyenek, rendesen ugy tekintettek, mint

posta, amely uton a szavazatok tényleg beszállittatnak. Ennélfogva az ő feladatok nem igényelt semmi különös minősitést annyi értelmen kivül, hogy megértsék utasitásukat és annyi engedelmességen kivül, hogy teljesitsék azt. Nagyon különböző ettől az a kötelesség, amely a képviselőkre vár oly modern munkásegyesületi alkotmányokban, aminők a gyapotmunkásoké és a kőszénbányászoké. Főfeladata most is az átlagos tag felfogását fejezni ki. De nem egyszerü postája a külön tárgyak felett leadott szavazatoknak, mint a küldött. A rendes munkásegyesületi embernek kevés könnyedsége van óhajainak kifejezésében; nem lévén járatos az igazgatás részleteiben, képtelen megitélni, hogy milyen különleges eszközzel orvosolhatók meg legjobban sérelmei. Szakértő képviselő hiányában a rendes igazgatótól függ teljesen. És ezen különös feladatra a rendes igazgató egyáltalán nem képesebb, mint a közönséges munkás, ámbár különböző okból. Az ő életének épen az az elzártsága az átlagos munkától maga megfosztja őt a nép tömege tényleges bajaival való szoros megismerkedéstől. Belemerülve a hivatalos gyakorlatba, könnyen megszünik megérteni az ő összefüggéstelen panaszaikból és gyakorlatiatlan javaslataikból azt, amit ők tényleg óhajtanak. Ennélfogva a képviselő első teendője tolmácsul szolgálni a nép és az ő szolgái között.

De ez csak fele része a kötelességeinek. Rá van bizva az a nehéz és kényes feladat, hogy ellenőrizze a szakembereket. Ebben, mint láttuk, a rendes munkás teljesen reménytelen helyzetben van. Ez a feladat, hogy azzal kezdjük, bizonyos ismeretét feltételezi a kormányzás gépezetének, és oly időáldozatot és gondolat-összpontositást, amely kivül esik a napi kenyér megkeresésével elfoglalt munkás szellemi körén. Amennyire ez az oka akkor, ha az az igazgatás szövevényes, hogy ilyenkor egy további külön megbizás találtatott szükségesnek és maga a képviseleti gyülés választ egy kabinetet vagy végrehajtó-bizottságot oly emberekből, kik különösen alkalmasak erre a feladatra. A belátó képesség nagy mértéke kell annálfogva szükségszerüleg még a rendes kép-

viselőnél is ahhoz, hogy helyesen válaszsza meg az embereket. Végül jő az a fontos kötelessége, hogy politikai és taktikai kérdésekben döntsön. A rendes polgár, nem tud másfelől határozni, csak széles vonalakban felállított világos kérdések felett. A képviselő azonban, folytonosan azon nehézség elé állítva látja magát, hogy a gyakorlati élet összezavarodott tényei által szükségelt megegyezés meglehetősen egyenértékü lehetőségei között válaszszon. A gyakorlati körülmények helyes megitélésétől függ az, hogy sikerülni fog-e neki elérni, nem mindazt, amit választói óhajtanak, — mert azt hamar fel fogja ismerni, hogy lehetetlen — de azon óhajok legnagyobb részét, amik akkor és ott lehetségesek.

Ennélfogva egy tökéletes képviseleti gyülést összealkotni sohasem lehet könnyü feladat, és egy oly közönség körében, amely kizárólag a maga heti béréből élő kézimunkásokra szoritkozik, a feladat rendkivüli nehézségü. Egy bankárokból vagy üzleti vállalkozókból álló közönség könnyünek fogja találni, hogy oly végrehajtó-bizottságot szedjen össze magának, amely igazgassa és ellenőrizze azon fizetett hivatalnokokat, akiket érdekei védelmére felfogadott. A választók a képviselők és a hivatalnokok mindnyájan csaknem ugyanazt az életmódot folytatják,ugyanazon értelmi légkör veszi őket körül, körülbelül ugyanazon nevelésben és elmei képzésben részesültek és állandóan egyik vagy másik változatában dolgoztak annak, ami lényegileg az igazgatás és ellenőrzéssel ugyanazonos munkakört. Ezenfelül nincs is hiány oly emberekben, akik képesek odaadni a szükséges időt és gondot, akik saját osztályaik óhajtásait képviselik és ügyelnek arra, hogy azok kielégittessenek. Ennélfogva nem meglepő, hogy a képviseleti intézmények legjobban a középosztályu közönségekben fejlődtek ki.[1] Mindezen tekintetben a kézimunkások sulyos hátrányban vannak. Bármily nagy

[1] Ezen irányban lásd Achille Loria érdekes javaslatait: Les Bases Economiques de la Constitution Sociale (Paris 1893). 150—154. l.

legyen is a társai által arra választott munkás természetes képessége arra, hogy képviselőül szolgáljon, mikor elindul, nincs felszerelve azon különös képzéssel és az igazgatással való általános megismerkedéssel, amely egyedül fogja őt képesiteni arra, hogy a szakértő hivatalnoknak megfelelő ellenőrje és birálója legyen. Mielőtt egy szinvonalra helyezkedhetnék a képzett hivatalnokkal, akit ellenőriznie kell, összes idejét és gondját rá kell forditani uj kötelességeire és ennélfogva abba kell hagynia régi munkáját. Ez szerencsétlenségére arra készteti, hogy változtassa meg életmódját, gondolkozásmódját és rendesen értelmi légkörét is oly nagy mértékben, hogy fokozatosan elveszitse a gyalupad vagy kohónál dolgozó munkás érzelmeinek azt az élénk átérzését, amit ép az ő kötelessége kifejezésre juttatni. Van valami kegyetlen irónia ebben a kérdésben, amely megmagyarázza, amint mi gondoljuk, a bérmunkások öntudatlan elkeseredésének egy nagy részét az egész világon a képviseleti intézmények ellen. Mihelyest a munkás-képviselő teljesen képessé lesz téve kötelességei egyik felének elvégzésére, azonnal megszünik különösen képesitve lenni a másik felére. Ha megmarad lényegileg kézimunkásnak, nem lesz képes elbánni az elmei munkás-hivatalnokokkal; ha magára ölti az értelmi munkás jellegét, csakhamar hajlandó lesz érintkezés nélkülivé lenni a választókkal szemben, akiknek óhajait neki kellene tolmácsolni. Ennélfogva érdekes lesz megvizsgálni, hogy az egyes munkások Lancashireban, Yorkshireban és Midlandsban mint küzdöttek meg ezen alkotmányi nehézséggel.

A gyapotszövők és kőszénbányászok parlamentjeiben rendesen két osztályát találjuk a tagoknak, a különböző kerületek fizetett hivatalnokait és a szövőszéknél vagy a bányákban még mindig dolgozó képviselő bérmunkásokat. Csaknem ugy látszik, mintha ezen modern szervezetek öntudatosan felismerték volna annak lehetetlenségét, hogy bármely egyéni képviselőben lehetetlen mind azt a két kelléket megtalálni, amelyre utaltunk volt. Amint a dolog áll, azon emberek nagy arányának jelenléte gyüléseikben, akik még

mindig folytatják iparokat, behozza tanácskozásaikba a munkásérzelem teljes áramlatát. És az együttműködés az egyes ipari falvakból kiválogatott emberekkel, a minden megyéből való hivatalnokoknak biztositja azt az ismeretet, ügyességet és gyakorlati tapasztalatot az igazgatásban, amely, mint már érintettük, teljesen nélkülözhetetlen a szakértő hivatalnokok felett való ellenőrzés gyakorlatára. Ha a választókerületek nem választanának másokat, mint pusztán munkástársaikat, több, mint kétséges, vajjon az igy létrejött képviseleti gyülés képes volna-e a feladatára. Ha más oldalról, a gyülés pusztán csak a fizetett hivatalnokok értekezletéből állana, akik saját magok közül biznának meg egyet, vagy többeket a szövetség országos munkájának elvégzésével, az kikerülhetetlenül arra vezetne, hogy elvesztené a bizalmat még akkor is, ha azután is állandóan a tagok nagy tömegének óhajait fejezné ki. A két elemnek összehozatala ugyanazon képviseleti gyülésben, a gyakorlatban egy igen hatékonyan dolgozó testületet eredményezett.

Fontos dolog megjegyezni, hogy ezen iparágak mindegyikénél a kisérlet sikere azon ténytől függött, hogy a szervezet szövetségi alapon állittatott fel. A bányászok szövetségének és a tényleges gyapotszövők egyesült társaságának alkotó testületeinek megvan a magok külön szervezetük, a magok külön pénztára és a magok külön hivatalnoki kara. Azon fizetett hivatalnokok tehát, akiket ők választanak arra, hogy ott üljenek, mint képviselők a szövetséges parlamentben, egészen más érdekekkel, kötelezettségekkel és felelősségekkel birnak, mint magának a szövetségnek hivatalnoki kara. A nottinghamshirei bányászok egyesületének titkára, például, képesnek érzi magát, ha ugy ülésezik, mint a bányászok szövetsége értekezletének tagja, szabadon megbirálni a szövetségi végrehajtó-tanács, vagy a szövetségi hivatalnoki kar eljárását, anélkül, hogy bármely módon is veszélyeztesse fizetett hivatalnoki állását. Hasonlóul, amikor a rochdalei gyapotfonók titkára elmegy a negyedévi gyülésre Manchesterbe, nincs szüksége semmi habozásra, hogy elle-

nezzen, és ha lehetséges, megbuktasson a tényleges gyapotszövők egyesült társaságának végrehajtó-tanácsa által beadott bármely oly javaslatot, amelyet ő ártalmasnak vél a rochdalei szövők szempontjából. A képviseleti végrehajtó formája mellett a fizetett tisztviselők ilyen felhasználása képviselői minőségben, amint láttuk, valószinüleg oda vezet, hogy egy lényegileg felelőtlen kormányzó klikk jöjjön létre. De a szövetségi képviseleti gyülés formája mellett, amikor a szövetségi végrehajtó és hivatali kar nem a tagoktól általában, hanem magától a gyüléstől függ, és ahol a képviselők teljesen más választóközönségeknek felelősök, és köztük nagy arányban van meg a nem hivatalos elem, ez a veszedelem a minimumra van szoritva.

Most az olvasó elébe tártuk a munkásegyesületi demokrácia alkotmányi kifejlődésének részletezését. Ezeket a tényeket különböző módokon fogják megmagyarázni a különböző vérmérsékletü kutatók. Nekik ezek jelzik azt a hosszu és öntudatlan küzdelmet, amit tudományosan nem képzett emberek folytattak, megoldani azt a kérdést, hogy mint egyezzenek meg az igazgatásban a hatékonyságon a népies ellenőrzéssel. A hozzájárulás volt az első kivánalom. A folytonos összejátszásnak magának alakbaöntése, szemben a törvényes üldözéssel és az általános helytelenitéssel, attól függött, hogy minden tag tényleg együtt működjék. És ámbár képzelhető, hogy egy erős munkásegyesület képes rákényszeriteni egynéhány egyént a munkások közül, hogy tagjai közt maradjon akarata ellen is, az ily kényszerítő befolyás természetesen nem volna érvényesithető a megelégedetlen többség ellen, vagy nem gátolhatná meg, akár egyenként, akár testületileg való kiválását bármely jelentékeny számu tagnak sem, akik komolyan elégedetlenek volnának. Ennélfogva az volt a kérdésen kivüli követelmény, hogy mindig alávettessék az egész testület szavazatának, és hogy minden tag egyenlő és ugyanazon részt vegyen a közös cél elérésében. Amikor az egyesület kifejlődött egy izgatott tömegből, amely valamely különös sérelem orvoslását egyhangulag

követelte, egy országos terjedelmü biztositó társasággá, amelynek valami határozott ipari politikát kell követelnie, az igazgatási hatályosság szüksége jobban és jobban világossá lett a tagok között. Ez a hatályosság magával hozta a működésnek folyvást növekvő elkülönitését szakokra.[1] Az ügyek folyton növekvő tömege és a tárgyalt kérdések nehéz és szövevényes volta magával hozta egy hivatalnoki osztály felnövekvését, amely képesség, képzettség és életmód tekintetében elütő volt a tagok átlagától. Ha nem szakgatták külön a végrehajtó működést, az csakhamar csaknem végzetessé vált. Más oldalról maga ezen széttagolás aláásta a népies ellenőrzést, és igy kockáztatta a nélkülözhetetlen népies hozzájárulás elvesztését. A hivatal sorbajárásának, a tömeggyülésnek és a referendumnak régi eszközei a gyakorlatban teljesen képteleneknek bizonyultak a valódi népies ellenőrzés biztositására eszközül. Minden egyes külön válság alkalmával az egyes tag tulszárnyalva érezte magát azon hivatalos gépezet által, amelyet ő teremtett. Ezen fokon ugy látszott, hogy a felelősség nélküli bureaucratia lesz a kikerülhetlen eredmény. De a demokrácia mégis talált más eszközt, amely némely szerencsés egyesületben elég sikeresen megoldani látszik a kérdést. A végrehajtás elkülönitése egy állandó szakértő hivatalnoki karra ellensulyoztatott a törvényhozás elkülönitésével egy legfőbb képviseleti gyülésre, amely magára vette az irányitás és ellenőrzés azon munkáját, amelyre a tagok teljes egészökben képteleneknek bizonyultak. Láttuk, hogy mily nehéz dolog egy kézi munkásokból álló kö-

[1] „A munka fokozatos felosztása, amely által felvirágzik mind a tudomány, mind a kormányzás.“ Lord Acton: The Unity of Modern History (London 1896.) 3. l. „Hogy ha van egy valamely elv, amely világosabb, mint más, az az: hogy minden ügykezelésnél, akár a kormányzásnál, akár az egyszerü kereskedésnél: valakiben kell bizni . . . A felhatalmazottság és a szoros számadás kötelezettsége annak felhasználásáról, lényeges kellékei a jó kormányzásnak.“ Woodrow Wilson: Congressional Government (New-York 1896.) 12-ik kiadás.

zönség szempontjából egy ily gyülekezet létrehozatala, és hogy mily nagy szerepet visz abban kikerülhetetlenül a fizetett hivatalnokoknak folyton szaporodó száma. De a képviseleti gyülésen ezen hivatalnokok uj minőségben ülnek. A munka, amit tőlök várnak munkaadóik, nem a végrehajtás, hanem a birálat és irányitás. Ennélfogva a szakszerü hivatalnok ellensulyozására megvan a szakszerü képviselő.

A szerény munkásosztályu szervezetek ezen részletes fejtegetése sok olvasóra nézve csak annyiban fog érdekkel birni, amennyiben politikai általánositásokra fog anyagot szolgáltatni. Ennélfogva fontos megállapitani, hogy a munkásegyesületi demokrácia alkotmányi kérdései mily mértékben hasonlatosak a nemzeti vagy helyhatósági politikáéival.

A kormányzásnak lényeges kellékei ugyanazonosak egy demokrata államban, mint a munkásegyesületnél. Mind a két esetben a kérdés az, hogy mint lehet összeegyeztetni a hatályosságot az igazgatásban a népies ellenőrzéssel. Végfokon mind a kettő egyformán az általános hozzájárulás állandóságától függ. Egy önkénytes társulásnál, mint a munkásegyesület, ez az általános hozzájárulás, amint láttuk, a legfőbb kivánalom; a demokrata államban a polgárság elhagyása ritkán lesz gyakorlati alternativa, mig a változó kormányzók működése nem könnyü. Ennélfogva még a legdemokratább államokban is a kormányzottak állandó hozzájárulása nem oly parancsoló szükség, mint a munkásegyesületnél. Más oldalról, az állam egészséges életére szükséges igazgatási hatékonyság fokozata sokkal nagyobb, mint a munkásegyesület életében. De amig megengedjük is a viszonylagos fontosságnak ezen kicserélését, megmarad igaznak, hogy a demokrata államban ép ugy, mint a munkásegyesületnél, a kormányzás nem maradhat fent állandóan anélkül, hogy a népies hozzájárulás valamely mértékét ne kötné egybe a megfelelő igazgatási hatékonysággal.

Sokkal fontosabb az a tény, hogy a népies hozzájárulás mindkét esetben ugyanazonos természetü. A demokrata

államban ép ugy, mint a munkásegyesületnél, a nép semleges itélete nem a javaslatok, hanem az eredmények felett mondatik ki. Nem az a fontos, hogy valamely javaslat megnyerte-e már valamely különös népies szavazás helybenhagyását; hogy ha az eredmények nem olyanok, mint aminőket a nép kiván, a végrehajtó nem kapja meg továbbra annak támogatását. Nem hozza ez azt magával, a demokrata államban sem inkább, mint a munkásegyesületben, hogy egy körültekintő kormányzás szükségképen biztositsa azt a népies hozzájárulást. Hogyha a polgárosodás haladásának valamely bizonyos foka véletlenül ideiglenesen nem lesz izlésére a polgárok nagy tömegének, az a végrehajtó, amely merészel ezen irányban haladni egy lépést is, ép oly könyörtelenül el fog bocsáttatni, mint hogyha tettei volnának rosszak. Ennélfogva mindaz, amit mondottunk a referendum logikai helytelenségéről és a képviselet szükségéről, ugy hisszük, még jobban alkalmazható a demokrata államokra, mint a munkásegyesületekre. Mert mi az a tanulság, amit a munkásegyleti történetből lehet megtanulni? A referendum, amelyet ép azon különös célból hoztak be, hogy a népies hozzájárulást biztositsák, csaknem minden esetben képtelen volt ezt a feladatát teljesiteni. Ez a lehetetlenség, mint az olvasó emlékezni fog reá, az átlagos munkás állandó képtelenségében gyökerezett annak megitélésére, hogy mi lesz valamely javaslat eredménye. *Amit a demokrácia megkövetel: a hozzájárulás az eredményekhez; amit a referendum ad: az hozzájárulás a tervezetekhez.* Például egyetlen munkásegyesület sem óhajtotta megfontoltan a csődöt; de sok munkásegyesület szavazott meg állandóan oly hozzájárulási és segélyezési kulcsokat, amelyek kikerülhetetlenül csődbe vezettek. Ha ilyen az eset a munkásegyesület aránylag egyszerü kérdéseinél, még jobban alkalmazható az a nemzeti politika végtelenül összegombolyodott kérdéseinél.

De ámbár a referendum esetében a hasonlat elegendőleg találó arra, hogy igazolja a munkásegyesületi történelem gyakorlati tapasztalatainak átváltoztatását politikai

általánositásokká, csak az igazságnak tartozunk reámutatni néhány kisebb különbségre a két eset közt. Volt alkalmunk leirni, hogy a munkásegyleti történelemben a referendum használása némely esetben, távol attól, hogy a népies ellenőrzést emelte volna, azt eredményezte, mikép az állandó hivatalnoki kar uralkodó hatalmát növelte és annak állását gyakorlatilag megtámadhatatlanná tette minden ujra emelkedő nézet által a választók között. Ezen kölcsönös veszedelem, ugy képzeljük, aligha fog előfordulni egy demokrata államban. A munkásegyesületben a végrehajtó-bizottság különös helyzetben van. Csak az fér hozzá a hivatalos felvilágositáshoz; csak annak van szakértő ügyesség és tapasztalat rendelkezésére; és — legfontosabb mind között — teljesen az ő hatalmában van a társaság hivatalos körlevele, amely megfelel a napi sajtónak. A politikai pártok létele, amelyek meglehetősen egyenlők tudás, ügyesség és választási szervezetkedés tekintetében, amelyek mindegyikének megvan a maga sajtója, mindig meg fogja menteni attól a demokrata államot, hogy a referendummal való ezen különös visszaélés a létező kormányzás előnyére használtassék fel. De minden párt vagy véleményárnyalat, amely pénz, nevelés vagy társadalmi befolyás hiányában nem hivhatja segitségül az általunk most megnevezett erőket, azt hisszük, ép oly tehetetlennek fogja találni magát a referendummal szemben, mint egy erős munkásegyesület elégedetlen része.

Láttuk továbbá, hogy van a munkásegyleti kormányzásnál egy bizonyos különös része a kérdéseknek, amelyekben a referendum különösen használatban van. Amikor valamely döntés magával fogja hozni valamely jövő időben a tagok személyes hozzájárulását valamely pozitiv ténynél, amely a dolog lényegében az ő akaratoktól függ, — még inkább, ha az a tény esetleges önkénytes személyi áldozattal jár, vagy ahol nemcsak a többség, de gyakorlatilag a tagok összeségének kell hozzájárulni, mert ellenkező esetben az egész elesik — a referendum hasznos lehet, nem mint törvényhozási tény, de mint jelzője annak a valószinüségnek,

hogy a tagok tényleg megteszik azt, amit követelnek tölök. A strike elhatározása szembeszökőleg egy ily eset. Egy más eset található a munkásegyesület vagy más testületnek döntéseiben, amikor minden tag felhasználhatja parlamenti vagy helyhatósági választási jogát különös módon. Itt a szervezet politikájának sikere vagy bukása nem a tagok passiv belenyugvásától függ a végrehajtó-bizottság vagy a hivatalnokok dolgaiba, hanem minden tag tényleges részvételétől egy személyes munkában. Nem tudunk ilynemü esetet képzelni a modern demokrata állam keretében. Ha azonban, amint Mr. Auberon Herbert javasolja, minden egyes polgár belátására bizatnék időről-időre meghatározása az ő hozzájárulásának az állampénztárba, vagy annak felhasználásának, a pénzügyminiszter valószinüleg helyesnek találná, hogy mielőtt előirányzatát elkészitené, egy referendumot venne az iránt, hogy tájékoztassa, mennyit fognak valószinüleg befizetni neki. Vagy hogy egy nagyon közel álló példára mutassunk, akkor, amikor a munkásegyesület elhatározza a strikot, hogyha a hadseregben levő minden katonának joga volna otthagyni azt bármikor, egy napi felmondással, akkor valószinüleg helyesnek tartatnék a legénységnek szavazatát beszedni, mielőtt egy külföldi háboru elhatároztatik. A modern demokrata államban azonban, amint az ma áll előttünk, nincs az egyes polgár szabad akaratára bizva, hogy akar-e ő vagy nem az egyszer elhatározott dologban résztvenni. Ennélfogva a politika sikere vagy bukása nem függ attól, hogy magára a kérdésre nézve biztosittassék az általános hozzájárulás vagy a személyes résztvevés. Akár akarja a polgár, akár nem, köteles fizetni az adókat és engedelmeskedni a törvényeknek, amelyeket az illetékes hatóság hoz. Az pedig, hogy meg fogja-e hagyni vagy nem azt a hatóságot hatalmában, nem attól fog függeni, hogy minő az ő első hirtelen itélete az adó vagy a törvény helyes voltáról, hanem az ő végleges helyeslésétől vagy helytelenitésétől a bekövetkezett eredmények felett.

Hogyha a munkásegyletek történelme kételyt borit a

referendum előnyei felé, még kevésbbé helyesli a küldött intézményt, megkülönböztetőleg a képviselőtől. Még a munkásegyleti igazgatás aránylag egyszerü kérdései körül is gyakorlatilag teljesen lehetetlennek találtatott határozott utasitásokat kapni a tagoktól mindazon kérdések felett, amelyek döntés alá kerülnek. Amikor például 1892-ben a gépészek egyesült társaságának hatvan küldöttje egybegyült, hogy társaságok szervezetét és ipari politikáját megbeszéljék, azt tételezték fel rólok, hogy oly módositásokra szoritkoznak, amelyek már előzetesen megnyerték a fiókok egyikének vagy másikának szentesitését. De ámbár az igy megerősitett módositások már többet tettek ki ötszáz nyomtatott lapnál, ugy találtatott, hogy lehetetlen pusztán ezen anyagból összeállitani bárminő politikai magatartást vagy összefüggő alkotmányt. A küldöttek szükség szerint kényszeritve voltak nagyobb szabadságot venni igénybe és oly szabályzatot állapitani meg, mely részben a fiókok egyike által sem javasoltatott. És a gépészek ezen tapasztalata csak egyike azon eseteknek, amelyek az egész munkásegyleti világban be szoktak következtetni. Egy oldalról a közlekedés megnövekedett könnyebbségei, más oldalról a képviseleti intézmények megerősödése a küldötteket túléltekké tette. Ahol csak egy munkásegyesület fentartotta régi eszményét a nép által való közvetlen kormányzatról, természetesen mindenütt elébe tette a küldöttek gyülésének a referendum kevésbbé költséges és még mélyrehatóbb rendszerét. A legtöbb esetben a modern ipari kérdés növekvő szövevényes és zavaros volta, amint láttuk, a képviseleti intézmények behozatalára vezetett. Ennek megfontolása még nagyobb sulylyal alkalmazható a demokrata államra.

Ennélfogva a munkásegyleti történelem kevés támogatást ad a referendumnak vagy a küldöttek gyülésének és inkább a képviseleti gyülekezet által való kormányzatra mutat, mint a demokrácia utolsó szavára.[1] Ennélfogva fon-

[1] Két egymással együtt létező eleme van az emberi dolgok vezetésének — a politika és az igazgatás, — de, ámbár az ő illető

tos azt megvizsgálni, vajjon ezen munkásegyleti parlamenteknek van-e valami tanusága a politikai kutató számára. Még a legdemokratikusabb államok kormányzó gyülései is eddig, nem ugy, mint a munkásegyesületi parlamenteké, csaknem kizárólag a felső- vagy középosztályokból állittattak össze és ennélfogva mentesek voltak a bérmunkás közösségek különleges nehézségeitől. Ha azonban feltesszük, hogy a kézimunkások, akik számban a lakosság négy ötödét képezik, fokozatosan az uralkodó befolyássá növik ki magokat a választó közönségnél és egy fontos és növekvő csoportját fogják adni a képviselőknek, akkor a mai kőszénbányászok vagy gyapotmunkások kormányzó gyülései nagy mértékben megjósolhatják minden angolul beszélő közönségnél a jövő törvényhozó testület képét.

Egy következtetés előttünk világosnak látszik. A bérmunkásosztály bármely valódi részvétele a nemzet tanácsában egy uj hivatásnak, a hivatásszerü képviselőnek létrejöttét tételezi fel. A községi vagy városi tanácsba lehet választani oly embereket, akik azután is dolgoznak iparokban, ép ugy, amint egy munkásegyesületi fiókot lehet igazgatni teljes munkában levő bizottsági tagokkal és hivatalnokokkal. A rendes szövetkezeti és munkásegyesületi gyakorlat elfogadása, hogy az utazási költségek és a közügyekben eltöltött tényleges időért némi kártalanitás fizettetik, képessé teszi a munkásokat a kerületi vagy megyei tanácsban résztvenni.

hatáskörük mesgyéi összevágnak, mindegyik teendői szükségszerüleg saját hatáskörében, saját közegei által gyakorlandók — az egyik állván képzett szakemberekből és oly férfiakból, akik teljesen ismerik a magok osztályának történeti hagyományait és azon ügyek legkisebb részleteit is, amikben dolgoznak; a másik, mely alaposan kell, hogy tudja mindazt, ami eredményre vezet vagy helyez saját hazájokban vagy az európai szárazföldön és mindenek felett parlamenti képzettséggel és a közvélemény tapintatos megérzésével bir arra, hogy elhatározhassa azon főirányt, amelyen vezesse hazája sorsát.“ Dufferin marquis beszéde. Times, 1897. junius 12.

De bármely jelentékeny államkormányzó tanács szükségképen tényleg egész idejét igénybe fogja venni a tagoknak. A képviselőházban ülő munkásképviselő ennélfogva a legteljesebben hasonló helyzetben van, nem azon dolgozó bányászhoz vagy takácshoz, aki a kőszén- vagy gyapot-parlamentben vesz részt, de azon állandó és fizetett hivatalos képviselőkhöz, akik ezen gyülekezetek mindegyikében túlnyomó befolyást gyakorolnak és ellenőrzik a végrehajtó munkát. Ennélfogva úgy látszik, hogy a hasonlatosság a képviselőházba való beválasztásnál ama képzett képviselőre mutat, akinek sikere volt saját iparának parlamentjében.

Az ily feltételezés a munkásegyleti történet egész morálját eltéveszti szem elől. A takács vagy kőszénbányász hivatalos képviselőjének sikerül befolyást gyakorolni saját iparára, mert ismeri minden elébe kerülő ügynek összes technikai részletét; mert egész élete hosszu képzés volt azon kötelességekre, amelyeket teljesiteni kell; mert, röviden, egy állandó szakemberré lett és maradt abban, hogy megtudja és képviselje választói óhajait és azoknak teljesitése felé haladni tudjon. De vigyük át ezt az embert a képviselőházba és oly tényekkel és kérdésekkel találja szemben magát, amelyek oly idegenek az ő tapasztalata és képessége előtt, amint volna az ő saját dolga a bankár vagy a vidéki földesur előtt. Amit a munkásosztály nem ismer el, az, hogy egy parlamenti képviselő kötelességei ép ugy uj világ a munkásegyleti tisztviselőnek, mint ahogy a főtitkár kötelességei uj világ a rendes kézimunkásnak. Ha a munkások ép oly hatályosan akarnak képviselve lenni a nemzet parlamentjében, mint ahogy vannak a saját magok ipari gyüléseiken, kénytelenek lesznek szakértő parlamenti képviselők osztályát teremteni, ép ugy, mint ahogy meg kellett teremteniök a szakértő munkástisztviselők osztályát.

Nem szükséges bármely részletben gondolkozni azon, hogy ezen uj minőségü munkásképviselők bevonulása mily hatást fog valószinüleg gyakorolni a britt képviselőházra. Mindenki, aki figyelemmel kisérte a kőszén- vagy gyapotmun-

kás parlament tárgyalásait, vagy a többi nagy egyesület időszaki átvizsgáló bizottságaiét, kell, hogy megjegyezte légyen a hivatásos képviselő ellenszenvét a puszta beszéd iránt, türelmetlenségét a huza-vonó eljárás iránt és az ő elhatározottságát, hogy keresztül hajtsa a dolgot a tárgyalási idő alatt. Rövid beszédek, szigoruan megtartott cloture és egy csaknem pazarló helyettesitése a nyomtatott anyagnak a hosszas, vezető padi magyarázatok helyett ezen gyülekezeteket a demokrata testületek leghatékonyabbjaivá teszik.[1]

Sokkal fontosabb annak megfontolása, hogy a munkásegyesület hasonlóságából itélve, mily tekintetben fog különbözni a szakértő hivatásszerü képviselő azon nem fizetett politikustól, akihez szoktak eddigelé hozzá a közép és felső osztályok. Leirtuk már, hogy a munkásegyesületi világban a képviselőnek kettős feladata van, amelyek közül egyik sem hanyagolható el büntetlenül. Ép annyira az ő dolga kipuhatolni és kifejezni saját választóinak valódi óhajait, mint saját iparágában a hivatalnokok működését ellenőrizni és irányitani. A képviselőházba való bejutások által ezen minőségü embereknek, a választók óhajai megállapitásának és kifejezésének munkája sokkal nyomatékosabban volna elvégezhető, mint most. A mai képviselő rendesen oly tényleges vélemény kifejezését várja, amely tiszta és határozott formában jő hozzá választókerületéből, de nem tekinti a saját dolgának, hogy igyekezzék felfedezni azt, hogy a hallgató és csendes választók mit óhajtanak. Meglátogatja választókerületét ritka alkalmakkor és akkor aztán saját nézetét jól megrágott beszédekben elmondja nyilvános gyülésekben, mig személyes érintkezése csaknem teljesen a saját osztálybeli személyekre vagy politikai vezetőkre szoritkozik. Bármilyenek legyenek is szándékai; ritkán van érintkezésben mással, mint a közép és felső osztály, együtt minden osztály-

[1] Ezen képviseleti gyülések egy nagy ellentétet mutatnak fel a munkás-egyesületi kongresszussal szemben, erre nézve lásd a törvényi becikkelyezés módszeréről szóló lent következő fejezetet.

nak azon sovén rétegével, akiknek a politika állandó érdeke. A nép tömegének, az alsó, közép és a bérmunkás osztály tényleges sérelmeivel és ki nem fejezett vágyairól tényleg nincs semmi fogalma. Ha a munkásosztályi vélemény képviselése szakpályává válik, itt is, mint a munkásegyleti világban, teljes átváltozást fogunk látni a képviselő viselkedésében választóival szemben. Annak kitalálása, hogy mit óhajtanak választói, lényeges része lesz az ő munkásságának. Nem fog várni vele, mig azok irnak neki, mert a munkás nehezen veti tollát a papirra. Ezért a szakszerü munkásegyesületi képviselő maga csinál lépéseket, kitudni, hogy mit gondolnak a hallgató tagok. Egész idejét, amikor nincsenek tényleg ülései, választókerületében tölti. Kevés átgondolt beszédet mond nyilvános gyüléseken, de szorgalmasan látogatja a fiókok gyüléseit és figyelmes hallgatójává lesz a helyi bizottságoknak. Hivatalos helyén hozzáférhető minden egyes választójának. Továbbá az ily tisztet viselő rendes gyakorlatának egy részét képezi az, hogy állandó közlekedésben legyen választói mindegyikével gyakori körlevelei által oly kérdések felett, amelyekről azt gondolja, hogy különösen érdeklik őket. Ha ennélfogva a hivatásos képviselő, a miként mi ismerjük őt a munkásegyleti világban, a képviselőházban is meg fog jelenni, a jövő képviselő ugy fogja érezni magát, hogy ő nem csak hiteles átadója választói szavazatának, de egyuttal az ő londoni levelezőjök, az ő parlamenti ügynökök és az ő szakértő tanácsadójok a törvényhozás vagy általános politika minden kérdésében.[1]

Lehetetlen előre megjósolni mindazon következményeket, amelyek fognak következni abból, ha felemeljük (vagy amint sokan fogják mondani, lesülyesztjük) a parlamenti képviselőt műkedvelőből hivatásszerü emberré. De más dolgok közt

[1] „A képviselőknek kell adni világosságot és vezetést a népnek ép ugy, mint a nép adja az ösztönzést és az alkalmat képviselőinek". J. Bryce: The American Commonwealth (London, 1891) I. kötet, 297. l.

a helyzet egész szinezete meg fog változni. Jelenleg, tisztesség kérdése, hogy egy képviselő ne fejezze ki választói óhajait, ha ő lelkiismeretileg különbözik tőlök. A politikai gentlemannek az egyedüli ut lemondani helyéről, vagy ugy szavazni, amint ő helyesnek tartja. Ez a kényesség ismeretlen lesz bármely fizetett hivatásszerü ügynök előtt. Az épitész, ügyvéd vagy állandó hivatalnok, elmondván véleményét és támogatván nézeteit összes szakszerü tekintélyével, végezetül is azt a politikát támogatja, melyet munkaadója helyesel. Ez az a felfogás is, amelylyel veszi saját kötelességeit a munkásegyleti világ hivatásos képviselője. Az ő dolga nem csak az, hogy választói elébe vigye azt, ami az ő hite szerint legjobb politika és hogy támogassa ezt a véleményét összes érvelő tehetségével, amelyet csak ki tud fejteni, de az is, hogy teljes erejével igyekezzék leküzdeni azt, ami szerinte azoknál tudatlanság és hogy igy a saját maga politikájának erélyes terjesztője legyen. De ha, mikor megtett minden tőle telhetőt az irányban s nem tudja áthozni a többséget a maga nézetére, becsületesen elfogadja a döntést és választói óhajainak megfelelőleg adja le szavazatát. Ugy képzeljük, hogy a munkásosztályi vélemény hivatásos képviselői a képviselőházban ugyanezen eljárást fogják követni.[2]

Ez, első pillanatra ugy látszhatik, mintha a hivatásos képviselő visszahelyezése volna a küldött helyzetébe. Azonban a munkásegyesületi gyakorlat, épen ellenkezőre mutat. Az esetek nagy többségében a választókról nem lehet mondani, hogy egyes javaslatok felett bármely tiszta és határo-

[2] Érdekes megjegyezni, hogy azon országban, ahol a nép souverenitása" legteljesebb szivvel elfogadtatott, a munkás-egyesületi gyakorlat uralkodik. A svájci „Bundesrath" (Szövetségi kabinet) tagjai nem köszönnek le, ha valamely javaslatot nem hagy helybe a törvényhozás, sem a „Nationalrath" tagjai nem mondanak le törvényhozási teendőikről, hogy ha valamely javaslatot a Referendumon elejtenek a választók. Mind a kabinetminiszterek, mind a törvényhozók hozzá látnak a népies akarat megvalósitásához.

zott nézetök volna. Amit kértek képviselőjöktől, az az, hogy ő oly módon járjon el, ami az ő véleménye szerint legjobban elő fogja mozditani az ő általános óhajaikat. Csupán ritka esetekben, rendesen akkor, ha valami jó szándéku javaslat közvetlenül kellemetlen eredményeket hoz létre, történik meg, hogy egy hullámzata a megállapodott véleménynek ingatja meg a munkásosztályi választókat. Egyenesen ily esetek aztán olyanok, ahol egy hivatásszerü vitatkozó által véghez vitt felvilágositó körjárat, aki minden tényt ismer, a legnagyobb haszonnal jár. Az ily körjárat a legutolsó dolog, amire a jelen minőségü képviselő rámerészkednék, amikor tudja, hogy választói ellene vannak. Azt fogja érezni, hogy az ő saját biztonsága szempontjából annál jobb, mennél kevésbbé hozatnak előtérbe a nézeteltérés csucsai. De ha egyszer megérti mindkét rész, hogy a választók végleges akarata teljesitve lesz, a képviselő nem fut abba a kockázatba, hogy elveszitse megbizását tisztán azért, mert legjobb belátása szerint igyekezett megtériteni választóit. A munkásegyleti tapasztalatból itélve képes lesz, tiz eset közül kilencben, megtériteni őket a saját nézetére és igy a politikai nevelésből egy becses részt elvégezni. A tizedik esetben a körjárat nem kevesebb becscsel fog birni nevelési szempontból, bár más irányban; és bármelyik volt is a helyes felfogás, a kérdés egészen tisztázva, a tények megállapitva és az ut megnyitva lesz a küzdő felek egyike vagy másika részéről az esetleges megtérésre.

A munkásegyesületi gyakorlat ezek szerint, egy még további haladásra mutat reá a képviselő fejlődésében. A munkásosztályu demokrácia nemcsak azt várja tőle, hogy képes legyen megérteni és tolmácsolni választóinak óhajait, és hatásosan irányitani és ellenőrizni az igazgató végrehajtást: de abban is számit reá, hogy kötelességében állónak tartsa szakértő parlamenti tanácsadója lenni választóinak, és időnként ügyes terjesztője saját véleményének. Igy, hogy ha a munkásegyleti történetből vont bármely következtetés megáll a nagyobb körben, a munkásosztályi demokrácia

egész irányzata az lesz, öntudatlanul emelni a képviselő valódi hatalmát és mindjobban megkülönböztetni az ő ügykörét egy oldalról a rendes polgár, más oldalról a szakértő igazgatóétól. A jövő szabályos képviseleti gyülekezete, lehet képzelni, ép oly távol fog állani a mai képviselőháztól, mint amilyen távol áll ez utóbbi a puszta küldöttek gyülésétől. Már nagyon messze eljöttünk attól, amikor egy-egy ember sorba vétetett ki a névsorból és rábizatott, hogy postaszerüleg vigye el az egész testület szavazatát. Ép ugy ily távolra hagyhatjuk a jövőben a mai képviselőt, akinek a gazdagság, állás vagy ismeretség biztosit, csaknem véletlenszerüen helyet a képviselőházban, amelyben ő aztán oly időközönként, amint üzlete vagy szórakozása megengedi, elhatározhatja, amit legjobbnak gondol a nemzetre nézve. Ehelyett várhatjuk növekvő számokban megjelenését a hivatásos képviselőnek, — oly embernek, akit természetes képességei alapján választanak, aki határozottan ugy képeztetett uj munkájára, mint különös hivatásra, aki egész idejét sokféle kötelességei teljesitésére forditja és aki buzgón fentart egy benső és kölcsönös értelmi rokonságot a maga választóival.

Hogy mennyire lesz képes aztán a képviselő ilyen kifejlődése hozzásimulni a pártrendszerhez, amint mi ismerjük; hogy mennyire fogja az emelni a parlamenti élet állandó és folytonos folyamát; hogy mennyire fogja előmozditani az egységes működést és a bürokrácia megszaporodását; hogy más oldalról, mennyire fogja bevezetni az átlagos embert a tényleges politikai polgárságba, és visszaállitani a képviselőház tekintélyét a népies megbecsülésben; hogy ennélfogva mennyire lesz képes gyarapitani a népnek valóságos hatalmát a képviseleti gyülekezet felett, és a képviseleti gyülekezetét az állandó hivatalnoksereg felett; hogy végezetül mennyire lesz képes megadni nekünk az igazgatási hatályosságnak azt az összemüködését a népies ellenőrzéssel, amely kelléke és egyszersmind eszménye minden demokráciának — mindezek oly kérdések, amelyek a jövőt érdekessé teszik.

III. FEJEZET.

A kormányzás egysége.

A tizennyolcadik század munkásegyletei a középkortól átörökölték a szorosan helyhezkötött testületek hagyományát, a kormányzás egysége szükségszerüleg összeesvén, ép ugy, mint az angol ipari céheknél, azon város területével, amelyben éltek a tagok. És jól tudjuk elképzelni magunknak, hogy egy egykoru észlelője ezen kis demokráciák szervezetének és politikájának, teljes bizalommal megjósolhatta, hogy ezeknek, ép ugy, mint az ipari céheknek, állandóan szorosan helyhezkötött testületeknek kell maradniok. A népies kormányzásnak azon nyers és kezdetleges formája tudniillik, amelyhez, amint láttuk, oly makacsul ragaszkodtak, csakis egy kis és helyhezkötött testület igényeinek felelhetett meg. Oly kormányzás, melyet az összes tagokból álló közgyülés vezetett, s oly igazgatás, amelyet a névsorból sorba kikapott egyes tagok kényszeritett módon láttak el, szembeszököleg lehetetlen minden más társaságban, csak ott, ahol a tagok, mint közeli szomszédok gyakran és bizalmasan találkoznak. És mégis a szervezeti gépezet minden nehézségei dacára, a történetiró folyvást azt észleli, hogy ezen helyi munkásegyletek, szembeszökő ellentétben az ipari céhekkel, ellenállhatlanul terjeszkednek nemzeti szervezetü és kiterjedésü társulatokká. Igy az a kis jótékony társaság, amelyet huszonhárom boltoni vasöntő állitott fel 1809-ben, folytonosan terjeszkedett az egész Anglia, Irland és Wales

területén, amig mai nap tagjainak száma felül van 16.000-en, szétszórva 122 különálló fiókba. A malomgépészek és gőzgép-készitők, felszerelők és kovácsok kis egyleteinek nagy száma, mintha csak valami felettök álló ösztön hajtotta volna őket, 1840 és 1854 közt egybe állott, hogy a gépészek nagy egyesült társaságát alkossa meg. Az ácsok és asztalosok egyesült társasága (létesitve 1860-ban), életének harmincöt éve alatt, magába olvasztott egy pár tucat helyi ácstársaságot és ma már magába foglalja az ország szervezett ácsainak négy ötödrészét. Végül láttunk oly szervezeteket létesülni, melyek, mint a vasuti munkások egyesült társasága 1872-ben, azzal a határozott szándékkal indulnak meg, hogy magokba foglalják az egész ipart az ország egyik végétől a másikig. Már leirtuk, hogy mily lassan, nehezen és kedvök ellenére módositották a munkások a demokráciáról való nyers fogalmaikat azon célból, hogy a nemzeti szervezkedés igényeinek képesek legyenek megfelelni.

De nemcsak a munkások egyszerü felfogása a kormányzás kérdései körül volt az, ami megnehezitette a nemzeti szervezkedés haladását. Az angol város céheinek hagyományos politikája — a munkához való jognak megszoritása csak azokra, akik megszerzik a testület „céhjogát", a „kontárok" határozott kizárása és az a törekvés, hogy az ipar ne menjen ki a városból — mély nyomokat hagyott az angol ipari életben, ép ugy a boltosoknál, mint a munkásoknál. A munkás szervezkedésnek állandóan küzdeni kellett a helyi monopolium ezen szelleme ellen, amely különösen szembeötlött a tengeri kikötővárosokban.[1]

Egész a jelen század közepéig a hajóácsoknak független helyi társaságaik voltak minden kikötőben, amelyeknek mindegyike teljes erővel küzdött, hogy kizárjon a kikötőben mindenkit minden munka lehetőségétől, aki nem a városban

[1] Érdekes megjegyezni, hogy a monopolisztikus szellem uj formái is különösen jellegzik a hajóépitési ipart; lásd a munkához való jogról szóló fejezetet.

tanulta iparát. Ez a monopolium-rendszer állandó surlódást idézett elő az egyes kikötők munkásai közt. A munkanélküli hajóácsok egy városban nem tartathattak állandóan kivül oly városból, ahol több munkásra volt szükség. Az ujonan jövők, akiket nem vettek be a régi kikötői társaságba, esetleg uj helyi egyletet képeztek magok közt és természetesen arra törekedtek, hogy a monopolisták által felállitott üzleti szabályzatokat áttörjék. Abból a célból, hogy a dolgoknak ezen szerencsétlen állapotát megorvosolják, 1850 és 1860 közt fokozatosan egy laza szövetség keletkezett a helyi társulatok közt azon határozott céllal, hogy évi kongresszusokon vitassák meg, mily módon lehetne kielégitőbb viszonyokat hozni létre a kikötők között. Ezen kongresszusok adataiból láthatjuk közel harminc év óta, a monopolistikus társulatok küzdelmeit azok ellen, akik mint a glasgowiak és newcastleiek, viszonyaik által rávezettettek a munka teljes mozgékonyságának elvére egy ipar keretén belül. Végre is a nyilt társaságok elvesztették türelmöket a többiek konzervativ felfogásával szemben és 1882-ben egyesültek megalkotni a nemzeti egybeolvadt egyesületet, amelynek alapelvei a közös pénztár és a kikötő és kikötő közt való szabad mozgás volt. Ez a szervezet, ez egyesült hajóács társaság aztán, tizenöt év alatt képes volt elnyelni hármon kivül az összes helyi társaságokat és ma kiterjed az országban levő minden kikötőre. „A nagy tőkével ellátott óriás cégek ezen korszakában — irja a főtitkárjok — a helyi társaságok hasznos voltának ideje elmult és remélhető, hogy az egybeolvadt társaság keretén még kivül maradt egynéhány is nemsokára félretesz minden helyi felfogást és felületes ellenvetést vagy személyi indokot . . . iparok szembeszökő érdekeivel szemben.“ [1]

A hajóácsok szervezetének története ráillik a többi kikötői egyesületekére is. A vitorlakészitők számos társasága,

[1] Twelfth Annual Report of Associated Shipwrights' Society (Newcastle, 1894.)

kik hajdan mereven monopolistikusak voltak, ma egy oly szövetségben vannak egyesülve, amelyben a teljes szabad mozgás a vezérelv.[1] Az ácsok társaságai, amelyek a kikötővárosokban korábban sok összeköttetésben állottak a hajóácsokkal, ma, egyetlen kivétellel, befogadnak tagul minden megfelelőleg segédmunkáskodott ácsot bármely városból. D: a munkásegysületi világban a helyi monopoliumok főerőssségei mindig a dublini, corki és limericki munkásegyletek voltak. A dublini ácsok, még mai nap is, szigoruan zárt társaság, mely megtagad minden érintkezést más szervezetekkel és egy elmés rendszer utján, szoros monopoliumot tart fenn ezen fontos ács-központban;[2] és a corki kőművesek, akik egy régi helyi egyesületbe vannak szervezve, ámbár követelik, hogy dolgozhassanak Fermoyban, amikor csak tetszik nekik, nem engedik, mint halljuk, egy kőművesnek sem, akár Fermoyból, akár más helyről, hogy munkát kapjon Corkban.

Azonban még Irlandban is ellenséges a munkásszervezetek terjedése a helyi monopoliummal szemben. Minden

[1] Rules for the Guidance of the Federation of the Sailmakers of Great Britain and Ireland (Hull, 1890.)

[2] A rendszer a következő: a dublini ácsok nem gátolják meg az idegeneket dolgozni Dublinban, ha több ácsra van szükség. Ily esetekben a titkár ir a más városokban, különösen Burtonban székelő ácsegyesületeknek, megállapitva a kivánt munkások számát. Minden ilyen külső munkásra hetenként egy shillingenyi adó vettetik ki, mint „munkásdij", amelynek fele a dublini társaság javára van, a másik fél felgyüjtetik, hogy a bevándorló visszatérő utját fizessék belőle. Mihelyt a munka a bekövetkező hanyatlás jelét mutatja, az „idegen" utasitást kap, hogy rögtön utazzék el: azt mondják, hogy visszatérti jegye adatik át neki, és minden maradék, mi a heti félshillingből marad. Gyakran 200 „idegen is fizettetik ki ily módon és küldetik el egyetlen hét alatt. Ily módon a dublini ácsok a) saját tagjaik részére a teljes állandó munkát biztositják; b) gondoskodnak a szorgos időkben szükséges külön munkáról; és c) megtartják saját rendelkezésök alatt azon feltételeket, amelyek mellett tétetik meg ez a dolog.

fellendülő ipart hamar eltöltenek a nagy angol társaságok tagjai, akik felállitják a magok helyi fiókjait és kényszeritik a helyi társaságokat, hogy megegyezzenek velök. Egyenként fordulnak aztán a régi ir egyesületek azzal a kéréssel, hogy vétessenek fel fiókokul a gazdagabb és hatalmasabb angol társaságokba, és igy aztán el kell fogadniok ennek folytán a munka teljes mozgékonyságának elvét. A hires „Dublin Regulars", egy szigoruan monopolistikus helyi asztalosegylet, amely ugy hirdette, hogy egyenes leszármazója a céhnek és mindig arra törekedett, hogy a tagul felvételből kizárjon mindenkit, kivéve a tagok fiait,[1] 1890-ben mégis a fiatalabb tagok zaklatására egyikévé vált az asztalosok és ácsok egyesült társasága 629 fiókjának, amely kötelezve van a világ minden részéből való munkástagokat munkához bocsátani. Az ir hajóácsok közt is, akik egykor a legridegebb monopolisták voltak mindenek közt, ez az irányzat rendkivüli gyorsasággal terjedt. Az egyesült hajóácsok társaságának 1893-ra szóló évi jelentése[2] ebben az egy esztendőben nem kevesebb, mint hat régi irlandi kikötői egyesület beol-

Ugy látszik, hogy a munkaadók meg vannak elégedve e rendszerrel, amely, amennyire mi megállapithatjuk, egyedüli megmaradt példája annak, ami korábban rendes gyakorlat volt a kikötői szervezetekben. Igy a queenstowni hajósok társaságának szabályai (egész az egyesült hajóácsok társaságába való beolvadásig 1894-ben) egy pontban kimondták, hogy „egy idegen hajóácsnak" sem szabad megengedni dolgozni a városban, mig egyetlen tag munka nélkül van. s a liverpooli vitorlások társasága (alapitva 1817-ben) a régi jegyzőkönyvben foglal kézirati szabályok közt egyet tartott, mely szerint „idegeneknek" szabad dolgozni „szabályos vitorla-feszitőknél", de ha tagok nem tudnak munkát kapni másutt, „az idegent el kell bocsátani és a tagot fogadni fel."

[1] Lásd például a részletes jellemzést erről a Report on Trade Societies and Strikes of the National Association for the Promotion of Social Science (1860) 418—423. l.

[2] Twelfth Annual Report of the Associated Shipwrihts Society XI. l. (Newcastle 1894.)

vadását jelenti, amelyeknek idáig mindegyike törekedett tagjai részére tartani fent saját kikötőjében minden munkát.

De ámbár a nemzeti szervezkedés haladása sokat tett, hogy letörje a helyi monopolium ezen szellemét, nem akarjuk ugy érteni ezt, mint hogy ha már teljesen kitépte volna azt. A munkás, akár munkásegyesülethez tartozzék, akár sem, még mindig osztja a boltossal és a kisiparossal a régi ösztönszerü ellenvetést az ellen, hogy „a munka kimenjen a városból." A helyhatóságok jegyzőkönyvei gyakran elárulják előttünk a „kis mestert", a szatócsot és a helyi kézművest, akik mind azt sürgetik, hogy „az adózók pénzét" ugy kell elkölteni, hogy a helyi iparnak közvetlenül hasznára legyen az. Magok a munkásegyletiek sem merték felhasználni ezt a közönséges tévedést mindannyiszor, amikor belevág szándokaikba és a városi vagy megyei tanácsok „munkás tagjai", nagyon ritkán tartózkodnak attól, hogy amikor csak arról van szó, hogy „vidékre küldjenek ki munkát", ne hangoztassák ezt az érvelést, amelyet oly meggyőzőnek találnak középosztályu tagtársaik nagy része előtt.[1]

De hogyha követjük a munkás-tagot a tanácskozó teremből az ő munkásszervezeti szakgyülésébe, fel fogjuk ismerni, hogy az ő munkásszervezeti választói által érzett sérelem nem a boltos és a kisiparos „helyi védelmi" érzésére van tisztán, vagy nem is főleg alapitva. Amit a munkásegyesületi tag a városban ténylegesen sérelmesnek tart, nem az, hogy elvész egy bizonyos helyiségre, valami munka, de a vállalkozók folytonos törekvése arra, hogy kijátszszák a munkásegyesületi szabályzatokat, oly kerületekben tétetvén meg

[1] A londoni megyei tanács első nyolc éve alatt (1889—1897.) számos kisérlet tétetett arra, hogy a szerződések csak londoni cégeknek adassanak. Érdekes megjegyezni, hogy mindezek a mérsékelt párt középosztálya tagjaitól származtak, és hogy ellenezték John Burns és a munkástagok és haladók nagy többsége, valamint a mérsékeltek öntudatosabb tagjai által.

a munkát, ahol a munkások vagy egyáltalában nincsenek szervezve, vagy amelyekben alacsony munkabéreken dolgoznak. Igy a tényleges kőmivesek jótékony társasága jelentékeny neheztelést von magára azért, mert sok nagy városban fiókjai beiktatnak szabályzataik közé tilalmat arra nézve, hogy használjanak bármily külső kerületből már feldolgozott állapotban behozott követ. De ez az általános tilalom azon tényből ered, hogy tényleg nincs csak két eset, vagy ott dolgozzák fel a követ, ahol használják, vagy ott, ahol bányászszák. Már most, bármely foka a műszaki vagy gazdasági előnynek hangoztatik is az utóbbi rendszer javára, a tény az, hogy a kőbánya-vidékek azok, ahol a kőmunkások legkevésbé vannak szervezve. Ezen kerületekben legnagyobb részben, egyáltalán nincs szabályos munkabér, a munkaórák hosszuak és változók, és rendesen divatban van a versenyző darabmunka, amelyet nem szabályoz bármely közös megegyezés. Sőt a nagyvárosok kőmiveseitől, ahol a szerződések rendesen egyensulyban vannak, a munka átvitele a kőbányák falusi munkásaihoz, akik a nagyritkán szervezett faragott kőre való megrendelések tárgyában teljesen ki vannak szolgáltatva a bányatulajdonosoknak, szükségképen együtt jár azzal, hogy nagyobb lesz a munka szabálytalanságának kitett kőmivesek száma, akik aztán megyéről-megyére kóborolni kénytelenek.[1]

[1] Például a „portsmouthi épitőmesterek és tényleges kőművesek által megtartandó munkaszabályok", melyeket négy épitőmester és tiz munkás irt alá megfelelő társulatuk részéről, a következő szabályzatot foglalja magában: „semmi darabszám-munka nincs megengedve, sem kifaragott követ hozni a városba, kivéve négyszegletes lépcsőket, szeglet-köveket és kikötő-köveket, és semmi téglavető ne állitsa be a kifaragott követ". A londoni szabályzatok nem oly határozottak. Amint 1892-ben tényleg megállapittattak a munkaadók és munkások egyesületei által, gondoskodnak arról, hogy a darabmunka és a munka alvállalatba adása semmi szin alatt nem engedhető meg, kivéve a gránitidomitást, yorki járdázást és megforgatást." A londoni kőművesek azonban azt vitatják, például a lon-

Hasonló felfogás nyomaira akadunk a National Union of Boot and Shoe Operatives fiókjai által gyakran emelt panaszokban az ellen, hogy a munkát kiküldik a megyei falvakba, vagy pedig oly helyről, ahol a munkabérek magasak, oly helyre, ahol alacsonyabb fizetés mellett dolgoznak. Hogy ez nem pusztán egy álcázott „helyi védvámosság", látható azon tényből, hogy a northamptoni fiók 1888-ban tényleg elhatározta a strikeot, nem a northamptoni munkaadók ellen, akik kiküldték volna a munkát a városból, hanem egy londoni gyáros ellen, ki a munkát Northamptonba küldte volna.[1]

doni megyetanács közmunka-osztálya ellen 1894-ben beadott panaszukban, mikép ezen szabályt ugy kell magyarázni, hogy az Londonban eltiltja a kőbánya-kerületben feldolgozott kő használását. Ezen felfogást sikeresen visszautasitották azon munkás-szervezeti küldöttek, akik a közmunka-osztályban ülnek. Később mi kutattuk magunk ezt az esetet, visszanyomozva a követ (egy hosszu homokkőszegély park-keritéshez) Derbyshireig, ahol bányásztatott és feldolgoztatott. Ugy találtuk, hogy ez a kerület teljesen szervezetlen, a kővágó-munkát nagyrészben fiuk végzik versenyző darabszámra, megállapitott egyezség nélkül, szervezetlen munkások szabályozatlan és gyakran tulságos munkaidőt dolgozván. Lehetetlen volt nem érezni, hogy ámbár a londoni kőmivesek kifogásaikat helytelen módon fejezték ki s ennélfogva nem sikerült nekik orvoslást kapni, mégis, a megyei tanács és a képviselőház alatt elfogadott „Méltányos munkabér"-politika mellett igazoltak voltak panaszaikban. Szerencsétlenül, ahelyett, hogy a bizottság tudomására hozták volna azon tényleges körülményeket, amelyek közt dolgozták a követ, arra az érvre fektették a fősulyt, hogy a londoni adózók pénze londoni munkásokra költessék. Ez az érv, amint ők később magyarázták nekünk, leghatásosabbnak látszott nekik a vidéki városi tanácsokat elözönlő boltosok és kisiparosoknál. A londoni megyei tanács munkás-egyesületi tagjai ezen gazdasági eretnekség ellen szilárdaknak bizonyultak be.

[1] Shoe and Leather Record, 1888 jul. 28. Hasonló módon határozta el 1862-ben a manchesteri kőmivesek nagygyülése, hogy támogat egy srikeot egy manchesteri munkaadó ellen, aki Altrinchamban, négy mértföldnyire, vezetvén egy épitési vállalatot, kö-

1889-ben ugyanazon egyesület végrehajtó-bizottsága kényszeritve látta magát sorompóba lépni bizonyos munkaadók rendszeres kisérletei ellen oly munkabér-egységek kijátszására, melyeket korábban elfogadtak, elküldvén a munkát, hogy bizonyos munkarészletek alacsonyabban fizetett kerületekben végeztessenek el. Ezen munkaadók ennélfogva nem arra szólittattak fel, hogy a munkát a városban kell tartani, de arra, hogy ha bárhol végezik is el, azt a munkabér-megállapitást, amelyet aláirtak, meg kell tartani. Ugyanakkor határozottan kijelentették nekik azt is, hogy ha ezeknek a munkaadóknak ugy tetszik, hogy saját magok állitanak fel másheyütt műhelyeket, „teljes szabadságok van ugy tenni" az egyesülettől való minden kifogás nélkül, még akkor is, ha egy alacsony fizetésü munkavidéket választanak is, „kikötve, hogy azon vidéknek, ahova mentek, a legmagasabb munkabért fogják fizetni."[1]

Idéztük a legerősebb eseteit a munkásegyesületi ellenvetésnek az ellen, hogy „a munka kimenjen a városból", abból a célból, hogy kihámozzuk a gazdasági előitélet általános tárházából azt a felfogást, amely magának a munkásegyesületnek jellegzője. Rendes szokása azon embereknek, akik érdekelve vannak, egy intézmény, egy város vagy egy kerület boldogulásában, az, hogy óhajtják megtartani az üzletet azon különös intézmény, város vagy kerület javára. Hogy ha a munkásegyesületek megmaradtak volna, mint a középkori céhek, szigoruan helyi tagok szervezeteinek, akkor csaknem kikerülhetetlenül hasonló helyi előitéletek lettek

vét Manchesterben faragtatta, és nem Altrinchamben, amint az Altrinchami fiók szabályzatai kivánták volt. Ezen esetben a manchesteri kőmivesek oly munka ellen strikeoltak, amely magasabb óradijakkal járt volna nekik, mint aminőket az altrinchami kőmivesek igényeltek. — Stonemason's Fortnightly Return, 1862 September.

[1] 1887-ben hasonló határozatot hozott az egyesület országos értekezlete. Monthly Report of the National Union of Boot and Shoe Operatives. 1887 január és 1889 február.

volna uralkodók benne. De a munkásegyleti történet egész irányzata minden egyes iparágnak, mint egésznek, egységessége felé tört. A helyi fiókok természetes önzését ennélfogva mindig csökkentette a központi végrehajtók és az országos küldöttek tanácsa utján a tagok egész területének szélesebb érdeke, akárhol dolgoztak is azok. Épen azon arányban, amint erős és jól szervezett a munkásegyesület, találjuk azt, hogy a helyiség régi szokásos előszeretetének helyét elfoglalja a minden vidékre egyformán kiterjelt azonos munkafeltételek pártatlan szorgalmazása. Amikor például az Amalgamated Association of Cotton Weavers küldöttek gyülésében összegyülve véglegesen elhatározta, hogy a darabszám munkabérekre ugyanazonos tételeket állitson fel, a Great Harwoodban akkor dolgozó tagok egyáltalán nem találkoztak semmi rokonszenvvel azon kifogások tárgyában, hogy egy ily rendszabály leszállitaná az ő saját rendkivül magas béreiket. És ámbár előre látták és ki is jelentették, hogy az egyformaság arra fog vezetni, hogy az ipar össze fog gyülni a legkedvezőbb fekvésü kerületekbe, a távolabb eső falvak ebből következő veszteségével, a küldöttek azon falvakból csaknem egyhangulag támogatták azt, amit ónak véltek az iparra nézve teljes egészében.[1]

Egy más iparágban, a régi „helyi védvámosság", és a munkásegyesületi felfogás közti ellentét a választási taktikának egy érdekes változatát eredményezte. A London Society of Compositors and the Typographical Association, a legutolsó tiz év alatt, több választói nyomást használt a helyi munka felosztása tárgyában, mint bármely más munkásegyesület. Ameddig a parlamenti választók főleg a középosztályhoz tartoztak, a parlamenti jelöltet arra tanácsolta ügynöke, hogy nagy nyomtatványi megrendelései tanéltányo-

[1] Az Amalgamated Association of Cotton Weavers főtanácsának rendkivüli gyülésén, 1892 április 30-án, jelen volt a szerzők egyike is; lásd más eseteket idézve a szabványos munkabérről szóló fejezetben.

san ossza fel választó-kerülete minden része között, és semmi körülmények közt se szerződjék annak határain kivül eső nyomdával. Most az ügyes ügynök, aki törekszik megkapni a kerület szervezett munkásainak egész tömegét, nyomtatószükségletét a legjobb munkásegyleti nyomdákra bizza, ámbár ez rendesen azt jelenti, hogy mellőzi a legtöbb helyi nyomdát és esetleg azt is, hogy a kerületén kivül eső cégeknek adja a munkát. A munkásegyletek vezetőinek befolyása rendesen nem arra irányult, hogy fentartsák megfelelő iparaikat mindazon helyeken, ahol véletlenül már ott vannak, hanem arra, hogy megerősitsék, a többinek rovására, azon intézményeket, azon városokat, sőt azon kerületeket, amelyekben a munka feltételei a legkedvezőbbek.

Ennélfogva azt látjuk, hogy dacára a kormányzás nehézségeinek, dacára a helyi kizárólagosság erős, örökölt hagyományának, sőt dacára azon természetes önzésnek is, hogy mindegyik fiók óhajtja megtartani a maga helyi monopoliumát, a kormányzás egysége a munkások szervezeteiben, teljes ellentétben a mesterek céhjeivel, az alap az ipar lett a város helyett mindenütt.[1] A kiterjesztésre való ezen ellenállhatlan iránynak fejtegetése már némileg megmutatta annak okát is, a munkásegyesületek azon óhajában, hogy a minimális munkabéreknél egyöntetüséget biztositson mindegyik iparban mindenütt. Részletes vizsgálódásainkban a munkásegyesületi ügy módszerei és szabályozásai körül, mint szintén gazdasági hatásaik vizsgálatánál, látni fogjuk az eszközöket, amelyekkel akarják a munkabérnyerők elérni ezt a célt, és az okokat, amelyek meggyőzik őket annak fontosságáról. Munkánk utolsó részében azt fogjuk vizsgálni, hogy gazdaságilag mennyire lehetséges vagy kivánatos az ily egyenlőség. E pillanatban az olvasó csak fogadja el azt

[1] Ahol mai nap egy nagy angol ipar egy hatalmas országos munkás-egyesület nélkül van, az egyszerüen a tökéletlen szervezkedés jele. Igy a festők, hasogatók és csiszolók számos kis munkásegyesületei csak kis részét foglalják magokban azoknak, akik ezen iparokban dolgoznak.

a tényt, hogy ez a minimum-egyenlősités, akár helyesen, akár nem, a legállandóbb a munkásegyesületi vágyak közt.

Azonban érdekes megjegyezni, hogy az érdekközösség ezen felfogása mindegyik ipar keretében egészben véve korlátozva van a faji különbségek által. A gépészek és asztalosok nagy országos egyesületei nem találnak semmi nehézséget abban, hogy kiterjesztik szervezeteiket az országos határokon tul, és könnyen nyitnak fiókokat az Egyesült-Államokban vagy a délafrikai köztársaságban, Francia- vagy Spanyolországban, feltéve, hogy ezen fiókok britt munkásokból állanak.[2] De felesleges azt mondani, hogy még nem látszott gyakorlati dolognak bármely britt munkásegyesületnek még csak javasolni is, összeolvadást bármely más ország munkásegyesületével. A törvényes helyzetben, politikai helyzetben, ipari módszerekben és gazdasági helyzetben levő különbségek a francia és angol munkások közt, — hogy ne is emlitsük a nyelvben levő akadályt — eléggé okadatolják a gyakorlati britt munkás részéről a hajlandóság hiányát még csak fontolóra is venni egy nemzetközileg egyesült egyesületet. És jelentőségteljes az a tény is, hogy még magában a britt szigetekben is, az országos egyesülés felé vezető haladás nagy mértékben volt gátolva a faji érzet különböző volta és a társadalmi fejlődés felől való eltérő nézetek miatt. Az angol ács, ónozó vagy kovács, aki egy skót városban dolgo-

[2] Az Amalgamated Society of Engineersnek 1896-ban 82 fiókja volt kivül az egyesült királyságon, az Amalgamated Society of Carpenters and Joinersnek nem kevesebb, mint 87. Ezeknek mintegy fele van az Egyesült-Államokban és Canadában és a többinek legnagyobb része az ausztráliai gyarmatokban vagy Délafrikában. A gépészeknek volt egy fiókjok Franciaországban, Croixban, és korábban egy másik Spanyolországban, Bilbaoban, ahol a kazánkovácsok egyesült társaságának is volt egy fiókja 1894-ig. 1880—1882-ig a kazánkovácsok egyesült társaságának volt egy fiókja Konstantinápolyban is. Az egyedüli, másik angol munkás-egyesület, amelynek van fiókja a tengeren tul is, a gőzgép-kovácsok társasága, melynek New-Yorkban, Montreálban és Brisbaneban vannak páholyai.

zik, hajlandó ugy nyilatkozni az ő iparában meglevő skót egyesületről, hogy az csak kevéssel jobb, mint egy jótékonysági egyesület, és panaszkodni afelett, hogy a skót munkások nagyon is érzékenyek a közvetlen nyereség és személyi előnyök mellett arra, hogy eléggé képesek legyenek ellentállani oly veszélyes ujitásoknak, mint a versenyző darabszámmunka csökkentés a szabványos munkabéren vagy rendes tulidő. A skót azt válaszolja, hogy az angol munkásegyesület tékozló a költekezésben, különösen a főhivataloknál Londonban vagy Manchesterben, és szükségen tul szigoru szabályzataiban és eljárásában. Sok esetben az egybeolvadás felé való hajlandóság nagyobb volt, mint a véleményeltérés afelett, hogy mi a gyakorlatilag helyes. A kazánkovácsok egyesült társasága, amely versenytárs nélkül kiterjed tengertől tengerig, képes volt 1889-ben, skót tagjai nagy zömének ragaszkodása folytán, kiirtani egy fenyegető válságot, amely a Clyde partjain egy külön társaság szervezésére törekedett, ami a skót nemzeti érzelem támogatásával találkozott volna, amit a glasgowi ipari tanács hangoztatott. Más esetekben a skót kitartás hóditotta meg Angliát. A hajóácsok egyesült társasága, amelynek emelkedését és országossá fejlődését már leirtuk, a glasgowi hajóácsok egyesületéből származott, amely a szélesebb szervezkedésnek engedte át ügyes és erélyes titkárát, Mr. Alexander Wilkiet. A britt acélolvasztók társasága (felállitva 1886-ban) Glasgowból özönlötte át Anglia északi és közép kerületeinek egész iparát. Mind e két esetben a skótok küldték ki hóditó utra a skót titkárt, aki egy angol városba költözött át, amint a tagok központja lejebb csuszott dél felé. De más iparokban ismét az uralgó törekvés a teljes országos egybeolvasztás felé még mindig meg van akasztva a makacs skót elhatározás által — amely részben az igazgatás különböző voltából, de főleg faji érzelemből ered — hogy „nem kell kormányzás Angliából."[1] Az asztalosok,

[1] Hasonló irányzatok észlelhetők a Friendly Society mozgalmaknál is, ámbár kisebb mértékben. A manchesteri Oddfellows skót páholyainak meg van a magok külön szabályzatuk. Az 1894-iki

kézműves cipészek, ónozók és téglavetők hatalmas angol nemzeti egyletei vagy sohasem kisérlették meg, vagy képtelenek voltak rábirni skót munkástársaikat arra, hogy szüntessék meg külön skót egyesületeiket. A szabók versenyző nemzeti társaságaik állandóan harcban vannak egymással, alkalmi kirándulásokat téve a határon tul, amely fiókok állitása aztán egymás területein tüzes szemrehányásokra vezet. Sok jelentékeny iparban, mint aminők a szedők, kőmivesek és vasöntők, a valóságos munkásegyesülési ügy oly régi Skóciában, mint Angliában és a két országos társaság mindegyik iparban, megtartva a teljes önkormányzatot, ugy állapodott meg, mint testvéri viszony, amely hallgatólagos, ha nem is formális szövetséggel egyenértékü.

Irland a faji különbségeknél hasonló esetet jelent, amely azonban egy némileg elütő módon nyilvánul. Amig az angol munkásegyesületek őszintén óhajtottak a skót helyi egyletekkel egyesülni, egész a legutolsó időkig határozott ellenszenvet mutattak arra, hogy valami közük legyen Irlandhoz.[2] Ez sok esetben legalább, a tapasztalat eredménye volt. 1832-től kezdve 1840-ig az ir páholyok felvétettek a tényleges

edinburghi nagygyülésen a Foresters skót küldöttjei, a leglelkesebb ellenzői voltak azon javaslatnak, hogy a főhadiszállás (mely most évről-évre városról-városra költözik) megállapodjék Londonban vagy Birminghamben. És ámbár e kizárólag skót rendek még eddig soha sem tudtak sikeresen szélesen elterjedni, nem ritka dolog, hogy a skót páholyok elszakadással fenyegetnek, mint például 1889-ben, amikor az Oddfellows régi nemes rende boltoni szakaszának öt skót páholya törekedett egy uj skót szakaszt létesiteni (Oddfellows' Magazine, 1889 március, 70. l.). Egy ily elszakadás a manchesteri szakasztól eredményezte az „Oddfellowk skót rendét", amelynek azonban nincs 2000 tagja sem. Van továbbá egy „St. Andrew's Order of Ancient Free Gardeners of Scotland" 6000 taggal és egy „United Order of Scottish Mechanics" 4000 taggal, amelyek nem akarnak nagyobb rendekbe beleolvadni.

[2] A munkás-egyletek titkárai azt tartják, hogy a skót fiókok hasznos jövevények pénzügyi szempontból, mert rendesen takarékosak és nagyon óvatosak a jótékonysági alamizsnák megadásánál.

kőmivesek jótékony társaságába ugyanazon feltételek mellett, mint az angolok, mig a skót kőmiveseknek meg volt már a magok független szervezete. Ezen évek alatt azonban a kétheti jelentések állandó surlódásokról adnak számot a központi végrehajtó és az ir fiókok közt, akik nem tudnak egyetértésre jutni magok között, és akik állandóan strikeolni akarnak a más ir városokból jövő tagok ellen. 1839-ben a küldöttek gyülésén az ir fiókok különösen megfosztattak attól a jogtól, hogy strikeoljanak előleges engedély nélkül még azon esetekben is, amelyekben a szabályzatok megengednék az angol fiókoknak a munkának tüstént abbanhagyását, ha megállapitott szokások megsértésének kell ellentállani.[1] De még ezen elővigyázat mellett is az ir páholyoknak terhe az angol tagokra elviselhetetlen lett. Végre 1840-ben az állandó titkár egy különös kutatással bizatott meg, amely a pénzügyi szabálytalanságok minden nemét feltárta. Az ir páholyok ugy találtattak, hogy javithatlan hajlamot mutattak mindenkinek és minden ürügy alatt segélyt adni figyelmen kivül a szabályokra, és legyőzhetlen ellenszenvet az angol számadási rendszer iránt. A dublini páholyt fel kellett oszlatni ezért büntetésből, mert magánál tartott oly pénzeket, amelyeket a központi bizottság más ir páholyoknak küldött. A központi végrehajtó, mely 1837-ben sikeresen ellentállott egy javaslatnak, mely egy warwickshirei kerületből került fel az irlandiak részére adandó önkormányzat tárgyában, „mivel az ily szétválasztás károsan hatna a társaság állandóságára“,[2] most annak javára tett javaslatot. „Meg vagyunk győződve — igy szól a jelentés — hogy igen nagy összeg küldetett Irlandba csavargók stb. felsegélésére . . . amihez nem volt semmi törvényes jogok . . . Bármily nagy mértékben sajnáljuk is az elválást, meg vagyunk győződve arról, hogy mig nem lesznek nagyobb mértékben reá utalva saját erejökre, nem fogják kellően megbecsülni az ily intézményből

[1] Rules of the Friendly Society of Operative Stonemasons (1839-i kiadás).

[2] Az 1837-i küldöttek gyülésének határozatai.

eredő előnyöket annyira, hogy magokat megerőltetnék annak támogatásában."[1] Az összes bevételek Irlandból ezen évben 47½ font St. volt, mig a küldemények Irlandba nem kevesebbre rugtak, mint 545 font St. Nem meglepő tehát, hogy a társaság készségesen szavazta meg az összes irlandi fiókok kizáratását.

1850-ben a vidéki nyomdásztársulat végrehajtó-bizottsága „kedve ellenére kénytelen volt kijelenteni azon meggyőződését, hogy egyetlen angol végrehajtó-bizottság sem kezelhet egy oly társulatot, melynek tagjai oly távol vannak földrajzilag és oly lényegesen különbözők szabályzataikban és fizetési módozataikban, mint aminők a testvér királyság egyletei." Ennélfogva az egyesület megszüntette azon egyetlen irlandi fiókját (Waterford), amelyik még nem törekedett önállóságra és visszautasitott minden uj csatlakozási tárgyalást.[2] Más társaságok, amelyeknek a legutóbbi években voltak irlandi fiókjai, ugy látszik, hogy hasonlóul sulyosoknak és állandó zavarok forrásaiul találták azokat. A szabók egyesült társaságának jegyzőkönyvei telvék az ir fiókok tékozlása és pénzügyi rendetlenkedése tárgyában kelt jelentésekkel. 1892. évben nem kevesebbet, mint négyet rovott meg e cimen a végrehajtó tanács a társulat fő ir fiókjai közül. Ezek közül később egyet be kellett zárni, a végrehajtóbizottság azt jelentvén, hogy „jelentése egyáltalán helytelen és nem létesit egyensulyt. A járulékok nem rugnak fel tagonként tiz pennyre és a társaság helyiségének bére magasabb, mint a fiók összes jövedelme. Hogy ha kielégitő felvilágositás nem adatik rögtön: a fiókot be kell zárni."[3] Vé-

[1] Stonemasons' Fortnightly Return. 1840 jan. 2.

[2] Half-Yearly Report of the Provincial Typographical Association. 1850 december 31.

[3] Quarterly Report of the Amalgameted Society of Taylors 1892 April. Az ennisi fiók jelentése. Ezzel kapcsolatban a Foresterek régi rendjének közgyülésének jegyzőkönyvéből 1894-ből a következő kivonat érdekes lesz. A végrehajtó-bizottság szükségesnek találta, hogy különös vizsgálatot tartson a dublini kerület dolgaiban; és

gezetül 1896-ban az egyesült hajóácsok társaságának végrehajtó-bizottsága azt jelentette, hogy kényszeritve volt „bezárni a dublini fiókot, dacára annak, hogy a végrehajtó-bizottság utasitotta ugy a főtitkárt, mint a humberi küldöttet, hogy látogassák meg őket. Nem voltunk képesek kapni már darab idő óta egyetlen korrekt jelentést sem tölök, és az egyedüli hang, amit hallottunk tölök, az volt, hogy nincs munka és nincs pénz, és mégis, amikor a kiküldöttek meglátogatták őket, a tisztviselők oly szorgos munkában voltak, hogy nem volt idejök összehivni a tagokat gyülésre . . . A végrehajtó-bizottság ajánlotta, hogy minden heverő munkás a kikötőkbe szállittassék el, ahol munka lesz található részökre, de azt az értesülést kaptuk, hogy ahol ez megtörtént egynéhány esetben, ezek a munkások, dacára mindannak, amit tettünk értök, megtagadták hátralékaik kifizetését és semhogy kifizetnék azt, inkább elhagyták a munkát és haza széledtek . . . Amikor a fiók könyveit átvizsgáltuk, ugy találtuk, hogy fizettek mind betegségi, mind munkahiányi támogatást oly tagoknak, kik nem voltak jogositva arra, és hogy a fiók tisztviselői kaptak fizetést oly munkáért, amelyet vagy nem teljesitettek, vagy egyenesen megtagadtak

azt ajánlották, hogy bizonyos előnyöket szavazzanak meg a reform feltétele mellett. Ez a javaslat élénk vitára adott alkalmat. „Hajlandók legyünk-e mi — igy szólott egy előkelő forester — felbátoritani a tékozló, tekintet nélküli és csalárd rossz igazgatást? A nekünk előterjesztett jelentés világosan mutatta, hogy itt tékozló, tekintet nélküli és csalárd rossz igazgatás esete van... Nem kevesebb, mint 997 font str. szavaztatott meg a korábbi közgyülések által a dublini fiókok támogatása céljából... A rendnek fő hivatalos becslője azt mondta, hogy „e tagok soha sem teljesitették kötelességüket.“ Ez a hivatalnok aztán közbevágott azzal a megjegyzéssel: „Azt hitték, hogy a betegséggel kapcsolatban volt egy jó csomó heverés is.“ Egy másik előkelő forester azt mondta, hogy ő hozzácsatolná a dublini kerületeket a glasgowi kerülethez... Csak egyetlen egy eleme forog fenn a veszélynek, és ez az, hogy nagyon is sok irlandit hoznának igy együvé.“ Foresters' Miscellany (1894 September) 180. l.

teljesiteni. Látván, hogy a dublini fiók teljesen semmibe sem vette az elfogadott szabályokat, a végrehajtó-bizottság előtt nem volt semmi más választás, mint bezárni a fiókot. A különböző fiókoknak kell ellátni ezen munkások dolgát, hogy ha azok az ő kikötőikbe mennek.“ [1]

Oly erős azonban az uralkodó áramlat egy-egy ipar teljes egyesitésére az egyesült királyság egyik sarkától a másikig, hogy ugy látszik, miszerint az utolsó néhány év alatt lassanként le fogja győzni ugy az angol, mint az ir szervezetek vonakodását. 1889-től kezdve ugy találjuk, hogy oly nagy országos szervezet, mint az asztalosok, vasuti szolgák, gépészek, szabók és hajóácsok, szabadon nyitnak fiókokat az ir városokban és magokba olvasztják a még megmaradt munkás társaságokat a helyi mesteremberekből.[2] A Provincial Typographical Association, mely most Typographical Association lett, 1878 óta tizenhat fiókot nyitott meg Irlandban, és most ezen sziget részére egy fizetett szervezőt alkalmaz, akinek működése számos uj tagot szerzett. Ezt az irányzatot nagyban támogatta, különösen a gépészeti és hajóépitő iparokban, Belfast rendkivüli ipari fejlődése. 1860 óta Angliából és Skóciából egy állandó folyamata a képzett mestereknek telepedett le ezen városban, azzal az eredménynyel, hogy most mindkét ország összes nemzeti egyesületének erős fiókjai vannak ott. Az által, hogy az ir munkás szervezkedésnek valóságos központja átcsuszott Dublinból Belfastba, előállott a csaknem ellenállhatlan iránylat elfogadni az angol vagy skót vezetést. Más oldalról azon kisérletek, hogy az ir városok egyes helyi társaságai egyesittessenek Irlandra szóló nemzeti munkásszervezetekbe,

[1] The Fifty-eigth Quarterly Report — 1896 juliusától szeptemberig — of the Associated Society of Shipwrights, 8. l.

[2] Az Amalgemetod Society of Railway Servants most (1897) nem kevesebb, mint 56 irlandi fiókkal bir, az Amagalmated Society of Carpenters and Joiners 56, az Amalgamated Society of Tailors 35, az Amalgamated Society of Engineers 19 és az Associated Shipwrights Society 9 fiókkal.

csaknem kivétel nélkül meddők maradtak, az ir társulatok sokkal nagyobb készséget mutatva arra, hogy a britt egyesületeknek legyenek fiókjai, semmint arra, hogy egyesüljenek magok között.[1]

A britt munkásszervezkedés korábbi tapasztalata ennélfogva oda látszik mutatni, hogy minden iparágnak egész területe a britt szigeteken fogja képezni azon iparágban a bérmunkások minden szervezkedésének a kormányzati egységét. Minden kisebb területre vonatkozó egység nem állandó jellegre vezet, mert vagy folytonosan törekszik terjeszkedni, vagy ki van téve egy más versenyző társaság megnövekedésével az elnyomatásnak. De van egy szembeszökő ellentét Skóciának egyesülése esetén Angliával szemben azzal, amikor ezek bármelyike Irlanddal egyesült. Az angol vagy skót munkásegyesületek szövetkeznek vagy egyesülnek egymással, egyenlő feltételek mellett. Hogy ha teljes egybeolvadás határoztatik el, gyakran a skót ember az, aki — magával hozva a skót eljárást és a skót hagyományokat, — megválasztatik, hogy kormányozzon Angliában, a kormányzás központja csaknem gépszerüleg oda tolatván, ahol az iparágnak főközpontja van. Az Irlanddal való egyesülés kivétel nélkül jelenti az irlandi fiók egyszerü felszivását és az angol vagy skót szabályzatok és szervezet feltétlen elfogadását. Ezt rendesen az Irlandba bevándorló angolok vagy skótok által hozzák létre, oly ir tagok által támogatva, akik a benső egyenetlenség gyengeségéből óhajtanak menekülni, és akik biztositani akarják magoknak a hatásos igazgatás áldásait együttesen egy aránylag vagyonos és hatalmas szervezet támogatásával.[2]

[1] Csaknem az egyedüli ir nemzeti munkás-társaság az Operative Bakers of Ireland National Federal Union, melyet 1889 novemberén alakitottak. Egy ir munkás-egyesületi kongresszus tartatik évente 1894 óta.

[2] Talán nem lesz helytelen megjegyezni az angol politikai olvasókra való tekintettel, hogy a szerzők meg vannak oszolva véleményökben arra nézve, hogy adassék-e helyi önkormányzat Ir-

Áttérve már most az önkormányzati helyzet hatásaitól azon viszonylatra, amely a központi és helyi hatóságok közt áll fenn, ugy találjuk, hogy a munkásegyesületek szakitanak a britt demokrácia hagyományaival. Az angol-szász faj politikai terjeszkedésével a helyi intézmények fejlődése legalább is lépést tartott a birodalom terjeszkedésével. A britt munkásosztályok más nagy szervezeteiben, melyek a munkásegyesületi mozgalommal egyenlően, apró helyi kezdeményezésekből nőttek ki hatalmas országos, vagy épen nemzetközi testületekké, a munkások megtartották sikeresen minden helyi egységnek teljes függetlenségét. A szövetkezeti mozgalom a britt szigeteken bir oly nagy tagszámmal, mint a munkásegyesületi, pénzügyi műveletei pedig sokszorta nagyobb összegekre rugnak. Az 1700 külön szövetkezet egyesült az angol és skót nagyban vásárló társaságok óriási üzleti szövetségeiben és abban a nevelésügyi és politikai szövetségben, amelyet Cooperative Unionnak nevezünk. De ámbár a szövetkezeti mozgalom sok változáson ment át 1844-i ujjászületése óta és felépitett egy „államot az államban", a nagy szövetségi testületek minden esetben nem maradtak semmi mások, mint a helyi társaságok ügynökei és szolgái.[1] És hogy ha egy más mozgalomhoz fordulunk, amely még hasonlatosabb a munkásegyesületihez, ugy fogjuk találni, hogy a „csatlakozó rendek" csodálatos kiterjedésében a jótékony társaságok körében oly világra terjedő munkásosztályi szervezkedés van, amely az egyes „páholyoknak" csaknem teljes önkormányzatára van alapitva mindegyik „rend-

landnak, és ennélfogva védve vannak attól, hogy politikai következtetéseket vonhassanak le az e tekintetben fennlevő munkásegyesületi tapasztalatokból. Ha azt gondolhatják is, hogy az ezen fejezetben felsorolt tények az ir önkormányzat ellen szólanak, a következő fejezetben felhozott érvelés olyhá tekinthető, amely a Nagy-Britanniával fennálló teljes unió politikája ellen szólhatna.

[1] The Co-operative Movement in Great Britain, Beatrice Potter (Mrs. Sidney Webb).

nél."[1] Egy Oddfellows' Court vagy egy Foresters' Lodge tagjaira nézve minden olyan javaslat, hogy egy politikai kérdés a szövetségi végrehajtó-bizottság elé vitessék, hallatlan ujitás volna. De főleg az ő pénzügyi rendszerök az, ahol leghatározottabban mutatkozik ezen teljes helyi önkormányzatra törekvés. Bármily erősen uralkodnak is a Foresterek vagy Oddfellowok közt a jótékonyság vagy adakozás hajlandóságai, sohasem jutott eszükbe sem az ő gazdag Courtjaik vagy Lodgeaiknak, hogy ugy tekintsék felesleges vagyonokat, mint amely szabad rendelkezésére állana azoknak, akik képtelenek eleget tenni kötelességeiknek. Mindegyik megtartja és kezeli a saját vagyonát a saját maga céljaira és felesleges vagyonok ugy tekintetik, mint saját különös tagjaiknak magántulajdona, mint az ő egyéni befektetéseik.

Külső tekintetre ugy látszik, hogy egy országos munkásegyesület szétszórt tagjai nem kevesebb helyi önkormányzattal birnak, mint a Foresterek régi rendjének vagy a manchesteri Oddfellows tagjai. Hogy ha az olvasó meglátogatná egy ipari központ valamely vendéglőjében a Foresterek vagy az asztalosok, az Oddfellowok vagy a kazánkovácsok helyi gyüléshelyiségét, első pillanatra talán nem találna semmi lényeges különbséget a munkásegyesületi fiók és a jótékonysági társulat courtja vagy lodgea között. Az Oddfellowok, akik igénybe veszik a gyülés helyiségét, hétfőn, az asztalosok, akik itt gyüléseznek, kedden, a Foresterek, akik összegyülnek ugyancsak itt, csütörtökön és a kőmivesek vagy kazánkovácsok, akik az egymásután jövő pénteken jönnek, mindegyik saját ügyeit kezelő clubnak tünik fel. Minden este ugy látjuk, ugyanazon véghetetlen sorozatát látjuk a tagsági dijakat hozó férfiak, nők és gyermekeknek. Amikor a tanácskozás megkezdődik, ugyanazon hagyomá-

[1] Lásd: The Friendly Societies' Movement (London 1885) és Mutual Thrift (London, 1892), Rev. Frome Wilkinsontól, és English Associations of Working Men, Dr. J. Baernreithertől (London, 1892).

nyos titokzatosságot mimelik mindnyájan, „zárassék be az ajtó“ és megtartják a hosszu várakozást odakint, mig az ideges jelöltet beengedik a „felavatásra“; mindnyájan ugyanazon óvatos ünnepélyességgel „nyitják meg a páholyt“ és ünneplik különös cimekkel és formális megszólitásokkal azon hivatalnokokat, akiket folyvást választanak és ujra választanak. De ha a látogató gondosan figyel, ugy fogja találni a munkásegyleti ügyek tárgyalásánál, hogy állandóan hivatkoznak valami titokzatos kivül eső hatóságokra. Esetleg az egész fiók hajlandónak mutatkoznék egy bizonyos segélyt megszavazni valamely kérelmezőnek, de a titkár megjegyzi, hogy minden ily kifizetés a fiók saját számláját terheli, mert a központi végrehajtó-bizottság kijelentette, hogy az illető eset nincs összhangban a szabályzatok helyes magyarázatával. Esetleg a fiók pénztárosa jelentheti, hogy a kéznél levő pénz hirtelen lecsappant egy pár fontra, mert a központi iroda azt rendelte, hogy küldjenek el száz font sterlinget egy, az ország más végén levő fióknak. És amikor kérdés támad valamely munkaadóval szemben, a látogató meglepetésére ugy fogja találni, hogy ez a jellegzetesen munkásegyesületi ügy sincs egyáltalában a fiók kezeiben, de egy más, kivül álló hatóság, „a kerület“, illetékes azt ellátni, még pedig a főtitkártól kapott utasitások értelmében.[1]

A munkásegyesületi ügy tényleg kezdettől fogva az egész iparág solidaritásának elvére volt fektetve. Még a

[1] A munkás-egyesületek fiók-gyülései zártak, de nem lehetetlen a munkásszervezeti ügy jóhiszemü tanulmányozójának, a hivatalnokok egyikének vagy másikának barátjaként bemenetelt szerezni oda. A szerzők a különböző ipari központokban csaknem minden iparágban részt vettek ily fiók-gyüléseken, és nagy érdekünek találták a tárgyalásokat, nem csak azért, mert feltárták a munkásszervezetek benső működését, hanem azért is, mivel napfényre hozták a bérkapó osztályok különböző részei közt levő fizikai, értelmi és jellemi különbségeket, amelyeket gyakran hibásan egyformáknak tartanak. Némely ily különbség részletezve van a munkásegyesületi ügy céljairól szóló fejezetben.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

mesteremberek tizennyolcadik századbeli társasága is, amely pedig egyáltalában nem birt országos szervezettel, rendesen hozzájárult legalább felesleges pénzével egymásnak időleges szükségeinek fedezésére. Amikor a társaságok egyesültek egy országos egyesületbe, ugy vélték, hogy a dolog természetéből folyik, mikép valamely fiók birtokában levő pénz felhasználható bármely más fiók szükségleteire. Igy azt találjuk egy a kőmivesek küldötteinek gyülésén 1833-ban hozott határozatban, hogy az összes páholyoktól elváratik, mikép önkéntesen elküldik felesleges pénzöket bármely más, strikebe keveredett kerület támogatására.[1] Ez az ősszerü bizalom az emberi testvériségben még mindig kielégit egy olyan konzervativ gondolkozásu iparágat, mint az ácsoké, akiknek kölcsönös társasága csupán laza összeköttetést állit fel a helyi társaságok között, amelyek egymás küzdelmeit önkénytes adományokkal támogatják.[2] De a nagyobb iparoknál ugyanazon szellem csakhamar formailag is beilleszkedett a gépezetbe. A kőmivesek közt a kezdetleges rendezkedés — nem meglepő ezt hallani — a nagy központi bizottság véleménye szerint „teljesen képtelen volt", mindegyik kerület csak oly összeget küldvén be, amennyit akart és maga választván ki azt, hogy a több strikeban levő kerületek közül melyiket akarja támogatni. A legközelebbi lépés, amely az első kéziratos szabályzatban (valószinüleg 1834-ből) megjelenik, az volt, hogy mindegyik fiók köteleztetett „azonnal befizetni egy aránylagos részt" valamely strike költségeinek fedezésére, ezen arány a nagy bizottság által állapittatván meg. Végül 1837-ben már ezt találjuk, ami

[1] A nagy központi bizottság körlevele, 1833 november 28-án Manchesterben tartva, a Friendly Society of Operative Stonemasons jegyzőkönyveiben megörökitve.

[2] Lásd a különböző havi jelentéseket az ácsok kölcsönös egyesülete által kiadva. Most egy oly javaslat van tárgyalás alatt, mely javasolja egy központi alap létesitését, amely állandó hozzájárulásokból tartatik fenn bármely megtámadott fiók segélyezésére.

azóta a rendes munkásegyesületi gyakorlat lett: felállitása egy alapnak, amely nem a fióké, de az egész társaságé, amit nem lehet másra használni, csak a szabályzatok által meghatározott célokra, de ezen célokra nézve aztán közös tulajdona az egész szervezetnek.

Könnyü megérteni, hogy miért fogták fel oly hamar a közös „hadi pénztár" eszméjét épen a kőmivesek, akik az egész országban szét vannak szórva aránylag kis csoportokban, amelyeknek mindegyike tudatával bir saját elszigeteltségének és gyengeségének a nagy tőkéjü vállalkozóval szemben. Az asztalosok, akik nagyon ugyanazonos viszonyok közt dolgoznak, ezt a felfogást a következő szavakban fejezik ki: „Ámbár oceánok választanak el bennünket egymástól, érdekeink azonosak; és hogy ha egyesülve leszünk egy szervezet alatt, uralma alatt ugyanazon szabályzatoknak, birtokában egy közös alapnak, melyhez nyulhatunk, ha szükség van reá, ily módon oly hatalomra teszünk szert, amelyet ha megfontolva használjuk fel, meg fogja védelmezni érdekeinket hatályosabban és nagyobb előnyöket biztosithat nekünk, mint aminők származhatnak bármely részleges egyesülésből." [1] De ugyanazon fejlődését találhatjuk meg a pénzügyi központositásnak oly iparágakban is, amelyek szük területen sürüen vannak elhelyezve. Az Oldhami és a körülfekvő városokból való gyapotfonók 1879-ig ugy voltak szervezve, mint tiz pénzügyileg önkormányzott testület, mindegyik maga szedvén, költvén vagy befektetvén saját pénzalapjait. Az 1877—1878-i nagy ipari küzdelem megmutatta ezen szervezkedési forma gyengeségét. Hogy idézzük az iparág egyik hivatalnokának szavait:[2] „A következés az volt, hogy amikor egy strike kitört, a fiókok némelyike

[1] Előszó a Rules of the Amalgamated Society of Carpenters and Joinershez (Manchester, 1891).

[2] A néhai John Fielding, a boltoni tartományi tényleges gyapotfonók társaságának titkára, egyike a gyapotfonók legtehetségesebb vezetőinek.

már a bukás szélén állott, mig mások a pénz tekintetében jó helyzetben voltak arra, hogy tovább folytassák a harcot. Hamar kitalálták, hogy valódi küzdelmi erejöket nem a leggazdagabb, hanem a legszegényebb fiók ereje szabályozta. Egy másik példája volt az a mechanika régi törvényének, hogy a lánc ereje a leggyengébb kapocs által határoztatik meg. A küzdelem után ugy orvosolták a hibát, hogy bevették, miszerint minden felesleges pénz egy közös számlára vitessék át." Ezen idő óta a lancashirei gyapotfonók minden kerülete elfogadta a központositott alap elvét. „Azt tartjuk — mondja a boltoni fonók főtitkára — hogy ahol bármely számu munkás munkája az üzlet ugyanazon hullámzásainak van alávetve, hogy ha munkájok terménye ugyanazon piacra megy, és ha az árak és feltételek, melyek szabályozták munkabéreiket, ugyanazonosak: feltétlen szükséges ily munkások részére, amennyiben védelmezni óhajtják munkájokat, egyetlen társaságba állani össze. Nem elegendő, hogy csatlakoztunk különálló kerületi társaságokba, amelyek talán akkor dicsekedhetnek, hogy van jelentékeny tartalékalapjok, teljesen az ő rendelkezésök alatt. Egyáltalán nem habozunk kimondani, hogy minden ily felhalmozott pénzmennyiség kevés hasznot hajt arra, hogy az ő tisztán ipari természetü érdekeiket előmozditsák vele." [1]

Oly központi alap feltétlen szükséges volta, amely bármely fiók védelmére felhasználható, ha ipari háboruba keveredik, oly világossá vált minden munkásegyesületi ember előtt, hogy egyik társaság a másik után fogadta el a közös pénztár elvét. De a közös pénztár, amint egy vagy két szembeszökő eset is igazolja, erős jótékonysági társulatok között is, nem hordja szükségképen magával egy uralkodó központi végrehajtó hatalom felállitását, amely minden végrehajtási jogot magának követel. Ahol a dolgot lehet elintézni határozott szabályok alapján, amelyeknek végrehajtásához a politikai célsze-

[1] Annual Report of the Bolton Provincial Cotton Spinners Association, 1882.

rüségnek semmi köze nincs, és semmi különös elhatározás nem szükséges, a tapasztalat azt mutatja, mint rögtön látni fogjuk, hogy a helyi fiók igazgatás ép oly hatásos és gazdaságos lehet, mint a központi kezelés. De a munkásegyesületi pénztárak kiadásai nem kizárólagosan a tagok törvényalkotása, de nagy részben a végrehajtók belátása szerint vannak megszabva. Az ipari védelem minden tárgyában, legyen az akár a darabszám-munka szabványárainak kidolgozása, akár egy uj gyári törvényjavaslat támogatása, akár egy országos egyesség tárgyalása a munkaadók társaságával, akár egy strike vezetése, tulhaladja egy ember képességét bármely irott szabályzattal állapitani meg akár a módját, akár az összegét pontosan az esetleges költségeknek. Ebből az következik, hogy a munkásegyleti ügykezelés nagyobb és legjelentékenyebb részét, nem ugy, mint a jótékony társaságok segélyeit, nem lehet előre meghatározni bármely törvény vagy tabella utján, de oda kell hagyni a végrehajtó hatalom belátására. Ezt a belátást pedig teljesen és kizárólag ráruházni a központi végrehajtó-bizottságra, mely a tagok összességét képviseli, szembeszökőleg az egyedüli mód arra, hogy azok, akik hozzájárulnak a bevételhez, megtarthassanak valami befolyást annak elköltése felett. De ez a fejlődés szükségképen magával hozza elvonását a fiókoktól minden valóságos önkormányzati jognak a politikai kérdésekben és a közös bevétel megfelelő részének elköltésében. Szükségképen következik aztán abból, hogy a fiókok pénze befolyik az egész társaság közös pénzalapjába, és hogy ezen alap az összes tagokra egyaránt kivetett adókból telik meg ujra, hogy egyetlen helyi fióknak sem lehet megengedni, hogy az egész szervezetet háboruba keverje. A pénzügyek központositása magával hozza, egy háboruskodó szervezetben, az igazgatás központositását is. Azon munkásegyesületek bizonyultak be a legerősebbeknek és ennélfogva legszilárdabbaknak, amelyek legteljesebben látták be ezt a tényt. Ahol a pénzalapok központosittattak, és a hatalom mégis ugy hagyatott, a helyi hatóságoknál, a szabályzatok készitőinek figyelmetlensége vagy ügyesség-

hiánya folytán, az eredmény volt gyengeség, különböző vitás kérdések és pénzügyi zavar.

A demokratikus pénzügy ezen sarkalatos elvét csak lassan és tökéletlenül tanulták meg a munkásegyesületek emberei, és ezen dolog tiszta belátásának hiánya gyakran idéz elő végzetes eredményeket nagy és hatalmas szervezetekben is. Vegyük például a gépészek egyesült társaságát, mely kitüzött céljául vallotta azt, hogy egy központi végrehajtó vezetése mellett egyöntetü ipari politikát fog létesiteni. Az volt a szándék, hogy ezen eredmény biztosittassék ugy, hogy a srike-idő alatt a fizetést csak a központi végrehajtóbizottság engedélyezze, a fiókok azonban a többi, a szabályok által meghatározott adományokat adják magok. Szerencsétlenségre azonban ez a strike-fizetés csak öt shillingre rug hetenként, az tételeztetvén fel, hogy a munkáját elhagyó munkás fog kapni hetenként tiz shillinget, melyet a fiók ad munkanélküliség esetén. Ez az összefüggése az ipari politikának a jótékonysági adományokkal arra vezetett, hogy a központi végrehajtó-bizottság tekintélye az ipari politikában komolyan megrendült. Ahol bármely gépész-műhelyben a munkások nincsenek megelégedve munkaadójoknak bármely elhatározásával, fordulhatnak azonnal saját fiókjokhoz, és hogy ha annak engedélyét megkapják, letehetik azonnal szerszámaikat azzal a bizonyossággal, hogy meg fogják kapni még pedig az egész társaság terhére a heti tiz shillingnyi munkanélküliségi adományt.[1] A dolog aztán kellő időben

[1] Ez a sérelmes gyakorlat nagyban megerősittetett azon tény által, hogy a „hozzájárulási alap", amelyből korábban egyedül volt megszavazható a strike-fizetés, gyakran eltöröltetett, és később ismét visszaállittatott a tagok szavazatai által. Azon korszakokban, amelyek alatt a hozzájárulási alap nem létezett, a társaságnak nem volt más eszköze a támadások visszaverésére, mint az, hogy megadta a munkanélküliségi járulékot azon tagoknak, akik megtagadták azoknak engedni. De az aztán a döntést a fiókra bizta, ámbár az alap, ami elköltetett, egyenlően szedetett be az egész társulattól.

felterjesztetik a kerületi bizottság által a központi végrehajtó-bizottsághoz, még akkor is, ha a fiók nem vesz magának fáradságot kérni engedélyt a további heti öt shillingnyi adomány kifizethetésére. De időközben a háborut kijelentették, és az tényleg meg is kezdődött; a helybeli munkaadók esetleg egy kizárással válaszoltak, sőt talán az egész kerület harcsorba állhatott már munkástársainak támogatására; és a társulat is talán már összekötve látja becsületét és tisztességét egy nagy ipari támadás támogatásában, mind anélkül, hogy a központi végrehajtó-bizottság még csak határozott volna is afelett, hogy a szőnyegen forgó kérdés egyáltalában olyan-e, amely felett küzdelmet helyes-e egyáltalán kezdeni. Valóban épen ez az, ami történt az ujabb ipari küzdelmek legszerencsétlenebb és legigaztalanabb esetében: a gépészek és ónozók hosszu strikejában a Tyneparti hajóépitő műhelyekben 1892-ben, amikor több ezer ember volt munkanélkül több mint három hónapig, nem azért, hogy emeljék a saját magok vagy munkástársaik bármely részének életviszonyait, hanem azért, mert a helyi gépészek és ónozók nem tudtak megegyezni arra nézve, hogy melyikök szereljen fel két és fél hüvelyes vascsöveket. Könnyü volna a gépészek egyesült társasága jegyzőkönyveit tanulmányozó bármely embernek is összeszedni sok más oly esetet, amikor az egyes fiókok, azáltal, hogy a munkát megtagadó tagoknak kifizették a munkanélküliségi járulékot, megkezdtek saját szakállokra fontos ipari mozgalmakat anélkül, hogy a központi végrehajtó-bizottság előzetesen beleegyezett volna, vagy csak tudott volna is róla.

Ezen szerencsétlen összezavarása a munkanélküliségi járuléknak és a strike fizetésnek nem az egyedüli zavar, ami kinozza a gépészek egyesült társaságának vezetőit. Ámbár minden felhatalmazott küzdelem támogattatik a társaságnál, mint egésznek pénztárából, mégis a helyi tagokra bizatik az ő kerületi bizottságaik utján, hogy megkezdjék a szakitást. Ez ugy látszik, hogy egyértelmü a teljes helyi önkormányzással és mint ilyen, nagyon is kedvez a tevékenyebb fiókok-

nak. De a szabályzat azt is mondja, hogy a kerületi bizottságok határozatai alá vannak vetve a központi végrehajtóbizottság helybenhagyásának, s ilyen módon, ha nem is a politika vezetése, de legalább a végleges veto-jog a főhadiszállásra van bizva. A gépészek képtelen volta arra, hogy elhatározzák, mikép akarnak-e vagy nem helyi önkormányzatot az ipari politikában, több, mint egyszer helyezte a társaságot zavaros, sőt épen nevetséges helyzetbe. Igy 1895 őszén a belfasti fiókok, a központi végrehajtó-bizottság beleegyezésével, strikeoltak béremelésért. A szövetkezett munkaadók erre kizárással feleltek, nem csak a belfasti gépészeket, de a Clyde-partiakat is kizárván. Azon tárgyalások alkalmával, melyek következtek erre, természetesen a központi végrehajtó-bizottság képviselte a társaságot, és sikerült neki egyességet kötni, melyet elfogadtak a Clyde-menti fiókok. A belfasti fiókok azonban megtagadták az egyesség elfogadását, és a strike befejezését és továbbra is teljes strike-fizetést adtak minden tagjoknak az egész társaság pénzéből. A központi bizottságot természetesen keserüen vádolták a szövetkezett munkaadók azért, ami csalárdságnak látszott, és a közvélemény megbotránkozott a szavahihetőség és fegyelem ekkora hiányán. Végre is a zavar ugy végződött, hogy a központi végrehajtó-bizottság magára vállalta határozottan felszólitani a belfasti tagokat, hogy menjenek vissza a dologba, anélkül, hogy bevárta volna a kerületi bizottság határozatát. Az, hogy vajjon a központi végrehajtó-bizottságnak volt-e egyáltalában joga közbelépni másként, mint megerősiteni vagy helyteleniteni a kerületi bizottság határozatát, heves vitára adott alkalmat; és az 1896-iki küldöttek gyülése nemcsak elfogadott egy határozatot, mely rosszallotta ezen eljárást, de szerkesztett egy uj szabályzatot is, mely kimondottan elveszi mind a központi végrehajtó-bizottságtól, mind a kerületi bizottságtól a jogot bezárni egy vitát azáltal, hogy a helyi tagoknak — tehát azoknak, akiknek nagyobb része vagy mindnyáját épen az érdekelt személyek teszik — kétharmad többségének hozzájárulását mondja ki szükségesnek egy

strike megszüntetésére.[1] Ezen fanatikus ragaszkodása a gépészeknek a legszélső helyi önkormányzatban — állhatatos feltételezésök, hogy minden egyes szakasznak, bármily kicsiny és jelentéktelen legyen is, meg kell engedni azt, hogy utalványozhasson az egész társaság pénzére oly politika támogatására, amelyet a tagok többsége esetleg helytelennek tart — kiszámithatlan kárt okozott a gépészek egyesült társaságának. Ez volt a forrása a társaság vagyonára vezetett folytonos és szükségtelen utalványozásnak. Több, mint egyszer vitt ez be ezerszámra tagokat egy-egy kizárásba, amikor nem volt egyáltalán semmi panaszra okuk. Ez az, ami megfosztja a szövetkezett munkaadókat minden bizalomtól azok iránt, akik velök a munkások részéről tárgyalnak. És — mindenek felett — ez az, ami ténylegesen meggátolja a társaságot abban, hogy valami hatásos védelmet fejtsen ki tagjai alkalmazásának feltételei körül. Oly országos egyezmények, mint amilyenek köttettek a kazánkovácsok egyesült társasága, a tényleges gyapotfonók egyesült társasága és a kézmü és cipőmunkások nemzeti egylete által, amelyek folytán a munkafeltételek általános javitása biztositttatott, szükségképen kivül esnek egy oly szervezet hatáskörén, amely nem képes megadni kiküldött tárgyalóinak az általános akarat megbizását.

A pénzügy központositása és a fiók megmeredő helyi önkormányzata közt levő ugyanezen összeütközés olvasható ki az épitőipar egyesületei legtöbbjének alapszabályaiból. Itt a hagyomány az volt, hogy megkivántatik az egész társaságnak, vagy a központi végrehajtó-bizottságnak, mint képviselőjének hozzájárulása, mielőtt bármely fiók strikeba lépne vagy még csak tárgyalna is béremelés vagy uj ipari előnyökért. De nem kevésbbé szilárdan meggyökerezett az épitőiparok gyakorlatában minden fiók, vagy még minden egyes munkásnál is az, hogy rögtön abbahagyja a munkát,

[1] Rules of the Amalgamated Society of Engineers (London, 1896), 54. l.

anélkül, hogy megkérdezné a központi végrehajtó-bizottságot, mihelyt egy munkaadó megsérti azon város létező munkaszabályait. Az ily esetekben, ezen iparok országos egyleteinek legtöbbjei szabályzata szerint a strike-fizetés megadatik a fiók által azonnal, mint egy természetszerü dolog. Ennélfogva a fiók kifejezetten fel van hatalmazva bevinni az egész társaságot a háboruba, valahányszor csak a létező szokásokról való saját magyarázata vonatik kétségbe egy munkaadó által, bárha a legkisebb részletkérdésben is. Könnyen elképzelhetjük, mily nagy mértékben elszaporodnának a nemzetközi háboruskodások, hogy ha fel volna hatalmazva minden egyes gyarmat vagy távol eső telepitvény kormányzója, rögtön hadat üzenni az egész birodalom nevében és hatalmával, valahányszor megtörténnék a nemzeti jogok bármely megsértése az ő magánfelfogása szerint. És ámbár a munkásegyesület esetében, egy részleges fiókviszály sem fontos, sem nem hosszantartó, az eredmény mégis egy szeszélyes és esetleges ipari politika, amely gyakran egész a nevetségességig egymásnak ellentmondó, de amelyet a központi végrehajtónak tényleg nincs hatalma meggátolni. A tényleges kőmivesek jótékony társasága és a tényleges téglavetők társasága, a legutóbbi évekig, különösen szenvedett apró veszekedések állandóan következő sorával egyes munkaadókkal, amelyeknek legnagyobb része el lett volna kerülhető, hogy ha a szőnyegen forgó kérdés nyugodt megbeszélés tárgya lehetett volna egy, az egész társaság nevében tárgyaló hivatalos személy részéről.[1] Ezt tisztára belátták az épitőiparok vezérei. A tégla-

[1] Gyakran megtörténik, hogy a munkásszabályok magyarázatánál két fiók által azoknak egyike vagy mind a ketteje eltérő. A Friendly Society of Operative Stonemasons kendali fiókja 1873-ban munkaszabályai közé felvett egy szakaszt, amely követeli a munkaadóktól gondoskodni ebédről azon munkások részére, akik városi lakásoktól egy bizonyos távolságnál messzebbre küldetnek el. Egy kendali munkaadó a kendali fiók néhány tagját husz mértföld távolra oly helyre küldte munkába, amely oly fiók területére

vetők és kőmivesek közt, a fiók hagyományos joga strikeolni megtámadások ellen a központi végrehajtó-bizottság felhatalmazása nélkül is, nagyon erősen áll arra, hogy eltörölhető legyen; de a szabályok ujabb kiadásai kifejezetten korlátozzák e jogot a támadások bizonyos fajaira és követelik a fióktól, hogy szerezze meg az egész társaság felhatalmazását, mielőtt bármely másnemü megtámadásnak ellenszegülne. Az Amalgamated Society of Carpenters and Joiners még egy lépéssel tovább ment a politika összpontositásában. Az utolsó husz év alatt szabályzatai kifejezetten eltiltanak minden fiókot strikeolni, „anélkül, hogy előbb megszerezték volna a végrehajtó-bizottság engedélyét . . . még pedig akár uj előnyért, akár a létezők megtámadása ellen.“ [1] Nem puszta véletlen, hogy az Amalgamated Society of Carpenters and Joiners, ámbár fiatalabb, mint sok más társaság az épitőiparban, most a legnagyobb és legvagyonosabb mindnyája közt.

Azon nehézségek, melyek rásulyosodtak az Amalgamated Society of Engineers és az Operative Bricklayers' Societyra, sikerrel leküzdettek az United Society of Boilermakers által, amely egyesület megtalálta utját annak, hogy a jótékonysági adományok helyes kezelését egyesitse egy erős és egyöntetü ipari politikával. Itt a kérdés mind névleg, mind alkalmazásban, teljes szétválasztásával oldatott meg a jótékonysági és ipari kérdéseknek. Az „adomány jótét“ a munkanélküli felsegélésére odaszorittatott „arra a

esett, ahol nem volt ily szabály. A kendali kőmivesek követelték munkaadójoktól, hogy tegyen eleget a kendali szabályoknak, amikor aztán ő kicserélte őket a helyi fiókhoz tartozó munkásokkal, akik azt vitatták, hogy a kendali szabályok nem állanak az ő kerületükben végzett munkára. A magyarázatban való ezen éles megkülönböztetés végnélküli veszekedésre adott okot a két fiók közt, és sok helyi surlódásra. Végül e kérdés az egész társaság szavazatára utaltatott, amely a kendali fiók ellen hozta meg a döntést. — Fortnightly Return, 1873 október.

[1] 28. szabály, 10. pont, az 1893-iki kiadásban, 66. l.

munkásra, aki kidobatott munkájából az ipar pangása vagy más okokból", amelyek igazolva vannak „egy bizonyitványban, melyet aláir vagy a munkavezető, vagy pedig három tag, aki azon üzletben vagy műhelyben dolgozik, melyet ő elhagyott", és amely kielégiti a fiók tisztviselőit. Ezt a segélyt nem lehet adni oly munkásnak, aki munkáját bárminemü vitás kérdés miatt hagyja el. Strike-fizetés egy teljesen másnemü jótétemény, melyet, még egyetlen munkás esetében is, csak a központi végrehajtó-bizottság itél oda és amely csupán annak kijelentett és részleges utasitására fizethető.[1] Ebből az következik, hogy ámbár a fiókok kezelik a tisztán jótékonysági segélyt, nincs semmi jogok elbirálni az ipari kérdéseket. Ha bármi vitás kérdés merül fel a munkaadó és munkásai között, vagy közte és akár egyetlen munkása közt, a dolgot rögtön a kerületi küldött és egy az egész társaság által kinevezett és nevében eljáró hivatalnok veszi kezébe, állandó összeköttetésben a főhadiszálláson levő főtitkárral. Egy munkás sem teheti le szerszámait, vagy csak nem is mondhat fel munkaadójának bármely kérdésén az ipari politikának, kivéve a kerületi küldött előzetes felhatalmazásával; és hogy kettősen is bizonyittassék, miszerint e törvénynek feltétlenül fognak engedelmeskedni, ilyen esetben egy fillér segély sem fog adatni a fiók által, kivéve a központi végrehajtó-bizottság határozott utasitására.

Mindennek dacára a munkásegyleti fiók, még a legközpontositottabb társaságban is, egy nélkülözhetetlen dolgot végez a munkásegyesületi igazgatásban. Mint kölcsönös biztositási, betegsegélyezési, temetkezési és aggkori ellátást biztositó társaság a munkásegyesület, ép ugy, mint a Friendly Society, határozott szabályok és megállapitott táblázatok által vezérli működését, mely szabályok ma már mint egy törvényhozási tény meg vannak állapitva az egész társaság által. Maga a munkanélküliség segélye — az „ado-

[1] Rules of the United Society of Boilermakers (Newcastle, 1895).

mány" vagy „rest pénz", amit senki más nem talált lehetségesnek szervezni, mint csak a munkástársaságok, ugyanazon szabályok szerint kezeltetik. A rendes egyesület nyomatott szervezete apró részletekben meghatározza, hogy mily összegek fizetendők betegség vagy munkanélküliség segélye gyanánt és kidolgozott szabályokban igyekszik gondoskodni minden lehető esetről. A központi végrehajtó-bizottság mereven ügyel, hogy a szabályok az utolsó betüig tartassanak meg és első pillanatra ugy látszik, hogy semmi teendő nem maradt hátra a fióknak. Ez azonban nagyon távol áll az igazságtól. Védeni az alapot csalástól, arra feltétlenül szükséges a helyi, sőt személyes ismeretség is. Beteg-e az ember vagy tettető? Egy munkanélküli tag a munkaadó üzletének lanyhasága miatt vesztette el munkáját vagy az ő szorgalmának lanyhasága miatt? Oly kérdések ezek, melyekre legjobban azok az emberek válaszolhatnak, akik együtt dolgoznak vele a gyárban, akik ismerik a munkavezetőt, aki elbocsátotta őt és a munkaadót, aki nem akarta visszafogadni és akik ismerik életének egész folyását. Ebben találjuk meg azt a gyakorlati hasznosságot, amely a munkásegyesületi fiókot életben tartotta, mint a munkásegyesületi szervezkedés életbevágó részletét. Ugy szolgál ez, mint valami esküdtszék, hogy eldöntse nem a politikai kérdéseket, de a ténykérdést.[1]

[1] Ezen esküdtszéki rendszer hasznos volta, ha igy irhatjuk le a fiók-működést, megérthető más jótékonysági szervezetek gyakorlatából. Jelentőségteljes, hogy azzal kezdjük, mikép a nagy részvényes biztositó-társaságok, a gyüjtő társaságok, dacára millió és millió munkás tagjaiknak, és dacára hogy fizetett hivatalnokaik mindenütt ott vannak, de nincs jury-rendszerük, pénzügyileg lehetetlennek találják vállalkozni arra, hogy betegségi, még inkább arra, hogy munkanélküliségi segélyt adjanak. A Prudential Assurance Company, mely legnagyobb és legjobban kezelt köztök, megkezdte ezt, de fel kellett hagynia vele, mert, mint a titkár mondja a Friendly Societies tárgyában ült királyi bizottság előtt 1873-ban „öt évi tapasztalat után ugy tapasztaltuk, hogy képtelenek va

És hogy ha egy pillanatra kivül hagyjuk a helyi önkormányzás kérdését és tekintetbe vesszük a fiók minden teendőjét, el fogjuk ismerni ezen intézmény gyakorlati jelentőségét, még a leginkább összpontositott társaságban is. Nem kis nyereség egy demokrata szervezetben, hogy ha biztositjuk a tagok nagy csoportjának összejövetelét oly viszo-

gyunk legyőzni a csalást, ami gyakoroltatott". A Friendly Societies közt, amelyekben a betegsegélyezés a fő dolog, érdekes azt találni, hogy a Foresterek és Oddfellowk közt, ahol minden szék vagy páholy pénzügyileg önálló, van a legcsekélyebb betegszám. Egy érdekes társaság, a Rational Sick and Burial Association (alapitva 1837-ben, Robert Owen és az ő „Rational Religionist"-jai által) ép ugy van szervezve, mint egy országos egybeolvadt munkás-egyesület, fiókokkal, amelyek kezelik a közös alapból fizetendő adományokat. Ezen társaságban, ugy tudjuk, a betegség aránya alig nagyobb, mint a csatlakozott rendekben, ahol minden páholy nem csak azt határozta el, hogy adasséke segély, de maga köteles megkeresni rá a pénzt is. Végezetül, amikor a Hearts of Oak jótékony társaságra jövünk, amely a legnagyobb és legelismertebb a központositott jótékony társaságok közt, és nincs egyátalán fiókja, és a segélyt egyenesen a főhivatalból adja, ugy találjuk, hogy a betegarány rendesen sokkal felette van a Foresterek vagy Oddfellowk, vagy épen a Rationalok tapasztalata felett, amely felesleget a számvevő ismételt nyilatkozatai szerint nem lehet másnak tulajdonitani, mint a csalás és tettetés ellen való ki nem elégitő védelemnek. 1884—91 közt eső nyolc év alatt például a várható betegedés volt a manchesteri Oddfellowk esetében az 1866—70. évi tapasztalat szerint (az összes kerületekből) 1,111.553 hét; a tényleges hetek száma, amelyre segély fizettetett, nem volt kevesebb, mint 1,452.106, több, mint 30 százalék tullépés (An Enquiry into the Methods etc., of a Friendly Society, R. P. Hardy 1894, 36. l.). „A központositott társaságok — mondja Rev. Frome Wilkinson — soha sem lesznek képesek elkerülni, hogy meg ne csalassanak; azonban nem igy áll egy csatlakozott társaság jól szabályozott fiókjával, ha gépezete jól működik" (The Friendly Societies Movement, 193. l.). Lásd szintén ugyanazon szerzőtől a „Fifty Years of Friendly Society Progress" az Oddfellows Magazineban 1888. évről.

nyok közt, amelyek közös szükségleteik megbeszélésére ·e-zetnek. De a fiókgyüléseknek nem egyedül az ő nevelő hatások egyedüli igazolások. Minden munkásegyesületben, akár kormányoztassék az a referendum által, akár egy képviseleti gyülés által, a fiók kiegészitő részét képezi a törvényhozó gépezetnek. Hogy ha a törvények a tagok szavazatai utján jönnek létre, a fiókgyülés az, ami a tárgyaló gyülés és rendesen egyuttal a szavazó helyé is. Ha a társaság teljesen kifejlődött képviseleti intézményeknek örvend, a fiók lesz egyszerre a természetes és megfelelő választási kör és ez szolgáltatja, — amit oly szomoruan nélkülözünk a politikai demokráciánál — azt az eszközt is, amelyen át a képviselőnek szabályosan érintkeznie kell választói minden rétegével. Más iparokban szokásos azt követelni, hogy a társaság szabályainak semmi fontos megváltoztatása ne vitessék a képviseleti gyülés elé, mig az előzetesen meg nem vitattatott és néha szavazás is nem történt rája, a fiókok egyike vagy többje által. Mikor a fiókgyüléseken megjelentünk, azt a részét találtuk az esténck a legérdekesebbnek, amikor tárgyaltattak a jelentések, melyek beérkeztek a fiók képviselőitől a helyi ipartanácsban, vagy az iparág kerületi vagy vegyes bizottságában, vagy magában a társaság képviseleti gyülésében. Gyakran felvillant előttünk, hogy menynyire emelné vagy erősitené a politikai demokráciát, ha a képviselőnek vagy városi tanácsosnak rendesen kellene jelentést tenni és megvitatni választói minden vezérével, támogatóival és elleneseivel egyaránt mindazon közügyet, amelyben érdekelvék. Teljesen eltekintve ennélfogva minden igazgatási teendőktől, a fiókok szervezetének sokféle haszna van még a legközpontositottabb társaságban is. De ezen haszonnak kevés összeköttetése van a központositás és helyi önkormányzat kérdéseivel. Mindezen tekintetben a fiókok nem elvált kormányzati egységek, de tényleg egyetlen nagy gyülését képezik a tagoknak, akik földrajzilag megfelelő nagyságu csoportokra vannak felosztva.

Igy aztán abban a vitatott kérdésben, hogy mint kell

megosztani az igazgatást a központi és helyi hatóságok közt, a munkásegyletek tapasztalata nem ad vezető fonalat sem más önkéntes társulatoknak, sem a politikai demokráciának. A pénzügyek és politika teljes központositása, amelyet a munkásegyesületek a tevékenység feltételeinek találtak, reájok csupán az ő működési teendőik különös jellege folytán lesz rákényszeritve. Az a tékozló bőkezüség, amelylyel adták oda a régibb ipari társaságok felesleges pénzeiket jobbra és balra más városok társaságainak, melyek segélyre szorultak, nem pusztán a testvéri önzetlenségnek fellobbanása volt. Mindegyik társaság élénk tudatában volt annak, hogy a munkabérek leszállitása egy központban valószinüleg hamar át fog terjedni más városokra is, mint eredménye vagy a munkaadók közti versenynek, vagy a munkások vándorlásának. És amikor a különböző helyi társaságok összeállottak országos egyesületbe és egymásután fizetett hivatalnokokat alkalmaztak, hogy a központi végrehajtóbizottság rendelkezéseit végrehajtsa, az nem a közönyösségnek volt tulajdonitható a helyi önkormányzat iránt, vagy a hajlamnak a bureaucratiára, sőt nem is valami emberbaráti hajlamnak, hogy segitsenek gyengébb testvéreiken, hanem annak világos felismerésének, hogy főfontosságu reájok nézve egyöntetü ipari politikát folytatni az ország egyik végétől a másikig. Ez a vágy minden tapasztalt munkásegyleti ember elméjében határozott meggyőződéssé vált, amely azóta már rég beélte magát a tömegekbe is. Szembeötlő, hogy egyöntetü politika csak ugy érhető el és tartható fent, ha egy központi testület működik az egész iparág nevében. És igy jön ki aztán eredményül, hogy a központositott és bureaucraticus kormányzatra való hajlandóság a munkásegyleti világban el van fogadva, sőt örömmel látva oly emberek által is, akik minden más szervezetben, melyhez tartoznak, a helyi önkormányzat makacs védői.[1]

[1] Ez az általánositás teljes egészében csak az egyesületek ipari pénzalapjaira és ipari politikájára áll meg. Amennyiben

IV. FEJEZET.

Egyletek közti viszonyok.

Az előző szakaszok folyamán mindig azon feltevésből indultunk ki, hogy van valami olyan dolog, mint egy „iparág", amelynek határai felől nem támadhat kérdés soha. Csaknem minden munkásegyleti alapszabály bevezetésében ezen irányban a következő értelmü részletet találunk: „Minden meghatározott foglalkozást üző iparosnak érdekében fekszik, együttesen azokkal, akikkel együtt dolgozik, hogy

Friendly Society eljárás a munkás-egyesületek részéről csak csalogató eszköznek használtatik tagok szerzésére, nincs semmi nehézség arra, hogy minden egyes helyi fiók, oly minőségben, mint jótékonysági társulat, maga állapitsa meg hozzájárulási arányait, maga tartsa meg saját pénzeit és maga igazgassa saját ügyeit, mig ugyanekkor képezze részét, minden munkavédelmi célokra, egy szorosan központositott országos egyletnek. Rendesen azonban a munkás-egyesületi mozgalom Friendly Society oldalát nagyrabecsülik azon nagyon jelentékeny segély miatt is, amelyet felgyült pénzalapjok nyujt a hadi kincstárnak. Igy azt találjuk, hogy az országos munkás-egyesületek igen csekély kivétellel központositották ma már nemcsak ipari, de jótékonysági vagyonokat is, minden tag összes befizetése egy oly közös alapba tétetvén, amely a társaság összes céljaira szolgál. A következmény természetesen az, hogy még több hatalmat összpontositanak a központi végrehajtó-bizottság kezei közé.

létesüljenek oly szabályzatok, amelyek irányitják azt a különös iparágat.“ De hát mi az az iparág és mint vannak annak határai körülirva? Egy ujságiró vagy szaktudor minden mechanikust, aki csak Armstrongnál vagy Whitworthnál van munkában, természetesen gépésznek nevezne, akiről felteszi, hogy a gépészek munkásegyletébe tartozik; és bizonyára világosan megkülönböztetné őt az ónozó, ács vagy a hajóácstól. És mégis ezen mechanikusoknak különböző szervezetekbe foglalása és ezen szervezeteknek viszonya egymáshoz, okozták a britt munkásegyesületi ügynek a legkomolyabb nehézségek egész sorozatát.

Jobb lesz azonban először ugy állitani fel a kérdést, amint az látszik némely fő iparágban. Egyetlen iparág gyakran foglal magában oly munkásosztályokat, akik nagyon különböznek egymástól, mind rendes keresetökre, mind azon védelem rendje és mennyiségére nézve, melyet viszonyaiknál fogva igényelnek, és azon stratégiai erejére nézve különleges helyzetöknek a munkaadóval szemben, amelytől függ végelemzésben az ő ipari politikájok. Igy egy gyapotfonó malom, 40 pár szövőszékkel, foglalkoztat mintegy 90 kártyaszobás munkást, főleg nőket, a férfiak keresvén hetenként 18—30 shillinget és a nők 12½—19½ shillingig; 40 felnőtt férfi gépfonót, akik darabszámra megkeresnek 30—50 shillinget hetenként; 80 fiut és férfit, mint darabszámost, kiknek a gépfonót hetente 6½—20 shillinggel fizetnek; és 2 felügyelőt, akiknek heti fizetése 42 sh. és még több. A mellette levő gyapotszövő-mühely 800 székkel, mintegy 260 férfi és nő szövők dolgoztak, akik darabszámra vannak fizetve és hetente 14—20 shillinget keresnek; 8 felügyelőt (férfit), akik a szövők keresetének százalékában vannak fizetve, mintegy 32—42 sh. hetente; 10 tisztitót és huzót, akik darabszámra 25—35 shet keresnek hetenként; 5 csomózót és elrendezőt, akik darabszámra dolgoznak, hetenként 20—30 shet keresve; 3 vagy 4 kárpitost, akiknek heti munkabére 42 sh; egy csomó gyereket 1—50 változó számmal, akiket a szövők használnak segitségül, és akik csak kis összeget keresnek;

és egy igazgatót az egész felett, akinek a fizetése 200—300 font sterlingre rug évente.[1]

Mindezen munkások egyesülten egyetlen munkaadó alkalmazásában vannak, ugyanazon nyers anyagból dolgoznak és ugyanazon piac részére is. Szembeszökő, hogy sok közös érdekök van. De mindemellett nem képezik a kormányzásnak egyszerü egységét. Lehetetlen feltalálni bármely oly szervezetet, amely képesitse a gyapotmunkásoknak ezt a hat vagy több osztályát egy oly egybeolvadt egyesületet képezni, amelynek közös politikája, közös pénztára, közös végrehajtó-bizottsága és közös hivatalnoktestülete van, anélkül, hogy ne áldoztassék fel egy, vagy esetleg az összes különböző osztályoknak pénzügyi és ipari érdeke. Teljesen lehetséges a jól fizetett osztályoknak, mint aminők a fonók, kárpitosok, a csomózók, rendezők és felügyelők, fizetni magas heti hozzájárulásokat, amelyek teljesen lehetetlenek a kártyaszobai munkásokra vagy a szövőkre nézve. De az a mód, amelyen óhajtja felhasználni pénzalapjait mindegyik osztály, még jobban eltér egymástól, mint maga az összeg. A kárpitosok, akiknek stratégiai ereje onnan ered, hogy nagymértékü különleges ügyességgel birnak, s igy igen nehéz helyettesiteni őket, s hogy az ő munkabérök csak elenyésző csekély részét képezi az összes termelési költségnek, képesek arra, hogy pénzalapjaikat széles mérvben fordithatják beteg- és temetkezési-segélyekre. Nekik ugyanazonos munkaidejök van minden kerületben és kevés alkalmuk viszályba keveredni munkaadójokkal, ennélfogva egyáltalán nincs szükségök sem központi hivatalra, sem fizetett hivatalnokokra. Más oldalról a fonóknak és szövőknek nagyon is kifizeti magát, hogy egy igen ügyes szakember hivatalnoki kart tartanak arra a célra, hogy kiszámitsák és fentartsák keresetöket a darabszámbérek komplikált rendszere mellett

[1] Vesd össze a munkások még részletesebb osztályozásával, ami adatok a Board of Trade Report by Miss Collet on the Statistics of Employment of Women and Girls, C. 7564. 1894.

De emellett a szövőknek még az a hátrányok is megvan, hogy fizetett beszedők nagy csoportjával kell biztositani a hozzájárulások beszedését a leányoktól és férjes asszonyoktól, akik nem hajlandók heti pennyjeiket magok hozni el a korcsmákba, ahol a fiókgyülések még most is rendesen tartatnak. Ugyanez áll a kártyaszoba-munkásokról is, de ezek rendesen időszámra dolgozva, nem szükségelik a szövők ügyes számitóját. Hasonlóul megvannak a csomagolók és rajzolóknak, más oldalról pedig a felügyelőknek is a magok különlegességei. Egyesiteni már most a hozzájárulások és a segély szempontjából bármely közös rendszabályban mind képességök, mind szükségleteik szempontjából oly annyira különböző osztályokat, teljesen lehetetlennek látszik. Még nehezebb volna gondoskodni, hogy hatályosan képviseltessenek egy közös végrehajtó-bizottságban olyannyira elütő számu osztályok. Hogy ne is emlitsük a kárpitosokat és felügyelőket, akiknek teljesen el kellene merülniök a többiek közt, nehéz volna rábirni a 19.000 jól fizetett, jó hivatalnokokkal ellátott és jól fegyelmezett fonót arra, hogy odabocsássák ipari politikájokat a 22.000 rosszul fizetett kártyaszoba munkás vagy a 85.000 szövő eldöntése alá, akiknek két harmada nő. Más oldalról a szövők nem volnának hajlandók állandóan lemondani számszerü nagy többségök előnyeiről, sem a fonók nem engednének a kárpitosoknak egyenlő szavazati jogot magokkal. De még ha valami csodamódon egy képviseleti végrehajtó-bizottság össze volna is hozható, nem formálhatna az alkalmas testületet, mindenik osztály sajátságos szakkérdéseinek eldöntésére. Minden pont felett, mely felvettetnék, az ahhoz értők kisebbségben volnának és a határozatok, bármily igazságok legyen is, szükségképen elégedetlenséget keltenének fel egyik szakaszban vagy a másikban. Továbbá, egészen eltekintve a müszaki részletektől is, a stratégikus helyzet is különböző osztályról-osztályra. Céliránvos lehet esetleg a fonóknak megmozdulni béremelés dolgában akkor, amikor a szövőipar nyomott, és mind a kettő készebb lesz megmozdulni, mint a

felügyelők. A kárpitosok, más oldalról minden nyilt strike helyett helyesebbnek tartanák hallgatagon visszavonulni egyik munkás a másik után egy vonakodó munkaadótól, amig csak az kész lesz elfogadni a munkásegyleti feltételeket. Szembeszökő, hogy oly tanács, amely ily különböző elemeket képviselne, igen nehéznek találná azt, hogy tevékeny és összhangzatos irányt fogadjon el. Más oldalról, a gyapotmunkásoknak számos érdekök van közös is. Minden gyári törvény, mely szabályozza az egészségügyi követelményeket, a munkaórákat, gépezetet, gyermekek korát és a gyárak felügyeletét, közvetve vagy közvetlenül érdekel minden munkást a gyárban. Olyan ipari visszaélések, mint a liverpooli „gyapot cornerek", vagy a munkaadók kölcsönös megegyezése arra, hogy a készletet leszállitsák, rövid időre dolgozván, mindegyiket egyaránt érdekli. Az indiai titkár, a közoktatásügyi vagy pénzügyi miniszter politikája mindnyájokat bármely pillanatban életkérdésökben érintheti. Ha tehát a gyapotmunkások hatásos szóhoz akarnak jutni ezen lényeges ipari kérdések eldöntésében, szervezetöknek bizonyos formában ki kell terjeszkednie az egész gyapotiparra.

Ezen nehézségeknek egy másik példáját mutatja fel a gépészet nagy ipara. Egy századdal ezelőtt a malomszerelők kis ügyes csapata látott el mindennemü gépészeti munkát, attól fogva, hogy a famintákat elkészittették, addig, hogy beállitották a gyárba azon gépeket, amelyeket saját kezeikkel készitettek. A gépészeti ipar rendkivüli kifejlődése már régidő óta behozta a munkafelosztást, és a mechanikusok ma egy nagy gépészeti gyárban számos különböző osztályu munkásokra vannak feloszolva, akik csak nagyon ritkán képesek elvégezni egymás dolgát. A mintakészitők, akik fából dolgoznak, élesen meg vannak különböztetve a kazánkovácsoktól és vasöntőktől. A kovácsok ismét meg vannak különböztetve a szerelőktől, forgatóktól és felállitóktól. Egy más formája a különlegességnek származott abból, hogy fokozatosan több más érc is használtatik, mint vas és acél, és vannak rézöntők, bádogszerelők és rézkovácsok. Mind-

egyik nemzedék nagy haladást lát a gépek felhasználásában gépek gyártására, ugy hogy egy modern gépészeti műhely, az idő által tisztelt ülőn kivül, egy zavarba hozó sorozatát foglalja magában a csiszoló, formázó, egyenesitő, hajlitó, őrlő és furó és más gépezeteknek, amelyeket egészen uj fajtáju gépjavitó és szerszámcsináló munkások kezelve, mindennemü fokát mutatván a képességnek. Végezetül vannak oly ujfajtáju munkák is, a speciálisták uj osztályaival, amelyek együtt járnak a vas és acél számtalan alkalmazásával a modern civilizációban, mint aminők a vashajók és hidak, fegyverkészités, hydraulikus szerkezetek és villamos világitás, varrógép és kerékpárok. Felfedezni már most egy iparág pontos határait ezen közel rokon, de mégis változatos foglalkozások közt bizonyára szerfelett nehéz feladat. Mindnyájan ugyanazon iparban dolgoznak és ugyanazon nagy gyárakban, esetleg ugyanazon munkaadó munkásai. A terjeszkedés és összehuzódás visszatérő ugyanazon hullámai előbb vagy utóbb mindnyájokat egyformán érintik. Más oldalról, a különböző foglalkozások közt nagy különbségek vannak a fizetés módszerére, a szabványos keresetre és a stratégiai helyzetre nézve egyaránt. A szorosan kitanult kazánkovácsok (hajófedél-lerakók), akik szoros csoportokban, szövetkező módon, darabszámra dolgoznak, gyakran keresve naponta egész egy font sterlingig, helyesnek tartják, hogy jó időkben nagy megadóztatás utján egy nagy tartalékalapot képezzenek, hogy képesek legyenek egy különös iparági szakhivatalnoki kart tartani fent, akik szabályozzák az ő darabszám áraikat minden kikötőben, és hogy teljesen el legyenek látva az iparág nyomott helyzetének ujra meg ujra előforduló eseteire. A lépcső másik végén találjuk azt az értelmes munkást, aki majdnem gépies gépkezelő lett, aki viszonylagos állandóságát nyerte rosszul fizetett munkájának ugy, hogy képes minden egyszerü gépet kezelni bárminemü gépészeti gyárban vagy műhelyben, és aki főleg abban van érdekelve, hogy az ezen kivülálló ne juthasson hozzá minden uj helyhez. A mintacsináló ismét,

aki fából dolgozik, magas, időszerinti munkabérek mellett, alig van érdekösszeköttetésben az üllőnél dolgozó darabszámra fizetett kovácscsal. Amikor az iparág kezd javulni, a mintacsinálók, utánnok aztán a vasöntők, hamarább megindulnak, mint a kovácsok, szerelők és forditók, és hogy ha vissza akarják szerezni az előbbi válságban elvesztett munkabéreket, hamarább is kell nekik megindulniok a béremelésért, mig a gépészipar összes többi része még csak rövid időn dolgozik. Végül ott van a képviseltetés módszerének és alapjának nehézsége. Hová helyezték el a kormányzás központját? Valami vashajóépitő kikötőbe, ahol a kazánkovácsok lesznek döntők, vagy valamely belföldi gépészközpontban, ahol viszont a felszerelők és forgatók fognak hasonló nagy többséggel birni? Hogy fogják fentartani a mintázók, akik az egész országban elszórtan csak kis csoportot képeznek, megvédelmezni a magok külön érdekeiket, hogy ha más osztályok túlnyomó többsége közt fogják azt tenni? Minden kisérlet, amely arra célozna, hogy a végrehajtó tanácsban minden külön foglalkozás, hogy ne is szóljunk minden külön nagy központról, kellően legyen képviselve, vagy minden aránylagos számbavételt kénytelen volna kivül hagyni a számitáson, vagy pedig oly testület alakitására vezetne, amely lehetetlen volna tág köre és nagy költségessége által egyaránt.

Azt látjuk tehát, hogy annak keretén belül, amit közönségesen egy iparágnak neveznek, gyakran vannak különös munkára utalt munkásoknak kisebb csoportjai, amelyeknek mindegyike eléggé különös jelleggel bir arra, hogy különös figyelembevételt igényeljen. Az első felfogás mindig az, hogy a legjobb mód ezen gordiusi csomó keresztülvágására, ha nem vesszük tekintetbe ezen különbségeket és a nagyobb körzetet vesszük a kormányzás alapjául. Annyira megkapó az egybeolvasztásnak ez az eszméje, hogy csaknem mindegyik iparágban megkiséreltetett. A History of Trade Unionism olvasója fog emlékezni arra a nevezetes kisérletre, amely 1833—34-ben tétetett arra, hogy egy országos

„Builder's Union" alkottassék, amely magába foglalta volna az épitőmunkások hét különböző ágazatát. Ugyanazon években jött létre a ruházati iparokban egymásután egy rakás egyesülés. 1844-ben és ujra 1863-ban a kőszénbányászok törekedtek összefogni egy egybeolvasztott egyesületbe minden embert, aki csak a bányában vagy akörül dolgozik, az ország egyik végétől a másikig. Hasonló módon voltak 1840 és 1850 közt a vasiparok tárgyai megszámlálhatlan mennyiségü helyi egybeolvasztási kisérleteknek, amelyekben nemcsak a mechanikusok öt iparága, de még a kazánkovácsok és vasöntők is mind bele voltak foglalva. Nincs szükség arra, hogy elmondjuk mindezen kisérletek meghiusultát. Talán többet lehet tanulnunk azon nagy uj példából, amelyet a gépészek egyesült társaságának tapasztalata nyujt.

Ugy látszik, hogy eszébe sem jutott William Newtonnak, amikor megpenditette ezen hires egybeolvadás eszméjét, hogy bármi nehézség is származhatik a befoglalandó munkások különböző osztályai révén. Ami legjobban érdekelte őt, az volt, hogy egy országos szervezetbe tömöritse a gépészkedő mechanikusok minden különböző helyi társaságát, akár mintázók, kovácsok, forgatók, szerelők, felállitók voltak is azok, akár vassal vagy bádoggal dolgoztak. De „a részletesség elve" kezdettől fogva utban állott. A kovácsok és mintázók helyi társulatai erősen ellenezték azt, hogy az ő különállásokat beleolvasszák a nagy gépész egyletébe. Ugyanazon módon a még különlegesebb gőzgépkészitők egylete, amelyben hajóácsok, szerelők és esztergályozók voltak a főcsoportok, megtagadták, hogy beleolvadjanak a szélesebb keretbe. Newton és Allan előtt ugy látszott, hogy mindezen ellenvetések azon természetes vonakodásból származtak, hogy a helyi társaságok nem akarták elveszteni önállóságokat az országos egyletben. Ugy gondolták, igen helyesen, hogy ezen vonakodásnak előbb-utóbb engedni kell a nemzeti egyesülés magasabb előnyei előtt. De a későbbi tapasztalat azt igazolta, hogy az egybeolvadástól való vonakodás

sokkal mélyebb okokra volt visszavezethető. A pusztán helyi társaságok, egyik a másik után, végre is engedtek erősebb ellenfelüknek. De ez csak egy sokkal komolyabb szakadás feltárására vezetett. A gépészek egyesült társaságának mai ellenfelei többé már nem helyi gépészek klubjai, hanem oly országos társaságok, amelyeknek mindegyike a maga részére igényli az iparág különböző osztályainak kizárólagos csatlakozását. Például a mintázók 1872-ben arra a meggyőződésre jöttek, hogy érdekeik elhanyagoltattak a gépészek egyesült társaságában, és igy megalakitották az United Pattern-makers' Associationt, amely ma már magában foglalja ezen, különösen képzett munkásosztály nagy többségét, mely folyvást növekedik. Az Associated Society of Blacksmiths, mely eredetileg egy glasgowi helyi társaság volt, ma már kiterjeszti iparága ezen különleges osztályát a Clydera és Belfastra, sőt megvannak fiókjai Észak-Angliában is. A bádogosok, rézművesek és gépjavitók mindnyájan szerveztek már országos kiterjedésü külön társaságokat. A végeredmény az, hogy a gépészek egyesült társasága nem felel meg Newton eszményének bármelyik osztályra nézve sem. A kazánkovácsoknak, akik kezdettől fogva ellentállottak az egyesitési kisérletnek, és állandóan arra forditották figyelmöket, hogy a saját külön iparágokat szervezzék, amint emlitettük, szintén sikerült egy felosztatlan, megállapodott és központosított társaságot képezni az egész országra nézve. Egészen más a gépészek helyzete. Sem a szerelők, sem a kovácsok, sem a mintázók vagy gépjavitók, a bádogosok vagy rézművesek nincsenek egyesülve egy társaságban, s nem képesek fentartani ugyanazonos iparpolitikát, még csak saját magok szakiparára nézve sem. Mindezen zavar mellett az egyesült társaság lelkes hivei mindenfelé azt hirdették, hogy egyedüli orvosszer a mind nagyobb és nagyobb egybeolvadás. „Az egyesült társaság jövő alapjának — hirdette Mr. Tom Mann 1891-ben — olyannak kell lenni, amely magába foglaljon minden munkást, aki összeköttetésben áll a gépésziparokkal, és aki munkája elvég-

zésére mechanikai ügyességet kénytelen forditani. Ez magába fogja foglalni az őrlő- és csiszológépeket, szerszámokat csinálókat, festőket és villamos gépészeket és szükségessé fogja tenni, hogy megfelelő állandó hivatalnoki kar lássa el az ily nagy tömeg ügyeit, bajait, mert hát legalább 250,000 munkás foglalkozik az egyesült királyságban a gépész és gépiparban, ennélfogva a gépészek egyesült társasága az, amelynek ezen testület szervezésének munkáját magára kell vállalnia."[1] Némileg a tapasztaltabb hivatalnokok javaslata ellenére, az egymásután következő küldöttek gyülései bevették a társaságba a munkások egyik szakasza után a másikat. Az 1892-iki küldöttek gyülésén, amely nyitotta meg voltaképen a társaságot minden arra való munkás előtt a legvegyesebb természetü gépészeti gyárakban is, azt sürgették egyes fiókok, hogy a határvonalakat még kijebb kell tolni, ugy hogy lehetővé tétessék a bádogosok és vasöntők bevonása is. Ezen javaslat némi habozás után elesett ugyan, de csak azon az alapon, mert igy az egyesülés közvetlen összeütközésbe került volna a vasöntők jótékonysági egyesületének (alapitva 1809-ben) 16,278 tagjával; és az egyesült tényleges bádogosok összetartó és harcias társaságával (alapitva 1848-ban, tagszám 8758), amelyek nagyon is hatalmas ellenfelek lettek volna arra, hogy szembeszálljanak velök. Minden egymásra következő kiszélesitése az egybeolvadásnak tényleg összeütközésbe hozza azt más egyletek nagyobb és nagyobb számával, akik aztán elkeseredett ellenségekké válnak. Maga az a versengés a versengő társaságok közt, amelynek megszüntetése volt Newton összeolvadási tervezetének célja, ezen mindent magába zárni törekvő politika által, még inkább tüzesebbé és elviselhetetlenebbé vált.

És itt aztán feltétlen szükség, hogy az olvasó teljesen elképzelje magának az ilyen versenyzés és ellentétesség egész vészes hatását a különböző munkásegyletek között. A baj egyformán szembeszökő lesz, ha akár csak ugy tekintjük a

[1] A londoni keleti részen levő fiókjához intézett felszólitás a gépészek egyesült társaságától. Trade Unionistban, 1891 okt. 10.

munkásegyletet, mint puszta jótékonysági intézetet, amely biztositja a heti munkabérkeresőt az életfentartás elvesztése ellen akár betegség, akár aggkor, akár az ipar nyomott helyzeténél fogva, akár ugy, mint azt a harcoló szervezetet, amely képessé teszi a kézimunkást jobb feltételeket csikarni ki a tőkepénzes munkaadótól.

Vizsgáljuk először azt az oldalát a munkásegyesületi ügynek, amelyet kezdettől fogva mindenki csodált és dicsért, „azt a régi és nagyon dicséretes szokását a különböző mesterembereknek az egyesült királyságban, hogy összejönnek és társulatokba alakulnak azon egyedüli célból, hogy támogassák egymást betegség, öregkor és más gyengeségek esetében, és hogy eltemessék halottaikat.“ [1] Már most, bármely suly tulajdonittassék is a kereskedelmi dolgok körül azon vezérelvnek, hogy caveat emptor — bár mily teljes mérvben nyugodhatunk is bele személyes fogyasztási cikknél abba, hogy a vevő őrködik legjobban saját érdekei felett — mégis elvitathatlan, hogy a biztositás egész mezején, a verseny gyakorlatilag semmit sem tesz a biztonság előmozditására. A feltételezés, amely a korlátlan versenybe vetett hitnek alapját képezi, az, hogy a fogyasztó képes megitélni annak a minőségét, amiért fizet, vagy legalább képes lesz megitélni azt a fogyasztás folyamán. Pénzügyi biztositás kérdéseiben ily feltételezést észszerüen nem lehet indokolni. Eltekintve a rendetlenségek és sikkasztások veszélyeitől, a megbizhatóság meglétének vagy hiányának egész kérdése a jótékonysági társulatok igazgatásában a helyes számadási tényezők összeválasztásával van egybekötve, a társaság saját számitási tapasztalatának gyüjtése és igazolásával, és ennek alapján aztán a befizetések és kifizetések arányba hozatalával. Amikor versenyző társaságok egymással szemben keresnek tagokat, a verseny kikerülhetlenül azon formát veszi fel,

[1] Bevezetés a „Rules of the Friendly Society of Ironmoulders (Manchester, 1809) és sok más egyesület szabályzataihoz ezen korszakban.

hogy vagy olcsóbb áron kinálják a rendes tételü kifizetéseket, vagy pedig rendkivüli fizetéseket igérnek a befizetés rendes tételei mellett. A közönséges ember, aki nem ismeri a számvevői tudományokat, teljesen képtelen megitélni az elébe helyezett versenyző tételek valódi értelmét. A friss, uj tagra a heti befizetés alacsonyabb volta majdnem ellenállhatatlan vonzerőt gyakorolt. És az ily jogosulatlan verseny a társaságok közt nem is hozza magával, amint fel lehetne tételezni, önmagának gyógyszerét is. Az a társaság, amely nem szed elegendő dijakat arra, hogy fedezze kötelességeit, igaz, hogy utóljára is meg fogja buktatni önmagát. De a számszerü nemezis lassan érkezik meg, mert sok esztendőnek kell elmulnia, amig szem előtt fog állani, a mikor a halál esetére és aggkor elérésére kilátásba helyezett igények megnyilnak. És amikor a kikerülhetlen összeroppanás bekövetkezik is, az erélyes társaság keveset nyer azáltal, hogy egészségtelen versenytársa összeesett. Az a társaság, amely képtelenné vált beváltani kötelességeit, azokat, akik tagjai voltak, gyanakvókká tette minden szervezkedési forma iránt és hajlandóságokat elvette attól, hogy ujra kezdjék járulékaik fizetését. Az a tény, hogy kevés időn át esetleg magas arányu kifizetéseket tettek alacsony hozzájárulások ellenében, a várakozás mértékét meghamisitotta a társaságokkal szemben. Azok, akik elvesztették pénzöket, a bukást a tisztviselők becsület vagy képességhiányának, a munkások érdekeltséghiányának, tényleg inkább minden más oknak tulajdonitják, mint saját magok igazolhatlan felfogásának, amely egy shilling áru kifizetést vár egy félshillingnyi befizetés után.

A valódi jótékonysági társaságok és a biztositó társaságok életében a versengés megbizhatatlan volt, a pénzügyi biztonság biztositéka gyanánt teljesen felismertetett a közönség által és aszerint járt el a törvényhozás is.[1] A munkás-

[1] Szükségtelen többet tenni, mint utalni azon alapszabályok hosszu sorozatára, amelyek 1786-tól kezdve elrendelik a bejegy-

egyesületek azonban, jó és elegendő okokból, ezen rendelkezések keretén kivül hagyattak.[1] Tényleg azonban a verseny a munkásegyesületek közt az ő jótékonysági társulati oldalokról még sérelmesebb egészséges voltokra nézve, mint magoknak a tulajdonképeni Friendly Societiesknek. Üzletkörük nem egy különösen összeszedett takarékos emberre terjedvén ki, hanem az ő iparágukban dolgozó emberek egész tömegére; képtelenek lévén más dolgaikra való tekintetek folytán, tagjaiknak figyelmét folytonosan felvontan tartani a számviteli ügyek tárgyában; és nem lévén semmi biztos adatok vagy tudományos hozzávetőleges számitási alapjok oly fizetések tárgyában, mint például a munkanélküliség esetén való támogatás: a munkásegyesületekre nézve szükségképpen különösen nehéz dolog ellentállani oly követeléseknek, melyek vagy a kifizetések emelését, vagy a befizetések lejebb szállitását célozzák. Hogy ha már most két egylet ugyanazon osztályu tagokra versenyez, a nyomás ellenállhatatlan lesz.

zést, számadások közzétételét, nyilvános számadást, sőt kényszerült felbecslést is a Friendly Societyknak és az ipari biztositó társaságoknak. Minden módon igyekszik most az állam, az egyenes eltiltáson kivül, gátat vetni az „alálicitálásnak", és, hogy Mr. Reuben Watson szavait használjuk, a National Provident Insurance tárgyában 1885-ben ülésezett választott bizottság előtt (893 kérdés), lehetetlenné teszi „a korábbi idők egészségtelen alapjain uj társaságok alakulását". A két nagy fiókos rendjében az Oddfellowknak és Forestereknek, amelyek együtt legalább felét képezik a Friendly Society világnak, ezen törvényes kellékeknek azzal van megadva a suly, hogy teljesen tiltva van valamely uj páholyt vagy széket nyitni anélkül, hogy minimum gyanánt ne fogadják el a végleg megállapitott tarifát a befizetéseknél és kifizetéseknél. Még a középosztályu életbiztositó társaságokra nézve is, a parlament nem csak követelte a pénzügyi helyzet különös elszámolását és közzétételét, de 1872-től kezdve gyakorlatilag elzárt minden uj versenyzőt, követelvén 20.000 font str. biztositékot minden uj társaságtól, mielőtt megkezdi üzletét.

[1] Lásd a kölcsönös biztositás módszeréről szóló fejezetet.

A munkásegyleti ügy története ezen állitás hosszu bizonyitása. Egyik iparágban a másik után látjuk a gombaszerü egyesületek felburjánzását, heves vetélkedését a régibb szervezetekkel és az ebből folyó őrült versenyt a tagokért; és végül, egy néhány évi ingadozó élet után, szégyenteljes bukását és feloszlását. Időközben valószinüleg a régibb társaságok felelős hivatalnokainak volt mit küzdeniök a küldöttek gyüléseivel és felügyelő-bizottságaikkal, hogy fenttarthassanak egy viszonylagosan egészséges táblázatot a kifizetéseknél és befizetéseknél. Minden kisérlet a pénzügyi megszilárdulásra bizonyára ellensulyoztatott a fiókok tisztviselőinek jelentései által, hogy az egyedüli eredmény volna az, hogy minden uj jövevény átmenne gyorsabb és bőkezübb versenyzőikhez. Minden jelentékeny egyesület jegyzőkönyvei keserü panaszokat tartalmaznak ezen veszedelmes verseny felől. A vasöntők jótékony társulata például, mely 1809-ből származik, egyike a legrégibb és legszilárdabbul megállapodott munkásegyesületeknek. 16,000 tagja magában foglalja az illetékes vasöntők tulnyomó többségét Angliában, Irlandban és Walesben. Több mint hatvan éven át bámulatos statisztikai adatot szedett össze és tartott fent az ő különböző jótéteményeiről, amelyeket, hogy fedezni tudjon, egy aránylag magas hozzájárulási és befizetési fokozatot tart fenn. 1891 augusztusban egy vezető tag felhivta a figyelmet azon tagkeresésre, amely azon időben folyt némely vidéken az ő iparágában. „Észrevettem, — igy végezte felszólalását — három különböző társulatot, aki belép oly öntők (vasöntők) közé, akik a mi tagjaink is lehetnének. Többé vagy kevésbbé mindnyájan nagyarányu kifizetéseket helyeznek kilátásba alacsony arányu befizetések ellen. Azt, hogy képesek lesznek-e beváltani igéreteiket, rábizom minden gondolkodó ember itéletére, aki hajlandó leülni és összehasonlitani az ő befizetési és kifizetési táblázataikat a mi társaságunk statisztikai adataival, amint azok állandóan láthatók az évi jelentésekben. Ezen számokat a gyakorlat adta nekünk, ami a legigazibb számitási alap a jövőre is, és én ajánlanám azokat

mindazoknak figyelmébe, akik azt a feladatot vállalják magokra, hogy kikeressék a legnagyobb összegét a jótétemények, mely a befizetés legkisebb táblázata mellett is elérhető."[1] Nem is volt felesleges az intés. Amikor a legközelebbi hónapban a vasöntők küldöttek gyülésében jöttek össze szabályzataik ujra átdolgozása végett, egyik fiók a másik után javasolta, azon célból, hogy tékozló ellenfeleik vonzóerejét ellensulyozzák, a kifizetések felemelését, anélkül azonban, hogy a befizetéseket emeljék. Igy Gateshead, Keighley és Greenwich javasolták, hogy a munkanélküliségi segély emeltessék több, mint tiz százalékkal; Huddersfield és Oldham javasolta, hogy emeltessék a minden évben kapható maximális segély; Barrow, Halifax és Liverpool azt kérte, hogy az utazóknak adassék éjjente hat penny az eddigi négy penny helyett; Oldham törekedett arra, hogy az aggkori járulékok fokozata emeltessék, és a baleseti segély 50-ről 100 font sterlingre emeltessék; St. Helens és több más fiók tiz százalékos emelését kérte a betegsegélynek; mig Brighton, Keighley és Wakefield a temetkezési segélyt javasolta tizről 12 font sterlingre emelni. Más oldalról, Chelsea javasolta a belépési dijat leszállitani egy harmaddal, mig Gloucester egy egész felével; Liverpool hajlandónak mutatkozott bevenni a tagokat 45 éves korukig, ahelyett, hogy 40 évnél álljanak meg; és Wakefield azt javasolta, hogy a belépésnél szüntessenek meg egyáltalán minden orvosi vizsgálatot.[2] Szerencsére a vasöntőknek, hivatalnokaik, támaszkodva a statisztikai táblázatokra, képesek voltak ezen javaslatok legnagyobb részét elmellőztetni. De magok ezen felelős hivatalnokok is gyakran kényszerülve vannak helyt adni az ilyen veszett versenynek. Igy 1885-ben, amikor a gőzgépcsinálók társaságának bizonyos fiókjai megrémültek az aggkori nyugdijak tár-

[1] H. G. Percival levele a Monthly Report of the Friendly Society of Ironfounders (1891, augusztus). 18—21. l.

[2] Suggestion from Branches of the Friendly Society of Ironfounders... for consideration at the Delegate Meeting to be held in September 1891 (London, 1891).

gyában és javasolták, hogy a ngugdijbiztositásra a befizetés emeltessék, a központi végrehajtó-bizottság elleneszegült a befizetések emelésének, utalva az élénk versenyre, amelyet a taggyüjtésnél tapasztalnak „éppen oly nagy mértékben, mintha kereskedők volnának. Minden műhelyben — igy folytatják, — számos társasággal kell megküzdenünk, amelyeknek némely tagja valóban azt látszik gondolni, hogy elvinni egy munkást egy más társaságból és bevinni az övékbe, egy dicső dolog. Sok eset történt mindnyájunk tudtára, de mégis mondunk egy példát. Ugy tudjuk, hogy a mintázók társasága tagokat hóditott el tőlünk öt shilling belépődijjal, rögtön adván nekik igényjogosultságot, sőt azonnal megszavazva nekik tiz évi tagsági igényt arra az esetre, ha jövőben nyugdijt fognak kérni."[1] Ezek a példák megértetik aztán velünk, hogy miért van az, hogy azon munkásegyesületek, amelyek a legnagyobb tartalékalapokat gyüjtik össze kilátásban levő kötelezettségeik teljesitésére, éppen azon iparágakban találhatók, ahol egyetlen egyesület terjed ki az egész iparágra. Igy a nagyobb szervezetek közt, a kazánkovácsok egyesült társasága, 1896-ban 175,000 font sterling vagyonnal, vagyis 41,000 tagnál, fejenként 4 font 7½ shillinggel, messze magasan áll a gépészi és hajóépitési iparágakban levő minden más társaság felett.

Némileg részletesen mutattunk rá azon bajaira a munkásegyletek közt levő versenynek, amelyek származnak reájok, mint pusztán jótékonysági társulatokra, azért, mert működésök ezen része általános helyeslésre talált. De feltételezve azt, hogy a munkásoknak igazok van, ha azt hiszik, hogy az ipari szervezkedés is hasznos nekik gazdaságilag — feltételezve igy hát egyszóval azt, hogy a munkásegyesületi ügynek egyáltalában van valami igazoltsága — a versenyzés ellen való kifogás az egyesületek közt valóban rendkivül erős. Ha az iparág fel van oszolva két vagy több versengő társaságra, különösen, hogy ha azok nem egyenlők tagjaik

[1] Steam-Engine Makers' Society; Executive Council Report on Revision of Rules, 1885 julius 25.

száma, céljai és jelleme dolgában, akkor gyakorlatilag lehetetlen, hogy bármely közös politikát kövessenek összes fiókjaik, vagy hogy állandóan támogassanak bármely irányu eljárást. „A mi társaságunk általános helyzete Liverpoolban — igy jelenti a gépészek egyesült társaságának egyik kerületi küldöttje 1893-ban — távol áll attól, hogy kielégitő legyen, az iparág szervezésének munkája rendkivül nehézzé tétetvén, nem csak azáltal, hogy egy nagymennyiségü elem van benne, amely nem tartozik egy egyesülethez sem, hanem azáltal is, hogy egy rakás részleges társaság is van itt. Itt ép ugy, mint másutt, ezen kicsiny és szükségtelen szervezetek véghetlen zavarok és kellemetlenségek forrásai. Hogy hány ily képtelen és boszantó társaság létezik itt, még nem vagyok képes megmondani, de a következők azok, amelyekkel már eddigelé megismerkedtem: kovácsok és vontatók (egyesülve), Mersey hajókovácsok, gőzgépkészitők, egyesült mintázók, liverpooli rézkovácsok, bádogos finomitók (Liverpool), bádogos szerelők (Birmingham), egyesült gépmunkások, ércfinomitók, nemzeti gépészek. Mindezen társaságok természetesen ellenségesek velünk szemben, és mégis egész más kérdés, hogy mily hosszu időig leszünk eltürni kénytelenek létezésöket . . . A kazánkovácsok soha sem engednék meg, hogy iparágok valamely része ő nélkülök szervezkedjék; hogy miért járjunk mi ily módon el, ez oly kérdés, amit előbb vagy utóbb bizonyosan el kell döntenünk.“ [1] A „kis és szükségtelen szervezetek“ természetesen másként fogják fel a dolgot. Az egyesült mintázók társaságának főtitkára egy körlevélben, mely tele van keserü panaszokkal a gépészek egyesült társasága ellen, igy irja le a helyzetet: „Azoknak felvilágositására, akik esetleg még nem teljesen ismerik a gépészipar állását, elmondhatjuk, hogy a mintázók csaknem legkisebb részét képezik ezen iparágaknak — a szer-

[1] A gépészek egyesült társaságának szervező kerületi küldöttének (2-ik kerület) jelentése a Quarterly Reportban, az 1893 márciusán lejárt évnegyedről.

vezett rész nem kevesebb, mint négy különböző szakaszba (ugyanannyi társaságba) lévén feloszolva — az egyesült mintázók társaságán kivül a legnagyobb rész a gépészek egyesült társaságához tartozván. Könnyen meg lehet érteni, hogy ez a megoszlás igen nehézzé teszi a mi társaságunknak, hogy a támadásban azon gyorsasággal járjon el, ami gyakran lényeges valamely mozgalom sikerre juttatásához, mert kénytelenek vagyunk megbeszélni a dolgot három más társasággal is magunkon kivül és megnyerni azok közreműködését is; és miután ezen társaságokban a mi iparágunk jelentéktelen kisebbségben van, talán csak természetes, hogy amennyire a gépészek egyesült társasága van érdekelve, oly rendszabályok hozatala, amelyek a tagok nagy többségét érdeklik, elsőbbséggel bir oly kérdések tárgyalása felett, amelyek csak oly kevés embert érdekelnek, mint az ő társaságokhoz tartozó mintázók.“ [1] Egy tényleges példa egy munkásegyesületi fiók mindennapi életéből meg fogja mutatni, hogy mily valódi az igy okozott nehézség. „A mi darlingtoni tagtársaink — igy jelenti a mintázók végrehajtó-bizottsága — belement egy bérküzdelembe, amely egy tekintetben a legrosszabb kimenetelü volt. A „Malsok“ [2] és a szervezetbe nem tartozó munkások kötelezték magokat támogatni a mi tagjainkat a pénz összehozásában, amig csak el nem érkezett a válságos pillanat, amikor a felmondásokat be kellett adni. A nem szervezett elemek és a „Malsok“ ekkor egy gyalázatos

[1] Az United Pattern Makers' Association körlevele (a belfasti versengés felett) 1892 junius 22. Ugyanez a levél fordul elő a Report of the Proceedings of the Sixth Annual Meeting of the Federation of Engineering and Shipbuilding Trades-ben (Manchester, 1896). „A jelenlegi megosztott állapotnak egyik következménye ez — szólt Mr. Mosses, a mintázók egyesült társaságának főtitkára, ezen a gyülésen, — hogy egyik kerület talpra áll béremelésért, esetleg követik más kerületek is; és egy csomó ember strikeba áll másoknak a javára, akik bentmaradtak a munkában.“

[2] A gépészek egyesült társságának tagjai.

megállapodást csináltak és megtagadták, hogy továbbmenjenek e dologban, a Malsok darlingtoni fiókja azt irván titkárunknak, hogy ők nem engedik meg az ő mintázóiknak a strikeot. Szerencsére ők csak hárman voltak és a nem szervezett munkások kétszer annyian, és igy a dologban nem sok kárt tehettek. A béremelés megadatott minden cég által, kivéve a darlingtoni vas- és acélműveket, ahol a mi tagjaink kivonultak, két „Mals"-t és jelenlegi szövetségeseiket, a nem szervezett munkásokat hagyván ott a munkánál. Az önök főtitkára irt a „Mals" végrehajtó-bizottságának e tárgyban több, mint három hete, de oly jelentéktelen dolog, mint ez, szembeszökőleg alatta áll ezen felséges testület figyelmének, mivel még semmi válasz sem érkezett." [1]

A munkásszervezeti versenygésnek van azonban egy még sötétebb oldala is. Amikor a két szervezet tisztviselői hajszolnak tagokat, és élénken érzik egymásnak versenyét, alig lehetséges, hogy kikerülhetők legyenek a surlódásokra és ellenségeskedésekre vezető alkalmak. Nem egyenes és nem méltányos eljárásról vádolják egymást mindkét oldalról, ez a vád visszhangzik és melegen éreztetik a tagok nagy tömege által. Most aztán valami vitás kérdés merül fel a munkaadó és a szervezetek egyikének tagjai között. Ezen munkásokat esetleg elbocsátja a munkaadó vagy letéteti velök a munkát saját kerületi bizottságok rendelete. A versenyző társaság hivatalnokai hamar hallanak a munkakeresletről a szóban forgó cég által. Az ő saját társaságok tagjai közül többen sétálnak az utcán munkakeresésben és huzzák a munkanélküliségi segélyt az ő pénztárokból. Hogy ezekkel engedjék elfoglalni az üresen hagyott helyeket — elárulni a versenyző társaságot — az a legnagyobb bün volna a munkás-egyesületi hit ellen. Szerencsétlenségre sok esetben a kisértés ellenállhatatlan. A surlódás a versengő társaságok közt, hivatalnokaik személyes ellenszenve, a mult sérelmek ha-

[1] Monthly Report of the United Pattern-Makers Association. 1889 September.

gyományai, az anyagi nyereség kisértése mind a munkásoknak, mind az egyesületnek javára, mind közreműködnek arra, hogy ezt az alkalmat „kivétellé" tegyék. Ebben az esetben aztán minden ürügy elégséges. A másik társaság kívánságának túlzott volta, az a tény, hogy nem beszélte meg a dolgot a versenyző társasággal, mielőtt a küzdelembe belement volna; sőt még az is, hogy nem érkezett meg a levél, amely hivatalosan jelezte volna a strikeot, elegendő ürügyül szolgál a későbbi szemrehányásoknál. Alig mulik el egyetlen egy év is, anélkül, hogy a munkásegyesületek kongresszusa ne volna szintere egy szenvedélyes vádnak egyik társaság részéről vagy a másik részéről, hogy egy más társaság elárult egy küzdelmet, amelyet ő kezdett és ily módon megfosztotta az ő tagjait együttműködésök minden hasznától.[1]

[1] Ahol csak a versenygés és a tagokért való küzdelem meg volt ugyanazon iparban az egyesületetk közt, számtalan ily eset van árulásra. Például a gépészek egyesült társasága és a többi részletes társaságok közti viszony bővelkedik ily esetekben egyik vagy másik oldalról. A téglavetők két társasága a multban gyakran vádolta egymás tagjait ugyanezen bünnel. A szabók és bádogosok angol és skót társaságainak „kirándulásai a határon tulra" hasonló vádaktól voltak követve, amelyek aztán általános munkások több társaságára is kiterjedtek. A kőszénbányászó és gyapotfeldolgozó iparok tiszteletreméltóan mentesek ezen vádtól. Egy rendkivüli rossz eset, amikor egy szervezett egyesület az árulás folytán egyszerü eszközévé vált a munkaadóknak, napfényre került az 1892-iki munkásegyesületi kongresszuson és személyesen általunk nyomoztatott végig.

A Glasgow Harbour Laborers' Union, amely 1853-ban szerveztetett a clydei kikötőmunkások közt, 1889-ig tiszteletben állott mind állandósága, mind sikerei miatt. Az utóbbi évben, alig 230 taggal, megsemmisüléssel látta fenyegetve magát a National Union of Dock Laborers in Great Britain and Ireland gyors keletkezése által, amely azon az alapon szervezkedett, hogy mindennemü dock- és raktármunkást egy országos egyesületbe foglaljon. A kis, régi divatu és helyi társaság, a maga kizárólagos és sajátos hagyományaival, nem akart beolvadni, de felajánlott nagy ellen-

A megelőző, részletes leirás az olvasót azon helyzetbe hozta, hogy láthatta a munkásegyesületeknek tagfogásért való versengésének végzetes eredményeit. Amig komolyan fenyegeti pénzügyi szilárdságokat, mint jótékonysági egyesületekét, ez a versengés minden hatásos ipari összemunkálásnak gyökérszálait vágja el. Egyáltalán nem túlzás azt állitani, hogy a munkásegyesülési világ hatástalanságának

felének egy „legközelebbi előnyös" munkásegyezséget — vagyis, amig mindegyik társaság fentartotta tagjai részére az előnyös jo got arra, hogy felfogadtassanak a raktárakban vagy műhelyekben, ahol ők szoktak dolgozni, megengedik a másik társaság tagjainak azt a jogot, hogy minden üresedést azon műhelyek vagy raktáraknál ők töltenek be idegenekkel szemben. Erre a válasz az országos egyesülettől egy határozott visszautasitásos volt elismerni kis elődjének létezését, amelynek tagjai ehhez képest egyáltalán kizárva érezték magukat a munkából. Az országos egyesület kétségkivül ugy számitott, hogy ily módon kényszeriteni fogja a kisebb társaságot a feloszlásra. De ugyanezen időben egy nagy küz delembe keveredett mind Liverpoolban, mind Glasgowban az egyik fő hajózó céggel. Csakhamar érintkezés indult meg ezen cég és a Glasgow Harbour Laborers' Society közt azon eredménynyel, hogy az utóbbi magára vállalta a cég munkáit ellátni, és igy egy csapással nem csak megverte a Nationl Union támadó bántalmait, de biztositotta saját magának is a létet. Ezen eljárás aztán ismétlődött, valahányszor csak viszály keletkezet a munka adók és a Clydeon valamely egyesület között. Amikor a Blast-fur nacemen strikeban lévén, sikeresen szólitották fel a National Amalgamated Sailors' and Firemen's Uniont, hogy ne rakják ki a spanyol nyers vasat, a Glasgow Harbour Laborers' Union kész ségesen jött a munkaadó segélyére. A Scottish Railway Servants' Union strikeja alatt, ugyanazon társaság jött, előállitván segédmunkásokat. Végső elsülyedése munkás-egyesületi szempontból, volt a szövetség a Shipping Federationnal, azon hatalmas egyesülettel, amelylyel óhajtották 1892-ben a munkaadók tönkretenni az egész munkásegyleti szervezkedést a tengerparti iparokban.. Ez az eljárás aztán, ugyanezen évben, a munkásegyleti kongresszus elé vitetett, mely véletlenül Glasgowban tartatott és a kongresszus csaknem egyhangulag szavazta meg küldötteinek kizárását.

kilenc tizedrésze az egymásra törő egyletek versengésének tulajdonitandó. Például a gépészeti munkások nagy hadserege, ámbár rendkivüli képzettségben és értelmességben és állandó és jól vezetett társaságokba van szervezve, még eddig nem tudott sem tárgyalni a munkaadókkal valami egyenlő hatalmi alapon, vagy magok között valamely közös politikában állapodni meg. Egy még nagyobb osztálya a munkabérből élő világnak — az, amely a szállitás nagy iparában talál foglalkozást — még mind ez ideig, hasonló okokból képtelen volt valami valóban hatásos munkásegyletet teremteni. A munkások milliói, kiknek minden esetben nehéznek kell tartaniok egyetlen közös szervezet fentartását is, folytonosan gátolva vannak haladásokban egymással versenyző társaságok létezése által, amelyek különböző iparokból indulva ki, gyorsan általános egyesületekké növik ki magokat, magokba foglalván egymás tagjait. Valóban, a kőszén és gyapotiparok nevezetes kivételével, és részben a házépitési iparának is, alig van oly nagy iparág egyetlenegy is az egész országban, amelyben a munkások szervezkedése ne volna igen komolyan megbénitva ezen végzetes huza-vona által.

Már most, a tapasztalat azt mutatja, hogy ezen folytonos versenyzés és összeütközés állandó oka az egyesületek között az, hogy egymással össze nem illő alapokon vannak szervezve. Ha két társaság kölcsönösen magába foglalja és kizárja az épen ugyanazonos osztályu munkásokat, a versengés köztök rendesen rögtön elveszíti keserüségének felét és a nehézség megoldása tisztán idő kérdésévé válik. Igy látjuk például 1862 óta, hogy az Amalgamated Society of Carpenters and Joiners gyorsan fölébe kerül idősebb versenytársának, a General Union of Carpenters and Joinersnek (alapitva 1827-ben). De mivel mindkét társaság tagjai teljesen ugyanazon iparághoz tartoznak, ugyanazon módszer szerint vannak fizetve, ugyanazon béreket kapják, ugyanazon időhosszat dolgoznak, ugyanazonosak szokásaik és szükségleteik, és semmi módon nem különböztethetők meg

egymástól, az egyes városokban létező fiókoknak egyáltalán nem kerül nagy fáradságokba egy vegyes bizottság utján, ugyanazonos ipari politikát folytatni. És ámbár a két társaság fennállása ép ugy megnehezíti egyiknek, mint másiknak pénzügyi helyzetét, a tagok bevételeinek és szükségletének ugyanazonossága és folytonos érintkezésök állandóan arra vezet, hogy mind befizetéseikben, mind a kifizetéseknél ugyanazonos táblázat állapittassék meg. Ily viszonyok közt aztán az egybeolvadásra való törekvés, amint már láttuk az előző fejezetben, csaknem ellenállhatatlan lesz és rendesen csak egyik vagy másik hivatalnok természetes vonakodása által késleltetik, aki nem akarja vezető szerepét letenni.

Az a kérdés, amelyet a szállitási munkások, a gépészek és más munkások még eddig nem tudtak megoldani, az, hogy mi is az ugyanazonos iparág. A gépészek közt például nincs állandó egyesség arra, hogy a munkások mely csapatainak van eléggé megkülönböztethető érdeke a többitől arra, hogy szükséges volna részökre valamely szakaszos szervezkedés; és még nincs megfelelő érzéke ezen részletes érdekek viszonyának felismerésére azokkal szemben, amelyek közösek minden mechanikussal. Az egybeolvadás lelkesült hivei folyvást azt hajtogatják, mennyire szükséges az egyesülés a gépészmunkások minden osztálya közt arra, hogy eltöröljék a rendszeres túlidőt, hogy leszállitsák a rendes munkaidőt és hogy a kormánynyal szemben elérjék a munkásegyesületi kivánalmak elismerését. Azonban az United Patternmakers' Association vagy az Associated Blacksmith tagjai előtt ezek a célok, ha kivánatosak is, de nem oly fontosak, mint némely változtatás az ő sajátos foglakozásokban divó fizetési módozatokban vagy összegekben. A kérdés megoldása oly szervezkedési formában van, amely biztosit teljes belkörü kormányzást minden csoportnak, amelynek érdekei eltérők az iparág egészétől, mig ugyanakkor fentartja a teljes és hatályos összeműködését az egész iparágban azon érdekek támogatására, amelyek közösek mindegyik osztálylyal.

Szerencsére nem vagyunk pusztán saját képzeletünkre utalva, ha keresünk oly szervezeti okmányt, amely megfeleljen ezen feltételeknek. Egy másik iparban ezt a kérdést csaknem teljes sikerrel megoldva találjuk. Már leirtuk azt a féltucat külön osztályt, amelybe a gyapotmunkások természetszerüleg vannak eltagolva. Ezek mindegyikének meg van a maga különös egylete, amely vezeti a maga saját tárgyalásait a munkaadóval, bár bizonyára erősen ellenállana minden egybeolvasztási javaslatnak. De azon túl, hogy ezen hat osztály mindegyikének meg vannak a maga részleges érdekei, vannak oly tárgyak, amelyeket illetőleg két vagy több osztály is egyetért, és olyanok, amelyek mindnyájokat érintik. Ennélfogva ahelyett, hogy egybeolvadást választanának, az egyik végleten vagy elzárkózást a másik végleten, ugy találjuk, hogy az osztályos egyesületek egymással nagy hatályosságu különböző szövetségi szervezetekben tömörülnek. A gyapotfonók és a kártyaszobai munkások például, akik folyton együtt munkálkodnak ugyanazon munkaadóknál és ugyanazon gyárakban, megalakitották a Cotton-Workers' Associationt, amelynek szükségleteihez mind a két társaság hozzájárult. Mindegyik alkotó egyesület a saját maga közös alkuja szerint dolgozik és meg van a maga saját pénztára. De beleegyezik abba, hogy tagjait felhivhassa a küzdelembe a másik küzdelmének támogatására, valahányszor csak felszólitják rá, hogy azt tegye, és az igy munkát hagyó tagok a közös alapból tartatnak el. A gyapotfonók igy biztositják aztán a munka részére szükségelt nyers anyag megakadását, amikor csak abbahagyják a munkát és ezáltal egy további akadályt görditenek a munkaadó utjába arra, hogy céda fonókat kapjon. Más oldalról a kártyaszoba munkások, akiknek munkája csaknem nyers munka, és akiket könnyen lehetne helyettesiteni, ily módon megnyerik a nélkülözhetlen gyapotfonók támogatásának előnyét. Ezen célokra egyáltalában nem volna semmi szövetségből haszon várható a gyapotszövőkre nézve, akik gyakran dolgoznak oly munkaadóknál, akik kizárólagosan csak a szövést csinálják és

akiknek terményei más vásárokra mennek. De a gyapotszövők csatlakoznak a gyapotfonókkal és a kártyaszobai munkásokkal az United Textile Factory Workers' Associationben, egy kizárólagosan politikai szervezetben, amelynek célja az, hogy az egész iparágra közös hasznu gyári és más törvényhozási intézkedéseket szoritson ki.[1] És érdekes megjegyezni, hogy a gyapotmunkások nemcsak attól tartózkodnak, hogy ezt az erős és állandó szövetséget egybeolvadássá változtassák át, de attól is, hogy ezt a szövetségi formát behozták iparágok különböző szakaszaiba is. Például a 19.000 gyapotfonó a maga egyletét egybeolvadásnak nevezi ugyan, a nagyobb „tartományok" azonban megtartják magoknak azt a jogot, hogy magok válaszszák meg tisztviselőiket, magok állapitsák meg befizetéseiket a helyi célokra és különös jótékonyságokra, sőt ezen felül a törvényhozás terén is bizonyos önkormányzatot tartanak fent magoknak. Az a kutató, aki ezen szervezetek felől benyomását csakis az ő szövevényes külön szabályzataikból és jelentéseikből meriti, hamar arra a következtetésre juthatna, hogy az Oldhami és Boltoni „provincia" és az Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners „képviseleti gyülése" közt valóban egy igazi helyi és központi kormány közötti viszony esete áll fent. A dolog azonban nem igy áll. Az oldhami és boltoni „provinciáknak" részleges autonomiája nem a földrajzi, hanem az ipari különállóság esete. Mindegyik „provinciának" meg van a maga sajátos iparága, különböző mintákat fonva nagyon különböző piacokra. Mindegyikben a darabszámi árak külön sajátos táblázata van meg, amelyet különböző alapokon állitott fel. És ámbár az uralkodó irányzat az, hogy még nagyobb egyformaság legyen a bérekben és módozatokban, mégis meg van az elegendő különbség az oldhami és boltoni iparok és a kisebb kerületek ipara közt arra, hogy bármely egybeolvasztás kockázatos kisérletnek tartassék. Hasonló megfontolások voltak eddigelé uralkodók

[1] Ez a szervezet időlegesen felfüggesztetett 1896-ban.

a gyapotszövőknél is, akik tényleg csak legujabban egyesültek egyetlen testületté. Ipari dolgokban való ily különbözések, amelyeket nem könnyü megmagyarázni a kivülállóknak, választottak el ez ideig várost várostól, mindegyik a maga darabszámát táblázata alapján dolgozván. Ezek az osztályos különbségek aztán egész legujabb időkig azt eredményezték, hogy lazán szövetkezett önálló csoportok létesültek. Legalább is érdekes véletlen, hogy a feltételek növekvő egyformasága, amely 1884-ben megengedte ezen csoportoknak egyesülését a Northern Counties Amalgamated Association of Cotton-weaversé, eredményezte 1892-ben az ugyanazonos darabszám ártáblázat megállapitását Lancashire egyik végétől a másikig.

A munkásegyesületi ügy története a kőszénbányászok közt hasonlóul érdekes eseteket mutat fel a szövetkező eljárásra. Northumberlandban és Durhamban a jelenlegi egyesületek magokban foglalták, létezésök tiz éve alatt, nemcsak a tényleges kőszénbányászokat, hanem a Deputykat (felügyelőket), a gépészeket, a kemencemunkásokat és a bányákkal kapcsolatban alkalmazott mechanikusokat is. Ez még mostan is az egyesületnek képe az ujabban szervezett kerületek némelyikében. Azonban mind Northumberlandban, mind Durhamban, a gyakorlat megmutatván az ily különböző munkások együttjárásának nehézségeit, különböző egyesületek szervezésére vezetett a felügyelők, kemencemunkások és a bányászati mechanikusok részére. Ezeknek mindegyike teljes függetlenséggel működik, amikor saját külön foglalkozása különös viszonyaival foglalkozik, de az ugyanazon megyében levő többiekkel egy erős szervezetbe egyesült általános bérmozgalmak idején.[1] És hogy ha tovább

[1] A Durham County Mining Federation, felállitva 1878-ban, magában foglalja a durhami kőszénbányászok, gépészek, kemencemunkások és mechanikusok egyesületét. A northumberlandi egyesületek nem létesitettek semmi formális szövetséget, de azért állandóan összeműködnek.

megyünk a megyei szövetségektől, amelyek annyira jellegzetesek ez iparágnál, azon kérdésekre, amelyek a kőszénbányászokat egyetlen országos szervezetbe igyekeztek beolvasztani, ugy fogjuk találni, hogy e kisérletek eddigelé csak akkor sikerültek, hogy ha szövetségi formát vettek magokra. 1868-ban és ismét 1874-ben a teljes egybeolvadásra irányzott kisérletek hamar meghiusultak. Más oldalról az összes szervezett kerületek hatásos szövetsége egész 1863-ig fentállott.[1] Mi a szövetségi forma iránt megnyilvánuló ezen előszeretetet, nem a földrajzilag elkülönitett kőszéntelepek egyesitésénél fennálló nehézségeknek, de a köztök levő érdekkülönbözéseknek tulajdonitjuk. Northumberland, Durham és Dél-Wales, amelyek főleg külföldi kivitelre dolgoznak, érzi, hogy az ő iparágának kevés közös érdeke van a középangliai kőszéntelepekkel, melyek a hazai piacot látják el. A Somersetshierei vékony rétegeknél különböző munkarendszerekre, különböző fizetési fokokra és különböző állandó javadalmakra van szükség, mint amelyek Yorkshire gazdag bányáiban divatosak. A Monmouthshire „büszke" bányáknak más munkaszabályzatokra van szükségök, mint a Cannock Chase vékony rétegeinek.[2] Ennélfogva egészen természetes volt, hogy 1887-ben, amikor szükség támadt egy erős és erélyes országos szervezkedésre, ez nem az egybeolvadt testület formáját öltötte magára. A Miners' Federation, mely ma 200.000 tagot foglal magában Fifetól Somersetig, össze van állitva különböző egyletekből, amelyek mindegyike megtartja a saját dolgaiban teljes függetlenségét, és csak oly ügyekben kér segélyt a szövetségi testülettől, amelyek közösek az egész országra, vagy oly helyi küzdelemben, amely tagjainak több, mint 15 százalékát érdekli. Valószinüleg

[1] Lásd History of Trade Unionism, 274., 287., 335., 350., 380. l.

[2] Lásd például a heves vitát, amely folyt a lövő tüzelés megszoritását célzó szakasz felett a bányászok országos értekezletén Birminghamben, 1893 jan. 9—12-ig.

minden oly kisérlet, hogy ezen szövetség kötelékei szorosabbra vonassanak, magával hozná a skót bányászok egyleteinek kilépését és bizonyosan lehetetlenné tenni a northumberlandiak, durhamiak és dél-walesiek csatlakozását.[1]

[1] Más iparok is mutatnak a szövetségi egyesületekre példákat. A nagy londoni napilapok nyomdáiban különösen magas bérekkel és teljesen rendkivüli feltételekkel alkalmazott szedők 1853-tól kezdve alkotó részét képezték a London Society of Compositorsnak. De meg voltak nekik kezdettől fogva a magok negyedéves gyülései, ők választották a saját külön végrehajtó bizottságot és a fizetett titkárt, akik ellátják az ő külön üzleti ügyeiket, és függetlenül az általános testülettől, magok indihatnak mozgalmat előnyök és béremelések végett. Egy vagy több küldött választatik az ujságszedő részről, hogy képviseljék azt a köz- vagy küldöttek gyülésén, mig a könyvszedők részéről (akik a társaságnak mintegy kilenctizedrészét teszik ki) kettő bir ülési joggal az ujságszedők végrehajtó bizottságában. Sőt arra is van hajlam, hogy hasonló viszony állapittassék meg a betüszedők külön osztályával. A National Union of Boot and Shoe Operatives pedig egy kezdődő szövetség példáját mutatja. Az egyesület több városban levő nagy fiókokból szerveződik, amelyek mindegyike el van látva helyi pénztárral, és maga nevezi ki fizetett hivatalnokait. Amennyiben a tagok ugyanazon foglalkozáshoz tartoznak, az irányzat a növekvő központositásra mutat. De szokássá vált a mindegyik városban levő tagoknak szakaszokba osztása, nem földirati szétosztás szerint, de azon munka minősége szerint, amit végeznek. Igy, minden városban a „No. 1. fiók" kizárólag a Rivetterekből és finisherekből áll; a „No. 2. Branch" a Clickerek, és ahol külön zsidó munkások vannak, azok képezik a Nro 3. fiókot. A központi végrehajtó bizottság a tagszám szerint alkotott választói kerületenként választatik, és eddig rendesen kizárólag a Rivetterek és Finisherek tulnyomó osztályaikból szedetett. De a Clickerek, akiknek érdekei eltérnek társaikétól, darab idő óta külön képviseletet követeltek, amely végre kifejezetten megadatott nekik azáltal, hogy az ő fizetett főhivatalnokuk választatott meg az egész egyesület pénztárosává. Hasonló mozgalom látható a Finisherek közt is a Rivetterekkel (most Lastereknek nevezik) szemben, és valószinünek látszik, hogy e részleges képviseltetés után való ez a vágy, melyet

Ezen példái a sikernek és a sikertelenségnek abban, hogy a munkások több csomója egyesittessék egyetlen egységébe a kormányzásnak, arra utaltak, hogy az egybeolvadás folyamatánál van egy felső és egy alsó határ. Egyike a hatásos ipari szervezkedés feltételeinek az, hogy az egyesület mindazon munkásokat magába foglalja, akiknek foglalkozása vagy előkészültsége olyan, hogy képesek rövid idő alatt elfoglalni azon helyeket, amelyeket most a tagok foglalnak el. Igy például a legnagyobb mértékben helytelen volna, hogy ha oly kicserélhető mechanikusok, mint a szekövet aztán a részleges osztály-önkormányzat, végre is formális elismerésre fog találni a szervezetben.

Az épitő iparok érdekes esetet mutatnak arra, hogy hagyták el az általános egyesülés kisérletét a külön országos társaságok kedvéért, amelyek ma nincsenek semmi országos szövetségbe egyesülve. Az épitők egyesülete 1830—1834-ig azon eszményre törekedett, amelyre vágyott később a gépész-ipar. Az épitő-ipar hét szakaszában foglalkoztatott minden munkásnak egyetlen országos egyesületbe kellett volna beolvadni. Ezt a kisérletet sohasem ismételte meg senki. Ennek helyén megvan nagy országos egyesülete a kőmiveseknek, asztalosoknak, téglavetőknek, bádogosoknak és csatornázóknak, mig a festők és épitőmunkások még nem emelkedtek tul a helyi ipartársaságok állapotán. Ezen társaságok központi végrehajtó bizottságai közt nincs semmi szövetséges viszony. Csaknem mindegyik városban keletkezett azonban az épitő-iparoknak egy helyi szövetsége, amely a helyi fiókok által szerveztetett, hogy együttes eljárást biztositsanak a közös munkaadó ellen, a munkaórák és helyi bérek emelése vagy leszállitása tárgyában, amely két dolog rendesen mindegyik városban egyszerre és ugyanazon módon történik mindegyik osztályra nézve. Már reámutattunk másutt azon nehézségekre, amelyek az egyes városokban elkülönitve folyó ily mozgalmakból származnak, és legalább is nyilt vita tárgya, vajjon nem volna-e helyesebb az épitő-iparoknak is oly országos szövetségbe lépni, közös iparpolitika céljából, amelynek szövetségi hivatalnokai volnának a nagy városokban, akik aztán, mint a kazánkovácsok egyesült társaságának kerületi küldöttei, képviselnék az egész szervezetet, megbeszélvén a teendőket a helyi bizottságokkal.

relők, esztergályozók és felállitók külön munkásegyleteket tartanának fel, külön ipari politikával. És hogyha a kártyaszobai munkások könnyen tudnák kezelni a gyapotfonók önműködő székét, lehetőleg kivánatos volna az utóbbiaknak összeolvadását hozni létre a két társaság között, ép ugy, amint a Rivetterek helyesnek találták elnyelni a fentartókat a kazánkovácsok és vashajóépitők egyesült társaságában.[1] Ugy látszik, hogy semmi előny nem származik belőle, hogy ha az egybeolvasztást (ellentétbe helyezve a szövetkezéssel) ezen a ponton túl visszük. De gyakran komoly nehézségek származtak abból is, hogy idáig mentek. Egy összeolvadt társaság hathatós működése megköveteli, hogy a tagok minden szakasza lehetőleg egyforma legyen fizetése, rendszere, munkája feltételei és rendes keresmények végösszege tekintetében. Sőt biztosan megmondható előre, hogy egy egybeolvadás sem lesz állandó, amelyben az egyes osztályok feltünően különbözők stratégiai helyzetökben, annyira, hogy az előnyössé azt teszi nekik, mikép különböző időkben, vagy különböző eszközökkel kezdjék a mozgalmat. Végezetül a tapasztalat arra látszik utalni, hogy egy iparágban sem fog állandóan belenyugodni egy jól fizetett és jól szervezett, de számszerüleg gyenge osztály abba, hogy alárendeltségben maradjon nálánál gyengébb munkások alatt, már pedig egy nagy és változatos iparág minden osztályának minden egybeolvadása azt szükségképen hozza magával.

Alkalmazzuk most már ezen elveket az egymással versenyző társaságok életére a gépészeti iparágban. A szerelők, esztergályozók és felállitók, akik ugyanazon műhelyben ugyanazon tárgyakat dolgozzák fel, ugyanazonos munkaviszonyok mellett, megközelitőleg azonos összegü munkabérek

[1] A fentartók a társaságba 1881-ben bocsáttattak be, a főtitkár javoslatára, aki azt adta elő, hogy a fentartók nélkülözhetlen társmunkások és esetleges helyettesitők, akiket ennélfogva be kell vonni a szervezet ellenőrzése alá, különösen azért is, mert már elkezdenek önönmagok részére különálló társaságokat alakitani.

mellett, és a kik nehézség nélkül képesek elvégezni egymás dolgát, kétségkivül egy természetes kormányzati egységet képeznek.[1] Talán hozzáadhatjuk ezekhez a kovácsokat, ámbár egynéhány külön kovácstársaságnak állandó létezése és uj közös kovács és reszelő közös társaságnak keletkezése különböző álláspontra mutat. A mintázók tekintetében könnyü megérteni, miért képes az United Pattern-makers Association most nagyobb részét vonzani magához az ez iparágba belépő munkásoknak. Ezen nagy képzettségü és felsőbb foku mesteremberek elenyésző kisebbséget képeznek a nagy gépész hadseregben; ezek rendesen magasabb szabványos munkabért élveznek, mint bármely más szakasz; és minden emelkedése vagy leszállása béreiknek csaknem mindig szükségszerüleg más alkalmakkor következik be, mint magok a gépészeké. Sőt nyilt kérdés, hogy vajjon az együttes megalkuvásra a mintázók nem erősebbek-e tényleg akkor, ha magokban járnak el, mintsem akkor, ha szövetségben vannak az egész gépészeti iparral. Ennélfogva mi hajlandók vagyunk igazat adni az United Pattern-makers' Association állitásának, hogy „amikor a mi saját különös szakunknak érdekei forognak szóban, első alapelvének tartjuk társaságunknak, hogy ezen érdekeket teljesen csak mi tudjuk megérteni és csak mi tudjuk hatályosan képviselni."[2] Ugyanazon következtetés áll, ámbár kisebb mértékben, néhány más szakra is, amelyek most benne vannak az egyesült társaságban és ezen szervezetek is határozottan megtagadnák azt a feltevést, hogy magokba olvaszszanak oly különös és jól szervezett iparágakat, mint a bádogosoké és vasöntőké.[3]

[1] 1896-ban, ámbár az Amalgamated Society of Engineers az eddig el nem ért magassággal 13.321 tagot vett fel, ezek mindnyájan, csak 1803-nak kivételével, a szerelők, csiszolók vagy esztergályosokhoz tartoztak.

[2] Előszó a Rules of the United Pathern-Makers' Associatione. hoz (Manchester, 1892).

[3] A mi vizsgálatunk ennélfogva határozottan ellene szól azon feltevésnek, hogy a gépészek és bádogosok, a hajókovácsok és ácsok

Ez a következtetés nem azt jelenti, hogy a gépész iparnak mindegyik ága tartsa meg teljes függetlenségét. „Mi teljesen elismerjük — mondják a mintázók — hogy nem volna sem politikus dolog, sem lehetséges teljesen megszüntetni összeköttetésünket a gépészipart képviselő szervezettel és készek vagyunk mindig közreműködni az együtt létező társulatokkal oly mozgalmakban, amelyek az általános testület érdekeit érintik."[1] Tényleg van is egy rakás oly dolog, amelyben az egész gépésziparnak egyhangzóan kell eljárni, ha egyáltalán akar valamit csinálni. Egy oly nagy vállalat,

közt levő veszekedések elkerülhetők volnának az egymással szemben álló egyesületek egybeolvadása által. Ez a két iparág fedi egymást egynéhány hajóépitő-vállalatnál, de munkájok kilenc-tizedrészében lehetetlen volna egy gépésznek elfoglalni egy bádogos helyét, vagy a hajókovácsnak az ácsét, vagy megforditva. Sztratégiai helyzet tekintetében is a bádogos alaposan különbözik a gépészek, és az ács a hajókovácstól. A gépész- és hajóépitő-iparok erős hullámzásoknak vannak alávetve, amelyek a nemzeti kereskedelem változatos fellendüléseivel és visszaeséseivel vannak összeköttetésben. Az épitő-iparok pedig, amelyekhez számitható az ácsok és bádogosok kilenc-tizedrésze, jelentékenyen változik az év szakai szerint, de aránylag kevéssé hullámzik egyik évről a másikra; és azon általános hullámzás, ami alá van vetve, nem esik össze a hajóépitő és gépész-iparokéival. Abban az időben, amikor a fellendülés hulláma már eléri az épitő-iparokat, az ország főiparai már a következő hanyatlás sodrában vannak benne. Nehéz lett volna rábeszélni egy newcastlei gépészt vagy hajókovácsot 1893 tavaszán, amikor társainak 20 százaléka már nem volt munkában, hogy a bádogosok és asztalosok jól választották ezt a különös időpontot arra, hogy jobb béreket követeljenek. Végezetül ott van az a csaknem legyőzhetetlen nehézség, hogy a megfelelő képviseltetést biztositsuk a 9000 bádogosnak, akik minden városban fel vannak oszolva 87.000 gépész közt; és más oldalról a 14.000 hajókovácsnak, akik egynéhány kikötőben vannak együtt a 49.000 ács közt, akik szét vannak oszolva az egész ország területén.

[1] Előszó a Rules of the United Pattern-Makers Association-hoz (Manchester, 1892).

mint Elswick, amely az iparág minden szakában 10.000 munkást foglalkoztat, türhetlennek találná, hogy külön tárgyalásokat folytasson és például különböző étkezési időket vagy különböző munkaszüneteket állapitson meg a gyár különböző szakaszaira. Tényleg az északkeleti part egyesült munkaadói határozottan panaszolkodnak 1890-ben „azon nagy kényelmetlenség és nehézség felett, amelyet tapasztalnak a munkabérek és más általános kérdések eldöntésénél a munkaadók és munkások közt"; és annak tulajdonitják az állandó surlódást, mely tapasztalható, hogy „nincs meg az eljárásban az egyformaság és a kérelem hasonlósága a képzett gépészeti munkát képviselő különböző társaságok közt, mikor ilyenekkel állanak elő." A közös alkudozás lehetetlenné válik, amikor különböző társaságok oly uj szabályzatokat javasolnak a túlmunka tárgyában, amelyek ellentmondanak egymásnak, és amikor egymással szemben álló társaságok, amelyek mindegyike ugyanazon iparágszakasz nevében emeli az igényeket, egymással ellentétes követeléseket jelentenek be a fizetés módszerére és mennyiségére nézve. A munkaadók kényszeritve voltak azt követelni, „hogy a hozzájok küldött küldöttségek . . . képviseljék a tárgyalás alatt álló kérdésben érdekelt minden társaságot."[1] És amikor az alkalmazásba veendő eljárás nem közös megalkuvás, hanem törvényhozási befolyás, a szövetségi egye-

[1] Körlevele az Iron-Trades Employers' Association-nak a tulmunka-kérdésben 1891 októberében. Mi annak tulajdonitjuk a gépész-munkások tényleges sikertelenségét, korlátozni a rendszeres tulmunkát, amely baj ellen ők mindig küzdöttek 1836 óta, hogy az iparág bevezetésében zürzavaros volt a helyzet. Hasonló hiánya a szövetségi egyetértésnek állott utjába a londoni könyvkötőknek 1893-ban, amikor nagy nehézség nélkül sikerült nekik megkapni a nyolcórás munkanapot azon munkaadóktól, akik csupán könyvkötők voltak. A nagy nyomdavállalatoknál, mint Waterlownál vagy Spottiswoodenál tényleg lehetelen volt nekik megkapni a könyvkötő-osztályokban a nyolcórás munkanapot, amig a nyomdászok továbbra is hajlandók voltak több időn át is dolgozni.

sülés még sokkal szükségesebb. Hogy ha a nagy kormányi fegyvergyárakban és gyárakban lévő mechanikusok változtatásokat óhajtanak foglalkoztatások feltételeiben, a gépész választók tizezreinek egyesülése e célra az egész országban nélkülözhetlen az eredményre.

Addig azonban, amig a gépészek egyesült társasága maga soraiban törekszik fentartani a gépészmechanikusok minden faját, és maga törekszik belátása szerint megállapitani a követendő politikát, egy állandó és hatásos szövetségi szervezet lehetetlen. Minden kisérlet, hogy ugyanazon iparban együtt tartassék az egybeolvasztás és szövetkezés egymást kölcsönösen kizáró alapelve, csak növelni fogja esetleg a surlódásokat. Igy ugy találjuk, hogy 1888-ban, — hogy ismét idézzünk az United Pattern-makers' Association jelentéséből, — „a szakegyesületek (az északkeleti tengerparton) megsokalva azt az önkényes módot, amelylyel eljárt a gépészek egyesült társasága, egyesült egymással azon bevallott céllal, hogy meggátoljon minden ily eljárás ismételhetését ezutáni béremelési mozgalmaiban és követelje azt a jogot, hogy meghallgattassanak, mielőtt döntő lépés tétetik . . . Lehetetlen — igy folytatja tovább a jelentés — elválasztani ellenlábasaink (az Amalgamated Society of Engineers) ezen eljárását azon sikertelen kisérletektől, hogy egybeolvasszák a különböző szaktársaságokat; és valóban ugy látszik, hogy ők, lehetetlennek találván beolvasztani gyengébb testvéreiket egyenes uton, azt határozták el, hogy megingatják azt a bizalmat, melyet azok mutatnak egyesületeik iránt, oly módon, hogy megmutassák nekik, mikép magokra hagyatva azok képtelenek befolyást gyakorolni a munkaadók és munkások közötti viszonyokra.“ [1] A „Federal Board“, amelyet igy képeztek a Tyne-parti kisebb gépészegyletek hatalmasabb ellenlábasokkal szemben, három évig fennállott, de felesleges mondani is, hogy képtelen

[1] Monthly Report of the United Pattern-Makers Society, 1889 január.

volt biztositani az iparág békéjét. Egy sokkal fontosabb és többet igérő kisérlet indult meg az Amalgamated Society of Engineers állhatatos tartózkodása folytán. 1890-ben Mr. Robert Knight, a kazánkovácsok egyesült társaságának tehetséges főtitkárának sikerült, ismételt meghiusulások után, összevonni egy hatalmas országos szövetségbe a gépészi és hajóépitő iparokkal összeköttetésben lévő egyesületeknek nagy többségét. Ezen „Federation of Engineering and Shipbuilding Trades of the United Kingdom" magában foglal oly hatalmas szervezeteket, mint az United Society of Boilermakers 40.776 taggal; az Associated Shipwrights' Society 14.235 taggal; és az Amalgamated Society of Carpenters and Joiners 48.631 taggal, akik megelégednek azzal, hogy hasonló alapokon szövetkezzenek oly kisebb egyesületekkel, mint a Steam-Engine Makers' Society 7000 taggal; az United Operative Plumbers' Society 8758 taggal; az United Pattern-makers' Association 3636 taggal; a National Amalgamated Society of Painters and Decorators, és más féltucat még kisebb részleges társaságot. Ez a szövetség már most több mint hét éve tart és igen hasznos dolgot müvelt, eldöntvén a különböző egyletek közt felmerült vitás kérdéseket. De ugy, mint eszköz arra, hogy közös alkuvást csináljon a munkaadókkal, vagy valami együttes eljárást inditson meg az egész iparág érdekében, mindaddig hasztalan, amig az Amalgamated Society of Engineers, a maga 87.455 tagjával, határozottan távol tartja magát. És a gépészek egyesült társasága, még mindig ragaszkodva az egy, osztatlan egyesülés eszményéhez, nem tudja rávenni magát, hogy állandó munkatársul fogadja maga mellé a részleges társaságokat, amelyeket ugy tekint, mint az ő saját tekintélyének aláásására való igazolatlan törekvéseket.[1]

[1] Az Amalgamated Engineers' Monthly Journaljának — egy hivatalos közlöny, amely akkor indult meg, mikor Mr. George Barnes vette át a főtitkárságot — első számai mutatják, hogy az egyesület gondolkodó tagjai rájönnek a szövetségi egyesülés hasznára a szakipari és más, a gépész- és hajóépitő-iparral összekötte-

Ha most, visszatekintve a szervezkedés egész történetére a gépésziparban, lehetünk bölcsek utólagosan, azt véljük, hogy jobb lett volna, ha a helyi társaságok mindegyike

tésben álló társulatokkal. Igy, Mr. Tom Mann, az első számban (1897 január, 10—11. l.) kijelenti, „hogy a gépészek egyesült társasága tagjainak nagy tömege szégyelli ... jelen tehetetlenségöket. — Honnan jön ez a gyengeség? Minden kétségen kivül főleg azon ténynek tulajdonitandó, hogy a különböző egyesületek által semmi együttes lépés nem tehető... Vagyis, a gépészek egyesült társasága még nem tanulta meg szükségét annak, hogy az egy különös foglalkozással összekötött minden iparág valódi szövetkezésének részesévé kell lenni... Melyik tag az, aki, ha visszatekint a legutóbbi néhány évre, nem pirul el a szégyentől afelett, ami történt a gépészek egyesült társasága és az órások, kazánkovácsok és hajóépitők közt; és ki érezhet megnyugvást, ha látja a barátságos viszonyok hiányát a gépészek egyesült társasága... és a mintázók, hajókovácsok és gőzgépkészitők stb. közt? Küzdő erőre van szükség... és ez csak ugy érhető el, ha az érintett iparokkal összekötött társaságok igazi szövetsége létesül... A szövő-iparosok (gyapot) szövetkeztették a különböző társulatokat, és igy képesek egyesitett eljárást követni, amely határozottan felette áll a gépészipari felett.“ És a következő számban Mr. John Burns erősen üti meg ugyanezen hangot. „Hogy igazán meggátoljuk ezt a halálos és szétfosztó küzdelmet, az első lépés az egyesült gépészekre nézve ezen évben az, hogy egyszerre fogjanak kezet a gépésziparok minden más egyesületeivel egy szövetségben.“ Két hónappal később (1897 április, 12—14. l.) jön aztán a javaslatnak egy dühös lerántása, „Primitive“ aláirás mellett, amely felhivja „Allan szellemét és Newton ékesszólását“ ezen kisérlet ellen, ami tönkreteszi az ő műveket. „Épen azért, mert egynéhány érdekelt munkás szóvivő fejébe vette, hogy képesek paprikajancsi-mutatványt játszani a mi iparágunk minden osztályával ugyanazon hatással, mint a mi nagy szervezetünk, kellene, hogy mi hajitsuk el fegyvereinket, huzzuk le cipőinket, hajtsuk be farkunkat, és kiáltsuk a „peocavir“-t... Részletes társaságok küzdő célokra haszontalanok, és ennélfogva ahol léteznek, pusztán segélyezési célokra szolgálnak... Az egybeolvadás a mi cimünk, jelszavunk és elvünk; és ha egyszer megengedjük, hogy szükséges szövetkeznünk a részleges tár-

a gépészeti munkásoknak csak egyetlen szakaszára szoritkozott volna, és hogy ha hasonló célu országos társaságokká fejlődtek volna ki. Ha ez lett volna az eset, ha Allan és Newton előre láthatták volna iparáguk végtelen fejlődését és növekvő eltagolását, bizonyosan nem egyetlen, mindent magába foglaló egybeolvadást, hanem a részleges, országos kiterjedésü társaságok szövetségét sürgették volna minden oly célokra, amelyek közösek az egész gépészeti iparral. Ez a szövetség magában foglalta volna egy oldalról a szerelők, csavarók, felállitók nagy országos társaságát, más oldalról pedig a kovácsok és mintázók kis társulatait is. És amint a szervezkedés előrehaladt volna a pléhművesek, rézkovácsok és gépmunkások közt, és amint további uj osztályok származtak volna, mint például a villamos munkások, mindezeket fel lehetett volna ruházni az önkormányzat elegendő mértékével és bevenni, mint külön szakaszokat, a szövetségi egyesületbe. Ez a szövetségi egyesület akkor aztán még szélesebb és lazább szövetkezésben meghatározott külön célokra együtt működhetett volna az United Society of Boilermakers, a Friendly Society of Ironfounders, az Associated Shipwrights' Society és mindazon más szervezetekkel, amelyek érdekelve vannak a vashajóépités és felszerelés nagy iparában.[1]

saságokkal, egész ügyünket az ellenfél kezébe játsztuk . . . Oly iparágakkal szövetkezni, amelyekben munka gyakorlása teljesen különböző a mienktől, jó célra jó dolog. Szövetség oly iparágakkal, amelyeknek műhelyi gyakorlata hasonlatos, amelyeknek érdekei ugyanazonosak és akiknek velünk kellene lenni minden küzdelemben, haszontalan eszköz egy általános csalódásra." Ez a kérdés most (1897 augusztusán) igen élénk megvitatás tárgya a társaságban.

[1] Mindazon országos társaságok, amelyek vannak az asztalosok, bádogosok, festők, butorosok stb. között, a magok tagjai érdekében, akik a hajóépitésnél foglalkoztak, szintén csatlakozhatnának az ily szövetséghez; mig ugyanekkor lehetnének továbbra is szorosabb szövetségi egyesülésben a téglavetőkkel, kőmivesekkel és az épitőmunkások más társaságaival.

Egy gyakorlati utasitás jegecesedik ki a társulás ezen különböző formáinak tanulmányozásából. Az állandó és sikeres szövetségi működésnek alapfeltétele az, hogy az alkotó testületek közötti egyesülés foka teljesen megfeleljen annak a foknak, amelyben az érdekeknek egysége áll fent közöttök. Ezt a legkönnyebben fel lehet ismerni a pénzügyi téren. Már többször utaltunk arra a tényre, hogy oly táblázata a befizetéseknek és segélyezéseknek, amelyek megfelelnek egyik osztály kivánalmainak, teljesen kivül esnek más osztályok igényein, akiknek segédkezése azonban mégis nélkülözhetetlen hatályos közös eljárásra. De még ez nem minden. Szem előtt kell tartanunk, hogy nemcsak oly osztályokkal van közünk, amelyek különböznek egymástól illető jövedelmeik összegére nézve, hanem nagy különbségek vannak azon módozatokban is, amint az egyes osztályoknak szükségök van jövedelmeik beosztására. Ennélfogva a közös pénztár javára a szövetségi testület által kivetett összegnek nemcsak szorosan kell azon szolgálatok költségéhez simulnia, amelyekben az összes alkotó elemek egyenlően vannak érdekelve, de azon felül semmi esetben sem haladhatják túl azt az összeget sem, amelyet a legszegényebb szakasz is előnyösnek tart ezen szolgálatokra elkölteni.

De a mi tanuságunknak pontosabb alkalmazása is van a szövetségi testület céljaira és politikájára, és azon módozatra nézve is, amely után hozta meg határozatait. A szövetség állandósága komolyan fenyegetve lett, hogyha bármely módon oly mozgalomba kezdett bele, amely, ámbár hasznos alkotó elemei többségének, azok közül ha csak egyre nézve is káros. Az alkotó elemek azért állottak kezdetben össze, hogy előmozditsák azon célokat, amelyeket köztök nem csupán a többség, de minden egyes tag is kivánatosnak tartott; és az a megegyezett szerződés megsértése köztök, ha a szövetségi erőt, amelynek megteremtésére mindnyájan közreműködtek, bármelyiköjöknek is ellenséges módon használják fel. Ez azt jelenti, hogy ahol az érdekek elágaznak, minden szövetségi határozatnak lényegben az összes osztá-

lyok képviselőivel azon célból folytatott tanácskozások eredményének kell lenni, hogy felismerjék a legcélravezetőbb közös eljárást. Ezen dolgokat tehát sohasem szabad eldönteni tisztán a szavazatok megszámlálása utján. Addig, amig a tárgyalt kérdések minden alkotó tagot megközelitőleg ugyanazon módon érdekelnek, azon puszta véleménykülönbségek, amelyek a tervekre vagy eljárásokra vonatkoznak, nyugodtan döntethettek el a többség szavazatával. Ha tényleg az eredmény kedvező, a kisebbség helytelenitése csakhamar el fog gőzölögni; hogy ha más esetben, az eredmény kedvezőtlennek fog bizonyulni, az azzal ellenkezők lesznek uralkodó erővé. Egyik esetben sem fog okoztatni állandó szakadás. De hogy ha a véleménykülönbség a többség és a kisebbség között az osztályi érdekek valódi különbségéből ered, és ennélfogva csak megerősödik a következmények folytán, minden oly kisérlet a többség részéről, hogy reáerőszakolja akaratát a kisebbségre, egy önkénytes szövetségnél, szakadásra vezet.

Igy észrevétlenül oda vezettettünk, ahol a szövetségi alkotmányokban az aránylagos képviseltetés egész elmélete nyugszik. Egy egyszinezetü társaságban, ahol a tényleges érdekekben nem lehet jelentékeny eltérés, a legfőbb kormányzó tekintélyt biztosan megválaszthatjuk és a legfontosabb kérdéseket biztosan eldönthetjük a fejek egyszerü megszámlálása utján. Egy ily testület természetesen oly képviseleti rendszert fogad el, amely az egyetemes szavazatjogon és az egyenlő választási kerületek elvén alapul. De hogy ha bármely szövetséges testületben oly szakaszok összejátszásával van dolgunk, amelyek nem egyenlő számszerü erővel bírnak, különböző érdekeik lévén, ott a döntéseket nem lehet biztosan oly képviselőkre bizni, akik ugy választatnak vagy ugy szavaznak, amint az alkotó testület tagjainak száma állapitja meg az arányt. Mert ez tényleg gyakran egyértelmü volna azzal, hogy a legnépesebb szakasz kapja meg a döntő szót, vagy legalább is a két vagy három legnagyobb szakasz együttvéve, anélkül, hogy a kisebb szakaszoknak

volna bármely szavazati befolyása az eredményre. Minden ily szervezkedés ritkán téveszti el, hogy szakadásra és esetleges felbomlásra ne vezessen, mert az uralkodó szakaszok tagjai természetesen a magok érdekei szerint szavaznak. Ennélfogva helyesebb, és egyuttal a szövetség állandóságát is biztositja az, ha az alkotó testületek képviselete nincs pontos arányban az őt illető számviszonyokkal. A szövetség képviseleti rendszerének tényleg, ép ugy, mint pénzügyeinek, váltakozónak kell lenni azon fokozattal, amennyire azonosak tényleg az alkotó testületek érdekei. Ahol az érdekek elütők, a fokozatnak mindenesetre ugy kell felállitva lenni, hogy egyik alkotó tag, bármily nagy legyen is, ne legyen képes leszavazni a többit együttvéve; sőt ugy, hogy ezen nagyobb alkotó tagok ketteje vagy hármaja se legyen képes, közös egyetértéssel, minden társokat háttérbe szoritani. Ha például javasolva van, hogy minden országos egylet a gépészeti iparban szövetkezzék, oktalan volna a gépészek egyesült társaságának aránylagos képviseleti jogot követelni az ő 87.000 tagja után, kik főleg szerelők és esztergályosok, szemben a 10.000 mintázó, kovács és gépmunkással, akik három osztály-társaságban vannak felosztva. És amikor egy szövetség egész különböző alkotó társaságokból nagy számot foglal magában és olyannyira korlátolt közös célokra alakul, hogy azok csak kis részét érintik az összes szakok különleges érdekeinek, kivánatos lehet egyáltalában felhagyni a tagok száma szerint való képviseltetés eszméjét és megadni az egyenlő szavazatjogot mindegyik társegyletnek. Igy a mi véleményünk szerint a gépész és hajóépitő iparok szövetségének alapitói bölcs belátást tanusitottak, amikor a bádogosok társasága 9000 tagjának ugyanazon képviseletet és szavazati jogot adták meg, mint amelyet a kazánkovácsok egyesült társaságának 41.000, vagy az asztalosok egybeolvadt társaságának 49.000 tagja élvez. Egy ily természetü szövetséges testület, amely csupán néhány meghatározott célra szolgál, és önálló és néha eltérő érdekü társaságokból áll, épen a fokozat ellenkező végén áll az egytermészetü egy-

beolvadt társasággal. Az alkotó testületek képviselői azért gyülnek össze, hogy a kölcsönös félreértéseket eloszlassák és közös érdekeket állapitsanak meg. Tényleg azon nagykövetekhez hasonlitanak, akik a magok illető önálló államaik óhajait tolmácsolják, hozzáadják a magok különös ismereteit a közös tanácskozáshoz, de képtelenek megigérni az engedelmességet a szövetségi határozatnak, hacsak az nem ugy ajánlja magát, mint egy elfogadható alku, vagy magával nem hozza egy csaknem egyhangu véleményegyezés döntő sulyát.[1]

A kérdés, hogy találtassék a kormányzásnak egy szilárd egysége és meghatároztassék a felsőbb és az alárendeltebb hatóságok közt lévő viszony minősége, tehát ugy látszik, hogy a megoldás helyes utján van a munkásegyesületi világban. Az ipar folyvást növekvő kiterjedésével és a munka folyvást növekvő mozgékonyságával, a helyi munkástársaságoknak helyet kellett adni országos terjedelmü szervezkedéseknek. Ameddig a céh vagy foglalkozás meglehetősen egyforma az ország egyik végétől a másikig, az önálló állam földrajzi határainak végre is össze kell esni a munkásegyesületi világban is magának az államnak határaival. Láttuk azt is, hogy mily kikerülhetetlenül hozta magával a nemzeti munkásegyesületek megnövekedése stratégiai és amit ugy lehetne nevezni: katonai okokból, a helyi önkormányzat leszállitását egy minimumra, és minden pénzügyi, és ennélfogva minden végrehajtó kormányzás teljes központositását az országos főhaditanácsban. Ezen iránylatot csak megerősitik a gazdasági érdekek, amelyeket egy további fejezetben fogunk tárgyalni. Hogy ha a munkásegyesület vár valami sikert az ő fő feladatában, hogy t. i. javitsa tagjainak foglalkoztatási viszonyait, fel kell

[1] Visszatérünk még ezen fejtegetésekre, amikor leirva a munkás-egyleti gépezetet a politikai működés terén, arra térünk, hogy irjunk le oly szövetségeket, mint a munkás-egyesületi kongresszus és a helyi ipari tanácsok.

neki épiteni egy általános minimális feltételek védőgátját ugyanazon munkára az egész országban. A feltételek ezen egyformasága, sőt tényleg bárminemü ipari befolyás egy bizonyos egyenlőséget és következetességet feltételez az ipari politikában is, ami csak a kezelés összpontositása által válik lehetővé. Eddigelé, ugy látszik, hogy a mi következtetéseink odavezetnek egy mindent elnyelő központositott önkényuralom teljes egyszerü kérdéséhez. De a munkásegyleti világban az a kérdés, hogy a helyi igazgatás és a központi ellenőrzés összhangba hozassék, amely nehézségtől mi, ugy látszik, szerencsésen megszabadultunk, egy még türhetetlenebb formában kerül elénk. A feltételek egyenlőségére való törekvés maga, maga az a tény, hogy az ipari politika egyformasága nélkülözhetlen a hatályosságra, csaknem képtelenséggé teszi, hogy egyetlen szervezet bekapcsoljon közös pénztárral, közös végrehajtó-bizottsággal, és a fizetett tisztviselők közös karával oly különböző foglalkozásu, oly különböző előképzettségü, annyira eltérő életmódu és ipari szükségletü, vagy annyira elütő számnagyságu és stratégiai helyzetü embert. A munkásegyesület lényegileg oly szervezet, mely biztosit bizonyos tényleges és határozott előnyöket minden tagja részére — oly előnyöket, melyek különböznek iparról-iparra azon műszaki kezelés, gazdasági helyzet és esetleg földrajzi fekvés szerint, amelyekben az gyakoroltatik. Ennélfogva minden kisérlet „általános egyletek" szervezésére, a mi felfogásunk szerint kikerülhetetlenül bukásra vannak szánva. Azon százezerei a munkásosztályoknak, akik csatlakoztak a „nagy országos állandó munkásegyesülethez" 1833—1834-ben, igaz, hogy az emberi testvériesség közös alapján és a társadalom gyökeres átalakitásának szükségébe vetett közös hittel jöttek össze. De ahelyett, hogy létesitették volna az „uj erkölcsi világot", akár elméletben, akár politikai forradalom utján, oly állapotba kerültek, mint egy munkásegyesület, küzdve a lancashirei gyapotmalmok munkaadóival, hogy kapjanak rövidebb munkanapokat, a leedsi szövetüzletekben, hogy kapjanak meghatá-

rozott darabszámi béreket, a londoni építőiparban, hogy megszüntessék a darabszámmunkát általában, Liverpoolban, hogy kiküszöböljék az alvállalkozókat, a pamutiparban, hogy a jancsibankóktól és a levonásoktól megszabaduljanak. Röviden, minden ipar leforditotta az emberi testvériséget gyakorlatban az ő saját különleges sérelmeinek orvoslására, és a központi végrehajtó-bizottság képtelen volt meglazitani ezen leforditás pontos voltát. A munkásegyleti ügy egész története megerősiti azt a feltevést, hogy egy munkásegyesület, amely azért van alkotva, hogy különös célja legyen tagjai foglakozási feltételeiben határozott anyagi javitásokat érni el, nem képes a maga legegyszerübb formájában biztonsággal kiterjeszkedni azon téren túlra is, amelyben ezen ugyanazonos javitások kiterjednek mindegyik tagjára, azaz, nem képes egyetlen egy foglalkozás határain kivülre kiterjeszkedni. De a kormányzás ezen egyszerü egységének felfedezése nem meriti ki a kérdést. Amig az osztályok közti különbözőségek a teljes egybeolvadást lehetetlenséggé teszik, más érdekekben való ugyanazonosság némi kötelékét az egyesülésnek feltétlenül megköveteli. A munkásegyesületi szervezkedésnek leghatályosabb formája tehát az, amelyben az összes szakaszok képesek egyesülni oly célokra, amelyek közösek, oly kiterjedésben, ameddig az érdekazonosság terjed és nem tovább, mig ugyanekkor mindegyik szakasz megtartja a teljes önállóságot, amikor csak érdekei vagy céljai elütők szövetségeseikétől. De ez csak más formája a legfőbb és az alárendelt hatóságok közötti viszony nehéz politikai kérdésének. Amig a politikai demokrácia kutatója küzködik azon kérdéssel, hogy mint lehet megosztani az igazgatást a központi és helyi hatóságok között, a nem tanult államférfiai a munkásegyesületi világnak annak a még sokkal nehezebb kérdés eldöntésén törték fejöket, hogy kell megosztani a hatalmat az általános és szaki iparos szervezetek között, ha mindkettő országos kiterjedésü. A megoldást egy sorozatában találták a folyton szélesbülő és egymást keresztülkasul vágó szövetségeknek, amelyek mindegyike, de csupán

saját különleges céljai terjedelméig, összeköti azon szervezeteket, amelyek öntudatára jutottak céljaik azonosságának. A demokrata szervezkedés egyszerü formája helyett tehát egy végtelen összekuszáltat állitottunk fel. Ahol a kérdés nehézségeit helyesen értették meg, és ahol az egész ipar mintegy egy egységes terv szerint szervezkedett, az eredmény lehet, mint ahogy tényleg ugy is van a gyapotmunkások esetében, nehézkes, de összhangban működő, meglepőleg hatásos és állandó demokratikus gépezet. Ahol más oldalról az ipar helytelen alapokon szervezkedett, mint a gépészek közt, egy zavaros zagyvalékát találjuk a viszonyoknak, amely versengést és ellentéteket szül, amelyek közt hatásos közös működés még oly célok tekintetében is csaknem lehetetlenné válik, amelyek közösek minden osztályra nézve.

A munkásegyesületi szervezkedésnek tehát, ha el akarja érni lehető legnagyobb erejét, szövetségi alakot kell magára ölteni. Ahelyett, hogy egy legfőbb központi kormány szerveztetnék, amely hatáskörének némely részét alárendelt helyi hatóságokra ruházza át, azt várhatjuk, hogy a munkásegyleti világ át fog változni a szövetségek egy kidolgozott sorozatává, amelyek közt nehéz lesz elhatározni, hogy hol van hát valóban a döntő akarat. Ahol az összes szakok szorosan hasonlitanak egymáshoz viszonyaikban és szükségleteikben, ahol közös céljaik aránylag számosak és fontosak, és ahol, ezeknek folyománya gyanánt, az egyénenkénti elszakadás és ebből következő elszigeteltség veszedelmes dolog volna: ott a szövetségi kapcsolat erős lesz, és a szövetségi kormányzat lesz tényleg a legfőbb hatalom. A lépcső másik végén fogjuk találni azon szövetségeket, amelyek kevéssel többek csak, mint alkalmi tanácskozások, amelyekben a szövetkező felek mindegyike megtartja valóságos önkormányzatát, és a szövetségi végrehajtó-bizottságot csak mint egy alkalmas, de szorosan alárendelt gépezetet használja fel azon körülhatárolt célok érdekében, amelyek közösek köztök. És bátrak voltunk, mint érdekes végkövetkez-

tetést, azt javasolni, hogy a képviselet alapjának mindezen szervezetekben módosulni kellene a szervezeti kötelék jellege szerint, a tagszám arányában való képviseltetés teljesen alkalmas csak egy egyforma szervezetnél lévén, és folytonasan fogyatkozóbb hasznossága az azt alkotó testületek különbözőségének minden emelkedésével arányban. Ahol a szaki érdekek nemcsak eltérők, de egyes esetekben egyenesen ellentétesek is lehetnek, mint például azon iparágakban, amelyekben határvonal elválasztási viták forognak fenn, ott a többségek szavazása utján való igazgatást őszintén el kell vetni, és a számszerü erőben nagy mértékben különböző társulatok képviselőinek, a közös bukás büntetése terhe alatt, bele kell egyezniök, hogy egyenlő hatalommal gyüléskezzenek, felfedezni a tanácskozás folyamán azt, hogy mint lehetne legjobban kiegyeztetni mindegyiknek érdekét.

II. RÉSZ.

MUNKÁSEGYESÜLETI MŰKÖDÉS.

Bevezetés.

„A mi társaságunk főcélja emelni tagjaink társadalmi helyzetét" ez az az összefoglaló igazság, amivel a rendes munkásegyesület megállapitja munkakörét. Ez az egyszerü állitása annak, amit mi „testületi önsegélynek" nevezhetünk, a régibb egyesületek nagy részében fel van cifrázva szónoki felhivásokkal az emberi testvériségre és a heti bérmunkás bizonytalan helyzetének nyers leirásával. Igy az a „főelv", amely vezette a vasöntők segélyegyletének „kezdeményezőit", a „szerves egyesülés elve volt, és az a vágy, hogy képezzenek egy testvéries és baráti köteléket az egész iparágban, avégből, hogy azok, akik becsületes munkával az ipar ezen különös ágában találták meg életmódjukat, képesek legyenek, együttes eljárásokban sikeresebben szembeszállani a tőke szükségtelen és méltánytalan erőszakoskodásaival, mint ahogy lehetséges ez a munkások bármely számának is, ha egyénenként állnak szemben." [1] „Készek vagyunk elismerni — irják a gépészek egyesült társaságának alapitói — hogy mig tagjaink állandóan munkában vannak, esetleg képesek megszerezni minden szükséges dolgot, és talán némi fényüzését is az életnek . . . Dacára azonban mindannak, mégis ott nehezedik lelkére egy neme

[1] Rules of the Friendly Ironmoulders' (most Ironfounders') Society, szervezve a kölcsönös segélyezés céljaira aggkor, betegség és gyengeség ellen és a halottak eltemetésére: Elkészitve Boltonban, 1890 junius 19; és elfogadva a negyedévigyülésen Boltonban, junius 19 (Bolton, 1809); lásd az 1891-iki kiadást; előszó.

a zaklató félelemnek mindegyiknek, ha a jövőre gondol, hogy ez esetleg nem lesz továbbra is, hogy esetleg a holnapi nap ugy virrad fel reá, hogy nem lesz már munkában, hogy az ő jól berendezett házi nyugalma fel van dulva, az ő szép reményei, hogy képes lesz kevés év alatt, folytonos munka és takarékosság utján állandóbb helyzetre vergődni, puszta álomnak bizonyulnak. Mennyi sok dolog foglaltatik ebben a szóban, hogy állandóság, és mennyire szükséges azt tenni a mi társaságunk vezérelvévé!“ [1]

De a munkásosztályi szervezkedés végcéljainak ezen leirásai kevés magyarázatot adnak nekünk a munkásszervezetek tényleges működéséről. A mi nemzedékeink szervezett munkásai sokkal világosabbak. Száraz és körül nem irt határozottsággal megmondják a nagy modern egyesületek céljaik gyanánt a különös teendők hosszu sorozatát, amelyben esetleg teljes nyiltsággal bent foglaltatnak azon eszközök is, amelyekre támaszkodnak ezen célok elérésére. Az Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners „azon célból alakult, hogy biztositsa minden tagjának munkája méltányos bérét; gondoskodjék a munkaadó és bérmunkás közt felmerülő viták elintézéséről békés módon ugy, hogy a munka abbahagyása kikerülhető legyen; hogy a munka védelmére gyártörvényeket vagy más törvényhozási intézkedéseket létesitsen; hogy pénzsegélyt juttasson mindegyik tagjának, aki vagy boszuból van elveresztve, vagy munka nélkül van valamely küzdelem vagy kizárás folytán, vagy végül szerencsétlenség miatt munkaképtelen.“ [2] A nagybritanniai bányászok szövetsége kijelenti, hogy egyesülésöknek céljai következők, hogy „megvitassák az iparág és a bérek kérdését, és védelmezzék a bányászokat általában;

[1] Az eredeti szabályai és szabályzatai a gépészek egyesült társaságának (London, 1851), amelyeket Birminghamban fogadtak el 1850 szeptemberén.

[2] Rules of the Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners (Manchester, 1891).

hogy igyekezzenek oly bányatörvényeket hozatni, amelyek az ezen szövetségben levő bányászokat érdeklik; hogy értekezleteket hivjanak össze, amelyek a bányászokat érdeklő kérdéseket, akár ipari, akár munkabéri, akár törvényhozási vonatkozásuak legyenek azok, megvitassanak; hogy igyekezzenek elérni a nyolc órás napi munkaidőt felszintől felszinig számitva minden bányában, minden a föld alatt dolgozó munkás részére; hogy beszéljenek meg és ügyeljenek fel minden oly vizsgálatra, ahol a bányában dolgozó munkások közül háromnál több halt meg egy baleset folytán; hogy igyekezzenek kártérités szerezni, ahol több mint három ember sérült meg vagy életett meg bárminő baleset folytán, minden oly esetben, ahol a megyék, szövetségek vagy kerületek megfelebbezik vagy megfelebbezték az alsóbb törvényszékek döntéseit.“ [1] A National Union of Boot and Shoe Operatives (létesült 1874-ben) kijelenti, hogy: „Az egyesület céljai: egy közös pénztár létesitése a tagok védelmezése és a bérek emelése céljából; egészséges és tiszta műhelyek biztositása; hogy a munkaadók adják a helyiséget, hozzákészitést, tüzet és világitást ingyen; felállitása, amennyire lehetséges, azonos bérszabályzatnak ugyanazon minőségü munkára az egész egyesületben; eltörölni a kiszipolyozókat és ellenőrizni a segédmunkások rendszerét; leszállitani a munkaórákat; segiteni azon tagokat, akik kénytelenek vándorolni munkakeresés céljából; az ipari szövetkezés behozatala a mi iparágunkba; minden törvényes eszköz felhasználása a tagok erkölcsi, társadalmi, nevelési és politikai előhaladására; gondoskodni arról, hogy az egyletet egy parlamenti ügynök képviselje; pénzalapot gyüjteni a tagok kölcsönös támogatására betegség esetén, és az elhalt tagok és feleségeik eltemetésére; egy közlekedési eszköz lenni más országok cipész és csizmadia munkásaival.“ [2] Végezetül idézhetjük az ugy-

[1] Miners' Federation of Great Britain. Alapszabályok (Openshaw, 1893).

[2] Rules of the National Union of Boot and Shoe Operatives (Leicester, 1892).

nevezett uj egyesületeknek, amelyek az 1889-iki nagy ébredéskor alakultak, legjelentékenyebbjének és legsikeresebbjének szabályait. A National Union of Gasworkers and General Laborers szabályzatai megállapitják, hogy „az egyesület célja a munkaórákat röviditeni, egy nyolcórás munkanap és negyvennyolcórás munkahét rendszerét törvényesiteni; eltörölni, ahol csak lehetséges, a túlidőt és a vasárnapi munkát, és ahol ez nem lehetséges, ez időre magasabb munkabért kötni ki; eltörölni a darabszám szerinti fizetést; emelni a munkabéreket, és ahol a nők ugyanazon munkát teljesitik, mint a férfiak, biztositani részökre ugyanazon béreket, melyeket a férfiaknak fizetnek; keresztülvinni egész teljességökben a Truck (jancsibankó-rendszer elleni) törvényeket; eltörölni a jelen szerződés és megegyezési rendszert a munkaadók és bérmunkások közt; elintézni minden munkakérdést barátságos megegyezéssel, ahol csak lehet; megnyerni a munkaadók és bérmunkások közt az egyenlőséget a törvény előtt; elérni a munkásosztály életének javitására szolgáló törvényeket; biztositani azt, hogy az egyesület tagjai választassanak meg a községi tanácsok, iskolaszékek, szegényatyák, városi testületek és képviselőházba, feltéve, hogy ezen jelöltek kötelezik magokat a termelés, felosztás és csere eszközeinek közös tulajdonjoga mellett; félretenni évente legfelebb 200 font st. összeget, amelyet pusztán arra a célra használjanak fel, hogy ily tagok választassanak meg és tartassanak fent a közképviseleti testületekben; végül segiteni azon hasonló szervezeteknek, melyek ugyanazon célokat szolgálják, melyek itt elmondattak.“ [1]

Ennélfogva nem a formális szabályzatok vagy szónokias bevezetésekhez kell fordulnunk, ha keressük a munkásegyesületek működésének tudományos vagy teljes megismerését. A munkásosztályi szervezkedések nyomatott szabályzatai, amelyeket eredetileg lelkes előfutárok állitottak

[1] Rules of the National Union of Gasworkers and General Laborers of Great Britain and Ireland (London, 1894).

össze, aztán egymásra következő ujra átvizsgáló bizottságok másoltak le ujra és ujra, inkább a vágyakat jelezték, semmint a tagok mindennapos működését. Sokkal megbizhatóbb adatok szerezhetők a pénztári számadások vizsgálatából, vagy a társulatok terjedelmes benső irodalmának — a havi, negyedévi és évi jelentései a központi végrehajtó-bizottságoknak, a gyakori hivatalos körlevelek különös kérdések felett és a gondos szószerinti jegyzőkönyvek az értekezletek és vegyes bizottságok üléseiről — beható tanulmányozása utján. A némely társaság által körlevelekben szétküldött nyomtatott okmányok magokban foglalják az ő fő iparági hivatalnokaiknak naplóját, amely részletezi nap-nap melletti alkudozásait a munkaadókkal.[1] Más egyesületek közzéteszik tagjaiknak azon kerületi küldötteiktől származó időszaki jelentéseiket, akik a fő ipari központokban vannak elhelyezve, amely jelentések becses felvilágositásokat adnak az iparág fejlődéseiről, részletes leirását a küzdelmeknek munkaadókkal és más társaságokkal, és javaslatokat arra nézve, hogy minő politika követtessék. A sociologia tanulmányozójának az irodalom ezen neme — mely száz és száz kötetre megy évenként — lebilincselő érdekü. Hüséges képet nyujt az a gyáripar modern világának tényleges szervezete és működése felől, az eljárás és az üzleti hullámzás folytonos változataival. Tisztára elibünk állitja, sokkal teljesebben, mint bármi más előttünk ismert előadás, az angolszász fajban megnyilvánuló demokata szervezkedés valódi természetét és működését. És, ami még fontosabb jelenlegi célunkra, a siker vagy sikertelenség teljes hangulatával feltárja előttünk a különböző munkásegyesületi módszerek és szabályzatok működését a bennök rejlő igazságokkal azon társadalmi igazoltságra, amelyen vannak felépitve.

De az okmányok, ámbár őszinték és bizalmasak, ép ugy alkalmasak elcsavarni, mint felvilágositani a tényeket.

[1] Lásd a szabványos munkabérről szóló fejezetben közölt kivonatokat.

Egy tüzes szemrehányás a helyi tisztviselő és a főtitkár között, egy vitás kérdés a bérek vagy valami uj eljárás felett, mely a tagoknak csak kis részét érinti, vagy egy parlamenti izgatás valami uj szakasz felett a gyártörvényben nagy részt foglalhat le egy év adatai közt, és ugy tünhetik fel, mintha az egyesület tevékenységének zömét képezné. Már pedig ezalatt a fiókok fődolga az lehetett, hogy békés, de sikeres módon fentartsák a régi keletü munkaszabályzatokat, vagy hallgatólagosan ez idő alatt valami uj szabályzatot tettek szokássá, vagy valami régit helyeztek hallgatólagosan hatályon kivül, anélkül, hogy a tagok többsége részéről ez az egész változás bármely nyilvános vagy magánokmányban napfényre jutott volna. Ezért az okmányok által nyujtott ismeret kiegészitése céljából a tanulmányozónak meg kell figyelni a munka közben az embereket, és meg kell beszélni a különös szabályzatok alkalmazását a munkaadókkal, igazgatókkal és előmunkásokkal — nem feledve el a gyárfelügyelőt és a munkaadók társaságának titkárát sem, — meg kell hallgatni a kismester és az esetleges munkás ellenvetéseit; mindenekfelett figyelni kell belölről a fiókok és kerületi bizottságok gyüléseit, ahol a kérdésben forgó ügyek apró részleteiben megbeszéltetnek őszinte nyiltsággal, melyet nem zavar sem a tömeg előitélete, sem az ellenségtől való félelem.

Az okmányok tanulmányozásának és az illető emberek megfigyelésének ezen összekötött tervszerü eljárása volt az, amit mi, a magunk hat évi kutatása ideje alatt, igyekeztünk követni. A következő fejezetekben igyekezni fogunk az olvasó elé helyezni részletes leirását azon módszereknek és szabályzatoknak, amelyek tényleg gyakorlatban vannak a britt munkásegyesületi világban. Látni fogjuk, hogy a munkásegyesületek, a tizennyolcadik század kezdetétől le egészen a mai napig, mint próbálták sikerre juttatni szabályzataikat három külön eszközzel vagy emeltyüvel, amelyet igy különböztetünk meg: a kölcsönös biztositás módszere, a közös alkuvás módszere, és a törvényes becikkelyezés módszere.

A szabályzatok keresztülvitelére vonatkozó módszerekről fogunk aztán áttérni magokra a szabályzatokra. Ezeket ugy találjuk, hogy dacára az apró részletek csaknem végtelen változatának, mégis hét különböző fejezet alá csoportosulnak: a szabványbér, a szabványmunkanap, egészségügy és biztonság, uj eljárások és gépezet, a munka állandósága, a belépés az iparágba, és a jog az iparághoz — mindezeket különböző fejezetekben fogjuk megvizsgálni. Ez fog vezetni bennünket a munkásszervezeti ügy zavaraihoz — a munkásegyesületi politika némely gyakorlati kinövéséhez és szükséges következményeihez, amelyek felvilágositásokat igényelnek. Végül világosságba helyezzük a munkásegyesületi ügy alapvonásait — a munkásegyesületi politika gyökerén fekvő alap előitételeket, véleményeket vagy itéleteket, amelynek taglalása egyszerre ki fogja magyarázni és összesiti a munkásszervezeti eljárás különböző formáit.

A munkásegyesületi ügy ily összevont leirásának folyamán nem fogunk tartózkodni attól, hogy alkalomszerüleg ne biráljuk meg a különböző módszereket és szabályzatokat, és a munkásegyesületi politika különböző irányait, tekintettel arra, hogy képesek voltak-e vagy nem a munkásegyesületek alkalmazni azokat a modern élet tényeire. De könyvünk ezen részében gondosan törekedtünk elkerülni minden vitát afelett, hogy mily hatással van a munkásszervezeti ügy az iparra, és mindenekfelett, nem teszünk kisérletet sem arra, hogy eldöntsük, vajjon volt-e vagy nem sikere abban, hogy ténylegesen emelte volna a munkabéreket, vagy másképen javitotta volna a munka feltételeit. Mi azt gondoljuk, hogy nem lehet hasznos semmi vita a munkásegyesületi ügynek gazdasági igazoltsága felől mindaddig, mig a tanulmányozó nem mérte át annak valódi tartalmát. A mi birálatunkat az ipari egyesülés elmélete, — annak valószinüsége felett, vajjon lehetséges-e, elhatározott közös működéssel, megváltoztatni a munka feltételeit; a különböző módszerek és szabályzatok hatása felett a vagyon termelésének hatályossága és a vagyon szétosztása tárgyában; és azon végleges

társadalmi lehetőség felett, hogy a zabolátlan egyéni verseny változtassék-e át a közös szabályozás rendszerévé — egy szóval birálatunk és ítéletünk a munkásegyesülési ügy, mint egy egész felett — ezen könyv harmadik és utolsó részére hagyjuk.

I. FEJEZET.

A kölcsönös biztositás módszere.

Egy bizonyos értelemben nem volna nehéz a munkásegyesületek összes tevékenységét ugy tenkinteni, mint a kölcsönös biztositás formáit. Legyen bár a cél akár egy darabáru ártáblázatot állitani fel, akár egy uj gyári törvényjavaslatot sürgetni, akár egy tagot védelmezni zendülés cimén való üldözés ellen, ugy fogjuk találni, hogy a hozzájárulások, melyeket a multban minden tag egyformán fizetett, felhasználtatnak oly módon, amely egyenlőtlenül válik javára némely egyéneknek vagy némely osztályoknak köztük, függetlenül azon összegektől, amit ezen egyének vagy osztályok magok fizettek be esetleg. De ez az értelmezése a biztosításnak magában foglalná nemcsak a munkásegyesületi ügyet, de tényleg a közös működés minden formáját, magát az állampolgárságot is. Ezen kifejezés alatt: „kölcsönös biztositás", mint a munkásegyesületi ügy módszereinek egyike, csupán egy közös befizetés utján oly pénzalap teremtését értjük, mely esetlegességek ellen biztosit; vagyis, amely biztositja az életfentartást oly esetekben, amikor egy tag meg van fosztva életfentartásától oly okok által, amik felett sem ő, sem az egyesület nem rendelkezhetik. Ez szembeszököleg magában foglalja a munkásegyesületi ügy jótékony vagy segélyező oldalát, aminő a betegfizetés, baleseti segély és aggkori járulék biztositása, együtt a temetkezési pénzzel, és az oly segélyekkel, amilyenek adatnak a szabók egyesült

társasága azon tagjainak, akik eltiltatnak a munkától a közegészségügyi hatóságok által, azért, mert ragályos betegség jelenléte állapittatott meg lakásaikban. De magában foglalja azt is, amit gyakran ipari segélynek neveznek; segélyek, melyek adatnak a lopás vagy tüz folytán elvesztett szerszámok pótlására és munkanélküliségi fizetések, a régi modoru vándorló-kártyától a modern adományig, amelyet akkor adnak, ha egy tag elveszti munkáját vagy a gépezet időleges megromlása, vagy a bányahely hiánya, vagy munkaadója bukása vagy egy gyár beszüntetése, vagy pusztán az iparág pangása miatt. „Az ipari társaságok legegyszerübb és legáltalánosabb működése — igy szól az 1860-i jelentés — az, hogy képesitse a munkást magamagát fentartani, mig esetleg munkanélkül van, vagy utazik keresésében annak".[1] Más oldalról, a mi meghatározásunk kizár minden, az egyesület által teljesitett kiadást, mely az általa önkényt vállalt eljárás eredménye, mint aminők az ipari alkudozások, az áldozatok fizetése, amelyet oly tagoknak adatnak, akiket izgatás miatt bocsátottak el, és a munkások fentartása a strike alatt. Ezeket itt mellőzzük, mert inkább helyén vannak a közös alkuvás módszere tárgyalásánál. Hasonlóan elhagyjuk most, — hogy majd a törvényi becikkelyezés módszerénél tárgyaljuk, azon törvényes segitését a munkásoknak, mely a munkaadók szavatossága, a jancsibankók eltiltása, vagy a gyári törvények szerint illeti őket.

Ha igy magyarázzuk a munkásegyleti törvényes biztositást, az két külön osztályát a segélyezésnek foglalja magában: a jótékonyságát és azt, a mely munkanélküliség esetében adatik. Lényeges különbség van azon biztositás közt, amely oly fizikai és személyi eseteken alapul, mint a betegség, baleset és aggkor az egyik oldalon, és a jövedelem-meg-

[1] Report of the National Association for the Promotion of Social Science on Trade Societies and Strikes (London, 1860). XX. l.

szüntetés a másik oldalon, azon egyszerü okon, mert lehetetlenség munkát kapni.

A jótékony kölcsönös biztositás, sok iparban a legrégibb alakja a munkásegyesületi tevékenységnek, gyakorlatilag mindegyik társaság által felkaroltatott, mely állandóságra törekedett. Itt és ott minden időben egyik vagy másik iparág, szervezetének első idejében helyesebbnek vélte működését csak a közös alkuvásra, vagy pedig a törvényes becikkelyezés sürgetésére szoritani.[1]) De mihelyt hozzákezdett a társaság a mindennapi élethez, ugy találjuk, hogy rögtön hozzáadta a biztositás egyik vagy másik faju segélyét, és gyakran a legteljesebb ipari segélyző társaság fejlödött ki belőle. Az elmult száz esztendő alatt ez a biztositási üzlet folyton terjeszkedett, még pedig nemcsak kiterjedésében, de elhatározott voltában és szabályosságában is.

Azzal, hogy jótékonysági segélyeket ad, a munkásegyesület közvetlen versenybe jő a rendes segélyösszegekkel és az ipari biztositó-társasággal. Az a gépész vagy asztalos, aki a maga munkásegyesületébe belép, épen ugy biztosithatja magát a betegség, aggkor vagy temetkezési költségek ellen, hogy ha az Oddfellowk friendly Societyja, vagy a „Prudential" biztositó-társaságnál teszi azt. És pusztán számvevői szempontból, a gépészek vagy asztalosok egyesült társasága egy pillanatra sem hasonlitható össze egy jó állapotban levő segélyegyesülettel. A munkásegyesület, még ha be is van jegyezve, nem köt semmi törvényesen kötelező szerződést, mint ahogy megteszi a bejegyzett segélyegylet. A munkásegyletet nem lehet beperelni, és a tagoknak egyenként nincs semmi törvényes védelmök ellene. Egy tag, ha egész életfolyásán mindig befizetett is a betegés aggkori alapokhoz, bármely pillanatban kizárathatik és elveszthetí minden igényét, oly okok miatt, amelyek egyáltalában semmi összeköttetésben nem állanak az ő óhajával,

[1] Lásd az ugynevezett „New Unionism" végett 1889-ből a History of Trade Unionism. 401., 406. l.

hogy biztositsa magát öreg korára. Tagtársainak határozata ellen semmi esetben sincs felebbezése. Sőt a befizetések és kifizetések skálája bármikor megváltoztatható, még a kifizetések teljes megszüntetéséig is; és az ily változtatások tényleg gyakran meg is történnek a régi tagokból álló kisebbségek minden tiltakozása dacára is. És ez nem csekély hátrány az egyes tag biztositására nézve, hogy épen az iparág pangása idején, épen akkor, amikor ő valószinüleg a legkevésbé képes rá, rendesen követelnek tőle külön befizetéseket, hogy fedezhessék a munkanélküliség folytán beálló nagy segélyeket, azzal a fájdalmas záradékkal, hogy ha nem teszi, magamagát kizárja a tagsorból és igy elveszti összes biztositását. Egy további sulyos teher az, hogy a munkásegyesület, nem ugy, mint a segélyzőegylet, minden válság alkalmával ugy tekinti a maga betegségi és aggkori segélyeinek pontos teljesitését, mint egy határozottan másodrendű kérdést. Szembeszökő kötelessége volna oly szervezetnek, amely a betegség és aggkor eseteire akar biztositani, a feltétlen biztonság arra nézve, hogy összegyült alapjai kizárólagosan a megnövekvő kötelezettségek fedezésére tartassanak fenn. De egy munkásegyesületben sincs biztositék arra nézve, hogy alapjai ezen célra tartatnak fel. Az ipari pangás hosszu tartama esetén esetleg az összes összegyüjtött tőke a munkán kivül levő tagok fentartására igénybe vétetik. Egy tartós strike bármely időben teljesen pénztelen állapotba hozhatja a társaságot. Például a kőmívesek segélyegylete, hatvan évi fennállása alatt, kétszer teljesen kimerült, 1841-ben egy hosszu strike és 1879-ben az iparágban beállott szigoru pangó-állapot miatt. Egy még régibb és még gazdagabb egyesület, a vasöntők segélyegylete, nemcsak elköltötte alapjainak utolsó fillérét is 1879-ben, de sok ezer fontot is kénytelen volt kölcsön venni tagjai egyéni megtakaritásaiból azon célból, hogy képes legyen kötelességeinek legégetőbb részét fedezni.[1] Ezen üres zse-

[1] History of Trade Unionism, 157., 334. l.

bet aztán nem mentheti az, hogyha a jövedelem bizonyos része, vagy a tőke bizonyos hányada névleg külön oda adatik a beteg és aggkori kötelezettségek fedezésére. Egyetlen munkás-egyesület sem álmodta soha sem azt, hogy alapjainak bármely részét is törvényesen és hatályosan kivül helyezze akkori tagjainak rendelkezési körén; és mikor a szükség ideje elérkezik, az ilyen névleges különszakitás egyáltalán nem képez akadályt abban, hogy a folyó szükségletekre a külön céllal megjelölt pénz egyrésze vagy egésze „kölcsön" igénybe nem vétetik. Röviden, a munkásegyesületi tagok a pénzt első sorban saját munkabéreik vagy más munkafeltételeik biztositására vagy javitására fizetik be: és csak azután, ha az a cél már biztositva van, óhajtanak vagy adnak bármely beteg- vagy más segélyösszegeket, és alapszabályaik mindig azon feltevésből indulnak ki, hogy az ilyen segélyek csak akkor és ugy fizettetnek, ha van pénzfeleslegük arra.

A törvényes és pénzügyi biztonság ezen teljes hiánya eddigelé meggátolta a számvevőket abban, hogy a munkásegyesületi biztositás kérdéseit komolyan fontolgassák.[1] A kö-

[1] Ezen hiánya az ismeretnek és a komoly tanulmánynak nem gátolt meg sok vezető számvevői tekintélyt abban, hogy állandó és jól kezelt munkás-egyesületeket ugy mutassanak be, mint pénzügyileg egészségteleneket, még a segélyegyleti oldalról is, és mint amelyek kikerülhetlenül gyors bukásra vannak rendeltetve. Az 1867—68-iki királyi bizottság előtt például, a két legjelentékenyebb számvevő kimutatta, hogy mind az Amalgamated Society of Engineers és az Amalgamated Society of Carpenters fizetésképtelen sok százezer font sterling erejéig, és hogy szükségképen bukásra vannak kárhoztatva. Dacára ezen jóslatok nyilvános meghazudtolásának és a nagy egyesületek folytonos emelkedésének, hasonló leszólások és jóslatok még mindig ismételtetnek számvevői tekintélyek által, akik nem tudják saját tudatlanságukat.

Egy munkás-egyesület alapjában különbözik egy segély-egylettől vagy biztositó-társaságtól, amely meghatározott dij mellett meghatározott fizetések teljesitésére kötelezi magát. A munkásegyesület nem csak jogosult bármely időben módositani, vagy fel-

vetkezés az, hogy a munkásegyleti befizetések és kifizetések táblázatai nem nyugosznak semmi számvevői alapokon, és legjobb esetben is, csak a tagok tapasztalatain alapuló találomra vett munkák. Alig tétetett még valaha kisérlet, összegyüjteni egy pontosabb számitásra a szükséges adatokat; és még oly elemi tények is, mint a tagok átlagos kora, vagy az iparág különös halálozási vagy betegségi arányszáma gyakran ismeretlen. Nincs is a befizetésben semmi fokozatosság a kor szerint, gyakorlatilag semmi kisérlet arra, hogy a tagok orvosi vizsgálat utján vétessenek fel, és teljes tájékozatlanság afelett, hogy mily kamat szedessék a tőkék után, vagy csak arra nézve is, hogy a tőkék kamatozólag helyeztessenek-e el. Röviden, a munkásegyesület, ha pusztán, mint segélyzőegyletet tekintjük, nem kötelezi magát, hogy tagjainak bárminő törvényes biztonságot, vagy biztos

függeszteni segélyeit, hanem jövedelmét is képes, és rendesen meg is teszi, uj kivetéssel emelni. Igy, mig az Amalgamated Society of Engineers, részleges befizetése hetenként egy shilling, a tagok tól tényleg beszedett összeg az 1886 és 1895 közti tiz év alatt, az egész időszak alatt, hetenként átlag egy shilling 2½ pennyre rugott (Eighth Report by the Chief Labour Correspondent on Trade Union, C. 8232, 1896, 404. l.) és a szabályok kifejezetten kimondják, hogy „amikor az alaptőke tagonként 3 font sterlingre száll alá, a befizetések fel fognak emeltetni oly heti összeggel, amely a tőkét megtartja ennél nem kisebb összegben“ (Az 1896-iki kiadásu alapszabály XXV. szakasza 121. l.). Egy ily szabályokkal biró társaság szembeszökőleg soha sem lehet fizetésképtelen, mig csak van tagja és akarja teljesiteni kötelességeit.

De van egy más és nem kevésbbé fontos különbség, számvevői szempontból a munkás-egyesület és a segély-egylet közt. A segély-egylet helyesen tekinthető egészségtelennek, ha a tagok által fiatal korokban befizetett összegek nem engedik meg oly tőke gyülését, mely képes fedezni a betegség, aggkor és temetkezési növekvő szükségleteket, mire megvénülnek. Egy társaságnak lehet elég pénze és mégis vitorlázhatik a bukás felé akkor is, hogyha tagjai átlagos életkora növekszik, vagy időlegesen (uj tagok hiánya folytán) növekvés áll be. A kötelezettségnek ezen gyors növekvés

óvadékot nyujtson betegség vagy aggkor esetén beálló inség ellen. Igérete az aggkori segélyre, vagy még betegségi segélyre „— irja Daniel Guile 1869-ben a vasöntők végrehajtó tanácsa nevében — csak addig áll fenn, amig a társaságnak van tehetsége fizetni. Azon összegnek pontos meghatározása, amelyet egy tag jogosan várhat egy bizonyos befizetés után, oly természetü átlagoktól függ, amelyeket alig lehet elmagyarázni, és amelyek megállapitására valóban még az alapvető munkálat is hiányzik".[1]) Ezen biztonság hiánya, sőt minden számitási alap hiányával szemben első pillanatra meglepőnek látszik, hogy mégis egyik egyesület a másik után hozzácsatolja a maga tisztán ipari dolgaihoz a rendes segélyező társaság üzletét is. De amint Professer Beesly megjegyezte 1867-ben: „Sokkal gazdaságosabb egy társaságtól függeni, amely mindenféle támogatást összefoglal, mint befizetni a beteg- és temetkezési-segély

a haladó korral létesiti azt, amit a biztositó szakértők ugy nevezznek, hogy az „assementizmus" hibát — az a téves feltételezés, hogy az évi fizetések biztosan kitelnek az azon időben létező tagok befizetéseiből. De ahol a tagság általános, az átlagos kor, és ennélfogva a kötelezettségek nem emelkednek és nem emelkedhetnek. Ha betegsegély, aggkori és temetkezési segélyről az állam gondoskodnék minden polgárra nézve, az esetek száma évről-évre, számvevői szempontból, állandó maradna, vagy csak az országos egészségügyben beálló lassu és fokozatos változások által volna érintve. Egyetlen iparág ezen tekintetben, nagyon hasonló helyzetben van, mint a nemzet, és ha a munkás-egyesület rendesen magában foglalja az iparágban levő minden munkást, a segélyezési esetek százaléka meglepően egyforma. Sőt még a kevésbé általános szervezetekben is, ahol a csatlakozási indokok igen nagy mérvben nincsenek összeköttetésben a segélyekkel, és ahol nincs versenyző egylet, az eredmény tényleg ugyanaz. Tényleg a jól szervezett munkásegyletek tagjainak átlagos kora, amennyire az megállapitható, meglepőleg állandó marad és ugy látszik, csak az egészségügy általános javulásával halad előre.

[1] Monthly Report of the Friendly Society of Ironfounders, 1896 október.

kedvéért egy segélyező társaságba és a szerszám és baleseti biztositás és ipari célok tekintetében egy munkásegyesületnek".[1] Akár tudja méltányolni a rendes munkás azt a gazdaságosságot, amely „a kezelés összesitése és az ettől függő csökkenése az üzleti költségeknek" által áll elő, akár nem, azt mindenesetre tudja, hogy sokkal kevésbé nehézkes egy társaságnak fizetni be, semmint többe. De ez mégis nehezen magyarázza meg, hogy miért védelmezik annyira a betegsegélyt és az aggkori támogatást gyakorolt munkásegyleti hivatalnokok is. Az ő hitük abban, hogy előnynyel jár a munkásegyleti ügy segélyzőegyleti oldalát kifejleszteni, nyilván azon jelentékeny segitségben van, melyet az okoz a munkásosztály szervezkedésének. A segélyzési egyleti oldal első sorban is hatalmas vonzó erőnek bizonyul be a habozó ujoncoknak. A fiatal embernek, aki épen belép az életbe, az a kilátás, hogy támasztékot biztosit magának betegség vagy munkanélküliség esetére, nagyobb csábitás az egyesülethez való csatlakozásra és hozzájárulásainak pontos befizetésére, mint azon kevésbé szembeszökő előnyök, amelyek az ipari együttműködés utján érhetők el. „Az segit — mondja Mr. George Howell — odakötni a tagokat az egyesülethez akkor, amikor esetleg más szempontok arra vezetnék, hogy a pusztán és kizárólag munkásegyleti buzgalom inkább csökkenne".[2]

Továbbá, hogy ha, amint rendesen az is az eset, az egész befizetés egy közös alapba megy be, a társaságnak egy további pénzügyi tartalékja van, amelyet szükség idején felhasználhat ipari politikája támogatására és visszaadhat, amikor megengedi a helyzet. Az oly nagy ipari segélyző egyletek, mint a kazánkovácsoké, gépészeké, kőmiveseké és vasöntőké, amint láttuk, sohasem kételkedtek elkölteni pénzeiket arra, hogy képesitsék tagjaikat ellent-

[1] E. S. Beesly: The Amalgamated Society of Carpenters and Joiners (London, 1867), 4. l.

[2] Trade Unionism, New and Old: George Howell (London, 1892), 102. l.

állani életviszonyaik minden megtámadása ellen. Igy a segélyző társasági segélyek, nagy mértékben felemelt befizetéseket hozván magokkal, képessé teszik a munkásegyleteket számbavehető tartaléktőkét gyüjteni össze, amelyet még akkor is hatalmas erkölcsi befolyásnak találtak a munkaadókkal való alkudozások közt, ha tényleg nem is szorultak reá.

Ugy látjuk ennélfogva, hogy a segélyző egyleti elem a munkásegyesületnek mind jelentékenyebb vonzerőt, mind számbaveendő támogatást nyujt. De ez még nem minden. Egy erős és jól szervezett egyesületben jelentékeny segélyző adományok létele hatalmas eszköz lehet a tagok közt a fegyelem fentartására és a többség minden határozatának elfogadtatására. Hogy ha a társaságból kirekesztés az eshetőleges segélyösszeg elvesztésével jár együtt, olyannak például, mint az aggkori nyugdij, az nagyon szigoru büntetéssé válik. Hasonlóképen, amikor a kilépés magával hozza azt, hogy egy jelentékeny összegyüjtött tőkéről való minden igényről le kell mondani, egy pillanatnyilag a többség valamely döntésével meg nem elégedő fiók kétszer is meg fogja gondolni, hogy szakitson-e és létesitsen egy független társaságot. Igy a segélyező működés hozzáadása egészben véve nagy összekapcsoló erőnek mutatkozott a munkásegyleti ügyekben. Ennélfogva teljesen megérthetjük, miért támadták meg az ipari és segélyező társaságok egyesülését, mint törvénytelen és veszélyes dolgot, oly élesen az ipari összejátszások gyökeres ellenesei, mint azon egyesült munkaadók, akik az 1867-iki királyi bizottság előtt megjelentek.[1]

[1] „Az ipari és jótékonysági hasznok célul kitüzése eszesen volt átgondolva azon célból, hogy növelje az ipari szervezeteknek erejét. A jótékonysági elem először arra való volt, hogy vonzzon, aztán, hogy ellenőrizzen. Az eshetőleges segélyek csalétke odavonzván a tagokat, az elvesztéstől való félelem az engedelmességet biztositotta.“ — Trade Unionism: James Stirling (Glasgow, 1869), 43. l.

A segélyosztásnak még egy más előnye is van a munkásegyesületi hivatalnok szempontjából. Egy nagy egyesület állandó fizetett hivatalnoka előtt, kinek összes ideje teljesen el van foglalva mindennapi teendőivel, nem kis nyereség, ha a betegsegély és aggkori nyugdij nagy nagy hatást gyakorol arra, hogy „nyugton tartsa a tagokat." Ezt már 1867-ben észrevette a nagy egyesült társaságok, az akkori „New Unionism" egy eszes barátja. „Ezen elvnek (gondoskodni a segélyző társaságok által ajánlott minden szokásos segélyről) fontosságát legjobban meg fogjuk érteni — jegyzette meg Professor Beesly — akkor, ha rátekintünk a régi módi egyesületek jellege és működésére, amelyekben nincs az elfogadva. A munkások pusztán ipari célokra állanak össze a befizetés jelentéktelen, gyakran csak egy penny hetenként. A tagok valószinüleg az Oddfellowok vagy a Foresterekhez tartoznak segélyezési célokra; és pénzügyi kötelékök az egyesülésökhöz oly gyenge lévén, egyenlően megfontolás nélkül csatlakoznak hozzá vagy válnak ki belőle. Ennek dacára, bármily csekély legyen is az aláirás, idők folyamán

Egyáltalában nincs semmi bizonyiték arra — a még mindig gyakran ismételt — vádra, hogy az összes munkás-egyesületi alapok felhasználása strike-célokra, ha a tagok ugy határozzák el, annyit tenne, mint legalább is erkölcsi, ha nem is törvényes sikkasztás. A segélyző-egyletek fő Registrarja, épen ezen pont felett kérdeztetvén meg a munka tárgyában ülésezett királyi bizottság által, határozottan támogatta a munkás-egyleti gyakorlatot. „A munkás-egyesület főcélja — szólt Mr. Brabrook — a munka védelme, és minden más pusztán mellékes... A munkás-egyesületek tagjainak nagy tömege teljesen jól tudja, hogy nem fogják megkapni a segélyt betegség esetén, ha pénzöket előbb ipari célokra elköltötték és teljesen készek arra, hogy igy elköltessék, ha alkalom vagy szükség támad" (1561—63. kiadás). Mr. J. M. Ludlow, ki elődje volt a hivatalban, teljesen megerősité ezt a felfogást. „Bármely munkás-egyleti tőkét lekötni segélycélokra, adta hozzá, lehet a munkás-egyesület romlása és ennélfogva azon munkásoknak is romlása, akik ezen alapokhoz hozzájárulnak" (1873—8. kérdések).

mégis összegyül egy tőke. Akkor aztán nincs mit tenni ezzel a tőkével. Ott van, hogy ugy szóljunk, megenni a fejét. A tagok nyugtalankodni kezdenek, hogy mint használják fel; igy követelést formálnak a munkaadók ellen, talán kellő tekintet nélkül az iparág viszonyaira. Következik a strike. A tagok elélősködnek egy pár hétig a tőkéjökön és mikor azt kimeritették, megadják magokat. Az ily társaságokat strike társaságoknak lehetne nevezni, mert semmi más hasznuk nincs."[1] „Egy munkás társaság segélyezési célok nélkül — gyakran mondta igy Mr. John Burnett — olyan, mint egy állandó hadsereg. Állandó fenyegetése a békének." És igy azt találjuk, hogy ezen nemzedék munkaadói nem birálgatják már ugy e dolgokat, mint elődeik tették 1867-ben, és legkeserübb panaszaikat a tisztán munkás társaságok ellen hangoztatják.

A munkásegyesületek kölcsönös biztositási ügyleteik másik ágával szemben különös helyzetet teremtettek magoknak. Ámbár a munkásegyesületek esetleg tökéletlenül teljesitik azt a feladatokat, hogy fentartsák tagjaikat, ha nincsenek munkában, e téren mégis oly szolgálatot vállalnak magokra, amelynek, ha ők nincsenek, egyáltalában nem volna képes senki megfelelni. Semmi más szervezet, akár kereskedelmi, akár emberbaráti alapon, nem kisérlette még meg, hogy megvédje a bérmunkást a foglalkozás hiányából eredő nyomortól.[2] A gyakorlat arra látszik utalni, hogy a

[1] E. S. Beesly: The Amalgamated Society of Carpenters and Joiners 3. l. (London, 1867).

[2] Bizonyos kisérletek tétettek már 1894 óta Bern, Basel és St. Gallban (Svájc), Kölnben (Németország) és Bolognában (Olaszország) abban az irányban, hogy helyhatósági biztositás hozassék be a munkanélküliség ellen, vagy önkéntes, vagy kényszer alapon. Ezen kisérletekről, amelyek, ugy látszik, nem nagyon sikeresek voltak, tudósitás található a Rapport sur la Question du Chômageban, közzétéve a francia kormány által, Conseil Superieur du Travail (Paris, 1896, 398. l.) és a Musée Social Circularjeiben (2 és 5, Series B) Párisban, amely egy kidolgozott biblio-

munkanélküliség esetén való segély nem gyakorolható helyesen, csupán oly munkások testülete által, akik ugyanazon iparághoz tartoznak és ugyanazon gyárakban dolgoznak. Emiélfogva nem természetellenes, hogy a munkásegyesületek legnagyobb figyelmöket az ő munkanélküliségi segélyeikre forditják. Tényleg ugy találjuk, hogy ámbár a temetkezési segély csaknem általános és a baleset esetén ellátás nagyon nagy mértékben van elfogadva, ezek, mint szintén a szerszámok biztositása együttvéve is csak igen kis részét képezik az összes költségnek. És ámbár a betegsegély és nyugdij jelentékeny összegeket köt le, mégis a munkanélküliségi segély az, amely a legfontosabb helyet foglalja el a kölcsönös biztositási üzletben, annak határai gyakori esetben kiterjesztetvén, mig a többiek leszállittatnak.[1] Egy középosztályu testület előtt természetesnek látszanék az, hogy elsőbbséget adjanak a heti segélyek kiutalásánál azon beteg és nyugdijas tagoknak, akik ilyenekül már el vannak fogadva. A munkásegyesület nemcsak tartózkodik e felfogást elfogadni, de tényleg valósággal előnyt ad a munkanélküliségi fizetéseknek, rendesen teljes mértékben folytatván azt, még akkor is, amikor pénztára gyors kimerüléssel fenyeget, mig csak oda nem adta utolsó pennyjét is. Ezen különösség titka nem kizárólag abban az óriás különbségben van, amely állandó a középosztályi és a munkásosztályi foglalkozás között. Az egyéni tag főcélja lehet az, hogy gondoskodjék azon

grafiát is foglal magában; amikhez hozzáadhatjuk Charles Raaijmakers: Verzekering tegen Werkloosheid (Amsterdam, 1895).

[1] Igy a Rules and Regulations of the Operative Bleachers, Finishers, and Dyers' Association (Bolton, 1891) betegségi fizetés fejezete alatt (24. szakasz) csak egy oly esetről gondoskodik, amelyet a pusztán segélytársaság nyitva hagy. „Hogyha bármely tag, azért, mert családjában himlő vagy más járványos betegség ütött ki, időlegesen el van zárva attól, hogy gyakorolja foglalkozását, az ily tag jogositva lesz a rendes munkanélküliségi segélyre. De ha ez az ember személyesen kapja meg a járványt: a fizetése meg fog szünni."

személyi nyomor ellen, amely máskülönben sujtja őt és családját heti bevételének elmaradása által. De az egyesülés célja, az együttes szempontból, az, hogy gátolja meg őt abban, hogy az éhség fenyegetése mellett munkát vállaljon oly feltételek mellett, amelyek az iparág közös itélete szerint, ártalmára volna az ő érdekeiknek. Ez ugy ismertetett fel a legrégibb idők óta, mint a vezérlő célja a munkanélküliségi fizetésnek. Már 1741-ben megjegyezték, hogy a gyapjufésülők „támogatják egymást annyira, hogy egy társasággá váltak az egész országban. És hogy fentarthassák munkabéreiket, hogy támogassák inkább a restséget, semint a munkát, hogy ha társaságok bármelyik tagja nincs munkában, adnak neki egy jegyet és pénzt, hogy nézzen munka után a legközelebbi városban, hol egy gyüjtő társaság van, ahol őt szintén támogatják, hagyják élni egy darab ideig velök és használják, mint előbb; ezen módon ő átutazhatik az egész országon, elláttatik mindegyik társaság által és nem költ egy fillért sem a sajátjából vagy nem nyul semmi dologhoz. Ezt utánozták a szövők is, ámbár nem az egész országban, hanem csak azon helyekre szoritkoztak, ahol dolgoznak.“ [1]

Ugy találjuk, hogy ezen vándorlórendszer gazdasági eredményei foglalkoztatták a segéd szegényügyi biztosok elméit is 1834-ben. Egy bőrkészitő „egy bekebelezett vagy

[1] A Short Essay upon Trade in General, egy hazáját szeretőtől (London, 1741), idézve a History of the Worsted Manufacture in England, John Jamestől (London, 1857). Hogy mennyire érezték a munkaadók az ily módon a munkásoknak adott függetlenséget, azt lehet következtetni a Leicester Herald-ban 1792 juniusán megjelent következő hirdetményből. „A gyapjufésülő mestereknek. A gyapjufésülő munkások Kendalban elhagyták a munkájokat és törvénytelenül összeállottak bérük emelése végett, amely már egyenlő azzal, ami ez iparágban fizettetik az egész ország minden részében; és adtak jegyeket vagy igazolványokat E. Hewitsonnak, aki munkás Mr. Pooleynál; T. Parkinsonnak Mr. Bartontól; és W. Wilkinsonnak Mr. Struttól, akiknek ily jegyek vagy igazolványok nélkül ott kellett volna maradniok munkaadóiknál.“

rendszeres iparághoz tartozik; ezen szervezet igazgatói igazolványokat adnak ki tagjaiknak. Ezen jegyek megujittatnak időről-időre. Egy ilyennek birtokosa aztán vándorol egyik helyről a másikra, de nem szabad neki megtenni ugyanazon utat csak egyszer hat hónap alatt. Ezen időszakaszokban ő ismét és ismét részesül segélyben . . . Ezen jegy érvényes az egyesült királyság minden helyén, ahol ezen iparág egy társasága vagy páholya működik. A kérdéses egyén kaphatott volna munkát hetenként 1 font st.-ért, de vonakodott elfogadni azt, sőt 30 shillinget is hetenként; 2 font st. alatt semmit sem volt hajlandó dolgozni; és amikor szoritották arra, hogy mondja el okát annak, hogy ily ajánlatokat visszautasit, amikor azt kérdezték tőle, nem volna e jobb hetenként 1 fontot keresni, semmint esetleges forrásokra bizni megélhetését, azt válaszolta, hogy nem szeretne megcégéreztetni, ami volna az eset, ha a meghatározott ár alatt dolgoznék.“ [1]

Fokozatosan magok a munkásegyesületek előtt is világosabb lett a kölcsönös biztositás ezen rendszerének valódi jelentősége. 1844-ben a Spring Knife Grinders' Protection Society Sheffieldben kijelenti, „hogy az elérendőül kitüzött cél az, hogy segélyt adjunk mindazon tagnak, aki nincs munkában; hogy egyik se legyen kitéve azon fájdalmas szükségnek, mikép vagy a községhez forduljon segélyért, vagy pedig kénytelen legyen munkaadóink vagy azok megbizottjainak igaztalan óhajait vakon teljesiteni.“[2] A Flint Glass Makers ugyanazon eszmét fejezik ki. „Béreink a munka kinálatától függnek a piacon; ennélfogva érdekünk az, hogy ezen kinálatot szoritsuk meg, a felesleget szállitsuk le, a munkanélküli társainkat kényelmes hely-

[1] Report of Poor Law Commission 1834-ből; függelék, 900. lap a.

[2] Kéziratban a Rules of the Spring Knife Grinders' Protection Society of Sheffield egy régi, 1844-ből származó számadási könyvben.

zetbe hozzuk, a holnaptól való rettegés nélkül — ha ezt megtesszük, és van módunk ellátni a munka feleslegét, — akkor nincs miért félnünk a méltánytalan munkaadótól."[1] Négy évvel később az egyesült gépészek küldötti gyülése elhatározta, hogy kilenc hétre terjeszti ki azt az időszakot, ameddig a tagnak állandóan joga van munkanélküli segélyt nyerni. Sikerrel hozták fel, hogy „amikor az iparág nehéz viszonyok közé jön, — az magával hozza a folytonos segélyezés feltétlen szükségét; mert azon munkások, akik oly sok ideig vannak munka nélkül, kizárólag ezen segélyre vannak utalva, másként kénytelenek volnának vagy községi segélyre szorulni, vagy oly feltételeket fogadni el a munka elvállalásánál, amelyek kárt okoznának az egész iparágnak. Abban az esetben, hogy ha erre az utóbbira szánnák rá magukat, a társaságnak nagyon kevés befolyása maradna rájok, ha semmi segélyben nem részesitette őket. Ennélfogva az iparág védelmében feltétlenül szükségesnek látszott a segélyt állandóvá tenni, ugy, hogy a társaság tagjai teljesen képesek legyenek ellentállani minden csábitásnak arra, hogy a kerület általános szabályaival akármi módon ellentétbe jöjjenek."[2] Végezetül idézhetjük az Associated

[1] Flint Glass Makers' Magazine, a beköszöntő szerkesztői nyilatkozat. 1-ső szám. 1850 szept.

[2] Minutes of the Second Delegate Meeting of the Amalgamated Society of Engineers, 38. l. (London, 1854). Az Associated Ironmoulders of Scotland szervezete és szabályai (Glasgow, 1892) kifejezetten ismerik el, hogy a munkanélküliségi segélyt olyannak ismerik el, amely az ő szabványos munkabérök fentartását segiti elő. „Minden tag, aki munka nélkül marad... segélyeztetik hovérő pénzzel... de, ha saját tetszése szerint hagyja ott a munkát, nem lesz igénye segélyre. Az a kifejezés, hogy munka nélkül marad, magában foglal minden, a tagnak hibája nélkül való elereszt-tést — ipari pangás, alacsony munkabér, a munkabérek leszállitása, vagy igazolatlan visszaélés, vagy a munkaadó vagy munkavezető rossz bánásmódja ellen való ellentállást. A saját tetszése szerinti elhagyás magában foglalt minden elbocsátást pontatlan-

Shipwrights' Society esetét, amely csak a legutóbbi években fogadta el rendszeresen a munkanélküli rendes segélyezést. Az az érv, amelyet a főtitkár használt az 1885-iki küldötti gyülésen, amely döntötte el véglegesen a kérdést, a következő volt: „Teljesen lehetetlen — szólott Mr. Wilkie tagjaihoz — biztositani az iparág védelmét, amikor az iparághoz tartozók egy harmada vagy fele sétál munka nélkül és koplalva. És ha csak az iparág tagjai nem hajlandók többé vagy kevésbé megszánni a piacon levő munka feleslegét, soha sem lehet meg a kivánatos iparági védelem."[1]

A munkanélküliségi segély mélyebben fekvő célzatának ezen történeti megmagyarázását igazolja a mai tapasztalat is. Amig egy munkásegyesület minden tagja kötelezi magát, hogy legjobb erejét megfeszíti, hogy munkánkivüli társaiknak munkát szerezzen, és amig ezeknek szigoru büntetés alatt tiltva van be nem állani munkába, ha van hely: de más oldalról ez alá van vetve egy olyan alapfeltételnek, amely annyira szembeszökő minden munkásegyesületi elmének, hogy nincs is szükség arra, hogy külön is felemlittessék a szabályzatokban. A tagnak nemcsak joga van elutasitani egyik munkát a másik után, hogy ha az, a bér szabványos összege alatt vagy a szabályos feltételeket másként megsértő módon ajánltatik; de általában tiltva van neki másként fogadni el munkát, mint az iparágát kielégitő feltételek mellett. A gépészek vagy asztalosok bármely fiókgyülésének látogatója gyakran fogja hallani az egyes, munkanélküliségi segélyt kapó tagok jelentését a fiókhoz, hogy ajánlottak nekik munkát ilyen és ilyen feltételek mellett és kérdezni őket, vajjon azok kielégitőknek tartatnak-e általok és ennek folytán elfogadhatják-e ők az ajánlatot. A fiók

ság, engedély nélkül való távollét betegség esetén kivül, részegeskedés és szeszélyes és önkénytes elhagyás esetét (30. szabály 4. rész).

[1] Adress of General Secretary at Delegate Meeting of Associated Shipwrights' Society, 1885.

megvitatja aztán a kérdést azon szempontból, mi lesz annak valószinü hatása a szabványos munkabérre; és bár megengedheti egy beteges vagy idős tagnak, hogy heti öt shillinggel kevesebbet fogadjon el, mint a kerület szabványos munkabére, rendesen mégis inkább meg fogják tartani egy teljesen arra való és épkézlábu tagjokat a segélypénz élvezetében, semmint, hogy megengedjenek az általános szabályzattól való bárminemü eltérést.[1]

Itt aztán kivül vagyunk a számvevői tudomány területén. Még akkor is, ha lehetségesnek bizonyulna be a befizetések és segélyezések közt felállitható számtani viszony valamely formuláját alkalmazni azon bevételi veszteségekre, amelyeket az iparág egyszerü pangása okoz, még akkor is kérdésen kivül állana meghatározni azt, hogy a munkanélküliségi segély mily fokozata adható meg biztonsággal egy adott befizetéssel szemben, hogy ha a munkábalépés azon politikától függ, amelyet a társaság követ a szabványos munkabér kérdésében. Ily feltételezés aztán teljesen kivül áll azon biztositási módozatokon, amelyeket fentebb elsoroltunk. A munkanélküliségi segély, ahogy azt minden munkásegyesület értelmezi és gyakorolja, nem pusztán, sőt nem is főleg, azért becsültetik, mintha az az egyest védelmezné az eshetőlegesség ellen. Gondolkodó vagy tapasztalt munkásegyesületi elmében annak legfontosabb feladata az, hogy megvédelmezze a szabványos munkabért és más szabványos munkafeltételeket attól, hogy elfogyasztassanak a rossz időkben azon tagok versenye folytán, akiket a szükség kényszeritene a munkaadók feltételeit elfogadni.

Az olvasó most már meg fogja érteni, miért kell ezt a

[1] A „Rules to be observed by the members of the Bury and District Tapesizers' Friendly Protective Society (Bury, 1888) kimondják (7. l.), hogy „ ha bármely tag, aki munkán kivül van és ilyen segélyt kap, keres munkát vagy ajánltatik az neki, és neki kevesebb munkabér ajánltatik, mint amennyit kapott azelőtt, neki joga van azt elfogadni vagy nem, de hogyha visszautasitja, nem fogja elvesziteni az eddig kapott segélyezést."

kölcsönös biztositást nem ugy tekinteni, mint a munkás-egyesületi ügy végcélját vagy irányitó gondolatát, hanem csak ugy, mint módszerei egyikét. Első látásra semmi sem látszhatik egyszerübbnek, mint az a kölcsönös támogatás, mely a célra adatik, hogy egy munkás keressen munkát másutt és ne legyen feltétlen kényszer alatt elfogadni bárminő feltételt, amit egy munkaadó esetleg ajánl. Gazdasági hatásában a munkapiacra nem látszik az semmi többnek, mint ami volna eredménye annak, hogy az egyeseknek van egyéni megtakaritások egy takarékpénztárban. De a munkásegyesület, amint Fleeming Jenkins jelezte, sokkal hatalmasabb e tekintetben, mint bármely takarékpénztár, „mivel ezek a munkások összességét teszik képessé arra, hogy vagyonhoz jussanak . . . Az egyes munkás tudja, hogy az ő tartalékvagyona közel haszontalan, hacsak szomszédainak is nincs hasonló tartalékvagyona. Ha strike alkalmával minden egyes munkás csak saját vagyonában bizakodnék, a szegényebbeknek először kellene megadni magokat; és ezek munkához jutnának, mig a gazdagabbak, amikor már elköltötték tartalékerejök egy részét, ugy találnák, hogy helyöket máris elfoglalták a szegényebb versenytársak és hogy áldozataikat hasztalanul hozták meg. Egy egyesült tartalékalap nagy hatalmat teremt annak biztositása folytán, hogy mindenki egyenlően szenved. A munkásegyesületnek ennélfogva állandó hatása nyilvánul meg a bér emelésében, mert képessé teszi a munkásokat egy közös tőke létesitésére, amely aztán képessé teszi őket fentartani elhatározásokat, hogy nem dolgoznak, ha csak nem kapnak oly fizetést, amely nagyobb jólétet nyujt.“[1] Ha ezen közös tartalékalap együtt létezik a közös megegyezéssel azon feltételekre nézve, amelyek nélkül egy tag sem lép munkába, szembeszökő, hogy a kölcsönös biztositásnak egy határozott és öntudatos felhasz-

[1] „Graphic Representation of the Laws of Supply and Demand“: Fleeming Jenkinstől a Recess Studiesban (Edinburgh, 1870), 183—4. l.

nálásához értünk, nem az egyéni nyomor enyhitésére, de a munkásegyesületi szabályzatok elfogadtatására.

A kölcsönös biztositás módszerét követi, nagyobb vagy kisebb mérvü öntudatossággal, minden egyesület, mely egyáltalában ad segélyt. Amig a közös alku nem volt megengedve a munkaadók által, és amig a törvényes becikkelyezés nem volt a munkások hatalmában, a kölcsönös biztositás volt az egyedüli módszer, amelylyel képesek voltak törvényesen elérni céljaikat a munkásegyesületek. Innen van az a nagy előszeretet, azon kitünő vezetők egész sorozatánál iránta, akik vezették a munkásokat 1845 és 1875 közt. Dunning tényleg ugy mutatja be azt, mint a munkás-szervezetek fő módszerét. „Egyenként a munkaadó tovább ki tudja állani a küzdelmet, mint a munkás; és mivel ő az, aki legtovább ki tudja tartani a várást, bizonyos arról, hogy elfogadtatja feltételeit, a munkások összeállanak és magokat munkájok eladásánál az alkuba lehetőleg egyenlő feltételekre helyezzék munkaadójokkal szemben. Ez a munkásegyesületek létoka . . . A célbavett dolgot ugy biztositják, hogy létesitenek egy alapot tagjaik ellátására, ha munkanélkül vannak, évente egy bizonyos számu heten át. Ez a szokásos és rendes mód, ahogy védi meg a munkás társaság tagjainak munkáját, hogy a munkás sürgető szükségei ne kényszerithessék őt elfogadni alacsonyabb béreket, mint amelyekre vezetett előbb ugyanazon iparágban a munka keresete és kinálata.“[1]

Ugyanezen nézetet fejezte ki William Allan, a gépészek egyesült társaságának első titkára. „Mi nagyon kevéssé foglalkozunk azzal, hogy szabályozzuk a munkabéreket — szólt az 1867-iki királyi bizottság előtt — ha szabad használnom

[1] T. J. Dunning: Trades Unions and Strikes; their Philosophy and Intention (London, 1860), 10. l. Lásd továbbá Dunning cikkeit a „Wages of Labour and Trade Societies“; a Bookbinders' Trade Circular (1851) második, harmadik és negyedik számában; History of Trade Unionism, 179. l.

ezt a kifejezést, szabályozzák azok magokat.“ „Ha egy ember azt hiszi — folytatja — hogy nem kapja meg az őt megillető munkabért, a társaság bátoritja őt arra, hogy szálljon szembe, tudniillik megfizeti neki a segélypénzt, amig munkán kivül áll. A munkás ekkor elmegy azon fiókhoz, amelyhez tartozott, és ott elmondja, hogy csak egy bizonyos munkabért kap; ha óhajtja, hogy elhagyja munkáját, azt fogja kérdezni, vajjon ily viszonyok közt lesz-e igénye azon segélyhez, amelyet mi munkanélküliségi segélynek nevezünk, ha elhagyta munkáját; és minden valószinüség szerint a társaság azt fogja mondani, elhagyhatod a munkát és mi folyósitjuk neked a segélyt. Vagy mondhatják azt, hogy mi azt hisszük, mikép te kapsz annyit, amennyit munkád megér“.[1]

Némely kis és jól szervezett iparágban ügyes mesterembereknél, ez az eljárás kölcsönös biztositás utján követelte ki a munkásegyesületi szabályzatokat, hallgatólagosan hatályos fegyverré képződött ki, nemcsak a védelemre, de a támadásra is. Például hozhatjuk fel a Spanish and Morocco Leather Finishers' Society, egy kicsiny, de hatalmas egyesületet, amely tényleg kiterjed az egész iparágra, amely már teljes ötven év óta nem rendelt el egyetlen formalis strikeot sem, vagy semmi más módon nem avatkozott bele nyiltan a munkaadó és munkás közti viszonyba. Ennek dacára köztudomásu, hogy tudta, mint kell reá erőszakolni az egyforma munkaár-táblázatát minden régi vagy uj helyre, ahol az iparág gyakoroltatott; képes volt fenttartani gyakorlatilag változatlanul ezen darabáru táblázatot ötven éven át, dacára a munkában létrejött sok javitásnak; ennélfogva képes volt fenntartani tagjainak keresetét bizonyára magasabban, mint 2 font sterling hetenként; és képes volt keresztül vinni a segédek merev arányo-

[1] First Report of the Commissioners appointed to enquire into the Organisation and Rules of Trades Unions and other Associations (London, 1867). W. Allan kihallgatása, 787—789. kérdés.

sitását, sehol sem lévén magasabb szám, mint egy segéd hét munkás után. És mégis sohasem indittatott egyetlen közös mozgalom sem. Hogyha egy munkaadó vonakodik elfogadni a szabályzatokat, hacsak a legkisebb mértékben is, a tagok egyenként elhagyják őt és megkapják az ő munkanélküliségi járulékaikat, amely harminckilenc héten át folytatható.[1] Rendesen aztán ugy találják, igy mondták nekünk, hogy a munkaadó kiigazit minden sérelmet, ha szüksége van arra, hogy egy uj munkás jöjjön minden héten, vagy kettő egy nehány hónapra. 1845-ben az Old Smiths' Society, amely 1827 és 1844 közt számos kis strikeot keservesen szenvedett át, szabályaiból kitörölt minden gondoskodást ezen zaklató háboruviselés tárgyában munkaadóikkal szemben, a nyomás ezen csendesebb formájának érdekében. A szabályok bevezetése, amelyeket a küldöttek gyülése 1845-ben állapitott meg, azt mondja, hogy „a vitakérdéseket a munkaadók és munkások közt, a kölcsönösen felvilágositott tények alapján barátságos tárgyalással kell eligazitani oly célzattal, hogy egymáson segitsenek; hogy ha ez, kölcsönös és érdektelen barátok segitségül vonása mellett sem sikerült, akkor azt mondjuk, hogy váljanak el a munkások a mesterektől; ne ellenkezzenek egymással; a munkások, akár nagy, akár csekély legyen számok, láttassanak el fenntartási segélyekkel, mig csak más munkát nem találnak, a tarsaság pénzeiből; és a munkaadók keressenek más munkásokat ugy, ahogy tudnak; és mi ugy tartjuk, hogy ez a csendes, nyugodt eljárási mód, a tagok száma szerint, hasonlithatlanul több valódi hasznot hoz, és fog hozni a jövőben is, az iparágnak minden ágazatában, a tagok minimalis megterheltetése mellett, mint bármely más társaságnak bárminő más eljárási módja.[2] Ugyanazon álláspontra

[1] Rules to be observed by the Members of the Leeds Friendly Society of Spanish and Morocco Leather Finishers (Leeds, 1879).

[2] A munkásegyletek szabályzatai felől való jelentés G. Shaw Lefevretől a Social Science Association közleményeiben: Report on Trades Societies and Strikes (London, 1860).

törekedtek a Flint Glass Makers 1850-ben, amikor az ő évkönyvök szintén ugyanezen névtelen fegyver használatát javasolta, amelyet saját magunk kényelmére, részleges strikénak nevezhetnénk el. „Amint egyik munkás a másik után elmegy . . . lassan-lassan az elnyomó büszke és gőgös szelleme is megtörik, és oly hatalmat érez, amelyet nem képes látni".[1]

A kölcsönös biztositásnak ezen alkalmazása lehet bárminemü közös szabályzat kivivására szolgáló módozat és nagyon hatásos eszköz is erre. A munkaadó, akit munkásai kellő felmondás után egyenként hagynak el, csak kevés nehézséget talál esetleg abban, hogy betöltse helyeiket. De hogy ha az ujonnan jöttek, kevés idő mulva egyenként ujra felmondanak, hogy menni akarnak, akkor komoly zavarba jő. Nem csukhatja be mühelyét és nem fordulhat segélyért munkaadó társaihoz, mert hát nincs strike, és nincs is nyilt megtagadás a munkásegyesületek részéről arra, hogy elfogadják, vagy nem feltételeit. Ennek dacára az, hogy állandóan képtelen munkásra szert tenni tovább, mint egy vagy két hét, esetleg oly kellemetlenné válhatik reá, hogy kénytelen lesz gondosan kutatni, hogy mi tekintetben rosszabb az ő munkásainak helyzete az iparág szabványos helyzeténél és ahhoz alkalmazni azt. Más oldalról a munkásegyesület nem teszi ki magát a visszaütés veszélyének, és, miután csak egy pár munkás lesz mindig a segélylisztán, a lehető legkisebb költségbe keveredik be. A részletes strike, mint megfontolt igarági politika, attól függ, hogy mily mértékben volt képes az egyesület magához vonzani az iparágban dolgozó összes arra való munkásokat, és mennyire képesek ezek egy közös célt állhatatosan és önmegtartóztatás árán is érvényre juttatni. Ennélfogva sohasem lehet kizárólagos módszerré másutt, mint egy kis, gazdag és szorosan összetömörült társaságnál; de egy ily társaságnál az-

[1] Flint Glass Makers' Magazine, 1850 julius.

tán, abban, hogy a munkaadóra kényszerítő hatást gyakoroljon, könnyen felülmulhatja még az országos törvényt is.

A részleges strike csak egy határozottabb és öntudatosabb alkalmazása annak a módszernek, amely által tartatik fent a kölcsönös biztositás által a munkásegyleti tagok közt a megszokott életmód. Lehetetlen bárminemü logikus megkülönböztetést tenni a bőrmunkások kis egyletének vagy a gépészek egyesült társaságának működése közt, amint azokat William Allan és T. J. Dunning kifejtik, vagy egyáltalában bármely egyesületé közt, amely készebb a tagot munka nélkül eltartani, semmint megengedni neki, hogy „az iparág érdekeivel ellentétben levő" munkát vállaljon el. A munkásegyesületek makacs ragaszkodása a munkanélküliségi segélyhez, és az, hogy csak másodsorban fogadják el azt, amit mi segélyző egyleti üzletnek neveztünk, egy teljesen következetes és egyöntetü politika szinében tünik fel azon pillanatban, amint az ipari munkásegyesületi szempontból tekintjük azt. Minden gondoskodás, amely az iparág tagjait a nyomor ellen biztositja, meggátol egy-egy munkaadót abban, hogy előnyt meritsen az ő szük helyzetökből.[1] Nemcsak a munkanélküli segély, de a betegsegély, az elvesztett vagy elégett szerszámok vagy butorok pótlá-

[1] Idézhetünk egy érdekes kis esetet a timárok közt. A londoni timármunkások határozottan mindig ellenálltak a munkaadók azon kisérleteinek, hogy ők a cipő-bőröket átlagos sulyban vegyék át, ahelyett hogy egyenként mérjék meg külön-külön mindegyiket. 1854-ben egynéhány tag azt adta elő az egyesületnek, hogy munkaadójuk a téli időben beállott lanyha üzletmenetet előnyéro akarván kihasználni, reájok akarja ezt az eljárást erőszakolni; és hogy ha az egyesület adna nekik mindnyájoknak egy kis kölcsönt, nem volnának kényszerülve a hét végén jelentkezni bérökért, ami jó hatással volna, mert mutatná képességüket arra, hogy abba hagyhatják esetleg a munkát. Az egyesület kész volt mindegyik munkásnak egy font sterlinget kölcsön adni oly feltétel mellett, hogy a munkás azon a héten nem veszi ki munkabérét. Kézirat a jegyzőkönyvben, 1854.

sára adott segély, a feleség vagy gyermek temetésére adott pénz, és különösen a balesetben és aggkorban nyujtott támogatás mind arra szolgál, hogy támogassa a munkás igényét „mikép ugy bánjanak vele, mint értelmes lénynyel és nem csupán ugy, mint egy csomag áruval vagy kereskedelmi cikkel. Ez — jelenti ki nyomatékosan a vasöntők segélyző társasága — a fő és alaposzlopa a mi szervezetünknek. Ezek közé vannak csoportositva azon pénzbeli segélyek, melyeket fentebb részleteztünk, és ezen nagy szempontból kell mindezen segélyeket megbecsülnünk; mert csak ezen szempontból lehetséges egyáltalán valódi és igaz következtetést vonni le arra nézve, hogy mi ezeknek valóságos értéke az egyes tagokra nézve".[1]

A kölcsönös biztositás még akkor is, ha pusztán ugy tekintjük, mint a munkásegyesületek egyik módszerét, egyáltalán nincs felette a kritikának. A jótékonysági segélyek törvényes vagy pénzügyi biztonságának hiánya esetleg elnézhető a bérmunkás részéről az iparágnak, mint egésznek érdekei szempontjából; de ezen szempontból mégsem szünik meg az komoly baj lenni. Sőt még a bőrmunkások sikerre vezető részleges strikejának is meg vannak az ő saját szempontjaikból is a magok nagy hátrányai. Egy munkásegyesületi tag sem fogja tagadni, hogy a meggondoltan felállitott közös szabályoknak, amelyekhez alkalmazkodniok kell munkásoknak és munkaadóknak egyaránt, csak komoly megfontolás után kell megszerkesztetniök, nemcsak egyik

[1] Előszó a „Rules to be observed by the Members of the Friendly Society of Ironfounders (London, 1891). Érdekes ugy találni, hogy a kölcsönös biztositás ezen felhasználása a munkások közt alaposan ki volt fejtve és védelmezve 1819-ben a jól ismert baptista lelkész, Robert Hall tiszteletes ur által; lásd röpiratait: An Appeal to the Public on the Subject of the Framework Knitters' Fund (Leicester, 1819) és „A Reply to the Principal Objections advanced by Cobbett and others against the Framework Knitters' Friendly Relief Society (Leicester, 1821), mind a kettő benne foglaltatik összes müveiben (London, 1832), III. kötet.

osztály kivánalmai, de minden szempont figyelembevételével. A kölcsönös biztositás módszere nem ad helyet a munkaadókkal való megvitatásnak. Mindegyik párt maga határozza el magát, a maga saját erejére támaszkodik, hogy győzelemre jut, és a kimenetel természetesen pusztán a titkos kitartáson fordul meg. Egy őszinte és teljes megvitatás pedig esetleg addig ismeretlen oly tényeket hozhatott volna napirendre, amelyek megváltoztathatták volna a felek felfogását. Napfényre kerülhetett volna, hogy némely kérdés, melyre élénken utalt az egyik fél, teljesen mellékesnek tekintetik a másik által. A közvélemény befolyása mérséklőleg hatott volna az alkudozásra. Ezen iránylatok a közös alkunál gyakran vezetnek oly egyezségre, amely valódi hasznot jelent mindkét félnek. Minderre azonban a kölcsönös biztositás módszere nem enged alkalmat. Ennélfogva nem meglepő, ha ugy találjuk, hogy a legjobban kifejlődött és legsikeresebb modern szervezetek kevés alkalommal használják a kölcsönös biztositást, mint a munkaszabályozás módszerét. A kőszénbányászok és gyapotmunkások közt, kik együtt a munkásegyesületi világnak egy ötödét képezik, a jótékonysági segélyek, sőt még a munkanélküliségi segély is, csak a legelenyészőbb kis részt képezik. És jellemző, hogy a kazánkovácsok egyesült társasága, mely pedig sok tekintetben a legsikeresebb a nagy egyesületek közt, ámbár felhasználja a legteljesebben a kölcsönös biztositást egy legteljesebben kidolgozott rendszerben, mégis az elkerülhetetlen eshetőségek ellen való gondoskodást teljesen elkülöniti ipari céljaitól. Mindarra nézve, ami a munkaadás feltételeinek fentartását és javitását illeti, a kazánkovácsok ép ugy, mint a kőszénbányászok és a gyapotmunkások, a munkásegyesületi szervezkedés további módszereinek, a közös alkuvás vagy törvényi becikkelyezés egyike vagy másikára támaszkodnak.

II. FEJEZET.

A közös alkuvás módszere.

A közös alkuvás módszerének természetét legjobban meg fogja magyarázni egy csomó példa.

Nem szervezett iparágakban az egyes munkás, munkát keresve, elfogadja vagy visszautasitja a munkaadó által ajánlott feltételeket, anélkül, hogy közlekednék munkástársaival és minden más megfontolás nélkül, mint saját helyzetének követelményei. A munkájának eladására nézve a munkaadóval egy szorosan egyéni alkut köt.[1] De ha a munkások egy csoportja megállapodásra jut és képviselőket küld az alku folytatására az egész csoport részére, a helyzet rögtön megváltozik. Ahelyett, hogy a munkaadó egy rakás külön szerződést kötne elszigetelt egyénekkel, egy közös akarattal találkozik és egyetlen szerződésben megállapitja azon vezérelveket, amelyeknek alapján azon időben, egy különös

[1] A kifejezés: „egyéni alkuvás" először alkalmaztatott C. Morrison által az ő, Essay on the Relations Between Labour and Capital"-jában (London, 1854), mint egyenértékü azzal, „amit lehetne a kereskedelmi elvnek nevezni, amely szerint a munkás igyekszik eladni munkáját olyan drágán, és a munkaadó igyekszik azt megvenni olyan olcsón, amint csak lehetséges" (9. l.).

Tudomásunk nincs arról, hogy a kifejezés: „közös alkuvás" használtatott volna előbb, mint „The Cooperative Movement in Great Britain"-ben (London, 1891), 217. l. Beatrice Potter (most Mrs. Sidney Webb) által, ahol a jelen értelemben használtatott.

csoportja, osztálya vagy fokozata az összes munkásoknak szerződésre lép. Például egy butorkészitő-műhelyben, hogy ha egy uj minta hozatik be, a műhelyben levő összes munkások egy rövid és tanácskozó gyülést tartanak avégből, hogy megvitassák azt az árt, amely mellett ők megcsinálhatják azt, a nyers kiindulási pont az lévén, ha vajjon, tekintetbe véve a munka ismeretlen voltát és a feladat természetét, képesek lesznek-e ők óránként nem kevesebb munkabérrel megdolgozni azt, mint amennyit eddig szereztek. Időközben a munkavezető megfontolgatta a munkát a maga módja szerint, nagyon valószinüleg ugyanazon az alapon, mint a munkások, de valószinüleg valamivel alacsonyabb tételre lyukadván ki. A munkások megbizottja megbeszéli a dolgot a munkavezetővel és valami megállapodás jő létre, a dolog aztán ezen az áron készül az egész műhelyben. Ez az eljárás abban különbözik az egyes munkásokkal létrehozandó különös szerződések sorozatától, hogy mindegyiknek különös igényei kikapcsoltatnak a tekintetbe vételből. Ha a munkavezető egyénileg tárgyalt volna minden munkással, ugy találhatott volna köztök néhányat oly kényszerhelyzetben, hogy kénytelen lett volna a munkát elvállalni tényleg bármely áron inkább, semmint munka nélkül maradni, akár csak egy fél napra is. Ismét mások különös erejökre vagy kitartásokra támaszkodva, ugy akarták volna megállapitani darabszámra alkalmazva az átlagos keresetet, amely mellett az átlagos munkás képtelen volna megélni is. A közös alkuvás módszere mellett a munkavezetőnek nem lehet előnyt szerezni ezen osztályok versenyéből arra, hogy a többi munkások keresetét nyomja le. Az éhező munkás ugyanazondarabáruszám szerint kapja a munkát, mint az a munkás, aki rendes keresetéért is képes abbahagyni a munkát. A jobb munkás megtartja minden előnyét társai felett, de anélkül, hogy jobb volta eszközül szolgálna arra, hogy a rendes munkás hetibérét leszállitsák.

A közös alkuvás módszerének ez a példája a viszonylag szervezetlen iparban létező „műhelytársaság" gyakorla-

tából vétetik. Az épitő iparágakban lévő képzett mesteremberek nyujtanak egy szokásos példát a második osztályból. Egy oly iparágnak, mint a butorkészitőknek „műhelyi alkuja“ egyszerüen a szakszerü munkások igényeit egyetlen szervezetbe tömöriti. De ez a szervezet ki van téve az ugyanazon városban létező más szervezetek versenyének. Egy munkaadó például adhatott esetleg rendkivülileg kedvező feltételeket az ő műhelytársaságának sürgős megrendelések hirtelen rohama alatt, mig a többi cégeknél lévő munkások tényleg a munkaadó kegyelmétől függhetnek a rossz üzletmenet miatt. Mihelyest megalakul bármely városban egy munkásegyesület, rögtön kisérlet tétetik arra, hogy a feltételekre való befolyástól kizárassék az egyes munkaadók igénye ép ugy, mint az egyes munkásoké. Igy az épitőiparosoknál azt találjuk, hogy az asztalosok, téglavetők, kőmivesek, bádogosok és gyakran a festők, fedélcsinálók és épitő munkások egyesületei formális munkaszabályzatokhoz jutnak, amelyek kötelezők a város vagy kerület minden munkaadójára és munkására. Ez a közös alkuvás, amelyet értekezleten állapitanak meg a helyi épitőmesterek és az országos egyesületek helyi tisztviselői, megállapitja egy meghatározott időre a munka megkezdésének és bevégzésének óráit, a minimális munkabéreket, a túlidőért való fizetés összegét, a felfogadható segédek korát és a számát, a darabszám munkára való egyezséget, a megadandó munkaszüneteket, a munkaadók vagy munkások részéről a szerződések felmondására való bejelentések idejét, az étkezésekre forditandó helyiséget, a szerszámok biztos őrizetéről gondoskodást, és számos jutalmat vagy külön fizetést utazás, lakás, sétaidő, pénzszerzés stb. céljából. Ezen kidolgozott törvénykönyvek aztán, amelyeket nem lehet másként megváltoztatni, csak bármely részről a szervezetek részéről való felmondás utján, igy egyenlő helyzetbe hozta a munka beszerzésére nézve a leggazdagabb vállalkozót a tönk szélén álló épitővel, a megrendelésekkel elhalmozott és az alig munkaképes céget. Más oldalról, a jobb munkás megtartja szabadságát magasabb

bért követelni különös munkájáért, mig a nagyobb üzleti képességü munkaadó vagy ügyesebb gyakorlati ember, és a legjobb gépekkel vagy felszerelésekkel ellátott cég ily módon megtartja, ugy állitják, előnyét a legteljesebb mértékben versenytársai felett.[1]

Az épitő iparágak, amelyekben egyik város legalább szembeszökőleg nem versenyez a másikkal, eddigelé megállottak a közös alkuvás ezen állapotában. Ahol azonban a különböző városok termelése ugyanazon vásárra megy, a legjobban szervezett iparágakban egy még messzebb menő fejlődést látunk. A gyapotfonás és gyapotszövés nagyfontosságu iparágai, megszabályozták nem pusztán az egy gyárban dolgozó egyes munkások, nem csupán az egy városban dolgozó egyes gyárak, hanem mindazon különböző városokban levő összes gyárak igényeit is, amelyekben csak ily iparágak vannak. Minden gyapotfonó városban például a munkabérek általános alapja országos egyezmények által van megállapitva az Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners és a Master Cotton-spinners' Association közt. Egyetlen munkaadó, egyetlen csapatja a munkásoknak, egyetlen kerületi munkaadó-egylet, vagy egyetlen kerülete a munkásegyesületnek sincs jogositva felemelést kérni vagy bárminő leszállitást elfogadni a kereset megállapitott mértékéből. Általános emelések vagy leszállitások hosszu időszakonként tárgyaltatnak és nagy meggondoltsággal, mind-

[1] Az ily jelenleg az egyesült királyságban érvényben lévő munkaszabályzatok száma soha sem volt megállapitva, de igen nagynak kell lennie, mert alig van egyetlen város is, amelyben az épitő iparágak egyike vagy másika ne jutott volna formális megegyezésre a munkaadókkal. A mi saját gyüjteményünk ezen szerződésekből, magokban az épitő iparágakban, több százra megy. Példák találhatók a Board of Trade által kiadott Labour Gazette-ben 1894 novemberben; és a Paul de Rousiers által kiadott Le Trade Unionisme en Angleterre (Páris, 1897, 68—70. l. A British Library of Political Science (10 Adelphi Terrace, London) bir ily és más munkás-egyesületi okmányokkal.

két fél országos meghatalmazottjai által. Igy aztán azt találjuk, hogy kivül esnek a kereten nem csupán minden személyi vagy helyi igények, de a piac időleges felduzzadásai vagy elpetyhüdései is ép ugy a nyers anyagnál, mint a kész árunál. Az egy kerületben levő minden cég, és az iparágban levő minden kerület, amennyire lehet, ugyanazon alapra helyeztetvén azon árra nézve, amint megszerezhetik az emberi munkát, versenyök, igy vitatják, arra szoritkozik, hogy javitsák a gépeket, szerezzék be a legjobb és legolcsóbb nyers anyagot, és kapják meg a legelőnyösebb piacot készáruik részére.

A közös megegyezéseknek hasonló sorozata létezik némely más iparágban is. Például a vashajóépitőknél, a kovácsok a magok első munkása utján csoportszámra alkusznak meg azon pontos feltételekre nézve, amelyek mellett vállalkoznak egy vashajó épitésének felvállalására. De a munkavezető nem ajánlhat, sem a munkások nem fogadhatnak el oly feltételeket, amelyek bármely módon összeütközésben vannak a „kerületi szabályzatokkal" — egy részleges törvénykönyvvel, mely szabályozza az órákat, tulidőt, különös fizetéseket és igen gyakran még a darabszám-munkabéreket is a rendes munkára, amely formálisan helybenhagyatott a kerületi munkásegyesületi bizottság és a munkaadók helyi bizottsága által. Továbbá a kerületi szabályzatok, mivel egy meghatározott időn belül nem változtathatók meg, kizárják bármely hirtelen elözönlés vagy elapadás, vagy bármely időleges ipari hullámzás befolyását a munkapiacra. De ez még nem minden. A kerületi szabályzatok magok is alá vannak vetve oly tárgyak felett hozott formális szerződéseknek, mint aminő a segédmunkások és a bérösszegek szabványos magassága tárgyában köttetett az United Society of Boilermakers and Iron-shipbuilders közt egyrészről és az Employers' Federation of Shipbuilding and Engineering Trades közt másrészről. Ezen szerződés, eldöntvén bizonyos kérdéseket az egész országra nézve, kivül hagyja az egyes helyiségek igényeit ezen kérdésekre nézve a vita körén és az

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

összes kikötőket egy szempont alá helyezi. Igy aztán a szerelők egy csoportja által egy különös munka tárgyában egy bizonyos város egy műhelyében kötött közös alku már közös szerződések egész sorozatát hozza magával, amelyek a szerződő felek képviselői között köttetnek az ő fokozatosan szélesbedő hatáskörökben.

A közös alkuvás ezen gyakorlata egyik vagy másik formájában, feleslegessé tette a régi egyéni szerződést a mester és munkása közt az ipari tevékenység igen nagy részében. „Minden egyes munkással külön akarok szerződni az ő szüksége vagy érdeme szerint, és nem akarok tárgyalni senki mással, csak saját munkásaimmal" — a régi, csaknem általános válasz a munkaadó részéről — ma már nagyon ritkán hallatszik bármely jelentékeny iparágban, kivéve néhány távoli zugban vagy különösen önkényes munkaadóktól.[1] De érdekes megjegyezni, hogy a közös alkuvás nem egyforma kiterjedésü a munkásegyesületi szervezkedéssel, sem nincs kizárólag arra szoritkozva. Egy néhány korlátolt számu taggal biró régi fennállásu, gazdag egyesület helyesebbnek tartotta, amint láttuk az előző szakaszban, célját a kölcsönös biztositás rendszere utján érni el, mig mások, minden időszakban, azon határozott céllal alakulnak, hogy céljaikat a törvényi becikkelyezés módszere utján fogják elérni. Más oldalról, a munkabérért dolgozó osztály egész csapatai, akik egy munkásegyesülethez sem tartoznak, rendesen közös alkuvás utján állapitják meg munkabéröket és gyakran némely más feltételeit is munkaszerződéseiknek. Nem csupán az oly eseteket értjük jelenleg, mint a fentebb részletezett műhely-alkuk. A londoni épitő iparok 1859-iki és a newcastlei gépészek 1871-iki történelmi strikejai, mind

[1] Lecky megjegyzi (Democracy and Liberty, II. k. 361. l.), hogy a közös szerződések „válnak, sokkal inkább, mint az egyes munkaadók és az egyes munkások közt létrejövő munkaszerződések, azon formává, amely felé halad szemmelláthatólag az angol ipar".

a kettő oly, az iparág tagjainak nagygyülése által választott bizottságok vezetése alatt folytak le, akik közt a munkásegyesületekhez tartozók csak jelentéktelen kisebbséget képeztek.[1] Az épitő és gépészeti iparágak történetében számos eset van arra, hogy az egész kerület részéről köttettek szerződések munkásegyesületekhez nem tartozó időleges bizottságok által, és ahol magok a munkásegyesületek kezdik és vezetik is végig a tárgyalásokat, a létrejött megegyezések rendesen érvényesek az egész iparágra, nem csak a tagokra, de a kerületben levő hasonló munkások nagy tömegére nézve is. Itt és ott akadhat egy különös munkaadó, aki helyesnek találhatja eltérni a szabályos feltételektől, de a nagy többség helyesebbnek tartja beérni azzal, ami csakugyan tényleg „az iparág gyakorlatává" lesz. Oly teljesen elismertetett a közös alkuvás az épitő iparokban, hogy a megyei törvényszéki birák ma már rendesen azt tartják, hogy a kerület „munkaszabályzatai" magoktól értető kiegészitő részei a munkaszerződésnek, ha csak külön kikötés nem létezett az azokban foglalt pontozatok tárgyában. A közös alkuvás ezek szerint az ipari tevékenység sokkal nagyobb területére terjed ki, mint a munkásegyesületek. Szabatos statisztika erre nem létezik, de a mi véleményünk az, hogy minden képzett iparágban, ahol a munkások együtt dolgoznak a munkaadó helyiségében, a munkásoknak kilencven százaléka ugy fogja találni, hogy akár munkabéreik, akár a munkaórák száma és gyakran sok más részlet is, már előre meg van határozva egy közös alku utján, amelyben ők személyesen nem vettek részt, de amelyben az ő érdekeik már meg voltak védve az ő osztályuknak akkori képviselői által.

De ámbár a közös alkuvás-rendszer egy sokkal nagyobb területen uralkodik, mint a munkásegyesületek, mégis a munkásegyesület egyedül az, amely képes gondoskodni annak alkalmazásáról minden tekintetben, kivéve a legeset-

[1] History of Trade Unionism, 210., 299. l.; hasonlitsd össze 302., 305. l.

legesebb és legkorlátoltabb alkalmazást. Anélkül, hogy az iparágban léteznék egy munkásegyesület, csaknem lehetetlen volna oly közös szabályzathoz jutni, amely az egész kerületre kiterjedne, és reménytelen dolog volna csak megkisérleni is egy országos egyetértést. Ha ennélfogva a közös alku arra törekszik, hogy kizárja az alkura való minden befolyásból az egyes cégek vagy egyes kerületek igényeit is és nem csupán az egyetlen műhelyben dolgozó különleges munkásokéit, akkor a munkásegyesületi szervezkedés nélkülözhetetlen. Továbbá csupán a munkásegyesület az, amely képes gondoskodni a gépezetről, mely az általános megegyezés természetes magyarázatát és békés megváltoztatását lehetővé teszi. A közös megalkuvásnak tényleg csak a munkásegyesületi szervezkedés-gépezet adhatja meg mind állandóságát, mind rugékonyságát.

A közös alkuvásra szükséges határozott és különös gépezet kifejlődése a munkásegyesületi világban, mint várható is volt, összeesik annak kiszélesbedésével a műhelytől az egész városra, és a városról az egész iparágra. Mihelyest a munkásegyesület, mely valóban annak nevezhető, létrejött elnökével és titkárával, jobban és jobban gyakorlatba jő, hogy ezek a tisztviselők szerepeljenek, mint a munkások képviselői, a munkás tárgyalásoknál. Ez az az állapot, amelyben találunk csaknem minden egy fiókos-egyesületet, mint amilyenek a sheffieldi iparok, a dublini helyi társaságok, az ácsok, vitorlakészitők és más kis és összetartó munkástestületek az egész országban. Még ott is, ahol a helyi egyesület megnövekedése országos társasággá szükségessé tette egy fizetett főtitkár alkalmazását, aki teljes idejét ezen kötelességének szenteli, csak rendkivüli esetben találjuk, hogy az vezetné a tagok tárgyalásainak egészét vagy csak nagy részét is a munkaadókkal. Például az United Operative Plumbers' Association-nál tényleg a közös alkuvás teljes munkáját a fiók hivatalnokai végzik, vagy pedig képviselő munkások, akik különösen vannak küldöttekül megválasztva. Egy további lépést jelez előre állandó bizottságok

választása, akik egyáltalán nincsenek összefüggésben a rendes fiók ügyvezetésével, hanem pusztán a helyi munkáskérdéseket tárgyalják. Igy a gépészek egyesült társasága tagjainak közös megalkuvásánál a nagy rész 1892-ig a társaság kerületi bizottsága által láttatott el, amelyeknek mindegyike a helyi ipari kerület egésze nevében tárgyalt, amelyben pedig gyakran sok fiók volt. Ezen tárgyalók pedig, ép ugy, mint a fiókok tisztviselői, az iparágban dolgozó munkások voltak és csak szórványosan birtak tapasztalattal az ipari tárgyalás különös dolgában. Még oly országos jelentőségü küzdelmek is, mint a Tyneparti gépészek drága és szerencsétlen strikejai 1891-ben, a helyi kerületi bizottságok és azok tisztviselői, vagyis oly munkások által indittattak meg és vezettettek, akiket csak a társaság dolgában kivánt idő tartamára vontak el a műhelytől. Több mint egy harmadában a munkásegyesületi világnak, — beleértve oly régen létesült és szélesen kiterjedt egyesületeket, mint a Friendly Society of Operative Stonemasons, a Friendly Society of Ironfounders és az Operative Bricklayers' Society, a munkások nem birtak még kifejleszteni a közös alkuvásra semmi jobban szervezett gépezetet, mint a műhelyökben dolgozó munkások fiók vagy kerületi bizottságát, akiknek képviselő munkaadókkal kell tárgyalniok aztán, ha az alkalom ugy kivánja. Ennek a kezdetleges gépezetnek, habár nagy előhaladás is a műhelytársasággal szemben, megvannak szembeszökő hátrányai. Hogy ha, amint gyakran megtörténik, a küzdelem gyökerén valami személyes veszekedés vagy helyi keserüség van, az a jó munkás, aki társait képviseli, nehezen képes kikerülni, hogy az reá befolyást ne gyakoroljon. És eltekintve a személyes ellenszenvektől és a szenvedély kérdéseitől, az a tény, hogy saját magának életfeltételei is ott vannak a tárgyalásban, nem vezeti őt a bátorság és belátás azon együttességéhez, amely legvalószinübben szokott állandó megállapodásra vezetni. Hogy ha maga a tárgyaló jó helyzetben van, vagy személyesen sok kárt szenvedhetne egy strike által, nagyon is kisértetbe jő, hogy oly feltételeket fogadjon el,

amelyek nem előnyösek az egész iparágra nézve. Ellenkező esetben — amely talán sokkal többször fordul elő — az az erélyes és tettre kész munkás, akit társai választanak a magok képviseletére, a küzdelem örömet okozván neki, esetleg abban változatosságot talál a kézi munka egyhanguságától. Ha a strike bekövetkezik, az ő reá nézve legalább is meghozza azt az elégtételt, hogy egy pár hétre, vagy talán egy pár hónapra, ő lesz az egyesület fizetett szervezője, aki, igaz, túl lesz halmozva kétséges és zaklatott munkával, de legalább egy időre mégis kicseréli a passziv engedelmesség eddigi állapotát az aktiv vezető szerepével.

De egyáltalában eltekintve a személyi érvényesülés zavaró befolyásától, szembeszökő, hogy a kézimunkások nagy hátrányba kerülnek, ha nem rendelkeznek egy szakértő tárgyaló szolgálataival. Szerencsétlenül saját érdekeikre, a munkásoknak megrögzött hite van abban, amit ők gyakorlati embernek neveznek, vagyis egy olyan ember, aki tényleg munkás az érdekelt iparágban. Rendesen nem látja be, hogy a tárgyalás maga egy külső munka, amelyben egy embernek különös képzésre van szüksége, mig gyakorlati embernek lesz tartható a kérdésben forgó dologra. A munkabér helyes megállapitása egy adott műhelyben feltétlenül megkivánja, hogy azzal kezdjük az ipari és gazdasági ismeretekből egy nagy mennyiségét. Ha a munkások tárgyalója nem ismeri pontosan a más műhelyekben és más kerületekben divó munkabéreket és szabatos feltételeket, képtelen lesz megbirálni az állitásokat, amelyeket a munkaadó fog mondani, és képtelen tanácsot adni megbizóinak azon tekintetben, hogy észszerü-e kivánságuk. Anélkül, hogy ismeretei volnának az iparág gazdasági viszonyairól, az ipar helyzete, a kapott vagy várható megrendelések számáról és a munkapiac helyzetéről, itélete arról, vajjon alkalmas-e az idő, vagy milyen a munkás strategiai helyzete, nem fog semmit sem érni. Az a kézműves, aki hetenként ötven vagy hatvan órát dolgozik egyetlen műhelyben és egyetlen szükkeretü munkában, rendkivüli lángész volna, hogy ha birna

ezen ismeretekkel. De a tényeknek ismerete magában véve még nem is elegendő. A legjobb szerszámok sem fogják a munkást jó asztalossá kiképezni azon kiképzés nélkül, mely felhasználásokra szükséges, és melyet csak a gyakorlat adhat meg. A tények felhasználása mesterségének nagyobb részét a gyors felfogás és elmei frisseség adja meg, amelyet pedig nem nevelnek meg a fizikai fáradozásokban eltöltött napok. Végül az ügyes tárgyaló, mint a jó asztalos, képzettségét csakis mesterségének szüntelen gyakorlata által nyeri meg. És itt aztán a munkás különös módon hátrább áll, ha az ipar mesterével áll szemben. Az alkuk és egyezségek kötése, amely a munkás életének és gondolatvilágának csak elenyésző töredékét képezi, a kereskedelmi ember mindennapos foglalkozását teszi ki.

Ezen megfontolások lassan aztán leküzdötték a munkás ellenszenvét, és azt eredményezték, hogy a közös alkuvás nagyobb része fokozatosan rábizatott a nemfizetéses tisztviselők helyett a mozgalom fizetett hivatalnokaira. Különösen a darabszámra fizetett iparágaknál mutatta be legvilágosabban a műkedvelő tárgyaló a maga képtelenségét. Amikor a munkás fizetése sok különböző és folyvást változó tényező egybehatásától függ — a minta ujdonsága, az anyag természete, a gépeknél eszközölt változtatások, a gép gyorsasága, stb. — az alkudozásnál a siker feltétlenül megköveteli minden más minőségen felül, azt a különös képességet, mely gyorsan fel tudja fogni a tényezők egyikében vagy legtöbbjében javasolt változtatásoknak tiszta eredményét. Ennélfogva épen a darabszám szerint fizetett iparágakban találjuk a közös megalkuvásra való gépezetet a legjobban kifejlesztett formában. A gyapot-, kőszén- és vasiparok együtt a cipő- és csizmakészitő, az öltözés- és csipkeiparágakkal vannak leginkább kifejlesztett és összefüggő szervezetekkel ellátva a közös alkuvásra, ami az egész világon felköltötte a gazdasági tanulmányozók bámulatát.

Itt bele kell ereszkednünk a részletes technikai részletek tömkelegébe ezen iparágakra vonatkozólag, amelyek-

nek mindegyike a maga saját módja szerint fejlesztette ki a maga gépezetét a közös alkuvásra, és kétségbe vagyunk esve, hogy képesek leszünk-e megértetni az olvasóval akár fejtegetéseinket, akár birálatunkat, hacsak nem lesz ő képes folyvást elméjében tartani egy alapmegkülönböztetést, amely a legfontosabb. Ez az alapmegkülönböztetés meghuzandó egy uj szerződés megkötése és egy már létező feltételnek magyarázata között. Ahol a közös megalkuvásra hivatott gépezet csütörtököt mondott, rendesen azt fedezzük fel, hogy ez a megkülönböztetés nem tétetett meg; és csak ott működik a gépezet surlódás vagy nehézség felköltése nélkül, ahol ezen alapmegkülönböztetés világosan érvényre jutott. Nézzük először egy létező szerződés magyarázatát. Mihelyst egy általános megegyezés vagy formális szerződés megköttetett bármely iparágban, egy oldalról a munkaadók köztestülete, és más oldalról a munkások köztestülete között, mindjárt származik egy gyakorlatilag soha meg nem szünő sorozata a vitáknak afelett, miként alkalmaztassék az egyezség a különös esetekre. Igy, amint látni fogjuk, az English Cotton-spinners alaposan kidolgozott és szabatosan részletezett szabályzatai nem gátolják meg azt, hogy az általok érintett ezerszámra menő gyárak egyike vagy másikában csaknem mindennap elő ne forduljon véleménykülönbség a munkaadó és a munkás közt, az esedékes munkabérekre vonatkozólag. Hasonlóul a csizma- és cipőiparágban az egyforma megállapodásokat illető egyhangu egyezség mégis végtelen kérdést hagy nyitva arra, hogy mily módon osztályoztassanak az egyes idények divata által életre hivott, folyton változó minták. A northumberlandi vagy durhami kőszénbányászok megyei átlagának meghatározása még mindig eldöntetlenül hagyja, hogy mily tonnadij fizetendő egy bizonyos aknában arra, hogy a munkások megkeressék a szabványos munkabért. Ezen esetekben a kérdés lényege nem azon hetiösszeg, amelyet a munkásnak valamely különös munkában meg kell keresniök, — mert hiszen ez elvileg már el van döntve, — de az a mérték, amelylyel kell azon

helyiség tényleges viszonyai és a szóban levő árak osztálya szerint, átszámitani a darabáru után fizetett bért arra, hogy a munkások egy részleges csoportjának átlagos keresete se többre, se kevesebbre ne rugjon, mint a megállapitott szabvány. Ez, látható, kizárólag egy ténykérdés, amelynél a közvetlenül érdekelt feleknek mind óhajai, mind taktikai ereje teljesen tekintet nélkül hagyandó. Mert egyeztetésre, megalkuvásra és az esélyek mérlegelésére itt egyáltalában nincs semmi szükség. Más oldalról nélkülözhetetlen, hogy a tények megállapitása egy csaknem tudományos szabatosságot érjen el. Továbbá, a döntésnek magától következőnek, gyorsnak és ingyenesnek kell lenni. Az esetek ezen osztályára nézve az eszményi gépezet egy vándorló számológép volna, felruházva a műszaki ismeretek nagy mennyiségével, amely szabatosan képes volna tekintetbe venni minden érdekelt tényezőt és tévedésmentesen kiőrölné a számtani eredményt.

Ha odaérünk azon feltételek megállapitásához, amelyekre egy uj általános egyezség lesz megállapitandó, egy teljesen különböző fajtája lép előtérbe a megfontolásoknak. Az oly kérdések, — hogy vajjon az iparágban levő általános munkabér-szinvonal emelendő-e vagy leszállitandó-e tiz százalékkal; vajjon az egyugyanazon munkaadó által alkalmazandó fiuk száma leszállittassék-e, és ha igen, mily arányban; ha vajjon a munkaórák száma leszállittassék-e, és a tulidő szabályoztassék-e vagy tiltassék el — nem olyanok, amelyek még a legtökéletesebb számitó-gép által is megoldhatók volnának. Itt semmi sem határoztatott el, sem nem fogadtatott el előzetesen mindkét fél által, és a lehető legteljesebb játék hagyatott a diplomatikus ügyességnek. Amennyiben a döntés a közös alkuvásra hagyatott, még csak valami elvi kérdés sincs érintve általa. A munkások őszintén törekednek megnyerni magok részére a legjobb feltételeket, amelyeket állandóan nyerhetnek a munkaadóktól. A munkaadók más oldalon törekesznek, az üzleti elvekkel összhangzólag, a legolcsóbb piacon szerezni be a munkát. A kimenetel

az erő kérdése a felek közt. A nyilt háboruviselés — a munkaszünet az iparágban — drága, sőt veszedelmes mindkét félnek. De ámbár egyik fél sem óhajtja a háborut, mindig fenforog az eshetőség, hogy ki kell küzdeni az eredményt. Ennélfogva mindkét fél ereje és taktikai ügyessége hatalmas befolyást gyakorol az elhatározásra szükségszerüleg. A meghatalmazottaknak alkudozni kell és keresni az elfogadható alternativákat, törekedni, mint a nemzetközi értekezleteken a nagykövetek, nem azt állapitani meg, hogy mik a tények, nem azt, hogy mi volna az igazságos döntés valami ethikai alapelv vagy a társadalmi érdek szempontjából, hanem találni egy oly közös alapot, amelynek elfogadására mind a két fél hamarább rávétetheti magát, semmint háboruba menne. Végezetül, bármily bölcs legyen is önmagában az elért döntés, melyre végezetül ráálltak, annak elfogadása és keresztül vitele azon mérvtől függ, mint voltak képesek a tárgyalók kifejezni az egész érdekelt osztály érzelmeit és mennyire birják azok bizalmát. Mindezen megfontolásokat gondosan tekintetbe kell venni, ha a közös alkudozásra sikeres gépezetet akarunk képezni.

A közös alkuvásra képzett állandó gépezetnek legszembeszökőbb formája egy közös bizottság, amelyben egyenlő számmal vannak képviselve a munkaadók és a munkások is. Ezt csaknem ugy lehet nevezni, mint az ipari filantropok által felállitott orthodox gyógyszer. Mert több, mint harminc év óta, Sir Rupert Kettle és Mundella kisérletei óta, a munkaadók és munkások állandóan sürgettettek arra, hogy fogadják el a békéltető és itélkező bizottság formáját, amely áll mind a két fél képviselőiből, és egy pártatlan elnök, vagy pártatlan biróból, avagy e nélkül. Egy ily vegyes bizottság, az volt a feltevés, barátságos megvitatással minden kérdésben levő kérdést kicsépelhet, és barátságos egyetértésre jöhet. Megoldhatatlan esetekben a páratlan döntése vágná ketté a gordiusi csomót. A History of Trade Unionism olvasói fognak reáemlékezni, hogy mily lelkesen kapták fel ezt az eszmét a szervezett munkások némely nagy

iparokban, és mennyire megnyerte az azóta mind a munkaadók, mind a munkások tetszését, különösen a szénbányászok, vas- és acélmunkáknál. Nem szükséges mindazon eseteket felsorolnunk, amikor a gépezet ezen formája fogadtatott el időről-időre. Legjobban megérthetjük működését, ha leirunk egy párt a fő példákból, a csizma- és cipőipar „vegyes székét", és a northumberlandi és durhami kőszénbányászok „vegyes bizottságát".

A cipő- és csizmakészitès nagy gépipara sok év óta már elvan látva egy formális és kidolgozott alkotmánynyal, amelyet mind a munkaadók, mind a bérmunkások elfogadtak, és amely kifejezetten arra van szánva, „hogy meggátoljan minden strikeot és kizárást, és hogy biztositsa minden ipari vitának választott birósághoz vitelét".[1] A közös megalkuvásnak igy megállapitott gépezete szabatos formába foglalja az ipari béke lelkes szószólóinak minden óhajtását. Először is megvan az iparág minden jelentékeny központján a békitési és döntési helyi bizottság. Ezen bizottsághoz, melyet egyenlő számu választott képviselői képeznek a helyi munkaadóknak és a helyi munkásegyesületi tagoknak, hozzá kell utalni „minden kérdést, vagy csak látszatát is az oly kérdésnek, amely a munkaadók és munkások közti viszonyokra vonatkozik akár egyénenként, akár együttesen". Ha a bizottság nem tud megegyezni, a kérdés egy pártatlan, mindkét fél által elfogadott biróhoz megy. Az egész iparágat érdeklő nagy kérdések, 1894-ig egy nagy méltósággal és jelentőséggel biró országos értekezlet által tárgyaltattak. A Fe-

[1] Rules for the Prevention of Strikes and Lockouts, etc., 1892 aug. 16., hozzáfüzve az értekezlet jegyzőkönyvéhez 1892-ben. Ezen szabályok, amelyeket a magok illető társulataik megbizásából három munkaadó és három munkás irt alá, tizenöt szakaszból állanak, amelyek magokban foglalják, mind a helyi kibékitési és itélkező bizottságnak, mind az országos értekezletnek szervezetét és munkarendszerét. Feltalálhatók a Board of Trade által kiadott Report on Strikes and Lockouts-ban, 1903, C, 7566 1894-ből, 253—257. l.

derated Associations of Boot and Shoe Manufacturers of Great Britain kilenc választott vezére gyült össze a leicesteri városháza tanácstermében tanácskozni a National Union of Boot and Shoe Operatives hasonló számban választott képviselőivel. Ezen alapos vitatkozások felett, amelyek egy államügy minden szertartása mellett folytak le, egy kitünő és általánosan tisztelt ügyvéd elnökölt, néha a város polgármestere. Hogy ha nem tudtak egyezségre jutni, az értekezlet rendelkezésére állott, mint páratlan birónak, nem kisebb tekintélynek, mint Sir (most Lord) Henry Jamesnek, a korábbi főügyésznek tekintélye,, aki előtt, ő maga birói minőségben ülve, a kérdés alaposan kidolgozott érvekkel letárgyaltatott mindkét fél megbizottja által. Végezetül azon célból, hogy az iparág közvéleménye felvilágosittassék, nemcsak az értekezlet és a páratlannak szabatos és döntő végzései nyomattak ki, de az egész tárgyalásnak szószerinti folyama is.[1]

Képzelhetjük, hogy mennyire tudta volna gyönyörködtetni ezen részletes és gondosan kieszelt gépezet a közös megalkuvásra, szivét a kibékitési és itélkezési bizottság lelkes hiveinek. Nem is lehet elvitatni, hogy ez képes volt az iparág keretén belül számos békés eldöntést eredményezni. De nem gondoljuk, hogy bárki, aki ismeri ez iparágat vagy a tárgyalási terjedelmes jelentéseket végig tanulja, képes volna tagadni, hogy a bizottság végtelen surlódás, elégedetlenség és erőpazarlás forrása volt egyformán a munkások és a munkaadók közt. Alig mulik el negyedév anélkül, hogy a munkások egyik vagy másik kerületben ne lázadjanak fel helyi bizotságaik ellen, ne kárhoztatnák vagy vissza ne léptetnék képviselőiket, sőt esetleg ne mennének arra is, hogy a páratlan biró itéletének vonakodnak enge-

[1] Az 1892 augusztusi értekezletnek a gyorsirók után adott jelentése és a pártatlan biró előtt ezután lefolyt pernek lefolyása egy 152 lapra terjedő kötetet képez, amely gazdag anyagot nyujt az ipari szervezkedés tanulmányozójának.

delmeskedni.[1] Más oldalról a munkaadók egyáltalán nincsenek jobban megelégedve, mint a munkások, és 1894-ben az országos értekezlet ugy végződött, hogy a szövetkezett gyárosok kétfelé váltak, és határozottan vonakodtak a fenforgó kérdéseket választott bíróság elé vinni. Az eredmény az volt, hogy 1895-ben tényleg az egész iparág az ország egyik végétől a másikig megállott, és a szünetelést utoljára is a Board of Trade félig parancsoló beavatkozása volt képes csak megszüntetni.[2]

Ha vizsgáljuk ezt az általános elégedetlenséget, ugy találjuk, hogy az különböző formákban nyilvánul a munkások, és illetőleg a munkaadók közt. A munkások azt panaszolják, hogy amikor egy általános szerződés létrejön, azt ők nem képesek gyorsan és biztosan keresztülvinni a helyi bizottságokon. Igy, az 1894-iki évi kiküldött gyülésen a bristoli kiküldött keserüen panaszolta azt a huzó-vonó módot, amelylyel járt el a magyarázat körül a helyi bizottság. Egyes kérdések „hattól kilenc hónapig vándoroltak a bizottság és a páratlan biró közt. Döntések adattak ki a páratlan biró által nyolc vagy kilenc havi késedelem után a csizmákról... Egy esetben azon gyárban, ahol ő dolgozott, egy csizma elküldetett a békéltető bizottsághoz, és onnan a páratlan bihóhoz. Az utóbbi által hozott döntés a munkások javára szólott. Mintegy hét shilling volt az összeg, ami két vagy három munkást egyenként illetett volna meg ezen különös csizma béréből. De ezek közül az egyik elhagyta a várost időközben, és az eredmény a késedelemből az lett, hogy őt

[1] A helyi bizottságok, amelyekből tizenkettő volt működésben 1894 végén, 1875-ben kezdődtek. A staffordi bizottság 1878-ban és a leedsi 1881-ben szétoszlott. 1892-től 94-ig nem kevesebb, mint hét feloszlás következett be, és a staffordi, manchesteri és kingswoodi fontos központok még mindig bizottság nélkül vannak. Az 1892-ben létesitett országos értekezlet a következő három év alatt ötször gyült egybe, az ülés felfüggesztetvén a munkaadók kilépése által 1894 decemberben.

[2] Lásd a Labour Gazettet, 1895 április és május is.

kijátszották az őt illető hét shillingből. Az év kezdetén uj minták hozattak be, és a cipőket tiltakozás dacára oly áron készitették, aminőt a munkaadó ajánlott, az idény végéig. Akkor aztán, mikor már az idénynek vége volt, megkapták a javokra szóló döntést, de szemben állottak mindazon nehézséggel, mely vele járt az őket illető pénzek utólagos kikapásával . . . Ez a folytonos késedelmezés mindnyájokat bántja Bristolban, és ámbár nem is volt szavazás a békéltető eljárás kérdésében Bristolban, ő biztosan meri állitani, hogy a munkásoknak több, mint kilencven százaléka ellene van annak".[1]

A kingswoodi helyi bizottság 1894-ben szétment, mert a páratlan biró elkedvetlenedése miatt lemondott tisztéről. A vita a könnyü csizmák egy faja felett folyt, és a kérdésben levő vita a bizottság által a páratlan biró elé bocsáttatott. A gyárosok nagy része erre kereken megtagadta a kérdésben levő csizmákból mintát küldeni, és igy lehetetlenné tette a páratlan birónak, hogy az elébe hozott kérdést eldönthesse.[2] Ez a lehető legnagyobb izgatottságot keltette a munkások közt, akik azt kivánták, hogy mivel a munkaadók igy nem vitték a páratlan biró itélete elé a kérdést, a munkások igénye teljesitendő. Ily eseteket végtelenül lehetne felsorolni az iparág minden központjából. De a késedelmeskedés nem az egyedüli kifogás, amit a munkások hoznak fel a helyi bizottságok müködése ellen. Amikor utoljára aztán meghozatott a páratlan biró itélete, az gyakran nem találkozott a munkások helyeslésével és gyakran még azok engedelmeskedését sem volt képes biztositani. Ez, azt hisszük, abból származik, hogy mily osztályu páratlan birót kell nekik szükségképen megválasztani.

A magyarázat kérdései szükségszerüleg nem valami általános elv körül forognak, hanem végtelenül szakszerü

[1] Az 1894-iki májusi edinburghi értekezlet jegyzőkönyve: (a National Union of Boot and Shoe Operatives kiküldöttei gyülése).

[2] Shoe and Leather Record, 1894 november 30.

ipari részletek felett, amelyeket senki sem ért meg, aki kivül áll az iparágon.[1] Minden oly fizetett hivatásos szakember nélkül, aki állandóan épen ezen munkára van felfogadva, a páratlan birót gyakorlatban a munkaadók közül kell választani, a bizottság rendesen megegyezvén egy más kerületben lakó vezető gyáros személyében. Egy nem helyben lakó ember ilyen ingyenes szolgálatára való támaszkodás csak növeli a késedelmeskedést. De ami még fontosabb, bármily általánosan tisztelt egyén legyen is az ilyen páratlan biró, kikerülhetetlen, hogy ha döntését a munkások igényei ellen hozza meg, ezek őt osztályi előitéletekkel fogják vádolni. A másik mód, hogy tudniillik a munkásegyesület hivatalnokaiból válaszszanak együtt, alig szükséges mondani, époly kevéssé lenne inyökre a munkaadóknak.

A munkaadók elégedetlensége főleg a szervezet egy másik jellegző sajátossága ellen fordul. A helyi bizottságok munkája oly fáradságos és szüntelen, hogy az iparág nagy folytatóinak nincs kellő idejök arra, hogy megjelenjenek. A magyarázás kérdéseiben készségesen hagyják az ügyet igazgatóikra vagy kisebb munkaadókra. De a magyarázás kérdésein kivül a helyi bizottságok elé állandóan hozatnak oly viták, amik oly kérdések körül forognak, amelyeket a munkaadók „uj elvek" felállitásának neveznek. Ha a helyi bizottság, munkaadó tagjai hozzájárulásával, elhatározza a kérdést, a kerületben levő minden más munka-

[1] Igy a Norwichi helyi bizottság pártatlan birójának dönteni kellett a következő esetekben fizetendő munkabérek felett, melyeket egyetlen gyülésből terjesztettek fel hozzá: 1. a női ötös számu, hanem saját anyag borjubőrré változtatik; 2. a leányok négyes számu, ha a saját anyag glacébőrré változtatik; 3. a női négyes szám ugyanez esetben; 4. a leányok bőrgombja, ha gummival vegyes; 5. a leányok glacé bőre egy ujas füzővel; 6. a nők ruganyos bőrgombos elől körül varrott cipője." A döntést, amelyet ép ugy nem ért meg a közönséges olvasó, feltalálhatni a Shoe and Leather Record Annualban, 1892—93-ra, 121. l.

adó, akik közt lehetnek igen nagyszabásu gyártulajdonosok is, ugy találják, hogy egy uj szabályzat jött létre, amely köti őket annak vezetésében, amit ők saját dolgoknak tartanak. Ha más oldalról a helyi bizottság ezen kérdéseket — melyek tényleg uj általános szerződések kötései — oda utasitja az országos értekezlethez, akkor az országban levő minden munkaadó hasonló nehéz helyzetbe kerül. Továbbá, egy nyilvánosan vezetett országos értekezleten, amely mindegyik félből egyforma számmal van megalakitva, sem a képviselő munkások, sem a képviselő munkaadók nem mernek semmit sem engedni ellenfeleiknek, sőt még egyezségre sem hajlandók. Az eredmény az, hogy minden fontos kérdés kivétel nélkül az értekezlet által a páratlan biróhoz utasittatik. Lord James eszerint aztán abban a különös helyzetben találta magát, hogy az egész csizma- és cipőiparra törvényeket szabott, nem csak a minimális munkabéreket szabta meg például, hanem azon tanoncfiuk számának is szabatos számszerü meghatározását, akiket minden munkaadó alkalmazhatott, azon feltételeket, amelyek mellett adhat ki egy nagyban iparos munkát az alvállalkozóknak, és azon kiterjedést, ameddig kötelesek a munkaadók gondoskodni a mühelyi kényelemről és azon időszakot is, amire el kell készülni ezen épitkezéseknél. Ez, szembeszökőleg messze tul megy a közös alkuvás keretén. Lord James döntvényei tényleg magában foglalják az iparág törvényhozási szabályozását, a törvényhozó ez esetben nem az egész közönség nevében cselekvő képviseleti gyülés, hanem az iparág által választott diktátor lévén.[1]

[1] A munkaadóknak egyik kisebb sérelme az, hogy egy előkelőbb jogászt sem tudnak találni arra, hogy a pártatlan biró fizetésnélküli és fáradságos szolgálatát teljesitse, aki egyuttal nem politikus is. Lehetetlen a munkaadók szempontjából elkerülni azt a gyanut, hogy minden politikus öntudatlanul is el van fogulva a választók legszámosabb osztálya javára. Lásd azt a jelentőségteljes idézetet, amely a 240. lap jegyzetében foglaltatik.

Ennélfogva nem meglepő, ha ugy találjuk, hogy a munkaadók csakhamar tiltakoztak ezen oly erős és messzenyuló rend ellen. De ez olyan volt, amire kifejezetten és fenntartás nélkül kötelezték magokat. Az 1892 augusztus 16-iki szabályzatokban megigérték, hogy „minden oly kérdés vagy csak a látszata is oly kérdésnek, amely a munkaadók és munkások közti viszonyt egyénileg vagy együttesen érinti, véleménykülönbség esetén oda og bocsáttatni döntésre", elsőben a helyi bizottsághoz, azután az országos értekezlethez, és végezetül, ha szükség van reá, a páratlan bíróhoz. Hogy ez az igéret nem szoritkozott csupán a magyarázati kérdésekre, az nyilvánvalóvá lett ugyanazon okmányban, ha oly kifejezetten felemlitik az uj elveket magokban foglaló viták eldöntését. Azon hosszu viták folyama alatt, amely a szabályzatok aláirására vezetett, tényleg ők követelték, hogy fogadják el „becsületesen és fenntartás nélkül az egyszerü és tiszta választott bíróságot, még pedig minden vitára és feltételekkel".[1] Abban az óhajukban, hogy iparágukban a munkafennakadás minden lehetőségét kiküszöböljék, tekintet nélkül hagyták azt az alapkülönbséget, amely van egy már létező szerződés magyarázatából eredő kérdések és egy uj megállapodás létezésének kérdései közt. Hogyha hallgattak volna saját iparágok közlönye eszes szerkesztőjének intelmére, ezt a hibát nem követték volna el. Az 1892-iki értekezletet közvetletlenül megelőző hónapban ő ugyanis épen azt a megkülönböztetést javasolta, amire mi fektetjük a sulyt. „A munkaadók — igy irt — sohasem vitatták, hogy a választott biráskodás döntse el a tőke és munka közt levő viszálkodás minden képzelhető faját. De azt vitatták, hogy ahol már elismertettek bizonyos felállitott elvek mind-

[1] Mr. Galenek, a vezető munkaadónak beszéde az 1892-iki augusztusi értekezlet harmadik napján. A munkások óhajtották a munkabérek általános leszállitására vonatkozó minden kérdést mellőzni, amire aztán a munkaadók azt követelték, hogy egyáltalán semmi kivétel ne tétessék.

két rész által, a részletek ahhoz igazitása jobban dönthető el választott bíróság utján, mint bármely más módon . . . Szembeszökőnek kell lenni, hogy bármit hozzon is a jövő, a munkaadók nem engedhetik meg észszerüleg, hogy munkásaikkal való minden vitájok harmadik személy által döntessék el. Hogy semmit se szóljunk a fiu-munkáról, amely most van kérdésben, egy rakás mást lehet felhozni, amelyek tekintetében a munkaadó nem egyezhetik bele, hogy az ő belátásának és felelősségének bármely részlete is feláldoztassék".[1] A bekövetkező események hamar igazolták, hogy az átlagos munkaadó elmeállapotának ez a felfogása volt a helyes, és hogy a Federated Associations of Boot and Shoe Manufacturers választott képviselői nem értették át teljesen azon szavakat, amelyeket egész ünnepélyességgel használtak. Amikor a munkások oly tényleges vitaeseteket hoztak fel, amelyek felmerültek a fiu-munka, gépesetek, páros rendszer, és a szakszervezetbe nem tartozók befogadása körül, a munkaadók kifogásolták, hogy ők sohasem gondolták, miszerint az ezekhez hasonló kérdések egyáltalában tárgyalás alá kerüljenek. Ennélfogva az elnöknek nem volt természetesen más lehetősége, mint kötve tartani őket saját kifejezett akaratukhoz és figyelembe nem venni tiltakozásaikat. Hosszu elégedetlenkedés után, az egyesült munkaadók fellázadtak és viszahivták képviselőiket az országos értekezletről, okul hozván fel mindenekelőtt, hogy a munkások némely esetben vonakodtak engedelmeskedni a páratlan biró döntésének és továbbá, hogy az országos értekezlet valódi „törvényhozó törvényszékké vált az iparágra nézve".[2]

[1] Shoe and Leather Record, 1892 julius.

[2] Manifesto of Federated Associations of Boot and Shoe Manufacturers of Great Britain, 1894 december 20. Az erre következő vita okmányaira és pontos részleteire lásd az 1895 április és májusi Labour Gazettet; továbbá a Shoe and Leather Recordot; és a Monthly Reports of the National Union of Boot and Shoe Operativest, 1894 októbertől 1895 juniusig. A dologgal itt nem lényegében foglalkoztunk, hanem csak annyiban, amennyiben a kö-

Ilyen módon az a kidolgozott szervezet, amely a közös alkuvás létesitésére jött létre a csizma és cipőiparban, sok hiányt mutatott fel. Ezek közül némelyik elkerültetett a mi második példánknál, a northumberlandi és durhami kőszénbányászok békéltető székei és vegyes bizottságainál. Itt, hogy azzal kezdjük, tiszta megkülönböztetés tartatott fent a magyarázási és az uj egyezség kötési gépezet közt. A bányászok keresete mindkét megyében véglegesen oly általános elvek[1] alapján van megállapitva, amelyek mindkét megye egészére kiterjednek, amelyek alkalmi értekezleteken módosittatnak képviselő munkások és képviselő munkaadókból.[2] Sem Durhamban, sem Northumberlandban sem volt ezen békéltető

zös alkuvásra való gépezetet mutatja be. A Board of Trade által 1895 április 19-én létrehozott egyezmény, amely ma uralja az iparágat, határozottan kizár négy megjelölt tárgyat a helyi bizottságban való tárgyalás alól és nem intézkedik országos értekezletről. De amennyire mi magyarázzuk az okmányt, még most sem tétetett semmi különbség a magyarázás kérdései és az uj egyezség feltételeinek kérdései közt. Mindkét nemü kérdés, most is, mint ezelőtt, ha szükséges, a pártatlan biró által döntendő el.

[1] Ezen általános elvek magukban foglalják a rendes szabványos munkabért, a megfelelő rendes tonnamennyiséggel, mely az egész megyére alkalmazandó. Ezt nevezik megyei átlagnak, egy némileg félrevezető kifejezés, mert a rendszeres munkabér nem, és régóta nem, valami szabatos átlaga a megyében levő minden bányász tényleges keresetének, és ma csupán egy megegyezésszerü szám, amelyre fektetvék a béremelés vagy leszállitás százalékszámai.

[2] Durhamban ezt az értekezletet 1895 februártól a „kőszéniparbékéltető székének" nevezik. Az ekkori szabályzatok mindkét oldalról tizennyolc képviselőt követelnek, egy kölcsönösen megegyezett, vagy megegyezés hiányában a Board of Trade által kinevezett pártatlan bíróval. Northumberlandban, a megfelelő „békéltető szék" ma minden részről tizenöt tagból áll egy független elnökkel, kinek döntő szava van, és aki, ha megegyezés nem jő létre, a northumberlandi megyei tanács elnöke által neveztetik ki. Ezen székek neve és szervezete gyakran változik kisebb részletekben.

széknek semmi köze az időről-időre létrejött formális megegyezések magyarázatával, vagy az annak alkalmazására szükséges szünetlen munkával. Gyülései, melyeket ritka időszakokban tartanak ezek, magokba foglalják a megyében legnagyobb kőszénbányák tulajdonosait és a külön e célra választott legbefolyásosabb bányászvezéreket. A szék zárt ajtók mellett tanácskozik és csak döntéseit hirdeti ki. A páratlan bíróhoz, vagy Northumberlandban az elnök döntő szavához való fordulás, ritka eset, a rendes gyakorlat az, hogy a nézetek szabad kicserélésével addig mennek, amig csak az egyezséghez alapot találnak. Más oldalról, a magyarázás vagy alkalmazás minden kérdését egy más bíróság tárgyalja, mely zavartalanul tovább folytatja az ügyet, még akkor is, ha a békéltető székről egyik vagy másik fél már vissza is hivta képviselőit. Határozott megkülönböztetéssel a békéltető széktől, a „közös bizottság" mindegyik megyében gyakran ülésezik és folytonos munkában van elfoglalva. De ez a bizottság határozottan el van tiltva oly kérdések tárgyalásától, „amelyek megyei kérdéseknek mondhatók, vagy amelyek az egész iparágat érdekelhetnék"[1] és szigoruan arra van szoritva, hogy a létező általános megegyezést alkalmazza a különleges bányákra vagy rétegekre.[2]

[1] Durham Miners' Joint Committee Rules, 1879 november.

[2] Azon nagy különbségek folytán, mely a kényelem és gyorsaságban mutatkozik a kőszén előállításánál a különböző bányákban és ugyanazon bánya különböző rétegeiben, lehetetlen, ha fenn akarjuk tartani a fizetési összeg egyenlőségét az összes elvégzett munkára, egyuttal bárminő azonos tonnabért is alkalmazni az egész megyében. Ha ugy találjuk, hogy a munkások bármelyik bányában rendesen oly összeget keresnek meg, amely jelentékenyen eltér a szabványos (az ugynevezett megyei átlag) bértől, a munkaadó vagy a munkások kérik a tonnaszámra eső bért ujra szabályozni ezen különös esetben. Sulyos hiánynak kell tartanunk a bányászok szervezeteiben Northumberland és Durhamon kivül, hogy nincs semmi szerves rendelkezés minden egyes bánya vagy réteg különös viszonyaihoz hozzásimitani a szabvány-munkabért. Lan-

Határozottság és részrehajlatlanság tekintetében ezen törvényszék semmi kivánni valót nem hagy fent. A tagok, akiknek mindegyike gyakorlati módon ismeri az iparágat, nem képviselik a bármely vitában közvetlenül érdekelt felek egyikét sem, és nincs más érdekök, mint az, hogy az egyöntetüséget biztositsák a közös megegyezés alkalmazásában. A törvényszék fő hátránya az, amelyet már hallottunk panaszolni a csizma és cipőipar helyi bizottságainál. Mindegyik eset szükségli mindkét oldalról a tanuk leutazását Newcastlebe és kihallgattatásokat a bizottság minden tagja által. Ez oly sok időt igényel, hogy gyakran ott függnek egyes esetek a tárgyalási soron több hónapon át, mig sor kerül reájok, amely tény nagy elégületlenséget okoz az érdekeltek közt.[1] Továbbá, gyakran lehetetlen bármely döntésre jutni anélkül, hogy a réteget személyesen megtekintsék, és ennélfogva nehéz esetek állandóan odautasittatnak döntés végett egy munkaadóhoz és egy munkáshoz, jog adatván nekik, hogy válasszanak egy páratlan birót. Ez ugyan a tények szabatosabb megállapitására vezet, de csak növeli a késedelmet és a költséget. Végül ily esetekben nincs biztosi-

cashire, Derbyshire, és más vidékeken a bányászok szövetségének például nincs jobb biztositéka a szabványos munkabérnek, mint az akna-listák, amelyek az egyes bányáknál állapitják meg a tonnaszámot. Nincs semmi gépezet arra, hogy biztositsa az egyformaságot (a munkabér arányát a munka mennyiségéhez) ezen listák között, vagy még csak arra sem, hogy módositsák e számokat az egyes rétegek változó viszonyaihoz képest. Ha egy bányász ugy találja, hogy nagyon kevés pénzt keres naponta, hozzá fordul saját páholya gyüléséhez, engedelmet kér, hogy abbahagyja a munkát és kapjon strike-segélyt. Többé vagy kevésbé felvilágositó tárgyalások nyilhatnak meg ilyenkor a bányaigazgatóval, aki gyakran uj összeget állapit meg, tanácskozás után vagy a bányászokkal magokkal vagy a páholy tisztviselőivel, vagy némely esetben az egyesület fizetett hivatalnokaival.

[1] Ez különösen az eset Durhamban, ahol a kezelt bányák száma igen nagy.

ték arra, hogy a döntések, melyek különböző fajta székek által hozatnak, meg fogják-e tartani azt a pontos egyformaságot, amelynek létesitése a székek különös feladata volna.

Igy hát az a sokat dicsért módszer, hogy tudniillik a munkaadók és bérmunkások egyesült egyetlen bizottsága tárgyaljon le minden oly kérdést, amely csak felszinre jön közöttök, nem bizonyult be egy teljesen kielégitő gépezetnek a közös alkuvásra. Annak a célszerüsége, hogy külön gépezet legyen arra a lényegesen különböző eljárásra, mely van egy létező szerződés magyarázása és egy uj szerződés megkötése közt, ugy hisszük, világosan be van bizonyitva. Mert ezen két eljárás egyikére, a létező szerződés magyarázása és alkalmazására, egy vegyes bizottság lassu és nehézkes eljárás. Egy jobb megoldása találtatott meg a kérdésnek a lancashirei gyapotiparban. A gyapotmunkások, ép ugy, mint a northumberlandi és durhami kőszénbányászok, világosan és élesen tettek megkülönböztetést egy uj általános egyezség alkotása és egy létező egyezségnek a különös esetekre való alkalmazása között. De többet is tettek, mint ez. Öntudatlanul és mintegy ösztönszerüleg megtalálták utjokat a közös alkuvás gépezetének oly formájához, amely felhasználja a képviseleti elemet ott, ahol a képviseleti elemre szükség van, mig más oldalról hivatásos szakértőt alkalmaz oly munkára, ahol a puszta képviselő nem volna valódi helyén.

Először le akarjuk irni a létező szerződés magyarázására szolgáló gépezetet. Azon tényezők, amelyek tekintetbe veendők a lancashirei gyapotmunkások darabszámu béreik megállapitásánál, oly kuszáltak, hogy mind a munkaadók, mind a munkások már régen elismerték annak szükségét, hogy fizetett hivatásos szakértőket tartsanak, akik egész idejöket arra használják fel, mikép a munkaadók egyletének vagy a munkásegyesületnek legyenek szolgálatára. Egy gyapotfonó keresete például oly tényezők együttes közremunkálásától függ, mint a szövőszék „huzása“, az orsók száma és a gyorsaság, amivel a gépezet működik. A munkás keresetét kiszámitani, azon részletes nyomtatott táblázatok

segélyével is, amelyeket liszta név alatt ismernek, a számvetési képesség nem közönséges mértékét igényli. De mégis különösen az a szokás, hogy a munkásnak kárpótlásra számitanak a hiányos anyagért vagy a régi szerkezetü gépezetért és a munkaadónak megfelelő előny jár a javitásokért; az, ami a közös alkuvást, ami a magyarázatot illeti, teljesen hivatásos szakértők kezeibe játszotta át. Igy, ha egy oldhami munkás ugy találja, hogy keresete aláhanyatlik a rendes összegen, vagy azért, mert a nyers gyapot rosszabb, vagy mert a gépezet elavult, vagy hogy ha a munkaadó megujitja gépét, vagy más javitásokat hoz be, mindkét oldalról a szakértők meglátogatják a gyárat és együtt megbeszélik, hogy mi a változtatás tiszta eredménye. Hogy ha a kereset romlása okának a nyers anyag fogyatékosságát vagy a gépezet régi módi jellegét találják, a munkaadót felszólitják, hogy a rendes darabszám szerinti bérhez adjon hozzá egy megállapitott százalékot ugy, hogy a munkás ne szenvedjen. Más oldalról, ha a munkaadó különös javitásokat létesitett, amelyek által a termelés szaporodott, anélkül, hogy a munkás fáradsága növekednék, neki megengedik, hogy a liszta szerinti árból egy megfelelő százalékot levonhasson. A gyapotszövőknek szervezetök lényegében ugyanazonosak arra, hogy iparágokban a jellegző műszaki részleteket magok számitsák ki.

A gyapotszövők és gyapotfonók egyesületeinek fizetett hivatalnokaira igy reábizott kötelességek fontos és kuszált volta egy érdekes módszer elfogadására vezetett a munkás-egyesületi hivatalnoki kar ezen ágának megszerzése körül. A gyapotszövők 1861-ben, a főtitkár akkor üresedésben levő hivatalára pályázókat versenyvizsga alá vetették.[1] Ezt a

[1] Mr. Thomas Birtwistle, aki ezen alkalommal a győztes jelölt volt, több, mint 30 évi tiszteletreméltó szolgálat után az ő munkás-egyletének, a belügyi kormány által a gyári osztályban felügyelővé neveztetett ki, mint az egyedüli ember, aki képes megérteni és magyarázni a fizetés kuszált módszerét a szövő-iparban.

gyakorlatot fogadták el a gyapotfonók is, és ez most a rendes mód mindazon hivatalnokok megválasztására, akik zavaros ipari számolgatásokra vannak rendelve. A fiókok megtartják a jogot, hogy megnevezzék a jelölteket, és a tagok, a magok képviseleti gyülésök utján megtartják a választásjogot. De a jelölés napja és a választás napja közt mindegyik jelölt átmegy egy versenyvizsgán, melyet az egyesületek legtapasztaltabb hivatalnokai vezetnek. Egy meglehetősen nehéz feladat adatik az iparágban szükségelt számtani és műszaki számitásokban, és mindegyik jelölt ir egy tanulmányt. De igen előkelő szerepet játszik a szóbeli vizsga, amelyben a vizsgálók veszik magokra a munkaadók szerepét, kikérdezik a jelölteket egyenként az állitott sérelmekre nézve, amelyeket jött ő — ugy teszik fel, — panaszolni, és nem tartózkodnak attól sem, hogy elmeélöket és türelmöket megállapithassák, — hogy kövessék a legrosszabb munkaadók lenéző modorát. Az összes jelöltek által nyert érdemjegyek aztán teljes részleteikben kinyomatnak, a legjobb „népies vezető" nevet gyakran követvén a „teljesen rossz" vagy „nem dolgozott" minden számtani feladatában és nagyon gyenge jegyek a helyesirásban, irásban és a vitatkozásban való magaviseletről. Az eredmény rendesen azon jelölt megválasztása, aki a legtöbb jegyet kapta, de a képviseleti gyülés alkalmilag használja jogát, hogy előnyben

Fia, ki szintén munkás-egyleti hivatalban nőtt fel, azóta szintén gyári felügyelőnek neveztetett ki. A gyapotfonók boltoni versenyviszályánál 1895-ben győztes jelölt, két évi szolgálat után, mint munkás-egyleti titkár, ugyanazon minőségben alkalmaztatott a helyi gyapotszövő mesterek társasága által. Amennyire mi tudjuk, ez az első eset, hogy egy munkásegyleti hivatalnok átment szolgálni a munkásoktól a munkaadókhoz, és érdekes világitást vet a munkásvezető átalakulására hivatásos számvevővé. A munkásegyesületi hivatalnokok napi munkájának zöme a gyapot-iparban tényleg abban áll, hogy biztositsa egy közös szerződés egyenlő megtartását, amely szolgálat, ép ugy, mint az ügyvéd vagy orvosé, egyenlő jogossággal megtehető bármely megbizó részére.

részesitsen egy ismert jellemü vagy jó szolgálatokat teljesitett oly jelöltet is, aki talán egynéhány érdemjegygyel hátrább esett, mint a vizsgázók legjobbika.[1]

[1] Operative Cotton-Spinners' Provincial Association of Bolton and District.

Hivatal: 77, St. George's Road, Bolton.

Vizsgálati feladat azon jelöltek részére, akik a fentebbi egylet főtitkárságáért folyamodtak.

1895 január 25.

I. Tárgy. Számitás.

1. Kiszámitandó a fonalak száma és ára százanként hétszámra, amely kivántatik arra, hogy nyers munkabérül 3 font 9 sh. 7 pennyt adjon páros vetélőn, a következő részletekből: Az orsók száma egy vetélőn, 1090. 56½ órából levonandó 2¼ óra tisztogatásra és esetleges megállásra, és egy óra és tiz perc pihentetésre. Mindegyik vetélő gyorsasága 4 huzás 75 másodperc alatt.

2. Az előző kérdésben megállapitott huzásokat 64½ hüvelyk hosszuaknak véve fel, mennyi csomóra fog menni a heti termelés és 1000 csomónként mily ár fog igényeltetni arra, hogy kiadja az előbb jelzett munkabért?

3. Feltéve, hogy egy bizonyos mennyiség előállitási ára 12 sh. 7 penny százfontonként, mi lesz ennek ára 7·9 százalékos leszállitás után, és mennyi százalékot fog igényelni, hogy a leszállitott árat az eredeti összegre vigye vissza?

4. 0.3364502 osztandó 0.001645-tel.

5. Kivonandó 80-nak négyzetgyöke három tizedesig, és akkor megállapitandó, hogy hány forgatás kell hüvelyenként.

6. Ha a jó, valódi egyiptomi gyapot ára felmegy $4^{5}/_{64}$-ről $4^{3}/_{8}$ pennyre fontonként, mi lesz az emelkedés százaléka? Továbbá mi lesz az ügynök százaléka egyenkint 480 fontos 1000 bál után, egynegyed százalékkal, és mi lesz az ő jutalékának különbözete, ha egyik vagy másik áron ad el?

7. Egy emelkedő motolla percenként 80 fordulással forog, s egy 70 fogas kerék van rajta, mely egy 40 fogas kereket forgat, Mindegyik vetélő páron van egy dob 40 hüvelykes átmérővel, egy 16 hüvelyk átmérőjü ellenemeltyüvel. Az ellenkező oldalon van egy 30 hüvelyk átmérőjü dob, mely 15 hüvelyk átmérőjü szij-emeltyüt forgat, mennyi lesz percenként a szij motolla mozgása.

A választás ezen módszere az, aminek tulajdonitjuk mi azt a meglepő sikert, amelyet a gyapot ipari egyesületek tisztviselői mutatnak fel tagjaik részére a lehető legjobb

8. Feltéve, hogy e motolla 680 fordulást tesz percenkint 20 hüvelykes szijjal, egy 11½ hüvelykes bádogemeltyüvel, egy 6 hüvelykes hengerrel és $^{13}/_{16}$ hüvelyk átmérőjü orsókkal, mennyi lesz az orsók fordulata percenként, ha $^{1}/_{16}$ hüvelyket adnak hozzá a henger és az orsóhoz átmérőben a hajtószalagok csusztatására.

II. Irás, fogalmazás és helyesirás.

Irandó egy tanulmány a munkás-egyesületekről, különös figyelemmel az ő hasznos voltukra. A tanulmány nem terjedhet tul mintegy 1200 szón, és a figyelembe jövő pontok a kézirás, helyesirás, fogalmazás és a tiszta, szabatos előadása minden felhozott ténynek vagy érvnek.

III. Szóbeli vizsga.

Mindegyik jelölt külön vizsgáztatik meg azon képességére nézve, hogy képes tárgyalni szóbelileg munkavitákat.. Ezen a téren kell nekik formulázni valamit, amit panaszolni akarnak, rögtönös orvoslást kérve, és a vizsgálók kérdezik őket és eshetőleg felsorolnak némely érvet az előadott okoskodás ellen.

A jelölteknek meg lesz engedve reggel tiztől délután ötig befejezni vizsgálataikat a két tárgyból, egy óra adatván ebédre. A jelölteknek nem lesz szabad semmi könyvhöz vagy iráshoz fordulni segitségért. A harmadik tárgy (a szóbeli vizsga) nem veszi kezdetét vasárnap, 27-ike, egy óráig.

Thomas Ashton,
Jas. Mawdsley,
vizsgálók.

Összesen tizenhárom jelölt vett részt ezen a vizsgán. A vizsgálók 50 érdemjegyes maximumot engedtek minden összegre, és 100 érdemjegyet egyenként az irás, helyesirás, fogalmazás és szóbeli vizsgára, igy az elérhető maximum 800 érdemjegy volt. A jelöltek által elért érdemjegyek váltakoztak 195-től 630-ig. Végre a hivatal odaadatott a sorozatban a második jelöltnek (610 érdemjegygyel), aki az egyesületnek egy régi és tisztelt hivatalnoka volt, és akinek második helye a vizsgánál főleg annak volt tulajdonitandó, hogy alacsonyabb érdemjegyeket nyert a kézirásból, mint a legtöbb sikerü jelölt.

feltételek elérésénél. Nagy hátránynak tekintjük a munkásegyesületi világra, hogy ez a rendszer még nem ragadt át a többi egyesületekre. Ugy tetszik nekünk, hogy ez egyesiti a versenyvizsga és népies választás előnyeit, és biztositja az egyesületet azon komoly szerencsétlenség ellen, hogy egyszer csak egy nem arra való tisztviselő ül a nyakán.

A gyapotmunkások közt a közös alkuvásra szóló gépezet ezen része — a fizetett hivatalos szakértők egybeülése mind a két oldalról — amint már mondtuk, csupán a magyarázás kérdéseit tárgyalja, vagyis a mindkét részről elfogadott tényleg létező általános egyezségek alkalmazását különös esetekre vagy különös eljárásokra. Mikor arra kerül a sor, hogy magát az általános szerződést kell megkötni vagy módositani — amely dologban nem csak egy cég vagy egy munkás egyedül van érdekelve, de a munkaadók és munkások egész tömege — ugy találjuk, hogy a közös alkuvásra szervezett gépezet egy vegyes bizottság formáját ölti magára, amely mindkét párt bizonyos számu képviselőjéből áll. Igy a gyapotfonók, amig minden az egyes gyárakra vagy egyes munkásokra vonatkozó kérdést oda hagynak a kerületi munkásegyesület és kerületi munkaadók egyesülete titkárainak döntése alá, addig lisztáik részleteit időszaki értekezleteken nézik által, amelyben az érdekelt kerület vezér-munkaadói tárgyalják meg a dolgot a vezető munkásegyletek tisztviselőivel és képviselő munkásaival. És amikor a kérdésben forgó vita nem a liszta műszaki részleteinek megváltoztatása, hanem a munkabéreknek felemelése vagy leszállitása ennyi vagy annyi százalékkal az egész iparágban, vagy pedig a munkaidőnek általános megröviditése, ugy látjuk, hogy a dolog megvitattatik a munkaadók egész testületének kiküldött képviselőivel, akik mellett ott vannak ügynökeik és ügyvédeik és az Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners központi végrehajtó-bizottságával, amely képviselője az összes kerületi egyesületeknek.

Az angol gyapotfonók esetében a munkaárak lisztája oly gondosan és részletesen ki van dolgozva, hogy még a ke-

rületi értekezletek is csak alkalmilag fordulnak elő. Mind a munkaadók, mind a munkások általános politikája ellene van annak, hogy sok, hanem csak ritka és mérsékelt változás tétessék a szabványos keresetben. Oly kérdések, mint a munkaórák vagy egészségügyi dolgok, a gyapotmunkások közt oly okok miatt, miket egy következő fejezetben fogunk kifejteni, nem tartoznak a közös alkudozás módszere alá. Az egész iparág közös értekezletei ennélfogva csak rendkivüli válságok idején fordulnak elő, és azzal az ünnepélyességgel és és érdeklődéssel járnak, mint minden oly gyülésé, amelynek döntésétől függ a béke vagy a háboru kérdése.

Érdekes megtekinteni ezen fontos értekezletek egyikét munka közben. Az a történeti egész éjjeli ülés, amely befejezte a gyapotfonók nagy viszályát 1893-ban és azon megegyezésre vezetett, amely azóta uralta az iparágat, élénken iratott le azon munkásegyesületi vezértisztviselők egyike által, akik részt vettek abban. A munkaadók kértek egy tizszázalékos bérleszállitást, mig a munkások azt állitották, hogy helyesebb volna a heti munkaórák számát leszállitani. A munkaszünet nem kevesebb ideig, mint husz hetet tartott, tényleg az egész iparágban minden gyár be lévén zárva. A szenvedély mind a két oldalon magasra csapott, de gyakori tárgyalások és folytonos hirlapi magyarázások után, a szóban forgó kérdések szükebbre szorultak s mind a két párt érezte szükségét annak, hogy a küzdelemnek véget vessen. Hogy a hirlaptudósitók csoportját kikerüljék, a gyülés helye titokban tartatott és délután 3 órára egy vidéki vendéglőbe tüzetett ki, ahova az egész társaság együtt utazott ugyanazon vonaton.

„A munkaadók részéről ott volt Mr. A. E. Rayner, aki a lehető legjobb szinben volt, most térvén vissza pihenéséből Bournemouthból. Vele volt valami tizenhat vagy tizenhét más munkaadó, akik közt voltak Mr. Andrew, Mr. John B. Tattersall és Mr. James Fletcher Oldhamból. Ott volt Mr. John Fletcher, Mr. R. S. Buckley és Mr. Smethurst az asthoni kerületből, aki magával hozta Mr. Dixont is, hogy összeköt-

tetésben tartsa őket. Stockportból Mr. Sidebottom egy nemét a katonai szinezetnek adta társainak, mig Mr. John Mayall Moseleyből azért jött, hogy nézzen be és valamely tekintélyességet adjon az alkalomnak, amelynél segitségére volt Mr. W. Tattersall, a szövetség titkára. A munkások részéről Mr. Ashton, Mr. Mellor és Mr Jones tették meg kötelesképviselték az ashtoni kerületet; mig az általános kérdést ségöket Oldham részéről; Mr. Wood, Mr. Rhodes és Mr. Carr Mr. Mullin, Mr. Mawdsley, Mr. Fielding és néhányan vagy tizen, mások képviseltek,amig Mr. D. Holmes, Mr. Wilkinson és Mr. Buckley a munkások egyrészének érdekeire bizattak meg ügyelni. Talán nem szabad elfelednünk megemliteni, hogy a munkaadók magokkal hozták Mr. Hesketh Boothot, aki az oldhami hatóság titkára, akit aztán ellensulyozott Mr. Ascroft, aki szintén oldhami ügyvéd, aki a kártyaszobai munkások érdekében jött el.

„Azok, akiknek neveit emlitettük, másokkal, egy mintegy harminc és negyven fő közti társaságot képeztek, és egy pár pillanatot szentelve arra, hogy kipihenjenek a vonat elhagyása után, mindjárt dologhoz láttak. Mr. A. E. Rayner egyhangulag megválasztatott elnöknek . . . Mind a két fél előre elkészitett és kinyomatott egy javaslat-sorozatot, és a munkaadók . . . ugy nyomatták össze azokat egymás mellé ugyanazon iven. Sokban ezek közül nem volt semmi eltérés, kivéve a szövegezésben, mert a célul kitüzött eszme ugyanaz volt mind a két oldalon. De a leszállitás magában foglaló szakasz volt az első, és a munkaadók a magok ivén az összeget kihagyták, mig a munkások 2½ százalékkal jelezték. A munkaadók azt óhajtották, hogy a vita ezen tárgy felett az ülés végére hagyassék, de a munkások attól félve, hogy ha ezen kérdésben nem jő létre döntés, a többi kérdések felett eltöltött egész idő el lesz tékozolva, azt követelték, hogy az vétessék fel először. A munkaadók ekkor félrevonultak és távol lévén egy kis ideig, visszatértek és ajánlották, hogy 3 százalékos leszállitás fogadtassék el. Ekkor a munkások vonultak vissza és hosszabb távollét után ajánlották, hogy

egy font sterlingben 7 penny elfogadását fogják javasolni.[1] Ekkor jött közbe a pihenés teára és ugyanezen tárgy felett tovább folyt a vita, amely azonban az egyik párttól a másikhoz küldöttségek utján folyt, mert ugy találták, hogy sokkal nagyobb haladás történt ezen uton, mintha mind együtt lennének, az azzal járó hosszu beszédek miatt, amelyek rendszerint semmi hasznot nem okoztak. Végre ez a kérdés elintéztetett a hét penny javára, néhány kisebb kérdés keresztül ment, a legközelebbi vita azon időszakok megállapitása lévén, amelyek közt a béreket lehet bolygatni. Ez a vita elfogta az időt egész tiz óra utánig és mindenki fáradt volt és igyekezett volna haza menni . . . De mivel jó kilátás mutatkozott arra, hogy utoljára is képesek lesznek megegyezni, ugy gondolták, hogy nem kellene bele menni a kockázatba, s hogy az eloszlás folytán a gyülés hasztalan marad. Abból a célból, hogy a fáradt tagoknak alkalom adassék a felfrissülésre, egy félórás szünet adatott, amely alatt a tea hideg maradékai tüntek el. Ez együtt a dohányfüsttel és a szabad ég alatt való sétával, mindenkit helyreállitott és amikor ujra kezdték a tárgyalást, az simán folyt. Kevés szót fogyasztottak a munkaadók azon szakaszok felett, hogy az egyesületi tag munkások barátságosan dolgozzanak a nem egyesületi tag munkásokkal, és azon másik felett, hogy minden a munkabérek megváltoztatására irányuló javaslatnál az iparág állapota a megelőző három évben tekintetbe veendő . . . Amikor az megtörtént, a hátralévő szakaszok, melyek kimondják kivánatos voltát annak, hogy a munkaadók és munkások közreműködjenek oly javaslatok előmozditásánál, amelyek az iparág általános érdekeit elősegitik, könnyen keresztül mentek, és közel négy órakor reggel az elfáradt vitatkozók kirohantak egy kissé szellőzni, mig az egyesség részletei összeszedettek a papiroszlopokból és megfelelő alakba vonattak össze. Ezen álapotban voltak, mikor egy kis kitérést engedett meg egy bérkocsi megérkezése,

[1] Egyenlő 2.916 százalékkal.

amelyben a manchesteri lapok egyikének tudósitója volt, aki vadászva az egész délkeleti Lancashireban a gyüléshelyre, végre megtalálta a valódi helyet. Ezen vállalkozás megjutalmaztatván, mintegy hat sorban, ő visszarohant, hogy még elérje lapja nyomatását. Épen öt óra után (tizennégy óra után) az okmányok készen voltak, a szükséges aláirások megtétettek és egy pár, szembeszökőleg szivből érzett örvendező megjegyzésekkel az elnök részéről és azzal, hogy a köszönet megszavaztatott az ő részére is, a tárgyalás berekesztetett."[1]

Az a gépezet, amelyet a gyapotmunkások állitottok fel a közös alkuvásra, a mi véleményünk szerint megközeliti a tökéletest. Először is vannak itt bizonyos általános elvek, amelyeket tartalék nélkül elfogad az egész iparág. A fizetési fokozat, mely ezen elvekre van alapitva, ki van dolgozva pontos részletekben nyomtatott lisztákon, amelyek (habár még nem is azonosok az egész iparágra) automata módon uralják az összes kerületek tényleges keresetét. Az alkalmazás, mind az általános elvekre mind a lisztákra nézve, az egyes gyárakra és az egyes munkásokra nem az érdekelt felek által, de két érdekeletlen hivatásos szakember egyesült döntése utján jön létre, akiknek egész életökre szóló dolga az, hogy biztositsák, nem azon különös munkaadó vagy munkások előnyét, akik őket megbizták, hanem a közös megegyezés alkalmazásában az egyenlőséget minden munkaadó és munkás részére. A közös megegyezések magok ritka időközökben módosittatnak képviseleti közös bizottságok által, amelyekben mindkét részről a hivatásos szakemberek gyakorolnak nagy és épen tulnyomó befolyást. Az

[1] „Hogy rendeztük a dolgokat," Cotton Factory Times, 1893 március 31; lásd az 1893-iki májusi Labour Gazette. A formális szerződés, amely ugy neveztetik, hogy a „Brooklandi egyesség" feltalálható a Board of Trade által kiadott Report on Wages and Hours of Labour-ben II. rész. A szabványos darabszám bérek 1894, C. 7567. 10. l.

egész gépezet ugy látszik, hogy csodálatra méltóan képes a legnagyobb megfontolást, biztonságot, állandóságot és gyorsaságot hozni az alkalmazásban. És mig egyáltalán nem hagyatik semmi hely arra, hogy befolyást gyakoroljanak a tárgyalásra egyéni elfogultságok, szenvedély, a dolog nem ismerése vagy az alkuvási tehetség hiánya, épugy a munkaadó vagy a munkás részéről, addig a bérfizetés ugyanazon módszerének egyforma alkalmazása az egész iparágban megengedi az ügyes tőkésnek vagy jó munkásnak teljesen kihasználni maga részére jobb voltának teljes előnyét.[1]

Az olvasó, ha volt türelme követni az előadott rendszert, fogja látni, hogy egy egységnek véve fel a munkásegyleti világot, a közös alkuvásra alkotott gépezetet még szerfelett tökéletlennek kell tartanunk. Nem akarunk itt vitatkozni afelett, vajjon a közös alkuvás gazdaságilag előnyös-e a munkásoknak vagy a közönségnek, avagy nem. Azonban feltehetjük azt, hogy kivánatos, ha már létezik, miszerint surlódások kikerülésével kezeltessék. És hogyha egyelőre a munkásegyesületi szempontra helyezkedünk, és elfogadjuk egy oly közszabálynak célszerü voltát, mely a

[1] Az United Society of Boilermakers, akiknek fokozatos szerződését leirtuk, tényleg hasonló gépezettel bir a közös alkuvásra. Uj szerződések a munkaadókkal együtt tartott gyüléseken köttetnek, amelyekre a szakértő fizetett hivatalnokait, legalább formailag képviseleti munkások kisérik el. A magyarázásra való gépezet tényleg egy együttes helyszini tárgyalásból áll a fizetett hivatalnokok részéről, az egyik az egyesült munkaadókat, a másik a munkás-egyesületeket képviselve. Megkisérlettek a Tyne parton is — mondotta Mr. Robert Knight — egy vegyes bizottságot; de a munkaadók nem tudtak kellő időt szakitani arra, mert csaknem minden helyi vita főleg a helyszini tárgyalást igényelte, és igy utoljára is rájöttek, hogy helyesebb egy küldöttre bizni a dolgot, aki őket képviseli, és az tanácskozzék aztán a munkások küldöttjével a legjobb eredménynyel. — Newcastle Leader „Extra" a munkásviszályokban gyakorolt békéltetésről. (Newcastle, 1894), 15 [1]

részleges igényeknek befolyását kizárja, akkor lényeges az, hogy ez a közszabály bölcsen és meggondoltan állittassék fel, egyformán alkalmaztassék és rendszeresen vitessék keresztül. Erre oly gépezet szükséges, amilyen a munkásegyesületi világ nagyobb részében még nem fejlődött ki. A nagy gépészi és épitő iparokban, sőt csaknem minden időmunkás iparágban, a közös alkuvás, bár gyakorlatilag általánosan el van fogadva, csakis esetleges módon a legelemibb gépezetnek és rendesen a tárgyalás mesterségében puszta mükedvelők által gyakoroltatik. A darabszámra fizetett iparágak kényszerülve voltak rá elismerni fontosságát annak, hogy fizetett szakemberek szolgálatára számithassanak az ő összekuszált ártáblázataik tárgyalásánál. Mégis csakis a gyapotfonóknál és gyapotszövőknél találunk idáig bármily gondoskodást arra, hogy biztositassék, müszaki vizsga utján is a szakértő szolgálat állandó volta. Végezetül, ugy látjuk, hogy a közös alkuvásra szervezett egész gépezet komolyan megvan fékezve, kivéve két vagy három iparágban, azáltal, hogy nem tették meg azt az életbevágó megkülönböztetést, amely van egy már létező munkabérszerződés magyarázata, és az ezután létrehozandó uj általános szerződés feltételeinek tárgyalása közt. Tényleg azt kell következtetnünk, hogy a nagy egyesületek közt csak a gyapotfonók, gyapotszövők és a kazánkovácsok, és kisebb mértékben csak az észak és középangliai vasmunkások[1] és a northumberlandi és dur-

[1] Ezen székek szabályzatai, történelme és müködése felől lásd „Industrial Conciliation". Henry Crompton; „Industrial Peace" L. L. F. R. Price (London, 1887); Sir Bernhard Samuelson értekezését a britt vasipar-egyesületben 1876-ban; a munka tárgyában kiküldött királyi bizottság előtt tett tanuvallomásokat 1892-ben, különösen Whitwell és Trowét az A) csoportban, 14.974-től 15.482-ig; és a szabályzatok összeállitását a c. 6795, XII. parlamenti okmány 368. lapján. Az ő tárgyalásokról szóló jelentések megvannak a havi Ironworkers' Journal-ban, amely a nagybritanniai vas- és acélmunkások közlönye. Ámbár ezen székeket gyakran leirták, a mi véleményünk szerint meg-

hami bányászok mondhatók olyanoknak, akik kellőleg fel vannak szerelve megfelelő gépezettel a közös alkuvásra.

A közös alkuvás rendszerének és azon gépezetnek, amely azt átviszi a gyakorlatba, előre bocsátott boncolása megértethette az olvasóval az ő magával járó két jellemvonását, amelyek sok ember előtt végzetes hibáknak, mások előtt pedig pusztán sajátszerü hiányoknak tünnek fel. A merev individualista a kényszeritésnek egy elemét fogja kiszimatolni az ugynevezett önkéntes egyezményekben, amelyek egy egész iparág feltételeit szabályozzák. Az ipari béke tüzes szószólója pedig nem fog bármely biztositékot is felfedezni arra, hogy a jól szervezett osztályok közt folytatott alapos tárgyalások nem fognak-e végződni inkább háboru üzenetben, semmint egyességi szerződésben.

figyelők inkább a formai, semmint a valódi szervezetre, inkább az előttök lebegő célokra, semmint a szervezet tényleges eredményeire fektessék a fősulyt. Egy fontos, de alig észrevett elem e kérdésben az a tény, hogy a munkások egy bizonyos része maga is munkaadó az alájok rendelt munkásokra nézve. Épen az, hogy a munkások mily osztályai — az előkészitők, molnárok, műszakiak, gépészek, munkások stb. — vannak jogositva a képviselők választásánál szavazni, és hogy mily különböző módon vannak tényleg az összes fokozatok képviselve e székeken, sohasem volt tárgyalva. Azt állitják, hogy legalább a középangliai szék által tárgyalt eseteknek nagy része oly vitákra vonatkozik, melyek nem a cég és a bérmunkások, hanem a kézi munkás alvállalkozó és alárendeltjei közt fordult elő, az utóbbiak nem lévén képviselve a széken. A székek tényleges eredményei szempontjából, a tanulmányozónak meg kell vizsgálni, ha vajjon az időről-időre megállapitott fokozatok nem képeztek-e inkább maximumokat, mint minimumokat; vagyis, vajjon mind a munkaadók, mind a munkások szervezeteinek tökéletlen és tekintélytelen volta nem vezetett-e sok cégnél arra, hogy a szék döntéseiből meritsen erőt arra, hogy munkásai magasabb igényeit visszautasitsa, mig más időben saját stratégikus helyzetét arra használja fel, hogy a munkásokat kényszeritse alacsonyabb béreket fogadni el, mint a szék eldöntötte. 1893 januárján például az egyesület

Azt, hogy a kényszerités némi mértéke benne foglaltatik a közös alkuvás rendszerében, egyik munkásegyleti tag sem fogja tagadni. A munkásegyletek, amint elmondottuk, ép azért becsülik a közös alkuvást, mert az kizárja az egyes munkások vagy mühelyek különös igényeit. Természetesen ezen igények kizárása magával hozza a személyes hajlamok bizonyos megszoritását, amelyet némelyek ugy tüntetnek fel, mint a szabadság korlátolását. Amikor például, egy lancashirei városban a munkaadók és a munkások egyértelmüleg megállapitják, hogy melyik hetet fogják az évi vakációra forditani, még a rendkivülileg szorgalmas gyapotfonó vagy szövő is kényszeritve látja magát munkaszünetet tartani, akár tetszik az neki, akár nem. Lehetetlen közös megállapodást létesiteni egy rakás emberre nézve, anélkül, hogy az közülök némelyeknek óhaja ellenére tör-

egyik hivatalnoka a tagok gyülésében panaszolta „azon magán leszállitásokat, amelyet ők mindnyájan eltürtek" szemben a Középanglia szék által eldöntött bérekkel (Ironworkers' Journal, 1894 január). Néhány évvel később a munkások elégedetlensége a következő felhivásra vezetett: „A munkások nagy száma közt növekszik az a vélemény, hogy a szék nem kielégitő és a munkások érdekében volt feloszlatni azt. Megállapitottuk, hogy a munkaadók a munkabér-székekhez csak akkor fordulnak, ha nekik ugy kényelmes, és hogy elveit és szabályait mellőzik, ha ugy téves uton igaztalan előnyöket csikarnak ki munkásaiktól, ugy hogy a munkabérszékek fenntartása csak a munkaadók haszna, és a munkások érdekeinek ártalma . . . Még a munkaadó rész is fél a szabályok keresztülvitelét megkövetelni, mert igy megsérti azon munkaadókat, akik egyszerüen ugy tekintik a széket, mint kényelmes eszközt arra, hogy rásózzon igaztalan feltételeket munkásaira". (Hivatalos körlevél az egyesült vas- és acélmunkások végrehajtó-bizottságától 1896 augusztus 10-ről, az Ironworkers' Journalban, 1896 szeptember). Hasonló esetek végett az északangliai szék alatt, a tanulmányozó nézze végig a Strockton Malleable Iron Company eljárását (lást az Ironworkers' Journalban 1894 januárról) és a Barrow Steel Works esetét. (Ugyanott 1896 januárról).

ténjék. Mennél szélesebb a közös szabályzás kerete, és mennél tökéletesebb az alkalmazására és keresztülvitelére szolgáló gépezet, annál nagyobb lehet az a kisebbség, amely kényszeritve látja magát oly feltételek elfogadására, melyeket nem kiván. Ebből az következik, hogy a munkásegyesületnek gondoskodni kell szervezetében bizonyos eszközökről, amely biztositsa minden tagjának engedelmességét a többség által elhatározott szabályzatokra. Mindegyik egyesület szabályzatai, a legrégibb időktől kezdve le a mai napig, foglaltak magokban szakaszokat, amelyek felhatalmazták a nem engedelmeskedő tagok birságolására, a birság megfizetésének elmulasztása az egyesületből való kizárást jelentvén. Már utaltunk arra, hogy a munkásegyesületi ügy segélyzőegyleti oldala esetleg ezen büntetést igen nagy sulyu büntetéssé teszi, és olyanná, amelyet könnyen végre lehet hajtani. Ezen pénzbeli veszteséghez azonban hozzáadható a kizáratás és magára hagyatás kellemetlensége. Amikor az egyesület bármely iparágban magában foglalja a munkások zömét, tagjai kivétel nélkül megtagadják együtt dolgozni oly munkással, aki kizáratott az egyesületből, mert „ellentétesen járt el az iparág érdekeivel". Ily esetben az egyesületből való kizáratás könnyen jelentheti az iparágból való kizáratást. De mig a munkásegyesületnek igy nagyon is erős büntetések vannak rendelkezése alatt, az egyes tag rendesen meg van védve a zsarnokság vagy szeszély ellen egy részletes felebbezési rendszer által, amely biztositja őt, hogy nem fog másként elitéltetni, csak saját társainak positiv törvényei alapján. Ezen fegyelmezési rendszer természetesen rendesen azon munkások ellen alkalmaztatik, akik határozottan megsértik a közszabályzatot, alacsonyabb munkabéreket fogadván el, mint amiket közösen állapitottak meg.[1]

[1] A munkásegyesületi felfogás oly munkások ellen, akik „a munkabér alatt" dolgoznak, ki van fejezve az Amended General Laws of the Amalgamated Society of Cordwainers (London, 1867)-ből, mely egyike a legrégibb egyesületeknek, vett idézetben:

„ Egy féreg a saját iparának az, ami az áruló hazájának,

De rendesen alkalmazzák oly munkások ellen is, akik az egyezséget más irányban törik meg. „Hogy példát mondjak el, — mondta a munka ügyében tartott királyi bizottság előtt a kazánkovácsok egyesült társaságának főtitkára, — volt egy esetünk Hartlepoolban, kevés idővel ezelőtt, amikor egy hajó jött oda helyreállitás végett, és a munkások tudták, hogy a hajó siet, és azt gondolták, most igen jó kilátás van emelést érni el béreikben, elmentek az előmunkáshoz és kértek heti 2 shilling bérjavitást. Az előmunkás, ismervén a mi társaságunk és a munkaadók társasága közt létrejött megegyezést, megtagadta az emelést és rögtön sürgönyzött nekem Newcastleba, és a tanács rendeletére én azt válaszoltam, hogy a munkaadó adja meg a munkásoknak a javitást, amint azok kérték, mert nem szeretnők megállitani a munkát, mivel a hajó sietett és óhajtjuk, hogy menjen az el. A munkaadó megadta a munkásoknak a javitást, amint kérték, és mi egyszerre küldtünk a céghez, kérve őt, hogy mondja meg nekünk a pénzösszeget, amelyet fizetett bérjavitás cimén ezen munkánál a munkásoknak. Amikor a munka bevégződött, ezen részletek és elszámolások elküldettek hozzánk Newcastleba, és azon munkások nevei is, akik dolgoztak ebben és akik a javitást kérték. Mihelyest ez megtörtént, a mi tanácsunk elrendelte, hogy azon tagok, akik ezt a pénzt kapták, fizessék vissza azt ismét a társaságnak, mi pedig ugyanolyan összegről szóló utalványt küld-

és ámbár mind a kettő lehet hasznára az egyik pártnak zavaros időkben, amikor a béke visszatér, mindenki gyülöli őket egyaránt; hogyha a segélyre szükség van, az ily féreg az utolsó hozzájárulni a segélyhez és az első, aki kinyul a segélyért, melyet megszerezni sohasem sietett; ő csak magára gondol, gondolata nem terjed tul a mai napon; és pillanatnyi és értéktelen dicséretért megcsal barátot, családot és hazát. Röviden, ő áruló kis mértékben; először eladja a munkásokat és aztán ő maga is eladatik a maga idejében gazdája által, mig utoljára is megveti őt és elhagyja mind a kettő és mindenki. Ő ellensége magamagának, a jelen kornak és az utókornak egyaránt".

tünk el azon cégnek, amely az általa adott bérjavitásoknak felelt meg".[1] Egy más esetben a munkások tudván, hogy munkaadójuk időhatárhoz van kötve egy hajó elkészitésében, hirtelen munkabérjavitást követeltek. Teljesen ugyanazon eljárást követte az egyesület, sőt a munkásokat meg is birságolta, mert „tisztességtelen módon viselkedtek a szállitásra kötelezett munkaadóval szemben".

A modern ipar világában ezen alárendelése a személyes felfogásnak a közszabály alá messze kiterjed azoknak soránál, akiket ugy lehet tekinteni, hogy tagul lépvén be a munkásegyesületbe, már előre lemondtak az egyéni elhatározásról. Amikor bármely iparágban is az egyesült munkaadók szrződést kötnek a munkásegyesülettel, az igy létrejött közszabályzat rendesen kiterjesztetik a munkaadó által, mint egészen természetes dolog, a műhelyeikben dolgozó minden munkásra, akár tagja az egyesületnek, akár nem.[2]

[1] A munka tárgyában dolgozó királyi bizottság A) csoportja, 20.718 kérdés. Az a gyakori eset, amelyben ezen fegyelmi jogot gyakorolják, megitélhető az 1897 májusi Monthly Report-ból, mely csupán egyes kerületre vonatkozik. Ez a névsor rendesen nem közöltetik.

„A következő emberek birságoltattak meg a bizottság által áprilisban:

F. F., vezérmunkás, két munkát fogadott el Heyesen 40 sh.

T. B., sinrakó, kovácsmunkát végzett 10 sh.

E. T., kovács, elhanyagolta munkáját ivás miatt 10 sh.

J. J., sinrakó, kovácsmunkát végzett 20 sh.

H. R., tulságos tulmunkáért 30 sh.

T. C., sértő hangot használt a strike-titkárral szemben 10 sh.

R. D. csunya és illetlen hangot használ W. H. vezérmunkással szemben, 10 shilling".

[2] Ez a gyakorlat ujabban hiteles hivatalos megerősitést nyert. Egy nehány csizmagyáros Bristolban és Northamptonban, amig kötelezetteknek tartották magokat arra, hogy a National Union of Boot and Shoe Operatives tagjainak megadják a közös megegyezésben megállapitott föltételeket, igényelték azt a jogot,

Ezen általános alkalmazása a közös alkunak oly munkásokra is, akik sem személyesen, sem képviselőik által nem vettek semmi részt benne, különösen jellegzetes az simuló munkabéreknél. Az északi és középangliai vasművekben a munkaadók és munkások vegyes bizottságai által alkalmazott számitgatók döntései rendesen érvényre jutnak az érdekelt gyárban felmerülő minden munkabérszerződésben, bármennyire nincs is inyére az egész eljárás esetleg a munkások egy bizonyos részének. A dél-walesi kőszénbányászok gyakorlata még szembeszökőbb. A 120.000 munkásnak egy harmada sem tagja bevallottan bármely munkásegyesületnek, sem nincs semmi módon képviselve a tárgyalásoknál; a szervezett munkásokból pedig egy jelentékeny rész, három különálló egyletet képezve, melyeknek mindegyike egy különös kerületre terjed ki, határozottan vonakodott elismerni az 1893-iki simuló skálát, sőt visszavonta képviselőit a vegyes bizottságból. Ennek dacára a 120.000 munkás összesége, végtelenül csekély különös kivétellel, minden fizetőnapon ugy találja, hogy a bére a számitgatók döntése alapján van megállapitva. Ez esetben az egyesült munkaadók, szövetségben a munkások kisebbségével, rákényszeritik egy közönyös vagy ellenkező véleményü többségre azon büntetés mellett, hogy vagy kiszoritják az iparágból vagy számüzik a kerületből, egy oly fizetési módra és skálára, amelyet közülök sokan makacsul elleneztek. Az ily természetü esetekben a munkaadók azok, akik eszközei a kényszernek. Más iparágakban ugy találjuk, hogy a munkásegyesület, egyetértésben járva el a munkaadók egyesületeivel, saját nyo-

hogy annyit fizessenek a nem tagoknak, akiket alkalmaztak, amennyi nekik tetszett. A kérdés a munkás-egyesület által felterjesztetvén, a Board of Trade állandó titkárához, mint pártatlan bíróhoz, az ugy határozott, hogy a helyi bizottságok határozatai, hacsak nincsenek kifejezetten korlátolva, alkalmazandó az egyesületi tagokra és nem tagokra egyformán, habár az utóbbiak semmi módon nem folytak be a megegyezésre. Lásd az 1896 május 6-iki döntést a Labour Gazetteben 1896 május.

mási módozatait alkalmazza a vele egyet nem értő munkaadók ellen, akik nem akarnak csatlakozni az egyesülethez vagy meghódolni az iparág, mint egész által elfogadott megállapodásoknak. A helyi székek jegyzőkönyvei a csizma és cipő iparágban, sok felszólítást tartalmaznak az egyesült munkaadók képviselőitől a csizma és cipőmunkások országos egyesületéhez, amelyben az egyesület arra ösztönöztetik, hogy minden befolyását használja fel arra, hogy a versenyző cégeket kényszeritse az iparági megállapodásokhoz alkalmazkodni. Itt a munkások többsége, a munkaadók többségének felszólitására és ezzel szövetségben, tényleg kényszeritette mind a mesterek, mind a munkások kisebbségét, elfogadni azon közszabályzatokat, amelyek az iparág nagy zömének tetszetősek voltak. Röviden, a tapasztalás azt mutatja, hogy minden sikeres kisérlet arra, hogy közös feltételek állapittassanak meg egy jól kifejlődött modern iparban, kikerülhetlenül oda vezet, bármily önkénytes legyen is az érdekelt egyesületek alapja, egy tényleg kényszerítő belenyugváshoz ugyanazon feltételekbe, ha nem is az egész iparágban, de legalább is sok oly cégnél és sok oly munkásnál, akik egyáltalában nem önkénytesen fogadták el azokat.

Ez a kényszerités még szembeszökőbb formát ölt magára, mikor arról van kérdés, hogy gondoskodjanak azon gépezet költségeiről, ami által a közös megállapodások létrehozatnak és alkalmaztatnak. A dél-walesi kőszénbányákban, ahol, mint láttuk, a simuló munkabér gyakorlatilag általános, évente hat penny kényszerítő levonás van érvényben, mintegy 40.000 munkás keresetéből, akár belenyugosznak ők, akár sem, a simuló bérfokozatba, akár tagjai vagy nem bármely munkásegyesületnek. A Rhondda-völgyben és egynéhány más kerületben is, ezen kényszerités még egy lépéssel tovább megy. A munkaadók kényszeritőleg levonnak havonta egynéhány pennyt munkásaik keresetéből, mint hozzájárulást a munkásegyesülethez. Egy bizonyos megállapitott százalékot ebből visszatart a munkaadó, saját maga és hivatalnokai részére fáradságokért és a fenmaradó

rész átadatik a munkásegyesületek hivatalnokainak. Dél-Walesben a túlnyomóan legnagyobb és legfontosabb bányászegyesületeknél nincs semmi más tagdij, mint ezen kényszerítő levonás a munkaadó pénztáránál és nincs is nekik semmi páholyok, fiókhivatalok vagy más szervezett gépezetek. Minden irányban és minden tekintetben ennélfogva a munkásegyesületi tagság, amely ezen kényszerü hozzájárulással fizeti a hivatalnokait, akikkel tárgyalhatnak a munkaadók, a dél-walesi kőszénbányák nagy részében, teljesen kényszerült természetü.[1]

De mig a dél-walesi kényszerült munkásegylet szabályzata a kőszénbányáknál, rászoritva a munkaadók által, kiterjer a közös megállapodásra és azok által szükségelt költségekre, nincs gondoskodás bennök arra nézve, hogy a közö-

[1] Hasonló kényszertagság jellemzi a kovácsolt vasipart is. A Midland Iron and Steel Wages Board elhatározta, hogy a munkaadók kötelezőleg szedjék minden munkásoktól azt a hozzájárulást, amely a bizottság költségeihez a munkások részéről szükségeltetik. Néhány munkaadó elhanyagolta ezt megtenni és a munkások titkára által emelt panasz folytán a bizottság elnöke kijelentette, hogy minden munkaadó köteles megtenni a levonást. (Ironworkers' Journal, 1895 március). A North of England Manufactured Iron Board ugyanezen gyakorlatot fogadta el. Az 1896-iki Truck Act minden ily levonást eltilt, és azon célból, hogy azt képesek legyenek tovább folytatni, Mr. Trow, a munkások titkára inditványozta és keresztül is vitte azt a határozatot, hogy a Home Secretaryt kérnék fel oly rendelet kibocsátására, amely kivegye az ő iparokat a törvény hatása alól (Ironworkers' Journal, 1897 márc.). A Midland Board egyhangulag elfogadta ennek alkalmazását azon kifejezett indokból, mert amint az elnök mondta, a törvénynek „azon hatása lett volna, hogy meggátolta volna őket a munkások hozzájárulásainak levonásában a bérbizottság költségeihez". (Ironworkers' Journal, 1897 ápr.). Érdekes lesz látni, vajjon a Home Secretary hozzáadja-e helyeslését a kényszer-hozzájárulás elvéhez azáltal, hogy eleget tesz a kérelemnek, és kibocsát oly rendeletet, mely az egész iparágat kiveszi a Truck Act hatása alól.

nyös vagy ellenkező nézetü munkásoknak legyen bármely alkalmuk óhajaik nyilvánitására, vagy arra, hogy a dolog ő reájok vonatkozó részét bármely módon is ellenőrizhessék. Amint azon munkások nagy része, akiktől a simuló bérskála pennyjei levonatnak, még csak névleg sincs bármely munkásegyesület lajstromán, egyáltalában soha sem zavartatnak azzal, hogy bármely kérdés felett szavazzanak, és a simuló bérskála-bizottság munkástagjai, akik csak egy csekély kisebbségét képviselik az összes egyesületek tagjainak, oly egyezségeket kötnek a munkaadókkal és oly rendelkezéseket tesznek a kötelező hozzájárulásokra nézve, amilyenek legjobbaknak látszanak az ő saját vagy közvetlen választóik szemeiben. Tényleg ezen figyelmet érdemlő esetben a közös kormányzásnak esetét látjuk fenforogni, demokrata ellenőrzés nélkül. Ugyanazon iparágban egy más esetben, hogy ha a törvény közös eljárást és kényszerfizetést rendel el, legalább gondoskodás van arról, hogy titkos szavazás vétessék ki a tagoktól. Leirtuk már másutt,[1] hogy a Miners' Trade Unionok mily hosszu és állandó küzdelmet folytatnak azért, hogy megnyerjék azt a jogot, mikép saját ügynökeik üljenek ki a bánya szájánál, ellenőrizni azt, hogy tagjaik ne csalassanak meg tonnaszámu keresményök összeszámitásánál; és rámutattunk arra is, hogy mily mérhetetlen szolgálatokat tettek ezen sulyellenőrzők, mint testületi hivatalnokok.[2] Az 1887-i Coal Miners' Regulation Act kimondotta, hogy ahol

[1] History of Trade Unionism 289., 453. l.

[2] A bányászok szövetsége által most javasolt törvénymódositások közt van egy, mely felhatalmazta a valamely bányában dolgozó bányászokat, hogy egy segéd mázsaellenőrt válasszanak az egész bánya költségén, aki töltse be a helyet mindannyiszor, amikor „az emlitett mázsaellenőr bármely más minőségben van elfoglalva a bányamunkások érdekében". „Amint akarnak tenni, az az — mondták a bányászok értekezletén 1896-ban a Yorkshirei kiküldöttek — hogy a bármely bányában munkálkodó bányászok egy segéd mázsaellenőrt választhassanak, aki ellássa a dolgokat akkor, ha a rendes ellenőr a társaság dolgaiban másutt jár".

csak bármely kőszénbányában a munkások egyszerü többsége titkos szavazás utján megkérdezve, elhatározza egy ellenőrző mázsálót alkalmazni, ennek bérei egészében megosztandók a bányában munkálkodó összes munkások közt, akik a kitermelt szén sulya szerint vannak fizetve, és hogy azt kényszeritőleg le kell vonni az ő keresményeikből, akár mellette, akár ellene szavaztak is az ily kinevezésnek.

Általánosabb azonban az, hogy a munkásegyesületekre van hagyva, oly lépések megtétele, amelylyel életbe léptetik a közös munkamegállapodásokat és az azzal járó költségeket összegyüjtik. Ez két módon történhetik meg. A dél-walesi kőszénbányatulajdonosok példáját követve, a munkásegyesület keresztül szorithatja az egész iparágban a munkaadók és a munkások egy része közt kötött egyezményt azáltal, hogy egy kényszeritő adót fizettet arra minden munkában levő munkással. Igy a dublini ácsok régi zárt testülete, ámbár megengedi az idegeneknek, hogy dolgozzanak, nem ereszti be őket tagokul, de megköveteli tőlök, hogy az egyesület minden szabályzatának engedelmeskedjenek és hetenként járuljanak hozzá annak pénztárához, mindaddig, mig a városban dolgoznak. De ez az „adózás képviselt nélkül" ellenkezik a munkásosztály érzelmeivel, és a munkásszervezeti mozgalomnak csaknem általános gyakorlata az, hogy az iparág minden egyes tagjától elvárják, mikép viselje a maga részét nemcsak a kezelés költségében, de a kormányzás munkájában is. „Azt hisszük — mondják a Flint Glass Makerek, — hogy feltétlen kötelessége azon embereknek, akik egy iparágból élnek, támogatni, védeni és tisztességes állapotban fentartani azt. Azon munkások, akik nem akarnak hozzájárulni a munkásegyesületek pénztáraihoz, sohasem vétetnek azok által, akik az ily egyesületek tagjai, azon barátságos és tiszteletteljes érzelmekkel körül, amelyek minden embert boldogitanak annak tudatában, hogy az eljárás együttessége mindenkinek vágya egymás javára."[1] Ennél-

[1] A központi bizottság jelentése. Flint Glass Makers' Magazine, 1889 május.

fogva itt már nemcsak az iparági szokások kényszerítő elfogadása, de a munkásegyesület kényszertagsága is tekintetbe van véve. A régi időkben, amikor minden munkásegyesületi eljárás büntetőjogi sérelem volt, ez a kényszerítés könnyen személyes erőszakolásba fajult át.[1] De a britt munkásegyesületi tagok ma már megelégesznek a munkaadók által gyakorolt békésebb módszerekkel. A munkaadó rendesen nem fogad fel egy oly munkást sem, aki nem fogadja el az ő gyári szabályait, vagy a munkaadók testülete által elfogadott szabályokat. Ép ily módon, a munkásegyesületi tag is, ha képes reá, nem fogadja el a munkát oly intézetben, ahol nem munkásegyleti taggal volna kötelezve együtt dolgozni; „dolgozni egy nem munkásegyleti tag mellett, — mondja a Flint Glass Makarek szabályai, — eléggé rossz dolog már egy eszes és elvhü munkásra nézve anélkül is, hogy azt a méltatlanságot szenvedje el, mikép kénytelen legyen őt segiteni munkájában . . . Ez igy lévén, nem habozunk kimondani, hogy mielőtt egy munkaadó felfogad egy munkásegyleti tagot, köteles minden nem munkásegyleti tagot kipusztitani műhelyéből. Ahol követeltük azt, ott meg is történt az". Ezt még határozottabban megteszik a kőszénbányászok. A Derbyshire Miners jegyzőkönyvei például 1892-ben azt tartalmazták, mikép „ezen végrehajtó-bizottság ajánlja tagjainak, hogy ahol a többség egyleti tag, használjon fel minden törvényes eszközt másokat reá birni arra,

[1] A History of Trade Unionismban leirtuk már a „rattening" gyakorlatát, amelyről egész 1867-ig, szerencsétlenül hiresek voltak Sheffield némely munkás-egyletei. A század kezdő éveiben a dublini és glasgowi munkás-egyesületeknek hasonlóul rosz hirük volt a személyes erőszakoskodás miatt (lásd History of Trade Unionism, 3, 31, 79, 149, 154, 242. l.) Amint növekedett a munkás-egyletek törvényes joga, békés és tényleg hathatósabb biztosításokat venni igénybe, ezen rövid utóboszuálláshoz való fordulás kihalt. Személyileg mi nem tudunk a jelen nemzedék korában egy esetet sem, ahol fizikai kényszer alkalmaztatott volna a munkás-egyleti tagságra szoritásnál.

hogy csatlakozzanak, és ha ez nem sikerül, azt tanácsoljuk a mi tagjainknak, hogy se ne munkálkodjanak, se ne mozgósitsák velök együtt magokat, hanem minden esetben kellő értesitést adjanak az ily irányu szándékaikról az igazgatóságnak, még mielőtt tényleg megtennék azokat".[1]

Egy csodálatos tévedés van a hirlapirók agyában afelől, hogy ezen kényszerítő munkásegyleti tagság, amely a nem munkásegyleti munkásokkal együtt dolgozni vonakodással vitetik keresztül, egy uj találmány, amelyet az 1889-iki uj munkásegyesületi áramlat teremtett. Igy Mr. Lecky ténykép állitja,[2] hogy a monopoliumok felállitása, és a „gyakran nagy erőszakoskodás és zsarnokság mellett" való kizárása „a nem egyesületi tagoknak azon iparágakból, melyeket befolyásolnak", különösen az „uj munkásegyesületi áramlatnál" tünik szembe. De a munkásegyesületi évkönyvek minden tanulmányozója tudja, hogy ellenkezőleg, a nem tagok kizására egyidős magával a munkásegyesületi mozgalommal, és hogy ez a gyakorlat sokkal jellegzetesebb régibb formáiban, mint a jelen nemzedékben alakult bármely társaságnál. A tizennyolcadik század céheinek ipari társaságai teljesen lehetetlennek tartották volna azt az eszmét, hogy bárkinek is megengedjék dolgozni az ő saját iparágukban, aki nem volt a társaságnak tagja. És a jelen időben is főleg a régi módu és régen fennálló egyesületek azok, ahol a tagság legmerevebb kötelezettségét feltaláljuk. A kőszén-

[1] Minutes of Executive Meeting, Derbyshire Miners' Association, 1892 julius. Ezen vonakodással vagy a munkaadó, vagy a bérmunkás részéről, beleegyezni, hogy dolgozzék együtt oly emberekkel, akiknek magokviseletét nem helyeslik, függ egybe az, hogy a munkaadók nagy sulyt fektetnek a „jellemről való értesülésre," a munkások a cégeket „méltányosokra" és „nem méltányosokra" osztják, és az egyesületek mindkét oldalról köröznek tagjaik közt „fekete listákat" oly munkásokról, akik kifogás alá esnek egyik esetben a munkaadók, a másik esetben saját munkástársaik szempontjából.

[2] Democracy and Liberty. II. köt. 348. l.

munkások közt a Northumberland, Durham és West Riding of Yorkshirei munkások, akik egy egész nemzedéken át szorosan együttesen jártak el, azok, akik példát mutattak arra, hogy teljesen megtagadják az együtt mozgósitást (a sülyesztön való lejárást) a nem egyesületi tagokkal.[1]) Valóban, a legjobban szervezett iparágakban, akár nagyok, akár kicsinyek azok, mint a kazánkovácsok, Flint üvegkészitők, szegélyzők, vagy anyag-tömöritők, — akik a régi egyesületeknek valóságos arisztokráciáját képezték, — a kényszerités annyira teljes, hogy megszünik látszólagosnak lenni. A munkás, hogy ha csak nem tagja az egyesületnek, még csak nem is gondolhat arra, hogy munkát kérhessen, vagy nincs is semmi kilátása arra, hogy kaphasson. Tényleg ép oly lehetetlen egy nem egyesületi tagi szakmunkásnak egy Tyneparti hajógyárban munkát kapni, mint amilyen lehetetlen volna neki Newcastleban házat bérelni adófizetés nélkül. Mind-

[1] Ezen boykottnak egy szélső alkalmazására nézve a nem tagok ellen, lásd William Crawfordnak, a durhami bányászok vezérének azon nevezetes levelét, amely teljes terjedelmében van közölve a History of Trade Unionism 280. l., és amely, ugy hiszszük, 1870 körül iratott. „Ugy tekintsétek őket — irja Crawford — mint méltatlan társakat magatokhoz és fiaitokhoz, és méltatlan férjeket leányaitokhoz. Bélyegezzétek meg őket a Kain átkával, mint méltatlanokat arra, hogy rendes, becsületes és tisztességes társaságba jussanak". De a számkivetésnek ezen kiterjesztése a mühelyből az otthonig, a munkásviszonyoktól a társadalmi életig, ellenkezik a britt munkásosztály érzelmeivel és sohasem gyakoroltatott nagyban. Ámbár logikátlan is e megkülönböztetés, ugy hisszük, most növekvőben van az az általános felfogás a társadalom más osztályai közt is, hogy helytelen kiterjeszteni a társadalmi számüzést a sérelem körén kivül. Üzletemberek rendesen kötnek üzleteket másokkal, akiknek magánéletökben rosz jellemét tudják, mindaddig, amig üzleti viselkedésök nem esik kifogás alá. Más oldalról, az angol társadalom érintkezik ebédeken oly államférfiakkal, kik magánéletben jó jellemüek, de akik közéletben a legnagyobb mértékben nem válogatósak. A Crawford által ajánlott logikusabb politikát fanatizmusnak tartják.

egyik munkásegyesületnek eszményképe ez a hallgatólagos és láthatatlan, de azért feltétlenül teljes kényszerités. Igaz, hogy itt és ott egy nem teljesen szervezett iparág egy-egy hivatalnoka büszkélkedhetik a közönség vagy egy-egy királyi bizottság előtt azzal, hogy az ő tagjai egyáltalán nem óhajtják, hogy bármely munkás is csatlakozzék az egyesülethez másként, mint saját szabad akaratából. De bármily jóhiszemüek legyenek is az ily nyilatkozatok egyesek részéről, mégis különbség nélkül azt látjuk, hogy az ilyen egyesület mihelyst biztositotta magának iparága többségének csatlakozását, rögtön elfogadja a kényszerítő tagság vezérelvét és még folyton nagyobb erélylyel alkalmazzák azt, amint a szervezet ereje növekedik.

Bármit gondoljunk is a kényszerités ezen különböző formái felől, fontos megjegyeznünk azt, hogy azok semmi tekintetben sincsenek ellentétben a „szerződési szabadság" régi eszményével, — a minden egyént megillető törvényes joggal, hogy a munka megvétele vagy eladása tárgyában oly szerződést kössön, amelyet legmegfelelőbbnek tart saját érdeke szempontjából — és hogy ez tényleg ezen törvényes szabadság szükségszerü folyománya.

Ha egy munkaadó, vagy egy kerületben minden munkaadó, a csökkenő skála szerint való fizetést minden munkás felfogadásának feltételévé teszi, az azzal egyet nem értő kisebbségnek joga van az ily feltételeket el nem fogadni. Tehát joguk van megtörni otthonaikat és elhagyni lakóhelyeiket vagy egy más iparágat tanulni meg. A bérmunkásoktól nem lehet elvenni az efféle szabadságot. Hogy ha a munkás a munka elfogadásának feltételéül egy valamely cégnél azt akarja kikötni, hogy ne követeltessék tőle, mikép oly munkatársakkal dolgozzék együtt, akiket ő nem szeret, csakis azt a jogát gyakorolja, mikép oly feltételeket köt ki alkuvásában, amelyeket érdekében állónak tart. A munkaadó jogositva van nem fogadni fel őt ezen feltételek mellett, és hogy ha a munkások nagy többsége ugyanezen véleményben van, neki joga van áttenni agyát

és tőkéjét egy más iparágra, vagy elhagyni a vidéket. De mindenki előtt, akit nem tesz elfogulttá ezen szabadság fogalma, szembeszökő, hogy egy bizonyos szerződési feltételek visszautasitására való törvényes jogosultság nem mentség a kényszerités ellen. Ahol tényleg minden arra való munkás egy iparágban szorosan egyetért, egy elszigetelt munkaadó, ha nem támogatják őt tőkés társai, lehetetlennek fogja teljesen találni, hogy szakitson az iparág gyakorlatával. Az elszigetelt munkás, akinek kifogása van a munkásegyesületek ellen, ugyanazon helyzetben találja magát. A kőszénbányamunkásnak egy northumberlandi faluban ép ugy nincs valódi szabadsága annak megválasztásában, hogy csatlakozzék-e vagy ne az egyesülethez, mint egy glamorganshirei bányatulajdonosnak nincs abban, hogy a simuló skála szerint dolgozzék-e vagy sem. Ugy a munkások helyzete az egyesületekkel szemben, mint a munkaadók helyzete azokkal szemben, mind a kettő ugyanazon feltevésből származik.[1] *Ahol az érdekelt felek gazdasági viszonyai nem egyenlők, a szerződés törvényes szabadsága a stratégiai erőben tulnyomóbb felét teszi képessé arra, hogy diktálja a feltételeket.* A közös alkuvás nem szabadit meg ezen tényleges kényszertől: csak enyhiti annak sulyát. Ahol nincs semminemü egyetértés, az egyes bérmunkás stratégikus gyengesége, mivel képtelen megszabni munkája végső árát, kényszeriti őt arra, hogy a lehető legalacsonyabb árakat is elfogadja. Ha a munkások egyetértenek, az esély javul, sőt esetleg az elszigetelt munkaadóval szemben, a bérmunkás javára is billenhet. Hogy ha a munkaadók az egyetértésre egyetértéssel felelnek, az egyes tőkésekre vagy egyes bérmunkásokra gyakorolt kényszer oly ellenállhatatlan lehet, hogy észre sem lehet többé venni. A közös alkuvás legtökéletesebb formájában a kényszerült tagság ép oly természetszerüvé válik, mint a kényszerü polgárság fogalma.

[1] Ezt a feltevést részlegesen vizsgáljuk meg „A vásár alakulásáról" szóló fejezetünkben.

Valóban, hogy ha közelebbről megvizsgáljuk az ezen tényleges kényszerités ellen felhozott érveket, ugy fogjuk találni, hogy e szokásos ellenvetés nem is annyira maga a kényszerités ellen van irányitva, hanem inkább csak azon személyek ellen, akik azt gyakorolják, vagy azon különös forma ellen, amint gyakoroltatik. A rendes középosztályu ember, aki nem tanult gazdaságtant, teljesen kivül esik tudatán annak, hogy van kényszerités azon munkaadó helyzetében is, aki önkényesen állapitja meg, hogy mint fogja vezetni a „saját maga üzletét".[1] De maga annak tudata, hogy a munkások követelik maguknak a jogot, hogy önmaguk állapitják meg, hogy mily feltételek mellett töltik el munkanapjaikat, ugy hat rá, mint valami felforgatása a társadalmi rendnek. Hasonlóul más oldalról a lelkes munkás-egyesületi ember, zokon veszi a munkaadó műhelyszabályzatainak „zsarnokságát", de egyáltalán nem lát semmi sérelmet abban, ha egy erős egylet kiméletlenül rászoritja akaratát a tőkésekre, anélkül, hogy méltóztatnék neki előlegesen megbeszélni velük azt. Ezen tökéletesen ellentétes felfogások közt a modern megegyeztetés, amely most a közhelybenhagyás folyton növekvő emelkedését biztositja magának az, hogy a feltételek megállapitása sem a munkások, sem a munkaadók által ne hozassék létre egyoldalulag, hanem a köztük létrejött közös megegyezés utján. Ez az az érzelem, ami megmagyarázza az egyeztetési és választott biróságok és mindennemü vegyes bizottságok iránt folyton növekvő rokonszenvet. A közvélemény más szóval, mint kikerülhetetlent, elfogadja az egyén alávetését a közös szabály alá, és csak arra igyekszik, hogy biztosittassék, mikép ezen alávetés a közvetlenül érdekelt személyek kellő képviseltetése

[1] A tőkések vagy a mester-osztály . . . azt gondolja, hogy a mühelyeik belső berendezése, a munkások, a fizetés vagy a szerződés módja époly kevéssé tartoztak a közönségre, mint bárkinek saját háztartási módja". „Trade Unions and their Tendencies". Edmund Potter F. R. S.-től. Social Science Association Transactions 1860. 755. l.

után jöjjön létre. Ezen közös megalkuvásnak legbuzgóbb védelmezői a munkaadók és bérmunkások képviselői közt szivesen látják az ipari béke érdekében ezen közös megegyezések alkalmazását egy iparág egész vidékei felett és meghatározott hosszu időszakokra is, ámbár az szükségszerüleg magával hozza az egyes cégek és egyes munkások kényszerült belenyugvását, azokét is, akik szivesebben kötöttek volna egyéni szerződéseket. És igy jövünk aztán, lépésről-lépésre, a munka tárgyában ülésezett királyi bizottság elnökének, Devonshire hercegnek, aki maga is nagy munkaadó, azon nevezetes javaslatára, amelyhez hét más kitünő tag is hozzájárult, hogy a munkásegyletek és munkaadók társulatainak egész iparágakra kiterjedő egyletei felbátoritandók arra, hogy változzanak át véglegesen szervezett testületekké, akik kimondottan fel legyenek hatalmazva közös megállapodásokat kötni küldőik részére, és felhatalmazva arra, hogy összes tagjaik engedelmességét törvényesen végrehajtható büntetésekkel biztosithassák ezen uj ipari törvények részére „egy ily — kellően cégjegyzett — társaságnak mindegyik tagjáról az tételeztetvén fel, hogy tagsága ideje alatt szerződésben áll a társasággal a közös megegyezés megtartása végett", a társaságnak megadatván „a jog, hogy kártalanitást szedhessen tagjai közül azoktól, akik megtörték a közös szerződést".[1]

De az angol közvélemény ismert méltányossága határokat szab a számodás és gazdasági kényszeritės törvényes szabadságáról szóló mindezen formáknak, legyen az akár a tőkepénzes „vállalkozási szabadsága", akár a bérmunkás „összejátszási szabadsága", akár a képviselő vegyes bizottságok szabad megállapitási joga arra nézve, hogy mik legyenek az ipar szokásai. Amikor szembeszökővé válik, hogy az egyes tőkepénzesek arra használják fel stratégikus elő-

[1] Lásd a Devonshire herceg, Leonard Courtney M. P. és más hat tag által aláirt jelentést C. 7421, 117. l. Ezen javaslatot behatóbban vizsgáljuk „A munkás-egyleti ügy nehézségeiről" szóló fejezetünkben.

nyeiket, hogy kényszeritsék a bérmunkásokat oly feltételeket fogadni el, amelyek szemmel láthatólag veszélyesek az életre, egészségre vagy jellemre, a középosztályu közvélemény támogatja az óhajaik megtörésére szükséges törvényhozást. Amikor a munkások egy csoportja strikeol a gépbehozatal ellen, vagy azért, hogy valami nyilvánlagosan társadalmilag helytelen szabályzatot hozzon be, rendesen elhagyva találják magokat a munkásegyesületi tagok nagy tömegétől, gyakran saját iparágok legtöbb tagjával szemben lévén törpe kisebbségben, sőt saját egyletök végrehajtó-tanácsa is ellenök foglal állást. És amikor a munka felett ülésező királyi bizottságban Devonshire herceg és Leonard Courtney javasolták, hogy a munkaadók és bérmunkások szabad egyesületeinek adassék jog az iparág szabályozására, ők is azon ellenkezésre találtak, hogy az egyes iparágakban létrejövő ily közös megegyezések könnyen válhatnának sérelmesekké más iparágak, vagy az általános fogyasztó közönség érdekeire nézve. A következetes elvek mindezen ösztönszerü alkalmazásának gyökerén ott van az a félig öntudatos felfogás, hogy sem a munkaadók, sem a munkások nem szabadok azon hibától, mikép a nagy közösségnek, mint egésznek érdekeit méltányolni esetleg nem tudják. Ez ugy állitja elénk a dolgot, mikép minden kisérlet arra, hogy az iparág viszonyai a tőkések és munkások közötti egyszerü szerződés által állapittassanak meg, magában véve is lehetetlen dolog. A közös alkunak még legtökéletesebb formáinál is, amikor a felek mindegyike teljesen van képviselve, és a létrejött egyezség valóban kifejezi mindkettő egyesitett óhaját, még ott sincs biztositék arra, hogy a módozatok olyanok, amelyek előnyére válnak a nagyközönség jólétének.

Utoljára hagytuk azt, amit rendesen ugy tekintenek, mint a közös alku rendszerének legnagyobb hátrányát, még legtökéletesebb kifejlődöttségében is. A lancashirei gyapotmunkások által elfogadott gépezetben például nincs semmi intézkedés az esetre, ha nem sikerül létrehozni az egyezsé-

get. Ezen eset beálltával az alkudozás egyszerüen véget ér, és megvan az a határozott közös visszautasitás a munkaadók részéről, hogy nem adnak munkát, vagy a munkások részéről, hogy nem állnak munkába, amit kizárás vagy strike néven ismerünk. A munka ily megszüntetései, a mi felfogásunk szerint, szükségszerüleg vele járnak a munkabérlettel járó minden kereskedelmi alkudozással, akár egyéni az, akár közös, ép ugy, mint ahogy a vásárlónak kisétálása a boltból, ha nem fogadja el az elárusitó árát, együtt jár a részletüzlettel.[1] Ez, alig szükséges megjegyeznünk, egész eltérő dolog azon tudatlan állitástól, mintha valami szükségszerü összefüggés volna a strikeok és a munkásegyletek között. Már láttuk, hogy vannak oly munkásegyesületek, amelyek a kölcsönös biztositás módszerét felebb becsülik, mint a közös alkuvását, és amelyek ennélfogva egyáltalában nem mehetnek strikeokba bele; és látni fogunk másutt oly munkásegyleti szervezeteket, amelyeknek működése pusztán a törvényes becikkelyezés módszerére szorul. Más oldalról, ha közös alkuvás, amint már jeleztük, sokkal előbb létezik többé vagy kevésbbé nyilvánvaló formában bármely iparban, mint ahogy létrejön a munkásegyesület; ott a közös alkuvással együtt jár a munka közös megtagadásának kikerülhetlen következménye. Egyszerü történeti tény, hogy strikeok sokkal gyakrabban fordulnak elő oly iparágakban, amelyeknél megvolt a közös alkuvás a munkásegyesületek nélkül, mint az olyanokban, amelyekben állandó szervezkedések állottak fent.[2] A munkásegyesületek befolyása a strikeokra valóban

[1] A munkás-egyesületi ügy legélesebb ellenzői is elismerik ezt. „A strikeokat én ugy gondolom — mondta 1860-ban egy vezető munkaadó — mint a munkára való kereskedői alku eredményét és csaknem kikerülhetetlen következményét. Lesznek azok mindig.“ „Trade Unions and tehir Tendencies“ Edmund Potter F. R. S.-től, Social Science Association Transactions 1860., 756. l.

[2] Csak emlékeztetnünk kell az olvasót a folytonos bányastrikeokra Northumberlandban és más kőszéntelepeken az előtt.

teljesen hasonlatos ahhoz, mint aminő befolyások a közös alkudozásokra. A „műhelyi alkudás“ kidolgozása a helyi „munkásszabályzatokká“, és ezeké ismét országos egyezkedéssé természetesen magával együtt hozta a „műhelyi vita“ hasonló kiterjeszkedését helyi strikekká, és ezét ismét az iparági általános munkaszünetté. Ezen tekintetben idézhetjük a munka tárgyában kiküldött királyi bizottságot, „hogy, mikor egy iparágban mind a két fél erősen van szervezve és jelentékeny anyagi eszközök birtokában van, az ipari összeütközés, ha egyszer kitör, igen nagy terjedelmü, igen hosszas és igen költséges lehet. De ép ugy, mint egy modern háboru két nagy európai állam között, bármily költséges is, mégis a civilisationak magasabb állapotát jelzi, mint a folytonos helyi küzdelmek és határvillongások, amelyek oly időkben vagy helyeken fordulnak elő, ahol a kormányok kevésbbé erősek és központositottak, ép ugy, egészben véve, egy alkalmi nagy ipari küzdelmet, amely évek békéje után következik be, kedvezőbbnek kell tartanunk, mint a folytonos helyi versengéseket, munkaszüneteléseket és aprólékos csetepatékat.[1]

De akár fogadjuk el ezen hizelgő hasonlatot, akár nem, azt lehetetlen eltagadnunk, hogy azon folytonos eshetőség, miszerint a dolog vagy strikeban, vagy kizárásban végződik, nagy hátránya a közös megalkuvás rendszerének. Addig, ameddig az alkuvó felek szabadok megegyezni vagy meg

mikor a bányászok állandó munkás-egyesületekbe szervezkedtek volt, és oly vészes lázadásokra, mint a Ludditesé volt 1891-ben, és a „plug riots“ 1842-iki és a „shop disputes“ azon állandó sorozatára, amely még ma is meg van azon mesterségeknél, amelyek még nem haladtak a szervezkedésben a műhelyi alkun tul.

[1] Fifth and Final Report of the Royal Commission on Labor, 1894. C. 7421, 36. l. Mr. Lecky viszhangoztatja ezen jelentést. „Kevés kétség lehet abban, hogy a legnagyobb, legvagyonosabb és legjobban szervezett munkás-egyesületek sokat tettek arra, hogy a munkaösszeütközések száma csökkenjen“. Democracy and Liberty II. k. 355. l.

nem egyezni, kikerülhetlen az, hogy — az emberi természet olyan lévén, amilyen — ne álljon be itt vagy ott egy holt pont, amely aztán az erő és kitartás azon megpróbálására vezet, amely minden alkuvás mögött ott van. Nem ismerünk más orvosszert, az erők ezen megmérkőzésének kikerülésére, csakis a közönség egy megfontolt határozatában, amely törvényes becikkelyezésben nyilvánul meg. Egy szokásos és kedvelt javaslatot, amelyet már alkalmilag emlitettünk a csizma- és cipőipar tárgyalásánál — a vitának eldöntését egy pártatlan választott biró által — egy külön fejezetben fogunk tárgyalni

III. FEJEZET.

Választott biráskodás.

A választott biráskodásnak, mint arra való eszköznek, hogy a munka feltételeit határozza meg, lényeges jellege az, hogy a döntés nem valamelyik fél akarata, vagy a felek közt folytatott tárgyalás eredménye, hanem egy pártatlan vagy választott biró akarata. Különbözik azon szervezett tárgyalásoktól a munkásegyesületek és munkaadók társulatai közt, amelyet közös alkunak neveztünk, abban, hogy az eredmény nem alkuvás utján éretik el, a felek közt levő tárgyalások tényleg feleslegessé lévén téve. Más oldalról nem is törvényes becikkelyezés az, bárha némi hasonlatossága van is ezen formához, mivel a döntés nem kényszerítő a felek egyikére sem. Az elfogadásoktól való vonakodás, vagy ha megszünnek annak engedni még akkor is, ha megigérték, hogy végrehajtják, nem hoz magával semmi kényszerítő végrehajtást.

A választott biráskodásnak, mint a munkaadás feltételeinek megállapitására vonatkozó egyik módszernek, ezen jellegző vonásai előtérbe lépnek minden rendes alkalommal. Látjuk, hogy a munkaadók és munkások megkülönböznek egymással. A tárgyalások, több vagy kevesebb formasággal vive, elérnek egy pontot, ahol a holtpont kikerülhetetlennek látszik. Hogy az iparágban munkaszünet ne álljon be, mind a két fél megegyezik, hogy „választott biró elé“ viszik. Megállapodnak egy részrehajlatlan páratlanban, aki vagy

maga egyedül jár el, vagy mind a két felet képviselő ülnökökkel. Erre aztán mind a két fél elkészit egy kidolgozott „ügyállást", amelyet az uj törvényszék elé terjeszt. Tanuk hivatnak be, kihallgattatnak, és keresztkérdésbe fogatnak. A választott biró kér oly további felvilágositást, amint helyesnek tartja. Az eljárás alatt a legnagyobb szabadság van megengedve. A felvilágositás ritkán van megszoritva részleges vagylagosságokra, vagy kifejezve szabatosan.[1] A biró abból a célból, hogy minden kérdést felvilágositson, folyton beszélgetésbe bocsátkozik a felekkel. Tényleg nincs kizárva semmi érvelés, bár látszólag jelentéktelen, — és a legkülönbözőbb gazdasági elméletekre alapitott igények támogatására is hozathatik elő bizonyiték. Végre a biró megadja az itéletet szabatos kifejezésekben, de rendesen anélkül, hogy akár azon tényeket állapitaná meg, amelyek döntők voltak előtte, akár azon elveket, amelyekre fektette itéletét. Az itélet — és ez lényeges jelleg — nem hord magával törvényes szentesitést, és minden pillanatban visszautasitható vagy nyugodtan ignorálható bármely tőkés vagy munkás által.[2]

[1] Igy a munkások követelhetik a nyolc órai munkanapot, egy igaztalan előmunkás eleresztését és az alvállalkozás eltörlését, mig a munkaadók követelhetik a bérek leszállitását és a munkások pontosabb jelenlétét. A biró itélete ezen kérdések bármelyikére vagy mindegyikére kiterjedhet, és ennélfogva esetleg mindezt az illető kérelmezők javára döntheti el.

[2] A választott bíróságokról szóló legfőbb munkák sorozatát lásd a mi History of Trade Unionismunk 323. l. Fel kell emlitenünk ezek közül az Industrial Conciliation and Arbitration felül adott jelentést, melyet Carroll D. Wright készitett a Massachusettsi Labor Bureau részére (Boston, 1881); és J. S. Jeanstól Conciliation and Arbitration in Labour Disputes (London, 1894); adható ehhez. A legfontosabb uj müvek a szárazföldön jelentek meg. Idézhetjük különösen, egy vaskos kötetét a francia „Office du Travail"-nek, amelynek cime: De la Conciliation et de l'arbitrage dans les Conflits Collectivs entre patrons et ouvriers en France et à l'étranger (Paris, 1893); aztán Julien Weiller of Mariemont számos jelentését és röpiratát Belgiumból;

Mégis van a választott biráskodásnak egy jellegzetes lényege, mely közös a munkaadók és munkások azon huzakodásával, amelyet feleslegessé tesz. A választott biró ítélete egy általános rendelkezés, amely, amennyiben elfogadtatik, véget vet az egyéni egyenkénti alkudozásnak, és igy kizárja a munkaadási feltételek megállapitására való befolyását az az egyes munkásnak és rendesen az egyes cégeknek is külön igényeit. Röviden ez ép ugy, mint a közös alkuvás, egy közszabályzatot teremt meg az illető iparág részére. Ennélfogva könnyen megérthetjük, miért törekedtek olyan állhatatosan a munkásegyesületek 1850-től 1876-ig a választott biráskodásra, és miért óhajtották oly mohón az uralkodó osztályok fokozatos megnyerését az abból származó előnyök elhivésére. Azon időben, amikor a munkaadók többsége ragaszkodott

és Conseils de l'industrie et du travail Charles Morisseauxtól (Brüsszel, 1890). Az angol gyakorlat jól meg van világitva Dr. von Schulze-Gaevernitz által Zum socialen Frieden (Leipzig, 1890), lefordítva Social Peace (London, 1893).

A tanulmányozónak meg kell jegyeznie, hogy egész ujabbi időig nem volt tiszta megkülönböztetés vonva a közös alku, békéltetés és választott biráskodás közt. Sok, amit az e tárgyról való korábbi irodalom választott biróságnak vagy békéltetésnek nevez, alig mondható többnek, mint szervezett közös alkuvásnak. Henry Crompton jeles müve (Industrial Conciliation London, 1876) békéltetésnek nevezi azon rendes eseteket, amelyekben képviselő munkaadók és munkások ülne kössze az ipar részére alkut kötni A Nottinghami Hosiery Board, felállitva 1860-ban, sokszor ugy iratott le, mint a választott biráskodás mintaképe, holott tényleg semmi más nem volt, mint a közös alkuvás gépezete, egy külső ember sem lévén jelen, döntő szavazat nem adatván, és a döntés, amint a munkások mondták, holmi ásitás közt adatván meg. 1868-ban Mundella mondta egy felolvasásban: „Jó lesz megállapitani, mit értsünk választott biráskodás alatt. Ahogy mi használjuk e szót, annak értelme egy szervezet nyilt és barátságos alkuvásra . . . amelyben a mesterek és munkások összejönnek és megbeszélik közös dolgaikat, nyiltan és szabadon". Arbitration as a Means of Preventing Strikes: A. J. Mundella (Bradford, 1868).

azon joghoz, hogy egyenként alkudjék meg minden egyes munkásával, és rendesen vonakodott attól, hogy a munkások képviselőivel tárgyaljon, és arra törekedett, hogy a közös alkuvást egyáltalán lehetetlenné tegye kétértelmü szabályzatok és elavult törvény alapján, rendkivüli előny származott abból a munkásegyesületekre, hogy ilymódon a közszabályzat alapvető elve mégis elfogadtatott.[1] Az utolsó husz év alatt a választott biráskodás népszerüsége nagyon megnövekedett a közönség közt, és az egymásután jövő korirányok mindegyike dicsőségének tartotta, hogy megkisérelte annak alkalmazását könnyebbé tenni. Ahol csak egy ipari háboru kitör, mai napság mindenütt érezünk egy általános óhajt a közönség soraiban, vajha mindkét fél alávetné magát önkénytelen egy pártatlan választott biró döntésének. De bárha helyes lehet is ez a megoldás a fogyasztó-közönségnek, a két küzdő fél ritkán mutat gyors hajlandóságot arra, hogy óhajtsa azt és csak ritkán beszélhető rá, hogy megengedje a vitának eldöntését bármely külső hatóságra bizni. Ámbár a választott biróságot kész orvosszernek hirdették az utolsó ötven év alatt, az ipar vezéreinek nagy többsége még ma is ugy tekinti azt, mint valami betolakodást abba a jogba, hogy ők kezeljék a saját dolgukat, mig a szervezett munkások vezérei, kik korábban lelkesen mellette voltak, most rendesen gyanusan tekintenek reá. Az 1891-től 1895-ig lefolyt négy év Nagy-Britanniában négy nagy ipari harcot ért meg

[1] A választott biráskodást ennélfogva ellenezték a munkásegyleti ügy ellenzői közül a világosabban látók. „Ami fő ellenvetésünk — mondotta a vezető birálók egyike — mind a békités, mind a választott biráskodás, mint az egyletek pótlója ellen, az, hogy ezek szentesitik, sőt szükségessé teszik, az együtt-eljárás rendszerének fentállását, ellentétben az egyéni verseny rendszerével . . . Ha igy teszünk, akkor a közelismerés tekintélyét adjuk az összejátszás veszélyes elvének, és szentesitését annak, hogy egy mesterséges gépezettel helyettesitsük azt a természetes szervezetet, amelyet a gondviselés rendelt az ipari érdekek öszhangzatos szabályozására". Trade Unionism: James Stirlingtől (Glasgow, 1896) 50. l.

ugyanannyi vezető iparban. De sem a gyapotiparban, sem a kőszénbányászatban, sem a cipőkészités vagy gépiparágban, sem a gépészeknél nem tudtak a tőkések és munkások megegyezni abban, hogy vitájokat a pártatlan választott biró döntése alá bocsássák. Ami ezen esetek mindegyikében megtörtént — és igy volt az sok más esetben is — az volt a közös alkuvás megtörése, egy hosszu munkaszünet és kitartási küzdelem, ami végződött nem választott biráskodásban, de a közös alkuvás ujrakezdésében és egy uj egyezkedés megkötésében uj és kedvezőbb feltételek mellett.

Első pillanatra a munkások és munkaadók ezen vonakodása, igényeiket egy pártatlan bíróság itélete alá bocsátani, helytelennek és megfoghatatlannak látszik. Az üzletemberek, igy szólnak, rendesen a magok közt felmerülő kérdéseket többé vagy kevésbbé formás választott biráskodás alá bocsátják és soha még csak nem is álmodják, hogy megállitsák üzletöket, vagy saját jövedelmeik forrásait száritsák ki pusztán azért, mert nem tudnak megállapodni egy pártatlan választott biróban. És ha ez igaz a kereskelelmi ügyletekben, ahol a választás nem lehet rosszabb, mint egy per, mennyivel szükségesebbnek látszik az ott, ahol a választás könnyen magával hozhatja a tőkés bukását, ezer és ezer munkás félig éhezését és egy fontos nemzeti iparág időleges szünetelését, ha nem állandó sérelmét? Szerencsétlenségre az a megvesztegető hasonlat, mely az üzleti cégek közt levő választott biráskodásból vonatik le, a régi zavart foglalja magában, amely egy létező szerződés magyarázata és egy uj megkötése közt van. A kereskedelmi választott biráskodás mindig már létrejött ügyletekre vonatkozik vagy létező szerződések, vagy az országos törvények alapján. Soha egy üzletember nem engedné meg, még álmában sem, hogy választott biráskodásra bizza azon feltételek megállapitását, amelyek alapján fogja ő uj vételeit vagy jövő eladásait eszközölni.[1] A választott biráskodás kereskedelmi dol-

[1] A gyakran idézett „Conseil de Prud'hommes Franciaországban (először felállitva 1808-ban Lyonban és azóta nagy el-

gokban ennélfogva szorosan a magyarázat kérdéseire van szoritva, amikor mind a két fél egy közös alapra helyezi igényeit, amelynek létele nem vonatik kétségbe egyik által sem. Nos, ilynemü magyarázatkérdések folytonosan forognak fenn munkaadók és munkások közt, még a legjobban szabályozott iparágakban is. Ezen esetekben, amint ezután ki fogjuk fejteni, mig egyrészről egyáltalában nincs legyőzhetlen kifogás a választott biráskodás ellen, nincs semmi valódi szükség ahhoz fordulni. De nem is ezen osztálya a vitás kérdéseknek az, amelyekre rendesen javasolják a választott biráskodást. A nagy strikeok és kizárások, amelyek egy egész iparágat megbénitanak, csaknem kivétel nélkül nem magyarázati kérdéseken, hanem vagy a munkások, vagy a munkaadók oly javaslatain indulnak meg, amelyek azon feltételek megváltoztatását óhajtják, amelyeken lesz jövőben a munka felfogadva.

Azon munkaadók álláspontja, akik ellenzik azt, hogy a bérföltételek egy választott biró döntésén alapuljanak, kezdettől fogva logikus és következetes volt. Egy nyomatékos cikkben, amely husz év előtt jelent meg a munkaadók országos egyesületének hivatalos lapjában, a kérdést teljes világossággal találjuk tárgyalva:

„A választott biráskodás köre az ipari vitákban szorosan és teljesen a különös szerződés eseteire van szoritva, ahol a felek különbözően magyarázzák a szerződés kitételeit és készek az egyezség kedvéért és azért, hogy kötelezett-

terjedésben minden ipari központban) szorosan csak a létező szerződésekből, vagy (a kisebb ügyekben) a törvény alkalmazásából eredő viták eldöntésére vannak szoritva. Soha sem törekesznek a jövő szerződésekre állapitani meg a munkabéreket. Tényleg pusztán olcsó és alkalmas törvényszékek, amelyek nem akarnak megszüntetni egy vitát, mielőtt itéletet kellene mondani felette. Ezen tanácsok használható leirását lásd E. Thomas: Les Conseils des Prud'hommes, leur Histoire et leur Organisation (Paris, 1888). Ugy tudjuk, hogy ilyen azon hasonló törvényszékek jellege is, amelyek a különböző német államokban és másutt léteznek.

ségeiket becsületesen teljesitsék, a kérdésben levő vitás ügyeket kölcsönösen választott illetékes emberek itélete alá bocsátani. Ahol van is egy ily alap és egyezkedési okmány a felek közt, amelyhez ők óhajtanak ragaszkodni, és amelyben a választott birák találnak valami kézzelfoghatót, hogy itélkezzenek felette", ott ritkán nehéz elfogulatlan embernek egy, mindkét félre nézve méltányos és igazságos határozatot hozni. Igy aztán a választott bíróság állandóan használtatik oly üzleti dolgokban, amelyekben nézetkülönbségek merültek fel és ez ugy alkalmazható a munkások és munkaadók közötti kérdésekre is, ahol valamely különös szerződés magyarázatáról van szó, mint minden más üzletágban. Jobb, mint a törvénykezéshez fordulni; sokkal jobb, mint odahagyni a szerződést, strikeolni, kényszeriteni és polgári kártérités vagy büntető bünhődés alá kerülni, és aztán ily szerencsétlen következmények alapján zajos és végetlen türelmetlenkedést csapni a munkatörvények ellen. De azon esetek, amelyekre nézve már jött létre különleges megállapodás, teljesen körül is zárják a választott biráskodás területét. Alkalmazni a választott biráskodás elvét a jövőre a munkabérmegállapitásra, ahol még nincs határozott szerződés vagy megegyezés, és amely eseteknek összes viszonyai még ösmeretlenek ugy a munkaadók, mint a munkások előtt, a legnagyobb félreértés, amit csak lehet képzelni. Bizonyos, hogy sem a munkások, sem a munkaadók nem köttethetnek le, sem nem egyezhetnek bele, hogy leköttessenek, még ha lehetséges volna is lekötni őket ily birósági döntésekkel; és hogy ennélfogva a törvény soha sem adhat az ily döntéseknek még csak időleges végrehajtást sem, hacsak nem akarnak visszamenni azon rég elfeledt zsarnokságra, amikor a munkabéreket országos törvénynyel vagy királyi rendelettel, vagy közjóléti községi bizottsággal, vagy bármely más hatósági uton szabályozták.[1]

Igy a munkaadó szempontjából, a vásár alakulásának

[1] Capital and Labour, 1875 junius 16.

meggátlása a választott biró rendelkezésével, gazdasági oldalról, ép oly védhetetlen beavatkozás a gazdasági szabadságba, mint a munkabérek törvényes megállapitása. De a választott biró döntésének vannak további hátrányai is. A törvény utoljára is egy hatósági megállapitás, amely kétséges és homály nélkül eldönti a kérdést. Más részről a választott biró döntése, még akkor is, ha elfogadta azt a munkásegyesület, esetleg nem fogadható el minden munkás által. Azon munkaadók, kik elfogadták, nem természetellenesen érezhetik azt, hogy ők feladták saját szabadságokat, anélkül, hogy biztositékot szereztek volna arra, hogy a munkások vagy azoknak némely nélkülözhetlen része, nem kezdenek ujra valami támadást, amely által az iparág megállitása jő létre. Továbbá a törvény egy közszabályzat, mely egyformán rákényszerittetik mindenkire egyaránt. Más oldalon a választott biró döntése csak azon cégeket és azon munkásokat kötelezi, akik részt vettek benne. Csaknem minden iparágban van néhány gyár és gyakran egész kerületek, amelyek kivül maradnak a munkaadók egyesületén, és amelyben mind a gyárosok, mind a munkások állandóan a magok módja szerint dolgoznak. És nincs semmi biztositék arra, hogy némely cég nem fog-e kilépni az egyesületből és csatlakozni ezen nem korlátolt kivülállókhoz. Hogy ha a választott biró döntése jobb feltételeket biztositott a munkásoknak, mint aminőt a mesterek egyhangulag hajlandók voltak megadni, a jó és tisztességes munkaadók meg lesznek büntetve az erényökért. A cipőgyáros ipar „Board of Conciliation and Arbitration“ tárgyalásai sok panaszt tartalmaztak a munkaadók részéről aziránt, hogy a döntések nem voltak kötelezők a versenyző cégekre, akik ennek folytán olcsóbban jelenhettek meg a piacon. Hogy ha a mi gyár vagy bánya törvényhozásunk csak megnevezett jó munkaadókra nézve lett volna kötelező, és érintetlenül hagyott volna minden oly céget, melynek kifogása volt a szabályozás ellen, az ily türhetlen igaztalanság csakhamar az egész rendszer elvetésére vezetett volna.

Ha a munkaadóktól a munkásegyesületi tagokhoz fordulunk, azt találjuk, hogy egy állandóan növekvő ellenséges hangulat van a munkások közt s nem fogadják el a választott biró közbenjárását arra, hogy egy uj munkabérszerződés feltételeit ő állapitsa meg. A választott biráskodás ellen növekvő ellenszenv,[1] azt gondoljuk, főleg azon bizonytalanság érzetéből folyik, hogy minők lesznek azon alapelvek, amelyekre alapitja majd a választott biró döntését. Amikor a kérdés az, ha vajjon a lancashirei gyapotfonók átlagos keresete leszállitandó-e tiz százalékkal, vagy nem, nincs semmi mindkét fél részéről elfogadott alap, csak az a határozatlan felfogás, hogy a döntés ne legyen ellentétes a közönség jóllétével. De ez nem ad a választott biró kezébe

[1] Ezen ellenszenv bebizonyitására idézhetünk néhány ujabb nyilatkozatot, mely az egyesült királyságban létező három leghatalmasabb szervezet részéről tétetett. Világosan kijelentetett (például a Derbyshire Miners Executive Council 1891 junius 2-iki jegyzőkönyvében), hogy az a felfogás volt, mintha a munka tárgyában kiküldött királyi bizottság szándoka volna egy „óriási választott biráskodási rendszert" létesiteni, ami arra birta a bányászok egész szövetségét, hogy állhatatosan vonakodjék bármit is tenni a bizottsággal. „Ellene vagyunk e rendszernek egyatálában" — jelentette ki Mr. Mawdsley a bizottság előtt (Group C, 776 válasz) a lancashirei gyapotmunkások részéről. És Mr. Robert Knight, tanuskodván az United Society of Boilermakers részéről (Group A, 20.833 válasz) határozottan ellene szólott a választott biráskodás eszméjének, kijelentvén a következőket: „Hosszu tapasztalásból beszélek azon nagy szervezetben, melyet ma képviselek, és azt mondom, hogy minden közöttünk levő különbséget képesek vagyunk mi magunk rendezni, a parlamentnek vagy bárki másnak is minden beavatkozása nélkül." Ugyanezen értelmet fejezik ki a kisebb társaságok is: „A mi tapasztalatunk a választott biráskodásról — mondja a North Yorkshire and Cleveland (Ironstone) Miners' Association titkára — az, hogy mindig rosszul jártunk vele, és igy 1877 óta határozottan visszautasitottuk azt". Joseph Toyn, Newcastle Leader „Extra" on Conciliation in Trade Disputes (Newcastle, 1894), 9. l.

vezérfonalat. Ellison biró például 1879-ben egy yorkshirei kőszénbányász ügyben tárgyalván, őszintén kifejezte egy teljesen szabad fejü választott biró nehézségeit. „Az — mondotta — a munkaadók ügyvédének feladata, hogy oly magasan mutassa be a munkások bérét, amint csak tudja. Az a munkások ügyvédének dolga, hogy oly alacsonynak mutassa be, amint csak tudja. És mikor ez megvan téve, akkor az én dolgom az, hogy ugy döntsem el a kérdést, amilyen jól csak tudom; de hogy minő alapon tárgyaljam azt elmémben, arról legkisebb fogalmam sincs. Nem játszik ebbe bele semmi törvényes kérdés. Nem játszik bele semmi közgazdasági elv. Mind a munkaadók, mind a munkások olyan mellett érvelnek és követelnek, ami teljesen jogkörökbe esik. A munkaadó nem köteles alkalmazni munkát csak oly áron, amelyről azt gondolja, hogy előnyös neki. A munkás nem köteles dolgozni oly bér mellett, amely nem tartja el őt és családját elegendőleg; és igy tovább. Ugy hogy önök mindketten jogos alapon állanak; és ez a nehézség, amelyet látok én a kérdés megfontolásánál.“ [1]

De ezen hidegvérü kizárása mindennek, ami a felek törvényes jogain túl terjeszkedik, sem nem szokásos egy munkabéri választott biráskodásból, sem nem fogadható el egyik féltől sem. A felek mindegyike ügyét határozottan egy különös gazdasági elvre, vagy épen egy rakás elvre fekteti, melyet a másik fél nem fogad el, és gyakran nem is fejez ki határozottan. A munkaadók gyakran azt tartják, hogy a legnagyobb nemzeti jólét biztositására a munkabéreknek azon árral együttesen kell emelkedni és csökkenni, amelyet ők kapnak gyártmányaikért. Vagy azt lehet felhozni, hogy a munkabér kiadásnak semmi körülmények közt sem szabad megtámadni a tiszta haszon azon bizonyos százalékát, amelyet szükségesnek tartanak arra, hogy meggátolja a

[1] Report of South Yorkshire Collieries Arbitration (Sheffield, 1879), 49. l.; a pártatlan volt a sheffieldi megyei törvényszék birája.

tőkét az üzletág elhagyásában.[1] Ezek az elvek egyidőben haligatólagosan elfogadtattak számos vezető munkás által, ámbár talán sohasem a nagy tömeg által. De az utolsó husz év alatt a leghatalmasabb szervezetek vezérei határozottan azt az elvet tették magokévá, hogy a piaci ár és üzleti nyereség tekintetbe vételét, a közönség érdekében, szorosan alá kell rendelni azon alapkérdésnek, hogy megélhet-e egy munkás az iparágból? Azt sürgetik, hogy a megélhető munkabér kifizetésének kell lenni minden körülmények közt az első tehernek az iparágon, amelynek elsőbbséggel kell birnia még a bérletösszegeken és azon jelzálogi kamatok felett is, amelyet a tőkének a legrosszabb időkben is meg kell adni. A képzett munkás azonfelül azt is fogja igényelni, hogy segédidejének hosszas volta jogositja őt, ép ugy, mint az orvost vagy ügyvédet, az ő szolgálatai után egy bizonyos oly minimális dijra, amelyen alólra ő nem szállhat le. A választott biró döntését, ha nem puszta kettévágása a különbözetnek, kell, hogy ezen felfogások egyike vagy másika befolyásolja, vagy mint az előtte folyó érvelés eredménye, vagy mint nevelésének és rokonszenvének megnyilatkozása. Bármennyire birószerü legyen is az eset tényének megállapitásánál, azon viszonylagos fontosság, amelyet ő fog tulajdonitani a felek egymással szemben álló felfogásának, alig s ritkán lesz

[1] Mr. Mawdsley (Amalgamated Association of Cotton-spinner) igen határozott ezen kérdésben. „Ha lett volna választott biráskodásunk, sokkal kevesebb lett volna munkabérünk, mint amit kapunk ma. A választott birák rendesen elfogultak a tőke részére bizonyos nyereség biztositására, általában beszélve, 10 százaléknak. Mr. Chamberlain mindig azt mondotta, hogy a tőkének kell kapni 10 százalékot. Hogy ha a választott biró a gyapotiparban 10 százalékkal indulna ki, igen nagy munkabér-leszállitásnak kellene lenni, és még sem volna meg az.“ Tanuskodás a munka tárgyában ülésező királyi bizottság előtt Group C, 774 válasz. Azt hiszszük, hogy az eset, amelyre Mr. Mawdsley hivatkozott, Mr. Chamberlain döntése a South staffordshirei vasiparnál 1878-ban.

minden megnyilatkozása nélkül azon felfogásnak, melyet osztálya és nevelése gyakorolt reá. Azon egyének, akik választott birákul megválasztatnak, csaknem kivétel nélkül az elmei munkások osztályából valók — nagy munkaadók, államférfiak vagy törvénytudók — oly férfiak, akik feladatokhoz a tanultság, részrehajlatlanság és itéletképezés legmagasabb fokát hozzák, de öntudatlanul is sokkal inkább át vannak hatva azon osztályok gondolkodásmódjától, amelyben élnek, semmint a munkásokéival. A munkások növekvő ellenszenve a választott biráskodás ellen, ugy hiszszük, főleg az ő mélyen gyökerező azon gyanujokon alapul, hogy a munkaadók által elfogadott bármely választott biró, bármely részrehajlatlan legyen is személyileg, öntudatlanul is oly gondolkodásmóddal fog tárgyalni, mely meg nem egyeztethető az ő osztályuknak rendes gazdasági felfogásával.[1]

[1] Gyüjtöttünk részleteket nem kevesebb, mint 240 ipari választott biráskodási esetről, 1803-tól kezdve a mai napig. Kizárva a pusztán magyarázási kérdéseket, és a munkásoknak maguk közt folyó vitáit, csak egy esetet találtunk, amelyben a bérmunkásosztály egy tagja fogadtatott el pártatlannak a munkaadók és munkások közt kötendő uj szerződés eldöntésében. 1893 májusán a northamptoni választott birói szék a cipő- és csizmaiparnál Mr. F. Perkinst, egy dolgozó munkást választott pártatlanná. (Monthly Report of the National Union of Boot and Shoe Operatives, 1893 május.)

A pártatlan és egyedül választott biró nehéz és gyakran hálátlan tisztét rendesen tiszteletdij vagy bárminemü jutalom nélkül vállalják fel. Lord James sok időig bocsátotta megbecsülhetlen szolgálatait ellenszolgáltatás nélkül a cipő- és csizmaipar rendelkezésére. Dr. Spence Watson, aki most végezte el ötvenedik váasztott biráskodását, azt mondta nekünk, hogy csak háromszor kapott bármely dijazást, egyszer vasuti költségeit, egyszer egy kis dijat, és egy esetben, mely több heti munkát adott, jelentékenyebb fizetést. Az ügyvéd pártatlan biró, ha ilyet hivnak be, ki némi tekintetben szakember egy zavaros ügy kihámozására, rendesen fizettetik.

Mindazáltal van mégis egy iparág, mely huszonnyolc év óta mindig a választott biráskodást vette igénybe az uj munkabér-szerződések feltételeinek megállapitásánál. Ezen egyedüli kivétel a választott biráskodás elleni rendes ellenszenv alól, azt hisszük, hogy bizonyitani fogja az előző állitások helyes voltát. A „Board of Conciliation and Arbitration for the Manufactured Iron Trade of the North of England", amely 1869 óta létezik, hosszu idő óta a választott biráskodás sikerének classikus példája. Amellett, hogy egy állandó bizottságban gépezetet állit fel a magyarázási különbségek eldöntésére, és az általános kérdések megvitatására félévi gyüléseket rendel, a szabályok a megoldhatlan kérdéseket oda utalják egy külső pártatlanhoz. Husz külön alkalommal jött alkalmazásba az utolsó huszonnyolc év alatt ezen rendelkezés a jövőre szóló munkabérszerződések feltételeinek megállapitására; és minden alkalommal a választott biró döntése elfogadtatott mind a munkaadók, mind a munkások részéről.

Az általunk fentebb vázolt felfogásnak érdekes megerősitése ezen egyetlen iparágban, ahol a választott biráskodás állandó sikerü volt, az, hogy itt a munkásokat és munkaadókat megegyezve látjuk azon gazdasági felfogásban, amelynek alapján kell megállapitani a munkabéreket, és amelyekre kérik ennélfogva a választott biró döntését. Több mint egy nemzedék óta hagyományos szokás volt a vasgyárosoknál, hogy a munkások béreinek változni kell az áru piaci árával.[1] A Board keletkezése óta 1869-ben ez a felfogás ugy fogadtatott el mindkét fél részéről, mint a fő, és gyakran, mint az egyedüli irányadó a munkabérek megál-

[1] Lásd a példát idézve a History of Trade Unionism 484—486. l. Az „Old Thorneycroft's Scale", amely által a rakodók munkabérei emelkedtek vagy estek egy-egy shillinggel minden font sterling után, amely összegig változott a jelzett vasrudak ára, ugy mondják 1841-től kezdődik; lásd Mr. Whitwell tanuskodását a munka tárgyában ülésező királyi bizottság előtt 1892-ben, group A.

lapitásában. A választott biráskodási tárgyalásokról való jelentésekben ugy találjuk, hogy mindkét fél ezen elvet hangoztatja folyvást, mindenik fél más bizonyitáshoz csak érvelés kedvéért és csak akkor folyamodván, ha e fő felfogás pillanatnyilag, ugy látszik, hogy ellene szól. „Mi teljesen belenyugszunk, — mondják a munkások 1877-ben — hogy béreink a vas eladási ára által szabályoztassanak".[1] Legközelebbi alkalommal a munkaadók hangoztatják ugyanezen elvet. „A nyolc éves simuló skálai rendezés — mondta megbizottuk 1882-ben, — volt az az elv hitünk szerint, mely a munkabéreket a vas eladási ára szerint határozta meg, és szerfelett nehéz, vagy talán veszélyes is volna, állandóan eltérni attól".[2] Itt hát tényleg itt van, mint egy gondos tanulmányozó megjegyzi — az az általános felfogás, mely mind a munkaadók, mind a munkások összes esetét és okoskodását állandóan befolyásolja, hogy a munkabéreknek szorosan kell alkalmazkodniok a vas eladási áraihoz".[3] Ez határozottan ki volt fejezve Dr. R. Spence Watson által azon levélben, amelyet küldött ezen Boardhoz ötödik választott birói döntése kiséretében. Még megjegyzi, hogy „a staffordshirei kerületben fizetett munkabérek, amely pedig versenyez Észak-Angliával a vasmunkások foglalkoztatásában ép ugy, mint némely tekintetben magában az üzletben is, oly tényező, melyet nem lehet figyelmen kivül hagyni", kijelenti, „hogy az érvelések folyamán mindkét fél elismerte, hogy a vasnak tényleges ára, mint ahogy a Board számvevője által kiszedett számok mutatják, olyannak tekintendő, amit a munkabérek megállapitásánál főtényezőnek tekintendő . . . Ezen alapon — folytatja — és ezen elismerések alapján hivattam én fel arra, hogy hozzam meg döntésemet".[4]

[1] Mr. (most Sir J. W.) Peace előtt folyó választott biráskodásról szóló jelentés 1877 juliusán, Industrial Peace, 63. l.

[2] Mr. (most Sir J. W.) Peace előtt folyó választott biráskodásról szóló jelentés, 1882 áprilisán. Ugyanott 63. l.

[3] Industrial Peace, 30. l.

[4] Az 1888 november 28-iki levél és döntés; Report of Wages Arbitration before R. S. Watson, Esq., Ll. D. (Darlington, 1888).

Szembeszökő lesz, hogy az ilyszerü kérdések felett való választott biráskodás valóban azon kategóriába tartozik, amely egyszerü magyarázása vagy értelmezése annak, ami tényleg, már a felek közt létrejött megegyezés. A kérdés nagyon közel jár ahhoz, hogy egyszerü ténykérdésnek tekintessék, amelyre meg van a válasz adva, mihelyt a szükséges számok megállapittattak a vita során. Ennélfogva nem lesz meglepő azt találnunk, hogy a Board létezése óta eltelt huszonnyolc év alatt, a munkabérváltozások automatikus módon egy valóságos simuló skála utján határoztattak meg, és hogy még azon időközökben is, amikor nem fogadtatott el semmi határozott skála, a Board maga képes volt nyolc különböző alkalommal megegyezni a béremelések vagy leszállitásokra nézve anélkül, hogy egyáltalában szüksége lett volna választott biróra. Nem szükséges vitatnunk, hogy vajjon a munkaadók és munkások együttes elfogadása azon elvnek, hogy a munkabéreknek követniök kell az árakat, előny-e avagy nem a munkásokra, vagy általában véve az iparágra nézve. De az szembeszökő, hogy az északangliai vasiparban a választott biráskodás folytonos sikere, amely főleg mint láttuk, egy egyezség létező közös alapjának magyarázásával és alkalmazásával foglalkozik főleg, nem szolgáltat vezérfonalat más iparágaknak, amelyekben nincs is közös alapelv elfogadva, és amelyben az illető felek igényei ellentétes alapokon nyugszanak.[1]

[1] A Midland Iron and Steel Wages Board, melynek megszakadt létezése 1872-ben kezdődött, a North of England Board mintájára volt formálva, amelyhez szorosan hasonlit. Mivel Staffordshireben, Worcerstershireben a munkások épen nem voltak oly jól szervezve, nem működött mindig simán, de a bérváltoztatások a Board utján csaknem mindig formailag is vagy burkoltan egy simuló skála szerint hozattak létre, mig egy állandó bizottság alkalmazta az általános elveket a helyi kérdésekre. Lásd Mr. (most Sir B.) Hingley tanuskodását a munka tárgyában tartott királyi bizottság előtt 1892-ben és az előző fejezetben adott utbaigazitást.

A northumberlandi és durhami kőszénbányászok közt, ámbár a választott biráskodáshoz az uj egyezségek föltételeire nézve

De a North of England Manufactured Iron Board sikere, és hasonló székeknek még szembeszökőbb sikerei a Midland vasiparában és a northumberlandi és durhami kőszénbányaiparban, mig nem adnak valódi támogatást a választott biráskodásnak, mint közorvosszernek a strikeok ellen, először ugy látszanak, mintha a hasznosság tekintetében uj mezőt nyernének meg a választott biró részére a magyarázási vagy alkalmazási kérdéseknél. A magyarázás vagy alkalmazás ezen kérdései az egyes esetekre még a legjobban szabályzott iparágaknál is folyton előfordulnak és nagyfontosságu, hogy legyen gépezet azoknak békés és végleges eldöntésére. Itt nem csak ugyanazon kiindulási pont van mindkét félnél, de egy szabatos szerződés is, melyhez mindkét fél kötve van. Szerencsétlenségre épen ezen kérdéseknél találjuk ugy, hogy gyakorlatilag a választott biráskodás elfogadása legnehezebbnek találtatott, ámbár természetes eszköz volna. Egy általános egyezség alkalmazása az egyes munkások keresetére, vagy bizonyos minták és eljárások műszaki részletezése, nemcsak tulságosan zavaros, ha-

ismételve hozzá fordultak, az csak részben volt eredményes a strikeok meggátlására. A Northumberland Miners Mutual Confident Association öt alkalommal fordult választott biráskodáshoz 1873 és 1877 közt. De 1878-ban a tulajdonosok rájok kényszeritették a leszállitást anélkül, hogy választott biráskodás elé bocsássák a kérdést, az eredmény lévén kilenc hetes strike. 1879 ét 1886 közt a bérek skálája a simuló skála szerint automatice állapittatott meg. 1887-ben a munkaadók ismét sürgettek egy különös leszállitást, az eredmény volt egy szerencsétlen tizenhét hetes strike. Ezen idő óta a munkabérek változásai közösen állapittattak meg a közös munkabér-bizottság által, anélkül, hogy választott biróhoz fordultjanak. Az 1869-ben alakult Durham Miners Associationnek négy választott főbiráskodása volt 1874 és 1876 közt, és egy simuló skála alapján dolgoztak 1887-től 1889-ig. Ez nem gátolt meg egy hat hetes strikeot 1879-ben, melyet egy más választott biráskodás fejezett be. 1889 s 1892 közt a bérváltozások kölcsönös egyezséggel jöttek létre, de 1902-ben tört ki ez iparágban a valaha ismert leghosszabb és legelkeseredettebb küzdelem.

nem egyuttal tulságosan kevés pénzügyi fontosságu arra, hogy egy külső választott biró hivassék meg.[1] A tárgyalhatlan kérdések, hogy egy iparágat vegyünk például, amelyek a cipő- és csizma-iparban zavarba hozzák a helyi Boardokat, csak egynehány shillingre vonatkoznak és igen gyakran csak egy vagy két munkást érdekelnek. És ily kérdésekért szembeszökőleg lehetetlen, akár szivességből, akár pénzért, megnyerni oly kitünő egyén szolgálatait, aki eléggé tekintélyes a munkaadók és munkások egész testületének tiszteletét élvezni. Ahol nagy csomó munkás keresete, vagy valami komoly ipari küzdelem meggátlása van szóban, a közszellem rávisz oly minőségü embereket, mint Lord James vagy dr. Spence Watson, hogy egész napokat eltöltsenek tiszteletdij vagy jutalom nélkül a helyreigazitást eszközölni. A kereskedelmi választott biráskodásokban, amelyek jelentékeny összegek körül forognak, kitünő törvénytudósokhoz lehet fordulni, akiknek nagy dijakat fizetnek, hogy minden eset zürzavaros részleteit jól megismerjék. Az ilyen minőségü vá-

[1] Igy midőn a West Cumberland Iron and Steel Company és munkásai közt 1891-ben egy választott biráskodás alkalmával a birótól (Dr. Spence Watsontól) azt kérték, hogy állapitsa meg azon tényleges béreket, amelyeket az egyes munkásoknak fizessenek, ő megtagadta ezt a feladatot, mint olyat, amely minden választott biró hatáskörén kivül áll. „Mi történt mindig — szólt Dr. Spence Watson — minden biráskodásnál, melyet eddig teljesitettem? Általános kérdés volt a százalék körül . . . A dolog alapelve az, ami a választott birósága tartozik. A dolog részlete, hogy mint fogja az érinteni ezt vagy azt, az sohasem hagyható választott birósága . . . Ezen ügy felett már több estét eltöltöttem ezen okmányok megismerése miatt és átdolgoztam igy és ugy, de nekem nincs e részletekre képességem, és Önök sem adhatják meg azt nekem . . . Az egyéni fizetés kérdése bizonyára oly kérdés, mely a műhely igazgatója és a munkások közt, s nem egy harmadik fél által döntendő el.“ Kéziratos tárgyalás. Le vagyunk kötelezve Dr. Spence Watsonnak, hogy engedélyt adott átolvasni ezen és más okmányokat, mint szintén sok más becses eszméért és birálatért.

lasztott biró nagyon is drága személyiség arra, hogy hozzá lehessen fordulni az általános bérszerződések alkalmazásáért különös esetekre, és az államférfi vagy emberbarát nem szakithat annyi időt. Más oldalról,ha, mint a cipő- és csizmaiparban, hogyha valaki olyanhoz fordulna, aki benne van az iparágban, nehéz elkerülni az osztályfelfogás gyanuját. A más kerületből való nagy munkaadótól, akinek szolgálatait veszik igénybe rendesen, alig lehet várni is, hogy megnyugtassa a munkásokat. Más oldalról pedig a munkaadók nem fognak belenyugodni abba, hogy egy munkás döntéséhez legyenek kötve.

Szerencsére nem szükséges sem a munkaadóknak, sem a munkásoknak belemenni ezen dilemmába. A kereskedelmi világból a magyarázás mindezen kérdéseire nézve vehető helyes hasonlat sem a választott bíróság költséges és kidolgozott döntése, hanem az az egyszerü szervezet, hogy egy listát állitsanak fel a vételi vagy bérszerződéssel kapcsolatban. Ahelyett, hogy egy külső tekintélyt hivjanak be, olyat, aki eléggé kitünő arra, hogy ismert és bizalmat gerjesztő legyen mind a két félre, mind a két fél maga legyen képviselve egy költségbe nem kerülő szakember által, akinek rendes dolga a kérdésben forgó különös számadások vezetése. A két szakember ritkán fog bármi nehézséget is találni abban, hogy egy ugyanazonos döntésre jussanak. Ez teljesen megfelel azon gépezetnek, amelyet oly sikeresen alkalmaznak a lancashirei gyapotiparban. A két titkár, aki elmegy azon gyárba, amelyben a magyarázás szempontjából valami kérdés felmerült, minden lényeges tekintetben teljesen megfelel azon két házügynöknek, akiket alkalmaznak egy butorozott házban, egyfelől a tulajdonos, másfelől a kijövő bérlő. A bérszerződések magyarázásában még több igazolása van ezen eljárásnak, mint egy leltár felvételének. A házügynök feladata mind a két oldalról az, hogy a legjobb feltételeket szoritsa ki ügyfele részére. De azon szakemberek, akik elmennek egy gyapotmalomba, egy munkás vagy a munkaadó részéről jövő panasz folytán, nincsenek a közvetlenül érde-

kelt felek akármelyike által sem alkalmazva és nem felelősek annak. És ámbár az egyik az egyesült munkaadókat és a másik az egyesült munkásokat képviseli, mind a kettő azért tartatik és fizettetik, hogy egy ugyanazon célt biztositsanak, szerezzenek teljes egyenlőséget egyik és másik malom közt. Ami tehát a létező általános szerződéseknek a munkaadók és munkások közt alkalmazását illeti a különleges esetekre, a választott biráskodás bár lehetséges, de egy kétes megoldás. Az egyedüli mód hatásos pártatlanra tenni szert ily műszaki dologban csak az, hogy állandóan alkalmaztassék egy magas képzettségü szakember, aki egész idejét e dologra forditsa. De mihelyt egy iparág eléggé jól van arra szervezve, hogy meg legyen neki a szükséges költsége egy arravaló fizetett pártatlan biróra, mindkét fél fizetett szakértőjének közös tanácskozásában egy sokkal gyorsabb, olcsóbb és egyöntetübb módszert találnak a magyarázás kérdéseinek eldöntésére, mint aminőt tud nyujtani bárminemü választott biráskodás.[1]

Az olvasó most már oly helyzetben van, hogy megitélheti, mennyi valószinüséggel alkalmazható a választott biráskodás kész orvosságul strikeok vagy kizárások ellen, vagy csak azt is, hogy mennyire lehet állandó tüneménye a közös alkubérre berendezett leginkább kifejlett gépezetnek. A valóban döntő kérdésekben, — azon kérdésekben, amelyek egy uj egyezség létrehozása körül merülnek fel — rendes és önkéntes felkeresése a pártatlan birónak csak azon valószinütlen esetben várható a mi véleményünk szerint, hogyha mind

[1] Azon ritka esetben, amikor két házügynök nem tud megegyezni, ugy tudjuk, hogy a gyakorlat köztök az, miszerint a dolgot egy más szakemberhez terjesztik privát uton, akinek döntését aztán magokénak elismerik. Ha a lancashirei gyapot-üzletben a munkaadók és munkások kerületi titkárai nem egyeznek meg egy magyarázási kérdésben, az, gyakorlatilag a központi titkárok közös elhatározása alá terjesztetik. De az ily ténykérdésekben, hogy *ha ugyanazon vezérelvnek fogadtatnak el teljesen mindkét fél által,* ritkán van valami áthidalhatlan véleménykülönbség hivatásos szakértők között.

a tőkepénzesek, mind a munkások ugyanazon elveket fogadnák el a munkabérek helyes alapjai gyanánt. Láttuk, mily hátsó gondolat nélkül fogadták Észak-Anglia legjobban nevelt munkásai 1870 és 1885 között a tőkepénzesek azon vezérelvét, miszerint egyáltalában méltányos, mikép a munkabérek változzanak a termény eladási ára szerint. Husz éven át a dél-walesi bányászok ugyanazon elvet vették alapul. Ha ez a felfogás elfogadtatnék más iparágak által is, képzelhető, hogy a választott biráskodás népszerűbbé lenne közöttük. Más oldalról, a munkások közt erős érzelem nőtte ki magát egy megállapitott minimális életfentartás mellett, amelyet ugy tekintenek, mint az ország iparára nehezedő első terhet, és amelyet az egészséges családi élet és polgárosultság követelményei állapitanak meg. Hogyha a tőkepénzesek ezt a felfogást fogadták el, a választott biráskodások közönségesekké lennének, mert minden egyes kérdésben a határozott kérdés az lenne, hogy mily feltételek kivántatnak meg az iparban arra, hogy a termelők különböző osztályai az által civilizált módon megélhessenek De az. alapelvekre nézve nincs ma semmi ily megegyezés láthatáron. Ennélfogva kénytelenek vagyunk nem helyezni semmi nagy várakozást a pártatlan biró döntésére, mint a küzdelem megakadályozására szolgáló módszerre a munka jövő feltételei megállapitásánál. Sőt nagyon magasra nem vagyunk képesek a választott biráskodás gyakorlati értékét becsülni a létező általános egyezségeknek a részleges esetekre való alkalmazásánál sem. Gyorsaságban, műszaki hatályosságban és olcsóságban a „részrehajlatlan kivülálló" alatta áll mindkét fél fizetett titkára együttes döntésének.

De ámbár a választott biráskodás aligha fogja helyettesiteni a közös alkut, vagy meggátolni azt, hogy esetleg megszakadjanak a tárgyalások, megvannak neki mégis a maga előnyei a legjobban szervezett iparágak kivételével mindenütt abban, hogy magokat a tárgyalásokat viszik előre. A hatásos közös alkuvás első feltétele az, hogy a felek szemtől szembe kerüljenek egymással és barátságos módon vitassák

meg egymás igényeit. De gyakran ez a kezdeményező lépés igen nehéz. Hajlandók vagyunk elfeledni, azon szabályos tárgyalásokat leirva, amelyek az oly nagyon jól szervezett iparokban folynak, mint a gyapotmunkások, kazánkovácsok vagy a northumberlandi és durhami kőszénbányászoké, hogy mily uj és szokatlan dolog még mindig a tőkések és munkásoknak egyenlő joggal tanácskozni, elismerni egymás képviseltető képességét és tárgyalni egyenlő nyugodt kedélylyel, szakismerettel és érvelési ügyességgel azt, hogy minő feltételek mellett szerződtesse egy munkaadó a saját maga munkásait. Még mai nap is, az iparágak nagy többségében, a mesterek méltóságokon alólinak tartanák önkénytelen tárgyalni a munkásegyesületek vezéreivel egyenlő jogon; és mint lehetetlent utasitanák vissza azt az eszmét, hogy mutassák meg nekik az ő nyereség- és veszteség-számláikat, vagy csak azon árakat is, amelyeket áruikért kapnak. Pedig épen ezen tények azok, amelyekre alapitják a munkabérek leszállitása, vagy a munkabérek emelésének megtagadása iránt elfoglalt álláspontjokat. Más oldalról a munkások épen az ily félig szervezett iparágakban, tele vannak előitéletekkel, a tények nem ismerésével és teljesithetlen vágyakkal. Ily viszonyok közt, még ha a munkaadók hajlandók is tárgyalni egyáltalán a munkásokkal, nem lehet őszinte eszmecsere, nem lehet egymás helyzetének valódi megértése, — rövidesen, nem lehet sikeres tárgyalás. Egy részrehajlatlan pártatlan bihóhoz való fordulás az ezen nehézségekből való kimenekülés egyik utja. A munkaadó méltóságát nem sérti, hogy meg kell jelennie egy kitünő törvénytudós vagy államférfi előtt, aki tényleg birói minőségben áll. Csak természetesnek találhatja, hogy a választott biró kikérdezi oly valódi tények felől, amelyekre alapitja mind a két fél igényét. Maga az a puszta tény, hogy mind a két félnek elő kell adni szabatos formában igényét oly módon, amelyet a keresztkérdésekben igazolnia kell, már egy nagy nyereség. De ha a választott biró tapintatos és gyakorlott, sokkal többet is tehet arra, hogy megegyezésre vigye a feleket. Felfedezi, barátságos vizsgá-

lódás utján, hogy mi az voltaképen, amit mindegyik fél lényegesnek tart, és ügyesen félreteszi minden korábbi küzdelmek izgató emlékét vagy azon elméleti érveléseket, amelyek az eset szük határain tulmennek. Barátságos beszélgetés közben egymásután mindkét féllel, tisztába hozni mindkét fél valóban erős érveit, elmondja azokat a legszorosabb formában és kellő időben, a legbékésebb kifejezésekkel erőteljesen közli az ellenféllel. Azok, akik olvasták az eljárást oly tapasztalt választott biró előtt, mint dr. Spence Watson, azt hisszük, egyet fognak érteni velünk, ha azt érezzük, hogy az ő csodálatos sikere a választott biráskodásban sokkal inkább tulajdonitható ezen békéltetési ügyességnek, semmint döntései csalhatatlan voltának. Egyik esetben a másik után meglep bennünket az a tény, hogy sokkal előbb, semmint vége volna a vitának, a kérdések nagy része már meg van oldva, a vita tárgyai már annyira megszükültek egymás igazainak kölcsönös elismerése által, hogy mikor végre a döntés megtörténik, mindkét fél előre hajlandó azt, mint elkerülhetetlent, elfogadni.

A békéltetés ezen türelmes munkájában fekszik a választott birósági eljárás valódi értéke. Nincs semmi bűvös egy választott biró döntésében, hogy lehetetlenné tegye a strikeokat vagy kizárásokat. Ha bármelyik fél tényleg inkább akar küzdeni, semmint a legkisebb ponton is engedni ellenfelének — vagyis azon esetekben, amikor vagy a munkaadóknak, vagy a munkásoknak tulnyomó erejök van — nem lesz választott biráskodás. Ha mind a két fél kész alkudni, és elegendőleg jól van szervezve és jól van nevelve arra, hogy képes is legyen arra, semmi külső beavatkozásra nem lesz szükség. Az oly iparágakban azonban, ahol a szervezés megkezdődött, de még nem érte el legfelsőbb fokát; ahol a munkaadók már kénytelenek elismerni a munkások egyesületének erejét, de még nem mentek annyira, hogy azok megbizottaival a valódi egyenlőség alapján tárgyaljanak; ahol a munkások eléggé erősek arra, hogy strikeoljanak, de nem rendelkeznek még gyakorolt tárgyalók szolgálataival, ily

esetekben egy kitünő külső ember beleavatkozása a legnagyobb értékü lehet. Kevés fontossággal bir, hogy beavatkozása a választott biráskodás vagy békéltetés formáját ölti magára — vagyis, hogy fel van-e hatalmazva ugy zárni be a tárgyalást, hogy maga ad végül, mint pártatlan, döntést, vagy pedig várnia kell addig, mig a feleket rábirja arra, hogy az általa, mint elnök által szerkesztett egyességet aláirják. Mindkét esetben az a valódi feladata, hogy a közös alkuvás menetét ne helyettesitse, hanem elősegitse. És szemben azzal, hogy rendesen lehetetlen bármely közös vezérelvben megegyezni a munkabérek valódi alapjára nézve, szemben a munkás gyanakodásával az észmunkás neveltetése iránt és a munkaadó félelmével[1] a korteskedési hajlamtól; és tekintetbe véve, hogy mily fontossága van annak, hogy az ereményhez biztosittassék az általános belenyugvás, hajlandók vagyunk azt hinni, mikép a „kitünő külső ember" beavatkozása, szabályképen, sokkal jobban elfogadható és valószinüen sikeresebb lesz, ha bevallottan csak mint békéltető, szerepel.[2]

Ezen feltevést az utolsó néhány év eseményei is igazolják. Három nevezetes alkalommal kéretett külső beavatkozás egy komoly ipari összeütközés elintézésére. 1893-ban Lord Rosebery, az akkori kabinet kifejezett óhajára, elintézett egy oly küzdelmet, amely talán hat héten át szüneteltette Angla közepén a kőszén-ipart. 1895-ben Sir Courtenay

[1] Igy, a Tyneparti vezető munkaadók némelyike által létesitett Foreman's Benefit Society szabályai közt van intézkedés arra nézve, hogy a társaság és egy tag közt felmerült minden vita választott bírósághoz utasittassék. A szabály jelentősen hozzáteszi: „A következők nem választhatók választott birákul: Oly egyének, akik vagy birnak már szavazattöbbséggel szerzett politikai, helyhatósági vagy más állásokkal, vagy jelöltek ilyenekre; lelkészek."

[2] „A békéltetésnél a vitatkozók igyekeznek meggyőzni egymást, a választott biráskodásnál meggyőzni egy harmadik személyt. Mivel az első esetben, mindkét félnek egyenlő ismerete áll a dolognak rendelkezésre, csaknem szükségképen arra kell töre-

Boyle, a Board of Trade állandó titkára, hozta létre azt az egyességet, amely a cipő-ipar nagy strikejának vetett véget. És Lord James, a mai konzervativ kormány kitünő tagja, 1896 januárján hozta létre hosszas tárgyalások után, egy nagy küzdelem befejezését a Clyde és Belfast hajóépitők és gépészei közt. Azonban dacára ezen előkelő emberek hivatalos állásának, jellemző tény, hogy egyik esetben sem kérték őket arra, sem ők nem kisérlették meg azt, hogy a gordiusi csomót egy pártatlan vagy választott biró törvényes döntése utján oldják meg. Nem az volt feladatok, hogy a dolog érdemét vizsgálják. Nem azért fordultak hozzájok, hogy ők magok döntsék el, vajjon a munkaadóknak van-e igazságok, vagy a munkásoknak. Sőt még az sem volt dolguk, hogy azon ellentétes gazdasági elvek közt válaszszanak, amelyre fektették a felek igényeiket. Az ő működésök annyiból állott, hogy mindkét fél képviselőit beszéljék rá, hogy mindaddig tárgyaljanak, amig csak oly alapot nem találnak, amelynek alapján lehetséges lesz rájok nézve megegyezni.

A békéltetés ezen munkája, ugy hisszük, nagy és még sok éven át folyton növekvő szerepre van hivatva ezen ország munkaküzdelmeiben. A közvélemény mai állapotában, ami legalább a nem tökéletesen szervezett iparágakat illeti, egy külső békéltető közbelépése a rendes közös alku előhirnökének tekintendő. Sok iparágban magok a munkaadók sincsenek valamely társaságban egyesülve; több másban még dölyfösen nem akarnak megtárgyalni egyes ügyeket

kedniök, hogy ügyük erős oldalait mutassák fel, és csakis azokat. Egyszerü ügyvédi fogásokhoz való minden kisérletet félredobnak. Elismert tények erejéhez kell fordulniok. De a második esetben az ügyvédeskedés szükséges, és minden sokféleségében, a nem kivánatosban szintugy, mint a tagadhatatlanul jóban is jelen van. Erős küzdelemben állanak kezdettől végig. A választott birásko-dás jobb, mint a strikeolás, vagy kizárás, de rosszabb a békéltetésnél. Az ipari béke minden formájában jobb, mint az ipari háboru." Compulsory or Voluntary Conciliation: R. Spence Watson, Iron-workers' Journal, 1895 jun.

munkásaikkal. A hosszas küzdelmek alatt a közvélemény ma már csaknem kényszeriti a feleket ujra kezdeni a tárgyalásokat; és egy kitünő kivül álló beleavatkozása a közös alkuvás legjobb uttörőjének bizonyult be. Az ő társadalmi helyzete vagy hivatalos állása biztositja még izgatott emberek közt is a tárgyalásnál a méltóság, rend és az egymás érzelmei iránt való figyelem teljes mértékét, mig megakadályoz bármely elsietett szakitást vagy abbahagyást. Amig Lord Rosebery hajlandó volt tovább folytatni az ülést, gyakorlatilag lehetetlenné vált akár a bányatulajdonosoknak, akár a bányászoknak megtagadni a tárgyalást. De az elnyujtott vita nem vezet megegyezésre, hacsak a felek nincsenek jó viszonyban egymással, és nem hozatnak barátságos hangulatba. A békéltető feladata gondoskodni arról, hogy ezen jó hangulat légköre meglegyen és megtartassék. Az a kitünő ebéd, amelyet Lord Roseberry adott a tulajdonosoknak és bányászoknak együtt, valószinüleg jobban közrehatott az egyezség létrehozására, mint a megélhetési munkabér felől szóló legmeggyőzőbb érvelések. Mindez azonban csak előzetes munka az igazi dologhoz. Már leirtuk azt a jelentékeny részt, amelyet egy tapintatos és gyakorlott választott biró játszik azáltal, hogy kiveszi mindegyik félnek érveiből a legjobb érveket, ujra szóvá teszi azokat a legrábeszélőbb módon és kiszorit a vitából minden felesleges forrását az izgatottságnak, mint szintén a nem lényeges különbségeket. Az eszményi békéltető ehhez hozzáadja a szerencsés találékonyságot és termékenységet lehetséges alternativák felállitásában. A vita egész folyama alatt ügyel azon különös pontokra, amiknek mindegyik fél valódi fontosságot tulajdonit. Gyors szeme van a megegyezés elfogadható részleteire nézve. A helyes lélektani pillanatban, amikor már a vita unalmas kezd lenni mind a két félre nézve, ő készen áll egy formulával. Ez a tárgyalás válságos pillanata. Ha a felek fizikailag és elmeileg fáradtak és mégis tetszenek magoknak és többé nem haragusznak ellenfeleikre; ha a békéltető ügyes szerkesztésében megtalálják a formulát,

amely mig kölcsönös engedményeket tartalmaz kisebb kérdésekben, magában foglal, vagy legalább mindkét fél szerint magában foglalni látszik, igen sokat abból, amire mindegyik törekedett, a javaslat valószinüleg el fog fogadtatni, ha nem is közfelkiáltással, mindenesetre egy pár kisebb módositással, hogy megóvassék egyik vagy másik félnek a tekintélye; és csaknem mielőtt a lassubb észjárásu képviselők némelyikének lett volna elég ideje végiggondolni, hogy mik lesznek a megegyezés következményei, az egyezség már alá van irva és a béke biztositva van.

Látjuk ennélfogva, hogy a külső beavatkozás munkabérküzdelmekbe lehet a legnagyobb értékü is, és azt képzeljük, hogy még sok időig fog a legjobban szervezettek kivételével minden iparágban nagy, sőt még növekvő szerepet játszani. De eljárása nem lesz a szabatosan ugynevezett választott birósági, hanem inkább békéltetési, ámbár ezt gyakran fogják választott biráskodás elnevezése alatt teljesiteni. Ahelyett, hogy arra törekednék, mikép feleslegessé tegye a közös alkuvást, a választott biró mind nagyobb és nagyobb öntudattal fog igyekezni azt előmozditani. Tényleg ahelyett, hogy az ipari szervezetnek betetőzése volna, a viták odautalása a pártatlan külső emberhez, a tökéletlenség jele. A választott biráskodás a nem tökéletesen szervezett iparágak ideiglenes segédeszköze, amely arra való, hogy félrelökje azt mindegyik akkor, amikor egy oly felsőbb szervezési fokot ér el, mint a gyapotmunkások vagy kazánkovácsok. Az 1896-iki kormány helyesen tette tehát, amikor törvényjavaslatát a választott biráskodásról leszállitotta szerényen a békéltetésről szóló törvénynyé. A hires 1867 és 1872-iki törvények, amelyektől oly sokat vártak, most egyszerüen eltöröltettek. A Board of Trade felhatalmaztatott egy ipari küzdelemben „tanulmányozni a különbség okait és viszonyait.“ Beleavatkozhatik, mint a béke barátja, rábeszélni a feleket, hogy lépjenek egyezségre. Ha óhajtanak békéltetőt, kinevezhet egyet. Végezetül, ha mind a két fél kivánja, mikép a döntés választott birósági uton hozassék létre és kiván-

ják, hogy a Board of Trade nevezzen ki választott birót részökre, a Board of Trade teljesitheti e kérést, amint hogy teljesithette volna egyáltalában ezen törvény nélkül is![1]

Ez a következtetés lehangoló lesz azokra nézve, akik a választott biráskodásban, nem pusztán a közös alkuvásra való alárendelt és időleges segitő eszközt látnak, de kész orvosszert az ipari szünetelések ellen. A választott biráskodás népszerüségének mély gyökerei vannak. A sürgető közóhaj háta mellett, mely minden strikeot vagy kizárást meg akar szüntetni, ott rejtőzködik az az érzelem is, hogy az egész közönség érdekében sem a munkaadóknak, sem a munkásoknak nem lehet megengedni, hogy paralyzálják saját iparágokat. Hogy ha az egyik rész vagy a másik makacskodni látszik, mindjárt megindult a lárma a kötelező választott biráskodás iránt, vagyis az állam hatalmának közbeléptére. Nem szükséges részleteznünk azon számos javaslatot, melyek tétettek állami választott biráskodó székek iránt, a Board of Trade önkéntes közbelépésére, vagy mindkét fél részéről nagy összeg pénzek letétbe helyezése végett, amelyek a döntés el nem fogadása esetére elkoboztatnak. Az ily javaslatok szerzői mindig egy dilemma előtt állanak. Hogy ha a választott biráskodás ily neméhez való fordulás még mindig önkénytes, akkor az a kényszer, hogy birságoknak vagy törvényes eljárásoknak vetik magokat alá,

[1] Az ezen törvény első évi hatásáról szóló jelentés, melyet a parlamentnek 1879 juliusán nyujtottak be, mutatja, hogy 35 ily kérelem adatott be a Board of Tradehez. 7 esetben a Board megtagadta a közbelépést. A további 28 eset közül 18 befejeztetett, többé vagy kevésbbé formális egyeztetéssel és 5 választott biráskodással, amelyből egy volt a határvonal meghuzási kérdés a munkások különböző csoportjai közt, a többi 4 pedig kis helyi vita volt, mind rosszul szervezett iparágakban vagy kerületekben. Három eset,, beleértve a hires strikeot a Lord Penrhyn palakőbányáinál és a cipőgyárosokét Norwichban, megoldhatatlan maradt, mert a választott biráskodást visszautasitották két izben a munkaadók, és egyszer mind a két fél.

aligha lesz alkalmas akár a munkaadókat, akár a munkásokat rávenni, hogy ráadják magokat.[1] Ha más oldalról, ez kényszerítő lesz, az semmi más nem lesz, mint egy ujszerü törvényes becikkelyezés. Lehet aztán érvelni, hogy a közjólét megvédése érdekéből a közönségnek joga van közbelépni és meghatározni azon feltételeket, amelyek mellett dolgozzanak a munkások, és amelyek mellett fogadják fel őket a tőkések. Ilyen esetben talán a közönség döntése legjobban testet ölthetne egy részrehajlatlan választott bíróság döntésében, amely az állam minden ünnepélyességével volna felruházva. De itt aztán már kimegyünk a helyesen ugynevezett választott biróság területéről. A kérdés akkor aztán már többé nem az, hogy egy veszekedést simitsunk el a tőkések és munkások között, hanem az, hogy szándékosan a közönség által határoztassuk meg azon feltételeket, amelyek közt engedhető csak meg némely ipari művelet végrehajtása. Egy ilyen döntést aztán rá lehetne kényszeriteni

[1] A következő kivonat egy oly tapasztalt és jól sikerült társaságnak, mint az United Textile Factory Workers' Association annak egy uj jelentéséből, jelentőséggel bir. „Békéltető székek. Egy nagy csomó törvényjavaslat nyujtatik be állandóan a kérdés felett, de az önök tanácsa nem gondolja, hogy valami hasznos cél előmozdittatnék az által, ha bármelyike törvénynyé válnék. Az elv, amelyen mindezen javaslatok alapulnak, az, hogy . . . mikor a tőkejövedelem leszáll, a munkabérek és a tőke jövedelme is együtt leszálljon le vele . . . A pártatlan sohasem a munkás, hanem a felsőbb osztály egy tagja, kinek rokonszenve és érdeke a munkabérek alacsonyan tartásának irányában fekszik . . . Azt hiszszük, hogy a most bemutatott javaslatok olyan csapóajtók, amelyeken a munkások bérének egy része elvész, és ennek folytán elleneztük azokat." (Report of the Legislative Council of the United Textile Factory Workers Association 1893—4-re, 14. l.). Lásd továbbá a bányászok szövetsége és a vezető bányatulajdonosok közt tartott értekezletek jegyzőkönyvét, 1896-ból, amelyben a munkások képviselői végig elleneztek minden választott biráskodási javaslatot, amelylyel, mint ismételték, „jöhet egy ember és eldöntheti azt, amit mi magunk nem tudunk eldönteni".

azon felekre, akiknek vonakodása tette azt szükségessé. Ez nem foglalja magában azt, mint gyakran állitják, hogy a munkásokat katonaezredek kisérjék be a gyárakba, vagy hogy a rendőrség nyissa meg a makacskodó munkaadó gyárkapuját (és pénzesszekrényét). Mindaz, amire szükség van, hogy a döntés elrendelje, az, hogy ha a tőkések óhajtanak folytatni valamely különös iparágat, azt csak a meghatározott feltételek mellett tehetik. Ezen feltételek rákényszeritése volna a hivatalos vizsgálat tárgya, s ezt követné a hivatalos büntetés annak megtörése ellen, ami tényleg az ország törvénye volna. Itt, az igaz, nem találjuk meg a strikeok és kizárások ellen a hatásos ellenszert. Ámbár az ipartörténet számos agitációról és okos agitációról tud a mellett és az ellen, hogy a foglalkoztatási különböző feltételek törvénynyel állapittassanak meg, soha sem volt sem kizárás, sem strike egy uj gyári- vagy jancsibankó-törvény ellen. De azáltal, hogy ha ezt a módszert fogadjuk el arra, hogy elkerüljük a tárgyalások alkalmi szétesését a közös alkuvásoknál, egyáltalában feleslegessé tesszük a közös alkut. A munka feltételei nem fognak többé a mesterek és munkások alkudozására hagyatni, hanem hatóságilag állapittatni meg az ő hozzájárulások nélkül, oly módon, amint a közönség, mely egy választott biró utján működik, leghelyesebbnek találja. A kényszeritő választott biráskodás tényleg azt jelenti, hogy a munkabérek törvény által állapittatnak meg.[1]

[1] Ily formáját tartalmazza a kényszeritő választott biráskodásnak a Factories and Shops Act 1896-ból Victoria gyarmatban, amely kimondja (15. szakasz), hogy „abból a célból, hogy megha tároztassék a legalacsonyabb ár vagy bér, amely fizetendő mindenkinek azért, hogy egészben vagy részletében elkészit vagy gyárt bent a gyárban vagy műhelyben, vagy azon kivül, bármely ruházati cikket vagy ruhadarabot, vagy butort, vagy kenyérsütést, vagy sütést, a kormányzó tanácsban időről-időre, ha helyesnek tartja, egy külön széket nevezhet ki", amely félig a munkaadók, félig a munkások képviselőiből áll. A szék aztán megszabhatja azon minimális béreket, amelyek fizetendők az egyes cikkekért,

IV. FEJEZET.

A törvényi becikkelyezés módszere.

Nem szükséges emlékeztetnünk a History of Trade Unionism olvasóit, hogy egy törvény minden idővel egyik olyan eszközül képzeltetett a britt munkásegyesületek által, amelylyel óhajaikat elérhetni gondolták. Az a buzgalom,

darabszámra az otthoni munkánál és akár idő, akár darabszámra a gyári munkánál. Mindazon munkaadó, aki kevesebbet fizet, mint az igy megállapitott minimum, pénzbirság alá esik, és harmadik megszegés esetén, az ő gyárának vagy műhelyének engedélye (mely nélkül nem folytathatja az üzletet), „minden további vagy más alap nélkül, mint ez a törvény, megsemmisittetik a főhivatalnok által". Ezen valódi törvényes megállapitása a minimális munkabérnek, hatásában nagy érdeklődéssel lesz kisérendő a közgazdák által. Az 1894-iki New Zeelandi törvény alapján, melyet W. P. Reeves, most a gyarmat londoni főügynöke, vitt keresztül, oly munkaviszályok, amelyekben munkásegyesületetk vannak érdekelve, odaterelhetők először a nyilvános békéltető székekhez és ha ezek nem végzik el, a választott bírósághoz, amely áll a főtörvényszék egy birájából két ülnökkel. Ezen bíróság belátása szerint döntését törvényes eljárással is végrehajtathatja. Ezen törvény teljes leirása feltalálható a végző fejezetben. A New South Wales-i (1892) és délausztráliai (1894) békéltetési és választott biráskodási törvények gyakorlatilag sikertelenek voltak. („Quelques experiences de la Conciliation par l'Etat en Australasie": Anton Bertramtól, a Revue d'Economie Politique 1897 juliusi számában.)

amelylyel hittek ezen különös módszerben, és azon kiterjedés, amelylyel képesek voltak azt alkalmazni is, változott az idő politikai viszonyaihoz képest. A városi mesteremberek szoros ipari társaságai és a tizennyolcadik század gyapotmunkásainak kiterjedt egyesületei főleg a törvényre támaszkodtak, abban, hogy biztositsák iparágaik szabályozását. Annyira ez volt az eset, hogy a tizennyolcadik század munkásegyesületi ügyeinek leghiresebb tanulmányozója kijelenti, mikép a törvény áthágóinak „törvényes üldözése" volt ezen szervezetek főcélja,[1] és hogy tényleg az angol munkásegyletek abból eredtek, mikép nem vették tekintetbe a munkabérek megállapitására és a segédidő szabályozására vonatkozó szabályokat. Főcéljok volt, mondja Brentano tanár, a „létező törvényes és szokásos iparszabályzatok fentartása. Mihelyest az állam megszünt rendet tartani, annak helyébe léptek." [2] Igaz, hogy a későbbi kutatás napfényre hozott számos régi egyesületet, mely betegegyletből, vagy szenvedélyes strikeokból keletkezve, a kölcsönös biztositás és közös alkuvás rendszereihez ragaszkodott. De Dr. Brentano általánositása a tizennyolcadik század egyesületeinek céljait és módszereit illetőleg, nagyban csak megerősittetett és igazoltatott. Feltünő lett volna, hogy ha a munkásegyesületek nem igy jártak volna el, még az 1799-iki nagyon szigoru törvény előtt is a munkások minden összejátszása ellen, még a közös alkunak puszta eszméjét is gyülölték a munkaadók és erősen ellenezte a közvélemény. Más oldalról, a müvelt és uralkodó osztályok többsége egészen észszerünek csak azt találta, hogy a munka feltételeit a törvény állapitsa meg. Ehhez képest azt találjuk, hogy azok a munkások, akiknek kifogásaik voltak a megszokott életmódjokat fenyegető ujitások ellen, bizalommal fordulhattak uj munkaadóikkal szemben a megyei gyülésekhez, képviselőházhoz vagy a tit-

[1] Brentano's Gilds and Trade Unions (London, 1870), CLXXIV. l., vagy (110. az uj nyomásban).

[2] Ugyanott CLXXVII. l. (vagy 113. l. az uj nyomásban).

kos tanácshoz. Azt látjuk, hogy a munkásegyesületek szerveztek bizottságokat arra, hogy a törvényt életbeléptessék, hogy ügyvédeket tartsanak, akik az ő ügyeiket védelmezzék a törvényszékeken; hogy nagy összegeket költöttek munkabértabellák kidolgozására, melyet a hatóságok alkalmazzanak; hogy tanuskodásokat szerezzenek a megyei törvényszékeken ezen liszták támogatására; hogy ügyvéd kíséretében jelenjenek meg a képviselőház szine előtt és a Lordok házának bizottságai előtt, kérelmezve uj törvények hozását vagy ellenezve a munkaadók által benyujtott törvényjavaslatokat; és hogy végül szervezzék meg a politikai agitáció minden gépezetét, a peticiók egész özönével, az utcákon való nagy tüntetésekkel, a parlamenti folyosózással és alkalmilag, ahol a tagok mint szabad emberek véletlenül szavazatjoggal birtak, a választások befolyásával.[1]

Az által, hogy a parlament és a törvényszékek elfogadták a laisser faire tanát, mindez a gépezet feleslegessé vált. Csakhamar puszta pénzfecsérléssé vált a kérvények szervezése, a küldöttek és tanuk kiküldetése, az ügyvédek vagy jogtanácsosok fizetése, mert minderre csak az volt a doctrinaire válasz, hogy nem bocsátkoznak be az ügy érdemébe. 1800-tól kezdve ugy találjuk, hogy a képviselőház minden bizottsága ugyanegy irányban adta véleményét. „Azon véleményben vagyunk, hogy a törvényhozásnak semminemü beleavatkozása az ipar szabadságába, vagyis minden egyes ember teljes joggal bir ugy rendelkezni a saját ideje és a saját munkája felől, amint legelőnyösebbnek találja a saját érdeke szempontjából, s igy az nem történhet meg anélkül, hogy meg ne sértse a közönség jóléte és biztosítására való főfontosságu általános elveket, anélkül, hogy ne vétesitse a legveszedelmesebb előző eseteket, anélkül, hogy ne mulyosbitsa igen rövid idő multán már, az általános nyomor

[1] Példák a munkásegyesületi tevékenység mindezen formájára a tizennyolcadik században találhatók a History of Trade Unionismban 27., 33., 34., 40—54. l.

sulyát és ne görditene akadályokat az ellen, hogy az a nyomor valaha is megszüntethető legyen.“ [1] El lévén igy zárva egyként a nyilt közös alkutól és a törvényes becikkelyezéstől, a század első negyedének munkásegyesületei a kölcsönös biztositás módszerére estek vissza, amelyet a titkos kényszer felhasználásával nagy mértékben módositottak. Azokat, akik vonakodtak dolgozni „az iparág érdekeivel ellentétes módon“ lelkesült áldozatkészséggel támogatták, mig az „árulókat“ boycottálták, sőt épen üldözték is. Amikor a munkaadók bünügyi üldözéssel vágtak vissza, vagy a munkásegyesületi tagok elbocsátásával, a munkások hirtelen strikeokkal vagy mérges verekedésekkel válaszoltak, amiket a gépek összetörése és erőszakoskodás büntényei követtek. Főleg az a remény, hogy ezen eltakart lázadásnak véget vethetnek, vitte rá a földbirtokos urakból álló parlamentet, hogy eltörölje a Combination Laws, és igy képessé tegye a munkásegyesületet első izben arra, hogy nyiltan folytassa tárgyalásait a munkaadókkal.

Az évszázad egész következő negyedében a munkásegyesületi tevékenység főleg arra irányult, hogy a közös alku gépezetét épitse ki.[2] Ez könnyen megmagyarázható. Amig a

[1] Report of Commitee on Petitions of Artisans, 1811 junius 13.; History of Trade Unionism, 54. l.

[2] Az a tény, hogy történetök ezen korszakában vonták magokra a munkásosztályok törekvései a közgazdák és a sajtó figyelmét, azt hiszszük, nagy részben megmagyarázza azt a közönséges felfogást, mintha a munkásegyleti ügy kizárólag a közös alkuból állanaki a velejáró „botokkal és srikeokkal.“ 1824 és 1869 közt tényleg a munkásegyleti mozgalom minden birálata és elitélése predikációk formájában nyilvánult a közös alku lehetetlensége és a strikeok rosszhiszemüsége ellen. Még magok a közgazdák is, ugy látszik, hogy nem ismerték vagy az összejátszások történetét, amelyet biráltak, vagy azok céljainak és módszerének természetét és különböző voltát. A munkásegyesületi célok és munkásegyesületi módszerek ezen kancsalszemü magyarázata még mindig ott rejtőzik egyes vezércikkekben és népszerü gazdasági kézikönyvekben.

philosoph radikálisok, sőt tényleg nagy része a művelt közvéleménynek is ezen nemzedékben, együttműködött az egyletekkel abban, hogy szélesbitse és biztositsa az ő törekvéseiket a közös alku rendszerére, minden oly felfogás, mely arra célzott, hogy a rendes munkás munkafeltételei törvénynyel szabályoztassanak, a középosztályu választók által kérdésen kivül állónak tartatott. Azon iparágak, amelyekben volt valamely kilátás (akár a filanthrópok figyelmeztetése, akár valamely különös bajok folytán) arra, hogy különös törvény hozassék reájok, még mindig arra törekedtek, hogy szabályzataikat a törvényes becikkelyezés utján biztositsák. A History of Trade Unionism olvasója fog emlékezni reá, hogy milyen erősen és hatásosan támogatták a szövőipar munkásainak egyesületei, 1830 és 1850 közt, a Robert Owen és Lord Shaftesbury által bemutatott tizórás törvényjavaslatokat. A kőszénbányászok egyesületei, arra támaszkodván igényeikkel, hogy a földalatti élet borzalmai ismeretesek, még sokkal követelőbbek voltak 1843-tól kezdve, folytonos bányaszabályozási törvényeket sürgetve. A kéziszövők s harisnyakötőmunkások sokáig sürgették azután is szenvedélyesen a régi törvelést a törvényes munkabérek mellett, mig a szervezett munkások minden osztálya szórványosan megkisérlette törvényes védelmet nyerni keresményök részére a jancsiankók hatásos eltiltásában. De a képviselőházban uralkodó elemek a munkaadók lévén, azon iparágak munkásai, amelyek csupán felnőtt férfiakat foglalkoztattak és amelyeknél nem fordultak elő különös bajok, a legnagyobb részben elértek hagyományos módszereiktől.

Ugy találjuk, hogy mikor 1867-ben a városi munkás, és 1885-ben a vidéki munkás és bányász választójogot kapnak, a három módszer között a viszonylagos elsőbbség ismét ötökkent. A munkaórák törvényes szabályozásának ügye például a felnőtt férfiakra nézve, szabatosan először a gyapotszövők agitációjának kezdetén a kilencórás törvényjavaslat mellett formuláztatott. „Gyakran mondták, — mondja 1871-ben hivatalos köriratjok, — hogy a felnőtt férfi munkába

való minden törvényes beavatkozás gazdasági tévedés, és továbbá azt állitják, hogy mivel a munkásembernek egyedüli tőkéje az ő munkája, nem szabad őt korlátozni annak használatában vagy alkalmazásában . . . Nos, ámbár első pillantásra a fentebbi okoskodás, ha lehet azt okoskodásnak nevezni — eléggé tetszetősnek látszik, mégis van benne egy szembeszökő tévedés, amely annál veszélyesebb, mert nagyon ügyes modorral igyekezik a törvényhozást és a dolgozó lakosságot ferde viszonyba terelni egymással szemben . . . Egy több mint kétezer éves bölcsesség által felállitott általános törvény egészséges alepelve az, hogy ahol az emberi dolgok szükségszerü tökéletlensége folytán a szerződő vagy alkuvó felek nem állanak egyenlő erőben, de az egyiknek túlnyomó ereje van elnyomni vagy félrevezetni a másikat, a törvénynek kell közbelépni a gyengébb fél támogatására . . . Reánk, mint munkásemberekre tartozik kikutatni, hogy mi rossz a jelenlegi gyárrendszerben és ha van szükség reá, kérni a törvényhozást beavatkozni a mi javunkra . . . hogy vajjon nem érkezett-e el az ideje, amikor a parlament hivatva van a gyári munka óráinak megröviditését biztositani . . . Hogy ha törvényhozóink egy része azt a hajlandóságát nyilvánitaná, hogy kész lemondani törvényhozói működéséről, amennyiben mi vagyunk érdekelve, helyes lesz emlékeztetni őket, hogy ujra eljön majd a választás napja, amikor aztán lemondások el lesz fogadva.“ [1]

A politikai helyzet ezen változása megmagyarázza nemcsak az uj gyári- és bánya-törvények, továbbá vasuti és kereskedelmi hajózási szabályozások, és a balesetek és

[1] Az Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners főtitkára által aláirt körlevél az 1871 december 11-iki küldöttek gyülésére; History of Trade Unionism, 295—96. l. Meg kell emlékeznünk arról, hogy ez a munkásegyesület mindig kizárólag férfiakból alakult. A mi History of Trade Unionismunkban kifejtettük, hogy a kilencórás agitáció végre mint vezetett sikeres megoldásra „az asszonyok szoknyái mögött“.

jancsibankókra vonatkozó törvények növekvő követelését, de 1868-tól kezdve oly kizárólag politikai természetü munkásegyesületi szervezkedések létrejöttét is, mint az United Textile Factory Workers' Association és oly, főleg politikai társulásokat, mint a Miners' Federation of Great Britain együtt egy általános politikai gépezet teremtésével az egész munkásegyleti világra kihatólag, ipari tanácsok, munkásegyesületi kongresszus és parlamenti bizottság alakjában.

Valószinü, hogy senki sem bir, aki nem ismerős a munkásegyesületek történetével, megfelelő fogalmával sem azon ipari szabályozások számának és sokféleségének, amiket az egyesületek törekedtek törvények utján elfogadtatni. A tizennyolcadik századi összejátszások, ugy látszik arra szorították óhajaikat, hogy megállapittassék a munkabérek minimuma, a segédmunkásság bizonyos korszaka kötelezővé tétessék, és a segédmunkások száma helyes arányba hozassék a munkásokkal. A nagy méretekben való gyártás bejövetelével látjuk, hogy a gyári munkások és bányászok mozgokévá teszik az egészségügyi, túlzsufoltsági, a balesetek ellen való biztonsági és a munkanap hosszusága iránti kérdéseket is. Amellett az általános kérelem mellett, hogy a munkaadók tétessenek felelőssé a balesetekért és eltiltassék nekik bármely levonást is tenni a munkabérekből, nagy oszályai vannak a munkásegyesületi világnak, akik nyolcórai munkanapot, a túlidő megtiltását és határozott munkaszünetek megállapitását követelik; mások sürgetik a munkabérek heti kifizetését, a „különlegesek" világossá tételét, ami darabszámi bérfizetésen alapul, és mindenféle pénzbirságok és levonások eltörlését. A cipő- és csizmamunkások nemeti egyesülete kéri az idegen bevándorlók kizárását és a műhelyhelyiség kényszerítő berendezését a munkaadó költségére; mig a szabók egyesült társasága semmivel sem elégszik meg, csakis az otthoni munka törvényes eltiltásával. A kocsisok évről-évre kérnek törvényt az ő szabályok kényszerítő elfogadtatására, hogy egy munkás csak egy kocsi vezetésével bizassék meg; a kazánkovácsok, gépfurók és ól-

mozók azt kérik, hogy csupán bizonyitványnyal ellátott szakembereknek engedtessék meg bizonyos állások elfoglalása; a szövőmunkások azt óhajtják, hogy szabályoztassék a fonógyárak és szövőszékek hőmérséklete és nedvessége; mig a tengerészeknek van egy saját magok által készitett hosszu törvénykönyve, amely kiterjed a tengeri biztositási törvények módositásától kezdve le egészen a tengeri szakács minősitéséig, a tengerre menő hajók jobb szerkezetétől kezdve addig, hogy az előlegekre meghatározott összegek határa terjesztessék ki, attól, hogy a tengerészeknek meghatározott száma törvényileg kötelező legyen, addig, hogy a hajó orvossági szekrénye felügyelet alatt álljon. Pedig ez a felsorolás egyáltalán nem meriti ki a sorozatot. Mindegyik parlament kész a munka feltételeire vonatkozó uj szabályzatokat belevétetni a már most is nagyterjedelmü munkatörvénykönyvbe, mig minden következő munkásegyesületi kongresszus uj követelmények egész sorozatát állapitja meg.[1] Jóra vagy rosszra kikerülhetlennek látszik, hogy a bérmunkások növekvő részvétele a politikai életben, és szervezeteiknek emelkedő befolyása, szükségképen kell, hogy magával hozza

[1] Lásd a különböző munkásegyesületi kongresszusok jelentéseit, különösen 1885 óta. Meg kell jegyezni, hogy az egyesült államok alkotmánya szerint, az angol munkásegyesületetk által igy óhajtott törvények legnagyobb része, mint szintén a már érvényben levő törvények közül is sok, érvényteleneknek volnánk tarthatók, mint a szerződési szabadság alkotmányos jogának megsértései. A törvényszékek által már ezen alapon elutasitott amerikai törvények közt vannak a jancsibankó-törvények, azon törvények, melyek heti vagy kéthetenkénti bérfizetést köteleznek, vagy amelyek eltiltják a bányatulajdonosokat, hogy a munkabérek tonnaszerinti mennyiségét csak a sortirozott szén után számitsák. azon törvények, amelyek eltiltják a munkaadókat, hogy csupán azon az okon, mert munkásegyesületi tagok, elbocsáthassák munkásaikat, és egy gyártörvény, amely a felnőtt nők munkaidejét korlátozza. Lásd: Handbook to the Labour Law of the United States (New-York, 1896), F. J. Stimsontól.

a törvényi becikkelyezés módszerének növekvő igénybevételét.

De a törvényhez folyamodás abból a célból, hogy a munkásegyesületi célok eléressenek, a munkások szempontjából, bizonyos sulyos hátrányokkal van egybekötve. A főnehézség az a hosszu és bizonytalan küzdelem, mely minden uj szabályzat előfeltétele. Mielőtt egy munkásegyesület elnyeri az ország törvénye által szentesitett általános szabályt, meg kell győznie általában a közönséget arról, hogy a javasolt szabályzat előnyös lesz általában véve az államra nézve és nem lesz feleslegesen terhes a fogyasztókra. Ennélfogva a munkások sérelmének közhirré kell tétetni, megvitattatni nyilvános gyüléseken, és a lapok kritikájával szembeállani. A parlament tagjait rá kell beszélni, hogy tegyék magokévá a dolgot, és annyira kell velök elhitetni az igény igazságos voltát, hogy készek legyenek zaklatni a minisztereket, vagy rámenni a képviselőházra a dologgal. Kellő időben aztán egy királyi bizottság neveztetik ki, amely kihallgat tanukat, gyüjt statisztikai adatokat és jelentést tesz. Akkor aztán a belügyminiszter egy uj gyári vagy bányatörvényjavaslatot szerkesztet, és a kormányi felügyelők, orvosi szakértők, konszenvező munkaadók és talán egynéhány képviselő munkások összevetett tanácsára, néhány oly szakasz is tétetik bele, amely azt eredményezi, hogy a rendelet nem az, amit a munkásegyesület kért, de az a minimum, ami mindezen felvilágositás világában nélkülözhetetlennek látszik arra, hogy a baj legnagyobb részét ki lehessen kerülni. A képviselőház bizottsági tárgyalása alkalmával aztán a szakasz darabokra szaggattatik egy oldalról, a munkaadók, és más oldalról a munkások szószólói részéről. De a tagok nagy többségének, mint magának a miniszternek is, nincs közvetlen érdeke egyik részen sem, és inkább a fogyasztók általános közönsége nevében szól, félve, hogy igy tartsák az iparágat az országban és támogassák az olcsóságot, semmint abból a célból, hogy rendkivüli előnyt biztositson az érdekelt különös osztály részére. Igy minden lépést rábeszélés utján kell

megnyerni. Hogy egymásután megnyerjék a választókat, a képviselőket, a korona minisztereit és — minden feladat közt a legnehezebb gyanánt — az állandó szakértőket, az a munkásegyesület hivatalnokaitól nagymennyiségü államférfiui belátást, és a tagok nagy tömegében bölcs mérséklet, állandó kitartást, a vezetőkhöz állandó hüséget, az alkudozásban édes hajlandóságot együttesen igényel, ami rendesen nem jellege a népies mozgalmaknak. Legjobb esetben is az eljárás lassu. A lancashirei kilencórás mozgalom, például, talán gyorsabb és teljesebb sikert ért el, mint bármely más agitáció a gyári törvényhozásban. De mégis belekerült az a gyapotfonóknak négy évi költséges és fáradságos munkájába, mig a gyári nap idejét leszállitó javaslatot ki tudták csikarni a vonakodó törvényhozástól.[1] Más oldalról a gépészek kilencórás napja, amelyet 1871-ben nyertek meg a közös alkuvás módszerével, hat hónap alatt volt meg a munkaadókkal való első tárgyalástól számitva.[2] Sőt a győzelem sem teljes sohasem. Amit a parlament végül törvényre emel, sohasem az egész kért rendszabály. A gyapotmunkások például nem kapták meg kilencórás napjokat, de csak egy 56½ órai hetet. Más oldalról a közös alkuvás módszere mellett, a munkásegyesületek nem ritkán nyerték el a munkaadóktól, stratégikus előnyök idején, nemcsak egész kérelmöket, de oly rendkivüli feltételeket is, amelyeket sohasem mertek volna valami törvényhozási javaslatba felvétetni. Látni fogjuk lentebb, hogy mennyire elijeszti ennek meggondolása az oly erős munkásegyleteket, mint a kazánkovácsok és vashajóépitők egyesült társasága attól, hogy a parlament elé menjenek oly eldöntetlen kérdések felett, mint a munka határvonalainak megállapitása és a segédmunkások korlátozása, amelyeknél ugy érzik, hogy jobb feltételeket tudnak ők magok elérni, mint aminőket engedélyezhetne nekik a nagyközönség, mint egész. De pusztán a munkaórák számát véve

[1] History of Trade Unionism, 295—298. l.
[2] Ugyanott 299—302. l.

is láthatjuk, hogy mig a parlament nincs megérve még a bányászok részére a nyolcórás munkanapra sem, addig a northumberlandi és durhami kőszénbányászok közös alku utján már rég biztositottak magoknak egy 7 órásnál kevesebb munkanapot, és oly munkahetet, mely sohasem halad túl 37 órát.

Első pillantásra különösnek tünhetik fel, hogy mindezen nehézségek és hátrányok dacára a munkásegyesületek oly állhatatosan, sőt növekvő módon törekesznek illető iparágaik törvényhozási szabályozására. A magyarázat az, hogy bármily unalmas és nehéz legyen is az arra vezető eljárás, mihelyt egyszer a közszabályzat egy törvénybe van belefoglalva, sokkal teljesebben kielégiti az állandóságra és általánosságra törekvő munkásegyleti óhajokat, mint bármely más módszer. Amint láttuk, még mindig ritka dolog, hogy egy munkásegyesület képes lett volna a közös alku rendszerével létesiteni valami egyenlő feltételeket az egész országra nézve. Oly előkelő és hatalmas egyesületek például, mint a gépészek összeolvadt egyesülete és az asztalosok összeolvadt egyesülete, kényszerülve látja magát elismerni a különböző városokban hetenként 48-tól 57-ig váltakozó munkaórát az egyik esetben, és 41-től 60-ig váltakozót a másik esetben.[1]

De még ott is, ahol munkásegyesületi szabályzat áll fenn, már akár országos, akár helyi, mindig van, mint már említettük, néhány kiterjedt kerület és néhány fontos gyár,

[1] A Grays and Woolwich Arsenal fiókja a gépészek közt például a 48 óra mellett áll, mig a Vale of Leven fiók 57 mellett. Az asztalosok között a télközépi időt véve alapul, a Middleton fiók 41½ órát, a Bury fiók 43½ és a Prestwichi és Radcliffei fiók 44 órát dolgozik, mig Yarmouth, Yeovil és sok irlandi fiók még mintegy 60-at. Lásd: Statistics of Rates of Wages, stb. kiadva az A. S. E. által 1895-ben, és az Annual Report of the Amalgamated Society of Carpenters 1894-ben. Vesd össze továbbá a Board of Trade által kiadott Reports on Wages and Hours of Labour-rel, C. 7567, 1894.

amelyben a szabályzatot vagy nem ismerik el egyáltalán, vagy rendszeresen kijátszák. A törvény ezzel szemben egyformán alkalmazható minden kerületre, akár erős a munkásegyesület, akár nem is létezik, és minden munkaadóra, akár tartozik, akár nem a munkaadók egyesületéhez. Egyértelmű tényleg az a közös alku eszményi formájával, egy országos egyezséggel, mely köttetik oly munkásegyesülettel, mely az iparágban dolgozó minden munkást magában foglal és egy oly munkaadó társulattal, amelytől egyetlen cég sem huzza magát vissza. Mint ily egyezmény kizárja a munkabérszerződésre való befolyástól nemcsak egyes munkások vagy egyes gyárak, de az egyes kerületek külső igényeit. De még egy fokkal tovább megy ezen irányban. Egy országos egyezség, bármily állandó legyen is, mindig alá van vetve a változásnak, a munkaadók és munkások viszonylagos erejével összhangban, minden egymásután jövő fellendülés és ellanyhulás alkalmával, ami jellegzi a modern ipart. A gyapotfonók például, akiknek rendes keresete egy rendkivüli módon állandó országos egyezséggel van megállapitva, az utolsó husz év alatt, ezen rendszer változásába tizenkét alkalommal mentek bele, ötször felfelé és hétszer lefelé. De mihelyt egyszer a munkaalkalmazás feltételeinek bármely része elegendő fontosságunak látszik a közönség előtt arra, hogy törvénynyel biztositassék, az rögtön kivül fog állani még a legszélsőbb kereskedelmi válság hatásán is. Az 1879-iki legsötétebb napokban, amikor sok gyapotgyár csődbe került és a munkások husz százalékos levonásba mentek bele béreikből, soha senki sem még csak nem is javasolta, hogy a gyárak egészségügyi állapotához szükséges drága törvényszerü felszerelésekben vagy a veszedelmes gépezetek elkeritésében valami enyhités hozassék be. A mi History of Trade Unionismunkban kimutattuk,[1] hogy ez években mily komolyan volt a közös szerződés által a gépészi és épitőiparokban biztositott kilencórás munkanap

[1] 333. l.

ellensulyozva a rendszeres túlidő gyakorlat által. De sem a túltengés, sem az ellanyhulás nem vezetett tényleg semmi változásra a gyapotfonók rendes munkanapjának hosszában, mióta 1874-ben a gyártörvény azt határozottan megszabta. Ennélfogva a törvénybe bevétele a közszabályzatnak megbecsülhetlen előnynyel jár a munkásegyleti szempontból, azzal, hogy az ellanyhulás legrosszabb idejében is kivül esik minden kérdésen. És hogy ha itélhetünk az utolsó ötven év történetéből, az ily szabályzat inkább felfelé, semmint lefelé hajlandó csusszanni. Hogy ha egyszer bármly szabályzat elfogadtatott, gyakorlatilag lehetetlenné vált egyáltalában megszüntetni, mig a közvélemény iránylata, különösen oly kérdések felett, mint a nevelés, közegészségügy, közbiztonság és rövidebb munkaidő, állandóan a rendes életviszonyok növekvő következményei mellett nyilatkozik meg.[1] A törvényes becikkelyezés rendszerének ezen jellegzetessége, amint a következő fejezetekben fogjuk látni, jelentékeny hatással van azon szabályzatok minőségére, amelyeket a munkásegyesületek igyekeztek ezen különös módszerrel érvényre juttatni. De mielőtt magokat a szabályokat vizsgálnók, előbb leirjuk, hogy a munkásegyesület szervezetének ezen módszer használatára mily természete és kiterjedése van.

A munkásegyesületek nem fejtettek még ki a törvényes becikkelyezés módszerének alkalmazására oly annyira formás gépezetet, mint a közös alkuvás módszerére. Ezen késlekedés főleg a feladat nehézségeinek tulajdonitandó. A munkásegyesületek történetében, amint láttuk, az uralkodó iránylat az volt, hogy az iparág legyen az egész országban a szervezet egysége. De arra, hogy bármely javaslatot si-

[1] Ez a „részrehajlás“ azonban nem velejáró tulajdonsága a törvényi becikkelyezés módszerének. Annak jelenléte a jelen nemzedékben, azt hiszszük, következménye annak, hogy a politikai hatalom átjátszatott a középosztálytól, akik a verseny minden megszoritásának ellenzőivé lettek, a bérmunkások kezébe, akik továbbra is biztak a szabályozásban.

kerrel vigyenek a törvényhozás elé, vagyis hogy rábeszéljék a képviselőket, hogy a dolgot tegyék magokévá, a munkás-egyesületeknek meg kell nyerni, nem a saját magok iparában dolgozó munkaadókat és munkásokat, akárhol legyenek is azok, hanem az egyes választókerületek választóit — akár mely iparághoz tartoznak is azok. Ennélfogva kellett egy helyiséghez simuló szervezetet állitani az iparágokhoz simuló szervezetek mellé.

Két nagy iparág — a gyapot és a kőszén — képes volt ezen nehézséget legyőzni és csakis ezek fejtettek ki eddigelé valamely hatásos politikai gépezetet. A gyapot-munkások hatalmas egyesületei például, amelynek 132.000 tagjából háromnegyedrész tiz választókerületben lakik, husz mértföldnyi körzetben Boltontól, az utolsó huszonöt év alatt egy különös szervezetet létesitett arra, hogy az általa kivánt törvényhozási szabályozást megnyerje és keresztülvigye. A szövők, fonók, kártyaszobai-munkások, rakodók és felügyelők öt társasága szövetkezett az egyesült szövőgyári munkások társaságában, amely nem létesit semmi közös alkut, és nincs semmi biztositási oldala, hanem amelynek egyedüli célja: „minden oly sérelem megszüntetése . . . amelyhez parlamenti vagy kormányi beavatkozás szükségeltetik.“ [1] A képviseleti gyülés[2] ezen szövetségnél, mely száz helyi fióknak csaknem 200 küldöttjéből áll, egyesiti a gyapotmunkások mindegyik osztályát egy erős szervezetbe közös politikai céljaikra. De a szövetségi végrehajtótanács[3] az, melyet évente ezen képviseleti gyülés alkalmaz, amely vezeti a parlamenti politikát és szervezi az iparág politikai erejét. Ez a kabinet, amely főleg a különböző egyesületek fizetett hivatalnokaiból áll, rendesen gyüléskezik az egész éven át, kizárólag politikai ügyekben. Ezen zárt gyülésekben, melyek egy manchesteri vendéglő

[1] 1890-iki szabályzatok.
[2] Elnevezve főtanácsnak.
[3] Elnevezve törvényhozási tanácsnak.

társalgótermében tartatnak, minden szónoklás és formaiság ki van zárva, és a küldők panaszai cinikus egyenességgel vitattatnak meg. Hogy ha ugy tetszik, mintha azoknál valamely törvényhozási vagy közigazgatási orvoslásra volna szükség, az elnök és a titkár, — akik mindig a fonók és illetőleg a szövők vezető hivatalnokai — utasittatnak, hogy vegyék a dolgot kezökbe. Ezen hivatalnokok elég eszélyesek arra, hogy szakértő segélyét vegyék igénybe. Rendesen van valamely kitünő jogtudós, aki egy lancashirei kerületet képvisel, aki örül, hogy agyát ingyen bocsássa ily befolyásos szervezet rendelkezésére. Egy szakasz vagy egy javaslat fogalmaztatik meg, és tárgyalásokat kezdenek meg a belügyi kormánynyal. Ha egyszer biztosak a javaslat műszaki elfogadhatósága és közigazgatási végrehajthatósága felől, a szövetkezeti végrehajtótanács egy éles politikai hadjáratot indit meg. Nyilvános gyülések szerveztetnek, amelyre a helyi képviselők, vagy azok vonakodása esetén az ellenzéki jelöltek hivatnak meg pártkülönbség nélkül elnökölni. Ezen gyülések utján aztán nemcsak a gyapotgyárakban vagy akörül forgolódó 300.000 ember, de más választók és magok a parlamenti jelöltek is, türelmesen kineveltetnek. Nem csekély segitség ezen eljárásnál az, hogy a gyapotmunkásoknak megvan az, ami tényleg saját organumnak felel meg a sajtóban, és hogy az ő vezető hivatalnokaik irják ezenkivül a vidéki sajtóban a munkahirek nagy részét. Amikor a parlamenti ülésszak megnyilik, a küzdelem áttétetik a képviselőház folyosójára. Talán egy szerencsés véletlen, hogy a fonók jelenlegi főtitkára a konzervativ párthoz tartozik, mig a szövők főtitkára a liberalisok egyik főoszlopa. A gyapotkerületeknek, bármely párthoz tartozzanak is, egyik képviselője sem menekülhet ki a nyomás alól. Időközben azon célból, hogy a törvényhozás utját egyengessék, a munkaadók is közeledhettek azzal a szándékkal, hogy valamely közös eljárásban egyezzenek meg, amelyet aztán az iparág, mint teljes egész, rászorithasson a kormányra. A gyártulajdonosok például belátják, hogy ne ellenezzék a

további gyárszabályozást, ha a munkások csatlakoznak hozzájok megakadályozni egy fenyegető indiai behozatali vámot, vagy támogatják őket az „ezüst visszahelyezése" kérdésében. Hogy ha az általános választás ideje közeleg, sürgős felhivás bocsáttatik ki mind a 132.000 taghoz, emlékeztetve őket, hogy csak azon jelöltekre szavazzanak, bármelyik politikai párton is, akik megigérik, hogy az iparág programmját támogatni fogják. Senki sem olvashatja a gyakori körleveleket, a munkaadókkal és képviselőkkel folytatott értekezletek jegyzőkönyveit, a nyilvános gyülésekről, a gyárfelügyelőknek adott ebédekről és a belügyi kormányhoz küldött küldöttségekről szóló jelentéseket, a Cotton Factory Timesben közölt vezércikkeket, és a lancashirei választókerületekben fellépett jelöltekhez tett kérdéseket anélkül, hogy beismerje, mikép a gyapotmunkások tudták, mint kell szervezni egy kitünő hatályossággal biró politikai gépezetet. Az eredmény az, hogy a gyapotipar törvényhozási szabályozása sokkal messzebb pontig halad előre, mint bármely más iparágé, mig más oldalról a törvény más kerületekben nem ismert szigoru szabatossággal hajtatik végre.[1]

A gyapotmunkások esetében a szorgos figyelő azt gyanithatja, hogy a politikai gépezet jobb, mint az az anyag, amelyből vétetett. Elmerülve a vallásos szektákba és a szövetkezeti boltokba, törekedve egyéni szorgalom által kiemelkedni a bérmunkásosztályból, és hozzászokva ahhoz, hogy a helyi gyártulajdonosok és földesurak nézeteit fogadja el, a gyapotmunkás, mint osztály, nem jelentőségteljes politikai képzettsége tekintetében. Azon érdek tekintetében, amelyet mutatnak a közdolgok iránt, hátrább vannak, mint az angol északi- és középkerületek kőszénbányászai. Ezen földalatti munkások között a demokrata politikai ösztön oly élénk, hogy több mint husz éve már, mióta saját hiva-

[1] Az United Textile Factory Operatives' Association gyülései időlegesen fel voltak függesztve 1896-ban, a hivatalnokok azt állapitván meg, hogy az idő nem alkalmas a gyári törvényhozás további kiterjesztésére.

talnokaikat küldik képviselőkül a parlamentbe. Ép ugy, mint a gyapotmunkásoknak, nekik is rendkivüli politikai alkalmok van, mert az összes tagok négyötöde egy aránylag kevésszámu parlamenti választókerületben lakik. Ezen előnyök azonban nagy mértékben ellensulyozva vannak azon tény által, mikép ők, politikai célok tekintetében megvannak oszolva két ellenséges csoportra, egy oldalról a Miners' Federationra, más oldalról a northumberlandi és durhami megyei egyesületekre.

A northumberlandi és durhami bányászok voltak, több mint egy nemzedék óta, a bányában való munka feltételeinek törvényes szabályozása mellett keletkezett mozgalom megindítói és erélyes vezetői. Nem szükséges ujra leirnunk az 1843 és 1887 közötti erélyes törvénykezési és parlamenti hadjárat gépezetét. A „bányászok főügyvédjének" kinevezése óta egészen Alexander Macdonald haláláig az egymásután következő bányaszabályozási törvények támogatói a legerőteljesebb támogatást e két északi megyéből kapták. Leirtuk már másutt[1] az ipari viszonyok és gazdasági elméletek azon különös találkozását, amelyek a northumberlandi és durhami egyesületeket megállásra birták iparágok törvényes szabályozásának szempontjából. Még mindig tartanak fenn névleg egy külön politikai gépezetet a National Union of Miners nevezete alatt.[2] De ezen megyék tényleges politikai befolyása főleg azon három hivatalnok által gyakoroltatik, akik a képviselőházban ülnek. Ezen képviselők, együttesen a northumberlandi és durhami egyesületek vezető helyi hivatalnokaikkal, ellene vannak a tör-

[1] History of Trade Unionism, 284—292., 377—380. l.

[2] Ezen szövetkezett testület, amelyet Alexander Macdonald kizárólag parlamenti célokra szervezett, s mely egy időben tényleg magában foglalva az ország összes bányászegyesületeit, a maga idejében, a legbefolyásosabb politikai szervezet volt a munkásegyesületi világban. Ma már csak a northumberlandi és durhami két csoportra van szoritva, és pusztán látszólagos külső életet él.

vényi szabályozás továbbterjesztésének és élénken ellenzik a nyolcórás törvényjavaslatot.

A bányászok nagy tömege azonban megtartotta hitét a törvényes szabályozás módszerében és mai napság még állhatatosabbak, mint elődeik voltak ennek további kiterjesztésére irányuló kérelmeikben. A Miners' Federation of Great Britain (felállitották 1887-ben és most 200.000 taggal bir), amelyet a kormányzás egységéről szóló fejezetünkben irtunk le, lényegesen politikai szervezet. Igaz, hogy foglalkozik a közös alkuval is, amennyiben valami olyan van szóban, ami közel áll egy országos egyezséghez. De a kölcsönös biztositás és közös alku rendes dolgát különálló megyei egyesületek látják el, és a szövetkezeti munka kilenctizedrésze, ép ugy, mint az United Textile Factory Workers' Associationnál, oly ügyekre vonatkozik, amelyeknél törvényhozási vagy kormányi beleavatkozás igényeltetik. Ép ugy, mint a gyapotmunkások, a bányászok szövetsége is egy képviseleti gyülés és egy végrehajtó-bizottság utján működik, amely tényleg az alkotó egyesületek fizetett hivatalnokainak kabinetje. Közismeretü dolog, hogy ezen szervezet nagy politikai hatalmat gyakorol, és parlamenti befolyásra nézve csak az United Textile Factory Workers' Association által előztetik meg. Egy tekintetben még annál is erősebb. A bányászoknak vezetőikhez való ragaszkodása és demokrata buzgalma folytán, a bányászkerületekben a parlamenti és helyi választásoknál mondhatni teljesen döntők a bányászok szervezetei. Nem választható meg oly jelölt, aki nem támogatja az ő programmokat. Abban állanak csak a gyapotmunkások alatt, hogy nem tudják a képviselőházban mind a két pártot kezelni. A bányászok szövetkezetének elsősorban a northumberlandi és durhami egyesületek határozott ellenségeskedése által teremtett igen komoly nehézséggel kell megküzdenie. Az 1892—95-iki parlamentben, hogy ha a bányászok szövetsége által óhajtott valamely javaslatot terjesztett be Mr. Pickard vagy Mr. Woods, teljesen biztos lehetett róla, hogy nem egy munkaadó fog

ellene felkelni, hanem Mr. Burt vagy Mr. Fenwick, akik a két északi megye bányászai nevében beszéltek. Maga az a tény, hogy az összes bányászok képviselői a képviselőházban egy ugyanazon politikai pártnak hüséges támogatói, zavarja némileg befolyásokat mind azon pártnál, mind ellenfeleinél. És ámbár ezen nagy szövetkezet tisztviselői közt igen tehetséges, gyakorolt és kétségbevonhatlan jellemü hivatalnokokkal bir, hajlandók vagyunk kétkedni afelett, vajjon a részletes és gazdasági tudás általános szinvonala közöttök van-e oly magas, mint a gyapotmunkásokéi közt, ez utóbbiak versenyvizsgálatok utján lévén megválasztva. Talán ezen ténynek kell tulajdonitani, hogy a bányászok hivatalnokai még nincsenek tudatában annak a szükségnek, hogy szakértő törvénytudó és parlamenti szakember vegyen részt tanácskozásaikon, és sokkal kevésbbé veszik igénybe a külső segitséget, mint a gyapotmunkások. Nincsenek érintkezésben a kormány bányafelügyelőivel, és eltérőleg a gyapotmunkásoktól, nem élvezik azt az előnyt, hogy könnyü, egyenlő viszonyban folytonos érintkezésben legyenek a munkaadók egyleteinek fizetett hivatalnokaival. Ezenfelül nincs meg saját közlönyük a sajtóban és ritkán vannak érintkezésben más lapokkal is. Bármily erősek tehát számban és abban, hogy választási erejök összesitve van, tényleg a bányászok eddigelé bizonyára szenvedtek elszigeteltségök folytán. De mindezen nehézségek dacára, a bányaszabályzati törvények folytonos javulása és haladó kidolgozottsága a hatalmas tőkepénzes ellenzés dacára, ékesszóló bizonyitékául szolgál a bányászok politikai szervezeteinek mult és jelen hatályossága mellett.

Egyik más iparág egyletei sem fejtettek ki — a gyapot és kőszénnel foglalkozók kivételével — semmi hatályos gépezetet arra, hogy megnyerjék azon törvényes szabályzatokat, amelyeket tagjaik kivánatosaknak tartanak. Ez sok esetben annak tulajdonitható, hogy a nagy tömegben nincs semmi valódi óhaj külön törvények iránt. Némely hatalmas egyesület, mint a kazánkovácsok egyesült társa-

sága, amely sürgeti a segédmunkások számának szigoru korlátozását, aránylag közönyös az iránt, hogy a törvény legyen eszköze azon munkafeltételek biztositásának, amelyeket ők kivánnak. De vannak más iparágak, amelyek még erősebben érzik, mint a gyapotmunkások és a bányászok, hogy a törvényes becikkelyezés módszerére vannak utalva, mint az egyedüli hatályos utra, biztositani azt, amit a munka méltányos feltételeinek tartanak. Hogy ne emlitsünk oly modern szervezeteket, mint a gázmunkásoké és a tengerészeké, amelyeknek céljaik főleg törvényhozásiak, csak némely régen fennálló egyesületekre hivatkozunk, mint a szabók egyesült társasága, a késgyárosok különböző társaságai Sheffieldben és a középmegyék fehérnemümunkásai, amelyek mindnyájan az otthoni munka törvényes szabályozására és a jancsibankó ártalmas szokásának meggátlására fektetik a fősulyt. Ismert régi egyesületek, mint a vasöntőké, kőmiveseké és gépészeké, folytonosan nagy többséggel szavaznak erőteljes törvényes rendszabályok hozatalára, amelyek műhelyeik jobb egészségügyi felszerelését, a balesetek ellen való további berendezéseket, az azok után adandó kényszeritő kártalanitást, akik a hanyagság által szenvednek, minden közszerződésben a rendes munkabérek elfogadását, és végül, de a legutolsó években nem legszelidebbül, a tulmunka eltiltását és a törvényes munkanap megtartását célozzák. És mégis nem túlságos sok azt mondani, hogy ami ezen kérdéseket illeti, a szervezett munkásegyesületek, a magok százezrekre menő választóival tényleg nem gyakorolnak jelentékeny befolyást a képviselőházra, és eltérőleg a gyapotmunkásoktól és bányászoktól, még nem tanulták meg támogatni vagy rokonszenves filantropok törekvéseit, vagy erősiteni akaratkész politikusok kezeit. Az a feladat, hogy egy helyhez simuló szervezettel egészitsék ki az iparágaikhoz simulót, tényleg eddigelé nagyon nehéznek bizonyult a munkásegyesületi államtudománynak.

Legjobban meg fogjuk érteni ezt a nehézséget, ha meggondoljuk először azon nehézségeket, amelyek meggá-

tolnak minden egyes iparágat abban, hogy politikai befolyásra tegyen szert, és aztán azon nemét a szervezésnek, amely által az ily nehézségek legyőzhetők volnának. A rendes munkásegyesületnek tagjai kis csoportokban vannak eloszolva, amelyeknek mindegyike egy-egy választókerületnek csak parányi részét teszi. Az oldhami gyapotmunkások, mind felnőtt férfiak, tényleg uralják a helyi választást, de az oldhami bádogosok csak 69, az oldhami asztalosok csak 152-en vannak, nagyon kis csoportok arra, hogy nézeteiket reászoritsák a parlamenti jelöltekre. Hasonlóul Morpethben, több mint husz év óta, a kőszénbányászok képesek voltak megválasztani tényleg egyikét hivatalnokaiknak képviselőnek. De a szabók Morpethben csak öten vannak, és igy tényleg nem tudnak segiteni magokon. Még Londonban is, ahol a szabók egybeolvadt társasága uralkodik iparága ügyesebb része felett, kétezer tagja szét van szórva hatvannál több választókerületbe. Szembeszökő, hogy az egyedüli mód, amelylyel az oly szélesen szétszórt iparokban dolgozó munkások, mint az épitő- és szabóiparok, egy nem szakértő közönségre vagy egy vonakodó parlamentre reászorithatják sérelmeiket, az, hogy ha minden egyes kerület különböző iparágai között együttes eljárás jön létre. Még a gépészek is, akik bizonyos központokban nagyszámu tagokkal birnak, megvannak gyengitve politikailag saját erősségeikben is, az által, hogy részleges társaságokra vannak oszolva, És a közös eljárás még világosabban szükséges a helyi kis iparágak nagy számának esetében, amelyeknek nincs meg az a vigasztalások, hogy számos fiókjok és végösszegben nagy tagszámok van. Már most, a gyapotmunkások és kisebb mértékben a kőszénbányászok hosszu és változatos tapasztalata igazolja, hogy, ha egy politikai szövetkezés eredményes akar lenni, három feltétel egyáltalában nélkülözhetlen. Első sorban is kell lenni egy erélyes központi végrehajtónak, amelyre az összes eljárás egész szervezése reábizassék. Ezen központi bizottsággal hatásos összeköttetésben meg kell lenni a különböző kerületekben a helyi

szervezeteknek, amelyek mindig készek engedelmeskedni a vezetők irányitásának, és alárendelni más érdekeket a főcélnak. Végezetül a központi bizottságnak nem csak birnia kell rendelkezésére egy megfelelő eszes emberekből álló hivatalnoki kart, hanem azt is kell tudnia, hogy mire képes, akár ingyen, akár pénzért, és hajlandó gyakori izben felhasználni szaktanácsot gyakorolt szakértők részéről a törvénykezés, parlamenti eljárás és azon téren, ami általános politikának volna nevezhető.

Azt lehetne gondolni első felfogásra, hogy az évi munkásegyesületi kongresszusban, a parlamenti bizottságban és a helyi ipari tanácsokban, a munkásegyesületi világnak megvan az a politikai gépezete, mely ezen elemi feltételeknek eleget tesz. Van egy képviseleti gyülés, amelyre csaknem minden szervezett iparág küld megbizottakat. Ezen gyülésnek sincs semmi dolga a kölcsönös biztositással, vagy közös alkuval, hanem csakis a munkásegyesületi világ politikai érdekeit tárgyalja. Ez választ egy tizenhárom tagú kabinetet, amelyen részt vesz a mozgalom legeszesebb fizetett tisztviselői közül nem egy. Ezen parlamenti bizottság feladatául kimondottan az van kitüzve, hogy „ügyeljen minden, a munka kérdését közvetlenül érintő törvényhozási javaslatra, kezdeményezzen oly törvényhozási lépéseket, aminőket a kongresszus helyesnek tart, és készitse elő a kongresszus tárgysorozatát.“ [1] Végezetül ott vannak több, mint száz városban, amelyek együtt a képviselőház egy harmadát választják meg, a helyi munkásegyesületi fiókok, vegyes bizottságai, amelyek arra valók, hogy „ügyeljenek a munka általános érdekeire — mind politikai, mind társadalmi szempontból — mind bent a parlamentben, mind kivül azon“.[2] De ezen szervezet alkotmányának és működésé-

[1] A parlamenti bizottság által szerkesztett módositott szabályzatok 1894 november.

[2] A londoni ipari tanács 1895 márciusán átvizsgált szabályai. A manchesteri és salfordi ipari tanács (felállitva 1866-ban) kijelenti, hogy céljai „őrködni a munka politikai és társadalmi jogai

nek rövid megvizsgálása, azt hisszük, világossá teszik, hogy bármennyi nagy külső hasonlósággal bir is az egy hatásos politikai gépezettel, nincsenek meg benne a hatályosság és sikeresség lényeges feltételei.

Vegyük fel, hogy azzal kezdjük, a parlamenti bizottságot, amelyre hárulna, a gyapotmunkások hasonló szervezete szerint az a kötelesség, hogy állapitsanak meg egy országos munkásegyesületi programmot, hogy vezessék a munkásegyesületi kongresszus tárgyalásait, hogy irányitsák a szükséges politikai hadjáratot a választókerületekben és végezetül, vitessék keresztül az óhajtott javaslatokat a parlamentben. De a parlamenti bizottságnak az utolsó husz év alatt, tényleg nem volt módja ezen kötelességeit teljesiteni. Az egyletek központi végrehajtó-bizottságai, akiktől várható csakis az iparági nehézségek és javaslatok felelős megállapitása, ritkán álmodnak róla, hogy óhajaikat közöljék a parlamenti bizottsággal. Ez természetesen következménye volt azon ténynek, hogy nincs központi hivatal, mely képes volna feldolgozni azon javaslatokat, melyek időről-időre beérkeznek.[1] Mert minden parlamenti s más dolgára a munkásegyesületi világnak, mint egésznek, csak egyetlen titkár van ideállitva, aki rendesen egyike a munkásképviselőknek a képviselőházban, s igy a választóközönség iránt elébbvaló kötelességei vannak. Az utolsó öt év alatt a hivatal elfoglalója saját egyesületének egy fizetett hivatalnoka volt, aki alaposan el volt foglalva ennek különös részleges érdekeivel. A parlamenti bizottság beismerten csupán azért fizet, ami

és érdekei felett helyileg és országosan, de nem pártpolitikai jelleggel. Kötelessége irányitani a tagjai által birt erőt és befolyást, inditványozni és támogatni oly javaslatokat, amelyek a nép kényelmét és jólétét emelni látszanak és általában támogatni azon célok biztositását, amelyek végett jöttek létre a munkásegyesületek" (1890-iki jelentés).

[1] History of Trade Unionism, 356—358., 470—474. l.

marad idejéből és figyelméből, a L 200 font st.[1] fizetés nagy része tényleg azon fiának vagy barátjának fizettetvén, aki az ő gyakori távollétében Londontól, a rendes irodai foglalkozást teljesiti. Ennélfogva lehetetlen a parlamenti bizottságra nézve megvizsgálni a sérelmeket vagy önálló véleményt formálni a részleges javaslatokról. A bizottság tagjai kétségtelenül mindnyájan teljesen illetékesek a saját iparágok dolgában, de az, hogy a bizottság, mint egy egész ezen alapon járjon el, azt feltételezi, hogy feltétlenül elfogadja tagjai bármelyikének részleges javaslatait. A nem képviselt iparágak legnagyobb többségére nézve pedig a bizottságnak egyáltalában nincs módja megállapitani, sem azt, hogy a panaszolt dolog hogyan áll, sem azt, hogy mily orvoslás helyes. Nem is fordul elő sohasem, hogy a parlamenti bizottságnak eszébe jutna megkisérleni, hogy ezt a hiányt pótolja ugy, hogy szakértő vagy hivatásszerü tanácsadást keressen, amire sohasem is kérték, hogy a kongresszus pénzt szavazzon meg. Kétségbe vagyunk az iránt, hogy bármely középosztályu tanulmányozó megérthesse a munkásegyesületek ezen vonakodásában mutatott erőt és állhatatosságot a külső tanács igénybevétele ellen. Egy vasuti igazgató-tanács vagy egy városi tanács nem képzeli, hogy kockára teszi függetlenségét vagy ártalmára van saját méltóságának, ha tanácsot kér egy mérnöktől vagy egy ügyvédtől, vagy ha egy számvevő vagy parlamenti ügynököt alkalmaz. Ámbár ők magok is azok, aminek szeretik magokat a munkásegyesületi tagok is neveztetni, gyakorlati emberek, mégis rendesen még saját magok javaslatait is hivatásos szakértők kezébe adják, hogy birálván, megvizsgálják és kellő alakba öntsék. De, ugy hisszük, hogy a merev függetlenség, a naiv öntetszelgés és az ügyek szerfelett szük felfogásának összejátszása folytán, a parlamenti bizottság ép ugy, mint a legtöbb munkásegyesületi szervezet, ép oly illetékesnek tartják szembeszökőleg magokat arra, hogy önmagoknak ügyvédeik, önmagoknak számvevőik, sőt önmagoknak egyuttal

[1] 1896-ban felemelve 300 font st.-re.

parlamenti ügynökei is legyenek.[1] Nem szükséges hozzáadni aztán, hogy mindezen minőségben a közmondásos eredményt érik el.

Arra ennélfogva, hogy szellemi vezére legyen a munkásegyesületi világnak, már régóta elveszitett minden kilátást a parlamenti bizottság. Ez magával hozta a munkásegyesületi kongresszusok elposványosodását. Az a négy- vagy ötszáz tag, aki az ország minden iparágából és részéből összejön, nagy részben nem ismeri egymást és uj a dolog is előttök. Mindegyik küldött magával hozza a gyülésre a maga kedvenc eszméit és törvényhozási tervét. Abból a célból, hogy az ily képviseleti gyülés a demokrata gépezetnek hasznos darabja legyen, a főkellék egy felelős vezérekből álló első sor, akik magok egy határozott és következetes politikát képviselnek. De ez, amint láttuk, a parlamenti bizottságnak képességén kivül van jelenleg, mikor nincs alapos tudása, hivatalnoki kara és szakértő tanácsosa. A mi történik, tényleg az, hogy egy rakás állandó javaslatot inditványoznak a bizottság tagjai, de a kongresszus idejének kilenctizedrészét a köztagok által beküldött alkalmi javaslatokra kell forditani. Ezek nem vizsgáltatnak át, vagy nem mutattatnak be a parlamenti bizottság által, sőt nem is utasittatnak e célra választott különös bizottságokhoz megfontolás végett. Szőröstől-bőröstől megjelennek a kongresszusnak egészében ülésező tárgysorozatában, az a rend, amiben letárgyaltatnak, sorshuzás által határoztatván meg.[2] A nekivadult küldöttek, akik most jöttek a gyaluasztaltól vagy a bányából, szemben találják magokat száz és ötven különböző természetü javaslattal, amelyek né-

[1] Emlitettük már, hogy az United Textile Factory Workers Association tiszteletreméltón válik ki a többi munkásegyesületektől, nem lévén meg ez a hibája. A szövetkezeti és jótékonytársulati mozgalom nagy mértékben hasonló leckét tanult meg.

[2] Némi javulás történt ezen tekintetben az utolsó egy vagy két év alatt, az inditványok most már tárgyaik szerint lévén osztályozva.

melyike nagy mértékben műszaki módositást követel némely iparágra vonatkozó szabályokban, másika puszta kegyes óhajtásokat a társadalmi reformok iránt, és ismét másik messzeható változásokat az ország gazdasági és politikai alkotmányában. Mindez egyenlő joggal jő a kongresszus elé; kifejtve ötperces beszédekben; és legalább is, ami mindegyik öt közül négyet illet, elfogadtatnak vita vagy megkülönböztetés nélkül.[1] Ahelyett, hogy egy tanácskozó-gyülés lenne, amely megvitassa gondos meghányás után, egy felelős kabinet által felállitott programmot és azt fogadná el, a munkásegyesületi kongresszus ma egy szervezetlen nyilvános gyülés, mely teljesen képtelen bármely következetes vagy gyakorlati politikát állitani fel.

Igy nem lévén sem egy hatályos központi végrehajtott, sem pedig valamely határozott programm, kevesebb fontossággal bir az, hogy azon vegyes bizottságok, amelyeknek az összes választókerületekben kellene működniök, magok is tehetetlenek és teljesen el vannak válva a gépezet más részeitől. Nem szükséges ismételnünk az ipari tanácsok részletes leirását és működését.[2] Szembeszökő, hogy ha az ily tanácsoknak valamely haszna váratik a választókerületek befolyásolására, szükség van arra, hogy mindegyik iparág központi végrehajtó-bizottságának bizalmát és támogatását birja és hogy minden politikai lépését szorosan összhangba hozza a parlamenti bizottságéval. De oly okok miatt, amelyeket másutt részleteztünk, az országos ipari társaságok központi végrehajtó-bizottságai gyanusan és féltékenyen nézik a helyi bizottságoknak, amelyeknek működését nem képesek ellenőrizni, magát lételét is. A parlamenti bizottság pedig, amelynek ezt az ellenőrzést kellene gyakorolni, miután nincs semmi biztos programmja, vagy valami hivatalos személyzete, már sok év óta abbahagyott minden kisérletet arra, hogy irányitsa, vagy csak befolyásolja is azon

[1] History of Trade Unionism, 467—470. l.
[2] Ugyanott 440—444., 466.,467. l.

testületeket, amelyek által volna képes egyedül hatásos választási hadjáratot vezetni. Vezérlés nélkül, hivatalos programm nélkül és minden határozott munkakör nélkül az ipari tanácsok tényleg kisebbkörü munkásegyesületi kongresszusokká váltak, a szervezetlen népgyülések minden hiányaival. Vad és következetlen határozataik, nem kevésbé mint szeszélyes és téveteg működésök természetesen még növelte a központi végrehajtó-bizottságok és azon fizetett hivatalnokok ellenszenvét, akik vezetik a parlamenti bizottságot. Ezek 1895 óta kizárattak a munkásegyesületi kongresszusokon való részvételből is. Ily módon most nincs semmi tényleges összeköttetés a központi bizottság és az összes választókerületekben működő szervezetek közt.

Azt látjuk ennélfogva, hogy dacára a politikai befolyás nagy látszatának, a munkásegyleti világ egészében tényleg minden szervezett gépezet nélkül van, a törvényi becikkelyezés módszerének igénybevételére. Ezen harmincéves kisérlet ilyen eredménye kétségeket támaszthat valóban arra nézve, vajjon gyakorlati dolog-e valami hatályos gépezetet szervezni politikai célokra az egész munkásegyesületi világra nézve. Némelyek azt mondhatják, hogy a gyapotmunkások és kőszénbányászok tapasztalata inkább az egyes különálló nagy iparcsomók különleges politikai gépezetének kifejlesztésére utal. Ily elv mellett volna politikai szövetkezés a gépészi és hajóépitő-iparok, a ruházati ipar, az épitő és butorzati ipar és talán még a közlekedési és általános munkások különböző ágai között. De akár fedi a törvényi becikkelyezés módszerének felhasználására szervezett gépezet az egész munkásegyleti világot, akár csak egyes részekre szoritkozik az, nem lesz lehetséges részére oly eredményeket sem elérni, mint aminőket kivivtak a gyapotmunkások és a kőszénbányászok, anélkül, hogy gyökeres változás jőjjön létre a szellemben, ha talán nem is a formában. Biztosan meg lehet jósolni, hogy a munkásegyleti világnak semmiféle parlamenti szervezete nem lesz politikailag hatályos, amig működése szük határai végleg el nem ismertetnek, és amig a köz-

ponti szövetségi végrehajtó-bizottság, a képviseleti gyülés és a helyi tanácsok különös teendői világosan meg nem értetnek és nem hozatnak kellő összhangba egymással.

Nézzük először annak fontosságát, hogy elismertessenek azon szük határok, amelyek közt gyakorolható ily politikai befolyás. Itt van tényleg, részletes alkalmazása azon vezérelveknek, amelyekre kell szükségképen, mint az egyesületek közti viszonyokról szóló fejezetünkben kimutattuk, minden együttes eljárást alapitani. Állandó szövetségeknek nélkülözhetlen feltétele, amint kifejtettük, az, hogy az azt alkotó testületek pusztán annyira egyesittessenek, amenynyire terjed a közös érdekeiknek határa, és minden más kérdés tekintetében tartsák meg függetlenségöket. A munkásegyesületi kongresszus egy szövetkezés, amelynek célja, hogy parlamenti működéssel szerezzen nem általában véve társadalmi reformot, hanem az őt alkotó munkásegyesületek által kivánt különleges rendszabályokat.[1] Ezek mindnyájan óhajtanak bizonyos tisztán saját külön iparokra szoritkozó törvényes szabályozásokat, és mindnyájan készek, ha ez a korlátozás szem előtt tartatik, támogatni egymás óhajait. Sok fontos tárgy tekintetében, mint aminők az összejátszás szabadsága, a balesetek ellen való kártérités, a jancsibankók, közegészségügyi rendelkezés, a különlegesek záradéka, a heti munkabérfizetés, és a büntetési birságok eltörlése, egyesülve vannak általános szabályokban. De mihelyst a kongresszus eltér a maga szük munkásegyesületi körétől, és bármely véleményt fejez ki akár általános társadalmi reformok, akár pártpolitikai kérdések felett, rögtön szükségszerüleg elidegeniti tagjainak egész csoportjait. A munkásegyesületek a kongresszussal karöltve járnak el az óhajtott par-

[1] Magoknak a munkásegyesületi szabályzatoknak lentebb következő vizsgálatának folyamán és végső áttekintésükben fel fogjuk fedni a munkásegyesületi világ politikai programmját. Lásd „a munkásegyesületi ügy gazdasági jellegeiről“ és a „munkásegyesületi ügy és a demokráciáról“ szóló fejezeteket.

lamenti politika érdekében, nemcsak többséggel, de összességökkel; és az igy köztök létrejött egyezségnek megsértése azt a politikai erőt, amelynek megteremtésére mindnyájan közrejárultak, bármely különös politikai párt céljaira használni fel. A northumberlandi és durhami munkásegyesületi tagok főleg liberálisak. A lancashireiek nagy mértékben konzervativek. A yorkshireiek és a londoniak ismét nagy mértékben telve vannak szocializmussal. Hogy ha a kongresszus elfogadja a jelszavait, vagy támogatja általános politikáját ezen három párt bármelyikének, amelyek most — a munkásegyesületi ügyek területén kivül — megosztják a britt munkások csatlakozását, rögtön vége van minden befolyásának. Az utolsó husz év alatt tartott munkásegyesületi kongresszusok története kézzelfoghatólag megerősiti ezen felfogást. Akár a liberálisok foglalták le (mint 1878-tól 1885-ig), akár a szocialisták (mint 1893—94-ben), akár a paraszt birtokosság vagy a földbirtok államositása mellett nyilatkozott; akár a bimetallizmus mellett szólalt fel, vagy a termelés, szétosztás és harceszközeinek államositása mellett nyilatkozott, az egyformán megsemmisiti képességét arra, hogy saját dolgát elvégezze, és oly visszahatást idéz fel, mely tönkre teszi politikai befolyását.

Mihelyt egyszer ezt a korlátozást megértik és véglegesen elismerik, lehetségessé válik a létező munkásegyesületi szervezet különböző részeit egy jelentékeny befolyásu politikai gépezetté olvasztani össze. Az első kellék volna egy központi szövetségi bizottság, amely kizárólag a fentebb jelzett határozott politikai célok kedvéért gyülne össze. Ezen parlamenti bizottsághoz hozná minden országos iparág központi végrehajtó-bizottsága a maga különös sérelmeit a javaslatba hozott orvoslással együtt, ép ugy, mint a szövők végrehajtóbizottsága az United Textile Factory Workers' Association elé terjeszti a túlgőzfejlesztés ellen való kifogásait és az ezen gyakorlat eltörlésére való javaslatait. Semmi áron ne vehessen fel a parlamenti bizottság semmi oly javaslatot, amely nem nyerte meg az érintett iparág központi végrehajtó-bi-

zottságának külön kifejezett támogatását. Minden eltérés ezen szabálytól ellentétbe hozhatná a szövetségi bizottságot valódi megbizóival és megfosztaná őt minden biztositéktól arra nézve, hogy a javaslatot a legközvetlenebbül érdekelt tagok nagy tömege elfogadta. De az a támogatás magában véve nem volna elég. A parlamenti bizottság, összhangban működve az érdekelt iparág hivatalnokaival, szakértő véleményt kell, hogy szerezzen be a sérelem mennyiségéről, a javasolt orvoslás lehetőségéről és a legjobb formát illetőleg, amelyben felvethető. Az összes iparágak elfogadott törvényhozási javaslatai akkor aztán egy szabatos és következetes parlamenti programmba foglalhatók össze, amiből minden terjengős óhajok és szónoki handabanda ki volna zárva. Mikor végre az évi programm gondos átvizsgálás és átgondolás után végre elkészittetett, azt az összes iparágak képviseleti gyülése elé kellene terjeszteni. Világos ellentétben a mostani munkásegyesületi kongresszus gyakorlatával, sarkalatos szabálylyá kellene tenni, hogy politikai akcióra vonatkozó semmi oly javaslatot nem szabad a gyülés elébe hozni, amely előbb nem volt megtárgyalás végett kiadva a parlamenti bizottságnak, tanulmányozás és jelentéstétel céljából. Ily szabály mellett a minden egyes iparágból kiküldött tagok magok előtt találnák azon javaslatokat, amelyeket az ő végrehajtó-bizottságaik terjesztettek fel, befoglalva a lehető legjobb nyelvezetbe, és ajánlva a többi iparágak küldötteinek az érdekelt iparág hivatalnokainak együttes tekintélyével, mint szintén magának a parlamenti bizottság képzett politikai tisztikarának és azon törvénykezési és közigazgatási szakemberek tekintélyével, akiktől tanács kéretett. Ezen a ponton aztán az összes iparágak közt meginduló vita arra szolgálna, hogy felszinre hozzon minden lappangó érdek vagy politikai ellentétet, ami a választói siker ellen még egy teljesen jól kigondolt programm ellenében is tekintetbe vételt követelne. De egy ilyen gyülés még egy sokkal fontosabb célra is szolgálna, mint pusztán módositására vagy elfogadására a hivatalos programmnak. Alkalmat adna a

vezetőknek arra, hogy megmagyarázzák az egyes részleteket, és az egész munkásegyleti világ előtt megmutassák azok szükséges, helyes és összefüggő voltát minden munkásegyesületi tag közös érdekével.

Ha egyszer a programm megvan állapitva, a politikai agitáció munkája kezdődnék meg. Itt aztán a parlamenti bizottságot ki kellene egésziteni minden választókerületben egy helyi szövetkezéssel. Ezen helyi testületnek természetesen, mint a jelenlegi ipari tanácsoknak a választókerületben vagy a városban levő összes munkásegyesületi fiókok képviselőiből kellene alkottatni. Az ő hatályos és eredményes voltokra nézve főfontosságu az volna, hogy az összes iparágak központi végrehajtó-bizottságai azok megalakulását országos fontosságunak tartsák; arra buzditsák fiókjaikat, hogy legbefolyásosabb tagjaikat válaszszák oda; és megadjanak nekik minden felbátoritást arra, hogy a helyi költségekből reájok eső részt a társaság pénztárából fizessék. Minden szó nélkül érthető, hogy ezen helyi tanácsoknak ép oly szigoruan, mint a munkásegyesületi kongresszusnak, el kell kerülni minden hajlongást egyik vagy másik politikai párttal szemben, és szigoruan csak a munkásegyesületi célokra szoritkozni. De eljárásokban még szorosabb határok közé kell szoritani magokat. A létező munkástanácsokkal ellentétben meg kell gondolniok, hogy nem az ő dolgok egyáltalán a parlamenti programmot felállitani, még oly kérdésekben sem, amelyre nézve minden alkotó fiókjok egy véleményben van. Ez következik azon tényből, hogy mindegyik iparággal ugy kell elbánni, mint egy országos egységgel. Mielőtt a gépészek vagy a szabók azt remélhetik, hogy valamely módositását megkapják az ő iparágokra vonatkozó törvénynek, minden fióknak az ország egyik széléről a másikig el kell készülve lenni az ugyanazonos kérés támogatására; és a kérést oly módon kell formulázni, hogy képes legyen arra, hogy rászorittassék a miniszterekre és a közigazgatási szakértőkre. Ezen azonosság és szabatosság csak központi vezetés mellett érhető el. A helyi munkástanácsok működésének tehát, ami a

parlamenti akciót illeti, csak végrehajtónak kell lenni. Mindabból a célból, hogy mindegyik iparág központi végrehajtóbizottságának bizalmát megtartsa, mind abból, hogy mint egy politikai gépezet egy része, szabatosan működjék, a helyi tanácsnak szigoruan arra kell szoritkozni, hogy a hivatalos munkásegyleti akkori programmot tolja előre. Hogy ha tagjaik közül valaki ezt a programmot szeretné megváltoztatni, előhozhatja javaslatát saját maga egyesületének helyi fiókjában, megszavaztathatja ugyanazon iparhoz tartozó társaival és felküldetheti saját központi végrehajtó-bizottságához. Hogy ha az nem oly kérdés, ami felett saját maga munkásegylete hajlandónak mutatkoznék akcióba lépni, a legbizonyosabban nem alkalmas arra, hogy a munkásegyletek szövetsége által elfogadtassék. A helyi munkástanács, anélkül, hogy az általános politikába beleavatkoznék, fog találni elegendő munkát abban, hogy a helyi munkásegyesületi választókat szervezze és kioktassa; hogy végrehajtsa azon gyakori utasitásokat, melyeket a parlamenti bizottság képzett politikai személyzetétől kap, a választókerület parlamenti képviselői működésére felügyelve és birálva azt, bármely párthoz tartozzanak is azok; hogy kiegészitse és ellenőrizze a bánya, gyár és egészségügyi felügyelők helyi munkáját; és hogy, ahol helyesnek találja, vezesse a helyhatósági hadjáratot. Mert a helyi testületekbe való minden választásnál természetesen ő állapitja meg a saját programmját. Itt aztán ugy működhetik, mint saját maga képviseleti gyülése. A munkásegyesületi kongresszus hasonlatára az ipari tanács választhat és megbizhat egy felelős kabinetet; szorithatja azt egy munkásegyesületre, mintegy megkülönböztetésül az általános politikai programmtól; gondoskodhatik arról, hogy legyenek tisztviselői és pénze elegendő feladatára; elvárhatja, hogy az csak megvizsgálás és szakértő vagy hivatásos tanács szerint fog működni; és mindenekfelett őrködhetik afelett, hogy távoltartsa magát minden gyanutól, mintha bármely különös párt érdekében működnék.

Igy kerülünk aztán vissza a szervezet mindenik fo-

kán, az értelmi vezérlet feltétlen szükséges voltára. Összefüggő szövetséges akció nélkül az iparágak közt, semmi haladás nem hozható létre a törvényi becikkelyezés módszeres felhasználására való kívánságok keresztülvitelénél. Egy központi bizottság nélkül, mely tényleg vezesse és összhangba hozza a helyi tanácsok akcióját, soha semmi választási hadjárat nem lesz hatásos. Felelős vezetők „első sora" nélkül egy képviseleti gyülés sem lesz képes sohasem megállapitani egy összefüggő programmot, vagy egy népgyülés méltóságán felül emelkedni. A vezető iparágak nagy hivatalnokainak meg kell érteniök, hogy az ő kötelességök nem csak az, hogy saját magok fiókjait tüzeljék fel erős és állandó agitációra azon különös törvényes reformok mellett, amelyet ők magok óhajtanak, de az is, hogy azt a szövetségi szervezetet is létesitsék, amely egyedül képes a cél elérését biztositani. Ezen szövetségi szervezkedésben ő nekik magoknak kell elfoglalniok a vezérszerepet. Ezen munkára jelenleg minden tehetségök és erejök mellett rendesen teljesen képtelenek. Mindegyik ember ismeri a saját maga iparágát és a saját maga egyesületének óhajait, de mind tudatlan, mind közönyös minden más iparág szükségleteit és óhajait illetőleg. Mielőtt formálhatnának valami kabinet-félét egy határozott és következetes politikával, meg kell tanulniok, hogy tudnak felállitani egy teljes és részletes programmot, amely magában foglalja a minden egyes iparág által óhajtott részletes törvénykezési szabályzatokat és amellett elkerülje mindegyik politikai párt jelszavait. És ez nem is egy lehetetlen álom. Egy időben, amint másutt leirtuk már,[1] a munkásegyesületi világnak meg volt a „Juntában" és közvetlen utódaiban, egy szerfelett erélyes kabinetje, amely mind vezette a munkásegyleti kongresszusokat, mind irányitotta az ipari tanácsok akcióját. Szoros közlekedésben a nagy iparágak végrehajtó-bizottságaival és korlátlan használatával a szakértő-tanácsnak, az a Junta elkészitett egy észszerü és gyakorlati programmot;

[1] History of Trade Unionism, 215—283. l.

elmagyarázta azt a képviseleti gyüléseknek, melyek azt elfogadták; és bevonta az ipari tanácsokat egy szervezett választási hadjáratba annak támogatására. Az eredmény látható volt az 1871 és 1878-iki emlékezetes parlamenti győzelmekben. Mikor megszünt a Junta, és a szakitás megtörtént a parlamenti bizottság és annak ingyenes tanácsadói közt, a hatásos vezetés észrevétlenül véget ért. Hogy ha a gépezetet ismét hatásossá akarjuk tenni, a parlamenti bizottságnak meg kell gondolnia, hogy az ő kötelessége vezetni mind a munkásegyesületi kongresszust, mind az ipari tanácsokat; felállitani saját politikáját; gondoskodni megfelelő fizetéses hivatalnokokról; és mindenekfelett a lehető legteljesebb módon felhasználni a hivatásos szakértőket. Egy szigoruan központositott és teljesen felszerelt politikai szövetség megteremtésével, mely munkáját kizárólag a munkásegyesületi célokra forditja, a szervezett iparágak észszerüen remélhetik, hogy munkájok feltételeinek részletes törvényi szabályozásában a siker ugyanazon mértékét érik el, mint aminőt a kőszénbányászok és gyapotmunkások „régi parlamenti munkásai" értek el, mig ezen utóbbi egyesületeket ugy fogják találni, hogy az egész munkásegyleti világ tényleges támogatásával a saját magok iparában további szabályzatok megnyerésére meglesz elegendő erejök.[1]

[1] Az egész politikai gépezetnek elsatnyulása az utolsó néhány év alatt annyira szembeszökő lett a vezető munkásegyesületi férfiak előtt, hogy szórványos kisérletek tétettek azt reformálni. Ezen boncoló kötetben nem mehetünk bele részlegs elbeszélésébe annak, hogy mint óhajtott az 1895-iki parlamenti bizottság az elnöke döntő szavazatával egészen uj szervezetet adni a munkásegyesületi kongresszusnak. Csak arra óhajtjuk emlékeztetni az olvasót, hogy az uj házszabályokba, amelyek érvényesen lettek volna még elfogadtatásuk előtt is a Cardiff kongresszuson, a parlamenti bizottság három fontos ujitást vett bele. Egy munkásegyesületi tag sem lett volna megválasztható küldöttül, hacsak vagy nem fizetett hivatalnoka saját egyesületének, vagy nem dolgozik még mindig eredeti iparágában. Az ipari tanácsok kizárattak volna a

V. FEJEZET.

A szabványos munkabér.

A munkásegyesületi szabályzatok közt van egy, mely ugy áll, mint tényleg általános, nevezetesen az arra való törekvés, hogy a fizetés bizonyos megállapitott szabvány szerint történjék, egyformán alkalmazva. Még az oly elemi for-

kongresszuson való minden képviseltetésből és részvételből. És, mindenek felett a legfontosabb, a szavazás módja a képviseleti gyüléseken eddig gyakorolt módtól eltérőleg oda módosittatott volna a kongresszuson, hogy iparágak szerint szavazzanak. Ezen változások, látható, nem azon irányban mozognak, aminőkben a mi javaslatunk. Nincs semmi javaslat arra, hogy növelje erejét vagy erősbitse a parlamenti bizottság tiszti karának, vagy hogy összefüggésbe hozza a politikai gépezet egyes részeit. Ahelyett, hogy értelmi vezetésről gondoskodnék, csak arra tesznek kisérletet, hogy a zajongó elemeket elhallgattassák, vagy kizárják. Nem kell csodálkoznunk a javaslatok elsején, amely csak azért vétetett fel, hogy egy vagy két befolyásos küldöttet kizárjon, akiknek kintmaradását óhajtották a vezérlő hivatalnokok. Az által, hogy egyszerüen kilökték az ipari tanácsokat, akik kezdeményezték tényleg huszonhét év előtt e kongresszusokat, és azóta mindig élénk részt vettek abbam, a parlamenti bizottság épen azon testületeket akarta kizárni, amelyektől függ a kerületben minden hatásos munkásegyesületi hadjárat. Az ipari tanácsok, igy kilökve a munkásegyleti világból, most keserü ellenségesség fészkei a nagy iparágak fizetett hivatalnokai ellen; széthuzás és politikai gyengeség forrásai, ahelyett, hogy becses támaszok és szövetségesek volná-

mája is az összeműködésnek, mint a műhelyi társaság, azt követeli, hogy minden tagja minimum gyanánt azt a bért kapja, amelyet a munkavezetővel a kérdéses munkára megállapitottak. A szervezett helyi vagy országos egyesület még

nak. De a legfontosabb, és amint gondoljuk, legveszedelmesebb változás az, ami a szavazás módszerében jött létre. 1895 előtt, ámbár az egyesületeknek azon arányban volt joguk küldötteket küldeni, amint tagszámuk és a kongresszus költségeihez való hozzájárulás mutatta, minden küldöttnek egyéni szavazata volt, és meghatalmazás utján szavazat nem engedtetett. Ily módon, a nagyobb egyesületek, ha helyesnek találták küldötteiket teljes szám ban megválasztani, gyakorolhatták szavazójoguk teljes erejét. De néhány hatalmas társaság hivatalnokai e berendezkedést kényelmetlennek találták. Némely esetben társaságaik zugolódtak a három vagy négy küldöttnél többel járó költséggel, és igy sem tudták az aránylagos befolyást biztositani. Más esetekben, amikor a küldöttek teljes száma kiküldetett, ezek közül némelyik azt akarta, hogy önálló vélményét kövesse, és a maga politikai hajlama, vagy a kisebb iparágaktól eredő rábeszélés szerint gyakorolta szavazatát. Miután a kongresszusnak, mint egésznek, semmi vezetősége nem volt, a függetlenség fejetlenséggé vedlett. A kőszén- és gyapotipar gyakorlati hivatalnokai előtt a kongresszus felületes és felelősségnélküli viselkedése ugy tetszett, hogy azon különös javaslatok sikere ellen fog fordulni, amelyeket az ő saját egyesületeik támogattak. Ugy látszik, hogy nem tünt fel előttök annak szüksége, hogy kötelességük lett volna egész lelkükkel belemenni a dologba; ugy lépni fel, mint a kongresszus kabinetje, és felállitani az egész munkásegyesülési világ egészére egy összefüggő politikát; és merészen kérni a bizalmat és pénztámogatást, amely nélkül semmi politika nem vihető keresztül. Az összes iparágak szükségleteinek tanulmányozása és egybefoglalása szükségessé tett volna, egy alkalmi tetszetős kirándulás helyett Londonba, egy rakás komoly gondolkodást és egy rakás unalmas tanácskozást mindennemü szakértővel. Könnyebb volt oly helyzetbe hozni magokat, amely természetesen elzárta minden oly határozathozatal utját, mely az ő iparágukra nézve sérelmes lehetett. Ennélfogva a bizottságban lévő kőszén- és gyapotipari négy küldött sürgette az ugynevezett meghatalmazott általi szavazást, amelyet

tovább folytatja azt az elvet, és arra törekszik, hogy a szabványos munkabér kiterjesztessék minden tagjára a városban vagy kerületben. A szabványos bér, meg kell jegyezni, csak minimum, sohasem maximum. A működő kőmivesek segély-

a Miners' Federation már behozott saját magok értekezletén. Ezen rendszer mellett minden iparágnak, mint egésznek adatik meg a szavazatok azon száma, melyre összes tagszáma jogosit, de nincs szüksége többet küldeni, mint egy küldöttet. Ha egynél több van jelen, ők maguk közt döntsék el, hogy mint adassék le az iparág szavazata, sőt reábizhatják szavazati jegyeiket egyikre és elhagyhatják a kongresszust. Szembeszökő, hogy a szavazás ezen módja arra irányul, hogy az egész hatalmat a hivatalnokok kezébe játsza. Tényleg már az 1895-iki kongresszuson egy társaság, mely negyvenöt szavazattal birt, csak főtitkárát küldte el képviselőül, és mivel ezen olcsó mód az egylet szavazóerejét nem csökkenti, azt bizonyosan elfogadják mások is. Ezen rendszer mellett a nagy egyesületek hivatalnokai biztositották saját magok ujra megválasztását állandóan a parlamenti bizottságba, és, amikor csak szükség van reá, a hatalmat, hogy visszavessenek bármely javaslatot, amely a kongresszus előtt van, anélkül, hogy kénytelenek lennének akár azon „türhetlen gondolkodási terhet" magokra vállalni, amelylyel együtt jár a kisebb iparágak bajainak kellő gondozása, vagy a kongresszusnak, mint egésznek, értelmi vezetőségével együtt járó fáradságot. Ennélfogva még kevésbé lesz szükséges, mint valaha, a nagy iparágak hivatalnokainak résztvenni a vitában, vagy törekedni arra, hogy a munkásegyleti világ kevésbé tapasztalt szakaszait vezessék. Már Cardiffban nem hiányoztak jelek arra, hogy a jövő kongresszuson látni fogjuk ezen nagy hivatalnokokat, kezökben tartva az ő saját egyesületeik részére kiadott szavazati jegyek csomóit, megvetően hallgatják a kisebb iparágak ügyeiben folyó vitákat és csendesen leszavaznak minden oly javaslatot, amely nem tetszik nekik.

De az uj házszabályok többet is tesznek, minthogy egyszerüen semmivé teszik a munkásegyesületi kongresszusoknak, mint tanácskozó gyülésnek értékét, és megfosztják azt működésétől, mint képviseleti gyülést, amelynek utján kellene a parlamenti bizottság politikáját és programmját a munkásegyesületi világgal közölni. A szavazás uj rendszere a lehető legrosszabb módon ellen-

társasága például megegyezik (1897) a londoni központi épitőmester-társasággal, hogy minden éptestü tagja nem fog kevesebbet kapni, mint tiz és fél pennyt egy órára. De a társaságnak nincs semmi kifogása az ellen, ha egy munkaadó egy különös kőmivesnek, kinek ügyességét vagy jellemét becsüli, bármely magasabb munkabért ad, ha neki ugy tetszik. A szabók egyesült társasága együttesen az ugyanazon városban levő szabómesterek társaságában, megállapit egy tarifát, minden egyes ruhanemért állandósitva a fizetést. De ez nem gátolja meg a nyugati részen lakó szabómestereket, hogy az egyesület teljes beleegyezésével, némely tagnak sokkal többet fizessenek, mint a londoni tarifa-árak. Tényleg, ámbár vannak bizonyos látszólagos kivételek, amelyeket külön fogunk tárgyalni, egy esetet sem tudunk, ahol a munkásegyesület eltiltja vagy nehezíti, hogy tagjai magasabb munkabért kapjanak a tényleg elvégzett munkáért, mint az

tétben áll azon képviseleti elvekkel, amelyeket az egyesületek közti viszonyokról szóló fejezetünkben a szövetséges társulás természetéből vontunk le és ennélfogva a legnagyobb veszélyt hordja magában a kongresszus fentmaradása ellen. A kongresszus, amely természetesen sok elágazó, sőt épen ellentétes érdeket foglal magában, soha sem lehet több, mint egy laza szövetkezés azon korlátolt célokra, amelyek közösek valóban minden osztályéval. Ennélfogva határozatainak nem a puszta szavazattöbbséggel kell létrejönniök, hanem az osztályok közt való tárgyalás utján azon célból, hogy a legáltalánosabb közös javaslat megállapitható legyen. De a jelen rendszer mellett a Miners' Federation és az United Textile Factory Workers' Association együttvéve a kongresszuson képviselt tagszám egy harmadát adja meg, és amennyiben együtt járnak el az Amalgamated Society of Engineers és Carpenters-el és a National Union of Boot and Shoe Operativessel, minden lehetséges kongresszus feltétlen többségét képezik. Adni már öt iparágnak feltétlen többséget a többi mindegyiknek egyesitett erejével szemben, ennek, ha ragaszkodnak hozzá, vagy ki kell ölni az erélyes politikai összeműködés minden esélyét a többinél, vagy arra kell vezetnie, hogy ezek saját magok részére egy uj szövetséget alkossanak.

egész testület részére megállapitott közös szabvány-munkabér.

De ámbár a szabvány-munkabér minimum, nem maximum, ezen minimum felállitása szorosabb hozzásimulást okoz a munkabérek egyenlősitéséhez, mint aminő volna másként. Azon munkásegyesületi tisztviselők, akiknek szerkeszteni kell egy darabáru-árszabályt vagy kiterjeszteni egy ily árszabályt egy műhelytől az egész városra, vagy egy városról az egész iparágra, tudják, hogy azon célból, miszerint az árak szabványos jellegét biztositják, kénytelenek leszállitani az egyes műhelyekben vagy épen egyes városokban eddigelé élvezett munkabéreket. Épen az iparág ezen szerencsésebben elhelyezett részeitől mutatott készség arra nézve, hogy a szabványos-munkabér kedvéért hajlandók lemondani azon magasabb munkabérekről, amelyek valami véletlen folytán rendesek lettek egy bizonyos munkánál, az, ami lehetővé teszi az egyformaságot. Már idéztük, amikor leirtuk, hogy a munkásegyesületi mozgalom mint töri le a helyi monopóliumot, a gyapotszövők esetét, akik felfedezték, mikép azon célból, hogy a darabáru munkabéreknek egy egyöntetü tarifát létesithessenek, — amely a tagok nagy részénél a munkabér emelését jelentette — kénytelen lesz egy vagy két kerület hozzájárulni azon bérek tényleges leszállitásához, amelyet eddig élveztek.[1] A Flint Glass Makers hatalmas társasága ujabban egy még szembeötlőbb példát mutat nekünk. Amikor 1895-ben a Flint Glass Makers egyetértésre jutottak munkaadóikkal egy egyforma munkabér listára nézve, a yorkshirei összes üveggyárakban, a yorki fiók, amely magasabb béreket kapott, mint bármely más a megyében, először hevesen tiltakozott. Az egyforma munkabér, igy okoskodtak, „lehetetlen, ha csak köztünk valamely rész nem hoz rendkivüli áldozatokat", és annak keresztülvitele magával hozná azt az épületes látványt, mikép egy munkásegyesület kényszeriti a tagjait olcsóbb munkabérek mellett dolgozni, amikor sem ők, sem a

[1] Lásd a kormányzat egységéről szóló szakaszt.

munkaadó nem óhajtja azt."[1] Dacára azonban ezen tiltakozásnak, az egyesület tagjai elfogadták az egyforma liszta kidolgozását, amelyet aztán minden yorkshirei fiók közgyülése elé terjesztettek. Igy a kérdés oda került a yorki tagok elé is, és ámbár világosan kitünt, hogy az uj liszta leszállitást hoz magával az ő saját keresményökből, az egyformaság iránt való előszeretet oly erős volt, hogy, amint a főtitkár jelenti, az azon időben ezen fióknál levő nyolcvannégy tagból „a liszta ellen való szavazás száma kilenc főnyi nyomoruságos mennyiség volt."[2]

A szabványos munkabér ezen felfogása, amit alig szükséges magyaráznunk, nélkülözhetetlen kelléke a közös alkunak. Valamely közös szabályzat nélkül, mely minden érdekelt munkásra alkalmazható, a munkabér tekintetében semmi általános szerződés nem volna lehetséges. De a határozott szabványok felállitásának szokása nem pusztán járuléka a közös alkuvás rendszerének. Szükséges az, a munkabéreknek nagy elvek alapján való bármely általános megállapitásához. A legönkényesebb és legkorlátlanabb munkaadó is önkényt elfogadja a szabvány munkabéreket a munkások osztályaira nézve, épen ugy, amint a nagy boltos árait nem az egyes vevők alkuvó képessége, de a bekerülési árra ráadott bizonyos százalékkal alkotja meg.[3] A mérlegelés ál-

[1] Egy levél T. Mawsontól, a yorki fiók egy tagjától a Flint Glass Makers' Magazineban 1895 október; II. köt. 8. szám, 427., 428. l.

[2] A társaság központi titkárának jelentése a Flint Glass Makers' Magazine-ban, 1895 október; II. köt. 8. sz. 447—451. l.

[3] A gyakorlati kényelem és a nagy mühelyek elszaporodása kétségkivül sokat tett az egyformaság elfogadására. A kis dolgozó mester vagy kis munkaadó, személyesen ismerheti minden munkását és nagy nehézség nélkül igazithatja hozzájuk a munkabér fokozatos nagyságát. De a nagy méretben dolgozó modern munkaadó nem bajlódhatik, hogy az ő ezer munkása mindegyikének hozzáillő szabatos fokozatot állapitson meg. Neki is jobb valamely közö-

landó szabványának ezen fogalmát óhajtja a munkásegyesület kiterjeszteni az egyes mühelyekről a kerületekre és a kerületekről az iparág egész területére az országon belől.

Ezen munkásegyesületi ragaszkodás a szabvány-munkabérekhez keserü feljajdulások tárgya volt. „A rossz és rest munkásoknak oly drágán fizetése, mint azoké, akik ügyesek és szorgalmasak“,[1] jutalomadás a restségnek és képtelenségnek“, „romboló a szorgalom és érdem jogos ambiciójára“, „a legrosszabb faja a kommunizmusnak, minden munkás egyenlő dijazása“ ezek példák a tőkések és gondolkozók kárhoztató rhetorikájából ezen tárgy felett. Még egész 1887-ben is egy kitünő közgazda a következő kirohanásban tört ki a munkásegyesületnek képzelt rosszasága ellen e tekintetben: „Még most nem, de az idők folyamán, amint lassan e gazdasági törvények a nép közt is megértetnek, látni fogjuk, hogy a munkásegyesületek megtisztulnak az ő legtévesebb és legrendetlenebb igyekezetökkel, amelyekkel törekesznek *egyenlő munkabérekre tekintet nélkül az ügyesség, tudás, szorgalom és jellem által teremtett különbségekre.* Nincsen a szocializmus egyik tana sem oly vészterhes következményeiben, mint ezen különös és tetszetős tan, — amely tan, hogyha szigoruan alkalmaztatnék, az emberek nagy osztályai által huzamosabb idő alatt, megállitana minden haladást. Világosan szólva az azt jelenti, hogy nem lesz a világon valami olyan dolog, mint magasabb tehetség és szorgalom; hogy minden művészet és mesterséget le kell huzni a legközönségesebb, legtudatlanabb és

fizetési elvet fogadni el, melynek alkalmazása könnyü az ő hivatalnokainak és amelyek könnyen megértenek a munkások.

[1] Measures for putting an End to the Abuses of Trade Unions: Frederic Hilltől (London, 1868), 3. l. Oly állandó ez a csalódás, hogy Mr. Lecky, irván 1896-ban, naivul visszhangoztatja a munkásegyesületek ellen emelt ezen vádat, azt emlitve, hogy „azok arra törekesznek, mikép a legrosszabb munkás is ugy fizettessék, mint a legjobb.“ Democracy and Liberty II. k. 385. l.

legostobább emberek szinvonalára, akik csak ahhoz tartoznak."[1]

Az ilyen kifogások nem találók. Egy nagyon felületes megismerkedés a munkásegyesületi ügygyel megmutatta volna az ilyen iróknak, hogy egy ugyanazonos szabványos munkabér egyáltalában nem hozza magával a heti munkabérek egyenlőségét, és hogy az nem is célja. Jóra vagy rosszra érve, a rendes britt munkás egyáltalában nem kommunista és a munkásegyleti szabályzat, mint látni fogjuk, teljesen szabados minden elméleti „sóhajtozástól a nem egyenlő keresetek egyenlő megosztása után".

A félreértés azon zavarból ered, hogy egynek vétetik a munkabér alapja és a munkás által tényleg megszerzett összeg. Amire a munkásegyesület törekszik, mint a közös alkuvásnak még magára lételére is szükséges feltételre, a szabványos alap a munkáért, mely tényleg teljesittetett, járó fizetésnél. De az meglehet együtt a lehető legtágasabb eltérésekkel a különböző munkások tényleges heti bevételei közt. Igy előttünk van az a jelentős tény, hogy a munkásegyesületi tagok nagy többsége által kivánt szabványos munkabér nem valami óránként meghatározott összeg, hanem a darabszámi munka egy árlisztája. Az a kiterjedés, amennyire kiterjednek ezen darabszám szerinti listák az egész országban, ritkán vétetik észre. Még azok is, akik hallottak a vasmunkások, acélöntők és kőszénbányászok kidolgozott tonnaalapu munkabéreiről, és azon sokszorosan átgondolt gyapotlisztákról valamit, amelyek szerint fizettetik a munkásegyesületi világ egynegyedrésze, gyakran elfeledik azt a megszámlálhatlan más iparágat, (amelyeknél, mint a szabóknál, csizmakészitőknél, szedőknél, ácsoknál, kosárkészitőknél, kefekötőknél) a munkaadók és munkások által aláirt és időről-időre ujra átvizsgált fizetési listák vannak a

[1] Elnöki megnyitó beszéd William Newmarchtól a társadalmi tudományi kongresszuson 1871 (Transaction of Social Science Association 1871, 127. l.).

század kezdete óta.[1] Hogyha, mint ezen esetek mindegyikében, a szabványos munkabér a darabszám-árak lisztájának alakját veszi fel, világos, hogy nem lehet ott szó sem a különböző munkások tényleges keresetének egyenlősitéséről. Egy kosárkészitő vagy egy kőszénbányász kereshet két fontot egy héten, mig a másik, ugyanazon szabvány-munkabér alapján és ugyanazon számu munkaórát dolgozva, esetleg kevesebbet szerezhet harminc shillingnél; és egy másik, csak fél időt forditva rá, heti jövedelmét csak tiz vagy tizenöt shillingre viheti fel.

Azt sem lehet állitani, hogy azon iparágakban, amelyekben a munkásegyesületi szabvány nem a darabszámra van alapitva, hanem egy határozott szabványos órai munkabért vesz alapul, az szükségképen magával hozza a fizetés egyenlő voltát. Még ott is, ahol ugyanazon szám órát dolgoznak a munkások, az ily iparágakban heti keresetök gyakran nagyon különböző lesz. Igy, amig a rendes bádogolás, téglavetés és kőmivesség egyenlő összegekkel fizettetik óraszámra, rögtön, mihelyt a munka valami különös ügyességet igényel, a munkaadó előnyösnek fogja találni magasabb bért fizetni, és a munkásegyesület szivesen támogatja ezen szokást. Az ügyesebb téglavető például ritkán fizettetik a szabványos szabvány-munkabérrel, de rendesen külön vállalatot bir a vályogkivágásnál (vagy a vágányozásnál), a kemence-épitésnél vagy a csatorna-szerkesztésnél, ahol a rendes szabványos bér felett tiztől ötven százalékkal jobban fizettetik. Minden iparágnál találunk egyes cégeket, akik különös jó névvel birnak kitünő minőségü munkáik tekintetében, és akik rendesen a munkásegyesület teljes jóváhagyásával többet fizetnek, mint a munkásegyesületi szabvány, azon célból, hogy a legügyesebb és leggyakoroltabb munkásokat vonzzák mühelyeikbe. Más esetekben, ahol a

[1] Ezen darabáru munkabérlisztákat most már könnyen lehet tanulmányozni azon kitünő gyüjteményben, melyet a Board of Trade munkásosztálya adott ki, mint a Report on Wages and Hours of Labor II. részét 1894-ben (C. 7567, I.).

munkaadó mereven ragaszkodik a rendes munkabérhez, a jobb munkás megtalálja előnyét, ha nem is a tényleg magasabb pénzkeresetben, hanem a munkaadás kellemesebb feltételeiben. Egy nagy épitkezésnél a munkaadó a legjobb kőmüveseit fogja kiválasztani, hogy azok tegyék meg a metszéseket, amely foglalkozás nem igényel nagy erőfeszitést és megenged alkalmilag egy pipa dohányt, mig a munkások közönséges része a köveket a felügyelő szemei előtt rakja. A legjobb asztalosok, ha nem kapnak is extra fizetéseket a lépcsőzésért vagy fogasolásért, azt a finomabb munkát kapják, amely változatosságot és könnyedséget igényel és a mühelyben végzendő el, mig a nyersebb munkások rakják le a padozatot és más nehéz egyszerübb dolgokat. Ezen megkülönböztetések esetleg aprólékosoknak tetszhetnek a szakvagy az üzletembereknek, aki nagy mértékben ellenőrzi azon viszonyokat, amelyek mellett ők dolgoznak. De egyetlen munkás sem fogja elnézni a két különböző munka közt levő lényeges különbséget, amelyek közül az egyik jelenti a kitételt az időjárásnak, a ruha rontását és szaggatását, az egyhangu izomerőkifejtést és folytonos felügyeletet, a másik pedig megengedi a személyes szabadság jelentékeny részét, a munka jellegében kellemes változatosságot és alkalmat ad kezdeményezésre és ügyesedésre. Habár esetleg lehet, hogy ily esetekben meg lesz a hét végén kapott shillingekben az egyenlőség, a ténylegesen tett igyekezet és fáradozásért tett megfizetés igen különböző alapon lesz kimagyarázható a két esetben.

Nem óhajtjuk homályba szoritani azt a tényt, hogy a munkaidő alapján a szabványos munkabér gyakorlatilag közelebb megközelitése az egyenlőségnek a pénzkeresetben, mint a darabszám-alapon megállapitott szabványos munkabér. Nincs is semmi kétség afelett, hogy a bérmunkás-osztálynak egy jelentékeny részének mélyen meggyökerezett meggyőződése, hogy a lelkiismeretes, szorgalmas és lassu munkásnak méltányosság szerint nem szabad kevesebb bért kapni, mint gyorsabb, de ép ugy érdemes szomszédja, még

különösebben azért, mert még a leggyorsabb munkás rendes keresete sem megy többre, mint amennyi szükséges háztartása rendes fentartására. Gyakran állitják azt, hogy ez a meggyőződés a munkásegyesületi világban egy alapos ellenzést teremtett a darabszám-munka ellen. Ha az lett volna az eset, különösnek tetszhetnék, hogy képesek voltunk felsorolni oly sok iparágat, amelyben a darabszám szerint való fizetés rendesen fentáll, mint azon egyesületek typusos példáit, amelyek a szabványos munkabért eszerint megkövetelik. A mellékelt táblázat ki fogja tüntetni, hogy a míg bizonyos fontos iparágak az időmunkabért követelik, a szervezett iparágak nagy többsége vagy követeli, vagy készséggel elfogadja a darabszám szerint való fizetést.[1] Ezen táblázat vizsgálata meg fog győzni, hogy ezen jelentékeny nézeteltérés csaknem kizárólag a végzett munkálatok jellegéből származik. Amire a munkásegyesületek törekesznek, az, az egyik esetben, ugy, mint a másikban, a fizetés alapjának azonossága. Némely iparágban ez csak ugy tartható fent, ha az időmunkabér követeltetik. Másokban, mely ugy látszik, a szervezett munkásoknak sokkal nagyobb részére terjed ki, az időmunkabérek épen ellenkező eredményre vezetrének és eszerint a munkásegyesületek egyenlő határozottsággal a darabszám szerinti fizetést követelik.

[1] Ámbár a darabszám szerinti fizetés oly régi, mint a munka adó és bérmunkás közti viszony, ugy látszik, hogy a fizetés ezen módszerének első komoly tanulmánya a Marxé (Capital IV. rész, XXI. fej.), aki felhivja a figyelmet azon rendesen becses bepillantásokra, amelyet adnak annak hatásáról a gyárfelügyelők hivatalos jelentései és a gyermekmunka-bizottság. További felvilágositásért lásd Mr. D. F. Schloss gondos osztályozását az ő Methode of Industrial Remuneration-ében (London, 1-ső kiadás 1891; második 1894); és az ő kimeritő jelentéseiben a Board of Trade munkaosztályához a jövedelemmegosztás, a nyereségmegosztás és a szövetkezéses szerződésekről. De sem Karl Marx, sem Mr. Schloss, sem egyik általunk ismrt iró sem vette tekintetbe a különbség megmagyarázását a darabszámmunkával szemben elfoglalt álláspontoknak a különböző munkásegyletek közt.

Táblázat, mely mutatja az egyesült királyságban létező minden munkásegyesületre nézve, amelynek több, mint 1000 tagja van (a nem képzett munkások és szállító munkások kihagyatván), vajjon rendszeresen a darabszám vagy idő szerinti munkabéreket követelik, vagy vajjon készségesen elfogadják a fizetés mindkét rendszerét.[1]

1. Munkásegyesületek, melyek a darabszámot követelik.

	Tagszám 1894-ben
Kőszénmunkások (belevéve a bányászok szövetségét, Durham, Northumberland, Dél-Wales, Forest of Dean és West Bromwich)	322,000
Clevelandi vaskőbányászok	5,700
Gyapotfonók egyesült társasága	18,250
A gyapotszövők északi megyei egyesülete	83,300
A csipkeszövők egyesült társasága Nottinghamban	3,500
A szabók egyesült társasága (és a skót is) . . .	19,500
A cipő- és csizmamunkások nemzeti egyesülete . .	44,000
A cipő- és csizmakészitők egyesült társasága . .	4,500
Az egyesült vas- és acélmunkások	6,700
Flint üvegáru-készitők társasága	2,150
Yorkshirei üvegedény-készitők	2,450
Sheffieldi reszelővágók	1,700
Egyesült huzalkötözők	1,600
Britt acélolvasztók	2,400
Délwalesi bádogmunkások	6,000
Staffordshirei üregesáru-készitők (fazekasok) . .	1,350
Kidderminsteri szőnyegszövők	1,400
Harisnyamunkások szövetkezete	3,900
Nemez-kalaposok	3,150
Szivarkészitők	1,250
Bőrmunkások egyesült társasága	1,100
16 más társaság	39,000
49 munkásegyesület	575,000

[1] A nyomatott tábla össze van véve egy olyanból, amely az egyesült királyságban levő minden munkásegyletet magában foglal, amelynek legalább 1000 tagja van (kivéve az általános munkásokéit és a szállitási munkásokéit). A végösszeg 1,003.000 jelenti

II. Oly munkásegyesületek, amelyek készséggel elismerik különböző osztályaikban mind a darabszámi, mind az időalapot.

	Tagszám 1894-ben
A kazánkovácsok és vashajó-építők egyesült társasága	39,650
Hajóácsok egyesült társasága	13,750
Rézmunkások egyesült társasága	5,100
Pléhkovácsok egyesült társasága	2,350
Vitorlakészitők szövetsége	1,250
Orsó- és kerékkészitők, Lancashire	1,150
Kártya és szelelő szobai munkások egyesült társasága	22,200
Nyomdászok egyesülete, londoni szedők társasága, skót és más szedők egylete	31,000
Könyvkötők (két társaság)	4,350
Bodnárok kölcsönös társasága	6,000
Butorozók (három társaság)	7,100
Hat más társaság	6,100
24 munkásegyesület	140,000

(ugyanazon kihagyással) kilenctizedrészét a munkásegyesületi világnak, a hátralevő egytized, mely sok száz apró egyesületbe oszlik fel, hasonlóul lévén felosztva. A 111 főszervezetből látjuk, hogy 49, amely az összes tagok 57 százalékát foglalja magában, tényleg a darabszámmunkát óhajtja, mig a 111-ből 73, amely az összes tagszám 71 százalékát foglalja magában, vagy követeli a darabszámot, vagy készséggel elismeri azt. Azon egyletek, amelyek küzdenek a darabszámfizetés ellen, számban 38, magokba foglalva az összes tagszámnak csak 29 százalékát.

Érdekes összehasonlitani a munkásegyesületi mesterembernek ezen felosztását azon nyers becsléssel, amelyet a munkaosztály tett az összes bérmunkás lakosság tekintetében. Kizárva a földmivelést és a házi szolgálatot, az egyesült királyságban lakó férfi bérmunkásoknak 33 százalékát számithatjuk a darabszámu alapu iparágakban dolgozni és 67 százalékát az időalapu iparágakban. Valószinünek látszik ennélfogva, hogy a munkásegyesületi tagok közt nagyobb százalék dolgozik darabszám szerint, mint a szervezetlen iparágakban dolgozók közt.

III. Oly munkásegyesületek, amelyek az időalapot követelik.

	Tagszám 1894-ben
A gépészek egyesült társasága	78,450
A vasöntők segélytársasága	15,200
Mintázók egyesült társasága	3,150
Rézöntők egyesült társasága	2,750
Ácsok egyesült társasága (és két más társaság) .	58,000
Dolgozó kőmivesek segélytársasága (a skóttal együtt)	25,000
Dolgozó téglavetők társasága (és egy más társaság)	26,700
Dolgozó burkolók országos társasága	8,500
Dolgozó bádogosok egyesült társasága	8,150
Litográf-nyomdászok egyesült társasága	2,550
Bradfordi festők	2,700
Pékek (angol, skót és ir))	8,950
Egyesült királysági kocsigyáros társaság	5,700
18 más társaság	44,200
38 munkásegyesület	290,000

Az első dolog, amit észreveszünk ezen táblázatban, az, hogy azon iparágak között, amelyekben a darabszámalapra vagy törekszenek a munkások, avgy készségesen elfogadták azt, ott találjuk a legnagyobb és leghatalmasabb egyesületeket. A bányászok és a gyapotmunkások, akik rögtön strikeolnának minden kisérlet ellen, mely az idő szerinti munkabért akarná behozni; erőben és a magok munkásegyesületének terjedelme szerint egy vonalban vannak a kazánkovácsokkal és vashajóépitőkkel, akik elfogadják a darabszámot munkabérszerződéseik nagyobb részének alapjául. És annyira távol állanak a munkásegyesületi hivatalnokok attól, hogy ők ellenezzék a darabszám szerinti fizetést, miszerint ugy találjuk, hogy ezen iparágakban a munkásegyesületi gépezet tulnyomó része, beleértve a legtehetségesebb és legbefolyásosabb hivatalnokokat is, épen azon kifejezett célzattal hivatott életre, hogy a darabszám szerinti munkabéreket tárgyalja le. A kazánkovácsok kerületi küldöttei, a gyapotmunkások titkárai, a cipő- és csizma-munkások nyomo-

zói és a kőszénbányászok mázsaellenőrei egész életöket abban töltik el, hogy a fizetéseket darabszám alapon rendezzék.

Más oldalról, ámbár az idő szerint fizetett munkások kisebbségben vannak, ezek közt is látunk igen erős egyesületeket, mint aminők a kőművesek, téglavetők és bádogosok, akik folyvást szenvedélyesen ellenezték a darabszámfizetést, mint iparágok átkát. Hogy tudjuk megmagyarázni ezt az eltérést?

Megkérdezvén a gyapotfonók egyesületének egy vezető hivatalnokát, miért van ő ellene ez idő szerint fizetett béreknek, azt felelte, hogy az ő véleménye szerint csak a darabszám szerint való fizetés rendszere az, amely megmentette iparágát a kiszipolyozás veszedelmei közül. A gyapotfonó munkája, igy magyarázta, változik minőségében (és a termény minőségében) azon orsók száma szerint, amikre fel kell ügyelnie és azon gyorsaság szerint, amelylyel működik a gép, tehát oly feltételek szerint, amelyekre a munkásnak nincs ellenőrzési joga. A padok behozatala folytán, amely az orsók nagyobb számát teszi lehetővé, és a gépezetek folyton gyorsabbitásával, a munkásra nehezedő munka mennyisége állandóan, bárha gyakran észrevétlen módon növekszik.[1] Hogy ha ő nap órái szerint fizettetnék, arra nézve,

[1] Tévedés volna, ha azt gondolnók, hogy a munka könnyebbé vált a korábbi időkkel szemben. Amennyire megtehető az összehasonlitás, az ellenkező az igaz. Egy kézi motolla-szövő 13 órát dolgozhatik naponta; az pedig fizikai lehetetlenség, hogy egy hat motollás szövő 13 órát dolgozhassék. A munka természete teljesen megváltozott. A puszta izommegerőltetés helyébe most a gép kezelése, vagyis elmei megerőltetés lép. Azok, akik megfigyelték Oldhamban a motollafonót 2500 orsó pergetése közt, vagy Burnleyben a női munkást, akiket négy vagy hat rázó szita vesz körül, amely percenként 200 öltés gyorsaságával dolgozik, tudják, hogy az értelmi figyelésnek mennyivel magasabb foka kivántatik ehhez". The Cotton Trade in England and on the Continent: Dr. G. von Schultze-Gaevernitz (London, 1895), 126., 127. l.

hogy ugyanazon fizetésarányt tartson meg a végzett munkával szemben, arra volna szüksége, hogy minden nap pontosan megállapithassa, hogy mily mértékig gyorsittatott meg a gépezet, és hogy folytonosan követeljen javitást az ő időszerinti bérében. Egy ilyen berendezkedés kétségkivül arra vezetne a munkaadónál, hogy a munkát gyorsabban szaporitsa, mint a fizetést.

A megfont anyag mennyisége szerint való fizetési rendszer szerint a munkás természetszerüleg megnyeri az órák számának vagy a gépezet gyorsabbodásának minden növekvéséből származó hasznot. Teljes egyenlőség éretik el a fizetési alap egyöntetüségében munkás és munkás és gyár és gyár közt. Ha bármely javitás jön létre a munka menetén, amivel a munkás fáradsága csökken, a fizetési alap megváltoztatásának terhe a munkaadóra nehezedik. Az eredmény az, hogy a gyapotfonó oly teljesen biztositva van az ő darabszám szerint felállitott fizetésében az ellen, hogy nagyobb munkát nagyobb fizetés nélkül teljesitsen, hogy ő hajlandó tudva megengedni a munkaadóknak, leszállitani a munkabér alapjait, amint az orsók száma növekszik, némely részét az ezzel járó előnyöknek, azon célból, hogy a munkásegyesület igy bátoritsa fel a vállalkozó gyártulajdonosokat a haladás utján. A gyapotszövőknek hasonló tapasztalatjok van. A szövő munkája a szövendő vászon minőségétől függ, a szövetek számának komplikált számitása, stb alapján. Az idő szerinti munkabérfizetés tényleg a munkaadó kegyelmére adná ki őket — a legkönnyebb kivételével — minden munkánál. De egy szerfelett részletes és áttekintő lisztája által a darabszám szerinti béreknek, minden elem, amelylyel gyarapodik a munka, magával hozza a fizetésben is az ennek teljesen megfelelő változtatást is. Csak ily rendszer mellett lehetséges a munkabér bárminő egyenlőségét fentartani.

A darabszám szerinti fizetéseket más nagy osztályokban azért szeretik a munkások, mert az biztositja nekik a szabványos munkabért, bár teljesen eltérő feltétel mellett. A kőszénbányászoknak némely megyében hosszu tapaszta-

latok van mind az idő, mind a darabszám szerinti munkabérekről, azon eredménynyel, hogy ott, ahol csak van erős munkásegyesület, mindegyik bányász a darabszám mellett nyilatkozik. A magyarázat azon viszonyokban találhatók fel, amelyek közt történik a munka. A munkaadók lehetetlennek találták, hogy munkavezetőik vagy igazgatóik a bánya különböző üreigeiben szétszórt számos bányászt ellenőrizhessék. Az egyedül lehetséges alternativa annak, hogy a bányászokat darabszám szerint fizessék, az volt volna, hogy a bánya különböző részeit munkavállalkozóknak adják bérbe, akik aztán óraszámra fizethetnék a velük együtt dolgozó bányászokat. Ez volt a hires „Butty-rendszer", amely ellen állhatatosan küzdöttek a szervezett bányászok. Ugy találták, hogy bármilyen volt is a napi idő szerinti munkabér rendes szabványa, a „butty-mester", aki végezte a munkát, folyton növelte az azon bérekért elvégzendő munkamennyiséget az által, hogy maga is rendkivüli erőkifejtéssel esett neki. Szembeszökő, hogy ezen rendszer mellett, a rendes bányász a szabványmunkabérnek minden biztonságát elvesztette. A „butty-mesternek" mindig kifizette magát, ha folyton siettette a dolgot, mert övé volt az eredmény, még pedig nemcsak a saját maga külön erőfeszitéséből, de az egész hozzátartozó csomóéból. Az egyedüli mód, amelylyel a rendes bányász biztosithatta a munkabér azonosságát, csak az volt, hogy kiküszöbölik az albérlőket, és hogy ők magok darabszám szerint dolgozzanak.

Teljesen ugyanazon előszeretetet fogjuk találni a darabszám szerinti bérek iránt más iparágakban is, azon munkások közt, akik alvállalkozó keze alatt vagy darabszám szerint fizetett más osztályu munkások keze alatt dolgoznak. A drótozók például, kik darabszám szerint fizetett kovácsokkal együtt dolgoznak, korábban idő szerint fizettettek. Az ország legnagyobb részében most már sikerült nekik elérni a darabszám szerint való fizetés előnyét aránylagosan a kovácsokéval, ugy hogy biztositva vannak a külön fizetésről

minden a kovácsok által elért külön munkabér után. A munkások egy másik nagy osztálya, akik némileg hasonló helyzetben vannak, nem volt ily szerencsés. A hajógyárak „segitői", akik a vasalók (vashajóépitők) keze alatt dolgoznak, napszámra vannak fizetve, mig a vasalók darabszám szerint kapják béreiket. A segitők minden összejátszásának első célja az volt, hogy darabszám szerinti béreket kapjanak, azon célból, hogy fizetésök némi arányban álljon a munka gyorsaságával és erős voltával, a vezetést mindig a vasalók adván meg. De tekintettel a kazánkovácsok egyesületének erős voltára, akikhez tartoznak a vasalók is, a segitők sohasem voltak képesek elérni céljokat.[1] A vas- és acéliparágak számos más példát mutatnak fel, ahol a napszám szerint fizetett munkások darabszám szerint fizetett munkások keze alatt vannak. Mindezen esetekben az alárendelt munkások azt óhajtják, hogy darabszám szerint fizettessenek avégre, hogy a tényleg elvégzett munkáért járó fizetésnél nagyobb egyenlőséget biztosithassanak magoknak.

Áttérve már most azon iparágakra, amelyeknél a munkásoknak legerősebb kifogásaik vannak a darabszám ellen, ugy fogjuk találni, hogy az érvelés itt is a fizetési arány egyenlőségének kérdésén fordul meg. A gépészek mindig tiltakoztak az ellen, hogy a darabszám szerinti fizetés behozatala az ő iparágokba csaknem szükségszerüleg a visszavetést jelenti az egyéni alkuváshoz. Egy ügyes gépész munkája egy gépészeti mühelyben annyira különbözik egyik munkától a másikra, hogy darabszám szerinti fizetésnél minden egyes munkára egy uj szerződést tenne szükségessé. Továbbá minden munkás mégis oly munkát dolgozik, amely különbözik, hacsak kis mértékben is, társai munkáitól. Ha

[1] Lásd a kazánkovácsok vagy vasalók segitőire nézve J. Lynch értekezését a Report of the Industrial Remuneration Conference-ben (London, 1885) és a vitát az 1878-iki munkásegyesületi kongresszuson. A segitők közül ma már sokan tagjai a munka országos összeolvadt egyletének és más munkástársaságoknak; lásd az ő szempontjokból adott felvilágositásokat a munka tárgyában tartott királyi bizottság előtt 1892 május 17-én, group A.

mindnyájan óraszám szerint dolgoznak, egy közös szerződés könnyen létrejöhet és megtartható. De ahol minden következő munka eltérő az előbbitől, hacsak kis részletekben is, lehetetlen előre kidolgozni bármely oly árlisztát, amelybe minden ember belenyugodhat és ragaszkodhatik is hozzá. Minden egyes munkára nézve ennélfogva a megállapitást reá kellene hagyni a munkavezetőre és az érdekelt munkásra. Ennélfogva a közös alku lehetetlenné válnék. De ez nem minden. A bizonytalanság azon időre és munkára nézve, amit egy különleges munka igényel, lehetetlenné teszi a munkavezetőnek, még ha a világon a legjobb szándéka volna is, az egymásután következő munkák béreit ugy állapitani meg, hogy a munkás ugyanazonos keresetet kapjon ugyanazon fáradságért. És ha emlékezünk azon hátrányra, amelyben szükségképen áll a közös eljárás által nem védelmezett egyéni munkás a tőkés munkaadóval való alkudozásnál, könnyen megérthetjük, hogy mi vezette a gépészek egyesült társaságát annak kimondásában, mikép azon rendszer mellett, hogy minden munkára nézve egy külön ár állapittassék meg, „köztudomásu, mikép a darabáru-fizetés nem alkuvás, de a munkaadó által diktált és tetszése szerint leszállitott ár.“ És a jelentés hozzáteszi, mikép „ez a rendszer gyakran lett eszköze nagy munkabérlevonásoknak, amelyek a munkások helyzetének leromlásában végződtek . . . Ha egy ügyes munkás ügyessége és szorgalma folytán többet keres, mint szomszédja és sokkal többet, mint amire rugnának napszámjai, rögtön egy leszállitás áll be, és az ismételtetik mindaddig, mig esetleg a legügyesebb is, csak szoros szorgalommal és ügyességgel képes egy puszta megélhetést szerezni meg, mig a kevésbbé ügyes leszorittatik a megélhetési bérek szinvonala alá.“ [1]

[1] Abstract Report of the Council's (A. S. E.) Proceedings, 1860 szeptembertől 1862 áprilisig, 24—26.

Ezen eljárás a darabáru bérmegállapitásánál minden munkásra nézve, egy külön nyomás alatt levő különösen ügyes munkás előldolgozása mellett, több mint egyszer öntudatlanul elárultatott

Idézhetünk a gépészek, vasöntők és asztalosok nagy országos egyesületeinek jelentéseiből számtalan hasonló kifakadásokat a darabszám behozatala ellen iparágaikba, mindnyája arra alapitva, hogy bebizonyult lehetetlenség fentartani egy szabványos munkabért, ha minden egyes munka bére külön állapittatik meg. Érdekesebb azonban megfigyelni, hogy fokozatosan hogy hatott ugyanezen meggyőződés egy rendkivülileg eszes munkaadó elméjére. 1876-ban William Denny, a jól ismert Clydeparti hajóépitő, aki

a munkaadó által. Már 1727-ben egy The Duty of a Steward to his Lord cim alatt Edward Laurence által kiadott kézikönyvben naiv utasitások adatnak, hogy mint kell ezen célt elérni. „Hogy ha a következő részletekben nem emlitett valami uj minőségü munkát kell elvégezni, a felügyelő legjobban teszi, ha egy *jó* munkást fogad és *mellette áll az egész nap folyamán,* hogy lássa, hogy jó napi munkát végez, és aztán mértékelje azt, azon célból, hogy tudja meg, mit ér.“ A darabszám-munka arravalósága, hogy a munkabér leszállittassék, le volt irva Charles Walker and Sons, egy gépészeti cégnek a Timeshoz intézett egy levelében 1852-ben. „Ha olyan munka, amely azelőtt napszámra fizettetett, átváltoztatik darabszámra, a munkaadó rendesen a darabszám utáni árat *egy kissé annak napszám szerinti ára alatt* állapitja meg, tudva, hogy a termelés mennyivel gyarapodott általa. De ugy találja, hogy a munkások mennyiségben sokkal többet dolgoznak, mint amennyit dolgoztak napszám mellett, keresnek gyakran 10 shillinget naponként, mig napszámra sokkal kevesebbet dolgoznak, kevesebbet, mint a napi 5½ shilling felét. Annyira ez az eset, hogy a gyárosok magokban szabályul tették fel, hogy a munkások külön dologért kapjanak az időbért és egynegyedét vagy az időbért és egyharmadát és *a bért megfelelőleg leszállitották*; vagyis, ahol 5 shilling volt egy munkás napibére, a bért ugy állapitsák meg, hogy ő végtére is 6¼ vagy 6¾ sh.-et kapjon napjára. Ezen módszert mi nem tartjuk egészen helyesnek, és azt hiszszük, az adott okot a munkásoknak panaszra“ (Times, 1852 január 9.). Igy a munkaadó nemcsak azt az előnyt nyeri, hogy ugyanazon álló tőkének termelését megszaporitja, de tényleg ravaszul saját hasznára igyekszik megváltoztatni azt az arányt, mely van a munkás által adott izomerő és azon élelem mennyisége közt, amit az utóbbi kap.

egész műhelyét a darabszámrendszerre fektette, egy nevezetes felolvasást tartott a fizetés ezen rendszerének előnyeiről, mind a munkaadó, mind a munkás szempontjából, különösen ajánlva a verseny azon élénk voltát, amelyet az biztosit. Teljesen képtelen volt megérteni, hogy miért ellenezznek a munkások egy ily rendszert, amely megadván nekik „egy 25-től 50 százaléknyi emelkedést munkabéreikben — és az én tapasztalatom ezt a növekvést mutatja szabályosnak — egyszerre lehetővé teszi nekik egy kényelmesebb és könnyebb életmódra való áttérést együttesen a megtakaritás lehetőségével, amely, ha mértékletes és gondos ember, képessé teszi őt egy kellemes öregkor élvezésére, sőt még arra is, hogy képes legyen saját maga számlájára is visszautasitani bármely oly fizetési módot, amelyet elégtelennek gondol.“ [1]

Mindezen csalogatás dacára a munkásegyesületek állhatatosak maradtak kifogásaikban. További tiz évi tapasztalat után a darabszám szerinti fizetés hatásáról William Denny utoljára megértette a munkások kifogásának valódi gyökerét. Egy 1886-ban irt érdekes levelében igy irja le saját megtérését:

Azon időben, mikor közzétettem röpiratomat, The Worth of Wages, azon benyomás alatt állottam, hogy a darabszám szerinti munkabérek ép ugy fogják szabályozni magokat, amint én akkor gondoltam, hogy az időszerinti bérek szabályozzák. A darabszám-bérek nagyobb tapasztalata meggyőzött engem, hogy kivéve azon eseteket, ahol a bérek megállapithatók és egyezség tárgyaivá tehetők az egyes gyárakban levő munkások egész testülete és munkaadóik között, a darabszámu béreknek nincs önszabályozó hatások, és az erős verseny nyomása alatt, esetleg lenyomathatnak az alá, amelyet én a megfelelő szinvonalnak nevezek. Meg kell értenünk, hogy van egy széles és nagyon is valódi megkülönböztetés a darabáru-munkánál, azon fajta munkában,

[1] The Worth of Wages: William Denny (Dumbarton, 1876.)

amelyben az rendes munkabérekké szabályozható és azon munkában, ahol az egész nagyobb vagy kisebb terjedelmü munkára a munkásokkal szerződés kötendő. A darabáru előbbi fajánál könnyen lehetséges, hogy a munkaadók és a munkások közös igyekezete hatályosan ellenőrizze a munkabéreket, amint az lehetséges az időbéreknél. Az utóbbiaknál, azon tény folytán, hogy nincs határozott szabvány, nagyon is lehetséges, hogy az árak a versenyző arravalóság miatt igen magasra emelkednek, vagy igen alacsony vonalra szorittatnak, arra, hogy a munkásokat kárpótolják a különösebb erőfejtésért és szorgalomért, mely a darabszám természeténél fogva előáll. Oly munkáknál, mint a csiszolóké, vasfaragóké és vasalóké és az asztalosok sok munkájánál a szabványos munkabérek megállapithatók és ellenőrizhetők, és a munkások valószinüleg nem is állanának ki semmi oly berendezést, amelyet ők méltánytalannak gondolnának. Tényleg sokkal valószinübben hajlandók egy egész kerületre egyforma béreket megállapitva igaztalanságot tenni az eszesebb és erélyesebb munkaadón, aki uj gépezetek és uj munkamódok behozatalával, egyenesen befolyást gyakorol arra, hogy munkát hozzon a kerületbe. Szembeszökő, hogy ha a darabáru-bérek nincsenek ugy leszállitva, hogy az ily munkaadók által behozott javitások a gépezetben és az eljárásban teljesen hatásosak a termelési költségek leszállitásában, részökről az lesz az irányzat, hogy elhagyják ezen kisérleteket, a kerület munkájának csökkenése esélyével szemben is. Ily javitások esetében lehetséges leszállitani a béreket anélkül, hogy bármely módon leszállittatnék a munkások tényleges keresete. Azt mondhatom, hogy a mi tapasztalatunk csaknem mindig teljesen készeknek találták munkásainkat, hogy a kérdéseket méltányosan és értelmesen megfontolják. Gyakran ők magok tesznek oly javaslatokat, amelyek lényegesen segitenek bennünket a termelési költség leszállitásában. Az ily feltalálás és segédkezés esetei részünkről a mi jutalomrendszerünk által vannak közvetlenül megjutalmazva, amelynek részletei ismeretesek.

A darabszámu munka második fajánál, amelyek oly szerződésekre vonatkoznak, amelyeket nem lehet alapokra fektetni és ellenőriztetni a munkások egész testületével, a bérek szükségképen tárgyai az egyes munkások és egyes kis csoport munkásnak a munkavezetővel való egyezkedésének. Itt már az üzlet vezetői által gyakorolt ellenőrzéstől függ, vajjon az ily darabszám-munka tékozlást okoz-e, vagy oly leszállitására vezet a szerződési munkabéreknek, hogy vagy leszállitja őket az időszerinti munkabér értékén alólra, vagy csak oly kevéssel felébe, hogy azok nem kárpótolják a munkásokat különös erőfeszitéseikért. Ugy találtuk az ily darabáru bérek megvizsgálásánál, hogy a legjobb módszer az ezen darabáru munkások keresetét egy adott idő alatt összehasonlitani azon időszerinti bérekkel, amit kaptak volna ugyanazon időre; és a mi üzlettársaink egyikének feladata ellenőrizni a munka ezen részét, és ő ezt meg is teszi csaknem mindig a munkásoknak előnyére. A mi felfogásunk az, hogy a munkásoknak az ilyen darabáraknál képeseknek kell lenni 25-től 50 százalékig több bért szerezni általában egy adott idő alatt, mint amennyire rugtak volna időszerinti béreik. Vannak alkalmi és különleges esetek, amikor az eredmények többé vagy kevésbbé kedvezők. Ahol kevésbbé kedvezők, ugy tekintjük azokat, mint nemcsak a munkások veszteségét, de nekünk is hátrányt; és a mi okunk erre nézve igen világos, mert hacsak a munkások nem érzik, hogy erőfeszitéseik tényleg jobb béreket teremtenek, és hogy a nagyobb erőfeszités és a munka jobb beosztása még további béremelést eredményez, vége van minden ösztönzésnek a munkásság nagy haladására.

Tudok egy esetet, amikor egy jóindulatu munkavezető, a munka árát óhajtván csökkenteni a maga osztályában, ezen darabáru-béreket oly alacsonyra vonta le, hogy nemcsak megölt a szorgalomra való minden egészséges ösztönzést a munkásokban, de komoly elégedetlenséget is teremtett köztök. A mi módszerünk a darabáru-bérek megvizsgálására és ellenőrzésére képesekké tett bennünket azt felfedezni és

orvosolni, mielőtt komoly elégedetlenség támadott volna. Ismerek egy más esetet, amelyben a munkavezető, ámbár elkerülte azt a tévedést, amit most említettem, szerződéseit oly kis és szaggatott részletekben és oly feltételekkel adta ki azon módra nézve, amint azt a munkát el kellett végezni, és a munkások által képzett társmunkásságra való tekintet nélkül, hogy nemcsak lehuzta kereseteiket igen közelre az időszerinti bérekre, hanem igen komoly elégedetlenséget is keltett köztök. Az volt a szokása, hogy kényszeritette a munkásokat ilyen társmunkásságba bevenni az ő személyes kedveltjeit, akik igen természetesen terhekké váltak az ily társmunkásságokban. Mihelyt a mi kimutatásaink és vizsgálataink felfedezték előttünk ezen tényeket, rögtön elrendeltük, hogy a munkásokkal kötött szerződések elegendő pénzösszegről szóljanak, arra nézve, hogy ők képesek legyenek magokat és munkájokat hatályosan szervezni. Megszüntettük a fentebb említett hibás intézkedéseket és kimondtuk vezérelvül, mikép társmunkásságaikat tisztán önkényök szerint szervezzék. Ezen eszközök által és anélkül, hogy egyetlen árat is megváltoztattunk volna, képesekké tettük őket, hogy egyszerre felemeljék keresetöket azon összegről, mely kevéssé volt csak felette annak, amit időszerinti bérül kaptak volna, egy igen kielégitő növekvési százalékra, és megszüntettünk minden elégedetlenséget. Ez a két példa mutatni fogja, mily szükséges az ilynemü darabárubérnél egy egyenes ellenőrzés azok felett, akik végrehajtják azt. Hogy ha az üzlet fejei távol élnek vagy nem érdeklődnek, a leghatályosabb mód az iránt, hogy a munkások ellenőrizhessék az ily darabszám bért, az, hogy gond legyen arra, mikép az időszerinti munkabér-szabvány mindig egészen világosan és hatályosan nyilvántartassék, és hogy rendszeres összehasonlitások tétessenek az óra és a darabszerinti bérek közt. Az ily összehasonlitások rögtön képessé fogják tenni őket pontos következtetésre az irányban, ha vajjon a nekik fizetett munkabérek elegendőleg előnyösek-e.

Van emellett a darabáru munkabérnek egy vegyes

faja, amelynél a képzett munkások időszerinti bérrel alkalmaznak munkásokat e munkájok durva részét végezni helyettök. Itt is kívánatos valamely ellenőrzés, mert fordulnak alkalmilag elő esetek, amikor a képzett munkások munkásaikkal igaztalanul bántak, akár szándékosan, akár szándéktalanul. Én magam is tudok esetet, amelyben az ily darabáru szerinti szerződők leszállitották munkásaik idő szerint fizetett béreit a fizető napon, anélkül, hogy bármely előleges értesitést adtak volna nekik. Más oldalról vannak esetek, amikor ezen munkások viselkedtek észszerütlen és méltánytalan módon az őket felfogadó képzett munkásokkal szemben.

Végezetül azt akarom mondani, hogy a darabszám szerinti bér-rendszer olyan, amelyet nem lehet helyeselni vagy elvetni egyáltalában, de azon szellemtől függ a reá kimondandó itélet, amint az végrehajtatik. Feltétlenül szükséges az a darab szerinti fizetés oly nemeiben, amelyek természetök szerint nem állapithatók meg szabványok szerint, hogy vagy a munkaadó vállalja a felelősséget magára a munkások érdekeinek megóvása iránt vagy magok a munkások kapjanak oly módszer szerint, mint azt javasoltam, hatályos ellenőrzést felette.

Amellett vannak oly viszonyok, amelyek közt még az általános természetü darab szerinti fizetés is igen nagy igazságtalanság eszköze lehet. Azon eseteket értem, amikor a munkások képtelenek hatályos ellenállásra, és amikor a munkaadók vagy magok nyögnek egy oly verseny nyomása alatt, amelylyel képtelenek megküzdeni, vagy bár a munkaadók helyzetben és tőkében szerfelett nagy erővel birnak ugyan, de nincs meg bennök munkásaik iránt a felelősség megfelelő érzése. Remélem, hogy nincs nagyon távol az idő, amikor egy távol élő munkaadóra ép oly megvetéssel és elitéléssel fognak tekinteni, mint egy távolélő földbirtokosra. Ha egyszer valamikor ily egészséges közvélemény lesz az uralkodó, remélni lehet, hogy az leghatékonyabban fogja befolyásolni azon munkaadókat, akiknek munkája nagyrészben vagy

egészben a darab szerinti bérfizetés rendszerével végeztetik el.[1]

Ezen eszes magyarázatban a gépészek egyesült társasága egész ügyének őszinte beismerését látjuk magunk előtt a darab szerinti fizetés behozatala ellen az ő iparágokban. Egy munkásegyleti tag sem lett volna képes erőteljesebben kifejezni, mint ahogy Denny tette, annak lehetetlenségét, hogy az egyénenkénti darabáru-szerződések rendszere mellett ugyanazon bérek fizettessenek. Igaz, hogy Denny bizott egy felvilágosult és jóakaró munkaadó személyes beavatkozásában a baj enyhitésére. De nekünk nem kell csodálkoznunk, hogyha a munkások vonakodtak elfogadni egy oly rendszert, amely bevallottan az ő álláspontjok teljes feladását jelenti. Továbbá legalább is kétséges, ha vajon az a jó munkaadó, aki védelmezte munkásait a saját maga munkavezetője abbeli buzgalma ellen, hogy csökkentse a termelés költségét, soká fog-e élni az ő kevésbé lelkiismeretes ellenfeleinek versenyével szemben, akik munkásaikkal a lehető legkeményebb szerződéseket kötik.

Érdekes megjegyezni, hogy az a William Denny által odavetett megjegyzés, hogy mily fontos a munkásokra nézve az, mikép minden darab szerint kapott munkabért mérlegeljenek a szabványos időszerinti bér által, azóta testté vált a gépészek egyesült társasága utján. Némely esetben a darab szerinti fizetés ma már el van ismerve az egyesület által még nagyon jól szervezett kerületekben is azon feltételezés mellett, hogy a műhelyben levő mindegyik munkás minden héten kapjon idő szerinti és egy negyed munkabért, *akármi legyen is az ő termelése.* Hogy ha a munka végén van részére járó pénz, ő neki joga van azt elfogadni. Már most szembeszökő, hogy ezen berendezés mellett lehetséges fentartani valamit, ami hasonló az egyöntetü munkabérhez. A munkavezető természetes törekvése levonni a béreket, ellensulyozva van az-

[1] Life of William Denny: A. B. Bruce (London, 1889), 113. l.; lásd a Dennyről szóló cikket (aki élt 1847-től 1887-ig) a Dictionary of Political Economyban.

által, hogy tudja először, mikép semmi esetben sem lesz lehetséges neki a darab szerinti bért kevesebbért megfizetni, mint az idő szerinti bér és egy negyedével még a műhelyben levő leglassubb munkásra nézve is; másodszor, hogy ha a darab szerinti ár nem ad kielégitőleg több eredményt ezen minimum felett arra, hogy valódi ösztönzőül szolgáljon különös erőfeszitésre, a munkások, minden esetre biztosak lévén az idő szerinti bérről és egy negyedéről, nyugodtan vissza fognak esni az idő szerinti fizetés szorgalmára. Az ily fizetési módozat azonban nem osztályozható a valódi darab szerinti fizetésekhez. Inkább egy magas skálája az idő szerinti béreknek, extra fizetéssel az extra termelésért.[1]

Azon megfontolások, amelyek William Dennyt áttéritették a versenyző darab szerinti fizetésért való lelkesültségéből, alkalmazhatók, nemcsak a gépész és hajóépitő iparágak különböző osztályára, de az asztalosok, bádogosok, kőmivesek és téglavetők munkájára is. Mindezen iparágakban oly sok különbség van munka és munka közt, hogy a darab szerinti fizetés nem egyeztethető össze a közös alkuvással. A csöveket lerakó bádogos, aki azokat különböző nagyságban, mindennemü helyzetben rakja le, szembeszökőleg csak az idő szerint becsülhető, melyet igénybe vesz. A kőfaragók, akik különböző keménységü, különböző formáju és többé vagy kevésbé zavaró rétegekkel tele köveket metszenek, egyáltalában nem képesek oly darab szerinti fizetési lisztát felállitani, ami ugyanazonos fáradságra ugyanazonos bért biztositana. Ugyanez áll az asztalos és az ács soknemü munkájára. Hogy ha a házak tényleges felállitásához jövünk akár téglából, akár kőből, első pillanatra ugy látszhatik, hogy az egyformaság már lehetségesebb. De hogyha látjuk a téglarakókat vagy kőmiveseket egymás mellett dolgozni egy fal felépitésénél, vagy felállitani egy ház vázát, látni fogjuk, hogy le-

[1] A termelésért adott fizetés más változataira nézve lásd Mr. O. F. Schloss elmés megkülönböztetéseit a The Methods of Industrial Remunerations-ban, 2-ik kiadás (London, 1894.).

hetetlen volna megállapitani határozottan azt a munkát, amelyet közülök egyik-egyik végzett el. Sőt sohasem is kisérelte ezt meg a legkövetelőbb munkaadó sem. „A darab szerint való fizetés“ a falak vagy házak felhuzásánál tényleg hosszu és keserü vita tárgya volt a téglarakók közt. De a darab szerint fizetés ezen tárgynál sohasem azt jelentette, hogy minden egyes munkás darabszámra fizettessék, de azt, hogy adassék alvállalkozásba az egész munka egy „darabmesternek“, aki azután idő szerinti bérekkel fizette volna a munkásokat. Az alvállalkozás ezen rendszerét, amelyet a kivülállók félrevezetése okából darabszámnak neveztek, ugyanazon okok miatt ellenezték, amelyek miatt ellenezték a kőszénbányászok a „Butty“-rendszert. A munkás alvállalkozók siettetik a munkát azon célból, hogy megnyerjék nemcsak saját magok, de az egész csomó munkás erőfeszitésének hasznát. Tényleg az nem más, mint egy csaláskisérlet a darabszám szerinti munkával való erőfeszitést megnyerni a puszta időszerinti bér fizetésével. És mivel ez a rendszer, a szakértők véleménye szerint, majdnem kivétel nélkül oda vezetett, hogy a munka az alvállalkozó vagy darabmester által kiaknáztatik, régen felhagytak már vele a tisztességes épitészek és most már rendesen el is van tiltva az épitészek részleges szabályaiban.

Éles ellentétben az oly munkásegyesületekkel, mint a gyapotmunkásoké és kőszénbányászoké, amelyek darabszám szerinti fizetést követelnek, és az olyanokkal, mint a téglarakók és kőmüveseké, akik időszerinti fizetést óhajtanak, állanak azon társaságok, amelyek látszó egykedvüséggel elfogadják a fizetés mindkét rendszerét. A szedők különböző munkásegyesületei az ország minden részében, több mint száz év óta formailag is elismerték mind a darabszámu fizetés skáláját, mind az idő szerinti fizetés szabványát. A munkaadók és munkások közötti közös egyezségek számos alkalmakor a szedők állandóan törekedtek a szabványos munkabért fentartani. „Általában szólva — jelenti a szedők londoni társaságának ujra átnézési bizottsága 1890-ben — a mi kiván-

ságunk az volt, hogy ugy módositsuk a skálát, hogy amennyire lehetséges, minden szedőt egyenlő helyzetbe hozzunk, tekintet nélkül arra, hogy milyen minőségü munkán dolgozik, vagy arra, hogy a darab vagy időszám szerinti fizetésen van, mig természetesen a fizetés az alkalmazottak különböző képességének felel meg." [1] Ámbár a szedő munkája igen különböző változatokat ölel fel, ezek mégis, nem ugy, mint némely gépészeti munka, mind képesek arra, hogy meglehetősen szabatosan összeszedessenek egy skálába, amely 30-tól 40 nyolcadrét lapra terjed. Igy a darabáru-munka egyáltalában nem ellentétes a közös alkuval, vagy a szabványos munkabérrel, és ennélfogva nincs is kifogás ellene. Más oldalról a szedőt nem lehet siettetni, sem pedig túlnyargaltatni a gépezettel, vagy egy túlbuzgó munkavezetővel, ugy hogy nincs ok ellenezni az idő szerinti béreket, hogy ha a munkaadó szereti ezt a rendszert.[2] Tény gyanánt legszembeszökőb-

[1] A londoni darabszámu skála átnézésére kiküldött albizottság jelentése 1890.

[2] A darab szerinti fizetés rendszere szembeszökőleg általános volt a britt nyomdákban a tizennyolcadik században. A „berendezkedés", vagyis az időszerinti bérek behozatala a munkaadók ujitása volt a jelen század kezdetén, amelyet csak nagy zugolódással fogadtak el a munkások, és amelyet közülök némelyek azzal vádoltak, hogy a munkabérek leszállitására vezet. (Lásd Place MSS. 27,799—99/103.). A fizetés mindkét rendszerének elfogadása több pótló rendelkezés becikkelyezését hozta magával, amelyek arra voltak irányitva, hogy a bérek lenyomását célzó méltánytalan munkabéreket lehetetlenné tegyék. Igy a munkaadóknak nem volt megengedve az egyik rendszerről a másikra áttérni kellő értesités nélkül, mert máskülönben a munkástól kivánhatták volna, hogy minden nehéz szedést darabszámra tegyen, a „kövér" szedés (ami fizető munka) idő szerint fizettessék. Részletes gondoskodás történt arról, hogy a „kövér" méltányosan osztassék ki, a szétosztó, aki kiosztja a különböző szedőknek a kéziratot, gyakran a „kápolna" által lévén kinevezve és fizetve, ami jelenti a munkások régi szervezkedését minden nyomdában. Sok vita támadt abból, hogy a munkaadók igyekeztek visszatartani a „kövért" a darabszám sze-

ben a rendes könyv- és napilap-szedés darabszám szerint történik, amig a javitások és a kiszámlálás tekintetében nehéz munka az idő szerint fizettetik.

Az idő és darabszám szerinti munkabérfizetésnek részrehajlatlan elfogadásának egy másik vezérpéldáját a kazánkovácsok és vashajóépitők egyesült társasága szolgáltatja. Itt az uj hajók épitésénél a munka nagy tömege darabszámra, megállapodott árakon történik, amint már emlitettük, megállapitva az egyesület és az illető cégek vagy a helyi munkaadók egyesületének kerületi bizottságai által. Más oldalról, a javitási munka, amelyet nem lehet előre osztályozni, az idő szerinti bérekkel megy. Igy a Mersey-kerület szabályai kimondják, hogy „bárminemü darabszámu fizetés nem engedhető meg, akár nedves, akár száraz dockokban, semmiféle javitási munkánál; és egyik munkás sem kötelezhető semmi módon beverni bármely meghatározott számu szeget, vagy siettetni bármely más dologban, amelyet ő napszámra végez; de minden egyes esetben, a méltányos napi munka a méltányos napi bérért elve hüségesen és becsületesen keresztülviendő ezen egyesület minden tagja által.“ [1] Ugyanazon megkülönböztetést látjuk öntudatlanul befolyásolni egy más iparágat, a pléhlemezmunkásokat, akik kevésbbé szerencsések lévén, mint a kazánkovácsok, nem vol-

rint fizetett szedőktől; vagy más oldalon, hogy a darabszám szerint fizetetteket arra használták fel, hogy siettették az idő szerint fizetettek munkáját. Ennélfogva a szedők egyesületei jobban szeretik azt, ha a munkaadó vagy az egyik rendszerre, vagy a másikra szoritkozik.

1876-ban a glasgowi nyomdatulajdonosok és munkásaiknak egy közös bizottsága elhatározta, hogy a kiosztó rendszer, valgyis a „kövér“ méltányos megosztása egyenértékü egy negyedrész pennytöbblettel 1000 után, ezen többlet engedélyeztetvén a szedőknek azon műhelyekben, ahol ez a rendszer nincs elfogadva. Ms. Minutes of Glasgow Typographical Society, 1876, december 12.

[1] By-laws for the Mersey District United Society of Boilermakers and Ironshipbuilders (Liverpool, 1889.).

tak még képesek egész iparágokat egyetlen társaságba szervezni. A pléhlemezmunkások általános egyesülete, melynek Liverpool a székhelye, amelynek munkája főleg a hajóépitéssel van összekötve és oly különböző, hogy igen nehéz, ha nem lehetetlen, bármely darabszerinti fizetési skálát állapitani meg, az idő szerinti bérfizetést követeli. Más oldalról, a bádoglemezmunkások nemzeti egyesült egylete, melynek székhelye Wolverhampton, amely főleg a bádogedények és fazekak készitőiből áll, szabályos lisztával bir a rendes bérekre nézve, és jobban szereti a darabszerinti fizetést. Oly szorosan összeesik a politikában való ezen különbség a munkában való különbséggel, hogy az általános egyesület (hajóépitő társaság) manchesteri fiókja, amely kivételesen az edények és fazekak divatossá tételével foglalkozik, nem akarja, hogy az idő szerinti fizetés elve, melyet a kikötő fiókok elfogadtak, reá is kiterjesztessék, és a darabszám szerinti fizetéshez ragaszkodik. Mind a két esetben a cél ugyanaz, tudniillik a szabványos munkabér fentartása. De a két társaság közt levő politikai különbséget, amely, mint látható, az ő munkájok különböző voltából származik, egyik fél sem érti meg teljesen és a kérdés állandó viszály tárgya köztök. És igy történik aztán, hogy (elfeledvén az ő saját manchesteri fiókjának példáját) a bádoglemezmunkások általános egyesülete azzal vádolja a bádoglemezmunkások országos egybeolvadt társaságát, hogy aláássa a munkásegyesületi ügy sarkalatos állásfoglalását, az által, mert nem követeli az idő szerinti bérfizetést. A másik részről az utóbbi társaság, bizva a maga darabszerinti bérlisztájában, nem lát semmi okot arra, hogy miért ne állitson fel darabszámra fizetett munkások fiókjait a kikötőkben, ahol eddig az időszerinti fizetés volt irányadó, és ahol a darabszámu fizetés valószinüleg lehetetlenné fog tenni minden közös alkut.

Ez a példa mutatja, hogy mennyire öntudatlanok lehetnek némely munkásegyesületek azon elvekre nézve, amelyeken alapul az ő gyakorlati eljárások. Ugyanezen öntudatlanság gyakran vezet makacsságra, mely szokásossá tesz

a fizetés oly rendszerét is valamely iparágban sok időre azután, amikor már a körülmények megváltoztak. Igy a butorozók, akik közt a közös alku bármely kidolgozott formában már tényleg eltünt, valószinüleg fentarthatták volna szervezetöket, hogy ha igyekeztek volna visszatérni, mint a téglarakók és kőmivesek tették, az időszerinti munkabérekre. A jelen század kezdetén a butorozóknak kidolgozott munkabérlisztáik voltak, közösen megállapitva a munkaadók és munkások közt; és számos bizonyságunk van azon hatályosságra nézve, amivel képesek voltak az akkori butorozók egyesületei vezetni közös alkudozásaikat. A később bekövetkezett nagy változások és a minták változásai és a munkamód változásai következtében ezen liszták már régóta elavultak és még mindeddig nem sikerült osztályozni azon számtalan(munkát, mely most velejár a butorkészitéssel. „Megbecsült munka", „nyers munka" és az egyénenkénti alkuvás más formái vannak eszerint divatban. Azonban oly erős volt az iparágban a darabszerinti fizetés hagyománya és szokása, hogy a különböző egyesületek közül, amelyek az utolsó félszázad alatt időről-időre támadtak, egyik sem volt képes az időszerinti fizetést keresztülvinni. A közös alkuvás ennélfogva ritkán emelkedik feljebb a műhelyi alkunál, és még ez is gyakran összeesik.

Egy másik példáját a fizetés hagyományos módszeréhez való szokásos ragaszkodásnak találjuk a vasöntők és gépészek merev elutasitásában, akik nem akarják a darabszerinti fizetést elismerni még oly munkáknál sem, amelyek ugyanazon munka folytonos ismétlését jelzik csak. Már kifejtettük, hogy miért nem lehet egy gépészeti műhely munkájának zömét elvégeztetni a darabszerinti fizetés mellett a közös alkuval összeférően. De az iparág óriási kiterjedése és az egyes munkaágakba bevezetett gépek alkalmazása folytán, a gépészek és gépfelállitók egy jelentékeny része már huzamos idő óta folyvást egymásután oly ugyanazonos cikkeket állitanak elő, hogy azokra nézve teljesen lehetséges volna egy egyöntetü darabszám szerinti fizetési lisztát álli-

tani fel, ami megengedné a közös alkuvást. Azonban oly erős volt a gépészek hagyományos ellenszenve a darabszámra fizetés ellen (értve a „becslési" munkát és az egyénenkénti alkuvást), hogy a gépészek egybeolvadt társasága nyiltan megtagadta egész 1892-ig azt, hogy megengedjen bármely munkaadónak is bármely darabszerinti fizetést behozni, azon következménynyel, hogy egyik gyár a másik után elzárkózott az egyesülettől. Végre 1892-ben az ő ötödéves „parlamentjökben" a gépészek elhatározták, hogy megengedik darabszerinti fizetési lisztákat állitani fel oly esetekben, ahol azok lehetségesek, és fizetett hivatalnokokat alkalmaztak a közös alkuvás ezen uj formájának életbeléptetésére. A vasöntők segélyző-társasága még mindig vonakodik ezt a lépést megtenni, azzal az eredménynyel, hogy az önálló, formázó gépöntés a munkások egy külön osztályának kezébe esett, akik ezen régen fenálló egyesület tagjaiul nem vehetők be.

Már most oly helyzetben vagyunk, hogy némi általános következtetésre juthatunk azon álláspontra nézve, amelyet a munkásegyesületek foglalnak el a darab vagy időszerinti munkabérre nézve. Nem igaz az, hogy a munkásegyesületeknek kifogások volnának a darabszámu munka, mint olyan ellen; tényleg a munkásegyesületi tagok többsége vagy készségesen elfogadja, vagy tényleg követeli is a fizetés ezen rendszerét. Az sem igaz, hogy a munkaadók általában jobban szeretik a darabszám szerinti munkát. A minden iparágban létező alvállalkozók nagy fajának tagjai mindig arra törekesznek, hogy időszerinti munkásokat alkalmazzanak, azon célból, hogy magoknak tartsák meg az ő sürgetési képességöknek lehető legteljesebb hasznát. Épen ugy azon munkaadók, akiknek gépei gyorsan javultak, panaszkodnak a darabszerinti fizetés méltánytalan voltán, mint amely képes arra, hogy megfoszsza őket a munka gyorsasága növekvéséből őket illető előnyöktől. Amit a tőkés óhajt, az az, hogy a régi fizetésért több munkát kapjon. Néha ez legjobban a darabszám, máskor az időszerinti munkával érhető

el. Más oldalról a munkások igyekeznek több fizetést kapni ugyanazon munkaórákért. Egyidejüleg legalább az egyénenkénti munkás legkönnyebben biztosithatja ezt a darabszámmunkával. De a tapasztalt munkás még annak kedvéért sem fordul vissza a minden veszélylyel összekötött egyéni alkuhoz, hogy ugyanannyi órai munkáért több fizetést kaphat. Ehhez képest a munkásegyesületek csak ott fogadják el a darabszámmunkát, ahol az összefér a közös alkuval, vagyis amikor egy szabványos bérliszta jöhet létre egy oldalról a munkaadók, más oldalról a munkások egész testületének képviselői között. Mint tény az lehetséges, ami puszta durva munka felett álló munkát illeti, a szervezett iparok nagy részében, amelyekben ennélfogva a darabszámmunka mind a mesterek, mind a munkások egyetértésével fennáll. Tényleg lehetetlen eldönteni, hogy a munkásegyesületi mozgalom egészében véve kedvező vagy kedvezőtlen befolyással volt-e arra, hogy a darabszámi munkabér cserélje fel az időszerinti bért. Egy oldalról, minden haladása a munkásegyesületi szervezésnek, és különösen a fizetett munkásegyesületi hivatalnokok osztályának minden kiterjesztése, mindjobban lehetségessé tette határozott darabszámlisztáknak felállitását. Ez a müvelet most iparágról-iparágra terjed. Más oldalról az ilyen lisztáknak puszta létesitése maga csökkentette a munkaadó buzgalmát a darabszámu munka behozatalára, mig minden oly fizetési módszer behozatala ellen, amely az egyéni alkut hozta magával, mint a becslési és átlagos munka, a munkásegyesületek engesztelhetetlen ellenségeskedést mutattak.

És épen ugy, amint a szabványos munkabér alapvető eszméje tett képessé bennünket, hogy megértsük a munkásegyletek állásfoglalását a darabszám-fizetés ellen, ép ugy azt fogjuk találni, hogy az vet világot az egyes munkásegyletek különböző kisebb szabályzataira is. Különböző munkások egyesületei, a kik időszerinti bérek mellett dolgoztak, időről-időre megkisérlettek egy valódi fizetési szabványt, megkülönböztetőleg a külső egyenlőségtől, az által, hogy meg-

állapitották nemcsak a legkisebb pénzmunkabért, de az ezen bérért teljesitendő munka maximumát is. Ezen szabályok némelyike hirhedtségre tett szert, mint a munkásegyesületek ostobaságának és elfajult voltának klasszikus példái. A munkások egyesülete bradfordi páholyának 1867-i ötödik szabályzata a munkásegyleti bizottság előtt a következőleg idéztetett: „Szorosan intjük Önöket, hogy ne sértsék meg a jó szokásokat, kétszer annyi munkát végezve, mint amint követelik, és ne tétessenek másokkal sem igy avégből, hogy egy mosolyt kapjanak a mestertől.“ [1] És a téglarakók munkásai egyesületének leedsi páholyának következő szabálya mutattatott be ugyanakkor: „Minden egyes testvérünk az egyesületben, aki hajlandó többet cipelni, mint a rendes szám, ami most nyolc tégla, megbirságoltatik egy shillingre, ami fizetendő lesz egy hónap alatt, és a segélyből kizáratik mindaddig, mig ezen birságot be nem fizeti.“ [2] Ezen szabályzatok nem voltak teljesen csak a durvább munkásokra szoritkozva. A manchesteri téglarakók társaságáról 1869-ben megállapitották, hogy van egy szabályzata, mely kimondja, hogy: „mindaz a munkás, aki a rendes gyorsaságnál nagyobbal dolgozik, vagy rohan, megbirságoltatik 2½ sh.-re az első alkalommal, 5 sh.-re a második és 10 sh.-re a harmadik izben, és ha tovább is igy jár el, ugy járnak el vele szemben, amint a bizottság helyesnek találja.“ [3] A dolgozó kőmivesek segélyző társasága 1865-ben a következő szabályt fogadta el, „oly helyeken, ahol az a legrosszabb és legártalmasabb rendszer gyakoroltatik, amit általánosan „hajszolásnak“ nevezünk, a páholyoknak minden erőfeszitést meg kell tenni, hogy az megszüntettessék. Az, hogy ne vegyünk igénybe kevesebb munkaidőt, mint amit vesz igénybe egy átlagos kőmives mindenféle munka első részének meg-

[1] Mr. A. Maultnak, a manchesteri épitők társasága titkárának tanuskodása, 3120. kérdés.

[2] Ugyanott 3122. kérdés.

[3] W. T. Thornton: On Labour (London, 1869.) 350., 351. l.

csinálásánál, legyen az a gyakorlat, melyet fogadjunk el, amennyire csak lehet, magunk közt; és ahol világosan látható, hogy vagy egy tagtársunk, vagy bárki más igyekszik többet dolgozni vagy hajszolni munkástársait, ez által oly módon járván el, ami arra van számitva, hogy a tagok vagy elbocsáttassanak vagy béreik leszállittassanak, az igy eljáró munkás behivandó a páholy elé, és ha a vád kielégitőleg bebizonyul, birság vettessék ki reá.“ [1]

Ezen és ehhez hasonló szabályzatok, amelyeket az 1867—69-iki munkásegyesületi bizottság széles nyilvánosságra hozott, általános kárhoztatással találkoztak. Az nem látszott, mintha észrevették volna, mikép bár rosszak voltak másodlagos eredményeikben, kezdetben csak természetes védelmei voltak az időszerinti fizetés alapján létesült szabványos munkabérnek. Szükségszerü feltétele a közös alkunak, hogy egyes ember ne licitálja le a másikat; és ez a túlozása ép oly könnyen veheti magára azt a formát, hogy több munkát igér ugyanannyi munkaóráért, mint azt, hogy alacsonyabb órai bérért végzi el a rendes munkamennyiséget. Az órai mennyiségben való aláigérés által leszállitotta volna egy munkás mindenki bérét. Ép ugy következik az is, hogy az erőfeszités mérvében való tuligérés által ugyanazon módon mindenkiének kellett volna emelkedni. De a munkások szabályzatai arra is valók voltak, hogy egy még csalfább támadást verjenek vissza. Sok törekvő munkavezető az épitési szerződéseknél, arra törekedve, hogy munkásaitól a lehető legtöbb munkát csikarja ki, gyakran megvesztegetett egyes munkásokat sörrel vagy egy jelentékenyen magasabb munkabér igéretével, hogy rendkivüli gyorsasággal dolgozzanak, azzal a céllal, hogy az összes többi munkásokat ugyanazon gyorsaságra szoritsa be. Ezen „csengettyüs lovak“, amint nevezték őket a munkások, tényleg arra használtattak, hogy a munka minőségét azon ren-

[1] II-ik szakasz, 2. részlet, 31. l. a Laws of the Friendly Society of Operative Stonemasons (Bolton, 1867).

des méreten felül emeljék, mely hallgatólag benne volt az alkuban, nagyon hasonló módon ahhoz, amint a Butty-mester darabszám-munkája emelte az időszerint fizetett kőszénbányász gyorsaságát. Ez a gyakorlat tényleg egy módszer volt arra, hogy az egész csoporttól külön munkát kapjanak, mig a csoportból csak egy vagy két munkásnak fizettek a velejáró külön erőfeszitéssel. Ha a munkások tudta nélkül tették azt, az a gyakorlat egyrejárt a szerződés csalárd kijátszásával.

A munkaadók és munkavezetőik részéről nyilvánult ily eljárások hamar lehetetlenné tettek volna minden szabványos munkabért vagy közös alkut, és nem volt természetellenes, hogy a munkások is hoztak szabályzatokat a magok védelmére. A kőszénbányászok és fonalkészitők, akik, mint láttuk, hasonlóul voltak ugratva, a támadást ugy verték vissza, hogy darabszám-fizetést követeltek magoknak. A gyapotszövők és gyapotfonók ugy védték magokat a gépezet folyvást gyorsitásával szemben, hogy kidolgozták darabszám szerinti lisztáikat. Az épitők bérmunkásai, akiknek emelő és szállitó munkájok nehezen fizethető darabszámra, nem tudtak más kibuvót találni, mint hogy közös egyetértéssel megállapitották ép ugy a munka maximumát, mint a bér minimumát.

De hogy ha a „csengős lovak" használata csalás a munkásokkal szemben, azon szabályzatok, amelyek ezen gyakorlat ellensulyozására hoztak, könnyen válhattak csalássá a munkaadóval szemben. Ő tényleg egy közös munkabér alapján kötött szerződést munkásaival azon feltevésben, hogy ő rendes átlagos munkát kap. A munkások csoportjában természetesen meg lesz az átlagos gyorsaság valamely mértéke, együtt néhány gyorsabb és néhány lassubb emberrel. Minden szabályozás, amely arra törekszik, hogy a gyors munkás visszatartassék, szükségképen leszállitja az egész átlagát, melyre pedig alapittatott magától értetőleg a közös szerződés.

Ezen gyakorlata a munkamennyiség lefelé huzásának

a legrosszabb oldaláról akkor mutatkozik, mikor azt nem védelmi, de támadási fegyverül használják. Egy dolog az, ha az egyes munkásokat eltiltjuk attól, hogy ne használtassák fel magokat eszközül arra, hogy nem fizetett külön munka hajtassék végre társaik által. Teljesen más dolog az, hogy ha a munkásegyesületek nem lévén képesek felemelni munkabéröket, arra lovalnák fel összes tagjaikat, hogy csalárdul szállitsák le munkamennyiségöket anélkül, hogy bejelentenék a munkaadónak. Ez annyi volna, mint épen oly csalárd megváltoztatása a megkötött szerződésnek, mint a Butty mesterek gyakorlata. Egy ily természetü esetet ismerünk, az ugynevezett „go canny" politikát, amelyet egy rövid időre a dockmunkások országos egyesülete fogadott el Liverpoolban. A munkaadók állhatatosan visszautasitották a fizetésjavitást az ő rosszul fizetett dolgok után és a munkások képteleneknek találták magokat megkapni azt, amit ők megélhetési munkabérnek tartottak. Kétségbeesésökben azt a módot találták ki, hogy semmi erőfeszitést nem tettek munkáikban. Ezen némileg figyelemre méltó esetben a munkások azt állitották, hogy ők csak utánozzák a kereskedelmi ember gyakorlatát. „Nincs ok kételkedni felette, — jegyezte meg végrehajtó bizottságok jelentése, — hogy a munkaadó viszonya a munkáshoz egyszerüen az, biztositani a legjobb munka legnagyobb mennyiségét a legkisebb munkabérért; és bármily kevéssé kivánatos legyen is ez a viszony a munkásra nézve, nincs menekvés előle másképen, mint elfogadni a helyzetet és alkalmazni rá azt a közérthető kereskedelmi elvet, *amely az árut az ár értékéhez arányositva adja* . . . A munkaadó követeli az összeg meghatározását, amit ő egy órai munkáért ad, minden legkisebb tekintetbe vétele nélkül a munkásnak; ennélfogva bizonyára semmi rossz sincs abban, ha a munkás a maga részéről megállapitja azon munka mennyiségét és minőségét, amelyet a munkaadó által megállapitott munkabérért egy óra alatt ad. Hogy ha a munkaadók, vagy a portéka *vásárlói nem akarják megfizetni a jó áruért járó árt, meg kell elégedniök a rongyggyal*

és a maradékkal. Ez az ő saját orthodox-tanok, amelynek tanulmányozását ők sürgetik.[1]

A tisztán versenyző individualismus régi szempontjából nem könnyü megtagadni a munkások azon jogát, hogy a munkának egy meghamisitott formáját adják el, ha azt előnyösnek gondolják ugy tenni. Hogy ha, amint az idézett esetben történt, a munkások nyiltan kijelentik szándékokat, semmi kérdés sem lesz a csalásra nézve; és ezen szempontból, méltányosan mondhatják, hogy ugy járnak el, mint rendkivül becsületes kereskedő, aki rongy dolgokat árulva, nem mutatja azt, hogy azok valami mások. A munkaadók megbosszulhatják magokat az elerésztéssel. A munkások viszont rávehetik utódaikat, hogy ugyanazon módszer szerint járjanak el. A vita azután a létért való küzdelem lesz, amelyben az ilyszerü háboruban a legarravalóbb marad életben.

Mi azonban azt hisszük, hogy egy ilyen gyilkos küzdelemben a közönségnek, mint egésznek érdekei, csaknem kikerülhetetlenül szenvednek. John Bright tiltakozásának dacára, az egymás után következő parlamentek megtiltották az élelmiszerek hamisitását. De a munka meghamisitása kétségtelenül sokkal sérelmesebb a közönségre. Tényleg ezen esetben egy meglepő illustrációját találjuk azon állitás teljesen hamis voltának, hogy „a munka egy árucikk . . . egy eladható és megvehető cikk", amelyet nem lehet logikusan másképp tárgyalni, „mint minden mást."[2] Nem tudjuk elválasztani a napi munka mennyiségét vagy minőségét azon emberi lény

[1] Report of Executive of the National Union of Dock Laborers in Great Britain and Ireland, 1891 (Glasgow, 1891, 14—15. l.). A munkások a következő mondatot idézték Jevons „Primer of Political Economy"-jából: „A munkaadó, általában beszélve, helyesen jár el, ha a munkát a lehető legalacsonyabb áron szerzi be; és hogyha van munka, mely alacsonyabb munkabérek mellett kinálkozik, nem volna okos dolog az ő részéről magasabb béreket fizetni."

[2] A munkás-egyletek ismert tőkés ellenfelének, Edmund Potternek beszéde Manchesterből; Social Science Association: Report on Trade Societies and Strikes„ 1860, 603. l.

egészségére vagy jellemére való hatásától, aki teljesiti azt. Az alvállalkozó gyakorlata a hajszolásban, a folytonos ugratásban egy emberre, hogy mindig az ő gyorsaságának legmagasabb mértékével dolgozzék, hamar tönkreteszi a munkás egészségét és időelőtti aggkor előállításával szegényiti a nemzetet. Más oldalról még a leghatározottabb dolgos ember jellemét és eredményességét is tönkreteszi a rendszeres lézengés. Ha meghamisitjuk a terményt, meghamisitjuk az embert is. Egy nagy város durva munkásainál, akik már is demoralizálva vannak a munka rendetlensége által és az átlag alá szoritva állandó munkára való képességökben, a „go canny" igen könnyen vezethet a személyes jellem végső romlására. Ezen igazság ösztönszerü meggondolása volt az, ami arra vezette a felelős munkásegyesületi hivatalnokokat, hogy habozás nélkül elkárhoztatták a liverpooli dockmunkások uj tételét. Amennyire mi tudjuk, ez egyedüli esetnek maradt a munkásegyesületi évkönyvekben.[1]

Ha már most az idő szerint dolgozóktól a darabszámosokhoz fordulunk, ugy találjuk, hogy pótlólagos szabályozások hozattak azon célból, hogy azon szabványos munkabérek megóvassanak, amelyek egy bizonyos kikerülhetetlen szavatosságon kivül nem birnak kifogásolható jelleggel. Ezeknek első sorozata a mértékelésnek pontosságára vonatkozik. A munkaadók mindig igényelték magoknak azt a jogot, hogy ők állitsanak fel, akár hivatalnokaik által, akár magok, min-

[1] Csak igazság a munkás-egyesületi hivatalnokok iránt, ha megjegyezzük, hogy a két vezérember, aki kétségbeesvén afelett, hogy másként nem lesz jobb dolguk a szerencsétlen munkásoknak, ezt a politikát kezdeményezte, nem tartozott a munkások osztályához, — amely tényt az olvasó az ő egyenes és ügyes érvelésekből már észre is vehette. Röviddel azután ők, mint a középosztályhoz tartozó emberek, ki is zárattak a munkás-egyesületi kongresszusból Glasgowban, 1892-ben. Mikor 1896-ban azt javasolták, hogy hasonló politikát fogadjon el a hajó-, dock- és folyami munkások nemzetközi egyesülete, azt oly vezetők ellenezték, mint Ben Tillett és a tagok szavazata el is vetette.

den számvevést, amelylyel fizetőlisztáik összeállitása jár és elvárták a munkásoktól, hogy vakon fogadják el az ő számaikat. Ezen felfogás ellen a munkásegyesületek állandóan és sikeresen küzdöttek. Mindazon esetekben, amelyekben a munkás képtelen könnyen ellenőrizni az elszámolást, szembeszökő, hogy az ily brendezkedés a szabványos munkabért teljesen a mester kegyelmére hagyta. „A mázsálásnál hogy volt lehetséges a bányásznak igazat kapni? Ő a bánya fenekén volt és nem láthatta a mester megbizottját fent — és igy aztán ismét és ismét felhangzott a kiáltás, hogy meg van csalva a mérlegelésnél. Éveken át ez volt a vita magva; és a felügyeletről szóló 1860-i (Mines Regulation) törvény módositásaként a munkások küldöttei több befolyása rávette a kormányt egy oly szakasz beiktatására, mely elrendeli, hogy a kőszenet kellőleg meg kell mázsálni pontos acélmértékkel a bánya szájánál és hogy a munkások, saját magok költségén, tarthatnak egy mázsaellenőrt, aki nem fog tovább beleavatkozni a dologba, hanem csak nézi és számbaveszi a munkások munkáját. Ezen szakasz ellen erős ellenzést folytattak a munkaadók küldöttei . . . a mestereknek egyáltalában nem kellett semmi mázsáló záradék . . . Egy megalkuvást nyujtottak be. A mázsáló-záradék bevonatott egy más (29-ik) szakaszba, s a munkaadók által hozzáadott toldalékkal, hogy tudniillik a mázsaellenőrt az azon bányánál dolgozó munkásokból kell választani".[1]

Anélkül, hogy valami különös módon gyanusitanók a bányatulajdonosokat, lehet mondani, hogy a bányászok gyanakvása annyira bebizonyult a tapasztalat által, hogy a parlament fokozatosan erősitette az 1860-ban igy elfogadott szakaszt. Amint a törvény ma áll, minden egyes bányában a bányászok egyszerü többsége elhatározhatja, hogy válaszszanak egy mázsaellenőrt a bányához, akit minden egyes alkalmazott darabszámra dolgozótól, még azokat is bele-

[1] Transactions and Results of the National Association of Coal, Lime and Ironstone Miners of Great Britain (London, 1863), VII. l.

értve, akik a javaslat ellen szavaztak, kényszeritőleg levont pénzzel fizetnek. Mindenki, aki bányász, vagy az volt, megválasztható az állásra, akár szereti a munkaadó, akár nem, és a törvényszékek megkövetelik, hogy engedtessék neki szabad bejárás a mázsáló géphez és adassék meg minden könnyebbség a mázsálás ellenőrzésére.

Ugyanazon irányban egy további lépés tétetett a gyapotmunkások hatalmas egyesületeinek kérelmére. Amit a kőszénbányászok megkaptak, az az a jog, hogy a munkaadók számitásait ellenőrizhesse a munkások hivatalnoka. A szövőmunkások megkapták nemcsak azt, hogy a munkaadó előzetesen tegyen közzé minden pontos részletet, amelyek szerint fogja számitani a darabszám szerinti keresetet, hanem egy kormányi hivatalnok alkalmazását is biztositották, aki különösen annak ellenőrzésére van hivatva, hogy ezen részletek pontosan vannak megállapitva.[1] Ezen „különleges szakasz", amely a gyapotszövőkre nézve fogadtatott el a konzervativ kormány 1891-iki gyári törvényében, és kiterjesztetett minden szövőmunkásra a liberális kormány 1895-iki pótló törvényében, minden valószinüség szerint pár év alatt minden oly darabszám szerinti iparágra ki fog terjesztetni, amelyben a kereset kiszámitásánál tévedés vagy csalás lehetséges.[2] Ezen szakasz kötelezi a munkaadót, hogy irásban állapitson meg, mielőtt a munka megkezdetnék,

[1] Nagy mértékben válik dicsőségére a North-East Lancashire Operative Weavers Associatonnak és a vezető-munkaadók nyiltelméjüségének, hogy a főnökök egyesületének régi hivatalnoka, aki egy nemzedék idejében maga vivta a munkások csatáit, közös beleegyezéssel jelöltetett ki ezen fontos uj hivatalra a legarravalóbb emberül. Mr. T. Birtwistle teljesen igazolta kinevezetését és általános megelégedést szerzett minden félnek.

[2] Az 1895-iki gyártörvény felhatalmazza a Home Secretaryt, hogy alkalmazza ezen szakaszt, puszta közigazgatási rendelettel, minden darabszámra dolgozó iparágban, és igy alkalmaztatott 1897-ben a zsebkendő-, szoknya-, alsószoknya- és blouze-gyárakban, mint szintén a lánc-, vasmacska- és lakatgyárakban.

minden részletet, (beleértve a fizetési skálát is), am szükséges a munkások keresetének szabatos elszámolásához.

De vannak más módok is a nem szabatos számitásokon kivül is megcsalni a darabszámra dolgozót. A kőszén sulya, melyet minden bányász vág, pontosan megmérettetik a bánya szájánál, de hogyha egy távoli vagy nehéz rétegbe küldetik dologra, a szabványos tonna szerinti bér nagyon távol állhat attól, hogy ugyanazon fáradság után ugyanazon fizetést biztositson. A gyapotfonó a maga árszabályát csalódásnak veheti, hogyha motollái gyakran megállottak, hogy a nyers gyapot rossz minősége által bekövetkezett rongálásokat kiigazithassák. És még azok is, akik ismerik a kőszénbányászok „megyei alapjait" és a kidolgozott „gyapot lisztákat" ritkán gondolják meg, hogy mily részletesek és mily aprólékosak azon szabályzatok, melyek szükségesek ezen cél elérésére, és mennyire sokféle és szüntelen a figyelmet igénylő panasz. A legjobb mód arra, hogy ezt az olvasó közönséggel megértessük, azt hisszük, az lesz, hogy némi kivonatot adunk a tényleges tárgyalásokból. Igy a northumberlandi bányatulajdonosok és bányászok vegyes bizottsága egyetlen nap alatt a következő és még más számos esetet birált el:

Burradon. — Az egyezséget helyben hagytuk. A Yard Seam, East Side, a folyó negyedév végéig, tonnánként 1 sh. 7½ penny; később tonnánként 1 sh. 6½ p.

Cramlington. Amelia bánya. Az egyezséget megerősitettük: *a)* Yankee Jack-rendszer el fog töröltetni, mihelyt a tulajdonosoknak helyesnek fog látszani azt tenni, és az ily eltörlés után a vágódijak az alsó-, közép- és Yard-bányában 9 százalékkal emeltetnek. A fő szénrétegben általában az osztályozatlan vágó-dij a jelenlegi kerek kőszénvágás dijainak 63 százaléka lesz, és az eltörlés után 9 százalék növekedés lesz.

Walker. Az egyezséget megerősitettük. Beaumont és Brockwell rétegekre. A hosszu falu vagy tört vágó-dij fog

fizettetni, ha a hosszu fal kezdetétől 40 yardra vannak, tudniillik a fal széléről 40 yardra.

New-Backworth. A munkások fizetést követelnek a lámpákért, ha kénytelenek folyton használni őket. Külön 1 penny fizettetik nekik tonnánként a fali és lefelé való munkáért, a megyei rendelkezéssel egyetértőleg, amikor lámpahasználatra szükség van.

Seaton Burn. A tulajdonosok óhajtják, hogy Bowes' kőszénjénél az első főtelephez a hosszu falnál a vágásiár szabályoztassék. A most fizetett szabványos munkabérekből tonnánként 3 penny levonandó.[1]

Még többfélék a gyapotmunkásoknál a rendelkezések. Itt van némi kivonat a boltoni szövők titkárának naplójából:

1892 január 5. Mr. Pennington, a Hindleyben levő Hindley Twist Companytól, volt itt ma reggel. Hozzájárult a heti fizetéshez és ahhoz, hogy nem fog ezután egy fonót alkalmazni két pár motollához. Én nekem kell a legközelebbi hétfőn végigjárnom a gyárakat és hogyha a fonás nem kielégitő, olyanná változtatni; és azt is meg fogjuk állapitani, hogy mint lehetne a motollákat ugy gyorsitani meg, hogy jobb béreket eredményezzen. A munkát ujra fel fogják venni csütörtök reggel.

Jan. 6. — Elmentem a Peake's Place gyárba (Tristram uraké) Haliwellbe és megállapodtunk, hogy a három pár motollán durva fonalakat szövő munkások hetente 2½ shilling külön dijat kapjanak, amig a motollákon némely változtatások és javitások nem eszközöltetnek.

Jan. 6. Mr. Percivalnak (a munkaadók társasága titkárának) kiséretében elmentem Moses Gatere Mr. Robert Briercliffe gyárába. Nincsenek kisebb szijak raktáron, és igy abban állapodtunk meg, hogy az 1. számu gyárban 100 fontonként a fonási árak egy hónapra 6 pennyvel emelkedjenek, amely idő alatt helyre kell állitani a gépet. A cég

[1] Az 1891 nov. 14-én tartott vegyes-bizottság tárgyalásai (Northumberland Miners' Minutes 1891).

hasonlóul elfogadta munkásai kérelmét és elfogadja a jelző szerinti fizetést. A munka elhagyására kiadott felmondások ennélfogva visszavonattak.

Jan. 8. Panaszok érkeztek Manchesterből M'Connel és társa sedgwicki gyárából, hogy a kerekek eltörtek, nem lévén elzáró pléhvel ellátva; és hogy egy pár motollánál a munkások nem képesek megkeresni az alapul vett béreket.

Jan. 12. Boltonban a Waterloo-gyárban levő munkásoktól az a panasz jött, hogy a szobák nagyon hidegek és hogy a gép is rendetlenül működik.

Jan 12. Megvizsgáltam a Melrose-gyárnál a számlálókat és ugy találtam, hogy az átlagos 2½ szám helytelen. Holnap reggeli idején a munkások hagyják ott a munkát, ha a számlálók nem igazittatnak meg.

1893 ápr. 7. Mr. Percival és én magam, James Marsden és fiai cég megkeresésére voltunk az ő 4. sz. gyárokban a kedden panaszolt számlálóknál a fonást megnézni. Ugy találtuk, hogy az alatta áll az ezen cégnél szokásos minőségen és Mr. Joseph Marden magára vállalta annak rendbehozatalát.

Április 10. Az ablakfüggönyök hiányát panaszolják munkásaink a Parkside-gyárban, Golborneban.

Április 18. Robert Haworth részvénytársaságnál, Castle Hill Mill, Hindleyben, a mi munkásaink panaszkodnak felügyelőjöknek kihivó modora ellen. Megvizsgálva, ugy találtam, hogy inkább ők a hibásak, mint a felügyelő.

Május 9. A Robin Hoodi 2. sz. gyárban a drosophore nedvesitő oly rossz állapotban van a munkások egészségére, hogy fel kell szólitanom a céget, mikép ne használja azt tovább.

Jun. 12. Mr. Percival, Mr. Robinson és én magam elmentünk a Howebridgesi gyárba, hogy a 2. sz. gyárban a számlálókat megvizsgáljuk. Ugy találtuk, hogy egy egész számmal finomabbak, mint ahogy fizetnek érte. A cég megigérte, hogy rendbe hozza őket, de ez nem elegendő nekünk, mert ujra rosszak lesznek a hét vége előtt. Azt javasoltuk,

hogy fogadják el a jelző számító fizetést és később a cég beleegyezett, hogy egynéhányat megpróbál.[1]

Ugyanazon elhatározottságot találunk az egyforma fáradságért egyforma fizetés biztositása céljából azon munkásegyesületi szabályzatokban is, amelyek a külön munka vagy kényelmesség okából külön pótlékokat követelnek. Ennélfogva azon munkaszabályzatok, amelyek csaknem minden városban az épitőmesterek és az épitőmunkások összes szakaszai által állapittatnak meg, határozott dijakat állapitanak meg a szabványos órák és rendes munkáért fizetendő szabványos béreken kivül „séta időért" egy bizonyos távolságon tul, és „lakáspénzért", hogy ha elküldetnek hazulról.[2] Azon iparágakban, ahol a munkások magok látják el magokat acélszerszámokkal, „élező pénz" egy rendes pótlék.[3] Hogy ha valamely munkarészlet különös kellemetlenséggel vagy ruharongálással jár, „fekete pénz" vagy „piszok-pénz" van gyakran kikötve. Igy a kazánkovácsok és gépészek külön pótlékokat kapnak olajszállitó hajókon végzett munkáért. „Azon munkások, akik a teherrakodó hordókban, vagy a gépágyak alatt levő mély üregekben az után dolgoznak, hogy a hajó rendsen jár a tengeren, kapnak egy-egy negyednapot vagy két és egy negyed órát pótlékul minden egész nap vagy éjszaka után, mint kárpótlást a nagyon piszkos munkáért."[4] Az előzőek mind oly pótlékokra való

[1] Ezen naplók a boltoni gyapotfonók vidéki társaságának évi jelentéseiben vannak lenyomatva.

[2] Lásd például a Local Code of Rules for the Guidance of Masons, amelyet a londoni épitőmesterek központi társasága és a kőmivesek segélyző-egylete irt alá 1892 jun. 23

[3] „Mintázók, hajókovácsok és gépszerelők elbocsáttatásoknál két órai felmondásra vannak jogositva, hogy kiélesitsék szerszámaikat, vagy ehelyett kétórai fizetésre." London By-laws of the Amalgamated Society of Engineers, 1894 április. IV. Szakasz 14., szabály. 7. l.

[4] VI. szabályzat a By-laws for the Mersey Districtben a kazánkovácsok egyesült társaságánál 1889.

pótlék, amelyeket az időszámra dolgozó munkásegyesületek állapitottak meg. De egy hasonló szervezetet állapitottak meg a darabszámi alapon álló munkásegyesületek is. A cipő- és csizma-készitők országos egyesülete elmondja egy aprólékos és körülirt részletes hosszu listában azon külön munkarészleteket, amelyekért külön fizetés jár. És a szedők ismeretes skálájának hosszu és zavaros volta nagyrészt annak tulajdonitható, hogy igy ők nagy sulyt fektettek arra, hogy kifejezetten megállapitott pótlékok fizettessenek minden szedésért, amely több dologgal jár, mint a rendes munka. Lehetetlen bármely szabatos képet nyujtani az igy a munkaadók és munkások között formailag megállapitott extrák száma és változatos volta felől: „végjegyzetek", „oldaljegyzetek", „alá jegyzetek", „kis terek", „nagy lapok", „röpiratok", „katalógusok", „nem külön széles ivek", „táblázatok", „oszlopos munkák", „párhuzamok", „tördelt darabok", „felsőbbek", „alsóbbak", „becsusztatások", „sarokköztiek", „előszavak" „tartalom jegyzékek", „függelékek" és minden eféle. Végezetül, mintegy elriasztani a hivságos tanultságot, a héber, arab és syriai nyelvek, együtt a „családfákkal", „kétszeresen fizetendők, mint a közönséges szedés."[1]

Nem gondoljuk, hogy a szabványos munkabér ily hosszu és részletes megvizsgálása után azzal kellene fárasztanunk az olvasót, hogy hosszasan soroljuk fel azon munkásegyesületi szabályzatokat, amelyek az önkényes birságokat és levonásokat, vagy a jancsi-bankók bármely formáját tiltják el. Észszerütlennek látszhatik az, hogy a munkások kifogásolják a munkaadók rendszerét a gyárban a fegyelem fentartására nézve. De hogyha az a rendszer megadóztatást jelent pénzbirságokban kisebb sérelmekre, és amint rendszeresen tényleg az az eset, a munkaadó saját zsebébe dugja a birságokat, akkor világos, hogy a hetenként fizetett birságok átlagos összege tényleg a szabványos munkabérnek épen aránylagos levonása. Ha a

[1] The London Scale of Prices for Compositor's Work 1891.

munkaadó ezen rendszert arra használja, hogy a szükséges fegyelmet fentartsa, ugy találja, hogy a munkát olcsóbban szerzi be, mint versenytársai oly összeggel, mely pontosan azon arányban váltakozik, amint gyakoriak és szigoruak az ő maga által kiszabott büntetések.[1] Ugyanazon önkényes jellege van azon hajdan általános rendszernek, hogy a munkások fizetnek kisebb törésekért vagy munkájok esetleges kellékeiért. „Az alacsony munkabérek, szabályozatlan munka, és szegény életmód régi jó idejében" — irja gunyosan a gyapotfonók egy hivatalnoka — a munkások szoktak volt fizetni az eltörött pléh, gáz, uj kefékért, nekik kellett az olajkannákat hozni, megjavitani azt a géprészt, amely eltört, és végnélkül más kis dolgokat megtenniök, amely nagy ürt hagyott maga után munkabéreiknél"[2] Mindezen gyakorlat ellen a gyapotfonók már rég érvényesitették tiltakozásaikat. A gyapotszövőket, akiknek nagy többsége nő, még alkalmilag megcsalják most is, és ehhez képest egyesületeik szabályai még mindig határozott eltiltását tartalmazzák annak, hogy bárminő ilyen levonást elfogadjanak: Sohase fizessenek, vagy egyezzenek bele fizetni — mondják például a prestoni szabályzatok, semmiféle tü, villa, kefe vagy bárminemü gépezet, dolog vagy tárgyért, ami a gazdáé és az ő üzletében használtatik bármi módon, kivéve, azért, amit Önök törnek vagy rontanak el merő gondatlanságból, akarattal vagy rosszindulatból; és ha levonják azt az Önök béréből, vigyék az

[1] A birságok rendszere sokkal kevésbbé kifogásolható lesz, ha a pénz a munkások betegpénztárának vagy az ő közös javukra szolgáló más pénztárba megy. De a betegségi vagy rokkantsági pénztárak egyes műhelyekkel összekötve, különösen, ha a tagság közeleső, más okokból kifogásolható munkás-egyesületi szempontból, nevezetesen, hogy csökkenti a munkások függetlenségét. Ez a tárgy bővebben van tárgyalva a munkásegyesületi ügy nehézségeiről szóló fejezetben.

[2] Cotton Factory Times, 1892 jul. 22.

ügyet a bizottság elé már a legközelebbi gyülésre."[1] De nem csupán az ilyen önkényes terhek, mint a birságok és levonások, amelyek szükségképen változnak gyárról-gyárra, hanem összeegyeztethetetlenek a szabvány-munkabér közös megállapitásával még az oly egyöntetü, szabályos és határozott fizetmények, mint a gyapot, selyem vagy szőnyeg kézzel dolgozó szövőjének motollabére a fehérnemü-munkásnak keretbére és a sheffieldi késesnek tartány- vagy kerékbére, és egyformán veszedelmeseknek találtattak hosszu és fájdalmas tapasztalat utján a munkabérek bármely meghatározott szabványára nézve. Ez abból származik, hogy ezek állandóak és idő szerint vannak számitva, mig

[1] Rules of the Preston and District Power Loom Weavers' Association (Preston, 1891), 20. l.

A darabszámra dolgozó iparágakban, a munkaadó igyekszik megszabadulni, hogy a tökéletes árun kivül másért fizessen, ami rendesen igényli azt a jogot, hogy mindazt, ami neki nem tetszik, visszautasithassa felebbezés nélkül. Ez egy egész sorozatára vezetett az összeütközéseknek különböző iparágakban. A munkásegyesületek felfogása az volt (1), hogy a munkás ne legyen kénytelen oly hiányokért szenvedni, amelyek az anyag tökéletlen voltának, vagy a munkamenet hiányának tulajdonitandók; (2) hogy minden esetben, ha a munkaadó vonakodik bármit is fizetni a munkáért annak tökéletlen volta miatt, akkor ne tartsa meg azt az árut a maga hasznára, hanem semmisitse meg; és (3) hogy legyen valamely mód felebbezni a munkaadó önkényes itélete ellen a saját ügyében. Igy a fazekasok az utolsó hatvan év alatt egy hosszu háborut vivtak meg azon feltételek ellen, amit „jó a kemencénél"-nek neveznek, amely szerint a munkás csak oly áruk ért fizettetett, ami tökéletesen jött ki az izzó kemencéből. Mivel nincs joga megválasztani az anyagot, sem ellenőrizni a kemence fűtéseit, ezen feltétel reáháritja nemcsak a saját hanyagsága kárát, de azt is, ami a nyers anyag tökéletlen, a felszerelés hiányos voltának, és a munkavezetők vagy más munkásoknak gondatlanságának tulajdonitható. Egy további megnehezités az, hogy a munkaadó önkényesen határozza meg, hogy melyik áru dobandó vissza, mint tökéletlen és korábban még

a munkás munkája szabályozatlan és darabszám szerint fizetett. Mindezen esetekben a gépezet bérösszege követeltetik a munkaadó által, akár adott munkát a munkásnak, akár nem. Igy, amint a kereteken horgolók állitják, amikor ők a kereteikért bért fizettek, a munkaadók kisértetbe jöttek sokkal hosszabb időre kihuzni a munkát, mint amint szükséges lett volna, és igen kis részletekben adni át nekik azon célból, hogy bérfizetésben tartsák őket olyan hosszu ideig, amint csak lehetséges. És a Macclesfieldi selyemszövők azt panaszolják, hogy őket mindig csak félig tartják munkában, a munka kiadója saját hasznát találván abban, hogy amennyire lehet, külön vetőkön csináltassa azt meg, amelyeknek mindegyike utján teljes hetibér jár.

joga volt neki megtartani és eladni is sokat, amelyeknek kifizetésétől igy megmenekül. Az 1836-iki nagy strike után a staffordshirei fazekasoknak sikerült ezen utóbbi nehézséget megorvosolni. Megegyeznek abban, hogy a tökéletlenek gyanánt visszadobott áruk töressenek össze, ezáltal a nem tisztességes munkaadónak egy nagy kijátszása megszünt. De a „jó a kemencénél" még mindig fennáll, mint fizetési alap, mert a munkásegyesületi „jó a kézben"-t még mindig nem fogadják el a munkaadók. Épp igy az üvegkancsó-készitők, akiknek munkaadóikkal kötött szerződéseik ben számos szabály van, mely apróra megállapitja a feltételeket, amelyek mellett megterhelhetők vagy nem a munkások az elromlott árukért, egy közülök kimondja, „hogy a kiválasztott (mint romlott) kancsók ne töressenek el, mig a munkásoknak nincs alkalmuk megtekinteni azokat, de semmi esetben nem tartandók tovább a következő napnál." Az 1895-iki szerződés 10. cikkelye a yorkshirei üvegkancsó-készitők társasága és a yorkshirei üvegkancsó készitők egyesült iparvédelmi társasága közt (Castleford, 1895).

Ugyanezen sérelemnek egy, különösen megnehezitett formája ellen képezett ellenállást a vasöntők segélyző társasága, a melynek tagjai mind időszámra vannak fizetve. Ennek és azon ténynek dacára, hogy a nyers-anyagot nem ők választják meg, sem a készitést nem ők irányitják, időről-időre kisérletek tétettek a munkaadók által arra, hogy tőlük vonják le a rosszul sikerült öntvények értékének egy részét.

Könnyü belátni, hogy egy ilyen rendszer mennyire nyithat utat a szeszélyes zsarnokságnak és zsarolásnak. De jobban tartozik a mi közvetlen célunkra azt jegyezni meg, hogy mennyire összeegyeztethetetlen az a közös alkuvással és a szabványos munkabérrel. Ha a munkaadó különböző munkásoknak egyenlőtlen mennyiségekben adhat ki dolgot, de mindegyiktől egyenlő összeget vonhat le a hét végén, semmiféle megállapitott darabszámliszta sem biztosithat ugyanazon fáradság után ugyanazonos fizetést. Ha A-nak harminc darabot adnak szőni és B-nek csak tizenötöt, mind a kettő fizettetik darabszámra ugyanazon összeggel egy shillinggel és mind a kettő fizetheti ugyanazonos motollabérét öt shillinggel hetenként. És mégis a hét végén a szövésért való tiszta fizetés A-nál tiz és B-nél csak 8 pennyre fog rugni. És igy a fizetés mérve ugyanazon munkáért váltakozni fog munkásról-munkásra, hétről-hétre és cégről-cégre, azon mód szerint, amint a munkaadók ellenőrzetlen tetszése szerint, szétosztatott a munka.[1] Hasonló

[1] Sok kisebb fizetség, amely elvileg hasonló a szövőszék bérével, van a különböző iparokban. Ahol a munkások nincsenek szervezve és különösen, ha nők vagy leányok, a munkaadók hajlandók megkisérelni megfizettetni őket a gyártási eljárás vagy velejáró áruk vagy anyagok némely részeért. Ez néha megtörténik azért, hogy kikerültessék a költség és fáradtság a tékozlás és törés megmeggátlásának megfelelő ellenőrzésére. Más esetekben ugy áll elő, mint a gyártás növekvő specializációjával járó dolog. Igy a gyapotszövők megszokták olajozni saját szövőszéküket, de a munkaadók ugy találták, hogy azt jobban elvégzik a hivatásos olajozók, akik aztán alkalmaztattak. Minden ily kisérletet, hogy akár csak egy penny is lehuzassék egy pár szövőszék után ennek bérére, határozottan meghiusult a szövők egyesülésén. Hasonló specializáció esete idézhető a gyapotfonóknál — a fonaldarabolók és a bádogvivők esetében. De a gyapotszövők egylete nem engedett meg e cimen semmi levonást bérükből (Cotton Factory Times, 1892 jun. 10). A női gyapjúszövők azonban még mindig kénytelenek fizetni a szövőszékek rendben tartóit, akiknek munkáját a vetélők és motollák felállitásánál a férfiszövők magok végzik el.

kifogás alá esik, láthatólag a jancsi-bankó egész rendszere, vagyis a munkaadók által beszerzett élelmicikkek vagy anyagoknak kényszerü vétele a munkások által.[1] Ennek ellentállottak azon egyesületek azon szélesebb alapon, hogy az egyrejár a bérmunkás és családjának családja rabszolgává változásával. De egyuttal összeférhetlen azon tiszta munkabér minden egyformaságával, amelyért kapják a munkaadók a munkát, és a bérmunkás valódi bevételének egy határozott szabványával, dacára a munkabér névleges egyformaságának, mind a munka ára, mind a valódi munkabér változni fog mindegyik cégnél a jancsi-bankó rendszer kiterjedése, azon gazdaságosság és ügyesség szerint, amint ezen mellékes raktárkezelés vezettetik, és azon ha-

[1] A bányászok értekezlete 1863-ban ezt a panaszt különös tárgyává tette. „A jancsibankó-rendszer még mindig uralkodik Skóciában és Walesben, dacára mind a méltányosságnak, mind a törvénynek. Hogy senki se kényszerittethessék, a munka feltétele gyanánt a munkadó javára költeni el a szükségesekre pénzét, az törvény is, természetes is. Skóciában . . . a munkásokat csak kétheti, hónapos vagy hosszabb időközökben fizetik; és időközben adatnak jegyek élelemre és ruházatra, amelyekért bizonyos boltokban e cikkek a rendes vásári átlagáron, óriási mértékben túl az áron kiadatnak. Némely esetben a szegény bányász ritkán lát rendes fizetést, mind előre elköltetvén a fizetési ideje és a munka közt . . . Ehhez hasonlóan Straffordshireban és másutt, a buttyk és a közvtitők még mindig ránehezkednek a bányászokra és kényszeritik őket, hogy munkabérök egy részét italra költsék, mert a munkaadás feltétele az. Más esetekben Yorkshireban gyertyát és lőport a felügyelőtől, vagy más embertől kell vásárolni a haszon rendes mértéket óriásilag túlhaladó árakon.“ Transactions and Results of the National Asssociation of Coal, Lime, and Ironstone Miners of Great Britain (London, 1863), XI. l.

Ezen gyakorlat ma már megakadt a bányászok egyesülete miatt minden jól szervezett kerületben. Hasonló sérelmeket azonban még mindig panaszolnak némely más iparágban, ahol a munkások nem képesek keresztülvinni, hogy a jancsibankó-törvények keresztülhajtassanak szellemben és betü szerint egyaránt.

szon vagy ráterhelés szerint, amit az egyes munkaadó akar belőle huzni, ez az utolsó tényleg egyet jelentvén a munkás egyszerü megcsalásával.[1]

Látjuk tehát, hogy a szabvány-munkabér elfogadása, — vagyis a munkának bizonyos határozott s alkalmazásában egyforma alapon való megfizetése — egyáltalában nem oly egyszerü dolog, mint ahogy első pillanatra látszik. Akár az idő, akár a darabszám szerinti fizetést fogadjuk el, a modern ipar tevékenysége oly nagy, és a kibuvásra szolgáló ajtók oly tágasak, hogy pótló szabályzatoknak egy egész hosszu sorozata találtatott szükségesnek a fő álláspont megvédelmezésére. A pótló szabályzatok ezen sorozatára az összes érvelés világosan a főállitásokon nyugszik. Ennélfogva érdemesnek láttuk ismételni a munkásegyesületek érvelését. Láttuk, mikép a munkásegyesületi hitnek alapvető cikkelye az, mikép a versenyző ipari rendszer mellett lehetetlen meggátolni az életmód lehanyatlását, hacsak a munka feltételei nem egyéni alkuvás, hanem valamely közszabályzattal állapittatnak meg. De valamely közös szabványnak egyöntetü alkalmazása nélkül ezen feltételek közös megállapitása akár alku, akár választott biráskodás, akár törvény utján szembeszökőleg lehetetlen.[1]

[1] „Ahol csak a munkások árukban fizettetnek ki, vagy kötelesek a munkaadó boltjában vásárolni, a baj nagyon nagy: sok igazságtalanság történik a munkásokkal, és sok nyomor származik abból. Bármi lett légyen is a munkaadó szándéka az ilyen esetben, a valódi eredmény az, hogy a munkás megcsalatik azon összegre nézve, amelyet ő kap munkája fejében.“ On the Economy of Machinery and Manufactures: Charles Babbage (London, 1832), 255 l.

[1] A munkások közti összejátszás függése a szabványos munkabértől jól volt kifejezve, a munkaadók szempontjából Alexander Galloway, az ismert mérnök és francia Place barátja által. „Mindig úgy találtam, hogy azon üzletekben, ahol a munkabérek egyformák voltak . . . mindig volt összetartás a munkások között. Már most minden iparágban, ahol a munkások egyen

Ahol munkaadó versenyez munkaadóval, mindegyik azt fogja igényelni, hogy ha ő neki mellőzni kell az egyéni alkuvás lehetőségeit, kell, hogy gondoskodás történjék arról, miszerint ő ne fizessen többet a munkáért, mint versenytársai. Ezzel a felfogással a munkásegyesületi ember szivesen egyetért, és igy aztán közösen elfogadtatik a közös szabály alapjául az ugyanazonos fizetés elve az ugyanazon munkáért, vagy, amint rendesen neveztetik, a szabványos munkabér. Ez, mint láttuk, merő ellentéte a munkabérek azonosságának. Az, hogy mily pontosan lehet az ugyanazonos bért az ugyanazonos fáradtságért elvét alkalmazni a különböző munkások változó képességére vagy a különös munkák változatos nehézségeire, hogy vajjon a legszabatosabban az idő vagy a darabszám szerinti fizetéssel léptethető-e életbe: mindez az eljárás jellegétől és a felek értelmessége és becsületességétől függ. De szembeszököleg hasztalan megállapitani bárminemü közös szabályozással a szabványos munkabért az ugyanazon fáradtságért ugyanazon fizetés elvét, ha egy lelkiismeretlen munkaadó szabadon kijátszhatja azt, vagy külön munkát vagy további igyekezetet és fáradságot kivánva; vagy lehuzva bármit is a megegyezésben kikötött munkabérekből; vagy pedig nyervén munkásainak terhére, a velök való üzérkedéssel, bárminemü más pénzelőnyt. Röviden, hogy ha a munkásegyesületi mozgalom alapvető célja egy közös szabályzat létesitése, és annak meg van egyáltalán bárminemü igazoltsága, a szabvány-munkabér elvét meg kell engedni, és ha a szabvány-munkabér el van fogadva, az általunk leirt pótló szabályzatok természet szerint folyományai annak.

A szabvány-munkabér javára való ezen általános kö-

ként kötöttek egyéni szerződéseket, sohasem látunk semmi összejátszáshoz hasonlót. Az, ami leghathatósabban gyökerén támadja meg a munkások közötti minden összejátszást, az, fizetni mindegyik munkást a saját érdeme szerint és megengedni neki, azt, hogy ő maga kösse szerződését munkaadójával.“ Tanuskodást: First Report of Committee on Artisans and Machinery, 1824, 27 l.

vetkeztetés azonban — amely pontra nézve minden munkásegyesületi ember gondolkozás nélkül egyetért — a munkabérekre vonatkozó sok kérdést hagy még megoldatlanul. Ezek egyike az, hogy mily elv alapján és mily mértékig változzék városról-városra, ugyanazon iparágban, a szabványos munkabér? Az utból távol eső kerületek munkaadói azt vitatják, hogy a munkások nálok egy alacsonyabb bérrel is megelégedhetnek, mert az ő gépezetök rosszabb, a szállitás és költségek drágábbak és több más helyi hátrányaik vannak. De nem látszik semmi ok arra, hogy a munkás miért szállitsa itt le rendes életmódját és mellőzze az ugyanazon fáradságért ugyanazon bér fizetésére való igényét, pusztán azért, mert a tőkésnek kedvezőtlen környezetben tetszik folytatni üzletét. Az, hogy a munkásegyesületek csak a névleges munkabérek egyenlőségeért küzdjenek-e (egy egyenlő országos szabványos munkabérért), vagy különbséget téve a megélhetési költségek közt, csupán a valódi munkabérek egyenlőségét követeljék (a mi helyiségekként változó béreket jelent), elvileg soha sem lesz eldöntve. Ezek szerint ugy találjuk, hogy a megyei egyesületek legnagyobb része, (különösen a gyapotmunkások és a kőszénbányászok közt) egyenlő megyei bérszabványra törekszenek a helyi viszonyoktól függetlenül. Hasonlóan a kézi papircsinálók erős nagy egyesülete, akik mindössze csak néhány kis vidéki városban dolgoznak, könnyü szerrel ugyanazonos szabványbért tart fenn az egész iparágra.[1] De mihelyest a megélhetés szemmel láthatólag különbözővé kezd lenni, még a legerősebb egyesületek is megengednek eltéréseket a helyi munkabérekben. A kalapos-munkások méltányos munkásegyesülete Nagy-Brittaniában és Irlandban, a selyemkalap-készitők rég alapitott egyletének egyenlő munkabérü árszabálya van, de

[1] Ugy mondják, hogy egy egyenlő, szabványos munkabér képezte az 1791-iki nagy francia strike egyik főkivánalmát, amely sok iparágra és Franciaország minden részére kiterjedt. (Du Cellier: Historie des Classes Laborieuses en France, 320—322 l.; az Assembly National rendelete 1791 junius 14-ről.)

megengedi londoni fiókjának, hogy az általános munkabérekhez 10 százalékot adjon hozzá. Hogy ha a nagyobb és szélesebben elterjedt egyesületekre térünk át, a lehető legszélesebb különbségeket találjuk. Igy az asztalosok egyesült társaságának 631 fiókja Nagybrittaniában és Irlandban nem kevesebb, mint husz munkabéralapot ismert el, amelyek váltakoznak Truróban óránként 5 pennytől, Londonban óránként 10 pennyig. Itt már, mint több más esetben, nagyon is kételkedhetünk felette, vajjon a valódi munkabérek közti egyenlőség eléretett-e. Nemcsak, hogy nem tétetett meg bármely nagy egyesületben sem a kisérlet egy országos egyenlő munkabér biztositására, de hajlandóság mutatkozik a hivatalnokoknál és a végrehajtó bizottságokban is arra, hogy tétlenek legyenek a felfelé emelés azon műveletével szemben, ami szükséges volna a valódi munkabérek egyenlőségének biztositására. Az eredmény az, hogy a munkásegyesületi mozgalomról még nem mondható, mikép tulment volna még a helyi szabványos munkabér biztositásán. Ez aztán kitéve hagyja a munkásokat a munkaadók folytonos kisérletének az irányban, hogy lefelé szoritsák a munkabéreket a jobban fizetett kerületekben, azon célból, amint ők állitják, hogy a rosszabbul fizetett kerületek versenyével szembeszállhassanak. A mi magunk felfogása az, hogy az életmód drágaságában vélt különbségek, egyenként megvizsgálva az egyes tételeket, tényleg csak a munkások lakbéreikben levő különbségekre zsugorodnak össze. Ennélfogva a kalaposok eljárása a leghelyesebb cél, amire kell törekedni. Volna sok előnye annak, hogy ha egy iparág minden kerületében lehetne egy egyenlő szabványos munkabért elfogadtatni, minden vidéki várost és városi kerületet egyenlő alapra vonva, de hozzáadva egy százalékos mennyiséget a Londonban fizetendő magas lakbérek alapján, és ha szükséges, levonva egy százalékos mennyiséget egy tisztán földmivelő kerület igen alacsony lakbérei alapján, oly esetben, amikor az iparág kiterjed a városra és a vidékre egyaránt, mint például az épitő iparnál. Ezen százalékok azután köny-

nyen megállapitható és kétségbe nem vont tények alapján volnának kiszámitandók.[1]

A munkabérek tekintetében egy szembeszökőbb kérdést egy következő fejezetre kell hagynunk. Képzelhetjük, hogy az olvasónak elméjében egy nem könnyü érzelem forrong afelett, hogy mi kimenekülünk az elől, amit ő a sarkpontnak tart, nevezetesen azt a részesedést, ami adandó a közös termelésből a kézimunka megfizetésére. De a munkásegyesületi szabályozás, amit mi tárgyalunk — a szabványos munkabérre törekvés — nem cél, hanem csak eszköz: nem valamely különös pénzösszegre hetenként, csak egy eljárás arra, hogy a versenyzők egész testülete valami jobbat érjen el, mint amit egyénenkénti alku szerint elérhetnének. Igy a sheffieldi villaköszörülők, a dockmunkások, a gépészek és az acélöntők mind törekesznek a szabványos munkabérre. De ha azon

[1] Egy egyenlő szabványos munkabér helyett minden város vagy kerület mindegyik üzletében alkalmilag találtunk kisérleteket arra, hogy két vagy három különböző alapot fogadtassanak el arra, amelyet a munka különböző fokozatának tekintenek. Igy a skót szabók sok városban két, és Glasgowban és Edinburghban három műhelyosztályt különböztetnek meg: azok, amelyek jobb minőségü ruhákat készitenek, óránként kénytelenek lévén fél, sőt egy egész pennyvel többet fizetni, mint az egyesületi Igalacsonyabb bér. A szokás az, hogy a munkaadók osztályozzák magukat, az egyesület kifogásolván, ha kisérlet tétetik például arra, hogy szalonöltözet (igen finom fekete ruha) készittessék a második osztályu áron, vagy (Edinburgban és Glasgowban) cérnaáru a harmadik osztályban. Amennyiben ezen különböző bérfizetések a munka osztályának valódi és megállapitható különbözőségének felelnek meg, világos, hogy nincsenek ellentétben az egyöntetü szabványos munkabér elvével. Sok esetben azonban a különböző munkabérek sokkal inkább függnek a különböző mühelyek szokásaitól és hagyományaitól, mint a végzett munkából való határozott különbségektől. Igy az országos cipő- és csizmamunkások egyletének londoni fiókja régóta három különböző fokozatot különböztetett meg, amely az első, második és harmadik osztálynak tartott cégekre alkalmaztatik. Egy oly mühelynek, amely eddigelé

heti keresményt keressük, amiért küzd mindegyik iparág, ugy találjuk, hogy ez váltakozik heti huszonnégy shillingtől ezen összeg háromszorosáig. Egy dolog még a legfelületesebb vizsgáló előtt is világos lesz. A mai munkásegyleti egész világban, egyáltalában nincs semmi nyoma a munkabérek egyenlőségére való bármely törekvésnek. Egy lancashirei gyapotmalomban a kártya-szobamunkások, akik hetenként tiztől husz shillinget keresnek, minden habozás nélkül belemennének egy strikeba a gyapotfonók segitségére, hogy fentartsanak egy, a két osztály egyesitett munkájának nyereségéből fizetett oly szabványos munkabért, amelynek átlaga negyven shilling hetenként. Az épitő iparágak helyi szövetkezetei, amelyeknek tagjai egymás mellett dolgoznak ugyanazon munkán, együtt törekszenek, a munkaadókkal kötött szerződéseikben, féltucat különböző óraszám fizetésre, a különböző ágak szerint, a kőmivesek rendesen ötven százalékkal

az első osztályú fokozatot fizette, nincs megengedve, hogy bármely munkát alacsonyabb fokozaton végeztessen, mert attól félnek, hogy ez ravaszul az első osztályu munkások béreinek leszállitására fogna vezetni. Más oldalról semmi sincs, ami gátolna egy eddigelé harmadik vagy második osztályba sorozott céget abban, hogy ezen alacsonyabb béreken közel azonos munkás állittasson elő azzal, amit rendesen az első osztályu fokozatban állitanak elő. Az eredmény az, hogy az első osztályu cégek mindig le vannak versenyezve (vagy legalább is azt hiszik, hogy le vannak versenyezve) a második osztályu fokozatban levő vállalkozó cégek által. A munkaadók és az egyesület tapasztalt hivatalnokai évtizedek óta sürgetik ezen különböző fokozatok megszüntetését és egy, az összes londoni cégekre gondosan fokozott darabszám szerinti béreket mindennemü lábbelire egyformán megállapitott liszta elkészitését. Eddigelé azonban az egyenlőségre való minden kisérlet megtört azért, mert az egyesület meggyökerezett felfogása az, hogy a létező munkabérekből soha sem kell sehol sem valami leszállitást megengedni. Következményképen azt állitják, hogy az első osztályu munkaadóknál folyvást nagyobb nehézségök van megtartani helyzetöket Londonban. Ezt a vitát az utolsó tiz év alatt leghelyesebben a Shoe and Leather Recordban lehet követni.

többet kapván, mint az épitők munkásai, és e munkabéralapok a jelen nemzedékben, semmi hajlandóságot nem mutatnak, hogy közeledjenek egymáshoz. A munkásegyesületi politikában tényleg az egyértelmüség nem terjed tovább a közös eljárás alkalmazásánál. Az, hogy mindegyik iparág mennyi pénzt igényel, ép ugy, mint az, hogy mindegyik mennyit kap tényleg a gyakorlatban, az egyes érdekelt iparág vagy részlet hagyományain, szokásain és tényleges erőviszonyain fordul meg. A munkások várakozásai és vágyai, az igényeik igazolására felhozott érvek, és némi tekintetben az azok elérésére alkalmazott különös munkásegyesületi módszer, amint megfogjuk mutatni a munkásegyesületi ügy feltételezéseiről szóló fejezetünkben, főleg azon társadalmi lehetőség tekintetében uralkodó tantól vagy tanoktól függ, amely vezeti azon időben az illető egyesület politikáját.

VI FEJEZET.

A szabványos munkanap.

A szabványos munkabér után a munkásegyesületi szabélyzatokban a legáltalánosabb az, amit mi a szabványos napnak neveztünk, egy egyöntetü maximális dolgozó időnek megállapitása egy iparág minden tagjára.[1] Ez az óhaj meghatározni a munkanapnak határait a kézimunkás, bérmun-

[1] A szabványos nap" alatt mi Schäffle „legmagasabb munkanapját" értjük (Theory and Practice of Labour Protection, London, 1893) és Frankensteint (Der Arbeiterschutz, Leipzig, 1896), nem pedig Rodbertus részletesen egyenlősitett szabványos napját (Der Normalarbeitstag, Berlin, 1871), mely váltakozik a különböző foglalatoskodásban feltételezett munka erőssége szerint. Ez az utóbbi elméleti felfogás sohasem ment bele sem az angol munkásegyesületi tagok, sem a német szociáldemokraták agyába.

Gazdasági szempontból még eddigelé kevés tudományos kutatás történt a maximális munkanap megállapitásának eredményei tárgyában. The Eight Hours Day: Sidney Webb és Harold Coxtól (London, 1891) és E. L. Jaeger: Geschichte und Literatur des Normalarbeittages (Stuttgart 1892) adják a főbb munkákat, amikhez most már hozzáadható Hadfield és Gibbins: A Shorter Working Day (London 1892); C. Deneus: La Journée de Huit Heures (Ghent, 1893); H. Stephan: Der Normalarbeittag (Leipzig, 1893); Professzor L. Brentano: Ueber das Verhältniss von Arbeitslohn und Arbeitszeit zur Arbeitsleistung (Leipzig, 1893), leforditva Hours and Wages in Relation to Production (London, 1894); John Rae: Eight Hours for Work (London, 1894); és Maurice Ansiaux: Heures de Travail et Salaires (Paris, 1896).

kás különlegessége. Az ügyvédek, orvosok, épitészek és más hivatásos agymunkások testületei több vagy kevesebb erővel a minimalis dijak skáláját óhajtja, amelyen alól egyik gyakorlót sem engednek munkát vállalni. De egy szabatos közszabályzat felállitásának fogalma azon órák tekintetében, amelyek alatt az egyes munkásnak szabad dolgozni, teljesen idegen mind a birtokkal ellátott, mint az agymunkás-osztály előtt. Nem is volt az sohasem jellemző a bérmunkásokra nézve. A tizennyolcadik század munkásegyesületei követelték a munkabérek törvényi szabályozását vagy az órák szabványos megállapitását; követelték a segédmunkások korlátozását; de a század végéig sohasem találunk valamely általános panaszt a munkanap hosszu vagy szabályozatlan volta felől. A jelen század kezdete óta az a kivánság, hogy minden nap munkájára határozottan megállapitott órák száma hozassék be, amely vagy közös alku, vagy törvényi becikkelyezés utján szabassék meg, egyik iparágtól a másikra ragadt át, mig mai napság a munkásegyesületek nagy többsége a munkaórák megállapitását egyik legfőbb gondjává teszi. Ennek dacára még ma is léteznek a munkásosztály világának oly kis részei, akik nem akarnak semmi közös szabályzatot az órák tekintetében és akik azt szeretik, hogy minden embernek szabad legyen dolgozni akkor és oly hosszu ideig, amint neki tetszik. Ennélfogva keresni kell valami magyarázatát nemcsak a szabványos munkanap eszméjének jelen népszerüségére, de arra is, hogy az aránylag ujonnan emelkedett fel, és arra is, hogy a munkásegyesületek némely része ma is visszaveti azt.

A modern iparban a munkaórák megállapitása egy lényeges ponton különbözik az elvégzett munkáért fizetett munkabér szabványától. A közös szabályzat minden alkalmazása hiányozván, a munkabérek a tőkés munkaadó és összes munkásai közt egyéni alkuvás utján állapittatnak meg; és a fizetés összegére nézve egy pontos és váltakozó megegyezés jön létre sorban minden munkással. Ez ritkán az eset a munkanap hossza és elosztása tekintetében. Mindazon számos iparágban, amelyben a munka nem a munka-

adó helyiségében történik, de még mindig kiadatik, hogy otthon végeztessék el, a kézi munkás, darabszámra fizetve, oly szabad, mint a szerző, orvos, vagy szakiró, megállapitani az órák számát, és a nap vagy hét vagy év bármely részét meghatározni, amelyet ő neki tetszik munkában tölteni. Természetesen, neki, ép ugy, mint a hivatásos embernek, alkalmazkodni kell felei kivánságához. Neki ott kell lenni a helyszinén, hogy elfogadja a munkát, és azon időre kell azt elvégezni, amikorra kivánják. Neki készen kell lenni tulmunkát is végezni a sürgős idényben, sőt nappá tenni az éjjelt is, hogy eleget tegyen a megrendelések különös torlódásának. De ezen feltétel alatt mindegyik munkás maga állapithatja meg azon határozott órát, amelyen megkezdi munkáját és azon időközöket, amit enged magának étkezésre és pihenésre. Ha csak nincs szoritva azon alacsony munkabér folytán, amint fizetik, dolgozni minden órát, amit az Isten adott, avégre, hogy puszta megélhetését biztositthassa, akkor hagyhatja azt abba, amikor neki tetszik, hogy elbeszélgessen a barátjával, vagy körülnézhessen a korcsmában; időközönként ápolhatja a beteg feleségét vagy gyerekét; sőt azt is megteheti, hogy a reggelt kertjében tölti, vagy a ház körül végez valami dolgot. Senki sem tagadhatja, aki az otthon dolgozó ügyes, és jó pénzt kereső mesterember dolgát és napi életét ismeri, hogy az ilyen ember nagy mértékben igénybe veszi szabadságát. Jóra vagy rosszra az ő munkaórái a saját felfogása szerint vannak berendezve. Akár sokat óhajt keresni, akár kevéssel megelégszik; akár lassu munkás, vagy gyors; akár szabatos és pontos ember, aki magát és családját határozott elvek szerint igazgatja, akár „művészi temperamentummal van megáldva“ és hétfőn meg kedden szüksége van kinyugodni az előző napok fáradalmait — ezen személyes tulajdonságai fogják meghatározni az ő munkaidejének határait és felosztását.[1]

[1] Az „átlagos érzéki ember“ személyes jellemére való vészes befolyását azon szabadságnak, hogy akkor szünteti meg a munkát, mikor neki ugy tetszik a munkás-egyesületi ügy bajairól szóló fe-

Nagyon különböző a gyári munkás helyzete. Ahelyett, hogy minden egyes munkás képes volna akkor dolgozni, amikor neki tetszik, a dolog természeténél fogva az egész gyár egy közös szabály alá vetve érzi magát. Egy szövőgyárban, egy kőszénbányában, vagy egy hajóépitő-telepen, egy gépészeti cégnél vagy egy nagy épitési munkánál gazdaságilag lehetetlen megengedni az egyes munkásnak, hogy akkor jöjjön vagy menjen, amikor neki tetszik. Mindegyik munkás egy összefüggő, összejátszó művelet egy részét képezi, amelynek helyes létesitésére mindegyik gép és mindegyik munkásnak a munkában, mint egészben, pontos összejátszása szükséges. Különös munkaórákat állapitani meg ugy, amint a különböző munkások óhajainak, képességeinek és igényeinek tetszik, szembeszökőleg nem volna összeegyeztethető a gőzerő gazdaságos felhasználásával, a beren-

jezetünkben tárgyaltuk. Azon vezérelv, miszerint a kézi munkások nagy többségének, mint más embereknek is, javára van a fegyelem bizonyos foka, nem találna készséges elfogadásra a munkás-egyesületi tagok nagy tömegénél és ennél fogva nehezen állitható ugy oda, mint egy munkás-egyesületi érvelés a szabványos nap mellett. De a gondolkodó munkások egyetértenének a gyári rend egy régi bámulójának azon állitásában, hogy amikor a munkások „kötelezve vannak pontosabb megjelenésre munkájok mellett, rendesebbek magokviseletében és kevesebb időt töltve a sörházakban, jobb életet élnek otthon". (Memoirs of the Manchester Literary and Philosophical Society, második sorozat, London, 1819, III. kötet, 129 l. egy értekezésben „On the Rise and Progress of the Cotton Trade", amelyet 1815-ben John Kennedy olvasott fel. „Mindig azt jegyeztem meg — irá egy régi szedő 1859-ben — hogy azon iparágak, ahol megállapitott bérek voltak, mint a kőmivesek, kerékgyártók, festők stb., és akik *kötelesek voltak ott lenni pontosan a megállapitott időben,* nem voltak annyira rabjai az ivásnak, mint a nyomdászok, könyvkötők, szabók, cipészek és azon iparosok, akik rendesen darabszámra dolgoztak és *nem voltak annyira megkötve a munkánál való megjelenésben,* kivéve, amikor arra különösen szükség volt." Scottish Typographical Circular, 1859, március.

dezés teljes kihasználásával vagy a munkafelosztás által létrejött nagy mértékben szervezett specializációjával a munkának. Nincs már választás az egyéni akarat és az egyformaság között. Gazdaságilag kikerülhetetlen egy alkalmazásában kötelező közös szabályzat. Az egyedüli kérdés az, hogy az egyöntetü szabályzatot ki és mint állapitja meg. Közös szabályozás hiányában — akár a törvényi becikkelyezés, akár a közös alku utján jött az létre, — ezen egyforma szabályzatot természetesen a munkaadó állitja fel.[1] És ezen alárendeltségnek egyik különös megsulyosbitása az, hogy a modern tőkés mai viszonyai közt, a munkaadó döntése állandóan a munkanap meghoszabbitása felé fog irányulni. A maga házi szolgáira nézve a tőkésnek szabad keze van a munka mennyiségét egyedül azon szempontból határozni meg, hogy azokkal a lehető legnagyobb eredményt éresse el. De ugyanez az ember tőkét fektetve be drága, gőzerővel működő gépekbe, még akkor is ugy találja, ha darabszámra fizet, hogy egy tényleges haszon van minden további pillanatból, amikor az ő drága berendezése munkában van. A verseny folyton kényszeriti őt arra, hogy a termelési költséget a lehető legalacsonyabb pontra szállitsa le. Ennek nyomása alatt minden más tekintetet elnyel az a szenvedély, hogy a „lehető legnagyobb termelést érjen el gépenként."[2]

Az otthon dolgozó mesterember és a gyári munkás ezen két történeti alakja közt vannak különböző közbeneső állomások, amelyeknél a munka órái iránt való személyes alku ép ugy lehetséges, mint a munkabér tekintetében való

[1] „Mindig meg kell emlékeznünk arról, — mondják a gyapotfonók 1860-ban — hogy a gyári törvényhozás behozatala előtt a munkaadók *diktálták* a munkaórákat munkásaiknak". Rules of the Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners, az 1860-ki kiadás, először.

[2] „Az álló tőke nagy aránya a forgó tőkével . . . a hosszu munkaórákat kivánatossá teszi . . . A hosszu munkaórákra irányuló indokok nyomósabbak lesznek, mint egyedüli eszközök arra, hogy az álló tőke nagy aránya tétethessék gyümölcsözővé. Ha egy munkás — mondotta Mr. Ashworth nekem — leteszi ásóját, ezen

egyéni alku. Oly foglalkozásokban, mint a földmivelés, sőt a nagy iparok némely részében is, minden esetre lehetséges egy munkaadóra nézve változtatni a munkaórákat az összes munkásokra nézve, vagyis más szavakkal, ha akarja mindenkivel ép ugy tehetsége szerint kötni a szerződést, mint ahogy a rendes tőkés követeli, hogy engedtessék meg neki fizetni minden munkást az érdeme szerint. Ahol ez az eset, a munkás szüksége egy szabványos nap iránt teljesen hasonló megfontolásokból keletkezik, mint amelyek szükségessé teszik neki a szabványos bért. Ha minden munkásnak szabad oly szerződést kötni, amint neki tetszik az ő munkaóraira nézve, a munkaadó képes lesz, azt állitják, az egyes emberek óhajait vagy szükségeit eszközül felhasználni arra, hogy mind a többit kényszeritse ugyanazon hosszabb munkanap elfogadására.

Eddig a munkásegyesületi óhajt a szabványos nap iránt csupán a munkás személyi szabadságához való viszonyában tekintettük oly beosztást nyerni, amit ő szükségesnek tarthat, vagy kivánatosnak. De a munkásegyesületi embernek, mint szintén a kézi munkásosztály nagy tömegének a napi munka hossza és a pihenésre felül maradt időmennyiség csak másodlagos fontosságu a megkeresett összeg életbevágó kérdése mellett. Bármennyire óhajtja is az átlagos munkás, hogy több időt biztosithasson magának, még sokkal inkább óhajtja, hogy több pénze legyen elkölteni való. Minden idő szerinti munkát igénylő iparágnál, ahol munkásegyesület van, a munkás a külön órákért külön fizetést kap, rendesen magasabb alapon, mig a darabszámra dolgozók egész tömege szembeszökőleg növeli keresetét, ha időn

időszakra egy tizennyolc pennyt érő tőkét tesz nekem hasztalanná. Ha munkásaink egyike elhagyja a gyárat, egy oly tőkét tesz holttá, amely 100 font st.-be került". Nassau Senior: Letters on the Factory Act (London, 1837), 11—14 l.

„Innen van a modern ipar történetében az a nevezetes tünemény, hogy a gép elseper a munkanap hosszára vonatkozó minden erkölcsi és természetes korlátot". Marx: Capital, 10. rész, XV. fej., 3. szakasz. (II. köt., 406 l. az angol eredeti forditásban).

tul dolgozik.[1] Minden további hosszabbitása tehát a munkanapnak, ugy látszik, magával hozza kárpótló előnyül a bérmunkás heti keresményében a megfelelő emelkedést.[2]

Már most, ha a munkásegyesületi tagok azt hinnék, hogy ezen látszólagos eredmény a valóságos eredmény, — hogy tudniillik a hosszabb órákra való dologszabadság kivétel nélkül, vagy legalább rendesen, egy megfelelő jövedelemszaporodást jelent — kételkednék, hogy támadt volna-e egyáltalában valamely általános mozgalom a munkaórák korlátozása mellett. De, helyesen vagy helytelenül, a munkásegyletek megvannak győződve, hogy a rendezetlen vagy korlátlan munkaóráknak ellenséges befolyások van a munkabérekre, először a szabványos bérre és végül az egyes munkás által hetenként megkeresett bérösszegre.

[1] Némely szervezetlen foglalkozásban a munkások, különösen a nők, még mindig kénytelenek hosszabb munkaórákat dolgozni, hogy a rendelések nyomásának eleget tegyenek, anélkül, hogy a külön munkáért pótdijat kapnának. De ez ritka eset oly iparágakban, melyeknél bárminő szervezkedés létezik.

[2] Ez teljesen ugyanaz a helyzet, amint látszik a jó viszonyok közt levő irónak. Igy Mr. Lecky nagyon zokon veszi a kereset csökkenését, amelyet szerinte a gyári törvények okoztak. „Vegyük például egy erős leánynak a közönséges esetét, aki egy divatárusnál van alkalmazva. Talán kilenc hónapon át az évből az élete folytonos küzdés, aggodalom és csalódás, a munka gyér volta miatt. Végre jön az idény, hozva magával bő aratást a munkában, amely, hogy ha neki szabad volna learatni, pár hét alatt képessé teszi őt megfizetni a kis adósságot, amely oly sulyosan nyomja és félre tenni eleget, hogy megóvja őt a következő év minden aggodalma ellen. Szenvedélyesen szeretné kihasználni az alkalmat. Tudja, hogy egynehány heti, az éjszakába is messze benyuló munka teljesen ereje körében van, és nem jobban ártalmas tényleg, mint az általa öltöztetett londoni szépségnek hosszu egymásutánban a báltermekben töltött éjszakái. De a törvény közbelép, megtiltja neki dolgozni a megállapitott órákon tul, elvonja a serleget szomjas ajkaitól, és visszaveti őt a szegénység és adósság ugyanazon régi ösvényére. A szegénynek

Ezen meggyőződés a kézimunkás bérmunkás személyes tapasztalatából származik. Minden munkásegyesületi gyülésen, ahol a munkaórák tárgyaltatnak, megtörténhetik, hogy egy fiatal és szorgalmas tag javasolhatja, hogy ő többre becsülné a nagyobb jövedelmet a nagyobb pihenésnél. De egyik öreg tag a másik után kelne fel és megmagyarázná, hogy mint fiatal házas, ő is ép ugy érzett, de a műhelyélet tapasztalata arra tanitotta őt, hogy „amit nyer-

minő elnyomása lehet jobban valódi és jobban borzasztó, mint ez?“ — Democracy and Liberty (London, 1896), II. köt. 342 l.

Érdekes ezen képzelt esettel szembeállitani a felelős női hivatalnokok jelentéseit, akik tényleges érintkezésben vannak a tényekkel és ismerik a munkások nézeteit. 1894-ben irva Miss May Abraham (az idősebb női gyárfelügyelő) azt jelenti, hogy a ruhakészitők és divatárusoknál . . . a törvényes tulidőt csaknem általánosan kárhoztatják. Egy ruhacsináló segédje, akinek törvényes munkanapja jelentékeny időn át reggeli 8-tól este 10 óráig tartott, azt mondta nekem munkatársnői jelenlétében: „a tulidő kivétele épen holttá teszi a gyári törvényt“. A helyeslés moraja, amely követte megjegyzését, világos jelzése volt az általános elégedetlenségnek és a további tapasztalat igazolta, hogy ez csak egy kifejezése volt egy csaknem általános érzelemnek . . . Oly gyárakban, ahol a fizetés darabszámra történik, vagy oly kerületekben, mint például Dublin, ahol előre megállapitott összeg adatik a tulidőért, az ellenséges vélemény sulya nem annyira nyilvánul; de még itt is, a bértoldások csalogatása mellett is, csak a legkevészé gondolkodó munkások azok, akik szeretik a rendszert. . . . A bekövetkező hatás a munkások egészségére szerfelett ártalmas . . . Én azt hiszem . . . hogy a munkások által (minden tulidő eltörlése) a legnagyobb hála érzelmeivel üdvözöltetnék“. (Report of the Chief Inspector of Factories 1893-ra, C. 7368 1894-ből 11 l.). Ezen és más jelentések bőséges megerősitését képezik Miss Abraham fölfogásának. „Hogy ha egy titkos szavazás történnék“ — mondja Mr. Cramp, egyike a felügyelő felvigyázóknak — mindazon munkások közt, akik a gyári és műhelyi törvények tulidő-szakaszai által érintve vannak, meg vagyok győződve, hogy igen kevés szavazna annak fenmaradására“. Ugyanott 299 l

tek órákban, elvesztették a béreken" — egy oly állitás, amely a gyülés nagy többsége részére rögtön és gondolkozás nélkül megerősittetik. Hogy ha a gyülés után a vendég megbeszéli ezt a kérdést a vezető tagokkal és azt állitja, hogy az ő személyes tapasztalatok nem igazol ily nagy általánositást, hogy az órák meghosszabbitása szükségképen a fizetési szabvány leszállitására vezet óra vagy darabszámra, arra fognak utalni, hogy miért van hát az, mikép a királyi bizottságok és a hivatalos statisztika folyton tisztára kimutatják ezen csaknem általános együttjelentkezését a hosszu és rendetlen óráknak, a fizetés alacsony skálájának és a csekély heti keresménynek. Nem is fognak késni megadni a tényleges tapasztalatra alapitott magyarázatot. „A mi tagjaink — fogják mondani — harminc shillinget ugy tekintenek, mint egy méltányos hetibért. Ha elérnek annyit, meg vannak elégedve; ha nem érnek el harminc shillinget, eljönnek a fiókhoz és panaszkodnak. Ha egy mester megszaporitja az órákat, mondjuk ötvennégyről hatvanra, először tiszta nyereségnek látszik a munkásoknak, hogy több pénzt kapnak. Aztán valami ürügy alatt, a munkavezető bejelent tizszázalékos bérleszállitást. Az emberek mormognak, de mivel a legnagyobb részök még igy is megszerez hetenként harminc shillinget, utóljára beletörődtek a leszállitásba, amely ellen másként bizonyára strikeoltak volna. Egy idő mulva a gyengébb munkások ugy fogják találni, hogy nem képesek oly hosszu időn át dolgozni sokáig. Egynéhány hónap mulva az egész műhely heti keresetének átlaga le fog szállani, és az emberek kevesebb pénzt fognak kapni a hét végén, mint azelőtt amennyijök volt, és mégis gyötrik magokat. Ismét és ismét láttuk, hogy ez történik, s nincs annyi középosztályi elmélet, amely elhitesse velünk, hogy ez nem igy van."

A munkásegyesületi tisztviselő, aki olvasott már gazdasági szakkönyvet, az érvelést rendszeresebb formába fogja önteni. Amikor a munkaadó a munkást valamely heti összegért felfogadja, a munkanap hossza világosan kiegé-

szitő részét képezi a szerződésnek. Az a munkás, aki hajlandó hosszabb ideig kevesebb pénzért dolgozni, minden bizonnyal aláversenyzi társait ép ugy, mintha azt ajánlaná, hogy ugyanazon ideig kevesebb pénzért fog dolgozni. Minden egyes órai munkát olcsóbb bérért ad el. Ennélfogva minden időszámra dolgozónál, akit nap-, hét- vagy hónapszámra fizetnek, a szabványos nap követelése az ő szabványos munkabérök fentartásának szükséges feltétele.

Ahol a darabszámra való fizetés van elfogadva, vagy ahol az időmunkás óraszámra fizettetik, a munkásegyesületi tag szempontjából az eset nem kevésbbé világos. Első pillanatra ugy látszik, hogy a hosszabb ideig való dolgozás a szabványos munkabért érintetlenül hagyja, mig a szorgalmas munkás heti keresményének végösszegét növeli. Ez oly szembeszökőnek látszik a középosztályu felfogás előtt, hogy a munkaadók nemzedékeken át képtelenek voltak becsületesen belátni, hogy egy darabszámos munkásegyesület miért törődik a munkaórákkal egyáltalán. A munkásegyesületek szerint az egyenlő azzal, hogy a gazdaságtan világos tanitását, ép ugy, mint a gyakorlati emberek tapasztalatát semmibe sem veszik. Előttök szembeszökő, hogy minden osztályu munkás tényleges keresete az ő életmódja által van nagyrészben meghatározva, vagyis az élelem, ruházkodás és más szükségletek mennyiségének azon fokozata által, amelyhez az az osztály állandóan hozzászokott.[1] Nem volna könnyü rávenni egy angol gépészt, hogy dolgozzék iparágában heti tizenhárom shillingért, bármily túlságos

[1] Ezt a feltevést — hogy a bérmunkások minden faja és osztályának munkabére nagy mértékben van a kiadási fokozat által megállapitva — melyet Adam Smith állitott fel, és a későbbi közgazdák elfogadtak, mi tovább vizsgáljuk a vásári alkudozásról szóló fejezetben; és az az érv, hogy ezen ösztönszerü életmódi fokozat által nagy akadály háritttatik a verseny nyomása ellen, nagy mértékben megerősitve a munkásegyesületi módszerek és szabályzatok által, részletesen lesz tárgyalva a munkásegyleti mozgalom gazdasági jellegéről szóló fejezetben.

nagy volna is a mérnökök száma. Inkább, semmint ily erőszakot tegyen a maga öntudatán, ugy dolgoznék, mint munkás, vagy épen seperné az utcát. Más oldalról, bármennyire keresett helyzetben találná is magát egy dorsetshirei munkás, még eszébe sem jutna, hogy hetenként két fontot kérjen munkájáért. Megvan tényleg, ugy érvelnek a munkásegyesületi tagok, mindegyik foglalkozásban az életmódnak bizonyos szokásos mértéke, amely, a változóságnak bizonyos kerete mellett, hallgatólagosan elismerve van mind a munkaadók, mind a bérmunkások részéről. A heti keresetek ezen szokásos mértékére vannak többé vagy kevésbbé öntudatosan, a darabszámu vagy óraszámu munkabérek, mindig alapitva.[1] Hogy ha nincs korlátozva az órák száma, amennyit minden ember dolgozhatik vagy a munkaadó követelheti a munkát, egynéhány rendkivülileg erős munkás, aki képes, hacsak egynéhány évig is, szünetlenül dolgozni reggeltől estig, az ő osztályokra nézve szokásos mértéken messze felülhaladó jövedelemre tehet szert. A darabszámra szóló liszta körül folyó minden alkuváskor a munkaadó részéről ezen nagy kereseteket ugy fogja a munkaadó felemliteni, mint rendes mérvét annak, amit minden munkás megkereshet, ha ő is szorgalmas, és ugy fog az felhozatni, mint alapérv arra, hogy miért észszerü a munkabér leszállitása.[2] És ez nem csupán egy hatásos érv kérdése. Magok ezek a különös munkások nem lesznek hajlandók kockáztatni bármely viszály által azt, ami nekik jó életmódot biztosit, és ellenezni fognak az egyesület részéről való minden

[1] „Egy darabszámi lisztának mindig magában kell hallgatagon foglalnia (és, mint látni fogjuk, néha kifejezetten is) egy időszámi alapot, vagyis az van rendesen alapul véve, hogy a darabszámra szóló megállapitott árszabály olyan, amely képessé teszi az átlagos munkást átlagos erőfeszitéssel egy bizonyos hetibért megszerezni". Board of Trade (munkaosztályának). Report on Wages and Hours of Labour. II. rész. A darabszámra vonatkozó szabvány-munkabérek. C. 7567.—I. 1894, VII. l.

[2] Lásd a hajókovácsok és ácsoknak a következő jegyzetben idézett eseteit.

kisérletet arra, hogy a leszállitásnak ellentálljanak, vagy emelést követeljenek. Az ily rendkivüli módon munkában töltött idő ennélfogva arra vezet, hogy az ártalmasan szokásos lesz az egész iparágra és a darabszámu bérek fokozatosan le fognak szállittatni arra, hogy a hosszabb órák dacára annyi heti jövedelmet adjanak, amely megfelel azon kiadási fokozatnak, amihez az osztály szokva van. Ennélfogva a szabványos munkabérre való végső eredménye annak, hogy a munkaórák korlátozatlanul maradjanak, ugyanaz, ha a fizetés darab vagy óraszámra történik, mint azon esetben, ha a fizetés nap- vagy hétszámra megy. Hogy ha, mint a munkásegyesületi emberek vitatják, az egyes munkások közt levő korlátlan verseny arra vezet, hogy mindenkire nézve egyaránt meghosszabbitja a munkanapot, arra is befoly rossz irányban, hogy a végzett munkáért járó fizetés mérvét leszállitsa. Azon munkások, akik belementek a hosszabb órákba, fokozatosan ugy fogják találni, hogy nem keresnek többet, mint amit korábban a rendes napon át kerestek, mig a többi mind azt fogja látni, hogy régi munkabérét csak ugy tarthatja fenn, ha ép ugy meghosszabbitja munkaidejét. Ennélfogva az egész osztály az ő szokásos életmódjáért cserébe több munkát és fáradságot ad, mely nagyobb törődéssel és elkopással jár, és a gyengébb tagok, akik nem képesek kitartani az erőfeszitést, a megélhetés alantabb szinvonalára szorulnak le. Ennélfogva ugyanazon érvek, amelyek a munkásegyesületeket vezetik arra, hogy határozott szabványos munkabérekre törekedjenek, arra is szoritják őket, hogy egészen eltekintve mindazon előnytől, amely a nagyobb pihenésből származik, és tekintet nélkül azon rendszerre, amely szerint fizettetnek, erélyesen követeljék a szabványos napot [1]

[1] Lehet valóban azt is vitatni, hogy a munkaórák közös szabályozása mellett használt munkásegyesületi érvelésnek, *ha azt pusztán ugy tekintjük, mint eszközt azon árnak fentartására, amelyen a bérmunkás eladja munkaképességének minden egyes részletét,* szélesebb lélektani alappal bir, mint a szabványos mun-

A munkásegyesületi állásfoglalás tehát a szabványos nap tekintetében szerfelett összekuszált. Hogy ha figyelmünket pusztán a munka és a pihenés közti arányra szoritjuk, a bérmunkások, amint láttuk, három osztályba sorolhatók. Azon munkásokra nézve, akik egy összeműködő eljárásban vesznek részt, amely drága berendezés és gépezet használatát igényli és nagy méretekben hajtatik végre, a szabványos munkanap megállapitása az egyedüli lehetőség arra, hogy ne hagyják munkaóráik megállapitását, és minden valószinüség szerint fokozatos meghosszabbitását, munkaadójuk önkényes elhatározása kezében. A házi mesterembernek, más oldalról, aki saját tüzhelyén dolgozik, a munka árának minden közös szabályozása az ő egyéni szabadságának határozott megröviditése, egy oly rossz, amely jelentékeny igazolást követel, mielőtt ő rá volna birható, hogy elfogadja. Az iparágak közbelső osztályában dolgozó munkásokra nézve, ahol a munkanap hossza és felosztása gyakorlatilag váltakozó lehet egyénről egyénre, a kérdés részben attól fog függeni, vajjon a pihenés óráinak mily kiterjedésü vonzó ereje van reájuk nézve és részben attól, mily mértékben képesek megérteni az egyéni alku veszélyeit, feltételezve a munkásegyesületi állásfoglalást, hogy a bérmunkások jobb béreket érnek el közös eljárás utján, mint az oly iparágakban dolgozó munkások, amely iparágak közötte állanak az otthon üzött mesterségnek és a gyárrendszernek, és akik szabadide-

kabér mellett felhozott érv maga. Hogyha igaz, mint azt mind a munkaadók, mind a munkásegyesületek hivatalnokai állitják, hogy az egyes kézimunkás sokkal nagyobb sulyt fektet jövedelme megtartására és szaporitására, semmint pihenés-ideje megtartására vagy szaporitására, abból az látszik következni, hogy az oly munkásegyesület, amely a munkaidő merev korlátolására fektetne minden sulyt, mig a fizetési mérvet az egyénenkénti alkuvás esélyeire hagyná, végtére is magasabb fizetési szinvonalat biztositott tagjainak a munkaerő egy bizonyos mennyiségeért, mint egy oly munkásegyesület, amely a szabványos munkabérre fektetné a fősulyt, de a napi munka tartamának és erőfeszitésének megállapitását az egyénenkénti megegyezésekre hagyná.

jök mennyiségét megvédeni vagy növelni óhajtják, természetesen mind jobban és jobban fognak sulyt fektetni a szabványos munkanapra, mint ezen közös eljárás szükséges előfeltételére. De ez az egyszerü osztályozás egyáltalában nem meriti ki az összes változatokat. A munkások minden osztályánál egy második és rendesebb, erősebb érv is jön alkalmazásba, nevezetesen a munkaórák rendezetlen vagy korlázatlan voltának hatása a heti keresetre. Azon idő szerinti munkásra nézve, aki nap-, hét- vagy hónapszámra fizettetik, a szabványos munkanap szembeszökőleg része az ő szabvány munkabéri szerződésének. A darab- vagy óraszámra dolgozó munkás többé vagy kevésbé azon mértékben lesz hajlandó a munkaidőt megállapitó közös szabályzatokat követelni, amelyben iparágának viszonyai és személyes észleletei meggyőzik őt arról, hogy a munkaórák szabályozatlan volta az egész osztályra nézve a fizetés mérvének csökkenéséhez járul hozzá.[1]

A munkásegyesületi felfogás ezen világossá tétele adja nekünk a szükséges magyarázatot, mind az órák feletti mozgalom történeti fejlődéséhez, mind annak jelenlegi állásához a munkásegyleti világban. A tizennyolcadik század alatt a munkásegyesületi tag uralgó alakja a mesterember volt, aki mint egyéni termelő dolgozott. A szövők és mintavágók, akiknek összejátszásaik egy szabványos munkabér megte-

[1] Szükségtelen lesz emlékeztetni azon számos céhszabályzatokra a történeti tanulmányozót, amelyekkel óhajtották a középkori független mesteremberek, kik ámbár egyénenként meghagyván a szabadságot, hogy akkor hagyják ott a munkát, amikor nekik tetszik, mégis határozottan arra törekedtek, hogy minden egyes iparágban megállapitsák a maximális munkaórát, főleg, amint mi gondoljuk, azért, hogy meggátolják, mikép a munkaórák csalárd meghosszabbitása folytán a korlátlan verseny által esetleg a szabványos munkabér is ne aknáztassék alá. Igy a kötélfonók 1345-ben a munkanapot hajnaltól naplementig állapitották meg; a kalaposok és ércöntők a tizennegyedik században megtiltották az éjeli munkát; és az övkészitők 1344-ben eltiltották a munkát, „ha kilencet elfuvták“ szombaton vagy ünnep előestéjén. Memorials of London and London Life, H. T. Riley (London, 1868).

remtésére a század első kezdetétől eredtek, saját otthonaikban dolgoztak.

A külső munka is divatban volt a munkaadó műhelyén kivül, több más szervezett iparágban, igy a cipészeknél, késeseknél, gyapjufésülőknél és kalaposoknál. És még ott is, ahol a műhelyben dolgozás volt a szabály, a családias viszony a dolgozó mesterember és munkásai közt, a gépezet és mozditó erő hiánya, és a fegyelem általánosan laza volta képessé tegye oly iparágak tagjait is, mint a vitorlások, ácsok, kerekesek és vászonfestők is, hogy rendetlen időszakokban jelenjenek meg a munkához. Ezen általános gyakorlat, hogy elmehettek minden különös pillanatban, ámbár nem volt összeegyeztethetlen azzal, amit mai nap tulságos munkaóráknak neveznénk, a munkásoknak egyéni szabadságok oly érzelmét adta, amely természetesen megölte hajlandóságokat arra, hogy munkanapjok bármely közös megállapitását óhajtsák. A tizennyolcadik századi kisérletek arra, hogy egy közös szabályzat hozassék be a munkaórák megállapitására egy iparág minden tagjára, ennélfogva csak oly munkásokra szoritkoztak, akiket nap- vagy hétszámra fizettek és munkaadóik helyiségeiben dolgoztak. Igy egy tizennégy órára számitott (az evési időket kivéve) maximum napi munka volt főkérelme azon munkásszervezetnek „a munkásszabók London és Westminster városokban és azok körül", amelyet ugy idéztünk, mint a legkorábbi munkásegyesületek egyikét. „Bizonyos, — igy hangzik a munkások kérelme, — hogy naponta tizenöt órát dolgozni, káros az emberek egészségére és különösen látásokra, ugy, hogy negyven éves korában egy munkás nem képes megszerezni munkájával kenyerét". És a mesterek kérvényéből azt látjuk, hogy a munkások „azt akarják, hogy legyen nekik hetenként 12 sh. és 9 pennyjök (a rendes tiz sh. és 9 penny hetibér helyett) és hogy a munkát este nyolc órakor hagyhassák abba (a kilenc órai rendes idő helyett)".[1] És más

[1] An Abstract of the Master Taylors' Bill before the Honourable House of Commons; with the Journeymen's Observations on each Clause of the said Bill (London, 1720). Ha-

parágakhoz fordulva, jelentőségteljes, hogy míg az egész tizennyolcadik század alatt, nyoma sincs semmi órás mozgalomnak, a darabszámra dolgozó londoni ácsok közt, az aberdeeni napszámra dolgozó ácsokat már 1732-ben ugy találjuk, hogy „aláírt egyesülésekbe léptek egymás között, amely által kötve lettek birság terhe mellett egymással szemben, hogy nem maradnak tovább a mesterek rendelkezésére, vagy nem dolgoznak tovább esti hét óránál, a rendes gyakorlattal ellentétesen.[1] A tizennyolcadik századi mozgalmaknak azon egyedüli más esetei, amelyekről tudunk, a szabályos vagy rövidebb munkaórák behozatala végett, a nyergesek és könyvkötők közt fordultak elő a század utolsó éveiben,[2] akik azon időben napszámra dolgoztak és a munkaadók műhelyeiben.

A szabók, kalapfinomitók, nyergesek és könyvkötők elszigetelt és különös esetei mutatják azt az általános közömbösséget, ami jellemzi a tizennyolcadik század munkásegyesületeit a munkaórák tekintetében.[3] Ezen közömbösség

sonló mozgalmak emlittetnek az aberdeeni szabók közt 1767. és 1768-ban (Bain's Merchant and Craft Gilds, 261. l. és a Sheffieldiek közt 1720-ban (Sheffield Iris, 1820. aug. 8.). Lásd mindezekre nézve a Documents Illustrating the History of Trade Unionism-ban foglalt eredeti okmányok érdekes gyüjteményét. I. szám. The Tailoring Trade: F. W. Galton, kiadva a London School of Economics and Policial Science által (London, 1896).

[1] Bain's Merchant and Craft Gilds of Aberdeen 246. l. Hasonló megkülönböztetés vonható a darabszámra dolgozó kalaposok közt, akik saját lakásaikon továbbra is korlátlan számu órát dolgoztak, és a londoni kalapfinomitók közt, akik időszámra dolgozván a munkaadók helyiségeiben, 1777-ben strikeba léptek a munkaórák leszállitása végett. — House of Commons Journals. XXXVII. köt. 192. l. (1777 február 18.).

Lásd a nyergesek felszólalásait, megőrizve a Place MSS. 27, 799—112, 114-ben; és Dunning: Account of the London Consolidated Society of Bookbinders" a társadalmi tudományi társaságnál: Report on Trade Societies and Strikes, 1860, 93. l.

[3] Adam Smith, amint Marx kimutatta, a munkanapot ugy tekintette, mint egy állandó mennyiséget. Capital IV. rész XIX. fej. (I. köt. 552. l. az 1887-iki angol forditásban).

nem teljesen azon nagyobb szabadságnak tulajdonitandó a munkaórák és műhelyi fegyelem tárgyában, mely az egyéni termelés rendszere mellett lehetséges volt. A tagok szabványos munkabére megóvása tekintetében a tizennyolcadik századi iparosok oly módszerekhez is fordulhattak, amelyek többé nincsenek a modern munkásegyesületek rendelkezésére. A városi mesteremberek társaságai védeni akarták helyzetöket azon törvények szigoru alkalmazásával, amelyek hét évi segédmunkásságot követeltek meg és a mesterséget tanulók számát korlátozták. Az otthon dolgozó szövők kérelmezték, sok esetben sikerrel, a parlamenttől, hogy az ő szokásos fizetési összegeiket törvényesen biztositsa. A tizennyolcadik századi munkásegyesületi tag helyzete több tekintetben hasonló volt a modern ügyvéd vagy orvoséhoz, aki a maga szabványos bérét magas tanultsági bizonyitványokkal és a nem felhatalmazott versenyzők kizárásával tartja fenn és igy képtelen megérteni, hogy micsoda jogszükség alapján sürgethető egy egységes szabvány munkanap kimondása.

Nagyon különböző a tizenkilencedik század eredménye. A gép által mozgatott ipar behozatala, a gyár-rendszer gyors kifejlődésével, az uj szövőiparokban levő munkások elvesztették a magok munkanapja felett összes egyéni ellenőrzésöket. „Amig a gép jár — irta az uj ipar egy eszes megfigyelője — a munkásoknak dolgozniok kell. A férfiak, nők és gyermekek egy járomba vannak fogva a vas és a gőz által. Az állati gépezet — amely a legjobb esetben eltörhet, és alá van vetve a szenvedésnek ezer okból, amely változhatik minden pillanatban, erősen oda van láncolva a vasgépezethez, amely nem ismer semmi szenvedést és semmi fáradságot.“ Ennélfogva ugy találjuk, hogy a gyapotfonók társulatai, történelmöknek első kezdetétől fogva, mohón támogatták az emberbarátok törekvését, hogy a parlamenttől a munkaórák törvényes szabályozását kapják meg. Az igy megkapott egymásután következő gyári törvények igaz, hogy kifejezetten csak nőkre és gyermekekre vonatkoztak. De szembeszökő volt az egykoru megfigyelők előtt is, hogy a mozgalom egész ereje a férfiak azon óhajából származott, hogy a saját ma-

gok munkanapja törvényileg szorittassék meg.[1] 1867-ben a lancashirei gyapotfonók egyesületei egy kiküldöttek gyülését hivták egybe kifejezetten „agitálni a törvényhozási megszoritás oly rendszabálya mellett, amely egyenlő nyolc órás javaslatot eredményezzen az étkezési idők kizárásával minden gyárban felnőttek, nők és fiatal emberek részére; és hogy az ily nyolc órás törvényjavaslat alapja a mozgató erőnek megszoritása legyen.“[2] Azonban lehetetlen volt ezen évek parlamentjét rábirni arra, hogy csak meg is hallgassa a felnőtt férfi-munkások munkaóráinak egyenes törvényi korlátozásának eszméjét; és amikor 1872—4-ben, a lancashirei munkások eredményesen agitáltak a munkanap további leszállitása mellett, elég eszesek voltak, hogy kérelmöket az 1847-iki tizórás törvény módositásának alakjába foglalták. Husz évvel később ugy találjuk, hogy ugyanazon egyesület elismert organuma kijelenti, hogy „most fel kell emelnünk a fátyolt és az agitációt a maga valódi szinében kell vezetnünk. A nőket és gyermekeket ne tegyük továbbra is ürügyül arra, hogy a férfiak számára biztositsuk a munkaórák leszállitását. A férfiaknak ki kell lépni az előtérbe és kijelenteni, hogy mind ők, mind a nők és gyermekek kisebb munkaórát követelnek azon célból, hogy a termelő gépezetek javitásaiból származó nyereményben ők is részesülhessenek. A munkaórák nem szállithatók le állandóan a munkásegyesületek igyekezete által . . . Csupán a parlament

[1] Igy, R. H. Greg, idézve a gyárak tárgyában ülésezett királyi bizottság jelentését, I. köt. 47. l. 1837-ből, megjegyzi: „Szembeszökő ennélfogva, hogy a gyermekek helyzete csak fedőköpeny volt a további célra, amely célról most őszintén bevallják, hogy ugyanaz, amiért volt az 1833-iki agitáció, nevezetesen a tiz órás javaslat, vagy oly javaslat megnyerése, amely meggátol minden gyárat abban, hogy bármely napon tiz óránál többet dolgozzék“. The Factory Question Considered in Relation to its Effects on the Health and Morals of those employed in Factories, etc. (London, 1837) 17. l.

[2] Beehive, 1867. febr. 23-iki History of Trade Unionism, 295. l.

segélyével tehetők a munkaórák némileg egyenlőkké."[1] Egy másik nagy iparban a munkások hasonlóan teljesen munkaadójuk döntésének kegyelmére látták kiadva magokat a munkanap tekintetében. A kőszénbányászok, akik a föld alatt dolgoznak, csak akkor szállhatnak le és jöhetnek fel, amikor a bányaigazgatónak tetszik a bányát szabaddá tenni a kőszén felhuzásától és a munkások kalitkáit mozgásba tenni. Ennélfogva a kőszénbányászok, mihelyt megfelelően szervezve voltak, megkezdtek egy megállapitott munkanapért agitálni. Már 1844—47-ben ugy találjuk, hogy Martin Jude, a bányászok vezetője, a nyolc órai javaslatot a nagybritanniai és irlandi bányászok egyesületének, amely ezen időszakban az összes angol kőszénbányákra kiterjedt, legfőbb céljai egyikévé teszi. 1863-tól 1881-ig, amint már leirtuk,[2] egy fontos rész volt az Alexander Macdonald programmjában. Végezetül ugy találjuk, hogy 1885-ben a lancashirei bányászok egyesületei határozottan követelik, mikép a törvényes korlát egyformán alkalmaztassék felnőttekre és fiukra, — amely kérelmet készségesen hamar magokévá tettek az összes bányászegyesületek, kivéve a northumberlandiakat és a durhamiakat.[3]

Időközben az épitő- és gépész-iparok átváltozása azt eredményezte, hogy ezen mesteremberek és mechanikusok társaságai is követeljék ezen iparágakban is a munkanap határozott korlátozását. A nagy gépkészitő műhelyek felállitása és az épitő-iparokra nézve az általános „vállalkozó" megjelenése, mely mindkét tünemény a jelen század első negyedétől kezdődik, a kis dolgozó mester elbukására és nagy számu munkás együvé csoportositására vezettek, akiknek drága gépeket és berendezést kell használni, és egyetlen vállalatban szigoru fegyelem alatt kell együtt dolgozniok. Az épitő-iparnál beállott nagy felfordulás alkalmával 1833—34-ben, a tulmunka megtiltása ugy tünik fel, mint egyike a munkások és különösen az épitési munkások óhajának,

[1] Cotton Factory Times, 1893 máj. 26.

[2] History of Trade Unionism, 284—285. l.

[3] Ugyanott 378., 379. l.

mely arra van irányitva, hogy külön fizetést kapjanak, amikor szombatonként a rendes munkaidőn tul is dolgoznak.[1] 1836-ban a londoni gépészeket látjuk egy nyolc hónapos küzdelembe keveredve munkaadóikkal azért, hogy közös megegyezéssel egy határozott szabványos napot állapitsanak meg az egész iparágra; amely küzdelem végződött a heti hatvan munkaóra megállapitásával; és a gépész-iparágban először, a tulidő megszüntetésével külön dijazások alakjában. Ezen strike előtt, ámbár a napi munka névlegesen tiz és fél óra volt, a tulmunka állandó szokása, a fizetésben valami extra bér nélkül, a munkásoknak egyáltalán nem adott semmi védelmet bármely egyes munkaadónak rendszeresen munkaidő hosszabbitása ellen.[2] Hogy mily korán voltak képesek az épitőmunkások biztositani ezen időt, nem tudjuk, de már 1846-ban ugy találjuk, hogy a liverpooli kőmivesek kilenc órás napot követelnek. Ezen időtől fogva mind a gépészi,

[1] Lásd a mesterek felhivását 1833 junius 22. „An Impartial Statement of the proceedings of the members of the Trades Union Societies and of the steps taken in consequence by the Master Tradesmen of Liverpool (Liverpool, 1833.). Továbbá Statement of the Master Builders of the Metropolis in explanation of the differences between them and the workmen respecting the Trades Unions (London, 1834). Meg lehet emliteni, hogy a glasgowi ácsok jegyzőkönyvei, akiknek titkára Owen egyik vezető tanitványa volt, 1833 és 1836 közt gyakori szabályzatokat tartalmaznak a szabványos nap biztositása céljára. Az 1833-ban Manchesterben tartott közgyülésen például ők formailag elfogadták a skót országos egyesület munkaszabályzatait, amelyek a tulidőt „idő és fél" munkabérrel büntették. 1836-ban ugy találjuk, hogy a társaság egy eredményes strike után, nemcsak a 20 shillinges szabványos munkabért követelte, de a tulidő teljes eltiltását is azon idényre. 1834-től kezdve állandó küzdelemben voltak a mesterséges világitás mellett való munka ellen, amelyeknek eltiltását 1836-ban vivták ki egy hosszu strikekal.

[2] Mr. John Burnett cikke a Newcastle Weekly Chronicleben 1875 julius 3; William Newton értekezése, felolvasva a gépészek egyesült társasága végrehajtó-bizottsága részéről a társadalmi tudományi társaság dublini gyülésén. 1861-ben.

mind az épitő-ipari munkásegyesületek jegyzőkönyvei azt mutatják, hogy a mozgalom a szabványos nap pontosabb megtartása és folytonos röviditése iránt lankadás nélkül folytattatott. Azon részletes szerződés, amely 1892-ben köttetett a londoni épitő-ipari munkásegyesületek és az egyesült épitőmesterek közt, amely által a munkaidő minden épitő munkára tizenkét mértföld körzetben Charing Crosstól megállapittatott az évben mindegyik hétre, extra fizetésekkel, amelyek minden tulidő büntetését célozzák, ezek egyikét képezi a közös szerződések gyakorlatilag meg nem tört sorozatában a legutolsóknak.

De ámbár a munkaórákra vonatkozó közös szabályzat fogalma ma már elterjedt a munkásegyesületek mindegyik osztályára, akár idő, akár darabszámra fizetik őket, akár műhelyi mesteremberek, akár gyári munkások, mégis jelentős különbség van a különböző iparágak közt azon esélyre nézve, amelylyel sürgetik azt a munkaadókkal és a közönséggel szemben. Itt ismét a munkásegyesületi felfogásnak boncolása az, ami segit bennünket a tények megértésében. A gyapotmunkások és a kőszénbányászok a legéberebb ügyvédei a szabatosan megállapitott és egyforma munkaóráknak. Ez nem meglepő, ha meggondoljuk, hogy mindkét iparágban, a munka megkezdése és abbahagyása nem a munkás akaratától, de a gép megindulásától és megállásától függ; és ha meggondoljuk továbbá, hogy mind a két esetben az iparág nyitva áll minden belépőnek, és hogy a szabványos munkabér sem a segédszám korlátozásával, sem a más foglalkozásokból jövő munkások kizárása által nincs védve. A gépész- és épitőmunkások csak bizonyos távolságban követik a szövőmunkásokat és bányászokat a szabatosan megállapitott munkanap kérésében. Csaknem kivétel nélkül időszámra lévén fizetve, beismerték, hogy a munkaórák tekintetében valamely közös megegyezés szükséges része az ő munkájok eladásánál kötött szerződésnek.[1] De

[1] Képesek vagyunk meglátni a szabványos munkanap eszméjének terjedését azon mesterségek némelyikében, amelyek mesterségekből fokozatosan mennek át a nagy méretekben üzött

az egyforma órák megállapitásának gazdaságilag szükséges volta nálok sem olyan szembeszökő, sem olyan feltétlen, mint a bányában vagy gyapotmalomban; és mindezen két iparágban az egyesületek az ő szabványmunkabéreik megvédésére nézve azon hagyományos politikában nyugodtak meg, miszerint az a segédidő hosszuságában, a fiuk számának megszoritásában és a „törvénytelen munkások" kizárásában áll. A segédmunkásokat nem használván, a kizárás politikájának fentartása pedig nem vezetvén célhoz, a gépészi és épitőipari munkásegyesületek folyvást növekvő sulylyal követelik egy határozottan megállapitott szabvá-

tőkés berendezkedések rendszerére. Igy a londoni kikötő hajó kerekesek segélyegyesülete, egy régi munkás-társaság, mely nyilvánosságra került akkor, amikor az összejátszási törvények eltöröltettek, 1824 október 4-én elhatározta, „hogy ezen egyesület egyik tagja sem fog nagyobb munkarészt elvállalni, mint amit elvégezhet a szabályos munkaórák alatt, tudniillik nem hat óra előtt reggel, sem nem később, mint hat órakor nyári estén; és hogy semmi gyertyavilág melletti munka ne történjék azután, hogy a külső falon abbahagyták a munkát, hogy minden alkalom megadassék azoknak, akiknek nincsen munkájok". És tanulságos megjegyezni, hogy a munkások főoka ezen ujitásra az volt, amint kijelentették, „hogy szükséges volt a napi munkát szabályozni, mert a mesterek azt állitották, mikor egy munkás tizennégytől tizenhat óráig dolgozott, hogy ők 10 shillinget keresnek naponta, holott az másfél nap volt, ha az órák számát tekintjük." Ugyanazon indok vitte bele később a londoni asztalosokat, akik darabszámra dolgoznak, hogy hasonló szabályzatot hozzanak. Eddigelé, mint az egyesület titkára kifejtette, semmi határt nem szabtak a munkanapnak és „néhány erős fiatalember szeretne dolgozni reggel háromtól este kilencig". Az eredmény az volt, hogy az emberek „ugy találták, hogy az előnyt élvezik a munkaadók, és hogy ahol különbözet volt, ahhoz ment az is". És a londoni szedők különösen kikötötték a munkaadók által 1810-ben elfogadott munkabér-skálában, hogy a munka megkezdésének ideje formailag megállapitandó a mester és a társaság között; hogy annak egyformának kell lenni minden munkásra nézve; és hogy az esti és vasárnapi munka magasabb mértékkel lesz fizetendő.

nyos nap merev alkalmazását. Ahol más oldalról az egyesületek szabványos munkabéreik védelmére még mindig oly segédmunkás szabályozására törekszenek, amilyeneket keresztül vitt a kazánkovácsok egyesült társasága és kevésbbé általánosan a szedők különböző egyesületei, az ő politikájok a szabványos nap tekintetében kevésbbé biztos. Mindkét iparágban, amint láttuk, az egyesület által mind az idő, mind a darabszám szerinti bér el van egyformán ismerve. Mindkét esetben az egyesület habozás nélkül határozott szabványnapot követel az idő szerint fizetett minden munkára. De mivel más védelme is létezik a szabványos munkabérnek és ezen kézimunkások gyakorlatilag is szabadok abban, hogy magok állapitsák meg a munkájok gyorsaságát és munkaidejök részleteit, hitök az egyforma szabványos napban a darabszám munkásoknál inkább csak olyan kegyes óhajtás természetével bir.

Az elavult iparágaknál ezen lágy melegség közönybe, hogy ha nem is épen ellenségeskedésbe ful. A legfontosabb, és sok tekintetben a legjellegzetesebb ilynemü egyesület a cipő- és csizmakészitők egyesült társasága. A kézművesek ezen kis és különösen ügyes osztálya, akiknek egy része még mindig saját otthonában dolgozik, erősen összetartott több mint egy század óta, és kezdettől fogva szorosan ragaszkodtak egy szabványos munkaárszabályhoz. De miután kivétel nélkül kézzel dolgoztak, darabszámra fizettettek, és élvezték azt a szokásos jogot, hogy akkor jöttek be és mentek ki a munkaadó műhelyéből, amikor helyesnek gondolták, sohasem törték magokat azon, hogy egy szabványnapot állapitsanak meg. Ámbár az iparág félszázad óta folytonosan hanyatlik a gyárilag készült munka versenye miatt, a munkások még nem voltak kényszerülve megérezni az ő szabályozatlan óráiknak hatását az ő szabványos munkabéreikre. A régi időben meghonositották a segédmunkások szoros korlátozását, és a jelen nemzedék idejében azon fiuk száma, akik a mesterséget kitanulták, olyan csekély volt,[1] hogy a

[1] Ez, azt gondoljuk, részben azon általános felfogásból ered, hogy a kézzel való cipőkészités gyorsan ki fog veszni, részben

nagyon ügyes cipész, aki kitünő munkát állit elő gazdag megrendelők számára, egészen monopoliumszerü keresetét állandóan megtartotta. Némileg hasonló az eset a kefekötők egyesült társaságánál is, amely ügyes kézimunkásokból álló erős szervezetnek nyomatott árszabályzatát 1805-től kezdődőleg elfogadták a munkaadók. Ezen iparágban, ahol mindig túlnyomó volt a kézimunka, a munkások, akik egyénenként termeltek, ősidőktől fogva ugy járnak be és ki a munkaadó műhelyébe, ahogy nekik tetszik. Szabványos munkabérök megtartása céljából ragaszkodtak a segédmunkások régi korlátozásához és még sohasem kisérlették meg a szabványos nap követelését. De főleg a sheffieldi iparok azok, ahol van azon egyesületek nagy többsége, amelyek közönyösek a szabványos munkanappal szemben. Itt az egyéni termelés oly rendszerével állunk szemben, mely fő körvonalaiban a mult században kezdődött meg. A munkaadó kiadja a munkát, amit meg kell munkálni a munkásnak, akár a saját maga „kerekén“ otthon, akár pedig egy nyilvános köszörükőgyárban, időszámra bérelt szerszámmal. Az egyesületek nem lévén képesek kellőleg ellenőrizni a tagjaik által kötött egyéni szerződéseket, mivel azok egyedül veszik ki és adják vissza a munkát és összevissza az idő tekintetében, ennélfogva a segédmunkások korlátozása által igyekeznek fentartani a szabványos munkabéreket a legavultabb szabályzatokkal. Ezen szabályzatok gyakorlati sikertelensége, és a munkabérek folytonos hanyatlása arra vezeti a gondolkodóbb munkásokat, hogy az egyéni termelés egész rendszerét kárhoztassák és hogy kivánják annak helyére a gyárrendszert, ahol mind a béreknek, mind az óráknak közös szabályozása lehetővé válnék. De az átlagos sheffieldi késes, hozzászokva jelenlegi életmódjának látszó-

abból, hogy rendkivüli kereslet van fiuk után aránylag jó munkabéreken a rendkivül kiterjeszkedő géppel cipőt készitő iparágban, és részben abból, hogy aránylag magas foka kivántatik a kézi ügyességnek abban, hogy a kézzel dolgozó iparágban munkát kapjon valaki.

lagos személyi szabadságához, még eddig nem hallgat vezetőinek gazdasági érveire.

Ennélfogva a munkáóráknak az iparág minden egyes tagjára nézve meghatározó közös szabályzat iránti óhaj, még a mai munkásegyesületi világban, sem nem oly általános, sem nem oly habozás nélkül való, mint a fizetési bérszabályra törekvés. Más oldalról, az órák szabályozása kevésbé zavaros és sokkal egyöntetűbb, mint a munkabérek szabályozása. Egy teljesen ugyanazon szabványos munkabér legmerevebb alkalmazása sem ellentétes, jól szervezett iparágban, egy igen nagy rugékonysággal, mely különösen arra való, hogy a modern iparág nagy mértékben összefonódó és változó viszonyaihoz simuljon. A munkaórák tekintetében minden ily rugékonyság végzetes volna a szabványos nap megtartására. Ezt bizonyítva látjuk azáltal, hogy mily tényleges hatások van a tulidőre vonatkozó munkásegyesületi egyezményeknek. Mihelyest egy munkaadó el van attól zárva, hogy munkásainak ottlétét addig kívánja meg, ameddig neki tetszik, igen természetesen kiköti magának a szokásos megállapított munkanap megállapítása mellett, hogy gondoskodás történjék szükség esetére. A munkásegyesületi vezéreknek ezen óhaj ellen nem volt semmi kifogások. Sőt ugy vélték, hogy megvan módjok arra, hogy a külön munkabérek egy különös forrását nyitják meg igy tagjaik előtt. Általában megegyeztek abban, hogy az igy munkában töltött tulidőt magasabb munkabér-egységgel fizetik meg, — gyakran „az időleges és egy negyeddel", vagy „az időleges és egy féllel". Ezen megállapodás észszerü megegyezésnek látszott, előnyösnek mind a két félre. A munkaadók megnyerték azt a rugékonyságot, amelyet szükségesnek mondottak üzletük nyereséges vitelére, és képesekké lettek ezenfelül a szorgos időszak teljes előnyeit kiaknázni. A munkások, más oldalról, kárpótolva lettek egy magasabb mérvü fizetéssel azért, hogy életök rendes berendezését felzavarták és hogy fáradt állapotban különös megerőltetéssel folytatták a munkát. Az engedmény a szabványos naptól való eltérést foglalt magában, de, ugy gondolták, a különös munkabér-

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

szabvány a tényleges szükségre fogja szoritani a tulidőt. Ennélfogva egy teljes nemzedéken át mind a munkaadók, mind a munkások ezen berendezkedést tetszéssel nézték.

A tulidőért fizetett ezen külön bérszabványok további gyakorlata csaknem minden munkásegyesületi tagot meggyőzött arról, hogy ezek a védelemnek csak igen csekély mértékét adják a szabványos napra nézve, mig mind a két félre nézve rossz következményeket szülnek. Dacára a külön bérszabványoknak, a munkaadók sok iparágban azt a gyakorlatot fogadták el, hogy rendszeresen dolgoztatnak munkásaikkal naponta egy vagy két órai tulidőt, hónapokon át egyhuzamban, sőt némely esetben az egész éven át. Különösen a gépészi és hajóépitési iparban a pontos szállitás iránti óhaj, jó ipari viszonyok közt, olyan erősnek látszik, és a megrendelések iránti verseny minden időben oly élénk, hogy mindegyik munkaadó előnyére valónak találja a lehető legrövidebb idő alatt elvégezni a gépet vagy vizrebocsátani a hajót. Az eredmény az, hogy a hosszu idő állandó szokássá válik és a munkaadó akarata szerint változtatható meg. Sőt az egyes munkásnak tényleg nincs is választása. Egy oly telep, amelyben állandó gyakorlat tiz vagy husz órát dolgozni hetenként tulidőben, nem tart meg munkában olyan embert, aki többre becsüli pihenését a külön fizetésnél, és aki ennélfogva otthagyja padját vagy kohóját üresen, ha az óra üt.

Mig a rendszeres tulidő gyakorlata megfosztja a munkást a saját munkaórái tekintetében minden rendelkezéstől, a munkásegyesületek kezdik belátni azt is, hogy az károsan hat a munkábérekre is. Ha van valami igazság a közgazdák azon állitásában, hogy a munkások minden osztályánál a rendes életmód az, ami hosszu idő alatt mégis megszabja az ő átlagos heti keresetöket, a rendes tulidőnek, ha ugy fizettetik, mint külön munkabér, szükségképen arra kell hatnia, hogy az óránkénti munkabér leszállittassék. Az, hogy gyakori alkalom adatik tulidői dij fizetésére, tényleg gyakran emlittetik fel a munkaadók által annak igazolására, hogy a heti bérek alacsony alapon fizettetnek. Ahol a fizetés

darabszámra történik, rendesen lehetetlen a gyakorlatban különbséget tenni az idő és tulidő közt[1] és ily esetekben a rendszeres tulidő igérete, mely képessé teszi a munkásokat, hogy összes keresményöket a régi mértékre kiegészitsék, rendesen vonzerőt gyakorol reájok arra, hogy darabszámra való munkabéreik leszállitásába belenyugodjanak. De az idő számra dolgozó tényleg ép annyira ki van szolgáltatva a munkaadó kegyelmére, mint a darabszámra dolgozó. Az időleges és egy negyedbér igérete a külön órákért hatalmas kisértés az erősebb munkásnak arra, hogy a szabványos munkanap után járó fizetés szabványos mértékének leszállitásába belenyugodjon.

Azután, ha rossz idők jönnek, és a munka egy bizonyos neme után megcsappan a kereslet, csaknem ellenállhatatlan a törekvés, a tulidő mennyiségét szaporitani. A munkaadók abban eszközt látnak arra, hogy a termelési

[1] Egy oly cégnek, amely tulidőt akar dolgoztatni, ilyformán különös érdeke van a darabszámra való fizetést hozni be, és az vezetett aztán a gépészeti ipar több kerületében a közös alku teljes megszüntetésére. A Report specially prepared by the Amalgamated Society of Engineers for the Royal Commission on Labor (London, 1892), amely minden fiók által végzett kutatás eredményét adja az ország minden városában uralgó tulidő és darabszámrendszer működéséről. Jellegzetes, hogy a gépkészitő központokban, Keighley, Colchester, Gainsborough, Ipswich, Lincoln és Derby kitünik, hogy ezeknek van a legalacsonyabb munkabér szinvonalok (27-től 29 shillingig hetenként). Ezen fiókok mindegyike jelenti a rendszeres tulidőnek és a darabszámra dolgozás rendszerének nagymérvü kiterjedését. A dolog még erősebb volna, ha statisztika volna kapható a nem szervezett kerületekből és az egyesülethez nem tartozó cégekről, ahol a versenyző darabszám és a rendszeres tulidő az alacsony munkabérek változatlan kiséröi. „Sok esztendőn át — irja Mr. Tom Mann — határozott gyakorlat volt némely mezőgazdasági gépgyárban a negyed (nap) tulmunkát folytatni hetenként öt estén, és ennek folytán a szabványos munkabér igen alacsony, és a tényleges munkanap tizenkét órából áll". Amalgamated Engineers' Monthly Journal, 1897 január 12. l.

költségeket leszállitják, a bérösszeg, a gépek kamatoztatása és a hivatali költségek sulyos terheit több munkaórákra osztva fel. A munkások, kisértetbe jönnek, hogy külön munkával pótolják apadó heti keresményeiket. Épen abban az időben, amikor a közönség talán tiz százalékkal kevesebb munkát igényel gépészeitől vagy épitőmunkásaitól, ezek arra vannak szoritva és kisértésbe hozva, hogy tiz százalékkal több munkát adjanak — azon célból, hogy az iparágnak közel husz százaléka ne kapjon egyáltalában munkát. Az ügyvédtől vagy az orvostól, amikor munkája iránt lanyha a kereslet, nem várják vagy nem kivánják, hogy naponta több órát dolgozzék. A régi módi mesterember hasonlóul leszállitotta lanyha időben a munkaóráit és akkor szaporitotta meg, mikor iparága fellendült. A nagy gépiparok esetében, szabatosan és mereven betartott szabványos nap nélkül az iránylat mind az ellenkező irány felé megy. Lehetetlen meggyőzni a munkásegyleteket egy oly berendezés kitünő voltáról, amely időszakonként arra vezet, hogy a társasági pénztárból a tagoknak különösen nagy százaléka követeli a munkán kivüli fizetést, és ugyanazon időben más tagok nagy mennyiségü órákon át tulidőt dolgoznak. Érzik, hogy nem természetszerü, hogy magasabb béreket fizessenek fáradt munkáért. És azt állitják, mikép a munkások óhaja ezen magasabb bérek elnyerésére gyakran vezet arra, hogy csak lézengenek az egész nap avégre, hogy a tulidő meghosszabbittassék.[1]

[1] A rendszeres tulidőnek ténylegesen ártalmas jellegét egy eszes német ügyvéd 1777-ben fedezte fel. Justus Möser beszéli el, hogy amikor az épitőmunkások tulidőben dolgoztak az ő házán, ő magát azáltal megcsalatva látta, mert a munkások a hosszu órák által tényleg végösszegben kevesebb munkát adtak a napi fizetésért. „A közhatóságnak kellene — adja hozzá — itt közbelépni és megtiltani a tulidőt, ami egyszerü csalás ugy a munkaadóra, mint a fogyasztóra". — „On the Work done in the Hours of Recreation" a Patriotische Phantasien (Berlin, 1858) III. köt. 151. l., feljegyezve Brentanonál: Arbeitszeit und Arbeitsleistung.

A munkaórák meghatározásában a szabatosság és egyformaság szüksége ép oly feltétlennek ismertetett el a gyakorlat által ott, ahol a szabványos nap a törvényi becikkelyezés rendszere utján álapittatott meg. Azon részletes törvény, amely ma szabályozza a nők és gyermekek munkaóráit a britt iparban, két főosztályból áll, amely vonatkozik egyik a szövőiparra és a másik a többi iparágakra, az előbbi keltezve tényleg 1833, az utóbbi, csaknem ugy lehet mondani, csak 1867-ből. A korkülönbség ezen különbözősége meglátszik az elért szigoruság különböző fokán.

Először a szövőiparban behozott szabványos napot illetőleg, az 1833-iki törvény (amely kifejezetten csak a tizennyolc éves koron alól levő egyénekre vonatkozott) tizenkét órai maximum-munkát állapitott meg naponta, levonva egyet és felet az étkezésekre. De reábizta a gyártulajdonosok belátására, hogy nyitva tartsák gyáraikat reggeli 5½ órától esti 8½ óráig és ugy állapitsák meg az étkezési időket, amint nekik tetszik, mig a gép megállása miatt elveszitett időt túlidő által kárpótolhatták. A gyárfelügyelők hamar belátták, hogy ezen ruganyosság a törvény hatályos voltát tönkretette. Nem szükséges azon hosszu küzdelem részleteit elbeszélni, amelyet a gyapotmunkások egyesületei vivtak a gyári nap valóságos korlátolásának biztositás végett. A kibuvás ajtói egymásután elzárattak. Az a jog, hogy a gépmegállás által okozott idő (a gőzgépekkel hajtott gyárakra vonatkozólag) túlidővel pótoltassék, határozottan eltöröltetett, a munka megkezdésének és bevégzésének órái határozottan megállapittattak, az étkezésekre vonatkozó idő pontosan megszabatott, és minden óra nyilvános óra által szabályoztatott. Röviden, az 1847, 1850 és 1877-i törvények által a tulajdonos azon joga, hogy dolgoztasson valamely külön, vagy akár csak különböző órában is attól, ami a törvényben megállapittatott, bármely ürügy alatt is, teljesen elvétetett. Bármily nagy különbség legyen is egy kerület egyik és másik gyára között; bármilyen legyen is az ő illető iparágoknak természete, vagy piacaiknak jellege; dolgozzanak ők gyapottal, gyapjuval, lennel vagy kenderrel, selyem-

mel vagy fonallal; legyen bár az idő gyors megrendeléssel teljes; bármennyi időt veszitett el a kazán valamely faja miatt; a szövőgyárban a védelmezett osztályok részére szabatosan megállapitott szabványos nap nem volt megtámadható, sőt még időlegesen sem megváltoztatható azért, hogy vagy a munkaadó, vagy a munkások kényelmének kedvezzen. A szövőipar esetében hatvan év tapasztalata képessé tette a munkásegyesületeket rávenni a gyárosztály szakképzett hivatalnokait, sőt még a vonakodó képviselőházat is arra, hogy bármennyire tetszetősek legyenek is a rugékonyság és minősités mellett felhozott érvek, csupán szabatosan megállapitott és egyforma órák merev kényszeritése utján lehet a szabványos napot tényleg megvédelmezni.

Más iparágaknál, ahol a gyártörvényhozás ujabban hozatott be, ugy látjuk, hogy ugyanazon tanuság most van érlelési folyamatban. 1860 és 1867 közt hozatott be a tizórás szabványos nap a más iparágakban dolgozó védelmezett osztályokra. Az 1878-iki törvény rendszeresen kiterjesztette azt minden nemszövő gyára és műhelyre is. De a képviselőház nem ment annyira, hogy egyforma szabályzatát szabatossá és hatásossá tegye.

Kisérletek történtek arra, a túlidő megengedése utján, bizonyos viszonyok közt, a munka kezdeti és végzési órák változtatásának megengedése utján, a megszabott étkezési idők és szünnapok megváltoztatására való engedély és az által, hogy bizonyos munkákat kivettek bizonyos megszoritások alól, hogy a különböző iparágak változó viszonyai tekintetbe vétessenek. Oly mélyen gyökerező volt az egyöntetüség ellen való érzelem, hogy az 1878-iki törvény kivételei és minősitései még a gyárak főfelügyelőjének is tetszettek. Dacára a szövőgyárakban szerzett tapasztalatainak, Mr. Redgrave képes volt örömmel üdvözölni az uj törvény „hullámzatos és ruganyos" alapvonalát, „amely azért vonatott igy meg, hogy az ország különböző részeiben levő különböző iparágak feltétlen szükségleteit és szokásait kielégithesse", különösen megemlitve „a munkaórák kiterjesztését a hirtelen szükségletek ellátása végett azon foglalkozásokban,

amelyekben a munkásoknak rendes lanyha idényekre is készen kell lenniök."[1] Ezen „hullámzatos és ruganyos alapvonal" husz évi tapasztalata meggyőzte a törvényt végrehajtó hivatalnokokat arról, hogy ily bizonytalan szabályzat nem tartható fent. A gyárosztály összes tapasztalata igazolja, hogy a munkanap semmi korlátozása nem vihető keresztül tényleg, hacsak nincsenek egyöntetü és szabatosan megállapitott órák, amelyek előtt és után munkát nem szabad többé teljesiteni. Azon túlidőre vonatkozó szabályzatok, amelyek ugy üdvözöltettek, mint az 1878-iki törvény kézzelfogható előnyei, nagyon is képesek voltak minden óraszabályozást értéktelenné tenni. A főfelügyelő jelentése 1894-ből telve van hivatalnokai azon panaszával, hogy nem képesek fentartani a szabványos napot azon „részrehajló, egészségtelen és darabos előnynyel" szemben, melyet igy kaptak a nem méltányos munkaadók, és azon „módositások miatt", amelyek a „gyári felügyeletben a legjobban gyengitő elemet" alkotják.[2] Annak tudata, hogy a túlidő „megengedhető negyvennyolc alakalommal egy évben, gyakran használtatik fel — mondja egyik felügyelő — ürügyül arra, hogy minden héten az idény alatt három vagy négy estén esti tiz óráig dolgozzanak."[3] „A túlidőről szóló jelentéseknek állandó növekvése, ami hozzánk érkezik — mondja egy másik — arra a következtetésre vezet engem . . . hogy a gyárak vagy műhelyek kezelői . . . ezen jogot kellő tekintettel gyakorolják a törvény szellemére, amely csak rendkivüli esetekre engedi meg a túlidőt, amely csak akkor vehető igénybe, ha rendkivüli viszonyok igénylik azt . . . A túlidő használata sokkal több fel nem fedezett kibuvásra vezet a törvény alatt, mint a gyári és műhelyi törvényhozás által megnevezett minden más kihágás."[4]

[1] Annual Report of H. M. Chief Inspector of Factories and Workshops, 1878 (C. 2274. 1879-ből) 5. l.

[2] Report of the Chief Inspector of Factories and Workshops, 1894 (C. 7745. 1895-ből) 49, 50.

[3] Ugyanott 56. l. (Mr. Mackie, segédfelügyelő).

[4] Ugyanott 194. l. (Mr. Dodgson, felügyelő).

A túlidő tényleg mai napság már ritkán a törvény által engedélyezett „rendkivüli túlidő"; de, hogy egyik felügyelő szavait használjuk, csak egy eszköz arra, mely képesiti a munkaadókat, hogy szombat este „későig nyitva tartsák üzletöket" és amely lehetővé teszi azt, hogy rendszeresen késő ideig „tartassanak vissza a nők a ruhavarróüzletekben anélkül, hogy csak egy fillér külön dijazást is kapjanak".[1] „Ennélfogva, én azt hiszem — jelenti hivatalosan Miss May Abraham, az idősebbik női felügyelő 1893-ban — hogy bárha a túlidőkivételnek visszavonása ellenkezésre találna is azon munkaadóknál, akik annak használatát kivétel helyett szabálylyá tették, mégis szivesen üdvözölné azt igen sok, és sokan azok közül, közönyösek lennének ily módositás iránt; hogy a szövő és rokoniparágakat üző munkaadók nagy osztálya, akiktől a túlidőben való dolgozás engedélye mereven megvonatott, igazságúl fognának egy oly javaslatot üdvözölni, mely most visszavonja azt oly üzletágaktól is, amelyek észszerüleg ép oly kevéssé vannak jogosulva a kivételes helyzetre, mint ők magok; és végül, hogy a munkások annak eltörlését a legmelegebb háládatosság érzelmeivel fogadnák."[2] Amikor Mr. Lakeman, több mint egy egész nemzedéken át végzett munka után a londoni gyárak felülvizsgálatánál, beszél azon hosszu és szabályozatlan órákról, amelyek alatt még mindig dolgoznak a törvény dacára, határozottan kijelenti, „hogy a túlmunka a visszaélés gyökere, mert részlegességével és módositásaival megrontotta a törvényt."[3]

Utóljára hagytuk azt, ami talán a legjellegzetesebb megkülönböztetés a szabványos munkabér és a szabványos nap munkásegyesületi szabályozásai között. Azon zavarba ejtő változatosság helyett, ami a szabványos munkabér

[1] Ugyanott 191. l.

[2] Report of the Chief Inspector of Factories and Workshops for 1893 (C. 7368. 1894-ből) 11., 12. l.

[3] Ugyanott 50 l. Lásd továbbá az Opinions on Overtime (London, 1894), melyet a nők munkásegyesületi ligája adott ki.

iránti óhajt jellegzi, ahol minden iparágnak és egy iparág minden szakaszának megvan a maga árszabálya, a szabványos nap tárgyában aránylagosan egyszerüség és egyformaság tapasztalható. Az utolsó hetven év alatt a szabványos nap iránt való kérelem a népies agitáció egymásután következő hullámai között minden iparágra nézve a munkaórák közös és egyforma leszállitásának alakjában került egyaránt felszinre. A lancashirei gyapotmunkások tizórás agitációja, amint láttuk, átragadt az épitőkre, gépészekre, szabókra és más mesteremberekre, és eredménye az volt, hogy 1830 és 1840 közt igen általánosan elfogadták a tiz órát szabványos munkanap gyanánt a nagyobb városokban. Hasonlóul a kilencórás mozgalom, amelyet a kőmivesek 1846-ban inditottak meg, az utolsó harminc év alatt, elterjedt az ipar egész területén, és az volt az eredmény, hogy 1871—74 körül csaknem általánosan elfogadtatott a kilenc óra, mint szabványos munkanap a mesteremberek, mechanikusok és gyármunkások részére és azon munkások részére is, akik ezen osztályoknak valamelyikével együtt dolgoztak. És talán lehet következtetni, hogy a mai napon ott állunk egy hasonló általános mozgalom első éveiben, melynek eredménye lesz a hasonló széleskörü elfogadása a nyolc órának, mint szabványos munkanapnak, a britt ipar minden ágazatában.[1]

[1] A munkaórák tárgyában az egymásután következő leszállitások nagyon tökéletlen módon adatnak elő. A tizennyolcadik század kezdetén a rendes munkanap Londonban a bent dolgozó iparágaknál, ugy látszik, reggeli 6-tól esti 9-ig tartott, mig a kint dolgozó munkások 6-kor vagy a sötétséggel hagyták el a munkát. Leirtuk a szabók kisérletét 1720-ban egy órával megröviditeni a napot és egy, a guildhalli és szabadalmi hivatali könyvtárban levő egy ritka munkából, mely 1747-ben nyomatott (A General Descripthon of All Trades névtelenül) látható, hogy a század közepén egynehány más iparág követte példájokat. A könyvkötők (1787) és a nyergesek (1793) egy további leszállitást kapnak tizenhárom órára, levonva az étkezési időket, és 1794-ben a könyvkötők megnyerték azt, amit ma 10½ órás nap-

nak mondanánk (12 óra levonva az étkezési időket). A mi véleményünk azt, hogy a jelen század kezdetén az volt Londonban a rendes munkanap az időszerint dolgozó minden képzett kézimunkás iparágban. 1834-ben, mindenesetre, a londoni épitő-iparok nyertek egy tiz órás napot és 1836-ban a londoni gépészek kapták meg ugyanazon leszállitást. Tiz év alatt ez általánossá vált a legtöbb nagy városban és elfogadtatott a szövőiparokra a hires 1847-i tiz órás törvényben. A kilenc-órás mozgalom a liverpooli kőmiveseknél kezdődött 1846-ban, de nem lett általánossá csak 1859—61 közt és teljes sikerre sem vezetett 1871-ig. Időközben a képzett munkások közt egy agitáció indult meg a szombati fél munkaszünet iránt. Az épitő iparosok kaptak egy „négy órai szombatot" némely városban 1847-ben, ami heti 58½ órát tett. 1861-ben ez Londonban „két órai szombatra", vagyis heti 56½ órává lett, amely berendezkedés az 1874-i törvényben elfogadtatott a szövőgyárakra. Amikor 1871-ben a kilenc órás napot megnyertek a gépészi és épitő iparok, az 11 órás formát vett magára, levonva belőle 1½ órát étkező időre, öt nap alatt, és 6 órát — levonva belőle fél órát a regelizésre szombaton, igy biztositván 54 órát egy-egy órai szombattal. 1890-ben a Tyne és Wear parton levő gépészi iparágak, teljesebb félnapi munkaszünetet óhajtva, kértek és megkaptak egy „tizenkét órai szombatot" (53 óra). A londoni épitőiparosok nagy általános megállapitása alkalmával a munkaóráknak 1892-ben, a hét megállapittatott 50, 47 és 44 órára az évszak szerint, az átlag lévén 48⅘ óra évszámra, és mindig biztositva a szombati fél munkaszünetet. Végül 1889 és 1897 közt több mint ötszáz gyártelepen látjuk a nyolc órás munkanap elfogadását, beleértve a kormány dockját és műhelyeit, majdnem minden helyhatósági gázgyárát és a londoni gépész és könyvkötőgyárak nagy részét, együtt egyes cégekkel az egész országban.

Ezen fokozatos leszállitás, alig szükséges mondani, csak a legelőhaladottabb kerületek utólagos szabványos óráira vonatkozik, és nem veszi számba sem a tulidő gyakorlatát, sem azt, hogy más kerületekben még hosszabb órák vannak használatban. Szabatos és megbizható statisztika hiányában afelől, hogy mily nagy tulidőt dolgoznak személyenként a különböző időkben, lehetetlen bármely meggyőző bizonyitékot adni az órák meghosszabbitására a rendszeres tulidő folytán, azon időben, amikor a kereslet ellanyhulása folytán kevesebb munkát kivánna a közönség. De ugyanazon irányzat látható magának a szabványos munkanap-

Itt végre látunk valami kommunisztikus-féle érzelmet a britt munkások közt. Az arisztokrata hajóesztergályos, mintakészitő vagy gyapotfonó, aki visszaborzadna attól az eszmétől, hogy a durva munkás vagy a női munkásnak van-e egyáltalán erkölcsi igénye oly magas szabványos munkabérre, mint neki, készségesen elfogadja a teljes egyenlőség elvét, amikor a munkaórák kérdésére kerül a sor. A magyarázat egyszerü. A bérmunkásvilág legmerevebb osztálykülönbségeinek is meg kell hajolniok a munkaórák kérdésében, a közös szabályzat feltétlen szükséges volta előtt. Ugyanazon gazdasági befolyások, amelyek lehetetlenné teszik a gyárban dolgozó minden szövőnek, hogy akkor menjen be és jöjjön ki, amikor neki tetszik, természetessé teszik, ha nem egyáltalában szükségessé, hogy a kezdő és munkát elhagyó órák ugyanazonosak legyenek, nemcsak a szövőkre nézve, de az ugyanazon helyiségben dolgozó munkások minden különböző osztályára nézve. És az utolsó harminc év ipari fejlődésének egy különös jellegévé vált, hogy egy ugyanazon helyiségbe jobban és jobban összehozza nemcsak egy ugyanazon iparág különböző osztályait, hanem a kész áruinak termelésére vonatkozó különböző segédipari munkásokat is. A vezető gépészeti és hajóépitő üzletekben, a Tyne, vagy a Clyde partján, vagy a vasuti társaságok nagy műhelyeiben — hogy csak egy párt tekintsünk a

nak felsorolt változásaiban is. Az 1871—72-iki rendkivülileg szorgos években a gépészeti munkaadók megegyeztek a munkásegyesületekkel, hogy a heti munka 54 órás lesz, és a Clyde parton csak 51 órás. Amikor 1878—79-ben a nagy ellanyhulás reánehezedett az iparra, és sokkal kevesebb gépész-munka volt elvégzendő, a munkaadók elhatározták, hogy „elérkezett az az idő . . . amikor e heverő órák, amelyek haszon nélkül eldobattak, visszaszerzendők az iparágnak és a nyereségnek, visszavévén őket a termelő munka szolgálatára". (Titkos körlevele a vasipari munkaadók egyesületenek, 1878, dec.) Ennélfogva általános kisérletet tettek arra hogy a heti óraszámot 57-ről 59-re emeljék fel. Hasonló kisérlet tétetett meg az épitőiparokban is. Az órák tárgyában ezen visszamenés részleteit lásd History of Trade Unionism, 331, 334 l.

sok példa közül — ugy találjuk, hogy száz különböző iparág munkásai dolgoznak ma egyetlen helyiségben, akiknek munkaórái csaknem szükségszerüleg ugyanazon gőzgép vagy ugyanazon gyárharang által vannak szabályozva.[1] Mindazon szabályozás tehát, amely a munkanap hosszára és beosztására vonatkozik, arra irányul, hogy a munkások minden osztályára nézve ugyanazonos legyen.

[1] Lásd az eljárások összefoglalására irányuló ezen áramlatot a versenyző iparnál., Economic Heresies of the London County Council: Sidney Webb (London, 1894), egy a British Association közgazdasági osztályában felolvasott értekezés 1894-ben.

VII. FEJEZET.

Közegészség és biztonság.

A modern ipar nagy telepein, ahol a kézimunkások nagy számai vannak összehalmozva, a bérszerződés hallgatagon sok más feltételt is magában foglal azokon kivül, amelyek a munkában töltendő idő és a fizetendő összeg mérvére vonatkoznak. A bérmunkás eladja munkaadójának nem csupán megfelelő izomerejét vagy műszaki képzettségét, de tényleg a munkanap ideje alatt egész lényét.[1] Egy túlzsufolt vagy rosszul szellőzött mühely tönkreteheti erejét; csatorna-gáz vagy mérges anyag aláaknázhatja egészségét; rosszul készitett berendezés vagy tökéletlen gépezet megcsonkithatja vagy épen megrövidítheti napjait; durvitó környezet nyerssé teheti életét és tönkre teheti jellemét; — mégis, amikor elfogadja az alkalmazást, hallgatólag beleegyezik abba, hogy nem törődik, ha bármiféle gépezet van ott, bármiféle anyagot használ, bármiféle légkört sziv be, és el kell türnie, akármifélét lát, hall vagy szagol, ami csak van a munkaadó műhelyében, még akkor is, ha az veszedelmes egészségére vagy biztonságára.

Mindezen kérdésekre nézve az egyéni alku szót sem vesztegethet. A legeszesebb munkaadó is lehetetlennek ta-

[1] Egyáltalán nem érdekli a tégla eladóját, hogy azok egy palota vagy egy csatorna épitésére fognak használtatni; de nagy mértékben érdekli azt, aki munkáját adja el, aki magára vállal egy adott nehézségü munkát elvégezni, ha vajjon az a hely, ahol azt

lálná külön-külön alkudni minden egyes munkással a műhely hőmérséklete vagy a szellőző-készülék használata, a gépezet elkészitése vagy az egészségügyi berendezés létesitése felett: nem tehet semmi különös egyezséget vagy engedményt egy sorvadásos szövőnek azon gőz mennyisége tárgyában, amelyet beereszt a szövő-helyiségbe, vagy nem adhat különös feltételeket egy óvatos bányásznak a kalitka épitése vagy azon kötél vastagsága tárgyában, amelytől függ annak élete. Ezen feltételek szükségképen ugyanazonosak minden érdekelt munkásra nézve. A kérdés ennélfogva nem az, hogy szükséges-e valamely közönséges rendszabály, egyes munkások különös igényének kizárásával, hanem az, hogy az ily közrendszabály ki által és kiknek érdekében álapitandó meg.[1]

A munkásegyesületeknek követelése biztos, egészséges és kényelmes munkaviszonyok iránt, ugy látszik, csak 1840 körültől kezdődik, és alig mondható, hogy a munkásegyesületi politikának kiegészitő része lett volna ugy 1871 körülig.[2] Ezen hosszantartó közöny a baleset és betegség kockázatai

neki el kell végezni, egészséges-e és kellemes-e, és vajjon az ő munkástársai olyanok-e, akikkel szeret együtt dolgozni, vagy nem". Principles of Economics: Professor A. Marshall (London, 1895), 3-ik kiadás, 646 l.

[1] Az egyes munkás „ép ugy nem szállhat perbe nem szellőztetett és méreggel telt gyárának rossz levegőjével, mint ahogy nem szállhat perbe a nagy kerékkel, mely alól forog." (The Wages Question: Francis A. Walker, New-York, 1876, London, 1891, 359 l.). „Ahol egy nagy csomó ember van alkalmazva egy gyárban . . . mindnek alkalmazkodni kell a többség óhajához, vagy a munkaadók akaratához, vagy az iparág szokásához". The State in Relation to Labour: W. Stanley Jevons (London, 18887), 65 l.

[2] A kőszénbányászok azonban a bánya veszélyei ellen folyvást kérelmeznek oltalmat. Oly régen, mint 1662-ben, azt mondják, hogy Northumberlandból és Durhamból 2000 bányász kérelmet készitett a királyhoz, kérve, más dolgok közt, hogy a bányatulajdonosok kötelezttessenek jobb szellőztetéssel látni el a bányákat. A kormány már 1676-ban, Lord North személyében, javasolta, hogy egy második kijáró is legyen mindig. (The Miners of Northumberland and Durham: Richard Fynes, Blyth, 1873). Hasonló óhajokat fe-

iránt, alig szükséges emlékeztetni reá az olvasót, közös volt minden osztálylyal. Addig, amig a betegség és balesetek ugy tekintettek, mint „Isten látogatásai", amelyet imádkozással és böjtöléssel kell elháritani, hatásos egészségi szabályzatok nem voltak várhatók sem a munkások egyesületeitől, sem a parlamenttől magától.[1] És mig a theológus a munkás rossz egészségét az isten tényének tulajdonitotta, a közgazda arról biztositotta őt, hogy az egészség vagy élet minden rendkivüli kozkáztatása, mint minden más rendkivüli baj, kikerülhetlenül magával hozza neki a kielégitő kárpótlást a magasabb munkabérek formájában. Ennélfogva ugy találjuk. hogy az 1700 és 1840 közti időkből azon aránylag kevés esetben, amikor a munkásegyesületek bármily panaszt emeltek veszélyes vagy egészségtelen munkaviszonyok ellen, a panaszt azon gondolat nélkül emelték, hogy oly szabályzatot létesitsenek, melyek meggátoljanak ily viszonyokat jövőre, hanem pusztán, mint érveket rövidebb órák, vagy magasabb munkabérek elérése mellett.[2] Nem szükséges követni a betegségek

jeztek ki a bányászok legelső egyesületei 1809 és 1825-ben, és oly röpiratokban, mint A Voice from the Coalmines, or a Plain Statement of the grievances of the pitmen of the Tyne and Wear (South Shields, 1825) és An earnest address and urgent appeal to the people of England on behalf of the oppressed and suffering pitmen of the Counties of Northumberland and Durham (Newcastle, 1831). Egy más iparágnál sem találunk bármely kérelemnek is nyomát 1840-ig egészségesebb munkaviszonyok iránt, (megkülönböztetve a magasabb bérek vagy rövidebb óráktól). Sem az 1824, 1825 és 1838-ki parlamenti vizsgálatokban, sem a gyártörvények, szegénytörvények vagy városok egészségügye tárgyában kiküldött biztosok számos vizsgálatában sem találunk semmi bizonyitékot arra, hogy azon időbeli munkások sürgették volna a munka egészségesebb feltételeit.

[1] A közegészségügy tárgyában a törvényhozás csak 1840 körül kezdődik; lásd Glen: History of the Law relating to Public Health, 10-ik kiadás (London, 1888). Az első általános közegészségi törvény csak 1848-ban jött létre.

[2] Igy, mikor 1752-ben a londoni szabósegédek társasága panaszkodott, hogy dolgozni kellettvén hat órától reggel esti nyolcig,

theológiai magyarázatának teljes eltünését a tudomány haladása folytán. Nagyobb érdekü a gazdasági tanulmányozó előtt a munkásegyesületek közt azon felfogás megerősödése, hogy „a természetes erők szabad fejlődése" által létrejött egészségtelen viszonyokért való kárpótlás teljesen eltérő jelleggü attól, mint amit Adam Smith és utódai jövendöltek. Az értelmes munkásegyesületi tisztviselő előtt folytonosan szembeszökőbb lesz, hogy a munkaviszonyok rossz voltából eredő kárpótló hatás nem a magasabb munkabérek formáját öltötte magára, melyet a munkaadó fizet, hanem a munkások közt egy alacsonyabb foku jellemét. Amikor a biztonság, egészség és kényelem feltételei egy iparágban alája esnek más foglalkozások szinvonalának, a munkásegyesületi hivatalnok aztán nem találta ugy, hogy az ő tagjai magasabb béreket kapnak.[1] Ami történt, az volt, hogy az ő munkásai

„ülvén ennyi órán keresztül ily helyzetben, csaknem hétrét a műhelyben, lábaikat magok alatt tartva, és annyit erőltetve szemeiket gyertyavilágnál, lelkök kimerül, a természet elbágyad és egészségök és látások hamar meg van támadva", minden, amit kértek, egy 6 pennyre terjedő heti bérjavitás volt. (The Tailoring Trade: F. W. Galton, London, 1896, 53 l.; kiadva a London School of Economics and Political Science által). És amikor 1777-ben, a messze látó és megfigyelő Justus Möser meghatva azon az egészségre okozott káron, amelyet okoztak azon viszonyok, amelyek közt kellett dolgozni a segédeknek és a munkásoknak, semmi olyan, ami gyári törvényhozás természetü lett volna, nem jutott eszébe; az ő orvoslása egy oly müszaki intézet fölállitása volt, amely a segédmunkásságot egyáltalában feleslegessé tette volna. „Nincs-e szüksége a mesteremberekneк egy ily intézetre?" a „Patriotische Phantasien"-ben (Berlin, 1858), III. köt., 135 l.

[1] Tovább, mint egy századig a gazdasági kézikönyvek egyszerüen lemásolták Adam Smith hires felsorolását a munkabérek különböző voltának okairól anélkül, hogy az ipari élet tényeit bármily módon megvizsgálták volna. „Alig van egy szemernyi igazság is — irta Fleeming Jenkin felfrissitő eredetiséggel 1870-ben — abban az állitásban, hogy a munkások bérei arányban állanának munkájok (nem) kellemes voltával. Ellenkezőleg, minden kellemetlen munka közömbös emberek által nyomorult bérért vállaltatik

egyelőre gyengébb szervezetü, rosszabb jellemü és szabálytalanabb szokásu munkásokká lettek. És ezen eredmény nem teljesen, sőt még csak nem is főleg azáltal jött létre, hogy tisztességes emberek nem akartak oly iparágakba belépni, ahol az élet, egészség és jellem kockázatai rendkivül nagyok voltak. Mert a munkások nagy tömegét nézve, a különös iparágakból élő vidékeken, tényleg nincs választás a foglalkozásra, és ennélfogva az egyesült királyság nagy részében a fizikai elgyengülés és erkölcsi romlás jónak és rossznak egyaránt végzete volt. Még azon ritka esetekben is, ahol rendkivülileg erős egyesületek kaptak tagjaik részére valami határozott kárpótlást az egészség és élet kockázatáért, a gondolkodóbb munkások kénytelenek voltak belátni, hogy a külön fizetés nem valódi egyenérték az időelőtt megröviditett életért, a betegség által tönkre tett szervezetért, vagy az eldurvitó környezet által lesülyedt jellemért.

Igy, a mai munkásegyleti világban, nincs egy kérdés sem, amelyen a mindenféle vélemény árnyalata és mindenféle váltakozó foglalkozásu munkás annyira egyetértő legyen és annyira készen volna együttes eljárásra, mint a balesetek meggátlása és egészséges munkahelyek biztositása. Nem akarjuk elszámolni, vagy akárcsak bármely részletben összeszedni azon különböző szabályzatokat, amelyekre törekedtek a munkásegyesületek az élet, egészség és jólérzés biztositására minden tagjaik részére. Ezek természetesen különbözők iparágról-iparágra az iparág műszaki munkái és részleges sérelmeinek megfelelő módon. Néha a balesetek meggátlása az, amire törekedtek. Igy a kazánkovácsok egyesült társasága egy részletezett egyezményben a hajójavitók egyesült királysági szövetségével, megállapitotta a következő szakaszt: „A munkaadók magokra vállalják, hogy mielőtt munkások állittatnának be a dologba (kijavitani a nagy tartányhajókat tömeges petróleum szállitására, amelyekben ve-

el . . . *„A legjobban fizetett (egyuttal) a legkellemesebb élet"*. „Graphic Representation of the Laws of Supply and Demand", Fleeming Jenkin; a Recess Studies-ban (London, 1870), 182 l.

szedelmes gáz gyülemlik fel), előbb mindennap egy szakértő bizonyitványát szerzik be az iránt, hogy a tartány teljesen biztos. Az ilyen bizonyitványt valami feltünő helyre kell kiszegezni."[1] Számtalan más szabályzat követeli a munkások egészségére veszedelmes körülmények eltávolitását. Igy, a „kemencések (fazekasok) különböző munkásegyesületei egy egész nemzedéken át tiltakoztak az ellen, hogy kénytelenek legyenek kiüriteni a kemencéket, mielőtt ezek kihülni engedtettek volna, azon kifejezett alapon, hogy ezen szükségtelen kitétel egy 170 és 210 Fahrenheit fok közt váltakozó hőmérsékletnek komolyan ártalmas az egészségre. Több strike ütött ki kizárólag ezen kérdés felett és a staffordshirei fazekasok egyletének van egy szabályzata, mely megengedi minden oly tagnak segélyezését, aki azért bocsáttatott el, mert nem akart dolgozni oly hőségben, mely magasabb, mint 120 fok.[2] A tényleges gyapotszövők északi megyei egyesült társasága ismételve visszavonta tagjait oly szövő fészerekből, amelyekbe a munkaadók állandóan egy szükségtelenül nagymennyiségü gőzt bocsátottak be, és sikerült is nekik 1889-ben egy különös törvényt nyerni, amely megszabja a maximum korlátot, ameddig e gyakorlat megengedhető.[3] A munkaadók gondat-

[1] Payment for repairs on oil vessels: Agreement between the Ship Repairers' Federation of the United Kingdom and the United Society of Boilermakers, aláirva Newcastle-ben, 1894 jan. 12-én. Hasonló egységet kötöttek a gépészek egyesült társasága (a tyneparti kerületből) a szövetséggel (1894, szeptember 14) és a (Newport és Cardiffei kerület) a gépészek és hajóépitők munkaadóinak egyesületével 1895 márc. 21-én — és más tengeri kikötőkben.

[2] A hivatalnokok által nekünk adott fölvilágositás; lásd továbbá Dr. J. T. Arlidge: The Pottery Manufacture in its Sanitary Aspects (London, 1892), 17. l.

[3] A munka tárgyában ülésezett királyi bizottság; tanuskodás Group C; the Cotton Cloth Factories Act, 1889 (52 et 53 Vict. c. 62), módositva az 1891 és 1895-iki gyári törvényekkel. Lásd ezen törvényhozás ezedményei felől az érdekes vizsgálatot egy belügyi szakértő bizottság által. Report of a Committee appointed to inquire into the working of the Cotton Cloth Factories Act 1889 (C. 8348) 1897.

lansága azon helyek egészségügyi állapotára nézve, amelyekben kell bérmunkásaiknak dolgozni, sok erős küzdelemre adott okot. Talán a legismertebb, és együttesen a legjellegzetesebb példa a glasgowi szabóké. Egész már 1854-ben ugy találjuk, hogy az egyesület elhatározta, miszerint oly tagjai, akik egy bizonyos hirhedt földalatti pincében dolgoznak, hagyják ott a munkát, elvégezve a megkezdettet, mig csak jobb műhelyt nem kapnak."[1] A következő évben kisérlet tétetett arra, hogy a földalatti helyiségekben minden munka eltiltassék. A közgyülés elhatározta, „Hogy azon munkaadók, kiknek pinceműhelyeik vannak, most felszólittassanak, miképp megfelelő műhelyekről gondoskodjanak, különben a munkások kötelezve lesznek otthagyni a munkát mindazon műhelyben, amely nincs a föld felett."[2] A következő évek alatt, ezen erélyes szabósegédek működésbe hozták a munkásegyletek minden módszerét, hogy céljokat elérjék. A kölcsönös biztositást nagy mértékben igénybe vették, mert minden tagnak, aki a földalatti műhelyt otthagyta, heti négy shilling külön segélyt adtak a rendes munkánkivüli segélyen kivül. Ez a jobbfajta munkaadókat arra birta, hogy a közös alkut kezdjék meg, gondoskodjanak arravalóbb munkahelyiségekről munkásaik részére, sőt még arra is, hogy azokat a munkásegyesületi tisztviselők előzetes megbirálása alá helyezzék. De sem a kölcsönös biztositás, sem a közös alku nem volt képes ezt a bajt orvosolni a legrosszabb munkaadóknál. Az egyesület akkor a törvényhez fordult. Egy befolyásos emberektől aláirt emlékirat adatott be a városi tanácshoz, abból a célból, hogy hozzon egy szabályzatot, mely eltiltsa egyáltalában a földalatti műhelyek használatát, és ámbár, ugy látszik, hogy ezen kérelem nem teljesittetett is, a közegészségi törvény növekvő szigorusága némi mértékben megfelelt a kivánt célnak.[3]

[1] Kézirati jegyzőkönyvei a glasgowi szabók társaságának. 1854 április.

[2] Ugyanott 1855 január.

[3] Report on Trade Societies and Strikes: National Association for the Promotion of Social Science, 1860, 280 l., ahol hibá-

De a biztonság és egészség nem az egyedüli követelmények. Sok iparág köteles megtartani egy egész sor oly szabályzatot, mely a munkásoknak csupán jóllétét és kényelmét van hivatva biztositani. Azon számos munkaszabályzatban, amely rendezi a különböző városokban az épitőiparokat, a munkásegyesületek rendesen követelik egy oly szakasz felvételét, amely kötelezi a munkaadót egy száraz és kényelmes helyről gondoskodni, ahol a munkások étkezzenek, elzárhassák biztonságban szerszámaikat és fedél alatt pihenhessenek az eső viharai alatt.[1]

Nem lesz szükséges további példákat hozni fel. A törvényben megállapitott hosszu és részletes szabály, amely ma szabályozza a munkát a gyárban és a műhelyben, a sütőházban és a nyomdában, a tengeren és a bányák mély-

san állitják azt, hogy a két szakasz tényleg felvétetett egy helyi törvénybe. Nem tudunk találni ilyen intézkedést, és a földalatti műhelyek, ha megfelelően vannak szellőztetve, még mindig meg vannak engedve a törvény által. De a földalatti helyiségeknek lakóhelyekül való felhasználása van korlátozva a közegészségügyi törvények, továbbá az 1895-iki gyár-törvény 27. szakasza által, mely eltiltja az ily helyiségeknek felhasználását pékmühelyekül, hogyha azok nem használtattak tényleg ilyenekül 1896 január 1-jén.

[1] Igy, hogy csak négy példát emlitsünk fel a mi több százra menő gyüjteményünkből, a londoni kőfaragók már 1876-ban arra törekedtek, „hogy az időjárástól való védekezés és az időveszteség meggátlása céljából a házon kivül dolgozó minden kőfaragó láttassék el tarpaulinnal vagy más megfelelő takaróval"; a londoni járdakészitők kikötik (1892-ben), hogy „a munkaadók gondoskodjanak, ahol lehetséges és észszerü, megfelelő helyről, ahol a munkások a munka mellett költhessék el ebédjeiket, és *egy munkásról, aki segitsen azt elkésziteni*"; a nottinghami téglarakók követelik (1893), „hogy legyen egy bezárt helyiségről gondoskodva, ahova a munkások betehetik étkeiket és elzárhtják biztonságban szerszámaikat"; és a portsmouthi kömivesek (1893) követelik, „hogy arra való raktárak és étkezőhelyek épittessenek minden vállalatnál, ahol szükséges". Mindezen mukkásszabályzatok, emlékezni kell reá, formailag el vannak fogadva és aláirva a munkaadók és a munkás-egyesületek képviselői részéről.

ségén, maga is nagy részben azon, a munkások egészsége, élete vagy jóléte megvédésére alkotott közös szabályzatokból készült, amelyeket a munkásegyesületek sürgettek, és amelyek később ajánlatosak voltak a parlament belátása előtt. És az ezen osztályhoz tartozó munkásegyesületi szabályzatok, akár a közös alku, akár a törvényi becikkelyezés rendszerével vitettek keresztül, folytonosan szaporodnak számban és változatosságban. A munkaszabályzatok vagy a munkaadókkal létrejött bármely közös megállapodásnak minden átvizsgálása uj megállapodásokra volt alkalom. A munkásegyesületi kongresszus minden gyülése tanuja annak, hogy ily irányu uj javaslatok formailag is elfogadtattak a többi iparágak képviselői által. Aligha mulik el a parlament egy ülésszaka is anélkül, hogy a munkások egyik vagy másik osztályának egészsége vagy biztonságának megvédésére szolgáló uj közszabályzatok ne adatnának hozzá általános közmegegyezség mellett, a mi munkatörvényeinkhez.[1]

A munkásegyesületi mozgalom ezen oldalának gyors kifejlődését mi annak tulajdonitjuk, hogy a munkásegyesületek vezetői reájöttek, hogy ez az irány talál legkevesebb ellentállásra. A középosztályu közvélemény, amely még nem értette meg a szabványos munkabér közös szabályzatát és erős ellenszenvvel bir a szabványos munkanap megállapitása ellen, szivesen vesz minden javaslatot a balesetek meggátlására vagy a műhelyek egészséges voltának javitására. Az a gyorsaság, amivel ellátták ezen óhajokat a tőkés parlamentek, meglepetésszámba jöttek a munkásegyesületi tisztviselőknek. A londoni keletvégi kiszipolyozott szabósegédnek az a tény, hogy ő egy túlzsufolt műhelyben volt kénytelen dolgozni, kevésbbé látszott ártalmasnak lenni a saját egészségére, semmint a napi munka túlságos órái, amelyet reá-

[1] Tiz év alatt, 1887-től 1869-ig, nem kevesebb mint tizenhárom külön törvény hozatott a munka feltételeire nézve a gyárakban, műhelyekben, bányákban, üzletekben vagy vasutakon, számos általános közegészségügyi törvényen kivül.

szoritottak. Egy londoni édességgyárban dolgozó leányok még mindig nem tudják felfogni, hogy miért szoritja a kormány az ő munkaadójokat arra, hogy drága egészségügyi berendezésekkel lássa el őket, amikor mégis megengedi neki, hogy oly munkabéreket fizessen, amelyek teljesen elégtelenek egészségök fenmaradását biztositani. Nem lehet égetőbb fontosságu a közönségre nézve az egészségügyi kényelemről gondoskodni, mint az egészséges élet és polgári léterő alapvető kellékeit biztositani. Sőt a közszabályzat egyik része ép oly ellentétes a vállalkozási szabadsággal, mint a másik. A közegészség és biztonság tekintetében a törvény nem habozott léket ütni a britt ipar kényes gépezetébe, egy, az összes gyárakra egyaránt kötelező munkaszabályzatok alakjában. Akár uj egy gyár, akár régi, akár nagy vagy kicsiny, akár egy gyárváros túlzsufolt iszapjában, akár egy vidéki hely szellős fensikján van elhelyezve, akár ad tulajdonosának óriás nyereséget, akár veszteségre dolgozik tényleg, a közönség megköveteli egyenlő szabályok megtartását a köbtartalomra, a szellőzésre, az étkezési időkre, a tisztogatási szünetekre, a tüz ellen való kijárásokra, az ajtóknak kifelé nyitására, a gépezet elzárására, a nedvesség és hőmérséklet fokaira, a viz ellátására, a csatornázásra és egészségügyi berendezésekre nézve mindkét nem részére külön. Hasztalanul mutatnak a képviselőház előtt az iparosok arra, hogy ezen követelmények époly valódi és terhes megnövelését eredményezik az ő termelési költségeiknek, mint a munkaórák megröviditése, és hogy a gyárfelügyelő követelése egy szellőztető-készülék és egy további egészségügyi berendezés létesitése iránt esetleg arra vezethet, hogy a legrégibb és legkevésbbé jövedelmező gyárak is tényleg becsukatnak.

Nem könnyü megfelelő magyarázatot találni ezen felfogásra. Azt hisszük, hogy némileg hozzájárul ehhez a ragályos betegségektől való általános félelem, amit a rendes középosztályu ember inkább a túlzsufoltság és hiányos egészségügyi berendezésnek hajlandó tulajdonitani, mint a hiányos étkezés vagy kimerült munkaerőnek. A ragálytól való ezen félelemmel együttjár a valódi részvét a szenve-

dőkkel, a rossz egészség és baleset közös csapás lévén gazdaggal és szegénynyel. Talán több tulajdonitandó azon félig öntudatos beismerésnek, hogy legalább az egészségügy és biztonság tekintetében a munkásegyesületi felfogást igazolták a tények, és hogy nem vezet célhoz, ha az egyes munkás alkudozik munkájának ilyszerü feltételeiről. És egy más tényező is hozzájárul a megállapodáshoz. Még mindig van bizonyos kétkedés afelett, vajjon a bérmunkás képes e okosan elkölteni sokkal nagyobb munkabéreket, mint amelyek testét összetartják lelkével, vagy okosan felhasználni bármely nagyobb pihenést, mint ami szükséges alvására.[1] A szellőztető-készülékek és kerékelzárók, meszelés és árnyékszékek nem költhetők el italra s nem tékozolhatók el fogadásokon. Ezen gazdasági felfogással össze van forrva még némi finom eleme a puritanismusnak is — a fényüző osztály ezen csodás ascetizmusának, — amely jobban szereti azt adni a szegénynek, „ami jó nekiek", semmint azt, ami nekik tényleges gyönyört okozzon.

A közvélemény ezen állapotban lévén, és a képviselőház kész lévén jó szemmel nézni az egészségügyi törvényhozást, azt képzelhetnők, hogy az egészség és biztonság biztositására szükséges közszabályok rendszeresen alkalmaztattak minden iparnál. Ez azonban nem a britt rendszer csinálni valamit. Sem a belügyi hivatal állandó hivatalnokai, sem még magok a kabinetminiszterek sem álmodják sohasem,

[1] A vasipari munkaadók egyesületének — egy szervezet, amelyben benne voltak a brittipar vezető emberei — 1878-ban ugy tetszett, hogy a bérek leszállitása és az órák meghosszabbitása tényleges gazdasági előny a közönségre. „Ugy tetszett a munkaadóknak — mondta a titkos körlevél, mely a hosszabb munkaórákra visszatérést és a fizetési mérvek általános leszállitását javallotta — hogy az az idő elérkezett, amikor a felesleges munkabérek, amelyek nem termelő fogyasztásban tékozoltattak el, megröviditendők, és amikor a pihenő órák, amelyek haszon nélkül futottak el, az iparnak és haszonnak visszakövetelendők, ujra termelő munkába tereltetvén vissza". History of Trade Unionism, 331. l.

hogy kötelességöknek tartsák oly bajok felfedezését és orvoslását, amelyek nem hozattak formailag is tudomásokra, sem pedig azt, hogy önként kezdeményezzenek oly orvosló eljárásokat, amelyeket külső agitáció nem sürgetett állandóan. A képviselőház maga még nem nőtt ki teljesen a maga hagyományos törvényszékszerü felfogásából, amely szerint felpereseknek kell hozni a kérvényeket, ha azt akarják, hogy sérelmeik orvosoltassanak, és hogy bizonyos meghatározott formákban kell bejelenteni esetöket, ha csak nem akarják azt a büntetést, hogy bármily nagy legyen is a sérelem, sok éven át tudomást se vegyen róla. Az eredmény az, hogy a törvénykönyvbe az egyes iparágakban az egészség és biztonság biztosítására szükséges közszabályzatok nem aszerint vétetnek fel, amilyen sürgős a szükség vagy végletekig menő a baj, hanem azon nyomás erejének megfelelőleg, amelyet kivülről gyakorolnak. Sok egyes esetben ez a nyomás emberbarátoktól jő. Ily agitáció, amely 1840-ben a kémények tisztogatásánál a felmászó fiuk eltiltására vezetett,[1] valamint a gyermekek alkalmazásáénak a szinházakban (1889) erejét

[1] Hatvan évnél további agitáció volt szükséges ezen reform keresztülvitelére. 1817-ben egy választott bizottság kifejtette a veszélyeket, amelynek a felmászó fiu ki volt téve. Törvény hozatott 1834-ben, amikor tiz év alatti fiuk dolgoztatása eltiltatott, és mikor büntető sérelemmé tétetett, ha a mester gyermeket küld fel a kéménybe, mikor az kigyult. Ezért aztán a biztositótársaságok ezen törvény ellen kérelmeztek. 1840-ben a kéményseprő segédek minimális kora tizenhatra emeltetett, és a törvénybe felvétetett formai eltiltása annak, hogy ők kényszerittessenek a kéménybe felmászni. Ez nagyrészben hatástalanul maradt, mig 1864-ben a kéményseprők szabályozásáról szóló törvény bezárással és kényszermunkával büntetett minden mestert, aki egy fiut a kéménybe küldött fel. Az egy időben nem ritka esetek közül az utolsó, hogy egy fiu a kéményben halt meg, 1875-ben fordult elő, amikor egy uj törvény hozatott, emelve a törvény kényszerítő erejét. Az ezen védelmező törvényhozásban eszközölt haladás általános áttekintésére nézve lásd The Queen's Reign for Children: W. Clarke Hall (London, 1897).

azon ügyességből meritette, amelylyel hozzá tudtak férni elő-mozditói a középosztály érzelmeihez. Hasonló ügyes kezelés magyarázza meg Mr. Plimsoll sikerét 1876-ban a kereskedelmi hajózási törvények kiterjesztésénél, bár ezen alkalommal a szervezett munkásegyesületek politikai befolyása erőteljesen közbeszólott.[1] A bányaszabályozási törvényekbe felvett védő rendszabályokat azonban 1843 óta a kőszénbányászok vezetői magok kezdeményezték, ámbár a bányászegyesületek közvetlen befolyását az általános közrészvét segitette elő. De a gyapotmunkások által kivivott közszabályzatok azok, ahol látjuk a munkásegyesületi nyomás legszembeszökőbb eredményét. A gyártörvények, amelyeket Mr. Oastler és Lord Shaftesbury az ő segitségökkel volt képes keresztülvinni 1833 és 1847 közt, főleg a munkaórák korlátozására voltak irányitva. 1870 óta azonban a gyapothivatalnokok eszes és kitartó volta iparágok törvényi szabályozásának területét nagyban kiterjesztette. A törvény aprólékos és részletes intézkedései a tisztitási szünetek, a gépezettől való védelem, a gyárak szellőztetése, a motollák állandó és mozgó részei közt levő tér pontos megállapitása, a szövősátorban a hőmérséklet és a nedvesség fokának szabályozása tárgyában sokkal messzebb mennek, mint amennyit tett valaha a parlament a munka feltételének közös szabályozása érdekében a gyárakban és minden más iparág műhelyeiben.[2] Más

[1] History of Trade Unionism, 356. l.

[2] Ez annál szembeötlőbb, mert a gyapotipar oly ipar, amelyben a jövedelem mérve már régóta állandóan hanyatlik, és sok tekintélyes ember állitása szerint, most már csaknem megszünt. A külföldi verseny is, bevallottan éles és növekvő. Más oldalról a nagyban való ruházkodó-ipar a jelen nemzedék alatt nagy lépésekben terjeszkedett és köztudomás szerint óriási vagyonokat hozott létre. És mégis, mig a gyapotmunkások, folyton képesek a parlamenttől egyik előnyt a másik után csikarni ki munkaadóik rovására, azon szerencsétlen férfiak és nők, akik a nagyban ruhakészitőknél dolgoznak, akiknek jajgatása tisztára hozatott a Lordok házának bizottsága által a kiszipolyozó rendszer tárgyában

oldalról azon őszinte közrészvét a szerencsétlen lánc- és szegmunkással a fekete vidéken, a londoni szőrmemunkás és gyufagyártóval, a mosónővel vagy a dockmunkással, semmi más eredményre nem vezetett, mint egy teljesen csalódó jellegü eltakaró törvényhozására.[1] A tapasztalat igazolja tényleg, hogy a közönséges rokonszenvezés a munkások óhajával, hogy a munka biztos és egészséges feltételeit közös szabályzat utján biztositsák, csak akkor vezet hatályos törvényhozásra, hogy ha a bajok, amellett hogy szépen és állandóan szeme elébe állittatnak a képviselőháznak, oly reformjavaslatokkal együtt terjesztetnek be, amelyek minden műszaki részleteikben tapasztalt szakértők által vannak kidolgozva. Hogy tisztára kifejtsük, azon gyári törvényhozás, amelyen az egyes iparágak eltértek, az utolsó husz év alatt, szigoruságban és hatályosságban nem a munkások nyomora vagy a vállalkozás hasznos voltának mértékében voltak eltérők, hanem csaknem pontosan azon pénzösszeg arányában, amelyet az egyes testületek a hivatalos és törvénytudói támogatásra költöttek el.

Eddigelé csak oly különös szabályzatos eszközeire gondoltunk az egészség vagy biztonság előmozditásának, amelyeket a gyakorlat mutatott szükségeseknek a baleset vagy betegség meggátlására. Egy irányban azonban a munkásegyesületek eltértek politikájok ezen általános irányától és keresték a biztonságot abban is, hogy követelték a munkaadótól nemcsak a baj megelőzésére való tényleges gondoskodást, hanem azt a kötelezettséget is, hogy kártalanitást

1888-tól 1890-ig, még mindig ki vannak zárva a gyárfelügyelő védelméből. Lásd „The Lords' Report on the Sweating System": Beatrice Potter, Nineteenth Century, 1890 junius; és a Fabian Tract No. 50, Sweating: its Cause and Remedy (London, 1893).

[1] Arról, hogy 1895-iki gyártörvényben mily haszontalan volt a mosónői szakasz, lásd a „Law and the Laundries" cim alatt a Nineteenth Century 1896 decemberi füzetében a női munkások nemzeti egyesületének albizottsága által közzétett cikket.

fizessen érte, ha az bekövetkezik. Ez vezet bennünket át azon hosszu és keserü küzdelemre, mely a munkaadók szavatossága körül folyt, amelyben az utolsó husz év alatt mind a munkások, mind a politikusok gyakran kimeritették érveiket. Hogy ezen vita változó vonásait megérthessük, némileg részletesen meg kell vizsgálnunk mind történetét, mind különböző szempontjait.[1]

Az angol köztörvény szerint egy személy szavatos nemcsak a maga hanyagsága, hanem szolgájáért is, ha az ezen

[1] Ezen nehéz tárgy legjobb tárgyalása azon belügyi emlékirat, amely a munka-bizottság CLIX. függelékeképen nyomatott ki Blue Book, C. 7063. III. A (1894. 363, 384), és a magyarázások Sir F. Pollocktól ugyanazon kötetben (CLVIII. toldalék 346—348. l.) együtt Mr. A. Birell: Four Lectures on the Law of Employers' Liability at Home and Abroad (London, 1897). Az 1887-iki választott bizottság jelentése és bizonyitékai (H. C. No. 285. 1887) szintén fontosak. A törvény részletesebb és technikus méltatására lásd: Employers and Employed, W. C. Spens R. F. Youngner (London, 1887) vagy Duty and Liability of Employers: W. H. Roberts és G. H. Wallace (London, 1885). A munkásegyesületi felfogás jól van részletezve egy röpiratban, Employers' Liability: „Past and Prospective Legislation, with Special Reference to Contracting-Out", Edmond Brown (London, 1896). Ezt ügyesen megbirálták a Daily Chronicle röpiratában: The Workers' Tragedy (London, 1897). Egy másik szempontra nézve lásd Mr. Chamberlain cikkét a Nineteenth Century-ban, 1892 november, és az ő beszédeit a parlamentben 1897 május és juliusán; Miners' Thrift and Employers' Liability: G. L. Campbell (Wigan, 1891), és Employers' Liability: What it Ought to Be: Henry W. Wolff (London, 1897). A francia kormány kimerítő jelentése a „Comission de Travail" részéről 1892-ből, teljes felvilágositást ad a szárazföldi törvényhozásról, amelyre nézve lásd az ipari balesetek tárgyában ülésezett nemzetközi kongresszusok érdekes tárgyalásait Páris 1889, Bern 1891, Milano, 1894, Brüsszel 1897; Dr. T. Bödiker: Die Arbeiterversicherung in den europäischen Staaten (Leipzig, 1895) és a Musée Social I. kötete Series B. közölt részletes biografiát (Páris, 1896).

minőségében jár el. Nem látszik ki, hogy ezen törvényt a régi időkben, a munkások felhasználták volna munkaadóik ellen. Valószinüleg egyik sem gondolt ily lázadó eljárásra sem, — de 1837-ben egy per (Priestley contra Fowler) indittatott meg egy mészáros ellen egyik segéde részéről kárpótlást kapni a szekér túlterheltségéből származott sérelmekért. Bebizonyult, hogy a túlterhelés egy másik szolga hanyagságából eredt. Ezen az alapon a birák kimondták, hogy a sérelmet szenvedett szolga nem kaphat kárpótlást a közös munkaadótól. Ezt a döntvényt most több tudós törvénytudó ugy tartja, hogy rossz döntés volt,[1] de akár rossz volt, akár jó, ez alapitotta meg azt a megkülönböztetést, amely azóta mindig megtétetett az idegenek közt, akikkel szemben a munkaadó felelős szolgáinak hanyagsága miatt, és a szolgák közt magok közt. A törvénytudók ugy magyarázták ezt, hogy a munkásokról azt kell feltételezni, mikép hallgatólagosan magokra vették, mint a hivatásokkal járó kockázat egy részét, munkástársaik lehetséges hanyagságát, akiknek tényeiért ennélfogva a közös munkaadó nem volt méltányosan szavatosnak tartható.

A kézimunkás előtt ezen megkülönböztetés, amelyért Lord Abinger volt főleg felelős, ugy tünt fel, mint az osztály-törvényhozásnak egy eltürhetetlen része. A munkás, akit kötelessége tényleges teljesitése közben sértenek meg, legalább is oly méltó tárgya a kártalanitásnak, mint a véletlenül arra járó. A kivétel azonfelül a legnagyobb munkaadóknak még saját hanyagságából folyó minden valódi felelősségét is megsemmisitette. A bányákban és vasutakon, és a

[1]) Sir Frederick Pollock megjegyzi a már idézett emlékiratban: „Azt gondolom, hogy az amerikai és angol törvényszékek vezérelve, (mert az amerikai épen olyan, mint az angol) rosz törvénykezés és rosz politika. A helyes eljárás itéletem szerint az lett volna, hogy a respondeat superior vezérelve által kifejezett szabály, bármi legyen is eredete vagy magyarázata, általános . . . olyan elv, mint a közös alkalmazottságé, sohasem volt elismerve a francia, vagy bármely német állam törvényszéke által".

modern iparra nézve jellegzetes nagy telepeken, a törvényes „munkaadó" ritkán van jelen, vagy személyesen ritkán vezeti a munkát. Lehet a legnagyobb gondatlanság miatt felelős, ahogy megválasztja igazgatóit; lehet, hogy nem gondoskodik kellő módon a szükséges felszerelésekről; zaklathatja ügynökeit arra, hogy a munka gyorsaságát emeljék, tudva gyakorolhat nyomást felügyelőire és vezérmunkásaira, avégből, hogy növelje a termelést, vagy szállitsa le a termelési költségeket, minden érdekelt ember életének kockáztatásával. Mégis, mivel nem ő adta meg azon különös rendeletet, vagy nem ő igazgatta azon különös gép használatát, amelyből a baleset származott, kimenekült minden kártérítési szavatosságból a megsérült munkásokkal szemben azon ürügy alatt, hogy a hanyagság azon munkatársok részéről eredt, akit ő tett felügyelővé, vagy igazgatóvá köztök.

Ilyen viszonyok közt egy munkásegyesületi agitáció a munkaadó szavatossága tárgyában előbb vagy utóbb kikerülhetlenné vált. Alexander Macdonald, a kőszénbányászok vezére inditotta azt meg, akinek nevezetes életpályáját a mi History of Trade Unionismunkban rajzoltuk.[1] Az 1858-ban Ashton-under-Lyneban tartott bányászküldöttek értekezletén keserü panaszok tétettek arra nézve, hogy a bányák közül sok nélkülözi azt, amit a balesetek ellen a legközönségesebb mentesitőnek kell most tartani. A kormány nem tett semmi valódi megerőltetést, hogy az 1842. bányaszabályozási törvénynek pusztán elemi intézkedéseit is keresztülszoritsa. A gyakori bányaszerencsátlenségek, amelyek az 1860—67-iki éveket jellemezték, tetőponton a Hartley, Edmunds Main és Oaks bányák borzasztó katasztrófáinál, ahol száz és száz bányász vesztette el az életét, a munkaadó felelősségének kérdését feltünően előtérbe hozták. „Hát meddig lehet —

[1] Lásd a History of Trade Unionism, 284—292 l; Report of the Conference of the National Association of Coal, and Ironstone Miners of Great Britain and Ireland (Leedsben 1863; Londonban 1864); Macdonald beszédei az 1881-iki hasonló jelentésben (Manchester, 1891) és beszéde a Report of the Eleventh Annual Trade Union Congress (Bristol, 1878), 17, 18. l.

kérdezték a bányászok az 1863-iki értekezleten — ilyen eljárást és működést eltürni? Semmit sem ér fecsegni emberi érzelmekről, és a törvény, ahogy most végrehajtják, nem ér semmit sem. Ennélfogva a jelenlegi egyedüli orvosság az, hogy drágává kell tenni azt az eredményt . . . Ha az emberi életet szentnek tartjuk, annak bizonyságát ugy kell tekinteni, mint életbevágó fontosságu kérdést. Jelenleg azt kérjük, hogy értékesnek tekintsék azt, és hogy eszerint adjanak kártérítést. Sokan vannak olyanok, akik minden magasabb érzéstől idegenek, de érzékenyek a költség iránt, és ezekkel megfelelőleg kell elbánni."[1] Könnyü megérteni a bányászok politikáját. Az ő iparágokban már megvoltak a kidolgozott közös szabályzatok, amelyek állandók, szaporodnak számban is, kiterjedésben is. Ami hiányzott, minden komoly kormányi ellenőrzés hiányában, az az volt, hogy nem volt módjok követelni a szabályoknak végrehajtását. Az, hogy tényleg nem hajtották végre, primâ facie bizonyság volt előttök a bányaigazgató részéről való hanyagságnak. Ha a bányászok egyesülete képes lesz kártérítést kapni a bányatulajdonostól, amikor csak szerencsétlenség történt a bányában, ahol a törvénynek nem tettek eleget, az a kockázat, hogy ki kell fizetni több ezer font sterlinget, ugy vélték, rá fogja venni a munkaadót, hogy tegye meg a parancsolt elővigyázatot a baleset ellen. Az, hogy a munkásnak jog adassék beperelni egy munkaadót, csupán gyakorlati eszköz volt arra, hogy az iparágat vezető közszabályzatoknak engedelmesség szereztessék. Igy Alexander Macdonald előtt a munkaadók szavatossága csak az ő általános politikája egyik eszközéül mutatkozott arra, hogy kapjon törvényes védelmet a föld alatt dolgozók élete és egészsége számára.

Ez az érv nemsokára egy másik által erősbittetett meg. 1872-ben a javaslat, a vasuti szolgák ujonnan szervezett egyesült társaságának inditványára, elfogadtatott a mun-

[1] Transactions and Results of the National Association of Coal etc. Miners of Great Britain (London, 1863), X—XIII l.

kásegyesületi kongresszus által. Amint akkor a kongreszus, azon eszes emberek vezetése alatt, akik a munkások egyesületének szabadságát kiküzdötték, a szabadság mellett lelkesedett, kapóra jött neki állást foglalni oly törvények ellen, amelyek a kézimunkásokat kizárták a társadalom többi osztályai által élvezett személyes jogokból. Az ezen években működő parlamenti bizottság előtt, a bérmunkás jogtalan volta arra, hogy kártalanitást kapjon munkaadójától oly esetekben, amikor egy idegen eredménynyel perelhetett, azon igaztalan egyenlőtlenségek egyikének látszott, amelyet a törvény azon időben a munkásra, mint olyanra, rótt rá. A törvénytudósok azon felfogása, hogy a bérmunkás azáltal, hogy a szolgálati szerződést elfogadta, különböző helyzetbe hozta magát a rendes polgáréval, érthetetlen volt neki. „Nem látszik semmi kielégitő ok — jelentette ki 1876-ban a parlamenti bizottság —az általános törvény alól való ezen kivételekre. Természetes, hogy ki kell mutatni, hogy hanyagság volt a munkaadónál, vagy valamely oly személynél, akinek eljárásáért ő rendesen felelős, és akit elbocsátani joga van. De ha ez ki van mutatva, mért kell többet követelni a munkás esetében, mint bármely más esetben. A törvény jelen állapota megszüntet minden indokot arra, hogy a munkaadó gondos ellenőrzést és felügyeletet gyakoroljon. Sőt épen azt teszi érdekévé, hogy ne nagyon részletesen vizsgálgassa azt a módot, amint az ő munkáját végzik, mert különben azt fogják állitani, hogy ő maga avatkozott bele személyesen a dologba, és igy személyesen lett felelős. A törvény javasolt megváltoztatása nem lesz valami különös törvényhozás a munkások előnyére: csupán eltörlése lesz egy rendkivüli helyzetnek, amely őket kivette a törvény rendes védelme alól."[1]

[1] A parlamenti bizottság jelentése a kilencedik évi munkásegyesületi kongresszushoz, 1876, szept. 18. 3, 4. l. Lásd a History of Trade Unionism, VII. fejezet. 1872 és 1879 közt nem kevesebb mint nyolc törvényjavaslat nyujtatott be a munkaadók szavatosságáról a képviselőházban; lásd az érdekes röp-

Az 1872 és 1880 közötti erélyes agitáció teljesen ezen két érvre volt alapitva. Csaknem mindegyik ülésszak látta, hogy a kérdés egyik vagy másik formában a parlament elé került; és egymásután mindegyik kormány megigérte, hogy megteszi a törvény módositását. Végre 1880-ban Mr. Broadhurstnak ügyessége és kitartása utján a munkaadó szavatosságáról szóló törvény keresztülment, amely nagyon nagy mértékben kielégitette az egykoru munkásegyesületi óhajokat. A „közös szolgálat" tana nem töröltetett el teljesen; de a munkaadó köteleztetett kárpótlást adni megsérült munkásainak, ha a baleset bármely felügyelő, igazgató vagy előmunkás hanyagságából, vagy valamely helytelen rendelkezés vagy szabályhoz való alkalmazkodásból származott. Egy különös szakasz, amely a vasuti szolgák érdekéből vétetett be, felelőssé tette a munkaadót a vasuti jelzés, váltók, vagy gépkezelésében levő bármely egyén hanyagsága miatt is.

Ámbár a munkások (és különösen a bányászok és vasuti szolgák) igy megnyerték az általok kért reform nagy rendszabályát, a tapasztalás csakhamar meggyőzte a munkásegyesületeket arról, hogy még azon mértékben sem, ameddig az 1880-iki törvény elment, amely a munkást épen azon helyzetbe hozta, mint a többi polgárokat, az sem tett gyakorlatilag semmit sem arra, hogy az ő biztonságát biztositsa baleset ellen. Az a felfogás, hogy a bérmunkásnak a balesetekért járó kártalanitás tekintetében ugyanazon helyzetbe kell helyeztetnie, mint bárki másnak, azon következtetésre vezetett, hogy neki szabad bármely szerződést kötni bármely törvényes jogára nézve, akár már szenvedett baleset tárgyában jut megállapitásra, akár előre megállapodni a jövőben beálló bármely lehetséges baleset tekintetében. A munkaadók ehhez képest az uj törvényt ugy játszották ki, hogy kitalálták azt az eljárást, amelyet azóta „contracting out" (a törvény hatása alól kivevő szerződésnek) neveznek.

iratot Mr. C. H. Greentől: Employers' Liability: Its History, Limitation and Extension (London, 1896), amelyet egy biztositási hivatalnok irt biztositási szempontból.

Eldöntetett 1882-ben, Griffiths contra Dudley gróf[1] esetében, hogy ha a munkás tovább is ott maradt egy telepen, amikor értesitést kapott arra, hogy le kell mondani a törvény által adott minden jogáról és ehelyett elfogad egy oly segélyezési társasághoz való igényt, amelyhez a munkaadó is hozzájárul, ő ugy vélelmeztetett, mintha oly szerződést kötött volna, amelylyel feladta az 1880-iki törvény által részére adott jogokat. Ezen döntvény következményei csakhamar szembetünőkké lettek. Nem tetszett egy nagy munkadónak, hogy ki legyen téve egy végnélküli szavatolás kockázatának, vagy annak az alkalmatlanságnak, hogy minden sértett munkás kártérítésért beperelhesse. Szokássá vált sok bányában és több vasuti és más nagy vállalatban, egy különös baleseti pénztárt vagy segélytársaságot létesiteni, amihez mind a munkaadó, mind a munkások hozzájáruljanak, amiből aztán pereskedés nélkül kielégitő segély adassék minden baleset alkalmával, akár bebizonyitott hanyagságból eredtek azok, akár sem. Ez képessé tette a tulajdonosokat vagy részvényeseket arra, hogy eleget tegyenek a munkaképtelenné vált munkások iránt való erkölcsi kötelességeiknek a lehető legkisebb költséggel és fáradsággal, mert a bérmunkások is hozzájárultak a pénztár egy részével, és a cég fizetésének egész összege előre meg volt pontosan állapitva. Ezenfelül az ilyen pénztár arra is jó volt, hogy állandóan odakötve munkásaikat az ő szolgálatokhoz, hajlandóvá tette őket a munkaadó feltételeit inkább elfogadni, semmint elveszitení, ha máshova mennek, a cég segélyzőtársaságával szemben minden igényöket. Mindenekfelett az ily pénztár létezése, miután tényleg mindennemü baleset ellen gondoskodott, képessé tette a céget arra, hogy bátran követelte, miszerint munkásai tegyék meg a „contract out"-ot a munkaadók szavatosságáról szóló törvénynyel szemben, és igy mondjanak le a korlátoltabb, de törvényesen kötelezhető igényekről a kártérités iránt, amit másképen emelhettek volna a törvény szerint.

[1] 9 Queen's Bench Division, 357.

Az a szenvedélyesség és állandóság, amivel tiltakozott az egész munkásegyesületi világ a kivételezés ezen gyakorlata ellen, egyáltalában megérthetetlen volt a középosztályu ember előtt. Előtte a munkaadó szabatosságának egész célja az, hogy kártérités adassék a megsérült munkásnak vagy családjának. Ő előtte, ugy látszik, hogy tiszta nyereség mindkét félre nézve, hogy ha egy különös baleseti pénztár által ezen kártérités biztositható nemcsak némely, de egyáltalában minden baleset ellen, és még ezenfelül a pereskedési költség is kikerülhető. Amit a középosztályu ember nem vesz észre, az az, hogy az annyit tesz, hogy a munkás életének igen fontos biztonsági kérdését kiadjuk ismét az egyéni alkuvás veszélyeinek. A munkásegyesületi felfogás az, hogy a munkás beleegyezése törvényes jogának feladására tényleg nehéz nyomás alatt adatik meg, mert egy munkát kereső embernek nincs szabad választása abban, hogy csatlakozzék-e vagy ne a cég segélyzőtársaságához, és igy felmentse-e vagy nem munkaadóját azon pénzbeli érdekétől, hogy vigyázzon a balesetekre, amelyet a törvény szándéka volt leszoritani. Továbbá azt mondják, hogy az egyes munkásnak ezen képtelensége a munka feltételei felett való alkuvásnál egyes esetekben arra vezet, hogy egyszerüen megcsalják, a munkaadók pénztárának segélye kisebb lévén annál, amit ő kaphatna, ha a törvényhez ragaszkodnék és egy rendes segélyzőtársaságba fizetné be járulékait. De a fő munkásegyesületi ellenvetés az, hogy az ily „contracting out", még akkor is, ha azt készségesen elfogadja minden egyes munkás, ellene van a közpolitikának, mert a törvény elsőrendü célját hiusitja meg. Ha a munkaadó — igy szólnak — képes a hanyagság minden szavatosságát elkerülni az által, hogy évente fizetett valamely előre meghatározott összeget, akkor nincs semmi érdeke, hogy elővigyázatokat tegyen az egyes balesetek ellen. Macdonald célzata tehát, hogy a munkások életét védelmezze az által, hogy a baleseteket drágává tegye, tényleg ez által teljesen tönkre van téve.

Az utolsó tizenöt év alatt ennélfogva a munkásegyesületek vezérei keserü háborut folytattak a „contracting out"

ellen,[1] és makacsul követelték a parlamenttől ezen gyakorlat határozott megszüntetését. 1893-ban a kabinet áttért a munkásegyesületi felfogáshoz. A munkásegyesületek még egyszer ugy találták, hogy minden kérelmök be van foglalva egy kormányi javaslatba, mely sikeresen keresztülment a képviselőházon. Egy módositás fogadtatott el a Lordok.házában, fentartva a contracting out szabadságát, de bizonyos jelentős uj biztositékok mellett.[2] Határozott elitélése mellett a London and North-Western vasuttársaság és a lancashirei kőszénbányatulajdonosok gyakorlatának, a Lordok háza kijelentette, hogy a „contracting out" semmi esetben sem tétethetik feltételéül a munkás alkalmazásának. Sőt nem is hagyható tovább egyáltalában az egyéni alkura. Semmi „contracting out" nem engedhető meg, hacsak a munkaadó segélyzőtársaságának pénzügyi alapját a Board of Trade nem itélte olyannak, amely méltányos a munkások szempontjából. De ez nem volt minden. Semmi oly „contracting out" nem volt megengedve, bármennyire kedvezőnek mutatkozott is a munkásokra nézve a megvizsgálás, hacsak az nem *közösen* fogadtatott el a telepen levő összes munkások által, ugy tekintve őket, mint egy egészet. Ezen célból részletes gondoskodás történt a munkások egy titkos szavazása felől, amelyet a Board of Trade védelme alatt nem kevesebb, mint három évi időszakokban ejtenek meg; és a hozzájárulásra kétharmad többség kivántatott meg. Igy semmi körülmények közt nem volt ráhagyható az egyes bérmunkásra, mint egyénre, hogy lemondjon törvényes jogairól. Dacára ezen jelentőségteljes hozzájárulásnak, a munkásegyesületi mozgalom alapkérdésében — az egyéni alkuvás ellenében — a képviselőház többsége, a munkásképviselők kérelmére, helyesebbnek tartotta

[1] A London and North-Western vasuttársaság és egynek kivételével az összes délnyugati lancashirei kőszénbányatulajdonosok ma (1897) határozottan kényszeritik minden munkásaikat a „contract out"-ra.

[2] A Lordok házának módositása, együtt az e felett folyt utolsó vitával, megtalálható Hansard: Parliamentary Debates, 1894 febr. 13.

inkább elejteni a javaslatot, semmint oly módositást fogadni el, amely bárminemü feltételek mellett is meghagyta a gyülölt „contracting out"-ot.[1]

A vita már most oly szük kérdésig zsugorodott össze, hogy a munkásegyesületek vezérei bármely időben megnyerhetik egyik párttól vagy a másiktól az általok kivánt törvényhozást. Mi azonban hajlandók vagyunk azt hinni, hogy épen ugy, ahogy csalódtak az 1880-iki törvénynyel, ámbár az megadta nekik tényleg azt, amit kivántak, ép ugy hasonlólag ki nem elégitőnek fognak találni az 1893—94-iki javaslat nyomán szerkesztett bármely rendszabályt, dacára annak, hogy oly lelkesen követelték. A tény az, hogy semmi ok sincs arra, azt hinni, hogy a „contracting out" puszta eltiltása valamit is tegyen a balesetek számának csökkentésére. Kisérletek tétettek annak bebizonyitására, hogy azon aránylag kevés vállalat, ahol a „contracting out" divatban van, nagyobb számu százalékot mutat fel a balesetekben, mint azok, amelyekben a törvény alkalmaztatik. De még nem soroltatott fel oly statisztikai igazolás ezen tárgy felett, amely

[1] A keserüség, amivel a munkásegyleti hivatalnokok kifogásolják a „contracting out"-ot és azon alapot, ami arra vezette őket, hogy még a Lordok házának jól megvédelmezett intézkedését is elvetették, azt hisszük, nem a „contracting out"-tal, mint olyanok, hanem a munkaadók segélyző egyesületeinek létezésével van összeköttetésben. Egy oly baleseti pénztár vagy segélyző-társaság, amely egy különös telep munkásaira van szoritva, amint látni fogjuk a munkásegyeleti ügy nehézségeiről szóló szakaszunkban, sok tekintetben ellentétes a munkásegyesületi mozgalommal. A munkaadók segélyző-társaságai sokkal régiebbek, mint az 1880-iki törvény, és léteznek sok cégnél, amely nem köt kivételt ki. Továbbá a „contracting out" szokása lehet, mint a délwalesi kőszénbányáknál, az egész területre kiterjedő baleseti pénztár mellett is, amely igy független minden egyes munkaadótól. A munkaadók segélyző társaságait tehát valami oldalról jövő szél nem seperheti el. Hogyha a közvélemény rávehető, hogy hozzájáruljon eltiltásokhoz, ennek, épen ugy, mint a munkabérekből való más levonások eltiltásának, a jancsi-bankótörvények módositása alkalmából lehet helye.

kiállaná a bírálatot.[1] Mondják például, hogy Lancashireban és Walesben, ahol a kőszénbányászok gyakorolják azt, a balesetek aránya jelentékenyen magasabb, mint Yorkshireban vagy Northumberlandban, ahol nincs gyakorlatban. De ez volt az eset az 1880-iki törvény előtt is: sőt a baleseti halálozások száma az alkalmazott egyének közt, ugy látszik gyorsabban csökken Walesben és Lancashireban, mint Northumberlandban. Sőt komolyan érveltek azzal is, hogy a London and North-Western vasuti társaságon nyolcszor annyi a baleset, mint a Midlandon — mintha semmi sem következnék abból, hogy mint határozták meg a balesetet! Az igazság az, hogy nincs oly nagy különbség a pénzérdekben, mint amint képzelik, azon munkaadó közt, aki „contracts out" és a közt, aki a törvény alá adja magát. Az esetek nagy többségében a munkaadó nem veszi magának a fáradságot, hogy arra kérje a munkásait, hogy adják el törvényes jogaikat;[2] ő védelmezi magát a pereskedés zavara ellen a biztositás egyszerü módjával. Egy rendes biztositótársaságnak fizetvén egy bizonyos évi dijat, ő kártalanitva van minden a törvény értelmében fizetett összeg elveszitése ellen, a biztositó társaság átvévén teljesen magára minden fáradságot az ő kezéből. A kártól való félelem lehet, hogy itt vagy ott rá-

[1] Egy jól ismert ügyvéd, aki három és négyszáz közt levő munkaadó szavatossági perben járt el, csaknem kizárólagosan a munkások részén, arról biztositott minket, mikép az ő gyakorlata arról győzte meg őt, hogy a kártalanitásért való törvényes szavatosságnak egyáltalán nincs semmi befolyása a balesetek megátlására, legalább is a kőszénbányászatnál.

[2] Igy 1891-ben, a 648,450 kőszénbányászból csak 119,122 volt „contracting out" alatt, az a szokás ismeretlen lévén Northumberland, Durham, Yorkshireban, a középmegyékben és Skóciában. A vasuttársaságok közül csak a London and North-Western (kényszeritőleg) és a London, Brighton and South Coast (tetszés szerint) alkalmazzák ezen eljárást. Más iparosoknál csak igen kevés esetet ismerünk — ilyen Messrs. Chance nagy üveggyárai és Mr. Assheton Smith dinorwici palakőbányái — ahol a munkások használják a „contracting out"-ot.

birhat egy kismestert, hogy készségesebben engedjen, mint előbb tette, a gyárfelügyelő rendeletének, őrizkedni a forgókeréktől vagy elkeriteni egy feljáró szellentyüt. De a nagy főiparágakban, a balesetek ellen való biztositás oly tételek fizetése mellett, mely tényleg egyenlő az iparágban dolgozó minden cégre, csaknem oly természetes dolog lett már, mint a tüz ellen való biztositás. Igy még ott is, ahol a munkások megtartják összes törvényes jogaikat, a munkaadónak rendesen nincs több pénzérdeke a balesetek meggátlásában, mint van ott, ahol azok kénytelenittetnek a törvény alól kiszerződni magokat. A „contracting out" maga, mivel utána következik a hozzájárulás kötelessége egy munkaadói segélytársasághoz, tényleg csak kisebb faja a biztositásnak.

Ennélfogva a biztositás áll utjában annak a munkásegyesületi felfogásnak, hogy a baleseteket ugy lehet meggátolni, ha drágákká tesszük őket. A tengeren járó hajók esetében ez a tény alkalmilag arra vezette az emberbarátokat, hogy javasolták a biztositás eltiltását. De a biztositás egy puszta magánügyben, gyakran csupán egy szövetkezeti egyesülés barátok közt, és ily eltiltást nem lehetne valószinüleg végrehajtani. Amellett maga a biztositás csak egy mód arra, hogy egy alkalmi nagy összegü fizetést egyenlően osszunk fel egy rakás évre, ugy hogy a legnagyobb vállalatok legjobban szeretnek saját magok biztositói lenni. Itt az a tény, hogy félretegyenek évente egynéhány száz font sterlin get egy oly alap képzésére, amelyből lehessen fizetni az esetleges munkás-balesetek miatt a kártalanitást, egy légycsipés, összehasonlitva azon költség és fáradsággal, mely oly részleges elővigyázati rendszabályok elfogadásával jár, amelyek egyáltalán meggátolnák azok előfordulását. Ez vezet bennünket az egész kérdés gazdasági magvához. Amire rájöttek, az az, hogy az iparágak túlnyomó részében kevesebbe kerül, akár évi dij, akár a jövedelemből kiadott alkalmi egész kerek összeg formájában, kártérités fizetni a balesetekért, mint meggátolni azokat.[1]

[1] Igy, hogy csak egy iparágat vegyünk, kevés kétely lehet afelett, hogy a vasuti szolgák baleseteinek nagy része (átlag

Ugy tekintve, mint az ipari balesetek elháritására való eszközt, a munkaadók szavatosságának egész rendszere túlélte magát. Ha a parlament meggyőződött arról, hogy egy kőszénbányát sem lehet biztonsággal művelni egy második kijárás nélkül, nem sokat segitett, ha a dolgok megjavitására megadta a bányászoknak azt a jogot, hogy kártalanitást követelhessenek azon bányatulajdonosoktól, akik ilyen berendezés nélkül dolgoztattak. Ami történt, az volt, hogy minden bányatulajdonos határozottan köteleztetett második nyilás nyitására, erős pénzbirság kikötése mellett mindennapi késedelemért eleget tenni a törvénynek. Amikor a közvélemény követelte, hogy a zsufolt gyárban dolgozó munkások ne legyenek kitéve a kockázatnak, hogy halálra égjenek, a képviselőház sohase gondolt arra, hogy ezen kockázatot

véve, naponta több, mint negyven, amelynek egy negyed része a járművek mozgatásával van kapcsolatban), egyszerre leszállitható oly felszerelések egyetemes elfogadásával, mint a magokban működő kapcsolások; és hogy különösen a sinrakóktól csaknem naponta szedett áldozat el volna kerülhető oly előszabályzatokkal, mint az időleges jelzők felállitása. De ily elővigyázati szabályok hozatala a nagy angol vasuti rendszer egészén szerfelett költséges és valószinüleg felesleges volna.

Azon dijak alacsony összege, amely elegendő arra, hogy az 1880-ki törvény értelmében előálló összes kártalanitást és költséget fedezze, ez irányban egy igen nagy jelentőséggel bir. A vasipari munkaadók egyesülete fedezi az összes 28.000 munkást foglalkoztató gépész és hajóépitő cégek felelősségét, egy oly dijtételen, amely váltakozik minden 100 font st. munkabérfizetés után tizenöttől huszonhét pennyg. Az épitő iparoknál 100 font st. után négy shilling az. Northumberlandban és Durhamban van a kőszénbányatulajdonosoknál egy kölcsönös biztositó-társaság, amelynek ők évenként oly összeget fizetnek, amely elegendő mindazon kárt és költséget megtériteni, amit tagjaik fizetnek összesen az 1880-ki törvény értelmében. Összes befizetésök öt év alatt csak 400 font st.-re rugott évenként, amely összeg keveset segitett volna arra, hogy összes bányáikban a megfelelő biztositásokat behozzák. Lásd a munkaadók szavatossága tárgyában ülésező választott bizottság előtt tett vallomásokat 1887-ben. (H. C. No. 285).

a kártalanitás bármely módja utján akadályozza meg; megparancsolta, hogy minden gyártulajdonos gondoskodjék kellő tüz-kijárókról, vagy büntettessék a rendőrtisztviselő által. Ez a rendszer van meg a mi gyári, bánya, vasuti és tengeri kereskedelmi hajózási törvényeinkben és a mi közegészségügyi törvényhozásunkban. „Képzeljük, példa gyanánt — irta Jevons 1887-ben — hogy van valamely gyárban valami forgó gépezet, amely valószinüleg halálra zúz minden embert, aki gondatlan módon közeledik hozzá. Itt van egy szembeszökő olyan baj, amelyet elháritani kérdésen kivül szükséges egy vagy más módon. De melyik módon?" És ő arra következtetett, hogy van egy „mód a kérdés megoldására, amely oly egyszerü, mint amilyen hatályos. A törvény rendelje el, hogy a veszélyes gépet körül kell keriteni; és a végrehajtó kormány nevezzen ki felügyelőket, akik járjanak körül az országban és büntessék azon tulajdonosokat, kik nem engedelmeskednek a törvénynek." [1]

Ez egyszerünek látszik; de két nehéz előzményt foglal magában. Először egy részletes műszaki vizsgálatot annak megállapitására, hogy micsoda gyakorlati elővigyázatokat kell alkalmazni; és továbbá, rábirni a tőkepénzes parlamentet, hogy kötelezővé tegye azokat a hanyag munkaadók ellen. 1872-ben az utóbbi feltétel olyan reménytelen volt, hogy a munkásegyesületi vezérek azon időben nem láttak más módot magok előtt, mint visszatérni azon közvetett módra, hogy a baleseteket drágákká tegyék a munkaadónak. De a közvélemény óriás haladást tett az utolsó husz év alatt. A parlament most már nem vonakodik apró részletekig szabályozni az egyes iparágak vitelét. Ámbár a mi ipari törvényhozásunknak mind célja, mind kezelése még sokat hagy magában kizárni valót, most már csak egynéhány évi agitációjába kerül egy csoport emberbarátnak, vagy egy jól szervezett munkásegyesületnek, hogy megkapjon, akár egy törvénybe, akár a belügyi kormány egy külön szabályzatába

[1] The State in Relation to Labour: W. S. Jevons (London, 1887) 1—4 l.

foglalva, bármely jól átgondolt szabályzatot az egészség és biztonság előmozditására, amelyet a tudományos szakértők helyesnek tartanak. Ez idő alatt egyik iparágban a másik után, a törvény keresztülvitelére szükséges felügyelet folyvást inkább és inkább valóságra válik. Az 1887-iki kőszénbánya szabályozási törvény értelmében a bányászoknak jogok van minden bányában két saját felügyelőt alkalmazni, akiknek jogok van megvizsgálni, egyszer egy hónapban, a munkákat minden irányban és formailag jelenteni azok felől. 1858-ban nem volt csak összesen tizenegy bányai kormányfelügyelő. 1896-ra ez a szám megnövekedett harminckilencre (beleértve a segédfelügyelőket is) és a felügyelet sokkal hatásosabbá lett. Az 1884-től 1893-ig letelt tiz év alatt több mint négyezer vasuti munkás vesztette el baleset folytán életét anélkül, hogy a Board of Trade zavarta volna magát csak annyira is, hogy vizsgálatot tartott volna több, mint egy tucat esetben; most, két vasuti munkást nevezvén ki segédfelügyelőnek, körülbelül fele azon végzetes baleseteknek, amelyek történnek, részletes hivatalos vizsgálat tárgyát képezi azon szempontból, hogy elővigyázatok javasoltassanak azok ujra előfordulásának meggátlása végett.[1] Röviden, a munkás védelmezése az ipari balesetek ellen most már a kormány elismert hatáskörének egy részévé lett. Egy gyárban vagy egy bányában egy elkerülhető szerencsétlenség nem ugy tekintetik már pusztán, mint egy ember szerencsétlensége, amely pénzkárpótlás fizetése által enyhitendő: a modern törvényhozás azt már a közönség ellen elkövetett sérelemnek tartja, melyet a hatóság büntethet. Ezen közkötelességet az egészség és biztonságról gondoskodni, most már szembeszökőleg nem lehet „kiszerződni." Az sem lehetséges, hogy a munkaadó kimeneküljön kötelessége alól az által, hogy egy biztositó-társaságnak valamit fizetett. A felügyelőnek és a hatóságnak joga van utána nézni nem-

[1] Report of General Secretary to Annual General Meeting of the General Railway Workers' Union (London, 1897), 12—17 l.

csak annak, hogy a birságot megfizessék, de arra is, hogy a törvény megtartassék. Az a felfogás, hogy az élet és egészség megvédése tekintetében pusztán az érdekelt panaszosok esetleges tevékenységére legyünk utalva a személyes kárpótlást keresve, ugy látszik, elavult a modern jogász előtt. Ép ugy, mint a gyilkosság, lopás és sikkasztás, a munkások életének szükségtelen kockáztatása a polgári törvény keretéből a büntető törvényébe ment át.

Hagyjuk el most már azon érveket, amelyeket a munkásegyesületi hivatalnokok használnak a munkaadó szavatosságának támogatására, és nézzük azt, hogy miért van mellette a nagy tömeg felfogása. Amit az egyes munkás lát a javaslatban, nem annyira egy valószinü lehetőség a balesetek kockázatának csökkentésére, mint inkább egy kerek összeg kifizetésének biztos volta, amikor ily baleset bekövetkezik, amely képessé teszi őt vagy özvegyét, hogy egy kis üzletet berendezhessen. A bányász vagy a vasuti szolga előtt eltürhetetlen módon nehéz sorsnak látszik az, hogy családja koldusbotra jusson minden saját hibája nélkül. Az, amit ő igényel, nem az, hogy megállapittassék, hogy kinek hibájából eredt a baleset — mely ép oly valószinüleg, mint nem, senkinek sem hibájából eredt, — de az, hogy kárpótlást kapjon szerencsétlenségéért. Ez a közönség szempontja is, amelynek beismert érdeke van abban, hogy megállapitottan számithasson arra, hogy minő előrelátástól és szándékosságtól függ az élet. Itt mindazon kutatások, vajjon a balesetet az igazgató személyes hanyagsága, vagy egy más munkástársának gondatlansága okozta, vagy pedig az a köd vagy egy kimagyarázhatlan explozió eredménye, teljesen kivül áll a kérdésen. Az, hogy akár a közönség, akár a sérelmet szenvedett munkás szempontjából, ily szempontoktól függ bármely módon a kártalanitás megadása, egyáltalában egyrejár. Ennélfogva, ha a közönség magára vállalja bárhol is a közkötelességeket, napról-napra méltányosabban kárpótolja azokat, akik testi sérelmet szenvedtek kötelességeik teljesitése közben. A hadseregnél és hajóhadnál, a polgári szolgálatnál és a rendőrségnél, a tüzoltóknál és a helyi

közigazgatás más ágazataiban, ámbár a heti bérmunkások ellátása még mindig távol áll attól, hogy oly kedvező legyen, mint a fizetéses hivatalnokoké, mindig teljesebb elfogadását és mindig kedvezőbb magyarázatát találjuk az ő jogosultságoknak a kárpótlásra. Magánegyének és testületek is gyakran jelét adják, hogy érzik a felelősség ugyanazon értelmét. Sok egyes esetben a nagy ipari vállalatok vagy könnyü munkát vagy épen nyugdijat adnak egy szolgálatokban képtelenné vált hivatalnoknak vagy munkásnak. Ahol csak előfordul egy feltünést keltő baleset a tengeren vagy a bányában, aláirások nyittatnak meg, hogy megmentsék a szenvedőket vagy özvegyeiket és árváikat a szegényháztól. Röviden, minden oly esetben, ahol a közvéleményhez lehet egyenesen fordulni, ugy találjuk, hogy az nagy mértékben egyetért a munkásokkal, hogy türhetetlen, mikép az ő életfentartása tétessék tönkre, nem az ő saját jellemében vagy magaviseletében rejlő fogyatkozás vagy hiba folytán.

Mondottuk fentebb közbevetőleg, hogy egy baleset épugy lehet, mint nem, senki hibája is. Szükséges kiemelni ezt, mert a legtöbb baleset, hogy a terhelési feladóvevény hagyományos kifejezésével éljünk „az Isten ténye.“ Az ipari balesetek nagy többségében — valószinüleg három esetben négy közül — lehetetlen bebizonyitani, hogy a szerencsétlenség bárkinek részéről elkövetett hanyagságnak tulajdonitandó. Egy villámcsapás, vagy egy vihar a tengeren, egy árviz vagy szélvihar, felelősség nélkül követeli áldozatait. A lehető legnagyobb gond az anyagok vagy felszerelés megvételében még mindig felfedezetlenül hagy oly rejtett áramokat, amelyek egy nap szerencsétlenséget okoznak. Más esetekben a szerencsétlenség maga megsemmisiti okának minden nyomát. Az óceán vagy a bánya, a zuzóhelyiség vagy a gyár sok, talán a legtöbb balesetében legyőzhetlen a nehézség, hogy tényleges elhanyagolást tudjon valaki valamely meghatározott személy ellen igazolni.[1]

[1] Azon ipari szerencsétlenségek aránya, amikért tényleges vagy épitési hanyagság mutatható ki a munkaadó részéről, kü-

Itt aztán egy alapkifogást fedezünk fel a munkaadó szavatosságának tanával szemben — azt, hogy az nem fedi a közönség és a megsértett munkás közt levő viszonyt, és hogy gyakorlatilag, mint egy önkényes eszköz sem alkalmazható azon esetek legtöbbjére, amelyekre céloztak vele. A tényleges tapasztalás azt igazolja, hogy sem nem gátolja meg a baleseteket, sem nem biztositja áldozataikat. És megvan az a további hátránya is, hogy a munkást kényszeriteni, hogy kárpótlását ő keresse meg munkaadójával szemben, kikerülhetlenül annyit tesz, mint őt kergetni bele a pereskedésbe. Még ott is, ahol a kárpótlás most követelhető, a perköltségek komoly akadályt jelentenek. Továbbá, hogy ha csak a szenvedő véletlenül nem egy erős és gazdag munkás-egyesület tagja, amely kezébe veszi ügyét, rendesen teljesen lehetetlen reá nézve, mind jártasság, mind pénzhiány miatt kiküzdeni azt; ugy hogy tényleg kénytelen elfogadni a munkaadótól ajánlott minden egyezséget. Maga a belügyi hivatal elismeri e lehetetlenséget. A maga hivatalos emlékiratában a törvény mai állása felől annyira megy, hogy ezt mondja: „az igazság az, hogy a munkásra nézve az 1880-iki törvény értelmében való pereskedésnek több, mint rendes nehézségei vannak.

Nem csupán az, hogy a pereskedés drága és ő szegény ember, munkaadója pedig viszonylag gazdag; hanem főleg az, hogy ha egy munkás perbe száll munkaadójával,

lönbözőleg becsültetnek az összes egy tizedétől feléig. A munkaadók szavatossági biztositó testület, amely biztositja a munkaadókat az 1880-ki törvény értelmében való szavatosság ellen, ugy találta, hogy a kötvények ezen osztályában a bejelentett balesetek közül csak 24 százalékban emeltetett igény ellenök; és ugy becsülték, hogy az igérvények egy másik osztályában, ahol mindenféle baleset ellen biztositottak, a 26,087 elismert igényből csak 3026 (vagyis kevesebb, mint egy nyolcad) vonatkozott oly balesetekre, amelyekért a munkaadót kellett volna törvényesen szavatosnak tartani. Lásd a tanuskodást a munkaadók szavatossága tárgyában kiküldött választott bizottság előtt 1887-ben (H. C. No. 285), 4165—4308 l. és a függelékben.

ő hadat üzen azon ember ellen, akitől függ valószinüleg egész jövője; törekszik őt törvény által arra kényszeriteni, hogy pénzt fizessen; és az egyedüli módja arra, hogy igy tehessen, az a gyülöletes mód, hogy bizonyitsa be, miként munkaadója vagy annak megbizottai — az ő saját munkástársai — vétkesek a hanyagságban." Végül azon vándorló munkások, mint a tengerészek, a törvényes ejárálst munkaadóik ellen teljesen lehetetlennek mondják, mert hiszen nekik lehetetlen összeszedni és együtt tartani tanukat, ha ezek velök együtt tengerészek, a törvénykezés tartama alatt.

Vizsgáljuk meg most a kérdést a munkaadó szempontjából. Miért viselje ő a baleset költségét, amely az Isten müve, pusztán azért, mert véletlenül az az ő telepén következett be, különösen akkor, ha ugyanazon kikerülhetlen csapás, amely megsértette munkásait, megrongálta vagy épen tönkretette az ő üzletét is? Sőt még azon balesetek esetében is, amelyek az ő saját hanyagságából eredtek, mily módon vonható bármely arányos következtetés az ő bünössége fokára és a büntetésre, hogy megfelelően gondoskodjék minden szenvedőről? Egyik baleset azt hozhatja magával, hogy egy ötfontos bankjegyet adjon egy munkásnak, aki egy hétig fekszik bekötött kézzel; egy teljesen hasonló baleset, mely teljesen hasonló módon állott elő, megölhet vagy élete hosszára munkaképtelenné tehet egy rakás munkást. A legvétkesebb hanyagság vezethet gyakran oly bajra, amely senkit sem sért meg, mig egy nagyon is gyenge elnézés egy munkaadót meseszerü kártalanitási igényeknek tehet ki. És igy igaztalanság van abban, ha őt szavatossá teszik a kikerülhető balesetekért, és egyáltalában igaztalan — tényleg, esztelen — dolog, őt tenni felelőssé a kikerülhetetlen bajokért. Lehet-e csodálni, hogy ha a munkaadók határozottan ellenzik a szavatossági javaslatokat a parlamentben, tekintet nélkül a pártállásokra?

Látjuk már, hogy az 1880-iki munkaadó szavatossági törvény rendelkezései miért méltánytalanok, sőt épen illuzóriusak is, mint szintén az a rakás törvényjavaslat is, amely módositására benyujtatott. Kétségkivül kellemes volt

kapni a törvény értelmében némi pénzkárpótlást egy aránylag kevés esetben, amelyek máskülönben gondozás nélkül maradtak volna. Kétségkivül előny lett volna a szenvedők még nagyobb számára nézve, ha az 1893—94-i törvényjavaslat keresztülment volna. De az ily rendszabályok, bár hasznosak lehettek volna a bérmunkások némely osztályának, a sulyos eseteknek csak egy kis arányát oldják meg, és nem teszik a megkülönböztetést javokra valami logikus vagy állandóan fentartható alapon.

Elejtve tehát azt az eszmét, hogy az ipari balesetekből eredő szenvedésekért rendszeres gondoskodás történjék a hanyagság bármily módu megbirságolásából, — bármily szélesre kihuzzák is ennek keretét a törvénytudók — mit mondjunk azon javaslatra, amelyet még alig suttognak csak a munkásegyesületek, hogy a törvény oly módon terjesztessék ki, mikép minden ipari balesetből eredő szenvedésekért nyujtassék kárpótlás, akár ered az valamely felsőbb munkás bebizonyitott hanyagságából, akár sem. Mind Németországon, mind Ausztriában ez az eszme már a balesetek általános ellátásáról szóló részletes szabályokba van öntve, amelyek a társadalmi kisérletek legjelentékenyebb példái közé tartoznak. Angliában a javaslat ugy jelent meg, mint azon munkásegyesületi eszme természetes folyománya, mikép fenn kell tartani a munkás megélhetésének állandó voltát. Az 1877-iki munkásegyesületi kongresszuson, egy londoni szedő tett javaslatot arra, hogy minden ipari balesettel szemben állandó ellátás biztosittassék, amelyre a pénz a szükségleti cikkekre kivetett adóból szedessék, mint alternativa a rendes munkaadó szavatosságáról szóló határozattal szemben. Ezt szenvedélyesen megtámadta Thomas Halliday, a kőszénbányászok egyik vezére, aki azt mondta: „hogy nekik nem kell adó a kőszénre. Ami nekik kell, az az, hogy életök és testök fentartassék. Ennek biztositására a legjobb mód az, hogy tegyék a munkadókat felelőssé, és fizettessék meg velök a költséget. Ami nekik kell, az nem pénz, de az, hogy életök és testök megtartassék.“ Ezt a szempontot magáévá tette Alexander Macdonald és zajos éljenzések között elfo-

gadta a kongresszus is. Igy, a meggyökeredzett hit a munkaadók szavatosságában, mint eszközben a balesetek elhárítására, összekötve talán azon félelemmel, hogy a kötelező biztositásra levonás hozatik be a munkabérekből, félrevezetett egy oly javaslatot, amely gondosabb megvizsgálást igényelt volna. Ezáltal mi csakugyan kivülre helyeztettünk mindenen, ami munkaadói szavatosságnak nevezhető, bármennyire erőszakoljuk is ezt a kifejezést. Ez magával hozza a teherviselés ujra megfontolását. Kényszeriteni a munkaadókat arra, hogy magokra vegyék a szavatosságot, mely a megfelelő kártalanitással együtt jár, mindennemü balesetért, azt jelentené, hogy akár közvetlenül, akár biztositás utján, oly komoly terhet rovunk rá minden vállalatra, amely természetesen rá fog hárittatni, ha nem is nehézség és költség nélkül, de biztosan a fogyasztókra a magasabb árak formájában. Ami még több, egyenlőtlenül fog ránehezedni a különböző iparágakra a velök járó különböző kockázatok miatt és igy egyenlőtlenül fog áthárittatni a fogyasztók különböző osztályaira, egyáltalában nem képességeik arányában az uj teher viselésére, de részben találomra, részben tényleges fogyasztások arányában. Minden visszaverődésével már az adónak egy további megterhelés állana be, ugy hogy a végleges teher a fogyasztóra, ép ugy mint a nyers anyagokra vetett fogyasztási adóknál, messze tulhaladná az eredeti összeget. Mihelyt a közvélemény kész volna elhatározni azt, hogy mindenféle balesetért járjon kártalanitás, könnyebb, méltányosabb és sokkal gazdaságosabb is lesz a szükséges évi összeget közalapokból fedezni, és a megfelelő jövedelmet a megadóztatás elismert szabályai szerint szedni be.

Arra a kérdésre nézve, amely valószinüleg érdekelni fogja a politikusokat, hogy mily hamar fog a közvélemény ilyen magaslatot elérni, — mindaz, amit mondhatunk az, hogy a választók gyorsan tudatára jöttek annak, miszerint a balesetek egy ki nem kerülhető része a modern ipar költségeinek; ugy hogy, statisztikailag véve fel, egyáltalán nem is véletlenek, hanem biztonságok. És, amint láttuk, a köz-

lelkiismeret, mely sohasem volt teljesen megnyugtatva ezen kérdésben — hogy is lehetett volna egy oly nagy bányász, gyáros és tengerjáró közönség, mint a miénk? — észrevehetőleg jobban és jobban érzékeny lett évtizedről-évtizedre. A kérdés nem hagyható magára; valami megoldást kell találni. Jelenleg, ami legszembeszökőbb módon áll utjában annak, hogy közgondoskodás történjék a balesetek által sujtott munkásszenvedőről, összekötve az azok meggátlásáról és a hanyagságnak büntetés céljából való büntető kezeléséről rendelkező gyári törvényhozással, az a munkaadó szavatosságában való hit. És a munkaadó szavatossága, amint láttuk, minden ponton csütörtököt mond. A következtetés szembeszökő.

Egy vele járó, de igen előnyös eredménye volna a közgondoskodásról rendelkező minden rendszabálynak az, hogy minden balesetet vizsgálat követne. Sok előny származnék abból, hogy ha a nyilvános vizsgálat jelen rendszerét minden balesetre kiterjesztenők. Ilyen vizsgálat ma tartatik a) a vizsgálóbiró által, ha haláleset következett be, vagy ha (a londoni Cityben) tüz volt; b) a Board of Trade egy hivatalnoka által, oly esetekben, ha egy hajó zátonyra jutott vagy oly vasuti baleset történt, amely az utasoknak sérelmet okozott; és c) a belügyi hivatal valamely hivatalnoka által bányaszerencsétlenségeknél. Bárminemü ipari balesetnek is legalább be kell jelentetnie egy közhivatalhoz. Hogy ha egy nyilvános vizsgálat tartatik, egy kellőleg felhatalmazott közhivatalnok által (esküdtszékkel vagy anélkül), ha valamely baleset élet- vagy tagsértéssel, vagy más komoly testi sérelemmel járt egy bérmunkásra nézve a saját munkája folytatása közben, a vizsgálat és nyilvánosság bizonyára sokat tenne arra, hogy végrehajtását biztositsa a gyár- és bányaszabályozásáról szóló törvényeknek, és igy a balesetek számát csökkentené. Hogyha a bántalmazottak részére bármely rendszere biztosittatnék a közgondoskodásnak, az ily vizsgálat hasznos eszköz lehetne annak megállapitására is, hogy vajon a baj valakinek hanyagságából, vagy a bántalmazottnak magának gondatlanságából származott-e, vagy

pedig a szó szoros értelmében véletlen eset volt-e az. Ahol a baj abból az okból származott, mert a munkaadó nem tett eleget a törvénynek, vagy valami más durva hanyagságból, természetesen a bünügyi eljárás következnék, minden ilyen alkalommal kiszabott pénzbirság igy közvetve kártalanitaná az államot az okozott költségekért. Ha maga a sérelmet szenvedett szerezte magának a maga sérelmét gondatlanságával, az ő kártéritését lehetne részben viszatartani, ámbár, hogy ha halál következett be, semmi közelőny nem volna abból, ha özvegyét és árváit megfosztanák a szükséges megélhetéstől. Magát a kártéritést minden esetben a kormány fizetné közpénzekből. Az, hogy származnék-e abból valami előny, ha a kormány, mint Németországban és Angliában, az összeg egy részét a munkaadók testületei által (és ezek utján a fogyasztóktól és bérmunkásoktól) fizettetné meg, ahelyett, hogy egyenesen az adófizetőkre, mint olyanokra rónná, az előbbiek szerint szerfelett kétségesnek látszik. Egy ily pénzügyi rendszer, ép ugy, mint a nyers anyagokra vetett fogyasztási adó, vétek az adóztatás orthodox törvényei ellen. Talán jobban ráillik az esetre azt mondani, hogy minden oly kisérlet, mely arra célozna, hogy a munkás heti béréből vonassék le egy biztositási dijrészlet, ezen országban határozott ellenzését keltené fel az egész munkásegyesületi és segélyzőtársasági világnak.[1]

Ha már most viszatekintünk a munkások szempontjából az egész munkásegyesületi felfogásra, azt hisszük, könnyü meglátni azt, hogy azon keresztül egyetlen egyszerü gondolat vonul át. Akár a vas- és épitő-iparok közös alkuja utján létrejött szabályzatokat tanulmányozzuk, akár a gyári, bánya és kereskedelmi hajózási törvények részletes műszaki intézkedéseit; akár a közös szolgálat vagy a „contracting out“ zavaros kérdéseit vizsgáljuk, mindenütt ugyan-

[1] Lásd ezen pontra nézve a Mr. Henry Broadhurst képviselő által beadott jelentőségteljes kisebbségi véleményt a Report of the Royal Commission on the Aged Poor-ban 1893—95, C. 7684, XCVIII. l.

azon alapelvvel találkozunk, egy határozott tiltakozással a kézimunkás részéről az ellen, hogy ő tőle követelik életét vagy egészségét is eladni, munkáján felül. Az egyes bérmunkás jól tudja, hogy őt gyakran megvesztegethetik vagy megfélemlithetik arra, hogy az egészségre ártalmas, vagy az életére és épségére veszélyes munkafeltételeket is elfogadja. Ennélfogva arra törekszik a maga munkásegyesülete utján, hogy meggátolja az egyéni alkut ezen kérdésekre nézve, és hogy létesitettesse minden telepen azon munkafeltételeket, amelyeket a gyakorlat szükségeseknek igazolt be az egészség és a biztonság szempontjából. Hiába való, hogy a közgazdák arról biztositják őt, hogy a külön kockázatokkal magasabb munkabérek járnak; vagy hogy a munkaadók kedvező feltételeket ajánlanak neki a védő törvények oltalma alól való „contracting out"-jáért. Amit a munkásegyesületi tagok, egy egész nemzedéken át, egyformán válaszoltak, az az, hogy ők „nem akarják drachmává veretni ki véröket." Innen van az ő állandó sóvárgásuk oly közszabályok iránt, amelyek pontosan meghatároznák, mennyi köbterület állapitandó meg, mily óvrendszabályok hozandók be a balesetek ellen, és mily rendelkezések teendők a betegség és kényelmetlenség ellen. Ami nevezetes, az az, hogy ezen határozott állásfoglalásban arra, mikép az egyéni szabadság egész körét arra nézve, hogy betegséget, csonkulást vagy halált szenvedjenek, felforgassák, — az egész közvélemény határozottan magáévá tette a munkásegyesületi felfogást. Most már nincs megengedve a matróznak szabadon meghatározni, hogy fogadja el külön dijért egy tulterhelt hajóval tengerre szállás kockázatát, vagy a gyapotmunkásnak, hogy azon célból, mikép munkát kapjon, bemenjen-e egy gőzzel telitett szövő-sátorba. Nem hagyják azt a bádogmunkás vagy zománcozó belátására, hogy mily mértékben hajlandó kockáztatni egészségét, a drága berendezésektől eltekintve, vagy meg nem engedik meg a kőszénbányásznak azt, hogy mellőzhesse egy rendkivüli veszedelmes bányában a részletes szellőztetést azért, hogy magas munkadijakat kaphasson. És nemcsak a folyvást szaporodó gyár, bánya,

vasuti és kereskedelmi hajózási törvényeken látható a közönség azon állásfoglalási változása. Az 1880-iki munkaadó szavatossági törvény maga bizonyitéka volt annak, hogy a parlament tultette magát a törvénytudók azon állitásán, hogy a munkások hallgatólag, mint bérszerződésök egy részét, elfogadnak minden élet- és egészség-kockáztatást, amely vele jár iparágokkal. Amikor azon célból, hogy ezen törvény alól kibuvjanak, a munkaadók feltalálták a „contracting out" jelszavát, egy szabadelvü képviselőház határozta el, hogy eltiltassék tényleg az, hogy a baleset kockázata egyáltalában szerződés tárgyává tétessék, mig épen a konzervativ Lordok háza határozta el, hogy semmiféle viszonyok közt sem hagyható az egyéni alkura. Végezetül az az elpetyhüdés, amely most borul a munkaadó szavatosságáról szóló egész vitára, azt gondoljuk, nagyrészben annak tulajdonitható, hogy a közönség félőn, tudatosan érti már, miszerint pusztán az, ha a balesetek drágává tétetnek, — amely szavatosság ellen mindig lehet biztositani — nem ut arra, hogy azok meggátoltassanak, és az, hogy az épitési gondatlanság okából a munkaadóra egy látszólagos felelősséget háritunk, nem ut arra, hogy a sérelmet szenvedőket ellássuk. Amennyire az egyesült királyságról van szó, a gyakorlati következtetés az, hogy határoztassanak meg pontos müszaki szabályzatokkal, a baleset és betegség ellen való azon elővigyázati rendszabályok, amelyeket a tapasztalás és tudomány szükségeseknek bizonyitott meg; hogy szüntettessék meg ezen szabályzatok megtörése, akár következett be a baleset, akár nem; hogy tétessék nyilvános vizsgálat minden komoly baleset után, és (mint a büntetés egy része) fizettessék meg a munkaadó által átalányösszegben az államnak a büntetés az ő hibássága fokozata szerint minden oly alkalommal, ahol a baleset a szabályzatok megtöréséből vagy más tiszta hanyagságból következett be; és hogy gondoskodás történjék közalapokból a sértett munkásról és családjáról szükségleteik mérve szerint, akkor is, ha a beleset véletlenség müve volt.

* *
*

A munkaadó szavatossága felől folyó munkásegyesületi vitának előző fejtegetése 1896 augusztusán iratott és 1897 januárján adatott közzé.[1] Ezen idő óta az egész helyzet megváltozott, a Mr. Chamberlain forradalmi természetü Workmen's Compensation Bill-jének benyujtása és törvénynyé válása folytán. Ezen rendszabály beismerten nem végső megoldása a kérdésnek, és ennélfogva helyesebbnek tartjuk változatlanul hagyni azon állapot részleges leirását, amelyben a kérdés 1896-ban állott, semmint egy, még a gyakorlat által ki nem próbált törvény alapján annak ujjádolgozását kisérelni meg.

A rendszabály, amelyet az 1897-iki konzervativ kormány fogadott el, szemben az 1893—94-iki javaslatával az akkori liberális kormánynak, ugy látszik, hogy csaknem drámai módon való elbucsuztatása az összes régi vitás kérdéseknek.[2] Ahelyett, hogy rágódnék azon fokozatok felett, hogy mennyire terjesztessék ki a munkaadó szavatossága a hanyagságért, az uj törvény, az ország nagy iparágainak legtöbbjében, egyénileg szavatossá teszi őt, kártalanitást adni munkásainak minden általok munkájok folyamában szenvedett balesetért, akár hanyagság okozta azt, akár nem. Igy, anélkül, hogy kifejezetten eltörölné az együtt szolgálás tanát, a törvény, amellett, hogy bárminemü balesetért biztosit egy bizonyos korlátolt kártalanitást, mi a munkást egyáltalában eltérő helyzetbe hozza a megsérült idegennel, aki csak a munkaadó valódi vagy épitési hanyagsága folytán léphet fel igénynyel. És ámbár a „contracting out" névleg meg van engedve, feltéve, hogy a segélyző-társaságok fölajstromozója által ki van állitva az a bizonyiték, hogy a módozat nem kedvezőtlenebb a munkásra nézve, mint a törvény értelmében való helyzete, még is most oly széles a törvény kerete és oly pontosan ügyelnek annak megtartá-

[1] Progressive Review.

Lásd J. Buckingham Pope: Conservatives or Socialists (London, 1897), mint egy keserü támadást ezen javaslat ellen egy konzervativ munkaadó szempontjából.

sára, hogy annak vonzó volta a munkaadóra nézve csaknem egészen el fog veszni. Ennélfogva a munkásegyesületek helyesen tették, hogy elfogadták Mr. Chamberlain javaslatát, dacára annak korlátolt és hiányos voltának. A mindenféle baleset utáni kárpótlásra való jog, mely mintegy harmadrészének meg van adva a munkásoknak, nem tartható vissza állandóan a másik kétharmadtól, és e számos hiány, amely bizonyára éreztetni fogja magát egy ily uj és messze kiható törvény alkalmazásánál, nyugodtan hagyható azon módositó törvényjavaslatokra, amelyekre egyik kormány a másik után kényszerülve fogja érezni magát.

Azon különös munkaadóknak, akikre az uj törvény nagy és határozatlan pénzösszegü kötelességet rótott ki, azt hisszük, valódi sérelmök van. Némely iparágakra ily terhek rovattak, mig mások, amelyek nem kevésbé vannak alávetve baleseteknek,[1] szabadon hagyattak. Sőt egyugyanazon iparág keretében is, oly telepek, amelyek egy eljárást használnak, alá vannak vetve kártalanitást fizetni oly balesetekért, amelyeket semmi gondosság vagy előrelátás sem gátolhat meg, mig mások, melyek különböző eljárást használnak, kimenekülnek minden alól, kivéve a régi törvény látszólagos kötelességét. Az uj birság a balesetek után, amelynek alá vannak vetve igy egyes munkaadók, nincs arányban az ő hibás voltok arányában azoknak meggátlása tekintetében; oly eset, amely kizárólag az Isten tényének tulajdonitható, nem fog kevesebbe kerülni nekik, mint az olyan, amely az ő személyes hanyagságoknak róható fel. Gyakorlatilag egyszerüen biztositják magokat a baleseti kártalanitási kötelezettség ellen, és az uj törvény keretébe

[1] A mezőgazdaság minden munkálatain, a kevesebb, mint 30 láb magas házak épitési és javitási munkálatain és minden mühelyi iparon kivül, a törvény kizárja a tengerészeket és halászokat; a kocsisokat és hajtókat és másokat, kik lovakat és marhát kezelnek; és oly folyóparti foglalkozásokat, mint a csónakosok és dereglyések.

eső munkaadók egy külön biztositási dijjal terheltetnek meg, mi rájok nézve oly hozzáadást jelent termelési költségeikhez, amely alól más vállalkozók fel vannak mentve.

A kézimunkások azon kétharmada, akiket a törvény ma kizár, oly igaztalanságot szenved, amelyet nem lehet könnyen orvosolni a jelen törvény keretében. Lehet, hogy gyakorlati a szavatosságot reá róni minden balesetből való kártalanitás végett egy vasuti társaságra, egy kőszénbányatulajdonosra vagy egy gőzgyár elismert kezelőjére. De még ezen esetekben is, hogy ha a munkaadó elfeledi a biztositást, egy nagy kiterjedésü baleset esetén a sérelmet szenvedettek gyakran fogják ugy találni, hogy a cég bukása tönkretette igényeiket. De a kizárt munkások nagy része apró mestereknél van munkában, akik magok is csak kevéssé vannak felette a bérmunkásoknak, vagy egy vagy más módu vándorló vállalkozóknál, akik csupán a kéztől a kézbe élnek. Ilyen esetekben a biztositás szokatlan volna, vagy esetleg lehetetlen is. Minden komoly baleset az ő kis üzletökben őket, egy oldalon, belevinné a csődbe, és más oldalon megfosztaná a sérelmet szenvedetteket attól, hogy bárminemü valódi esélyök legyen kártalanitást kaphatni tőlök. Pedig az igy alkalmazottak, a bérmunkások kétharmadától, nem lehet állandóan megtagadni a minden esetben járó kártalanitást, amely meg van adva a másik egyharmadnak. Hogy ha társadalmilag helyes kártalanitani a munkásokat a nagy iparokban, mindenféle baleset ellen, sem nem méltányos, sem nem helyes felfogás visszatartani a hasonló kártalanitást azoktól, akik a többi iparágakban szenvednek baleset miatt.

A mi véleményünk szerint, kikerülhetlenül be kell állani a fejlődésnek, vagy azon irányban, hogy kényszerült iparágcsoportok képeztessenek, akik a tagjaik telepein előforduló balesetekért közösen legyenek felelősek, vagy az egyszerü állami kárpótlás irányában. Az előbbi tervnek, melyet Németország és Ausztria fogadott el, meg van azon gazdasági előnye, hogy minden iparágat önmagát eltartóvá tesz, és igy elkerüli a parazita-iparágak felszaporodásából

eredő sulyos következményeket, amit mi a munkásegyesületi mozgalom gazdasági jellegéről szóló későbbi fejezetben tárgyalunk. Továbbá megerősitené a munkásegyesületi elvet, hogy az iparnak nem az egyes munkaadók akaratával, hanem az ő saját közszabályzataival kell szabályoztatnia. A munkaadók közti szervezkedés, és ennélfogva a közös alku nagy mértékben elősegittetnék, azon eredménynyel, hogy valószinüleg nagy előmozditás adatnék a munkásegyesületi ügynek magának is. De a munkaadók szükséges szervezkedése és azoknak merev szabályok alá vevése szerfelett kellemetlen volna az angol tőkéseknek, mig valódi nehézség is volna abban, hogy bármely ily szervezkedést hozzá lehessen simitani az angol ipar feltünő változatos, összefogott és mozgékony jellemèhez. Az egyszerü állami kártalanitás elkerüli mindezen nehézségeket és nem kiván több beosztást vagy ellenőrzést, mint amennyit már mindegyik bánya- vagy gyártulajdonos elfogadott. Ha kivánatos, mint ahogy Lord Salisbury kijelentette a Lordok házában Mr. Chamberlain javaslatának támogatására, hogy egy nagy életmentő gépet teremstünk, az állami kártalanitás adja meg a leghatásosabb eszközt e célra. Az a tény, hogy a kincstár fizetne minden balesetért, megváltoztatná a hivatalos felfogást a veszélyes iparágakról, és nemsokára látnók, hogy a kormány utasitaná tudományos tanácsadóit és gyárfelügyelőit munkára, hogy találjanak ki a balesetek elháritására uj módokat, amelyeket a gyári, bánya, vasuti és kereskedelmi hajózási törvények utján rászoritani lehet. Magok a nyilvános vizsgálatok minden komoly esetnél sokat tennének arra, hogy a tőkések tegyenek meg minden lehetséges elővigyázatot, és a gyárfelügyelők bünügyi keresete a gondatlan munkaadók ellen, akik nem biztositathatnák magokat, vagy nem menekülhetnének csőd utján, megtenné a többit. Sőt a munkaadók sem elleneznék ezt. Most, hogy Mr. Chamberlain, főiparágaink legnagyobb részében őket személyesen felelősekké tette minden balesetért, az a kormány, amely javasolná, mint egyedül lehetséges utját annak, hogy a kártalanitás a többi iparágakra is kiterjesztessék, azt, hogy a

felelősség egyenesen az állam által vétessék át, és annak költsége pártatlanul a jövedelmi adót fizetők egész testületére vettessék ki, (a mi talán további három pennynek felelne meg fontonként) számolhatna a kőszén, vas és vasuti iparoknál levő nagy tőkének erős támogatására, akik ily módon felszabadulhatnának a most rájok rovott különös és rendkivüli teher alól.

VIII. FEJEZET.

Uj eljárások és gépezet.

Egy nemzedékkel ezelőtt természetesnek találta csaknem minden művelt ember, hogy a munkásegyesületi mozgalom sarkalatos tanitása az volt, hogy ellenezze a gépeket és azt, hogy a gyártásba javitott eljárások hozassanak be. „A munkásegyesületek — mondotta a munkásoknak egy jól ismert birálója 1860-ban — mindig természetesen ellenezték a gépezet behozatalát, mert ezen ujitás természetesen arra vezetett, hogy leszállitsa a szükségelt munka mennyiségét és igy nyomást gyakorol a többségre. Soha egy munkásegyesület sem rajongott a feltalálásokért.“[1] Ezen vélemény támogatására fel lehetett hozni példa gyanánt a Potters' Examiner szerkesztőjét, a fazekasok munkásegyesületének egyik befolyásos vezérét, aki még 1844-ben is bátran mer utalni a tapasztalatra, amikor a gyármunkások minden baját ezen egy oknak tulajdonitja. „A gép — igy irt — tette ezt a dolgot. A gép hozta őket rongyokba és minden munkabér nélküli állapotba. A gép zsufolta őket a pincébe, falazta be rosszabb börtönökbe, mint a párisi Bastille, szoritotta el őket saját vidékökről, hogy más vidékeken keressék meg azt a kenyeret, ami meg volt tőlük tagadva itt. Ugy tekintek minden ujitásra, amely arra tör, hogy csökkentse az emberi

[1] „Trades Unions and their Tendencies“: Edmund Potter, F. R. S., a társadalmi osztályok előmozditására alakult országos egyesület munkálatai közt (London, 1860), 761 l.

munka utáni keresletet, mint a legvégzetesebb csapásra, amely nehezedhetik munkásosztályaink fejére, és azt tartom, hogy az a kötelessége minden dolgozó fazekasnak, a legszorgosabb kötelessége, hogy minden törvényes eszközzel meggátolja ezen csapás behozatalát ipara bármely ágába".

Ma már nem hallunk ilyen panaszokat. Amikor 1892-ben Marshall tanár közzétett egy gondos birálatot a munkásegyesületi politikáról és annak eredményeiről, határozottan tartózkodott számba venni, vagy csak meg is említeni, a munkásegyesületek hagyományos ellenséges voltát a feltalálások vagy gépezet ellen.[1] És amikor 1894-ben a munka tárgyában kiküldött királyi bizottság tett jelentést a munkások egyesületének óhajait és eljárását illető három évi részletes és költséges kutatásáról, nem talált okot arra, hogy ezen jelentőségteljes mulasztást kiigazitsa. A biztosok meghallgatták a munkaadók panaszait minden iparágban, és bizonyára nem mutattak semmi vágyat arra, hogy a munkások hibái felett elsurranjanak. De hogy ha hihetünk a hosszas többségi jelentésbe foglalt tanuskodási összegezésnek, a gépek ellen való ellentállás nem képezi már a britt munkásegyesületi eljárásnak részét. Ámbár a biztosok részletezték több száz különálló munkásegylet szabályait és szabályzatait, nem találták azok egyikében sem nyomát sem a feltalálás vagy javitás iránti ellenszenvnek.[2]

A tény az, hogy ezen kérdésben a munkásegyesületi mozgalom megváltoztatta álláspontját. Teljesen igaz, hogy az első félszázad alatt a munkásegyesületi szempont volt az, amit oly erősen fejezett ki a Potters' Examiner. De 1859-ben egy akkori tudományos szemlélő már észrevette, hogy sem a munkások egyesületei életében, sőt még az ugyanazon iparágban levők sem, nem mutattak semmi valódi rokon-

[1] Elements of the Economics of Industry (London, 1892), VI. könyv, XIII. fej. „Munkás-egyesületek".

[2] Lásd különösen a terjedelmes részletezést a munkaadók és munkások egyesületeinek szabályairól. C. 6795, XII., 513 l., 1892.

szenvet a northamptonshirei cipészek strikejával a varrógépek ellen, „azt gondolva, hogy sem nem kivánatos, sem nem gyakorlati dolog ellentállni a műszaki javitások kiterjesztésének, ámbár igen érzékeny az a kényelmetlenség és szenvedés, amit gyakran okoz egy gyors változás, melyet valamely különös iparágban okoz a munka természetére és terjedelmére nézve".[1] 1862-ben a liverpooli ácsok, akik 1853-ban formailag is boycottálták a gépeket, elhatározták, „hogy megengedik ezen társaságnak minden tagjának dolgozni még a gőzácsolásokba.[2] Ezen tiz év alatt a vasöntők segélyző társaságának havi körirata számos komoly felhivást közöl a végrehajtó-bizottságtól a tagokhoz, hogy ne álljanak ellen a „vasembernek", a vasöntésre szolgáló uj gépnek. „Talán az áramlat ellen volna, — mondják 1864 decemberén, — hogy társuljunk azzal, amit mi ujitásnak nevezünk, de figyeljék meg, hogy a mi legjobb politikánk az lesz, rátenni kezeinket ezen javitásokra, és a mi legjobb érdekeink szolgálatába venni azokat".[3] A kefekészitők egyesült társasága, amely 1863-ban és 1867-ben támogatta tagjait, amikor visszautasitották a gőzgéppel való furómunkát, és formailag kijelentették, hogy „semmi esetre sem dolgoznak az idegenek által géppel furt munkán",[4] ujra átnézték szabályaikat 1868-ban, és elhatározták, „hogy ha munkaadóink közül bármelyik is gőzerőt

[1] „Account of the Strike of the Northamptonshire Boot and Shoe-makers in 1857, 1858, 1859": John Ball, F. R. S., irlandi szegényügyi biztos és (1855—1858) al-államtitkár a gyarmatokra; jobban ismerve, mint az Alpine Club alapitója. Kinyomatva a Report of Social Science Association on Trade Sosieties and Strikes, 1860, 6 l. Ugyanazon kötet emliti (149) azt a tényt, hogy a lánckészitők egyesületének közlönye „nem vonakodott, mint ostoba dolgot, elitélni a középső megyék cipészeinek srikeját a gépek behozatala ellen".

[2] MS. A liverpooli ácsok segélyző társaságának jegyzőkönyvei 1853 és 1862 septemberről.

[3] Friendly Society of Ironmoulders, Monthly Circular, 1864 december.

[4] A kefekészitők egyesült társaságának évi jelentése 1863-ról. Lásd az 1867-ki jelenést is.

akar behozni a furáshoz, ne ellenezze azt senki sem a mi osztályainkból, de minden osztálynak legyen meg az a joga, belátása szerint állapitani meg az annak használatából eredő előnyt".[1] Ezen nézet változtatást nyer határozottságban és világosságban tiz évről tiz évre, mig végre, a mai nap, az ujitások vagy javitások ellen szóló bármely nyilatkozat nem kapna támogatást a munkásegyesületi kongresszuson vagy bármely hasonló gyülekezetben.[2] Mindazon ezer és egy szabályzatában a létező munkásegyesületeknek mi csupán egyetlen maradványát találtuk a régi kiengesztelhetetlen eltiltásnak, és ezt is egy kis helyi iparágban, amely gyorsan enyészik elfele. Az Operative Pearl Button and Stud Workers' Protection Society, amely Birminghamban 1843-ban alakul meg, és mintegy 500 tagot számlál, bir azzal a különlegességgel, hogy amennyire mi tudjuk, az egyedüli britt munkásegyesület, amely még mindig megtiltja a géppel való dolgozást. Az ő legutolsó alapszabályai és szabályzatai kimondják: „hogy a géppel való kikerekités rendszere teljes egészében megsemmisittetik, és minden tag, aki közvetve vagy közvetlenül folytatja azt a rendszert, egy-két font st.-ig terjedő birsággal lesz sujtva. Minden oly tagja a társaságnak, aki az iparágban gyári erővel dolgozik, akár közvetve, akár közvetlenül, öt font st. pénzbirsággal lesz sujtva".[3]

[1] Rules of the United Society of Brushmakers, 1869-iki kiadás. Azon kevés küzdelem, ami azóta ezen társaságnál előfordult (mint aminő volt a norwichi 1892-ben), a darabszám munkabérszabvány azon összegének pontos megállapitásából eredt, amely a gépmunka után fizetendő.

[2] Az utolsó eset, amelyben egy egyesület elrendelte a strikeot egyszerüen a gépek behozatala miatt egy kézi iparban, amennyire mi tudjuk, a liverpooli csomagoló szekrénykészitők társaságánál fordult elő 1886-ban. A strike nem sikerült és azóta a munkások barátságosan dolgoztak együtt a géppel, és most már teljesen kibékültek azzal, ugy találván, amint titkárok mondotta nekem, hogy az nagy lendületet okozott az iparágnak.

[3] Rules and Regulations to observed by the members of the Pearl Button and Stud Workers' Protection Society, amely

De minden ujságolvasó tudja, hogy a gépek behozatala még mindig okoz nézeteltéreseket és strikeokat, és nincs kétség afelett, hogy sok kitünő polgár még most is olybá veszi az ezen viszályokról szóló jelentéseket, mint a régi hasztalan küzdelmek visszhangjait, melyeket a kézmunkások folytattak az ipari művelődés haladása ellen. Azonban ezen jelentések megvizsgálása azt fogja mutatni, hogy ma a vita nem azon a kérdésen támad, hogy vajjon hozzanak-e be gépeket, hanem azok behozatalának feltételein. A változás oly messzire ment, hogy vannak most esetek, mint meg fogjuk mutatni, ahol a zavarok a munkásegyesületekből indulnak ki, akik nyomást gyakorolnak a régi módi munkaadókra, hogy kényszeritsék őket a legujabb találmányok használatára. A rendes viszály ma a feltételek körüli viszály. Egy uj gép elfogadása, vagy egy uj eljárás behozatala, miután a termelés régi módját felforgatja, rendesen a régibb mód szerint megállapitott munkabéri szabványokat is felforgatja és egy uj fizetési skála megállapitását teszi szükségessé. Hogy ha a munkabérek darabszámra állapittatnak meg, a munkaadók fogják követelni a darabszámra szóló munkabér leszállitását; ha időszámra, a munkások fognak igényelni a megnövekedett nagyobb figyelem és erőltetés folytán az ujabb és gyorsabb eljárás fejében béremelést. Mindkét esetben a módositás több vagy kevesebb csalódást hoz magával, amelyeknél az eldöntendő kérdések ritkán szoritkoznak pusztán a fizetendő összegre. Minden ily eset-

Birminghamban a guildford streeti baptista templomban tartatott (Birmingham, 1887), 27-ik szabály, 14 l.

Azt hiszszük, hogy a sheffieldi késes iparág fiókjaiban két vagy három régi módi iparos társaság, mint aminők, hogy a huzalöntőké és az asztalikés-kovácsoké, még mindig vonakodik elismerni az uj gépeket, amelyek nagy mérvben munkában vannak iparágokban, és amelyek ennélfogva egy uj osztálya által kezeltetnek a munkásoknak. Más oldalról más helyi egyletek, mint a huzalvágóké, a reszelő kovácsoké és a toll- és zsebkés kovácsoké, egyáltalán nem kifogásolják a gépeket és felbátoritják tagjaikat, hogy vegyék használatba azokat.

ben a nehézség fokozata a tárgyalásban résztvevő felek helyes érzékétől függ; és ugy ezek, mint más kérdésekben, a helyes érzék a tapasztalat utján szerezhető meg. Némely iparágban, mint például a gyapotfonásban, van már az ily természetü ujra megállapitásokra egy szazados tapasztalat, ami ennélfogva könnyü dologgá vált. De oly iparágakban, ahol a gép használata, sőt maga a gyári rendszer is uj, még aránylag kevés uj fejlődés van, az ujra megállapodás ritkán esik meg küzdelem nélkül.

Mint typikus példát egy ily állapotban levő iparágra, nézzük a csizma- és cipőkészitő modern gyáripart, amely hirhedt a gép behozatala körül forgó szünetlen viszályairól. Ezen iparágban a gazdag fogyasztók részére dolgozó kézimesterek kis egyesületét már régen tulszárnyalta szülöttje, a cipő- és csizmamunkások országos egyesülete, amely kizárólag gyári munkásokból áll, a melynek 1896 végén 37,000 tagja volt. Ez egy oly iparág, amely folytonosan forradalmi állapotban van az uj találmányok és a régi gépek uj alkalmazásának csaknem örökös folyama miatt. A munkások ismeretesek zavargó hajlamok, fegyelmet nem ismerő voltok és hiányos nevelésök révén. A munkaadók magok uj tőkések hagyomány nélkül, kitéve külföldi versenyzők éles versenyének, és igy mohón akarják minden esélyből a lehetőségig legnagyobb hasznot kivonni. A viszályok végtelenek, és a megnyult értekezleti tárgyalások, a választott birák előtt levő kidolgozott érvek, és a munkaadókkal kötött zavaros szerződések mind teljesen ki vannak nyomatva, teljes képet mutatva fel a mesterek és munkások elfoglalt álláspontjairól.

A munkaadók felfogása a munkások felől pontosan volt leirva az ő fő irodalmi szócsövök által. „Igaz, — mondja a munkaadók közlönyének szerkesztője, — hogy a kifogás nem azt a formát ölti magára, mintha ki akarnák küszöbölni vagy egyenesen vonakodnának együtt dolgozni a gépekkel; a tapasztalat megtanitotta az egyesületet, hogy hatályosabb utra vezesse ezek után ellenzését. Nyiltan azt mondani, hogy ellenzik a munkakimélő berendezéseket, azt je-

lentené, hogy megfojtják azt a közérdeklődést, ami nélkül a munkásegyesületi mozgalom nem képes megélni. Igy más eljárás fogadtatott el. A gépek által elvégzett dolgokat lekicsinyelik; azt állitják, hogy semmi munkamegkimélés nem éretett el használatok folytán; azon munkások, akik a gépeket kezelik, minden képességöket felhasználják arra, hogy a gépmunkát ép oly drágává tegyék, mint a kézimunka. Van a munkások közt valami, a mi egy hallgatólagos egyetértéssel egyértelmü, hogy csak egy bizonyos mennyiségü dolog teendő meg egy bizonyos idő alatt, és tekintet nélkül arra, hogy milyen gépek használtatnak, a munkások összejátszanak arra, hogy meggátoljanak minden, az ő segitségökkel elérhető megtakaritást. Nincs semmi haszon himezni a szavakat. Az egyesületek egy óriási összeesküvést képeznek, hogy ezen országban a munkamegtakaritó berendezések kifejlődését megakadályozzák és késleltessék. Azon tagjaiknak eljárása, akik nem akarnak kellő szorgalmat kifejteni az uj gépek kezelésénél, egyenlő a teljes becsülethiánynyal. Valóban tényleg fájdalmas bárkinek, aki hozzá szokott látni egy dolgozó gép kezelését az amerikai gyárakban, megfigyelni az angol munkásokat, kik ugyanazon gépeket kezelik. Amerikában a munkások *dolgoznak*, ők a gépeket a legjobb tehetségök szerint kezelik, és egymással versenyeznek azon igyekvésökben, hogy annyi dolgot végezzenek el, amennyit csak lehet. De egy angol gyárban elfecsérelni látszanak idejöket oly módon, a mi teljesen felháboritó. Hogy ha egy gépet öt percig teljes gyorsan forgattak, ugy látszik, hogy azt gondolják, szükséges ezt megállapitani és megnézni, hogy nem fordult-e elő valami törés. Aztán le s feljárnak a műhelyben és keresnek egy olajkannát vagy egy feszitőt, hogy tegyenek vele valami teljesen szükségtelen dolgot. Ez aztán elfoglal mindig valami öt perctől egy óráig terjedő dolgot; és aztán a gép megint dolgozik egy pár percig; és ha a kezelőt megkérdik, azt mondja, hogy a gépek nem érnek semmit, én a dolgot gyorsabban és jobban elvégezném kézzel! És csakugyan ugy is van, mert gondja van arra, hogy ne engedje meg a gépnek, hogy megverjen egy társát

a műhelyben, aki kézzel ugyanazt a munkát végzi, és röviden, meg tesz mindent, amit tehet arra, hogy rábirja a gyárosokat, elhagyni a műszaki eszközöket és visszatérni a kézimunkához. A barátság szelleme egy nevetséges határig kiszélesbül, és egyik munkás sem meri megtenni mindazt, amit tud, nehogy az ő munkatársai legyenek, amint ő gondolja ostobán, megsértve . . . Ugy látszik, hogy egy megállapodott politika a munkások közt, hogy törekedjenek megszerezni annyi pénzt, amennyi csak lehetséges, hetenként, de annyit, amennyi csak lehetséges, munkánként, más szavakkal, a termelési költséget oly magasan tartani, amint csak lehet".[1]

Feltéve, hogy mindez tényleg igaz — és annyiban, ami a feszitett viszonyok idejét illeti, nincs ok kétségbe vonni annak pontos voltát, — hadd pótoljuk azt ki két más ténynyel, amit alig lehetne kihámozni belőle. Először is, hogy azon amerikai cipőgyárakban, ahol nagy szorgalommal dolgoznak, ezt a nagy szorgalmat, kivétel nélkül darabszámra való fizetés által jutalmazzák. Másodszor, hogy Angliában, rendesen a munkások azok, akik kérik, hogy az uj gépek behozatalával engedtessék meg nekik darabszámra dolgozni, amint ezelőtt hozzá voltak szokva, és hogy a munkaadók rendesen azok, akik határozottan törekedtek megragadni az alkalmat arra, hogy azt megállapitott napibérekre változtassák át.[2] Itt fekszik az egész nehézség kulcsa. Már elmagyaráztuk a gyapotfonók esetében, hogy mennyire egyedül lehetséges oltalma a szabványos munkabérnek a darabszám oly munkásoknál, akik gépekkel dolgoznak, melyeknek gyorsasági

[1] The Shoe and Leather Record, 1892 febr. 19.

[2] Igy, egyike az ugynevezett „Hét parancsolatnak" — annak az ultimátumnak, amit a munkaadók adtak ki s ami ellen tört ki az 1895-ki nagy strike — az volt: „Hogy a jelenlegi nem alkalmas idő a darabszám-munka behozatalára a ruganyos és csinositó gépekre való tekintettel" (Labour Gazette, 1894 november). A ruganyozók és csinositók mindig darabszámra dolgoztak, mióta a gyári cipőkészités ipara megkezdődött.

foka mindig növekedett. Ily gépek mellett a nap, óra vagy hét szerint való fizetés azt jelenti, hogy a munkástól folyton növekvő munkamennyiséget követelnek a régi munkabérek fejében. A cipőmunkások esetében a kérdés még zavarosabbá van téve azon tény által, hogy az uj gépek a gyárban egy uj szervezetet is teremtettek, a munkás fokozatosan kevésbé és kevésbé maradván meg egyéni termelő, aki saját gyorsasága szerint dolgozik, hanem hovatovább lesz egy „fogat" egy tagja, vagyis tagja egy olyan csomó munkásnak, akiknek mindegyike csak egy kis részét látja el az egész munkának és igy képtelen arra, hogy együtt haladjon egymással. Ezen sürgetett siettetés mind nagyon jó volna, hogy ha a darabszám szerinti fizetés régi rendszere folytattatnék. De amikor a munka hatályosabb szervezete együtt jár a megállapitott napi bérrendszer behozatalával, a munkások abban egy kisérletet láttak arra, hogy a szabványos munkabérnek, a fáradságért való megfizetésnek, szinvonala leszállittassék oly formán, hogy több munka adassék cserébe a régi fizetésért.

Ezt a felfogást a munkaadók még csak megérteni sem képesek. „Tudom, — mondotta a munkaadók társaságának elnöke 1894-ben, — hogy azt fogják mondani, hogy ez rabszolgaság, siettetés, hajtás és efféle dolog . . . De a gyárosok azt tartják, hogy ez nem ugy van. Például, amikor a munkások összeállittatnak dolgozni egy fogatban, kezöknél is, láboknál is készen a kiszolgálás és nem kell nekik megállani, hogy várjanak valamire, mig ha ők külön végzik dolgaikat, egy rakás időveszteség jár együtt azzal. Ez az idő meg van takaritva a fogatrendszerrel".[1] Egy részt a szellemi munkások szokott tudatlanságának a kézimunka viszonyai tárgyában, hogy a munkaadók vezérei képesek voltak naivul azt képzelni, hogy az mikép „soha sem kell várakozni semmire" előny a megállapitott napibér mellett dolgozó mun-

[1] Az 1894 január 6—8-án a munkaadók és munkások közt tartott országos értekezletről szóló jelentést; ujra nyomva a Monthly Report of the National Union Boot and Shoe Operatives-ben, 1894 január.

kásnak. A munkásnak ez azt jelenti, hogy ő szünetlenül dolgozásra van szoritva gyorsasága legmagasabb mértékével a gyári nap teljes kilenc órája alatt. Ha ez a nagy erőkifejtés a régi keresményért követeltetik, ez annyi, mint egy világos kisérlet a szabványos munkabérnek leszállitására. Hogy ezen eljárás mennyire érint egy ugyanazon iparágban levő más munkaadót, aki ismerős az amerikai viszonyokkal, megitélhető a következő tanulságos levélből, amely válaszul iratott az előbb idézett vezércikkre: „Nézzünk bele egy szempillantásra egy angol géppel ellátott gyárba. Mit látunk ott? Ugyanazt, amit ön állit, csakhogy rosszabbul. A munkások, vagy igen gyakran fiuk, akik hetibérekért dolgoznak, arra törnek, hogy minél kevesebb dolgot végezhessenek el, amint csak lehet és oly rosszul csinálják azt a keveset, amint csak lehet. Ugy látszik, hogy egy fonalat sem hajlandók tovább lökni, ha az idejök elmult, és örülnek, mikor eljő az idő, hogy kiszabadulhassanak a gyárból s a napi unalomnak vége van. Állandóan küzködnek a gépeikkel s hacsak lehet, munkátlan állapotba hozzák azt. Akkor aztán a gépészt kell behivni. Az eredmény időveszteség és munkaveszteség, azonkivül költség is. *Mindez az én felfogásom szerint abból a helytelen politikából ered, hogy az angol gyárosok oly sok fiumunkást alkalmaznak és a hétszámra való munkabér-fizetés rendszeréből.* Ha a darabszám-rendszert fogadnák el, és csak szakértő munkásokat állitanának a gépekhez, kevesebb költség mellett jobb munka volna az eredmény és a munkás magasabb béreket érne el. Vajjon nem-e ez a titkos oka annak, miért képes az amerikai gyáros áruit alacsonyabb munkaköltséggel állitani elő, semmint ezen áruk ezen országban termeltetnek, mig ugyanakkor az amerikai munkás sokkal magasabb munkabéreket keres meg, mint angol testvére?“[1]

Nem lesz természetellenes, ha azt kérdezzük, hogy miért emel hasztalanul az angol munkaadó nehézségeket az által, hogy épen az uj gép behozatalának nehézkes pillana-

[1] Levél a Shoe and Leather Record-hoz, 1892 febr. 25.

tát ragadja meg arra, hogy kényszeritse munkásait a fizetés darabszám szerinti rendszerének elhagyására, amely századokon és több nemzedékeken át szokásos volt, és helyette a megállapitott napi bérrendszer behozására. A gyárosok erre azt felelték, hogy ha a darabár szerinti munkabérek fentartatnának az uj gépek mellett is, és a munkabér skálája a munkások a régi eljárás melletti heti keresetének alapján volnának kiszámitandók, munkások igen hamar képesek volnának megnövelni ügyességöket és gyorsaságokat ugy, hogy hetenként 3 vagy 4 font st.-et is kereshetnének a mostani 26 sh.-nyi heti keresmény helyett. De ez, amint minden gyapotgyáros kész volna elismerni, gazdaságilag beszélve, egyáltalán nem érv. A cipő- és csizmagyárosok egyesületének eszes titkára ismételve elmondta tagjainak, hogy az ily eredmény egyáltalában nem emelné az előállitási költségeket pár cipőszámra, és ellenkezőleg valódilag leszállitaná azt, mert óriásilag megnövelné az egyes gép termelőképességét. Szerencsétlenségre, az ily érvelések csak elpazaroltatnak a belátás nélküli munkaadókra, akik még akkor is, ha azzal saját hasznuknak legnagyobb kiterjesztését látják egybekötve, ritkán képesek nyugodtan elnézni azt a kilátást, hogy munkásaiknak hetenként bármivel is magasabb összegeket fizessenek, mint amihez hozzá vannak szokva.[1]

[1] Egy amerikai megfigyelő ugyanazon érzelmet figyelte meg a német munkaadók közt is. „Még Berlinben is láttam ezen szük felfogásu mormogást a munkás magasabb bére ellen. Darabszámra lehuzzák a fizetésmértéket a nagyobb termelés után, amely magasabb keresetet eredményez, mint a rendes mérték . . . A gyárosok visszatértek a napi mértékre . . . mert a mesterek ugy találták, hogy a munkások tulsok pénzt kerestek meg a darabáru-rendszer mellett". The Economy of High Wages: J. Schoenhof (New-York, 1892) 400. l.

Ugyanazon küzdelem folyt le 1850 és 1860 közt a géprendszer és gőzerő behozatala alkalmával a Coventry szalag-iparban, a munkások kérvén a darab szerinti fizetést és a munkaadók követelvén azt, hogy megállapitott napibéreket hozzanak be

A gyári cipésziparban a munkások ép oly belátás nélküliek az ipari politikában és egy cseppet sem elfogulatlanabbak, mint a munkaadók, egy közel fekvő kérdésben. Ők is annyira bosszankodnak azon a kilátáson, hogy a növekvő haszon bárki mást is illethet, hogy minden észszerütlen és lehetetlen módhoz folyamodnak azon célból, hogy meghiusitsák azt. Amikor 1894-ben az országos cipő- és csizmakészitők egyesületének leicesteri fiókja egy bizottságot küldött ki, hogy megállapitsa a darabszám szerint való fizetés uj skáláját, az uj gép behozatala alkalmával, a munkások naivul azon az alapon indultak meg, hogy megtartották a régi eljárás idején alkalmazott darabszámra fizetendő skálát, csak levontak minden árucikk után egy bizonyos százalékot, amely arra volt szánva, hogy oly megtakarítást juttasson a munkaadónak, mely teljesen fedi azt a kamatot, amit ő az uj gép beszerzési költségei után fizet.[1] Igy, amig a munkaadók által javasolt feltételek a munkásoknak nem adnak semmi ingert arra, hogy az uj gépeket használják, a munkások által ajánlott feltételek nem adnak semmi indokot a munkaadóknak, hogy behozzák azokat.

A munkások felfogása ezen tárgyban az egyéni termelés korából fenmaradt egy babonás hit. A csizmakészitőmunkás meggyökerezett hitet örökölt arra nézve, hogy a munka jogos jutalma az egész termelt áru, vagy annak

„részben azért, mert a darabszám-rendszer nehézkesebb, mint a hetibéreké, de főleg azért, mert az jelentené azt, hogy az ő gépeik termelőképességének emelkedéséből származó haszon a munkások által elkoboztatnék". Social Science Association: Report on Trade Societies and Strikes, 325. l.

[1] A „Piecework Committee" jegyzőkönyvei (kéziratban), amely ülésezett áprilistól szeptemberig 1894-ben. Ezen bizottságban résztvettek a leicesteri fiók kitünő munkásai és a fiók hivatalnokai. Csak igazság elmondani, hogy amikor azt látták, hogy a javasolt méretek némely esetben egész 40 százalékig terjedő munkabéremelkedésre vezettek volna, a tapasztaltabb egyesületi tisztviselők tiltakoztak a további eljárás ellen, mely valószinüleg az egyesület egész politikáját rosz hirbe fogja hozni.

piaci ára. Ez az eszme volt az Owen-féle socialismusnak gazdasági gerince, a maga egyleteivel a termelők és a munka tervezett tőzsdéivel.[1] A Poor Man's Guardiannak, egy 1831-ben igen olvasott ujságnak első számában a következő versben volt ez kifejezve:

Wages should form the price of goods;
Yes, wages should be all,
Then we who work to make the goods,
Should justly have them all;
But if their price be made of rent,
Tithes, taxes, profits all,
Then we who work to make the goods,
Shall have, just none at all![2]

A munkabér képezze az áruk árát;
Igen, a munkabér legyen minden,
Igy mi, akik dolgozunk az áruk készitésén,
Igazságosan óhajtjuk mindazt;
De hogy ha az ár járadékból,
Tizedből, adóból és nyereségből jő létre,
Ugy mi, akik dolgozunk az áruk készitésén,
Épen semmit sem fogunk kapni belőle.[2]

[1] History of Trade Unionism, III. fejezet.

[2] Place MSS. 27,791—240. A vers most ujra le van nyomtatva a Dictionary of Political Economyban „Chartism" fejezet alatt; és a „Life of Francis Place: Graham Wallas (London, 1897). Ugyanazon eszme vezette Lassalle javaslatait és a Karl Marx által: Theory of Value-ban vont következtetések nagy részét, és még mindig ott rejtőzködik a mult szocializmus és annak követőinek kijelentéseiben és programmjaiban. Természetesen ez ellentétben áll a mai gazdasági felfogással „a meg nem szolgált emelkedésről", mely a találmányok és szervezkedések haladásából a sürü tömegü lakosságnál és tőkénél ered, amelyre alapitja a modern angol szocialista követelését a termelési eszközök közös birtoklására, a termelő alárendelésére a polgár és az egyén alárendelésére a közönséggel szemben. Lásd az 51. Fabian Tractot: Socialism, True and False, és a Report on Fabian Policy, amelyet a Fabian Society terjesztett volt az

Amikor a dolgozó cipész felállitja a maga darabszámra való lisztáját az uj gépezetek mellett, az általa javasolt bérek mérvei tényleg számokban fejezik ki az ő gazdasági felfogását, hogy a munkabér képezze az áruk árát. Lelkének ezen állapota viszi arra, hogy tényleg nyugodtan kivánja, mikép minden uj találmány egész tiszta hasznát ő kapja meg. A munkaadó ép ily tarthatlan igényt állit fel, a javitás egész hasznát megkapni és a munkás igényét ugy tekinti, mint egyenes támadást nem a közszükség, hanem ő ellene. De bármit óhajtson is a munkaadó, a közönség azt hiszi, hogy az esetek nagy többségében a verseny hamar áttereli az ő uj nyereségét a fogyasztóra, az áruk leszállitása alakjában. Mindezen kérdésekben ennélfogva a közvélemény hajlandó a munkások igényei ellen foglalni állást, egész annyira is, hogy megtagadják igazságos igényét oly keresetgyarapodásra, ami arányban áll az uj eljárás által okozott nagyobb erőfeszitéssel. A munkaadók sokszor tudták, hogy mint használják ezen érvet nagy hatással a közvéleményre. A londoni épitőmesterek bizottsága 1859-ben azt panaszolta, hogy a munkások érvelése a munkaórák röviditése mellett „magában foglalta azt is, hogy a gépekből eredő haszon nem a társadalom, nem feltalálói, sem nem azoknak haszna, akik alkalmazzák, hanem lefoglalandó azok által, akiknek munkáját, amint állitják, feleslegessé teszi".[1]

1896-iki nemzetközi szocialista kongresszus elé.(Fabian Tract, No. 70).

Ámbár az itt érintett Owen-féle tétel korábban el volt fogadva az angol munkások nagy tömege által, és ámbár még mindig gyökerén áll a termelők szövetkezeti társaságai iránt való óhajnak, nem mondható, hogy jellege volna a mai napi munkásegyesületi mozgalomnak, és ennélfogva nem is részletezzük a munkásegyesületi mozgalomnak felfogásáról szóló fejezetünkben. A tanulmányozó olvasgassa Owen, Hodgskin, Thompson, Lassalle és Marx művein kivül Dr. Anton Menger művét: Das Recht auf den vollen Arbeitsertrag.

[1] Report on Trade Societies and Strikes: Social Science Association 1860, 62. l.

Hogy ha a termelés megnövekvése nem az uj géptől függ, hanem pusztán a munka további felosztásan alapul, a munkásoknak még tapasztaltabb vezetői is becsületesen képtelenek megérteni, hogy mint vonhatja bárki is a munkások jogát kétségbe, hogy az egész gyarapodás őket illeti. 1894-ben egy bristoli céget azzal vádoltak az országos értekezleten, (a közös központi testület) előtt, hogy egy uj munkarendszert hozott be Bristolra, az ugynevezett fogatrendszert, amelynek eredménye az volt, hogy a munkások közösen több cipőt készitettek el naponta, mint annakelőtte. Mivel a vád össze volt kötve a darabszámra fizetés átváltoztatásával állandó munkabérekre, lett volna némi jogosultság arra a panaszra, hogy a szabványos munkabér kerül veszélybe, egy megállapitott heti munkabérért folyton emelkedő erőfeszités követelése által. De ahelyett, hogy ezen kérdést ragadta volna meg, az egyesület azt panaszolta, hogy ha csak a napibér nem ugy állapittatik meg, hogy *minden egyes cipő költsége a munkaadónak* ne kerüljön kevesebbe, mint azelőtt, a változtatás olyannak tekintendő, mint a munkabérek leszállitása.[1] A munkások

[1] Az igény és az érvelés megtalálható a csizma- és cipőiparág országos értekezletéről szóló jelentésben 1893 augusztus. „Feltéve — kérdezte az elnök — hogy a darabszámról a napi munkára átváltozás azt eredményezte, hogy a munkás több pénzt kapott, mondanák-e önök, hogy az oly változás, amiről neki joga van panaszkodni?“ Ezen kérdésre a szembeszökő felelet az, hogyha az uj eljárással nagyobb igyekezet és erőfeszités jár, mint a régivel, a heti keresmény tényleges megszaporodása még mindig jelentheti a szabványmunkabéreknek (a fáradtság megfizetésének) leszállitását, és igy járhat sérelemmel a munkásra. De ahelyett, hogy ezen a nyomon indult volna el, a munkások szószólója ezt válaszolta: „Azt mondanám, hogyha egy munkás azt a pénzt kapja meg és a munkaadó tizenegy tucat kész munkát kap a mostani skála szerint járó tiz tucat helyett, hogy ez a munkabér leszállitását jelenti“. Az eszmék ugyanazon zavara látszik a „fogat-rendszer“ eseteiben, melyet az 1894 januári országos értekezlet vitatott meg.

ügye ezen érvelés által oly rossz szinbe került, hogy az elnök (Sir Thomas Wright tanácsos) nemcsak visszautasitotta kérelmöket, de annyira ment, hogy azt mondja, mikép feltéve, hogy a tiszta hetikereset nem csökkent meg általa, ez eljárás változtatása nem változtatása a feltételeknek, igy teljesen mellőzte a vele járó megszaporodott fáradság és erőfeszités kérdését.

A viszályok ezen jelentős sorozatának tanulmányozója bizonyára észreveszi, hogy mind a munkaadók, mind a munkások oly álláspontokat foglalnak el, amelyek ellentétben vannak saját érveléseikkel. A munkaadók a legteljesebb és legtartaléktalanabb módon nyilvánitják ki hozzájárulásokat a közös alku elvéhez a munka mindennemü feltételeire nézve. Határozottan kijelentették ezen elvhez való hozzájárulásokat, sürgetve ezen közalku rendes vitelére a legrészletesebb gépezet felállitását, amelyet állandóan használatba vettek. Ennélfogva nem következetes nekik azt igényelni, hogy minden munkaadónak joga van „minden időben külön értesités nélkül gépeket állitani be“ és hogy a változások a gyár belső kezelésében vagy „a munkásokkal való elbánás“, minden egyes gyártulajdonos saját tetszésü elhatározására bizott dolgok. Kétségkivül minden egyes munkaadó dolga elhatározni, vajon akar-e vagy nem alkalmazni egy bizonyos gépet ép ugy, mint ahogy őt illeti egyedül annak elhatározása hogy akar-e, vagy nem, felfogadni további husz munkást. De azon szabályzatok és feltételek, amelyek mellett fognak a munkások felfogadtatni, vagy megváltoztatni munkaszokásaikat, szembeszökőleg oly kérdések, amelyek a közös alku feltételezése mellett, nem lehet eldönteni a bérszerződésben közreműködő egyik fél akaratával, vagy épen egyes munkaadók és egyes munkások beleegyezésével sem, hanem csak mindkét fél felhatalmazott képviselői közt folyt tárgyalásokon létesitett közös szabályzat utján. A munkaadók továbbá ismételten elfogadták tárgyalásaikban a szabványos munkabér elvét, vagyis azt, hogy az egész iparágban ugyanazon fizetés tartassék fenn egyformán az ugyanazonos fáradságért. Ennélfogva nem

következetes, tőlök meghatározott időszám munkabérre törekedni az eljárás változtatása alkalmával, mivel az kikerülhetetlenül arra vezet, hogy a munkásoktól követelt erőfeszitést fokozatosan követelje. Ha csak nincs valamely megállapodás, amely által a munkások biztosittatnak fokozatosan növekvő keresetről, ezen fokozatosan növekvő fáradság arányában, a munkaadók aláaknázzák a szabványmunkabért, vagyis alattomosan leszállitják a fizetés mértékét egy adott nagyságu fáradságért. Más oldalról a munkások, mig elismerik, hogy az ő létezésök maga, mint gyári cipészeké, a kézi egyéni cipész rovására megy, folyton ellenszegülnek a további munkafelosztásnak és a növekvő géphasználatnak. És ámbár álláspontjokat a szabványos munkabér fentartásának alapelvére fektetik, és ennélfogva óhajtják a darabszámra fizetés fentartását, még sem akarnak belemenni az uj eljárásba azáltal, hogy oly munkabéreket javasolnának, amelyek már a kiindulásnál is csak az ő mostani béreiknek megfelelő keresetet biztositanának. Hogy ha a munkások nyiltan követelnének emelést bizonyos százalékban a mostani szabványos munkabéreken, amelyet aztán részletesen kidolgoznának az árfizetési szabályzat átvizsgálása alkalmával, akkor az az igény a saját maga érdemén volna elbirálható, mint egy kérdés a munkaadók és munkások közt folyó örökös hullámzásban. Lehet, hogy az a pillanat, amikor a haszon valószinüleg nagy mértékben meg fog növekedni, az eljárásnál beállott változás folytán, különösen kedvező alkalom a munkabérek emelésére. De amikor az emelés iránti követelés azon állitás köntösébe van dugva, hogy a régi szabványtól való minden eltérést ugy kell ellenezni, mint a tényleges leszállitást, a munkaadók természetesen szenvedélybe jönnek azon, amit a munkások eljárásában értelmi becsülethiánynak látnak. Hogyha a munkások óhajtják fentartani a szabványos munkabérről szóló modern munkásegyleti elvet, akkor el kell hagyniok egyszersmindenkorra, azon merőben ellentétes állitást, hogy „a munkabérek legyenek az áruk ára“, és egyszerre hozzá kell látniok egy uj darabszám szerinti árszabály felállitá-

sához, amely hozzásimuljon azon nagy változatossághoz, ami gépek és munkafeltételek közt van a különböző gyárakban. Egy ily árszabály kétségkivül sok fáradsággal jár, különösen azért, hogy még sok apró műhely maradt fenn, amelyek mindegyike az uj gépeknek csak egyikét vagy másikát fogadta el. De hasonló nehézségek forognak fenn és le is győzettek az utolsó husz év alatt, mióta az uj iparág is gyáripar lett, és az amerikai gyakorlat mutatja, hogy nem legyőzhetlenek mai nap sem.[1]

A szedő- és szétosztó-gépek fokozatos behozatala az angol nyomtató iparban példát mutat sok tekintetben hasonló nehézségekre egy más iparban is. Ezen gépek 1876 körül kezdettek használatba jönni, de miután a korábbi feltalálásu gépek nem voltak tökéletesek, csak a század utolsó évtizedétől kezdve kezdett érezhetővé válni versenyzésök a régi kézzel szedővel.

Ezen gépek behozatala az egész kezelésben a legkevésbé volt inyére a munkásoknak. De a szedők munkásegyesületei kezdettől fogva elutasitottak minden óhajt behozatalok meggátlására vagy a tagok eltiltására attól,

[1] Az angol Co-operative Wholesale Society tapasztalata, amelynek óriási cipőgyárát nem érintette az 1895-iki zavar, érdekes példát mutat arra, hogy mint sikerült egy rendkivülileg ügyes igazgatónak, ki maga is munkás volt korábban, (előzetesen egyezséget hozva létre a darabszámu bérekre nézve az uj eljárásoknál) részben megoldani ezt a kérdést ugy, hogy a heti munkabéreket nyersen arányositotta az emelkedő termeléshez. Egy bizonyos „ruganyozó gépen" a termelés váltakozik hetenként 666 pártól egész 1270-ig, a munkás ügyessége és szorgalma szerint. Mr. Butcher tudta, hogy mint kell felbátoritani az ügyességet és szorgalmat, nem akarván hozzájárulni ahhoz, hogy hetekint egyforma mértékü bér adassék, mint sok munkaadó teszi, mindegyik részletmunkánál minden munkásnak; fizetett a főmunkásnak egész 40 shillinget, és (ahelyett, hogy fiukkal dolgoztasson) még a következőknek is 30 shillinget adott. Kijelentette szándékát, hogyha a termelés hetenkint 1500 párra emelkedik, a munkabéreket 50 shillingre emeli fel.

hogy azzal dolgozzanak. Az ő politikájok az volt, hogy az ő saját tagjaik részére biztositsák az uj munkát oly feltételek mellett, amelyek megóvják szabványos munkabéreiket. Nincs tudomás arról, hogy ők követelték volna a Linotype-gép egész hasznát magoknak, de azt állitják, hogy követeltek abból egy részt. A Linotype-társaságnak elnöke, beszélvén részvényeseihez 1893-ban, kijelentette, hogy „csaknem mindazon műhely, amely elfogadta a Linotypeot, egyesületi műhely — némely esetben napszámra, és más esetekben darabszámrafizetéssel dolgozó. Bizonyára ez elegendő bizonyság arra, hogy a munkás nehézség nem nagyon komoly. Az egyesületek (munkások) véleményünk szerint nagyon méltányosan jártak el velünk szemben. Mindaz, amit mondtak, az: A mi tagjaink azt gondolják, hogy ti oly találmánynyal birtok, ami nagy előnyére van az iparágnak — megtakarit egy nagy csomó pénzt és munkát — és a munkások azt akarják, hogy nekik is méltányos részök legyen az előnyből. Hadd fizessenek nekik a mesterek méltányosan, és akkor azt hiszem, nem lesz semmiféle nehézség behozni ezt a gépet."[1] 1894-ben a szedők londoni társasága képes volt kielégitő megállapodásra jutni a hirlaptulajdonosokkal, akik egész a mai napig főhasználói voltak a gépnek, és az most használatban van a londoni ujságnyomdákban mindkét fél által formailag elfogadott feltételek mellett.[2]

[1] A Linotype-társaság elnökének beszéde a részvényesek rendes közgyülésén 1893 május 11-én Londonban a Cannon Street Hotelben.

[2] Uj és módositott szabályzatok, elfogadva a londoni napilapok tulajdonosainak és a szedők londoni egyesületének képviselői által az Anderton Hotelben 1894 junius 4-én tartott értekezleten.

Szedőgépek.

1. Minden képzett munkás — tudniillik szedők, igazitók és szétosztók, mint megkülönböztetés a segitők vagy munkásoktól — a szedők londoni egyesületének tagjai lesznek, előny adatván azon társulások tagjainak, amelyeknél gépek vannak már

Már most forduljunk át azon iparágaktól, ahol az uj gépek behozatala eléggé uj arra, hogy állandó surlódás tárgya legyen, azokhoz, amelyeknél az már régen megszünt surlódási ok lenni. A gyapotfonók és gyapotszövők nagy iparágaiban az utolsó száz év alatt, az alkalmazott gépek rendkivül megjavultak. Ezen műszaki haladás korábbi fokozataiban minden lépés szenvedélyes küzdelem tárgya volt a mesterek és a munkások közt, nagyrészben ugyanazon irányban, mint a most folyó háboru a csizma- és cipő-iparban. Az utolsó harminc év alatt azonban, az egyesületek őszintén felhagytak minden gondolattal ellenezni a javitásokat, vagy követelni azok behozatalának egész hasznát. Azon feltételek, amelyek mellett bármely javitás a gépen elfogadható, közös akarattal, már régen kivétettek az egyes munkaadó, vagy a munkások különös csoportja kezéből. Bárminemü változás a gyár benső kezelésében, vagy a munkások kezelésében a munkaadó által, — amely a cipőgyárosok uj osztálya előtt ugy tünik fel, hogy

behozva. A szétosztás fizetendő heti 48 óráért, nappali munkáért 38 shilling minimális alapon.

2. Kisérleti 3 hónapi alkalmazás adatik meg, a munkás a megelőző három hónapi átlagos heti keresményét kapja. Ezen idő alatt ő nem végez darabszám-munkát.

3. Minden mühelyben, ahol szedőgépek hozattak be, a munkások és a szekrénynyel dolgozók egyszerre kezdik meg a szedést . . . A szedők és munkásoknak ily mühelyekben két csoportnak naponta biztositttatik hét munkaóra a reggeli lapoknál, és tizenkét csoportnak heti 42 óra az esti lapoknál.

4. A munkabér-listához a gépmunkánál ezer n után Linotypenál 3½ penny nappali munkánál az esti lap nyomdákban, 3¾ ezer n után a reggeli lapi nyomdáknál, ezenkivül ¼ penny ezer n után külön minden nyomás után, mely a brevier felett van; Hattersley 4 penny ezer n után az esti ujság munkánál és 4½ penny ezer n után a reggeli lapi munkánál.

Ezen egyezséget 1896-ban egy más, még részletesebb pótolta, amely azonban hasonló alapokra volt fektetve. Lásd Labour Gazette, 1896 augusztus.

az az ő saját önkényes elhatározások tárgya — a gyapotiparban, mint a dolog természetes menete, oda utasittatik előzetes tárgyalás és megegyezés létesitése végett a munkásegyesület és a munkaadók társaságának szakértő fizetett hivatalnokaihoz. Mint tárgyalási alap, az az elv, hogy a szabványos munkabér fizetése sértetlen tartassék meg a fáradság egy megállapitott mennyiségére, hátsó gondolat nélkül elfogadtatott mindkét oldalról. A munkaadók elismerik, hogy minden emelkedő gyorsaság vagy az eljárás nehezebbsége azt jelenti, hogy nagyobb fáradság kivántatik a munkástól, amelyet ennélfogva fokozatosan növekvő keresettel kell kártalanitani. Sohasem álmodnának arról, hogy javasolnák a megállapitott időszámra fizetett munkabérek behozatalát és minden zugolódás nélkül elfogadnak egy darabszámra való lisztát, amely határozottan megállapittatván előlegesen, teljesen biztositja a munkásoknak ezen növekvő keresetet. Más oldalról a munkások fentartás nélkül feladtak minden odairányuló eszmét, hogy a munkabérek legyenek az áruk árai. Képzelhetjük azt a mosolyt, amelylyel oly tapasztalt munkásegyesületi tisztviselők, mint mr. Mawdsley vagy Mr. Wilkinson hallgatnának egy oly állitást, hogy yard-számra minden megtakaritás a munkaadó részére az előállitási árnál szükségképen kell, hogy a munkásnak munkabére leszállitását jelentse. Ők azt válaszolnák, hogy mindaddig, mig a gyapotmunkások biztositva van az ő szabványos munkabére, neki nincs semmi köze a termelési költséggel egyáltalán, kivéve azt, hogy minden leszállitás, mely az okos ügyvitelből vagy az eljárás javitásából származik, feltétlenül előnyös a munkásnak, mert biztositja az ő termelésöknek a mindig szélesebb körre kiterjedő piacot. A gyapotmunkások munkásegyesületei tényleg féluton elébe mennek a javitó munkaadónak, belenyugodva oly darabszám-bérekbe, amely a gép termelő képességének minden emelkedésével lefelé száll. A munkaadó ennélfogva tudja, hogy minden javitás, amelyet ő létesithet, neki egy valódi, ámbár nem korlátlan megtakaritást fog hozni termelési költségeiben. Más oldalról a munkásoknak megvan

azon biztonságuk, hogy a fokozott darabszámra fizetések, amelyek már az ő szakértő hivatalnokaik gondos megvizsgálása után közös megegyezéssel megállapittattak, nemcsak meg fogják védeni jelen heti keresményeiket, de azonfelül közvetlenül fogják kárpótolni őket minden vele járó növekvő erőfeszitésért is. Sőt megtanulták, a tapasztalatból azt is, hogy a növekvő erőfeszités minden érzése hamar el fog tünni, amint a szorosabb odafigyelés és gyorsabb mozgás szokásossá lesz. Igaz, hogy alacsonyabb darabszámu bérfizetést fogadván el, feladják minden igényöket arra, hogy magok részére tartsák meg kizárólag az uj találmány meg nem szolgált hasznát. Más oldalról, biztosittatnak azáltal, hogy a munkaadó velök együtt állit fel egy előre megállapitott darabszámra való lisztát, az uj ügyességből folyó minden haszonra nézve, amivel jár kikerülhetlenül az uj eljárásba való belegyakorlás is. Igy, a munkának folyton növekvő gyorsasága, amely a cipőmunkásnál, akit munkaadója arra kényszerit, hogy megállapitott időszámra fizettessék, hajtva, és rabszolgaszerüen, a gyapotfonónak egy szivesen látott többletet jelent heti keresetében és állandó emelkedést életmódjának szinvonalában.

A kazánkovácsok és vashajóépitők egyesült társasága hasonló elvekre fekteti megegyezéseit munkaadóival. Igy Anglia északkeleti partján a nagy hajóépitőipar belső kezelése az uj felszerelésre nézve a következő formális szerződés által kormányoztatik: „Dacára a fentebbi szakaszoknak, a hajóépitők jogositva vannak a munkabérek átvizsgálására a munkamegtakaritó berendezések cimén, akár most hozatnak be, és nem elegendőleg hozattak összhangba azzal, akár ezután fognak behozatni; a telepeken való javitott berendezések cimén; oly uj tipusu hajók épitése cimén, amelyeknél a dolog könnyebb, és más ily különleges esetek cimén. Ezen átvizsgálások feltételei egy bizottság által állapitandók meg, amely képviseli a munkaadókat s a kazánkovácsok és a hajóépitők egyesületét. Hasonló módon joguk van a munkásoknak is ez emlitett bizottság elé terjeszteni minden oly munkát, melynek munkabérei átvizsgálást igé-

nyelnek, a munka uj feltételei, a hajók szerkezetének változásai vagy bármely más okból." Ezen egyezséget a munkások egyik szakasza ellenszenvesen fogadta, akik kifogásolták a gép cimén elfogadott bármi leszállitást stb. Ezen panaszra az egyesület végrehajtó-bizottsága azt válaszolta: „Jól tudva van a társaságunkban levő legidősebb hajósinrakó előtt, hogy elmehet némely épitőtelepre, és lerakhat egy hajót bordánként tiz százalékkal kevesebbért az egyik telepen, mint ahogy azt megteheti a másikban a gépekben levő különbség folytán. Azon munkaadó tehát, akinek a legjobb gépei vannak, azon gépekért fizettetik meg az olcsóbb árral, mert a gép végezte el a dolgot . . . Ez történik mindenütt, és pedig helyesen. Ismeretes a mi tagjaink előtt, hogy azon könnyebbségek különbsége miatt, mely a különböző telepeken végzett munkamennyiségek közt van, mi sohasem voltunk még képesek a lerakásért egy szabványszerü munkabér-lisztát állitani fel."[1]

Most már összegezhetjük azt, amit mi a munkásegyesületi tapasztalat eredményének látunk az uj eljárások és gépek tárgyában, és azt, amit lehet várni, az általános irányalat és gyapotmunkások példájából itélve, hogy általános politikájokká válik. Első helyen azt látjuk, hogy a kézi munkások régi kisérlete a gépeket kizárni, véglegesen el lett hagyva. Ahelyett, hogy visszautasitanák az uj eljárás szerinti dolgot, a mai nap a munkásegyesületek azt kivánják, hogy az iparágakban már dolgozó munkásoknak legyen elsőbbségi jogok megtanulni az uj kezelést és elvégezni az uj dolgot. Alkalmazva ezen elsőbbségi igényt a munka állandóságára, arra törekesznek, hogy az uj eljárások behozatalára való megegyezések, nemcsak a munkabérek, de a munka fizikai feltételeinek megállapitására vonatkozásban is, nemcsak a bérszerződésben résztvevő felek egyike által állapittassanak meg, hanem a mindkettő között folytatott megbeszélések utján. Továbbá, a közös alku elve szerint a kér-

[1] Monthly Report of the United Society of Boilermakers and Iron-shipbuilders. 1895 január.

dés nem olyan, amely valamely egyes munkaadó és munkásai között létrejövő egyezségre volna hagyandó, hanem olyan, amely tárgyalás utján döntendő el és mint közös szabályzat valamely bizonyos iparág minden munkaadójára és munkására kötelező legyen.[1] Amikor ez a közös alkuvás folyik, a munkásegyesület mindig azon alapelvből indul ki, hogy semmi körülmény közt sem engedhető meg, mikép „a javitás" rosszabb helyzetbe hozza bármely módon a munkást, mint ahogy volt azelőtt. A műszaki eljárás változtatása, amely teljesen felforgathatja ezen munkásélet összes viszonyait, nagy mértékben arra van irányitva, hogy munkája termelőképességét növelje, és egyáltalában nem tekinthető, igy állitják, alkalomnak arra, hogy megtámadtassanak az ő általok már eddig is élvezett jogok vagy előnyök. Ez magában foglalja nemcsak azt, hogy heti keresetök fentartassék, de azt is, hogy a munkanap hossza, a fizikai vagy elvi erőfeszités mennyisége, mely a munka elvégzésére kivántatik, vagy munkájuk kényelmetlen és kellemetlen volta, hogy ne növeltessék, vagy legalább is minden növelése külön munkabérekkel teljesen fizettessék meg. Sőt még azt is lehet követelni, hogy minden oltalmazó vagy más szabályzat, mely eddig elfogadtatott már, továbbra is fentartassék és az uj viszonyokhoz alkalmaztassék. A darabszámra dolgozó a darabárak véglegesen megállapitott részleges lisztáját fogja követelni; az időszámra dolgozó minden megszokott védelmet fog igényelni az ellen, hogy hajszoltassék a rendes gyor-

[1] Ez az igény, hogy azon viszonyok, amelyek közt hozassék be bármely változtatás az eljárásban, a közös alku tárgya, csak az utolsó időben fogadtatott el, sőt épen csak most értetett meg a munkaadók által; és ez a kérelem sok iparágban még mindig tulkövetelőnek tekintetik. 1871-ig tényleg minden más kérdésben való összebeszélés, mint a munkabéreknél vagy az óraszámnál való javitás, bünügyi sérelemnek tekintetett, és sohasem jutott, még a jó munkaadónak sem eszébe, hogy a munkás rendszerének leglényegesebb megváltoztatása is közös megegyezés kérdése legyen az ő munkásai közt és ő közte.

saságon túl, mig azon iparágakban, amelyekben a segédmunkások ügye eddigelé szabályozva volt, a szabályzatok fentartását fogják követelni.[1] Mindez csupán azt a vágyat fejezi ki, hogy a munkás helyzete és állapota ne rontassék meg azon változtatás által, amely uj hasznot fog hozni a munkaadónak. Ehhez sok esetben hozzáadatik egy-egy további igény, amely szembeszökőleg már más alapon áll, az nevezetesen, hogy a bérmunkás is kapjon némi részt a javitásból eredő haszonból, és hogy ő ennélfogva megragadja az alkalmat valamely tényleges növekvést érni el szabványos munkabérében, mint az uj eljárás elfogadásának feltételét.

Érdekes megfigyelni, hogy ezen uj politikának a munkaadók általi elfogadása után, és annak teljes megértése után a munkások által, már nem az egyes tőkés, de a munkásegyesület az, amely a legerőteljesebben sürgeti a legujabb javitások megtételét a gépekben. Az angol cipő- és csizmaiparban, amint láttuk, minden javitás hosszu küzködésre adott alkalmat a munkaadók és a munkások között.

[1] A kényelem és életmód gyakran játszik fontos szerepet ezen tárgyalásoknál, néha a változás meggátlására, néha annak felbátoritására utalva. Igy a yorkshirei üvegkancsó-készitők társasága 1875-ben nem akart egy uj gázkemencén dolgozni, mert azt jelentették ki, hogy ez három fordás rendszert követelne; ezen kifogás hasonló volt a northumberlandi és durhami bányászok vonakodásával a fiuk munkaóráinak leszállitása ellen, mert az valószinüleg a két fordás rendszertől a három fordásra átmenetet jelentené nálok. Mindkét esetben a munkások azt állitják, hogy az órák megváltoztatása kényelmetlen és kellemetlen nekik. Más oldalról, mikor az üvegiparban 1876-ban a kancsókészitésnek uj módszere találtatott fel, amely biztosabb és gyorsabb volt, mint a régi rendszer, a yorkshirei üvegkancsó-készitők társasága egy határozatot fogadott el, mely sürgeti annak behozatalát, és a régi rendszert még fenttartó cégektől azt követelte, hogy a munkáért munkásonként 2 shillinget fizessen, amikor az uj rendszer szerint csak 6 penny jár érte. Lásd a yorkshirei üvegkancsó-készitők társaságának évi jelentéseit 1875 és 1876-ról.

Lancashireban gyorsan sérelmet kovácsolnak a gyapotmunkási egyesületek abból, ha bármely munkaadó vagy bármely kerület hátrább marad a többinél. Ezen különbség magyarázata szembeszökő. Egy munkaadó sem vesz magának fáradságot, hogy saját iparágának makacskodóit rávegye, hogy a feltalálások menetével lépést tartson. Mert hiszen, ha hátul marad valamelyik, ez tényleg közvetlen nyereség neki. De a munkásegyesületnek, amely az összes munkásokat képviseli, a szegény vagy ostoba munkaadó hátulmaradása komoly veszedelem. A régi módi fonómesterek, a magok lassan járó családi berendezésökkel, keserüen panaszkodnak azon erőszakoskodás miatt, amelylyel a munkásegyesületi tisztviselők vonakodnak nekik megadni bárminő könnyebbséget az ő aránylag tökéletlen gépezetök cimén, sőt, amint láttuk, egyenesen arra törnek, hogy tényleg magasabb darabszámu fizetést fizessenek, ha nem oly hatályosan járatják gépeiket, mint a legjobban felszerelt versenytársak. Igy a gyapotfonók egyesült társasága ahelyett, hogy gátolná az uj gépeket, tényleg birságolja azt a munkaadót, aki vonakodik azt behozni! Ezen megszivlelendő különbség mind a munkások, mind a munkaadók magoktartásában a két nagy angol iparágban, a gyapotfonásban és a cipőkészitésben, nagyon is világosan megmagyarázza, hogy mily nagyon különböző állapotban vannak a műszaki hatályosság szempontjából. Az angol cipőgyáros folyton panaszkodik a massachusettsi és connecticuti kitünően felszerelt gyárak sokkal nagyobb munkaképességéről. A lancashirei gyapotgyár, a termelés mennyisége tekintetében a munkásokhoz arányitva könnyen első a világon.

Hátra van még egy más typikus eset tárgyalása, nevezetesen az, amikor az uj eljárás, ahelyett, hogy a régi képzett munkások által kezeltetnék, mellőzi őket egy teljesen ujonc osztály által. Mivel véletlenül épen ez az a typus, amely az ipari történetben tragikus eseményekkel lévén összekapcsolva, legerőteljesebben ragadja meg a közönség képzelőtehetségét és ehhez képest közhelylyé lesz a legszélsőbb felfogásu társadalmi reformokat követelők részéről a

mi munkásrendszerünk elitélése: azt, hogy eddig mellőztük, ugy tünhetett fel az olvasó előtt, mint egy váratlan mulasztás. Lehetséges, hogy egy uj gép vagy eljárás behozatala a munkás ügyességének hasznát oly teljesen semmivé teszi, mint ahogy a fényképészet megsemmisitette a miniaturet, a vasuti vonat a postakocsit, vagy a petroleum a gyertyát. A kézi motollás szövők szivszaggató küzdelme a gőzmotollák ellen talán a legjobban ismert példa. Kövessük hát lépésről-lépésre, vagy inkább bukásról-bukásra, romlásba vezető utját egy a gép behozatala által feleslegessé vált, nem kellően szervezett iparágnak.[1]

Amikor a kézműves kezdi érezni, hogy termelvényét olcsóbban helyettesiti a géppel termelt cikk, első ösztöne az, hogy kétségbeesett versenyre kél az uj eljárással, leszállitja munkabérét a kézimunkájának, hogy versenyt tarthasson a géptermelés leszállott költségével. Ez szembeszökőleg a legkisebb ellentállás csatarendje. Egy ujon feltalált gép, amelyet ujoncok kezelnek, és még nincs is teljesen beletörve az eljárásba, sem képes meggyőzni egy képzett kézimunkást arról, hogy képes lesz valaha is oly jó cikket állitani elő, amilyet ő tud készitení, vagy arról, hogy az időnyerés egyáltalában jelentékeny fog lenni. Maga az a tény, hogy egy

[1] A kis kézi ipar ezen küzdelmét a gyári rendszer ellen legjobban lehet most tanulmányozni Némerországon és Ausztriában, ahol a helyzet részletesen leiratott egy rakás illetékes megfigyelő által. Lásd más tanulmányok közt: Professor Gustav Schmoller: Zur Gescichte der Deutschen Kleingewerbe im 19. Jahrhundert (Halle, 1870); dr. Eugen Schwiedland: Kleingewerbe und Hausindustrie in Oesterreich (Leipzig, 1894, 2 kötet; és az ő két jelentését: Über eine gesetzliche Regelung der Heimarbeit Bécs, 1896 és 1897); Dr. Kuno Frankenstein: Die Deutsche Hausindustrie, 4 kötet; a „házi ipar"-ról szóló cikk Prof. Werner Sombarttól Conrad: Handwörterbuch der Staatswissenschaften, 4-ik kötet; és az egyes iparágak vagy kerületekről szóló monografiák kitünő sorozatát, amelyet a Verein für Social Politik adott ki. Untersuchungen über die Lage des Handwerks in Deutschland (Leipzig, 1894—97), 12 kötet.

fiu vagy leány heti tiz vagy tizenöt shillingért képes lesz az uj eljárást könnyen megtenni, csak megerősiti őt abban, hogy lenézéssel és hitetlenséggel nézzen arra. Ilyen felfogással a munkás nem dobja el az ügyességét, ami az ő tulajdona és életmódja, azért, hogy legyen egy gépkezelő a megszokott munkabérének fele vagy egyharmada mellett, vagy ujra kezdje életét valamely teljesen uj foglalkozási ágban. Teljesen biztonsággal veszi az ő teljes ügyességét a még ki nem fejlődött gép első nehézkes kisérleteivel szemben, és ugy találja, hogy pusztán az ő kézi munkája után járó szabványos munkabérének egy kis leszállitása kivántatik arra, hogy kézi mesterségét még mindig megtarthassa a piac teljes birtokában. Jó szándéku barátai, a tiszteletes ur és a kerületi látogatói, az ujságok közgazdásza és a jóakaratu munkaadó együttesen biztatják őt arra, hogy ez — a gátlesülyesztési politika — az, amit neki követni kell. De szerencsétlenségére, az egyet jelent egy lefelé vezető utra lépni, amelynek nincs vége. A gépi munka állandóan javul minőségében és esik az árban, amint az uj munkások ügyesebbekké válnak és amint a munka gyorsasága növekszik. Ezen kifejlődés minden mozzanata, a munkabérek további leszállitását jelenti a küzködő kézi iparosnak, aki csak ugy képes megszerezni korábbi keresményét, ha sietteti munkáját és hosszabbitja óráit. Kikerülhetlen, hogy ezen rohanás és túlmunka termelvényének régi minőségét és jellegét meg ne rontsa. Az a kisérlet, hogy fentartsa családját az ő régi helyzetében, arra kényszeriti őt, hogy mindent feláldozzon a munka lehető legnagyobb gyorsaságának. Feleségét és gyerekeit szoritja magához munkára, és a munka ezen nyers és sürgős felosztása arra szolgál, hogy a régi gondolkozás és ügyesség használatát megtakaritsa. A munka gyorsan megszünik művészies minőségü és egyéni jellegü lenni. A gőzgéppel való őrült versenyben, a kézimunka maga is gépiessé lesz, anélkül, hogy megszerezné akár azt az egyforma jóságot vagy pontos kivitelt, ami egy jó gép eredménye. Aztán az igy leszállott kézimunkát csak alacsonyabb áron lehet eladni, mint a gépmunkát. Mennél rosszabbá lesz a

munka, annál rendetlenebbé lesz a kereslet. Azon különös fogyasztók, akik megmaradtak hüségesen a kézimunka mellett, ugy látják fokozatosan, hogy annak korábbi tulajdonságai megszüntek és egyik a másik után elfogadja a modern helyettest. És igy érjük el a kiszipolyozott iparágak szerencsétlen körét, ahol a fizetési mennyiségek fokozatos leszállitása kikerülhetetlen megromlást hoz magával a munka minőségére, mig a munkának magának rosszasága eladhatlanná teszi másként, mint oly árakon, amelyek fokozatosan alacsonyabb munkabérek fizetését követeli meg. Az a kézimunkás, aki kezdetben igazolhatóan magasabb szinvonalon érezte magát, mint a gép műszakias kezelője, fizikailag és ügyességben egyformán azzal végzi be, hogy sokkal alább sülyed a szinvonalban, mint a magasra emelkedő gyári munkás. Most már szó sincs arról, hogy az uj eljáráshoz fogjon ő is, mert az teljesen kivülre nőtt már az ő képességén. Egy haldokló iparág hosszura kinyult végvonaglásait szenvedi ő is keresztül.

Ez volt fő vonalakban a kéziszövők története is a szövőiparág minden ágazatában.[1] Ugyanezen sötét fejlődést látjuk napról-napra a fekete vidék lánc- és szegiparában, és a szabók és butorkészitők szervezetlen osztályaiban. Nem szükséges kiterjeszkednünk arra a nyomorra, amelybe sodortatnak ezen szerencsétlen munkások. De fontos megjegyeznünk azt, hogy a fogyasztók érdekeit mint érinti a gát leszakitásának ez a politikája. Ez, első sorban meg kell jegyeznünk, semmi módon nem ösztönzi a gépek elterjedését vagy az uj eljárások tökéletesitését. A kézimunkás állandó hanyatlása még inkább csökkenti a nyomást munkaadójára, hogy a legujabb javitásokat fogadják el, és tény-

[1] „Megtörve és cél nélkül magok előtt, sápadt szegénységökben, beletekintve a nyüzsgő, dolgozó világba mellettök, az ő változatos mozgó ruganyaival és fonalaival, teljesen tönkre mentek, és fakó iparágoknak a makacs fatalizmus egy nemével tapadtak hozzá". John Hill Burton: Political and Social Economy (Edinburgh, 1849), 29 l.

legesen kisérti őt arra, hogy a régi eljáráshoz ragaszkodjék. Ameddig csak versenyezhetik versenytársával a bérek uj és uj leszállitásával, nem fogja előtte kifizetni magát az, hogy költséget és gondot fektessen be uj gépekbe. Igy folyton halogatja a termelés régi rendszeréről való átmenetet a javitott módszerekre, a mi fogyasztóinak, kik még meg vannak, veszteségével jár. De ami talán még nagyobb jelentőségü a közönségre nézve, az, hogy megszünik minden valamire való alternativa a gyári munkával szemben. A kézimunkás-mesterségek elhanyatlása, amely, mint láttuk, közvetlen abból ered, hogy lenyomatik szabványos munkabérré, megfosztja a nemzetet azon kellemtől, amely a régi vidéki anyagoknak és butorzatoknak művészi egyéniségeiből eredt. Sőt maga a géppel készült termény is roszszabb a kéziipar hanyatlása folytán. Fokozatosan elveszti a teljes munka és művészi kiállitás eszményét, amire mind a feltaláló, mind a munkások folyton törekedtek, hogy megközelitsék. Tényleg nehéz bárminemü előnyt is fölfedezni akár a kézimunkás, akár a közönség szempontjából egy oly politikában, amely, mig nem képes ösztönözni a munkakimélő gépek használatát, nem képes megmenteni a kézimunkást sem a nyomortól, és nem is menti meg a közönség részére azt, ami értékes a kézimunkában.

Itt, tehát itt van az a drámai példa, ami tényleg bekövetkezik; és bizonyára a valóság ép oly borzasztó, mint amint a legtüzesebben előadó népszónok elmondaná. És mégis ennek tragédiája nem teljes annak végső felmutatása nélkül, hogy mindezen szenvedésnek valóban kegyetlen tényei szükségtelenek, és nem az ipari fejlődés vas haladásából fejlődnek, hanem pusztán abból, hogy a munkások és munkaadóik a gátak leszállitásának ezen politikáját fogadják el. Nem voltunk képesek egyetlen egy esetet sem felfedezni a géppel való helyettesitésnél, amelyben ne lett volna lehetséges a kiszorult kéziiparnak legalább is egy fájdalom nélküli halállal halni meg. Vannak iparágak, amelyek ép oly teljesen megváltoztak a gépek által, mint a szövés, de amelyekben az érdekelt munkásegyesületek más politikát

követvén, a kézimunkások nem csak fenmaradtak, de ma több dolgok van, jobban vannak fizetve és ügyesebbek, mint voltak valaha.

A csizmadiák egyesült társasága egy szervezet, mely a tizennyolcadik századból ered,[1] 1857-ig teljesen mentes volt a gépek vagy uj eljárások behozatalától. A varrógép alkalmazása a cipőkészitésre és uj találmányok egymás után való behozatala 1857. és 1874. közt teljes átalakulásra vezetett az iparágban. Eleinte a munkások zöme keserüen panaszolta a viszonyok változását, és az uj gépet behozó munkaadó gyakran a legészszerütlenebb kérelmekkel találkozott. De a munkásegyesület végrehajtó bizottsága, mig sértetlenül fentartotta a kézimunkáért fizetett bérfokozatot, állandóan vonakodott az uj eljárás ellen bármiféle ellenállást helyben hagyni. Ellenkezőleg, állandóan azt a tanácsot adta tagjainak, mindazoknak, akik nem voltak képesek kézimunkát kapni a megállapitott magas bérek mellett, hogy fogadják el a munkát az uj gyárakban, ahogy csak hozzájutnak, és fokozatosan eszközöljenek ki magoknak a megváltozott viszonyokhoz simuló uj darabszám lisztát. Azon célból, hogy ezen uj skálát megszerezzék, ezen tagoknak azt a tanácsot adták, hogy fogjanak kezet azon uj munkásokkal, akiket a gyár hozott be az iparágba, és szabadon vegyék fel azokat fiókjaikba. Igy már 1863-ban elhatározták, „hogy azon munkások, akik a beillesztésnél és végső bevégzésnél dolgoznak, és akik munkálkodnak a gyárakban, ismertessenek el és bármely szakaszhoz tartozhassanak, vagy alkothassanak szakaszt külön magok is".[2] Ez a politika, amely minden al-

[1] Lásd History of Trade Unionism, 51 l., ahol egy 1784-ki köriratok vannak idézve. A szervezetet 1862-ben alkották, és és 1874-ben a cipő- és csizmakészitők egyesült társaságának nevét vette fel.

[2] The Trade Sick and Funeral Laws of the Amalgamated Society of Cordwainers (London, 1863). A „beilletsztők" egy külön osztály lettek, amikor 1846 körül a beillesztés hozatott be az öltés helyébe. Lásd a leicesteri cipőkészitők nyilatkozatát, melyet Marx idéz, Capital IV. rész., XV. fejezet, 7. szakasz (az

kalommal ajánltatott a tagoknak, csakhamar elfogadtatott azon eredménynyel, hogy az egyesület igen kevés év multán ugy találta, mikép két külön osztályu tagból áll: kézimunkásokból és gyári munkásokból. Amikor az utóbbiak elkezdtek ténylegesen nagyobb számmal lenni, mint régi módi társaik, akkor helyesnek tartatott, mint ahogy már emlitettük, hogy ezek kettőbe szakadjanak és saját magok képezzenek egy saját társaságot, a csizma- és cipőkészitők országos egyesületét. A csizmadiák egyesült társasága, mely ma már ismét csupán kézművesekre szoritkozik, ez idő óta állandóan ugyanazon nyomon haladt politikájával. Barátságos viszonyban maradt meg az uj társasággal, soha sem versenyzett vele tagokért, sem semmi más módon nem gátolta annak feltünő megszaporodását. De ami még fontosabb, állandóan vonakodott megengedni saját tagjainak, hogy olcsóságban versenyezzenek az uj eljárással. Ha egy kézzel csinált csizmára van szükség, a kézimunkáért járó régi munkabért kell fizetni. Sok következmény eredt ezen politikából, amelyek közül némelyiket első pillanatra nem lehetett várni. Mivel a munkaadók nem voltak képesek semmi módon sem kapni közönségesebb mi-

1887-ki angol forditásban II. köt., 457 l.). A gyári csizmakészitésnél a munkások jelenleg a következő osztályokba vannak sorozva: 1. a kivágók, azok a munkások, és fiuk, akik a bőrökből kivágják a csizma és felső részének darabjait; 2. a nyersanyagvágók, akik erős gépekbe helyezett késekkel vágják ki a nyersanyagot; 3. a kiszabók, azok a munkások, akik a felső bőrt oly állapotba hozzák, hogy összevarrható legyen; 4. gépészek (gyakran nők), akik összeállitják vagy összeöltik a felső bőrt; 5. összeállitók, azon munkások vagy fiuk, akik az összeillesztett felső részeket összeállitják és az alsó anyaggal egybe szerkesztik (a kézi varrásu munkások ezeket készitőknek, — a most már csaknem teljesen elavult faszegverő munkánál ezeket faszegverőknek, vagy beillesztőknek nevezik); 6. a csinositók, akik megfeketitik a sarkokat, kitisztitják a talpakat és rendesen tisztán hozzák a csizmát. E két utóbbi osztály képezi az egésznek nagy többségét.

nőségü csizmát, amit rosszabb kézimunka állitott volna elő olcsó áron, a gépmunka gyors lépésekkel szaporodott. De az teremtett is egy teljesen uj iparágat a maga részére. Az, hogy a kézzel csinált árura egy magas árszinvonal tartatott fent, nem szüntette meg a keresletet, sőt ellenkezőleg, állandóságot és folytonosságot adott neki. A munkaadók, minden esetben kötelezve látván magokat, megfizetni a régi munkabérfokozatot, kénytelenek voltak arra forditani figyelmöket, hogy a lehető legfinomabb munkát állittassák elő, mert csak ily módon voltak képesek reávenni fogyasztóikat, hogy meg maradjanak a szükségképen drága kézműáru termény mellett. Azon egyének tehát, akik képesek voltak jól megfizetni az elsőrendü munkáért, ugy találják, hogy még mindig megkaphatják épen azt, amit ők óhajtanak, és igy készségesen megmaradnak a kézzel csinált csizma mellett. Az alatt pedig a kézi mesteremberek egy válogatott testületté növik ki magokat, nem azért, mintha bezárták volna szorosan soraikat, de azért, mert csupán hosszu gyakorlat és rendkivüli ügyességgel biró munkások kaphattak alkalmazást az elösmert munkabéralapon, vagy tudják elvégezni azt a nagyon tökéletes munkát, amit a munkaadók követelnek cserében az ily magas munkabérekért. A verseny a kézmunkások közt tényleg ezt a formát veszi magára, hogy folytonosan kiküszöböli a köztük kevésbé ügyeseket, akik aztán már ifjuságokban arra ösztönöztetnek, hogy menjenek a géppel dolgozó iparhoz át. Az eredmény az lett, hogy a képzett kézzel csizmakészitők, mig némileg megcsökkentek számban, tényleg képesek voltak felemelni munkabérlisztájukat és átlagos keresetöket, és több, mint megtartották ügyességi szinvonalokat. Végezetül, dacára a csizmakészitőgép folytonos haladásának a hatékonyságban, a kézzel csinált csizma még mindig megmarad azon eszménynek, amely felé törekednek a feltalálók és gyárigazgatók, hogy lehetőleg közel hozzák az ő közönségesebb áruikat.

A cipő- és csizmakészitők egyesült társasága politikájának ezen taglalata nevezetes megerősitést talál a papirgyárosok hasonló esetében. Egy nemzedék óta a képzett kézi-

munkások ezen régi iparága, mely szorosan együttjárt el a tizennyolcadik század közepe óta,[1] komolyan volt fenyegetve a gép által készitett papir gyors elterjedése által. A papirvám eltörlése után 1861-ben a külföldi verseny is erősen megtámadta az angol gyárosok üzletét és az egyesült királyság, azelőtt nagy papirkivivő, fokozatosan nagy behozóvá vált. A kézi papirkészitők, akik időemlékezet óta, 15 vagy 20 százalékkal magasabb béreket élveztek, mint a más iparágakban levő képzett munkások is, nem tettek semmi kisérletet arra, hogy meggátolják vagy elkedvetlenitsék a papircsináló gépezetek behozatalát, sőt még arra sem, hogy az uj munkát saját tagjaiknak biztositsák. A gépmunkások először bevétettek tagokul a kézimunkások egyesületébe, de csak kevés lépett be közülök, és (ép ugy, mint a csizma- és cipőmunkások hasonló esetében) később helyesebbnek találtatott az uj osztályu munkások részéről, saját szervezetet állitani fel.[2] A jól fizetett kézimunkások szünetlenül arra vannak utasitva, hogy mérsékeljék követeléseiket, ugy, hogy munkaadóik képesek legyenek versenyezni az uj gépmalmokkal, amelyek minden megyében keletkeztek. Oly korán,

[1] „A mi társaságunk — igy szól a papirkészitők eredeti társaságának szószólója 1891-ben — vissza mehet, a feljegyzések szerint 150 vagy 160 évre". Az ő elavult alapszabályaik, melyek az 1825-ki, a munkások összejátszása tárgyában kiküldött bizottság jelentésének függelékében vannak megörökitve, érintve vannak a History of Trade Unionism-ban, 80 l.

[2] Az állittatott 1874-ben egy tanuskodásnál: „hogy a társaság mintegy 700 tagból áll, akikből 420 papirmalmokban van alkalmazva", ez igen nagy arányát teszi ki az egész kézimunkásiparnak, és az utóbbi csak igen törpe arányát a gépiparnak (Report of Arbitration on the Question of an Advance in Wages . . . 1874, jul. 10. Maidstone 1874, 53 l. Jelenleg (1897) a géppel dolgozók két különálló egyesületben vannak szervezve: A papircsinálók egyesült társasága, egy erős egylet Anglia déli részén, és a Nagybritannia és irlandi papirmalmi munkások egyesülete, egy gyengébb társaság, amelynek tagjai főleg Anglia északi részéből és Skóciából kerültek ki.

mint 1864-ben, egy vezető munkaadó adott nekik egy végzetes intést. „Amikor azt látják önök, — mondotta, — hogy rendes gépmalmok, (amilyeneket akarok én is felállitani, ha kiüzetem a mostani módszerből), keletkeznek mindenütt körültünk . . . emlékezzenek a régi mesére a tyukról az aranytojással . . .nehogy . . . elveszitsék azt a helyzetet is, amelyben most vannak".[1] „Hogy tudjunk mi versenyezni a géppapirral, ha csak a munkabéreket le nem szállitjuk?" — kérdezte egy malomtulajdonos 1891-ben. „Megmondom, mi lesz a legjobb válasz önöknek elfogadni, — válaszolt a munkások szószólója, — tartsák fent a kézzel csinált papir minőségét és árát".[2] Ezt a politikát követte következetesen a munkásegyesület. Távol attól, hogy megengedje tagjainak munkabérét leszállitani, megragadott minden alkalmat emelni azt. „Sohasem volt semmi munkabérleszállitás a papiriparban", — mondotta a munkások titkára 1874-ben.[3] „1839-ben, — szólt egy vezető munkaadó a választott biró előtt, — volt egy béremelés, a másik kis változás 1853-ban, ismét egy kis változás 1854, egy más emelés 1865-ben, egy kis emelés ujra 1869-ben, amikor sör helyett sörpénzt adtak . . . Igy jöttünk le 1838-tól 1872-ig, adva három vagy négy emelést, és 1872-ben napi hat pennynyi emelést adtak minden nagy lárma nélkül a munkaadók,[4] egy kenti malomban egy első osztályu munkás bére egy napi munkáért ma 6 sh. 5 pennyre rugván, mig 1890-ben 4 sh. 7 penny

[1] Notes of Proceedings at a Meeting of Paper Manufactures and Journeymen Papermakers relative to an Advance in Wages (Maidstone, 1864), 65 l.

[2] Report of Arbitration Meeting between Employers and Employed in the Handmade Paper Trade . . . 1891 január 29 (Maidstone, 1891), 65 l.

[3] Jelentés a választott biráskodásról 1874-ből, 14, 17 l. „Sohasem volt az iparág egész történetében egyetlen bérleszállitás sem". Report of Meeting of Employers and Entployed . . . 1884 szeptember 15 (Maidstone, 1884), 18 l.

[4] Választott biráskodásról szóló jelentés 1891-ből, 45—46 l.

volt.[1] Érdekes azt látni, hogy a munkások magok öntudatosan hasonlitják össze az ő magok eljárását a cipészek egyesült társaságáéval és ugyanazon alapon igazolják eljárásokat. „Nincs semmi kétség sem abban, — mondotta szószólójok 1892-ben, — hogy a kézzel csinált papir jövőre is megtartja piacát. Sok ága van most az iparnak, ahol a gépek igen jelentékeny szerepet játszanak a különböző áruk termelésénél ... (de) ha kitünő cikkekre van szükségünk azon árukból, kézzel csináltat kell keresnünk . . . Ugyanezen megjegyzés illik rá a cipésziparra. A kézzel dolgozó cipészek most még magasabb munkabéreket kapnak, mint valaha kaptak iparágok történetében. Szolgálataik sokkal fontosabbakká és érdekesebbekké lettek a gépek behozatala óta, amelyek most a cipők minden részét és minden faját gyártják. Az emberek tudják, hogy ha jó csizmára van szükségök, kézzel csináltat kell venniök. Ugy tetszik nekem ... hogy a kézzel csinált papir teljesen ugyanazon helyzetben van. Hogy ha valódi árut akar valaki, dacára az árkülönbségnek, kézzel csinált papirt fog venni".[2] Hogy a papiros iparban ezen politikát siker követte, azt minden oldalon elismerik. A kézzel csinált papir magasabb munkabérének merev fentartása a lehető legnagyobb felbátoritást adnak a gépek behozatalának, mindenütt, ahol csak alkalmazható volt a gép. A géppel csinált papir gyártása ennélfogva rohamosan elterjedt, nagy előnyére a közönségnek, megolcsitván a közhasználatra szánt cikket. De a gyártás ezen rohamos emelkedése semmi módon sem ártott a jobb, kézzel csinált iparágnak. Semmi kisérlet nem tétetett olcsóságban versenyezni a géppel csinált cikkkel, a gyárosok, ép ugy, mint a munkások, helyesebbnek tartván arra csoportositani figyelmöket, hogy minőségileg oly annyira különböző árut állitsanak elő, amennyire csak lehetséges. Az eredmény a legnagyobb mértékben figyelmet érdemlő volt. Ahelyett, hogy a papirmal-

[1] Lásd az emelések táblázatát az 1874-ki választott birósági jelentésben, 33 l.

[2] Választott biráskodási jelentés 1891-ről, 10. l.

mokat, melyek kézzel dolgoztak, be kellett volna zárni az egész országban, amint várták 1860-ban, az 1874-iki választott birónak azt jelentették, hogy tényleg jelentékenyen több küllő van munkában, mint a mennyi valaha volt az előtt; hogy 1891-re a küllők száma és az eladások összege még jobban megszaporodott", és hogy „az utolsó tizenhat év volt a legeredményesebb tizenhat év, amelyet valaha ismert az iparág".[1] Mindezt teljesen elismerték a munkaadók. „A mesterek, — igy szólt 1891-ben szószólójok, — a régi időkben sohasem szereztek oly nagy nyereségeket, mint szereztek azóta. Beismerem, (hogy) atyám például, akinek jó malma volt, csak pusztán megélni tudott abból".[2] Az alatt a munka gyorsasága és állandósága is állandóan növekedett, mig most a munkás és ivszámra számitott papir előállitás fontszámra a legjobban felszerelt malmokban tényleg nagyobb, mint valaha volt az iparág történetében. A munkaadók boldogulása, — amint vezető képviselőjök 1891-ben kimagyarázta, — „két oknak volt tulajdonitható. Első sorban is, — és azt hiszem, hogy a másik oldalról jelen levő urak igazolni fogják ezt nekem, — a munkások részéről a józanságban és munkásságban nagy haladás állott be. Volt idő, amikor nem dolgoztak, gyakran hétszámra többet, mint hetenként öt napot. Ez az egyik nagy ok, aminek tulajdonitom én a mi boldogulásunkat. — A másik ok a javitások behozatala a mesterek által. A malmok ma nagyon különbözők attól, amilyenek voltak . . . Könnyebb a munkásoknak most hét napot dolgozniok hetenként, mint volt évekkel ezelőtt hat napot . . . Régebben sok munkaszünet volt malmainkban . . . Mindezen dolgok megváltoztak.[3] Ennélfogva látjuk, hogy dacára azon kedvezőtlen befolyásnak, amelyet

[1] Választott birósági jelentés 1891-ből, 30 l.

[2] Ugyanott 46 l.

[3] Ugyanott 50—51. l. A kézzel csinált papiriparban a napi munka egy meghatározott mennyiségü papir, változva nagysága és sulya szerint. Egyáltalán nincs az semmi vonatkozásban a munkaidő mennyiségével.

gyakorolt, mint látni fogjuk egy további fejezetben, a munkásegyesületi számmegszoritás és a régi munkaadók által élvezett monopolium, az, hogy magas életmódot vittek be a kézi papiriparba, a helyett, hogy akár a mesterek, akár a munkások megélhetését tette volna tönkre, lényeges előny volt boldogulásokban és határozott megkülönböztetésre vezetett a régi és az uj áru között. Az a politika, hogy együttesen fentartották mind a minőségét, mind árát a kézzel csinált árunak, mig egyrészről tényleges felbátoritást adott a gépek behozatalára az iparágba, tényleg a kézi papirmunka munkásoknak valódi megmentőjöknek bizonyult be.

Nagyrészben ugyanazon politikát követte a gyapotfonók egyesült társasága, a körfonónak, a régi orsó-fonó egy elmés alkalmazásának behozatala alkalmával, amely 1881 körül kezdődött meg. Azáltal, hogy a körrámát tették a motolla helyére, lehetségessé vált, hogy a gyapot bizonyos szálai gyártásában (a nyersebb cérna egész mintegy 50 számig) nagymértékben megcsökkentsék a megkivántató ügyesség és erőfeszitési mennyiségét. Ami korábban egy nagyon képzett férfi összevont figyelmét követelte meg, ma egy gyakorlatlan nő által elvégezhető. Hogyha ezen találmány ötven évvel korábban jött volna létre, a szövők kétségkivül megtettek volna mindent, ami csak lehető, arra, hogy megakadályozzák behozatalát, és hogy kizárják a nőket minden részesedésből a gyapotfonásban. De ily mozgalom sem nem indittatott meg, sőt még nem is javasoltatott. Ámbár a gyapotfonók munkásegyesülete, különösen a szövőkkel és kártyaszobai munkásokkal való szoros szövetség folytán, most sokkal erősebb ellenőrzést gyakorol az iparág felett, mint bármely más előbbi időben, a nők által való körfonás az utolsó tizenöt év alatt, egészen háboritlanul lett általánossá.[1] Gyakorlatilag

[1] A körrámafonók be is vétettek még a kártya- és fuvószobamunkások egyesült társaságába is, a fonók tisztviselőinek teljes belegyezésével, minthogy az volt a legarravalóbb szövőszervezet, amelyhez ők csatlakozhattak.

lehetetlen volt a felnőtt férfi-fonókra nézve, akik hetente két font sterlinget keresnek, azt követelni, hogy csak nekik legyen jogok egy oly munkára, amelyet a nők heti tizenöt shillingért elvégeznek. De megkisérelhették volna az ujitást ugy gyürni le, hogy leszállitják saját munkájok béreit és azáltal elveszik a munkaadók kedvét a változtatás behozatalától. Amint láttuk, ez volt az a politika, amelyet két nemzedékkel ezelőtt a kézi szövőszékeken szövők követtek. A gyapotfonók egyesült társasága teljesen eltérő utat választott. Amikor egy munkaadó azt panaszolta, hogy nem tud tovább versenyezni oly ellenfeleivel, kik elfogadták a körrámát, ha csak az ő motollafonóik nem elégszenek meg alacsonyabb munkabérrel, azt válaszolták neki, hogy semmi körülmények között sem engedhető meg a gát bármely leszállitása. Amit neki ajánlottak, az volt, amint már elmondottuk, hogy a darabszám munkabér átnézése ugy eszközöltessék, hogy ösztönözze őt a motolla gyorsaságát és lebonyolító képességét ugy megnövelni, hogy a motollafonók, megnövekedve ügyességben, egyuttal szaporitsák a termelést gépenként és emeljék saját keresményöket is. Röviden a gyapotfonók ép ugy, mint a kézi cipőcsinálók, inkább választották azt, hogy az uj eljárást versenyezzék le saját ügyességök szinvonalának emelésével, semmint életmódjoknak leszállitásával. Az eredmény az volt, hogy kivéve bizonyos körülményeket, a motolla egész mostanáig jól kiállotta a versenyt. A motollán fonók száma, ép ugy, mint a kézi cipőcsinálóké, körülbelül egyforma marad, és pedig a legkisebb kisérlet vagy óhaj nélkül arra, hogy az ujonnan jövők elől elzárják az iparágat. Tényleg ép ugy, mint a csizmacsinálók, a motollaszövők is alá vannak vetve a kiválasztás egy állandó folyamának, a munkaadók természetesen nem szerződtetvén, oly magas bérekre, csupán a legügyesebb munkásokat.

Van azonban egy pont, ahol a gyapotfonók politikája a körrámával szemben, és a papirkészitőké a géppel szemben hátrább maradt a kézi cipőkészitők politikájánál a gyári rendszerrel szemben. A csizmadiák egyesült társasága, amint láttuk, minden lehetőt elkövetett arra, hogy a gyári munká-

sok uj osztályát szervezze,[1] ugy hogy ezek lehető hamar képesek legyenek egy uj szabványos munkabért biztositani magoknak, aránylagosan a kivánt ügyesség és erőfeszitéssel. Ez, szembeszökőleg, tényleg a szabványos munkabér fentartásának egy szükségszerü követelménye. Egy uj eljárás behozatalát, általában véve a közönségre nézve előnynek kell tekintenünk, amikor csak az tényleges munkamegtakaritást vagy az ügyességben meggazdálkodást jelent. De nagyon különböző dolog az, ha egy uj eljárás vonzóereje a munkaadóra nem bármely valódi megtakaritásnak tulajdonitandó az emberi munkában, de annak a kilátásnak, hogy a munkások egy gyámoltalan osztályát igy éhségi munkabéreken kaphatja meg. Ha csak az uj eljárásnál alkalmazott munkásoknak nem fizettetik elég munkabér arra, hogy ők fentarthassák magokat az ügyesség és hatályosság ujonnan kivánt szinvonalán, az uj eljárásnak valamely módon élősdivé kell válni a közönségen. Hogy tényleges példát mondjunk, hogy ha egy motollafonó leánya, aki egy aránylag jólétben levő háztartásban nőtt fel, és otthon hetenként 15 shillingbe kerül, ajánlja munkáját a körfonónál heti tiz shillingért, akkor a verseny a motolla és a körráma közt joggal tekinthető méltánytalannak. Hogy ha a nőnek tiz shillingből kellene élni hetenként, az ő ereje, megfigyelő képessége, megjelenésének pontossága és eshetőleg becsülete is, kikerülhetlenül lesülyedne. Továbbá az ő béréből nem tudna egy körfonó nemzedéket nevelni fel maga helyett. Mindaddig, mig a rosszul fizetett munkás részben más módon tartatik el, — ami talán a legszokásosabb a nők és gyermekek esetében — a munkaadó tényleg uj hatalmat kap a termelés egy bizonyos módjának javára, és a közönség-

[1] „Hogy szabók, anyagvágók, csirizesek, csinositók és gépészek, akik a cipőiparban dolgoznak, felvétessenek a társaságba. Hogy minden nő, aki a cipőiparban dolgozik, felvétessék ugyanazon feltételek mellett és ugyanazon tagsági jogok gyakorlásával a társaságba, mint a férfiak". A csizma- és cipőmunkások országos egyesülete értekezletének határozata, 1872 szept. 16.

nek nincs bizonyossága az iránt, hogy az eljárások versenye a legjobb fenmaradására fog vezetni. „Egész osztályai a kézműiparosságnak — hogy az 1834-iki Poor Law Commission nyomatékos szavait használjuk — igy nem a kőszénbányák vagy folyamok, de a pauperizmus folyamatát követhetik: virágozni fognak, ép ugy, mint a gombák az erjedésen, azon visszaélések alapján, amelyek azon hely minden más érdekét tönkreteszik, ahol felállittattak, és megszünnek létezni a jobban kormányzott kerületekben épen ezen jobb kormányzás folytán.“[1] A közönség szempontjából ennélfogva nagy fontosságu, hogy bármely alacsony legyen is az uj eljárás által megkivánt ügyesség és erő szinvonala, a munkabéreknek oly szinvonala tartassék fenn, amely, legalább is képes az uj munkásokat azon szinvonalon teljesen fentartani. A régi eljárás mellett dolgozó munkások szempontjából világosan a legkövetkezményterhesebb az, hogy az uj eljárás ne kapjon hamis ösztönzést az olyan ajándok formájában, aminőt leirtunk.

Ez az érv, amelyre vissza fogunk térni, a munkásegyesületi ügy gazdasági jellegéről szóló fejezetünkben, csak lassan furja be magát a motollafonók agyába. Eltérőleg a csizmadiák egyesült társaságától, a gyapotfonók egyesült társasága nem vett magának fáradságot, hogy szervezze uj versenytársait, a női körfonókat, akiknek megengedték, hogy a munkaadók oly keveset fizessenek, amint nekik tetszett. Tizenöt évi tapasztalat után azonban az az eszme kezd már derengeni a gyapotfonók egyesülete hivatalnokainál, bárha még nincs nyoma tényleges eljárásnak.[2] De sohasem fordult

[1] First Report of Poor Law Commissioners, 1834, 65 l., az 1884-ki uj nyomásban (H. C. 347).

[2] Igy 1896 májusán a következő óvó figyelmeztetést találjuk a gyapotfonók egyesült társaságának közlönyében. A körrámafonásnál „a munkaadók és ügynökeik tényleg az árak és munkabérek megszabásának egész kérdését magoknak tartják, mert már nincs ellenzékök a munkás-egyesületek és hivatalnokaik részéről, és ily viszonyok közt nagy gondot forditanak arra, hogy lehető keveset fizessenek azon munkások munkájáért, akik a rá-

még meg eszökbe a kézi papircsinálók régi módi zárt testületeinek, hogy ők vannak bármely módon hivatva arra, az ő saját érdekökben, hogy segitsék az Észak-Anglia gyári papirmalmaiban levő aránylag képzetlen munkásokat abban, hogy helyes szabványos munkabért biztositsanak magoknak. És a szabók egyesült társasága sohasem álmodik arról, hogy ő tegyen lépéseket a ruhagyárak rosszul fizetett nőmunkásainak szervezésére.

Látjuk tehát, hogy ahol a képzett munka helyére jön a képzetlen, az életmód fentartásának feltétlen fontossága eltiltja a kézi munkást mindattól, hogy az uj eljárás mellett igényelje a munkát, mind attól, hogy versenyezni kisérelje meg olcsósággal a gépmunkával. A kézi cipőkészitők, a kézi papirgyárosok és a gyapot-motollafonók, a magok külön utain, egy más politikát fedeztek fel; nevezetesen mereven követelni a régi magas munkabéreket a régi munkáért, őszintén odaadva a gépnek iparágok keretében minden igényelt részt, és mind jobban és jobban arra figyelmezve, hogy az ő saját külön árucikkeiknek különleges minőségét fentartsák és elkülönitsék. De ezen felvilágosodott önzés a gazdasági szempontból azt is követeli, hogy a munkások más osztályainak igényei iránt való méltánylással egészittessék ki. A munkásegyesületek kezdik belátni, hogy nekik nagy érdekök van abban, hogy a munkások más osztályainak szabványos munkabéreit szintén fentartsák. A munkásegyesületi tapasztalat logikus eredménye mindezen nehéz kérdésekben valóban az látszik lenni, hogy a munka arányában legyen megállapitva a minimális munkabér, bármely fokozatu is a munka, ugy hogy semmi körülmények közt se lehessen a munkások egyik

mákon dolgoznak . . . A fonás ezen módjának gyors elterjedése meggátolja a motolla-fonás terjedését és ugy megrontja a mai kicsinyben dolgozók jövő kilátásait. A fonók egyesülete hibát követett el, hogy nem figyelt arra, mikép a körfonókat társasága tagjaiul vonja be s igy egy munkabér-lisztát állitson elő, amely a munka ezen faját igazgassa". Cotton Factory Times, 1896, május 15.

osztályát sem a teljes önfentartás szinvonalán alól találni.[1] Ahol csak a munkaadó óhajtja a munka magasabb fokát az alacsonyabb fokozattal helyettesiteni, mindenütt csakis valami oly minimum megállapitásával lehet azt a közönségnek meggátolni, hogy valamely foglalkozásnak vagy eljárásnak, az ő társadalmi előnyös vagy nem előnyös voltára való tekintet nélkül, oly ajándok adassék, mint aminő foglaltatik abban, hogy a munka részleg más forrásokból tartatik fenn, mint saját bérei.[2]

[1] Az olvasót a munkás-egyesülési elmélet ezen nehéz kérdésének teljes megmagyarázására nézve a munkás-egyesülési ügy gazdasági jellegéről szóló fejezetünkre kell utasitanunk.

[2] A munkaadó azon ajánlata, hogy egy munkás lásson el két vagy három gépet is, gazdaságilag a hajszolás fejezete alá tartozik inkább, semmint az eljárás megváltoztatásához, és ennélfogva a szabványos munkabérről szóló fejezetünkben hallgatólag tárgyaltuk azt is. A bérmunkás hagyományos ellenszenve minden munkamegtakaritó javitás ellen itt egybe van keverve még erősebb kifogásával az ellen, amit közönségesen a szabvány munkabér kifogására irányzott kisérletnek tartunk, több testi erőfeszités vagy elmei megerőltetést követelni ugyanazon pénzért. Igy a fuvarosok, akik időszámra vannak fizetve oly alapon, amiért ők egy lovat és kocsit szoktak gondozni, erősen tiltakoznak, hogy egy embertől egyszerre két jármü gondozását követelik. Ugyanezen érzelem befolyásolja a darabszám munkásokat, hacsak nincsenek eléggé védelmezve egy hatásos árszabály által, hogy féljenek attól, hogy a napi munka és keresmény szaporitását követni fogja a bérleszállitás. A glasgovi gyapotszövő nők, akik tényleg nincsenek szervezve, és akiknek darabszám bérök, melyet nem védelmez semmi darabszám árszabály, mindig lefelé halad a megélhetési szinvonal felé, nem akarnak dolgozni több, mint egy széken egyenként. Más oldalról a lancashirei gyapotszövők férfiak és nők egyaránt, biztosan számitva erős munkásegyesületökre és szabvány árszabályaikra, készséggel dolgoznak annyi szövőszéken — kettőn, négyen és haton is — amennyit csak tudnak kezelni. (Lásd „Az állitott különbség a férfi és női munkabérek közt“ Sidney Webbtől az Economic Journal-ban 1891). A munkaadók kisérlete, hogy rábirják a

gépészeket, hogy több, mint egy pörölylyel dolgozzanak, sok surlódásra vezetett. Ezen esetben nem világos előttünk, hogy mi is a valódi kérdés. Itt azt javasolják, ha a gépész azon heti munkabérért, amelyet neki eddig egy gép után fizettek, jövőre kettőt lásson el, az eset pusztán a szabványos munkabér leszállitására való kisérlet, amely ellen a munkások természetesen ellentállanak. Nem vagyunk képesek megállapitani, ha vajjon a munkaadók világossá tették-e, mikép ők az időszerinti béreket — mondjuk idő és egy fél — akarják-e nevelni, ha két gépet kezelnek, vagy pedig készek-e felállitani és kötelezni magokat megtartani a darabszámra dolgozásnál egy szabványos árszabályt, amely magamagától biztositana a munkásnak az erőfeszités növekvésében aránylagos kereset emelkedést. Ha ezen módok bármelyike fogadtatik el, mi nem látunk semmi okot sem arra, hogy a gépészek, épugy mint a gyapotszövők, miért ne kezelnének annyi gépet, amennyit képesek tulságos erőfeszités nélkül. Ha a munkaadók azt követelik, hogy egy munkásra annyi gépet bizhassanak rá, amennyi nekik tetszik, anélkül, hogy különös munkabéreket állapitanának meg a munkásegyesületi hivatalnokokkal, az egyezés a közös alku elemi jogának megtagadása és ezen az alapon kell küzdeni ellene.

IX. FEJEZET.

A munka állandósága.

Azon munkásegyesületi szabályzatok, amelyeket az előző szakaszokban leirtunk, kizárólagosan a munka feltételének fentartásával és javitásával foglalkoztak: nem érintették a munkahiány kérdését. A szabványos munkabér, a szabványos nap és a munka biztos és egészséges feltételei semmit sem érnek, ha nem lehet munkát kapni. „Készek vagyunk beismerni, — mondták a gépészek 1851-ben és a facipősök 1872-ben — hogy mig állandó munkában vannak, tagjaink képesek megkeresni az életre szükséges cikkeket. Mindennek dacára, mindig van egy félelem azoknak elméjében, akik a jövőre is gondolnak, hogy ennek vége lehet; hogy a holnapi nap munkán kivül találhatja őt, hogy házi kényelmére szépen berendezett tervei semmivé vannak téve, és reményei arra, hogy pár év mulva folytonos munka és takarékosság utján képes lesz állandóbb helyzetbe jutni, álmoknak bizonyultak. Mily sok van abban a szóban, hogy állandóság és mennyire szükséges azt vezérelvvé tenni a mi társadalmunkban.“[1] „Egy hullámzó iparágban, — mondják a sza-

[1] Előszó a gépészek egyesült társaságának szabályaihoz és szabályzataihoz (London, 1851) és a rochdalei facipősök alapszabályai (Rochdale, 1872). Ugyanazon mondat fordul elő, egyes szóváltoztatásokkal, más munkásegyesületi szabályzatokban. (A facipősök a fából csinálnak cipőket, amiket a lancashirei munkások közönségesen viselnek az utcákon).

bók — sokan, akik az élet szükségleteire nézve mindennapi munkáikra vannak utalva, gyakran megfosztatnak a munkától a legkegyetlenebb időszakban. Keresztül vándorolnak egy egész országon egyik várostól a másikra, a városról a falvakra, keresni munkát, de fájdalom, hiában. Ez mindaddig tart, mig egy becsületes ember elméjére ránehezedik teher gyanánt az a kérdés, mikor és hogy szabadulok meg ezen sülyedéstől?"[1]

Itt érintjük meg fejtegetéseinkben a holt pontot a munkásegyesületi szabályzatok közt. Dacára annak, hogy életbe vágó fontossága van ezen kérdésnek oly emberekre nézve, akik egész megélhetésökre nézve a heti munkabérekre vannak utalva, még eddig egy munkásegyesület sem talált fel oly szabályzatot, amely a munkafeltételek közé iktatta volna a megélhetés állandóságának biztositását.

Első látásra ugy tetszenék, hogy a munka állandóságának elnyerésére a legbiztosabb ut az volna, hogy a munkaadótól a munkás szolgálatának megnyerése feltételéül azt kellene követelni, hogy a bérszerződést egy meghatározott hosszu időre kösse meg. Ez nem az az irány, amelyet eddig követtek a munkásegyesületek. A hosszu időre való szerződések egy időben szokásosak voltak sok iparágban, és az ország sok részében a gazdasági munkások most is egész évre fogadtatnak. De azon mozgékonyság és változatosság, amely jellemzi a modern ipart, ellentétben áll az ily állandósággal, és a munkaadók arra jöttek rá, hogy helyesebbnek tartsák a lehető legrövidebb idejü szerződéseket, gyakran szabadságot kötve ki magoknak arra, hogy pár órai felmondás után elereszthessék munkásaikat. Ezt az irányzatot egyáltalában nem ellenezték a munkásegyesületek, sőt kivétel nélkül kezére jártak annak. A northumberlandi és durhami kőszénbányászok erős küzdelmet folytattak, hogy éves kötöttségökből kiszabaduljanak; a heti fizetéseket, amelyek egy időben szokásosak voltak minden foglalkozásban, felváltották a heti

[1] A szabók egyesült társasága alapszabályaihoz való bevezetés (Manchester, 1893).

vagy legalább is, kétheti fizetések; és sok munkásegyesület, egy vagy más időben, kifejezetten megtiltották tagjainak, hogy hosszabb szerződéseket kössenek, amely megtiltás ma általánosan megszünt, mert a gyakorlat elavulttá vált.[1]

Ennek a politikának a megmagyarázása nem szükséges azok előtt, akik megértették a munkásegyesületi álláspontot. Az évi kötelesség vagy évi szolgálat gyakorlatilag mindig azt jelentette, hogy különös szerződés köttetett a munkaadó és mindegyik egyéni munkása között, és különösen akkor, ha e szolgálat változó időszaki, nem egyszerre jártak le, összeegyeztethetetlen volt a közös alkuval. Továbbá, ha egyszer a szerződés létrejött, a bérmunkás, legalább a szerződés megszüntére kitüzött időig, tényleg ki volt szolgáltatva annak, hogy a munkaadónak mint tetszik magyarázni a feltételeket. A munkabérszerződés ritkán tartalmaz határozott feltételeket bármely más kérdésre nézve, mint a fizetés összegére és talán a munkaórákra nézve, de az mindig alatta értetik, hogy a bérmunkás kötelezi magát gazdája minden törvényes és észszerü parancsának engedelmeskedni. A bérmunkásnak van módja arra, hogy hagyja ott akkor a munkát, ha azt szeretné, ugy, hogy az ő helyzete a legnagyobb

[1] Igy a skót vasöntők társasága 1838-tól kezdve, eltiltotta a munkavállalókat hosszabb munkavállalástól, mint a fizetés naptól fizetés napig, a ma is érvényben levő szabályzat (1892) kimondván: „hogy ezen egyesület egyik tagja sem fog, sem közvetve, sem közvetlenül bármely munkát vállalni, valamely határozott időre, mely hosszabb, mint fizetés naptól fizetés napig, hacsak a végrehajtó-bizottság különösen fel nem jogositja rá". A kocsigyárosok egyesült királysági társasága, akiknek szabályzata e tárgyban 1840-ből ered, most (1896-iki kiadás) azt rendeli „egy tag sem kötelezheti le magát a kirekesztés terhe mellett." A glasgowi bádogmunkásoknak 1860-iki szabálya azt mondta, hogy egy tag sem kötheti le ugy magát, hogy az megátolja abban, hogy munkaadóját két heti felmondás mellett elhagyhassa; a liverpooli festők egy hetet mondanak. A Társadalmi Tudományok Társasága által kiadott Report on Trade Societies and Strikes (London, 1860) 133, 297. l.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

mértékben különbözik a rabszolga helyzetétől, de ha ezt a jogát feladja, és bosszu időre kötelezi magát, hogy belenyugszik tényleg bárminő feltételekbe azokon tul, amelyek megjelölten kiköttettek, amiket csak parancsol a munkaadó, — akkor szembeszökő, hogy a munkásegyesület elveszti minden képességét arra, hogy megvédelmezze őt a gazdasági elnyomás ellen.[1]

Ennélfogva bár különböző okokból, mind a munkaadók, mind a munkásegyesületi tagok[2] helyesebbnek találták a szolgálat lehető legrövidebb idejét állapitani meg, amelyet egy napi vagy egy heti felmondással lehet befejezni. Ez nem azt jelenti, legalább az iparágaknak nagy többségében, hogy a munkaadók szünetlenül változtatják a munkásaikat, vagy a munkások munkaadóikat. Ahol drága és nehéz kezelésü gép van használatban, és ahol a különböző munkások dolga egymásba bele van szöve, ott kifizeti a munkaadónak magát még némi áldozattal is, megtartani magának ugyanazon csoport munkás szolgálatát, akik hozzászoktak már a munkához és egymáshoz. Az ily iparágakban ennélfogva egy jómagaviseletü munkás számithat arra, hogy megtartja helyét mindaddig, mig munkaadójának van elegendő munkája.

Más iparágaknál a gazda és munkás közti ily állandó szerződés hiánya a munkaadónak szabadságot hagy arra, hogy munkáját ma egyik, holnap pedig egy egészen más

[1] A bérszerződés ezen oldalára visszatérünk a vásári alkudozásról szóló fejezetünkben.

[2] Egy különös sulyosbitása a kőszénbányászok közt az éves szerződésnek az volt, hogy mig a munkás lekötötte magát egy egész évre ott vágni a kőszenet, ahol követelte az illető munkaadó, a munkaadó nem biztositotta, hogy adta neki állandó munkát, és munkálatlanul hagyhatta a bányát, amikor csak neki tetszik (R. Fynes: The Miners of Northumberland and Durham, Blyth, 1873). Hasonló egyoldaluság található a bérszerződés más régi példáinál is. A valódilag kétoldalu szerződéseknek főpéldái a hosszu időre, főleg háziszolgáknál, tengerészeknél és külföldi munkákra kiküldött mechanikusoknál fordulnak elő.

csomó munkás által végeztesse el. Ahol a munkát kiadják, hogy a munkás saját otthonában dolgozza fel, a munkaadó ugy oszthatja szét a munkát, ahogy neki tetszik, néha egyik családnak, máskor a másiknak. Egy nagybani ruhavállalkozónak London keleti részén van igy sok száz különböző családja, akik tőle várják a munkát, akik közt az ő munkavezetője belátása szerint osztja ki a teendőket. A londoni dock-társaságok lényegben ugyanezen rendszert követik esetleges munkájokra nézve, a munkavezető, a nap bizonyos részén, friss csoport munkást válogatva ki a munkakeresők csoportjából a dock-kapuknál. De az otthon dolgozók és dockmunkások névleg szabadok bárhol keresni munkát, ha nincs rendes munkaadójoktól munkájok. De mivel elvárják tőlök azon büntetés terhe alatt, hogy kitörlik a lisztából másként, hogy jelenjenek meg munkát kérni a meghatározott órákban, gyakorlatilag minden valódi esélyt elvesztenek arra, hogy más munkát kapjanak.[1] A munkaállandóság ezen nagy

[1] „The Docks": Beatrice Potter (Mrs. Sidney Webb) Charles Booth művében: Life and Labor of the People (London, 1889) az első kiadás első kötetei és H. Llewellyn Smith és Vaughan Nash: The Story of the Dockers' Strike (London, 1889). Az esetleg munkára, óraszámra való munkaszerződés ezen formája még mindig gyakorlatban van a londoni dockokban, de 1890 óta módosittatott az által, hogy azon munkások száma megszaporittatott, akiknek első sorban adnak munkát. A dockmunkások most három külön osztályba vannak sorozva (állandó munkások A lista s B lista, mindegyik munkás számmal látva el a saját maga osztályában) és egy nem lajstromozott C osztály (vagyis esetlegesek). Egyik munkásnak sem biztositatott a munka, de mindennapi munka, amennyire szükség van, szorosan ezen osztályok és az egyes osztályokban szorosan a munkások számsorozata szerint adatik ki. Igy az elsőbbséggel biró munkások munkájának rendszeressége megnövekedett azok terhére, akik esetleges munkások s kik még ritkábban jönnek most a sorban. Amennyiben ez a változás egy lépés az esetleges rendszer teljes eltörlése felé, javulásnak kell azt tekintenünk. Lásd Charles Booth: Life and Labor of the People, VII. kötet (London,

hiánya nincs csupán a nem képzett munkásokra vagy rosszul fizetett otthoni munkásokra korlátozva. Sok képzett kézi mesterségben, ahol a munkát egyénenként és darabszámra kell elvégezni, a munkástól elvárják, hogy a munkaadó műhelyében, vagy mindig szeme előtt és készen legyen, anélkül, hogy neki akár a munka, akár a fizetése biztositva volna. „Vannak oly cégek — jelentette a munka tárgyában kiküldött királyi bizottság képviselője a sheffieldi iparokról — amelyek megkivánják, hogy munkásaik jelentkezzenek az igazgatóknál a nap bizonyos idejében, hogy munkát kapjanak. Amikor reggel bemennek a helyre, a kapukat bezárják, és akár van munkájok, akár nincs, nem hagyhatják el a helyiséget délig, kivéve a cég különös engedélyével, és igy van ujra déltől estig . . . Tudok egy esetet az acéliparban, ahol a munkásoktól elvárják, hogy a gyárban legyenek reggel 9-től este hatig, s akkor is, ha csak öt shillingre rugó munkájok van az egész héten. A munkások strideoltak ez ellen.“[1] A macclesfieldi selyemszövők még rosszabb helyzetben vannak. A munkaadók kiadják az elkészitendő munkát, hogy a szövők otthon dolgozzák fel, és oly rendetlenül osztják ki, hogy egy munkás munka nélkül maradhat napokig, sőt hetekig is. Ennek dacára, mivel a kézi szövőszék a munkaadóé, a munkásnak hétről-hétre feltétlen állandósággal kell a szövőszék-bért fizetni, akár kapott munkát, akár nem, és a szövőszék tulajdonosa eltiltja őt attól, hogy felhasználja azt bármely más gyáros céljaira, aki esetleg ajánlhatna neki munkát.

Azon tőkéseknek, akiket csupán a jelenlegi haszon érdekel, a munkaállandóságnak ezen nagymérvü hiánya, többnemü előnyök miatt kivánatos, Ahol az iparág időszaki vagy másként rendetlen terjedelmében, mint ez az eset a dockmunkában és a ruházati iparban, a munkaadó képes, anél-

1896); és a dockmunkások egyesületeiről szóló fejezetek a Paul de Rousiers által kiadott Le Trade Unionisme en Angleterre (Páris, 1897).

[1] C. Hobson tanuskodása Q. 19,029 a munka tárgyában kiküldött királyi bizottság előtt (Group A) 1892 március 24.

kül, hogy költséget okozna magának, megszoritani vagy kiterjeszteni dolgozó testületét pontos arányában az időjárás állapotának vagy az idény hullámzásában beálló változásoknak. A munkát kiadó képes minden pillanatban megnégyszerezni termelését, hogy egy sietős megrendelést elvégeztessen, és aztán viszaesni egy lanyha idény folyó szükségletére anélkül, hogy gyár-bért vagy más állandó terhet kellene viselnie. A háta megett, szeme előtt és hivására készen álló munkások serege semmibe sem kerül neki, kivéve azon órákat, amikor tényleg dolgoznak. És egy ily tartalékhadseregnek puszta létezése is annak minden tagját mind teljesebben az ő kegyelmére szoritja a munka feltételeire nézve. Akár az otthoni munkával kapcsolat miatt, akár más oly viszonyok miatt áll az a tartalék hadsereg oly módon előtte, amely az egyéni alkut teszi kikerülhetlenné, a munkaadó tényleg diktálhatja feltételeit. Hogy mily végzetesen hat ez az egész rendszer az illető munkásokra, azt a kiszipolyozott iparágak minden szemlélője egyformán irja le.

Az, hogy a munka ilyen végzetes rendetlenségét ellenezze, egyik alapelve a munkásegyesületi mozgalomnak. Szerencsétlenségre, ahol ez a rendszer van divatban, a munkások ritkán vannak oly helyzetben, hogy összejátszhassanak saját védelmökre. Láttunk némi gyenge kisérletet arra, hogy szembeszálljanak a bajjal, a dock, raktár és folyammenti munkások egyesületének azon szabályzatában, hogy a londoni dockokba felvett minden munkásnak legalább négy órai folytonos munka biztositassék. A vasuti szolgák némely osztályai panaszolják, hogy mig nekik eltiltja a vasuttársaság , hogy bármely más dolgot elvállaljanak, nekik csak esetleges és időszaki munkát adnak, és a munka szerint fizetik őket. Hogy ezt a sérelmet orvosolják, az általános vasuti munkásegyesület azt javasolja, mikép törvényesen mondassék ki, hogy minden ember, akitől megkövetelik, „hogy egész idejét odaadja a társaság szolgálatába, ha csak törvényesen el nincs bocsátva ezen szolgálatából, jogositva legyen egy heti felmondásra, mielőtt szolgálata véget érne, vagy felmondás hiányában, egy heti munkabérre is jogositva legyen,

és mig alkalmazva van, a teljes heti munkabérekre."[1] De a munkásegyesületi politika felvilágositására ezen kérdésben azon erősebben szervezett iparágakban kell példákat keresnünk, amelyekben, ámbár tényleg nem látszik oly veszedelmes munkaidőbeli változás, mégis van némi veszély arra, hogy ha ellen nem állanak, lassanként mégis becsuszhatik az. Igy a jól fizetett szedők a londoni napilap-nyomdákban, akiknek ott kell lenni, várva a jövő kéziratokra és aztán villámgyorsasággal dolgozni, hogy készen legyenek a nyomáshoz, azt követelik, hogy minden jelen levő munkásnak biztositassék egy és egy fél „galley"[2] — vagyis, 5 sh. 9 penny fizetés a reggeli, és 5 sh. 4½ penny az esti lapoknál — akár van szükség, hogy annyit dolgozzanak, akár nincs. A kézzel dolgozó papirgyárosok régi módi egyesülete még tovább megy, és mereven követi azt a szabályzatot, amelyet hat napi szokásnak neveznek, amely biztositja, hogy nem kevesebb, mit hat napi munka, vagy azzal járó fizetés fog járni minden alkalmazott munkásnak minden héten. Ha egy baleset jön közbe, vagy egy gép áll meg, a munkaadó ép ugy

[1] A főtitkár jelentése az évi közgyüléshez 1897-ben.

[2] A legkevesebb, ami szokásban volt, volt az egy „galley"; aztán a szabályzat érthetlen fráziként azt mondta: „egy galley négy órai munka, és külön fizetés több, mint egy negyed galley után egy óra, ha szoritva vannak sietni". Mr. C. Drummandnak le vagyunk kötelezve a következő magyarázatért. A lapszedők, akik darabszámra vannak fizetve, s akiknek a munka minimuma biztositva van, azt saját gyorsaságok szerint végezhetik el. De azon célból, hogy a „nyomdász" (tudniillik az osztály igazgatója) birjon valamely ellenőrzéssel az igénybe vett idő felől, megegyeztek abban, hogy a maximum, amely alatt egy galleyt el kell végezni, négy óra, ámbár a szedő a saját maga érdekében ritkán vesz annyit igénybe. Igen gyakran megtörténik, ha a nyomdász kénytelen szoritani a lehető legnagyobb gyorsaságra, hogy ő elrendeli a munkásoknak, hogy siessenek nagyon, vagyis minden erővel dolgozzanak. Az ily alkalommal dolgozó munkások jogositva vannak külön fizetésre, mindazért, amivel óránként többet dolgoztak egy negyed „galley"-nál.

nem gondolhat a megállás ideje alatt arra, hogy megfoszsza a munkásokat megélhetésöktől, mint ahogy nem teheti azt hivatalnokaival vagy igazgatójával szemben. Elereszthetí munkásait, megadván nekik a szokásos kétheti felmondást, vagy megfizetve nekik a szokásos egy guinea birságot, de addig, amig igénybe veszi szolgálataikat, kötelezve van nekik legalább a megegyezett minimális heti béreket megadni.[1] Hasonlóan a Flint üvegkészitőknek van egy kötelező szokása, amely kötelezi a munkások részére legalább is „tizenegy berakást adni hetenként, ami harminchárom munkaórának felel meg, a munkaadó részéről, vagy pedig a megfelelő összegü munkabért fizetni nekik.[2]

Más iparágakban, ahol a munka rendetlen, azon munkásegyesületi kifogás, miszerint az önkényesen osztatik ki a munkaadó által, — ami tényleg a bérmunkás szerfelett függő helyzetére vezet — a munka részeltetésre vonatkozó szabályzatokra vezetett. Ha a munkások tudják, hogy bármely kevés is az elvégezni való munka, az méltányosan fog mindnyájok közt kiosztatni, kevesebb kisértés lesz arra a szegényebb és rászorultabb tagoknál, hogy ugy kiséreljék meg biztositani magokat, hogy rosszabb munkafeltételeket hajlandók legyenek elfogadni.[3]

[1] „Hogy a hat napos gyakorlat legyen a következő: Huszonkét csomag naponta és tiz szombaton“ (A papirkészitők eredeti társaságának szabályai és szabályzatai. Maidstone, 1887) 28. szakasz. A tizennyolcadik századi francia papirkészitők hat heti felmondást követeltek mindkét részről. Du Cellier: Histoire des Classes Laborieuses en France (Páris, 1860) 292. l.

[2] Ezen szokás el van fogadva az iparágban és elismerve a megyei törvényszéki birák által, hacsak a bérszerződésben nincs ellenkező kikötés. Lásd a Flint Glass Makers' Magazineben 1874 aug. és 1875 márc. idézett eseteket a birminghami és rotherhami megyei törvényszékeken.

[3] A nagy ipar és a világkereskedelem haladása hasonló fejlődésre vezetett a francia munkásegyesületekben is. Du Cellier (Histoire des Classes Laborieuses en France 385. l.) megjegyzi, hogy 1830 után a munkásegyesületek azon módozatok feltalálásán

A munka részeltetésnek legkezdetlegesebb formája látható a themzei munkások fordai társaságainál, akik szabályozták a fordákat, vagyis azt a rendet, amelyben az egyes helyeken dolgozó munkások szolgálják ki a jövő-menőket.[1] Ez teljesen ugyanazon berendezés, mint amit a „tartózkodó házak" rendszere mutat, amely szerint a szabók, szedők, pékek, butorozók, gyakran ácsok és festők között, ha a munkaadónak szüksége van munkásra, akkor arra veszik rá, vagy követelik tőle, hogy küldjön a munkanélküliek által elfoglalt egy helyre, és az a munkás küldetik el onnan, hogy ha alkalmas, elfoglalni az üres helyet, aki leghosszabb idő óta van a lajstromon.[2] Ez a berendezkedés,

fáradoztak, amelyek a munkanélküliség bajait lennének hivatva enyhiteni. Ahol a munkának egyéni jellege volt, a munkaadó kötelezve volt egymásután sorba adni minden munkásnak a dolgot. Ahol a munkát közösen kellett elvégezni, ott az összes munkások egyenlően részeltettek benne, ahelyett, hogy számok apasztatott volna meg.

[1] Ezen forda-társaságok, amelyeket alkalmilag Mayhew ir le: London Labour and the London Poor (London, 1851) valószinüleg igen régi keletüek. Volt egy társasága a komposoknak Rotherhitheban 1789-ben, és egy „akik rendesen a Hermitage átkelőnél" jártak 1799-ben, mint már 1669-ből olvassuk, hogy „ a mi gravesendi révészeink, az utolsó holland háboru valamely ideiglenes és ügyes ürügy mellett kettősére emelték a révbért, amelyet azóta mindig fenttartottak, mert hát kellemesnek találták" (Thomas Manley: Usury at Six per Cent Examined London, 1669). Lásd the History of Trade Unionism, 11, 20. l.

[2] A londoni, glasgowi, manchesteri stb. szedők a munkás egyesületi hivatalt használják fel ily esetre; és a manchesteri gépészek helyi hivatalában egy helykeresők könyvét vezetnek. A kisebb iparágak legnagyobb része különös korcsmákat használnak tartózkodó helyekül, maga a korcsmáros tartván gyakran a munkanélküliek lajstromát. A tartózkodó helyrendszer részletes leirását lásd F. W. Galton: The Tailoring Trade.

Franciaországban a munkarészeltetés gyakorlata némely testületi mesterségnél oly messze ment, hogy azok, akik legtovább voltak állandó munkában, ott hagyták helyeiket azok javára, akik

amely némely iparágban mindkét fél kölcsönös hasznára működött, egész odáig fajulhat el, hogy a munkaadónak nem engedtek semmi válogatási jogot. Igy a Flint üvegkészitők követelik a munkaadótól, hogy azt a tagot fogadja fel, aki legtovább volt munkanélkül,[1] akár arra való vagy megfelelő, akár nem; és a selyemkalaposok kifejezetten ugy rendezik be, hogy a munkaadó még csak nem is láthatja azt a munkást, kit hozzá utasitanak, mielőtt nem szerződteti őt.[2]

egy bizonyos időn át munka nélkül voltak. Du Cellier: Histoire des Classes Laborieuses en France, 289. l.

[1] Rules and Regulations of the National Flint Glass Makers' Sick and Friendly Society (Manchester, 1891). A X. szakasz következő: Ha egy munkás kiesik a munkából, a gyári titkár tudósitja a kerületi titkárt, aki egyszerre ir a központi titkárnak munkanélküli bizonyitványért; és ha egy munkást keres egy munkaadó, a gyári titkár a kerületi titkárhoz ir és ha nincs egy arra való ott a kerületben, ez ir a központi titkárnak, leirva, milyen munkás kivántatik, a béreket stb., hogy ne legyen semmi tévedés azon munkásra nézve, kit a hely betöltésére küldenek. Ha a munkaadó keres munkásokat, először a munkanélküliek sorozatát kell megnézni, mielőtt a segédmunkások vagy inasoknak adatnék előmenetel. Megjegyzés: a X. szakasz nem azt akarja, hogy kényszeritsünk egy embert felfogadni a mester részéről, aki ellen észszerü kifogása van, azt a kerületi bizottság tárgyalja le". The Flint Glass Makers Magazine számos esetet közöl, mikor a munkaadók panaszkodtak ezen eljárás ellen.

[2] A selyemkalaposok szokása oly általános, hogy az közbevetőleg van érintve a szabályokban. Amint azt nekünk az egyesület hivatalnokai megmagyarázták, a következőkben áll: „A munkaadóknak nem engedtetik megválasztani, vagy épen csak megnézni sem azon munkásokat, akiket felfogadnak. Egy munkanélküli tag bemegy egy kalapos-mühelybe és beküld egy kis kártyát (a helykérő jegyet), megmutatva, hogy ő fizetéses tag (tudniillik nincs hátralékban járulékával) és hogy milyen águ dolgot tud elvégezni. Minden mühelyben a segédek sorban ilyen kártyákat kapnak. Mikor azt beküldték, az a munkás, akinek sora van, elmegy a munkaadóhoz és kérdi, egy kalaptest-csinálóra (vagy alakitóra, amint az eset hozza magával) van-e szüksége. Ezt ugy

Ez tényleg egyrejár egy céhszerü monopolium fentartásával, amelynek gazdasági jellege a szám erőszakos leszoritása, amivel különbség nélkül együttjár.[1]

A munkaadó szabad választási jogának azonban az egyik és másik munkás közt, minden ily korlátozása egészen kivételes. Általánosabban, a munkásegyesületek arra törekesznek, hogy a munkarészeltetést mozditsák elő saját tagjaik óhajai és önzése ellen intézett szabályzatokkal. Igy a hajókovácsok takarékegylete a londoni kikötőben lényegében mind a mai napig fentartja 1824-i eredeti szabályzatát, mely szerint „egy tag sem halmozhat össze nagyobb mennyiségü munkát, mint amennyit ő az iparág szabályos órái alatt képes feldolgozni, tudniillik sem előtte, sem utána a napi szabályozott munkaóráknak az egész éven át; és semmi munka sem végezhető el bent azután, hogy a hajó külső oldalán dolgozó munkások abbahagyták a dolgot, ugy hogy minden alkalom megadható legyen azoknak, kik munkán kivül vannak.“ [2] Ugyanaz a szándék vezeti sok kézimunkás-iparban a fennálló szabályzatokat a „lappangás“, „rókázás“ vagy „csalafintáskodás“, vagyis az ellen, hogy egy második munkaadó részére is dolgoznak, miután egész napot másutt dolgoztak. Igy a nyergesek manchesteri egyesülete kimondja, hogy „ezen egyesület egyik tagjának sem szabad dolgozni bármely más munkaadó részére, mint annak, akinél rendes munkában van, kivéve, hogy ha a fióknál senki sincs munkán kivül. És egy tagnak sem szabad semmi munkát elfogadni iparában, mig állása van, hogy azt bármely

hijják, hogy munkát kérnek a munkanélküli tagnak. Ha a munkaadó igent mond, annak a munkásnak azt mondják, hogy menjen be és kezdje meg a dolgot. Ha nemet mondanak, kártyáját visszaadják, és ő tovább megy a másik mühelybe“.

[1] Erre a tárgyra visszatérünk a munkás-egyesületi mozgalom gazdasági jellegéről szóló fejezetünkben.

[2] Rules of the Shipwrights' Provident Union of the Port of London; lásd az eredeti szövegezést a szabványos munkanapról szóló fejezet egy jegyzetében.

más egyén részére tegye meg az ő munkaórái után, kivéve a saját munkaadóját.“ [1] És a gyapjuollósok és őrlők, egy kis sheffieldi kézi ipar, egyáltalában megtiltják tagjaiknak, hogy bármely más kerék vagy gyárban dolgozzanak, mint abban, ahol rendesen vannak alkalmazva.[2] Egy legszélsőbb példát mutat fel a kaszaköszörülők iparvédelmi társasága, amely tagjai részére egy határozott egy évi munkát köt ki, minden esetben julius 6-án végződőt, (a régi nyárközépi nap), amely alatt az értetik, hogy egy munkás sem bocsátható el az év folyamán, az üzlet lanyhasága miatt, minden egyes telepnél a munka apálya és dagálya egyformán lévén megosztva azok között, akikkel megindult az év kezdetén. De ezek régi maradványok. A nagy modern egyesületekben minden oly óhaj, mely ilymódu szabályzatokkal akarta a munkarészeltetést előmozditani, a túlidő elleni általános kifogásban, és a szabványos munkanap fentartásába olvadt bele.

A közös munkásegyesületi óhajt a szabványos munkanap fentartására, különösen a túlidő elleni és a munkaórák leszállitása melletti megnyilvánulásaiban, minden időben erősitette az a hit, hogy a munkaidő szigoru szabályozása egyuttal a munkát is állandóbbá fogja tenni. Igy, a gyapotfonók egyesült társasága, támogatván Lord Shaftesbury tizórás törvényjavaslatát, egyik céljául azt mondta annak „a munka egyenletesebb alkalmazása vagy felosztása a munka-

[1] Rules of the Union of the Saddlers, Harness Makers, etc. (Manchester, 1889). Hasonló szabályok léteznek sok más iparágban is, mint a szedőknél, kefekötőknél, kocsigyárosoknál, stb.

A yorkshirei üvegkancsó készitők társasága egy aláirt szerződéssel bir minden munkaadóval, amelyet évenként megujitanak. Más dolgok közt, az kimondja, hogy „azon esetben, ha valamely kemence megáll javitás végett, az üzlet lanyha vagy megakadt bármely okból, a munkások közt kell, amennyire csak lehetséges, megosztani a munkát; kikötve mindamellett, hogy ha már négy hónapig nem képes dolgozni a kemence, és nincs valószinüség, hogy ujra meginditható, a mesternek joga legyen a felesleges munkásokat elbocsátani.

órák megrövidítése utján.“ [1] És mikor 1872-ben egy uj mozgalom jött a szabványos munkanap megrövidítése végett, ugyanazon eszme tünik fel azon érvben, hogy ez „biztositani fog nekik egy mérsékelt, de állandó foglalkoztatást.“ [2]

[1] Az 1845 január 19-ki körlevél a jegyzőkönyvből. Tizenöt évvel később a gyapotfonók igy emlékeztek meg sikeres agitációjokról: „Mindig meg kell emlékeznünk arról, hogy a gyártörvényhozás behozatala előtt a munkaadók diktálták a munkaórákat munkásaiknak; és hogy a különböző helyiségekben megfelelően változtak ezen órák, felmenve egész 74-re, és azon felül is. Mivel azonban némely esetben a gyárak munkában voltak éjjel és nappal, bizonyosan inkább alatta járunk az igazságnak, ha feltesszük, hogy az akkori átlagos órák, melyben az egész országban dolgoztak, 75-re mentek hetenként. Szembeszökő, hogy hatvan ember dolgozva hetvenöt órát hetenként, termel csaknem annyit, mint amennyit hetvenöt termel hatvan óra alatt, és igy 20-tól 25 százaléka a gyári lakosságnak nyomorultul az utcára volna dobva. Továbbá hasonló módon világos, hogy a munka szük vagy bő volta a vásáron az, ami szabályozza a munkabéreket; és mivel az általunk jelzett állapotok mellett egy rakás munkás csaknem halálra dolgozná magát, azok pedig, akik kidobattak, oly állapotba jutnának, mely közel áll az éhen haláshoz a munkanélküliség miatt, a munkabérek, természetesen a munkát keresők éles versenye miatt, le fognak szállani az éhenhalási pontig; és minden mi törekvésünk, akár egyenként, akár együttesen járunk el, teljesen képtelen lesz megakasztani ezen lefelé folyó menetet. Tehát világosan kötelessége és érdeke minden gyári munkásnak az országban, minden hatalmában levő törvényes eszközzel, ellentállani nemcsak minden kisérletnek, amely a nők, fiatal emberek és gyermekek túlmunkájával megsérti a törvényt, de megvetőleg fordulni el minden oly ajánlattól is, amelylyel őt rá akarják venni, hogy hetenként hatvan óránál tovább dolgozzék, mivel ezen igazságos törvény az ő sikerének óvszere társadalmi helyzetének megjavitására irányzott törekvéseiben“. — Rules of the Amalgamated Association of Operative Cottonspinners, 1860-ki kiadás, előszó.

[2] Az 1872 jan. 7-ről kelt körlevél, ugyanott. Lásd más példák végett: Sidney Webb és Harold Cox: The Eight Hours' Day (London, 1891).

Amennyiben ez csak azt jelenti, hogy a munkaórák levonása azoknál, akik munkában vannak, ha más körülmények egyenlők, csak azt okozná, mikép a munka nagyobbszámu munkás közt oszolnék meg és igy sok munkás meg volna mentve a teljesen munkanélküli állapottól, az egész dolog tisztán, ép ugy mint a hajókovácsoknál, akiknek szabályzatát fentebb idéztük, egyszerü munkarészeltetés. Mivel a munkanélküli munkásokat is el kell tartani valahogy, rendesen munkástársaik által, sokkal jobb volna az egész testületnek, hogy ha a lehető legnagyobb szám kapna alkalmazást a szabványos órák alatt, mintha némelyek rendkivülien hosszu napokat dolgoznak, a többiek pedig az utcán sétálnak dolgot keresve. Az üzlet általános ellanyhulásának, vagy valamely iparág részéről a kereslet időleges megcsökkenésének idején, a munkásegyesületek előtt az ilyen berendezkedés szembeszökőleg észszerünek látszik. Más oldalról pedig a munkaadó, aki a rendesnél sokkal szivesebben szeretné leszállitani a termelési költségeket a rossz időkben, jobban szeretné meghosszabbitani a munkaórákat, hogy igy (időszámra fizetett munkabérek esetén) több munkás kapjon ugyanolyan hetibérért, vagy (darabszám béreknél) nagyobb termelést kapjon állandó kiadásai arányában. S igy jutunk azon csodás helyzetbe, hogy rendesen a lanyhulás idején, amikor kevesebb ács- vagy gépészmunka kivántatik, kisérletek tétetnek arra, hogy meghosszabbitsák a szabványos napot azon ácsok és gépészekre nézve, akik egyáltalában munkában vannak, azon eredménynyel, hogy a munkanélküliek száma szükségtelenül megszaporodik. Például 1879-ben, egy rendkivüli nehéz üzletmenet idején, a Clyde-parti hajóépitők arra törekedtek, hogy a munkaórákat emeljék fel heti ötvenegyről ötvennégyre, és a manchesteri épitők kettőtől három órát adtak hozzá a heti munkához.[1] Ilynemü kisérletekkel szemben látszanak a munkásegyesületi szabályzatok egyuttal megóvni a munkásokat a munka szükségtelen szünetelése ellen is.

[1] History of Trade Unionism, 332—334. l.

Az olvasó szorosabb vizsgálat után látni fogja, hogy ezen szabályzatok, ámbár látszólag a munka állandó voltára vannak irányitva, tényleg mégis főleg arra valók, hogy az egyéni alku bajait gátolják meg, és megmentsék a munkásokat, különösen rossz időkben attól, hogy személyi függésbe jőjjenek a munkaadótól vagy az ő munkavezetőjétől. Igy, a munkásegyleti kifogás a munka feltételeire nézve, miután azok hosszu időre előre megvannak állapitva, teljesen eltünik, amint láthatjuk a kaszaköszörülők kis példájánál, ha ezen megállapitás a közös alku rendszere mellett jő létre. Azon munkaszabályok, amelyekért az épitőipar mindegyik ága oly állhatatosan küzd, rendesen megállapitják a munkabérek nagyságát, a munkaórákat és sok más feltételeket egy végtelen hosszu időre, amelytől aztán sem a munkaadók, sem a munkások nem térhetnek el anélkül, hogy hat hónappal előre felmondanák azt. A bányászok szövetsége 1893-ban készségesen lekötötte magát, hogy továbbra is elfogadja az akkor létező munkabéreket egy évre, cserében egy megfelelő kötelezettséggel az egyesült munkaadóktól, hogy nem fognak kivánni leszállitást ezen idő alatt. Hasonló módon azon kifogása a munkásegyesületeknek, hogy nem engedik kiadatni a munkát lanyha időszakokban, megszünik akkor, amikor ez a két osztály valamely, magok a munkások közt létrejött oly közös megállapodás mellett történik, mint amilyeneket most emlitettünk.[1] *Ezen szabályzatok egyike sem biztositja, sőt meg sem kisérli biztositani a munkásnak az egész heti munkát, vagy az egész heti munkabért az év mindenik hetére.* Ezeknek kevés valódi hatások van a munka állandó-

[1] A munkások még ahhoz a kezdetleges módhoz is fordulhattak, hogy sorsot huzzanak; igy a takácsok valódi jótékony beteg és temetkezési tarsaságának szabályai és szabályzatai (Rochdale, 1884) kimondják, „hogy ha oly gyár szünetel, ahol a mi tagjaink dolgoznak és szembeszökő, hogy ezen szünetelés hosszu ideig tart, két nappal azelőtt, hogy minden munkás bevégzi munkáját, sorsot huzzanak, hogy kinek neve lesz első a maradók listáján".

ságára és lényegben pusztán együttjáró tüneményei a közös alku módszerének, amely a szabványos munkabér és szabványos munkanap fentartása végett szükségeltetik.

Tényleg nincsenek oly munkásegyesületi szabályzatok, amelyek a munkaadót azon kötelezettségre szoritanák, hogy állandó munkát biztositsanak azon bérmunkásoknak, akiket neki felfogadni tetszett. Helyesen vagy helytelenül a munkásegyletek elfogadták azon álláspontot, hogy a tőkéstől csak addig követelhetik, hogy szerezzen nekik munkabért, amig tud szerezni nekik munkát. A munka folytonossága ennélfogva a fogyasztók keresletének folytonosságával függ össze, vagy szabatosabban a kereslet és kinálat pontos arányba hozatalával. Mind a munkaadók, mind a munkások óhajtják, hogy az az aránybahozatal megtétessék és a folytonosság biztosittassék. De a tőkések és a kézimunkások, kevés kivétellel mindkét oldalon, teljesen ellentétes utakon akarták azt elérni. Amikor az üzlet lanyha lesz, és az eladások csökkennek, a munkaadó első gondolata az, hogy az árak leszállításával vonzza a fogyasztókat. Azt hiszi, hogy bármi legyen is a lehanyatlás oka, még mindig kaphat megrendeléseket és fentarthatja, hogy gyára egész időt dolgozzék, hacsak képes rá, hogy terményét kellőleg alacsony áron árulhassa. Ezen leszállitás miatt elsősorban is a munkabérekre tekint. A földesur követeli az ő megállapitott bérét vagy részesedését, és a zálog vagy elsőbbségi kötvény birtokosa a maga megállapitott kamatját. Végzetes volna gazdálkodni az épületen, gépen vagy berendezésen, amelyet vagy a legnagyobb hatályosságban kell fentartani, vagy korábban kicserélni, mint szükséges volna, komoly költséggel. Nem érdemes lényegben, és ellenkezik a szellemi munkások hagyományaival, hogy az igazgatók vagy hivatalnokok fizetésein rágódjék. A következtetés kikerülhetetlennek látszik. A munkamegszüntetés egyedüli elháritása csak az lehet, hogy mig a munkaadó egy időre nélkülözi haszna egy részét, a munkás nélkülözze munkabére egy részét.

A munkásegyesületek tökéletes ellentétben állanak

ezen politikával.[1] Arra utalnak, hogy nekik nem arról van szó, hogy felesleges hasznok szállittassék le egy időre; ami kockán forog, az heti megélhetésök; családjaik és magok tényleges háztartása. A munkások nagy többségénél egy tizszázalékos bérleszállitás az eledel és melegités tényleges csökkentését, a ruházkodás és otthoni kényelemben tényleges szükölködést jelent, amelyet ők fizikailag kimeritőnek és az ő ipari munkakedvökre hátrányosnak jelentenek ki. Egyik gyáros sem gondolná bölcs dolognak, hogy épületeit és gépezetét rossz állapotba engedje, vagy lovainak ételmennyiségét és istállói berendezését leszállitsa; miért lenne hajlandó, kérdi a munkásegyesületi tag, ezen öngyilkos politikát követni az ő termelőképességének legfontosabb tényezői, azon emberi munkásokkal szemben, akiket foglalkoztat?[2] Hogy ha a munkaadó, a rossz időkben a verseny

[1] Igy, a gyári cipőkészitők, egy oly időben, amikor nagy lanyhultság volt az iparágukban, határozottan tiltakoztak a munkaadók politikája ellen: „Hogy ha a tőkések közt folyó határtalan, végtelen verseny folytán ugy találjuk, hogy kereskedelmünk napról-napra kisebb, a bankok megszüntetik a fizetést, oly cégek, amelyek a multban ugy vélt szilárdságok miatt valódi fogalmakká lettek, teljes és reménytelen fizetésképtelenségbe kerülnek, mi tiltakozunk azon tan ellen, amely ezen bajokon általános orvosszert a munkások béreinek leszállitásában vagy munkaidejök felemelésében akar feltalálni". Monthly Report of the National Union of Boot and Shoe Operatives (1879 december).

[2] Az a szokás, hogy a munkaadók oly árakon fogadnak el megrendeléseket, amelyeket nem lehet a létező munkabérek mellett fizetőkké tenni, folytonos panaszok tárgya. Az előszó a Bylaws, Order of Business, and Rules of Order of the Window-Glass Workers of England (Sunderland, 1886)-hoz kijelenti: „Elismerve bár, hogy néha nyomás gyakoroltatik a tőkésekre vagy munkaadókra, (hogy) igen sok esetben , ahelyett, hogy bármi elentállást tanusitsanak, oly feltételeket fogadnak el, amelyek károkra vannak nekik magoknak, bizva abban, hogy képesek lesznek kárpótolni magokat ugy, hogy törvényesen elvonnak egy-egy kis részt munkásaik heti keresményéből; és hogy nincs határa azon végleteknek, ameddig szorítható le a munka, ha csak

nyomása alatt azzal akarja a fogyasztót rávenni, hogy vegye meg az ő különös cikkét, hogy végtelenül megrontja a munkafeltételeit, akkor ő, igy megrontva a munkások egymásután következő sarjainak fizikumát és jellemét, olyat ad el, ami nem az övé, a szolgálatában álló emberi lények tőkeértékét.

Egy további nehézménye a munkásegyleti tagnak az, hogy ő azt hiszi, mikép a munkaadó által ő tőle kivánt áldozat rosszabb, mint haszontalan. Az, ha pusztán olcsóbb áron kináljuk az árukat, egyáltalán nem növeli a világ összesitett keresletét ily áruk után. Érdekében állhat az egyes munkaadónak közvetlen céljaira, hogy ellenfeleit leszoritsa, megnagyobbitani termelését. Az is feltehető, hogy az egy különleges iparágban levő minden munkaadónak használhat, hogy ha leszállitván áruik árát, megnövelik az áraik iránt való összes keresletet, afelett, amilyen lett volna az másként.[1]

nem abban, amit a szegényügyi hatóságok állapitanak meg, és az a bér, amit az ottani munkáért fizetnek".

[1] Nem szabad elfelednünk, hogy a munkások bármely külön osztályánál a munkabérek esése legjobb esetben is sokkal kevesebb, mint aránylagos esést jelent terményeik részletárában. Igy, amikor a northumberlandi kőszénbányászok arra szólittattak fel, hogy fogadjanak el egy tizszázalékos leszállitást avégre, hogy emeljék kőszenök keresletét, helyesen válaszolhattak, hogy miután tényleg átlagban ők csak 15 pennyt kapnak a kivágott kőszénért, ezen tizszázalékos bérletleszállitás, amely nekik családi jövedelmökben komoly zavart okozna, egyáltalán nem tesz ki több eredményt a londoni fogyasztónál az ár leszállitásában, mint 24 shillingről 23 shilling 10½ pennyre, vagyis mintegy félszázalékot tonnánként.

Az árak tényleges változásának, a legtöbb iparban, kevés összeköttetése van a munkabérek változásaival. „Az utolsó husz év alatt a gyapotfonal részletára változott egy pennyről két pennyre egy 200 yardos csomónál, vagyis 100 százalékkal, követvén, többé vagy kevésbé szorosan, a gyárosok árainak változását. Mindezen idő alatt a női munkások bérei, akik a fonalgyárakban a munkások nagy többségét teszik, alig változtak." Prof. W. Smart: Studies in Economics (London, 1896) 259. l.

De mindegyik esetben az összes kereslet csak annyi marad, tényleg azonos lévén az összes termeléssel, és mindaz, ami történt, annyi, hogy egyik irányban emelkedik a nyereség, egyensulyba hozatva azon egyenlő veszteség által, amely valahol másutt következett be. Igy a munkásegyletek azt állitják, hogy az árleszállitás nem helyes orvosszer az üzlet általános hanyatlása ellen. Ha ily politikát fogadnak el mindenfelé, a termelőknek egyesitett jövedelme nem nagyobb, mint lett volna akkor, ha fentartották volna áraikat és kevesebb munkát teljesitettek volna. Az egyedüli eredmény az, hogy a munkásoknak több dolgot kell elvégezni ugyanazon pénzért, és ámbár a bérmunkások, mint fogyasztók, kapnak részt a leszállitott árak előnyéből, az a tény, hogy ők a terménynek csupán egy harmadát fogyasztják el, az egész eljárást tiszta vesztességgé teszi az ő osztályokra nézve.[1]

Ha azt válaszolják, hogy egy ország képes, észszerüen olcsóbbitva terményeit, többet kapni részesedésül rendes részénél a világ megcsökkent üzletéből, és ily módon fentartani az ő saját bérmunkásait foglalkoztatva őket az idegenek rovására, a munkásegyesületi tagnak az a válasza van, hogy a nemzetközi forgalom orthodox elmélete szerint a nemzeti iparnak adott minden ily mesterséges ösztönzésnek szükségképen ép oly hatástalannak kell lenni a forgalom egész mennyiségének növelésére, mint egy védvámnak vagy a kiviteli premiumok rendszerének. Ezen érvelés egészét a munkásegyleti ügy gazdasági jellegéről szóló fejezetünkben fogjuk megvizsgálni. Itt csak annyiban érint bennünket, hogy ez magyarázza meg azt az állhatatos munkásegyesületi politikát, mely szerint legerősebben küzdenek a

[1] Az egyesült királyságban az áruk és szolgálatok évi termelésének mintegy három ötödtől két harmadig terjedő részét a bérmunkásosztályok felett levő népesség, az egész egy ötöde veszi igénybe; lásd a hivatalos statisztikára való utalást, a Facts for Socialists-ban (Fabian Tract, No. 5.).

munkabérek minden leszállitása ellen, és csak a nagyobb erőnek engednek.[1]

De a munkásegyesületi világ némely része nem áll meg ezen nemleges álláspontnál. Egy tökéletesen ellentétes politikát állitottak fel az üzleti hanyatlással szembeszállás módjára nézve, amelynek elfogadására a munkaadókat minden lehető eszközzel szoritották. A gyapotmunkások és a kőszénbányászok — ez a két iparág, amelyet mindenütt együvé kell kapcsolnunk — ismételve azt válaszolták munkaadóik azon felszólitására, hogy a munkabéreket szállitsák le, ép oly biztosan, mint azok, hogy szállitsák lejebb a termelést. Ezen politika már a század első kezdetétől származik. Igy, hogy egy 1844-iki hivatalos jelentést idézzünk: „Aligha lesz elismerésre méltó bármely higgadtan gondolkodó ember előtt a munkások ezen nagy testületének helyzete, amikor több ezer közülök — tényleg a bányászok és bányamunkásoknak összesége, kevés kivétellel Lancashireben, együtt 16.000 munkás — sok év óta már (az 1825-i törvény óta, mely eltörölte az összejátszási törvényeket) kész volt oly szabályzatok alá helyeztetni magát munkájok mennyiségére nézve, amelyek hogy ha valamely hatóság vagy kormány kisérelte volna meg őket behozni bármely, magát civilizáltnak tartó országban, minden gondolkozó embernek elszörnyülködését költötték volna fel, mint a legeltürhetetlenebb önkényuralom tényei. És mégis ezen szabályzatok célja a dolgozó bányamunkások szemében az volt . . . a munkabérek fentartása méltányos szin-

[1] A mi History of Trade Unionismunkban leirtuk, hogy mint fogadták el egy néhány évre, egyes kis számu egyesületek, főleg a kőszén- és vasiparokban, a munkaadók álláspontját, és mint járultak hozzá a simuló munkabérskála hires rendszeréhez, amelyet a kőszénbányászok ma már elvetettek. A munkabér szabályozásának ezen rendszerét tárgyaljuk a munkásegyesületek feltevéseiről szóló fejezetünkben. Minden ismert simuló bérskáláról részletek foglaltatnak a History of Trade Unionism II. függelékében.

vonalon, magok védelmezése a túlmunka ellen, és a munkapiac, mind szintén a szénpiac túltömése ellen . . . Egy bizonyos napimunka, amelyet „darg"-nak neveztek, állapittatott meg, amelynél többet dolgozni magok a bányamunkások nem engednek meg senkinek." [1]

Az a politika, hogy a kőszéntermelést az ez iránt való kereslettel a folyó árakon szabályozzák, mindig vezérelve volt a kőszénbányászoknak. A „darg", vagyis az egyes kőszénvágó napi termelésének korlátozása sohasem volt általánosan elfogadott, és ma az nem a jól szervezett munkásegyesületi kerületek, de a csak félig szervezett ayrshirei és lanarkshirei bányák szokása. Angliában a túltermelés megszoritása csak az ellenkező javaslat formáját öltötte magára, amely igazolta a bányászok vonakodását a munka-

[1] A kőszénbányászat megvizsgálásra kiküldött biztos jelentése No. 592. 1844-ből XVII. köt. 31. l. idézve J. H. Burton: Political and Social Economy (Edinburgh, 1849). Egy vagy két régi darabszám-iparban — különösen a fazekasok és üvegkancsókészitők némely fiókjánál — az egyéni termelés hasonló korlátozása állott fent „stint" vagy „tantum" elnevezés alatt. „A mi könnyü árumühelyeinkben — irta az északangliai üvegkancsó csinálók társaságának titkára 1895-ben — a társaság megállapitott egy tantumot, amelyet a tagoknak nem szabad tullépni: ha ugy tesznek, a többlet a társaságnak fizettetik, amint a jelentés fogja mutatni . . . küldöm egy másolatát a mi kerületünkben a könnyü árakra vonatkozó emlitett tantumnak:

Ugy vélt negyed gallon	110 tucat.
10. oz. Codd	10 tucat.
5. oz. Codd	115 tucat.
Pintes üvegek	115 tucat.
Ugy vélt pintesek 12 sz. felett . .	115 tucat.

Ugy vélt pintesek 12 sz. alatt nincs korlátozás.

Minden a fentebbieket tultermelt kancsóért a pénz a társaság pénztárába fizettetik be. Report of the Rates of Wages, Lists of Numbers, etc., of the Glass Bottle Makers of Great Britain and Ireland (Castleford, 1895) 49. l.

bérek leszállítására.[1] Amikor a bányatulajdonosok a maguk felszaporodott kőszénmennyiségeikre mutattak okul arra, hogy miért kell a munkabéreket és az árakat leszállítani azon célból, hogy a keresletet emeljék, a bányászok azt javasolták, hogy kereslet és kínálat inkább hozható összhangba a termelés megszoritása, semmint az által, hogy a venni nem akarókra rátukmáljuk a kőszenet. Egy uj alkalommal a munkásegyesület gyakorlati példát mutatott ezen politikára. 1892 márciusán a bányászok szövetsége fenyegetve látta tagjait a bérleszállítással, a kőszéntulajdonosok képtelenek lévén felemelni az eladást. A munkások elhatározták, hogy egyheti szünetet tartanak, azon eredménynyel, hogy a készlet időlegesen megcsökkent és a leszállítást tovább nem sürgették.[2]

[1] The Rules of the Miners' United Association of the County of Fife (Dunfermline, 1868) emliti az előszóban azt „a borzasztó mennyiségü kőszenet, amely felgyülemlett a megyében, amely baj előttünk áll, mint valami merev rém, hogy meggátolja igaz igényeink érvényesitését". Az Articles of Regulation of the Operative Collieries of Lanark and Dumbarton 1825-ben kijelentették, „hogy sohasem kell megengedni, mikép bármily nagy kőszénkészlet legyen bármely tulajdonos kezében". Lásd Huskisson: Speeches (London 1831). II. köt. 369, 371. l.

[2] A termelés megszoritásának ezen politikája az eladás korlátozásának neve alatt régidő óta jellegzetes volt a kőszénüzletben. 1771-től 1844-ig, hetvenhárom éves idő alatt, csaknem állandóan meg volt egy rendszeres szervezkedés a Tyne és Wear-parti kőszéntulajdonosok közt az árak és termelés szabályozása végett. „A bányatulajdonosok évente összegyültek és megegyeztek azon, amit alapnak neveztek, vagyis azon arány felett, amint fogja eladni minden bánya a szenet az összes eladáshoz képest. Összegyültek havonta, és gyakran kéthetenként, megállapitani azt, amit a következő hónapra eladni véltek. Megegyezés volt azon ár felett is, amelyen ad el mindegyik bánya. Newcastlei kocsi szerint 3-tól 5 shillingig menő birságot fizettek azok, akik az év végén tulmentek a megállapitott mennyiségen, és azt azok kapták, akik alól maradtak azon (D. A. Thomas). Az eredmény az volt, hogy az árak nagyban és állandóan emelkedtek. Ugy lát-

Husz év óta hasonló politikát sürgettek a gyapotmunkások is az üzlet lanyhaság minden előfordulása alszik, hogy ameddig a megegyezés tényleges megszoritását eredményezte az összes termelésnek, az elég kielégitőleg működött a kőszéntulajdonosok szempontjából. De aztán minden kőszéntulajdonos arra tört, hogy uj bányákat nyitott és növelte annak képességét, hogy felemelje a maga alapját. Az egyezség is képtelen volt megszoritani az összes termelést, és csak a munka részeltetése maradt fent, amely 1844-ben szünt meg a nagyobb bányák kilépése folytán, akik egész képességökig óhajtották müvelni bányáikat. Részletek találhatók a kőszénüzlet tárgyában 1800, 1829, 1830 és 1873-ban ülésezett parlamenti bizottságok jelentéseiben és tanuskodásaiban. G. R. Porter: Progress of the Nation (London, 1847-iki kiadás 283—286. l.); Cunningham: Growth of English Industry and Commerce II. köt. 463. l.; Some Notes on the Present State of the Coal Trade: D. A. Thomas, M. P. (Cardiff, 1896). Mr. Thomas azt ajánlja, hogy hasonló eladási korlátozás hozassék be Déli Walesra, azt állitván, hogy ha minden bánya belenyugodna csak a maga kivetett hányadát termelni az egész termelésnek, az árak magoktól fentmaradnának, anélkül, hogy bármely együtt-eljárás szükségeltetnék az eladók közt az árra nézve, és anélkül, hogy ténylegesen korlátoltatnék az összes termelés a létező árak melletti keresleten tul. Ugy látszik, hogy ezen javaslat, miután nem intézkedik a bányák számának és képességének korlátlan szaporitása tárgyában, ugyanazon veleszületett gyengeségben szenved, amely alkalmilag szétrobbantotta a Tyne és Wearperti szervezkedéseket.

A westfáliai és pennsilvániai bányatulajdonosok tovább mentek. A rajnai westfáliai kőszén-syndicatus teljesitett 1893 óta minden eladást a westfáliai bányatulajdonosok részére, mind az árat, mind a termelést ő szabván meg. A pennsylvániai kőszéntulajdonosok társasága, együttesen a nagy vasuti társaságokkal lényegben hasonló szervezettel bir az anthracite eladására. Sir George Elliot merész tervezete (részletezve a Timesben 1893 szept. 20), amely az egyesült királyság minden kőszénbányájának összeolvadását célozta egyetlen, 110 millió font sterlinges társasággá, amely az árak emelése tekintetében kormányi ellenőrzés alatt lett volna, alkalmilag inkább fogadható el, mint egy pusztán tőkepénzesekből álló trust.

kalmával. Az 1878-iki nagy nyomottság idején, amikor a gyapot darabárukból az angol kivitel értéke nem kevesebb, mint 17 százalékkal esett az 1872-iki alá, a munkaadók azt állitották, hogy csak 10 százalékos bérleszállitás mellett lesznek képesek üzleteiket folytatni. A szövők tagadták, hogy bármely ily leszállitás képes lenne általában a túltömött vászonpiacon az özönt megszüntetni, különösen azon tényre való tekintettel, hogy a kivitt darabáruk mennyisége nem volt kevesebb, mint azelőtt; hanem felajánlották beleegyezésöket abba, feltéve, hogy ha a munkaadók is belenyugodnak a magok részéről, hogy minden gyárat rövid ideig dolgoztassanak, hogy a túltermelés megszünjön.[1] Hasonlóan az 1885-iki nyomott korszakban a munkaadók szoritották a bérleszállitást, és a munkások — ez alkalommal a fonók — formailag felajánlották, hogy „elfogadnak egy 10 százalékos leszállitást és heti négy napot; 5 százalékost és 5 napot: vagy egész munkabért egész idővel".[2] „A munkaadók — mint eszes titkárok mondja — ezt ugy tekintették, mint tévedést, gyakorlatból tudván, hogy a rövid idő megszaporodott termelési költséget jelent."[3]

Nem akarunk belemenni azon mélyen járó gazdasági érvekbe, amelyek ezen politika mellett és ellen hozatnak fel, arra nézve, hogy a kereslet zavarait határozottan szabályozott termeléssel kell ellensulyozni.[4] Akár mit lehessen is mondani a termelés megszoritása mellett, ezen eljárás rendszeres használata a bérmunkások társulatainak hatáskörén

[1] Lásd a gyapotszövők felszólitását 1878 juniusáról, közölve a History of Trade Unionismban 329, 330. l.

[2] A gyapotfonók egyesült társasága albizottsági, végrehajtóbizottsági és képviseleti gyülésének jegyzőkönyvei, 1885 junius.

[3] Samuel Andrew: Fifty Years of the Cotton Trade (Oldham, 1887) 10. l.

[4] Az 1878-iki vitánál a munkásegyleti álláspont eszesen volt feltüntetve Mr. (most the Right Hon.) John Morley által: Over Production; an address delivered at the Trade Union Congress, 1878 (Nottingham, 1879).

kivül esik. Van módjok természetesen arra, hogy időlegesen megállitsanak minden termelést, egyszerre megtagadván a munkát, mint a bányászok szövetkezete által 1892-ben önkényesen vett egy heti munkaszünet vagy strike alkalmával történt. De amikor az ipari gépezet mozgásban van, a termelés bármely közvetlen korlátozása nincs a munkásegyesület hatalmi körében. Egy erősen szervezett egyesület törekedhetik arra, hogy egyik tagja se termeljen többet, mint a meghatározott mennyiség naponta, (a kőszénbányászok „darg"-je), vagy arra, hogy az iparágban levő minden telep csak egy korlátolt heti óraszámmal dolgozzék (a gyapotmunkások „rövid ideje"). De ezen eljárások egyikének sincs gyakorlatban semmi tényleges eredménye abban, hogy a termelés egész összegét lejebb szoritsa annál, amennyit a munkaadók óhajtanak. Mindig lehetséges több bányászt dolgoztatni egy bányában, további rétegeket nyitni fel, vagy épen uj bányákat nyitni meg. A gyártulajdonos továbbá gépeket szerez be, és mihelyt a leszállitás hire folytán emelkednek az árak, a régi gyárak ujra megnyittatnak és ujak állittatnak fel. Minden kisérlet a bérmunkások részéről arra, hogy az egyes munkás termelését korlátozzák, ámbár okozhat nehézséget vagy növelheti az ipar vitelének költségeit, tényleg alig bir gyakorlati hatással arra, hogy a termelendő összes mennyiséget korlátozza. Ennélfogva, ámbár az angol kőszénbányászok és gyapotmunkások erős meggyőződésben maradnak, hogy kivánatos volna az ő munkaadóik szempontjából korlátozni a termelést, még nem tettek semmi lépést sem arra, hogy munkásegyesületi szabályzattal létesitsék az ily leszállitást.[1] Röviden a munkásegyesü-

[1] A termelés megszoritása tényleg a munkaadó és nem a munkás észjárása, és rendesen gyakoroltatik (mint a kőszéntulajdonosok eladási korlátozásával vagy egy rendes trust-ben) a bérmunkások segélye nélkül, ámbár alkalmilag, (mint a birminghami ágyállvány-gyárosok ezentul részletezendő egyleteiben) a munkásegyesületek összeműködése mellett. Gazdasági hatását a munkásegyesületi ügy gazdasági jellegéről szóló fejezetünkben

letek, ép ugy, mint az angol munkaadók többsége eddigelé segélytelenül állott a kereslet változatos apályaival és dagályaival szemben, és elfogadta, mint kikerülhetetlent, az ezzel együttjáró hullámzásokat a munkánál is.

Megbénitva tehát azon törekvéseikben, hogy a munka állandóságát biztosithassák, akár a munkaadó, akár a fogyasztó részéről, egyes munkásegyesületek erejöket más irányba terelték. Ha nem képesek megvédelmezni magokat a tőkések és fogyasztók hullámzó kereslete ellen, mindenesetre képesek felállitani korlátokat legalább munkástársaik ellen. Innen származik, hogy még a mai napi munkásegyesületi világnak is találjuk egyes szakaszait, amelyek ragaszkodnak azon középkori eljáráshoz, ami áll az inaskodásban és az iparágba ujonnan belépők korlátozásában, a nők kizárásában, és más munkásokkal szemben, szerzett jogok fentartásában a megélhetés előnyösebb módjára nézve.

Jelentős dolog, hogy a munkásegyesületi szabályzatok keresésében csak ezen ponton találjuk magunkat szemben az egyedáruság eszméjével. A szabványos munkabér, a szabványos nap, a munka biztos és egészséges helye egyszerre élvezhető az ország összbérmunkás osztálya által. Ahelyett, hogy bármely óhaj is lenne arra nézve, hogy ezen feltételek bármely osztály vagy szakasz kizáró jogai legyenek, a munkásegyesületi emberek azt állitják, hogy ezen kérdések bármelyikében az egyik egyesület által kivivott siker ténylegesen könnyebbé teszi a munkások más osztályára nézve azt, hogy hasonló igényeket emeljenek. Ha a vállalkozók és épitőmesterek bármely városban rászorittatnak, hogy határozott szabványos munkabérek hozassanak be minden téglarakó, kőmives és ács részére szolgálatokban, hajlandók arra, hogy e berendezkedést teljessé tegyék, szabványos munkabért en-

fogjuk érinteni. Annyit egyszerre is mondhatunk, hogy a munkás szempontjából, nincs annak sok haszna, ha a munkabéreket fentartjuk, ha az nem jár együtt a szabványos munkabér közszabályzatával, és ily közszabályzat mellett az szükségtelen és hasztalan.

gedélyezni még a nyersmunkásoknak is. És ha egy városban a vezető egyesületek rászoritják a városi tanácsot, hogy vagy maga fizessen munkásegyleti munkabéreket, vagy kényszeritse vállalkozóit igy tenni, ezen kérelem mindig arra céloz, hogy egyenlően alkalmaztassék a bérmunkások minden osztályára. Még inkább ez a helyzet a szabványos munkanapra, amely csaknem kikerülhetlenül arra vezet, amint láttuk, hogy egyenlő legyen az ugyanazon helyiségben levő munkások minden osztályára. Végezetül az egészségügyi követelmények biztositása és a balesetek meggátlására szolgáló minden szabályzat szükségkép hasznára válik a bérmunkásoknak, osztály, érdem és nem különbség nélkül. De azon szabályzatokban, amelyeket a következő két szakaszban fogunk tárgyalni, s amelyek a megszerzett jogon alapulnak valamely iparágban, melyet a munkások egyik csoportja igényel a többiek kizárására, egy teljesen elütő természetü igény áll előttünk, hasonló ahhoz, amelylyel állanak elénk a szabad hivatalok elfoglalói, az egyházi állások vagy polgári tisztviselő-helyek birtokosai akkor, hogy ha fenyegetve vannak azok eltörlése vagy ujjászervezésével.

II. fejezet.

Lap

A közös alkuvás módszere 196

III. fejezet.

Választott biráskodás 254

IV. fejezet.

A törvényi beczikkelyezés módszere 283

V. fejezet.

A szabványos munkabér 317

VI. fejezet.

A szabványos munkanap 376

VII. fejezet.

Közegészség és biztonság 412

VIII. fejezet.

Uj eljárások és gépezet 456

IX. fejezet.

A munka állandósága 500

Magyar Tudományos Akadémia
Könyvtára 4142/1951. sz.